

ସାହିତ୍ୟ କୀର୍ତ୍ତି

(ଇଚ୍ଛାଧୀନ ଓଡ଼ିଆ)

ପ୍ରଥମ ଭାଗ

ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ +୨ କଳା ଶ୍ରେଣୀ ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ନିମନ୍ତେ

ସମ୍ପାଦକ ମଣ୍ଡଳୀ

ଡକ୍ଟର ପ୍ରଦୀପ୍ତ କୁମାର ବାରିକ୍

ଡକ୍ଟର ନିରୁପମା ମହାପାତ୍ର

ଡକ୍ଟର ପ୍ରଦୀପ କୁମାର ଦାସ

ଡକ୍ଟର ରଞ୍ଜନ କୁମାର ବେହେରା

ଡକ୍ଟର ରମେଶଚନ୍ଦ୍ର ବେହେରା

ସମୀକ୍ଷକ

ଡକ୍ଟର ପ୍ରଦୀପ୍ତ କୁମାର ବାରିକ୍

ପ୍ରକାଶକ

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ଓ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା

ପୁସ୍ତକ ଭବନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି (ପ୍ରଥମ ଭାଗ) ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ କଳା ପାଠ

ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷାସ୍ତ୍ରୋତ (କଳା) ୧ମ ବର୍ଷ ପଢ଼ାକ୍ରମ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ଓ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶିତ ଓ ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ ଦ୍ଵାରା ଅନୁମୋଦିତ ।

ସମ୍ପାଦକ ମଣ୍ଡଳୀ

ଡକ୍ଟର ପ୍ରଦୀପ୍ତ କୁମାର ବାରିକ୍

ଡକ୍ଟର ନିରୁପମା ମହାପାତ୍ର

ଡକ୍ଟର ପ୍ରଦୀପ କୁମାର ଦାସ

ଡକ୍ଟର ରଞ୍ଜନ କୁମାର ବେହେରା

ଡକ୍ଟର ରମେଶଚନ୍ଦ୍ର ବେହେରା

ସମୀକ୍ଷକ

ଡକ୍ଟର ପ୍ରଦୀପ୍ତ କୁମାର ବାରିକ୍

Published by

The Odisha State Bureau of Textbook Preparation and Production, Pustak Bhavan, Bhubaneswar, Odisha, India.

First Edition : 2016 / 40,000 copies

Publication No. : 186

ISBN : 978-81-8005-363-4

© Reserved by The Odisha State Bureau of Textbook Preparation and Production, Bhubaneswar. No part of this publication may be reproduced in any form without the prior written permission of the publisher.

Type setting : Orissa Printing Works, Cuttack

Printed at : M/s. Ruby Offset, Cuttack

Price : 72.00/- (Rupees Seventy Two Only)

ପ୍ରସ୍ତାବନା

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି (୧ମ ଭାଗ) ପୁସ୍ତକଟି + ୨ କଳାସ୍ରୋତ ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ଇଚ୍ଛାଧୀନ ଓଡ଼ିଆ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ନିମନ୍ତେ ସର୍ବଭାରତୀୟ ଶିକ୍ଷାସ୍ରୋତ ଅନୁଯାୟୀ ସଂକଳିତ ହୋଇଛି । ସହିତତା ସ୍ଥାପନ କରିବା ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ । ସମାଜ ଓ ସଂସ୍କୃତି, କୁଳ ଓ କାଳ, ଭୂମି ଓ ଭୂମା ସର୍ବୋପରି ନୀତି ଓ ନୈତିକତା ସହିତ ମଣିଷକୁ ସମନ୍ୱାନ୍ୱିତ କରାଇବାରେ ସାହିତ୍ୟର ଆଦର କାଳେ କାଳେ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ । ଏହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପ୍ରତିନିଧି ସ୍ଥାନୀୟ ଦୁଇଟି କାବ୍ୟ, ଗୋଟିଏ ଉପନ୍ୟାସ ଓ ଗୋଟିଏ ନାଟକ ଏବଂ ବ୍ୟାକରଣ ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ସଂକଳିତ ହୋଇଛି ।

ପାଠ୍ୟ ବିଷୟକୁ ପୁଞ୍ଜୀନୁପୁଞ୍ଜି ଭାବେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ କିଭଳି ପରୀକ୍ଷାରେ ଅଧିକ ନମ୍ବର ରଖି ପାରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇଛି । ପୁସ୍ତକର ପ୍ରତି ଏକକ ବା ୟୁନିଟ୍ ଶେଷରେ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନମାଳା ସଂଯୋଜିତ ହୋଇଛି ।

ନିର୍ବାଚିତ କବି ଓ ଲେଖକମାନେ ଆମର ପ୍ରଣାମ୍ୟ । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ଓ ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ ଏ ସଂକଳନ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ଗୁରୁଦାୟିତ୍ୱ ଆମମାନଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରିଥିବାରୁ ଆମେ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଅଛୁ । ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶନ ପାଇଁ ସମୟୋଚିତ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଶାରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ଓ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶିକା ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଏଇ ଅବସରରେ ଆମେ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଉଅଛୁ ।

ସମ୍ପାଦକ ମଣ୍ଡଳୀ

ପ୍ରାକ୍‌କଥନ

ଚଳିତ ଶିକ୍ଷାବର୍ଷଠାରୁ ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷାସ୍ରୋତ ଧାରାରେ ପାଠ୍ୟଖସଡ଼ା ପ୍ରଚଳନ କରିବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ବୋର୍ଡ଼ (ସି.ବି.ଏସ୍.ଇ) ଶ୍ରେଣୀରେ ନୂତନ ପାଠ୍ୟ ଖସଡ଼ା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଛି । ଏହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି +9 କଳାସ୍ରୋତ ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ଇଚ୍ଛାଧୀନ ଓଡ଼ିଆ ବିଷୟ ପାଇଁ ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି (୧ମ ଭାଗ) ସଂକଳନଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି । ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ମାନ୍ୟତାପ୍ରାପ୍ତ ଆମ ମାତୃଭାଷା ଓଡ଼ିଆର ମହାନ ସାହିତ୍ୟିକ ପରମ୍ପରାର କିଛି ପରିଚୟ କିଭଳି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ପାଇପାରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ସମ୍ପାଦକମାନେ ଯତ୍ନ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଅବସରରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଉଛି । ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି ପ୍ରକାଶନ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଆମର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧିକାରୀ ଓ କର୍ମଚାରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଧନ୍ୟବାଦାର୍ହ ।

ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ପ୍ରଥମ ଭାଗ ପୁସ୍ତକଟି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବେଶ୍ ଉପାଦେୟ ହେବ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ ପୁସ୍ତକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ ।

ଚୀତିକା ମର୍ଚ୍ଚନାୟକ
(ଡକ୍ଟର ଗୀତିକା ପଟ୍ଟନାୟକ)
ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ
ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ
ଓ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା
ପୁସ୍ତକ ଭବନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ସୂଚୀ

ପ୍ରଥମ ଏକକ

୧. ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ ଭକ୍ତକବି ଭକ୍ତଚରଣ ଦାସ ୧-୬୦

ଦ୍ୱିତୀୟ ଏକକ

୨. ନନ୍ଦିକେଶ୍ୱରୀ କବିବର ରାଧାନାଥ ରାୟ ୬୧-୧୬୦

ତୃତୀୟ ଏକକ

୩. ମଲାଜହ୍ନ ଉପେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ଦାସ ୧୬୧-୩୨୦

ଚତୁର୍ଥ ଏକକ

୪. ରାଜହଂସ ରତ୍ନାକର ଚଇନି ୩୨୧-୪୩୬

ପଂଚମ ଏକକ

୫. ବ୍ୟାକରଣ (ବାକ୍ୟ ଓ ଛନ୍ଦ) ୪୩୭-୪୬୪

ପ୍ରଥମ ଏକକ
(ମଧୁରାମଜାଳ)

ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ

ଭକ୍ତକବି ଭକ୍ତଚରଣ ଦାସ

॥ ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ ॥

(ରାଗ – ଚକ୍ରକେଳି)

ଜୟ ଗୋବିନ୍ଦ ଗୋକୁଳ - ସୁନ୍ଦର		ଜୟ ରାମ-ଅନୁଜ ଦାମୋଦର	୧।
ଜୟ କଂସାରି ଜଗତ-ତାରଣ		ଜୟ ମାଧବ ନନ୍ଦକ-ଧାରଣ	୨।
ଜୟ ରମାରମଣ ଦଇତାରି		ଜୟ ଅନନ୍ତ ଅଖିଳବିହାରୀ	୩।
ଜୟ ଗରୁଡ଼ାସନ ପୀତବାସ		ଜୟ ବକାରି ନରକବିନାଶ	୪।
ଜୟ ଭଗତବସ୍ତ୍ର ମୁରାରି		ଜୟ କାରଣସଲିଳବିହାରୀ	୫।
ଜୟ ଜଗତଜୀବନ ମୋହନ		ଜୟ ନୃସିଂହ ହିରଣ୍ୟଧ୍ଵଂସନ	୬।
ଜୟ ଯାଦବ-ବରଜଚନ୍ଦ୍ରମା		ଜୟ ସର୍ବ କାରଣ ବିଶ୍ଵକର୍ମା	୭।
ନାନା ରୂପ, ଅରୂପ ତୁହି ହଉ		ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କ ହିତେ ଦେହ ବହୁ	୮।
ଗୋରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରକ୍ଷଣେ ତୋ ଜାତ		କେହି ନ ଜାଣେ ଆଦି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତ	୯।
ସର୍ବ ଆତ୍ମାରେ ତୁହି ଆତ୍ମ ରାମ		ତୋର ବିହୁନେ ନାହିଁ କର୍ମାକର୍ମ	୧୦।
ସେ ଆଦି ଅନାଦି ନିରାକାର		ଶୁଚି ସୁମୃତିକ ନାହିଁ ଗୋଚର	୧୧।
ତୋର ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଧରି ବିର		ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଭୁବନ ଅଛି ର	୧୨।
ଇନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଦି ଦେବତା		ତୋର ସର୍ଜିଲାରୁ ଏହି ବକତା	୧୩।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ ସୁଜନ	ଶୁକ କହନ୍ତି ରାଜନ ଆଗେଣ	୧୩୪୧
ପରାକ୍ଷିତ ଶୁଣି ହୋଏ ଉଷତ	କୃଷ୍ଣଚରିତ ନାମ ଭାଗବତ	୧୩୪୨
ଦଶମସ୍କନ୍ଧ ଚରିତ ବର୍ଣ୍ଣନ	ଯେଉଁ ମତେ କଂସ ଜନ୍ମ ମରଣ	୧୩୪୩
ମହାପ୍ରତାପ ଦୁର୍ମିଳା ନନ୍ଦନ	ଇନ୍ଦୁମତୀ ଗର୍ଭେ ହେଲା ଜନମ	୧୩୪୪
ବାହୁବଳେ ପୃଥ୍ବୀ ଆକ୍ରୋଶିଲା	ନୃପବରମାନଙ୍କୁ ବିନାଶିଲା	୧୩୪୫
ଗୋରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଦେଲା କଷଣ	ତରେ ଦେବତା ପଶିଲେ ଶରଣ	୧୩୪୬
ଧର୍ମ ନାଶି ଅଧର୍ମ କର୍ମ କଲା	ଦିନୁ ଦିନୁ ଜୀବଙ୍କୁ ଦୁଖ ଦେଲା	୧୪୦୧
ଦେଖି ସହି ନ ପାରିଲେ ଅମର	ସର୍ବେ ମେଳି ହୋଇ କଲେ ବିଚାର	୧୪୦୨
କିସ କରିବା ବୋଲେ ସୁନାସୀର	ବେଳୁ ବେଳ ଦୁଃଖ ଦେଲା ଅସୁର	୧୪୦୩
କାହା ଆଗେ କହିବା ଗଲା ମହୀ	ଇନ୍ଦ୍ର ବଚନେ ପିତାମହ କହ	୧୪୦୪
କ୍ଷୀରସାଗରେ ଶୟନ ଅନନ୍ତ	ଯାଇ ଗୁହାରି କରିବା ଦେବନ୍ତ	୧୪୦୫
ଆମ୍ଭ ଅର୍ଥେ ହୋଇବେ ଅବତାର	ତେବେ ଦୁଷ୍ଟ ରାକ୍ଷସ ଯିବ ମାର	୧୪୦୬
ଏଥୁ ବାହାରେ ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ	ବେଦବର ଉଠିଲେ ଏତେ କହି	୧୪୦୭
ସର୍ବ ଦେବତା ସଙ୍ଗରେ ଘେନାଇଁ	କ୍ଷୀରସାଗରତଟେ ହେଲେ ଯାଇଁ	୧୪୦୮
ଅତି ଆରତେ ଡାକନ୍ତି ଅମର	ଦେବ ରକ୍ଷାକର ମହୀ ଚୋହର	୧୪୦୯
ଯେବେ ନ ରଖିବ ନାଶ ଗଲୁଟି	ଦୈତ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗଭୁବନ କଲା ଲୁଟି	୧୪୧୦
ଗୋରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସୁଜନ ନାଶିଲା	ମହା ଅଧର୍ମେ ମହୀକି ଗ୍ରାସିଲା	୧୪୧୧
ସୁରଗଣ ବିକଳ କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି	ଦୟାସାଗର ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି	୧୪୧୨
ଆଜ୍ଞା କଲେ ସକଳ ସୁରେ ଯାଅ	ଦୈତ୍ୟ ମାରିବି ଅସ୍ତଦିନ ରହ	୧୪୧୩
ବାସୁଦେବ ଘରେ ହେବି ଜନମ	ବଢ଼ି କଂସକୁ ନାଶିବି ବହନ	୧୪୧୪

ଶୁଣି ଆନନ୍ଦେ ବାହୁଡ଼ି ଦେବତା	ଯହୁଁ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ସୃଷ୍ଟି କରତା ।୪୪।
କେତେ ଦିନ ଅନ୍ତରେ ଭଗବାନ	ପୃଥ୍ଵୀ ହିତେ ତେଜି ନାଗଶୟନ ।୪୫।
ଦେବକୀର ଉଦରେ କଲେ ବାସ	ଜନ୍ମ ଲଭିଲେ ରହି ଦଶ ମାସ ।୪୬।
ବସୁଦେବ ଗୋପେ ଛାଡ଼ି ଅଇଲା	ତହୁଁ ଯେତେ ଯେତେ ଲାଲା ହୋଇଲା ।୪୭।
ଦିନୁ ଦିନୁ ବଢ଼ିଲେ ନନ୍ଦଘରେ	ଚନ୍ଦ୍ର ଯେସନେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ପକ୍ଷରେ ।୪୮।
ସାତ ଦିନରେ ମାଇଲେ ପୁତନା	ଯାର ନାମ ଅଟଇ ବକ୍ରସେହା ।୪୯।
ତୃଣ ଶକଟା ବକା ଅଘାସୁର	ମାରି ତାରିଲେ କୁବେର କୁମର ।୫୦।
କାଳୀ କାଳିନ୍ୟୀ ହ୍ରଦରେ ଦଳିଲେ	ବନ ଅନଳ କି ତେ ଗିଳିଲେ ।୫୧।
ବଛା ବାଳକ ହରିଲା ବିଧାତ	ନିଜ ଅଙ୍ଗରୁ ସର୍ବ କଲେ ଜାତ ।୫୨।
ନନ୍ଦ ରାଜାକୁ ହରିଲା ବରୁଣ	ତାକୁ ଆଣିଦେଲେ ରମାରମଣ ।୫୩।
ଇନ୍ଦ୍ର ବିବାଦେ ତୋଳି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ	ଗୋପ ରଖିଲେ ଜଗତ-ଜୀବନ ।୫୪।
ବୃନ୍ଦାବନରେ କରନ୍ତି ବିଳାସ	ସଙ୍ଗେ ଘେନି ଅନେକ ବାଳଶିଷ ।୫୫।
ବସ୍ତ୍ର-ଚୋରି ଆଦି ଯେତେ ଚରିତ	କେହୁ କହିବ କରି ଆଦିଅନ୍ତ ।୫୬।
ରାସେ ରସିଲେ ଗୋପୀଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ	ଏହି ମତି ବେଭାର ଯେତେ ଯେତେ ।୫୭।
କେଶୀ ପିଣ୍ଡ ମନୁଲେ ବାହୁବଳେ	ପ୍ରାଣେ ମାଇଲେ ଯେତେ ଦୈତ୍ୟଗଲେ ।୫୮।
ତାହା ଶୁଣି ଡରିଲା କଂସାପୁର	ଭୟେ କମ୍ପଇ ହୋଇ ଅରହର ।୫୯।
ମନ୍ତ୍ରୀ ଅକୂରକୁ ଘେନି ଭାଳଇ	କ୍ରୋଧେ ନୟନୁ ଲୋତକ ଗଲଇ ।୬୦।
କହେ କାତର ତରେ ହୋଇ ଛନ୍ଦୁ	ମନ୍ତ୍ରୀ ଶୁଣିବା ମୋହର ବଚନ ।୬୧।
ମୁନିବର ନାରଦ ଗଲେ କହି	ତେଣୁ କରି ଅସ୍ଥିର ମୋର ଦେହ ।୬୨।
ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ମୋହର ବଇରୀ	ତାକୁ କେମନ୍ତେ ପକାଇବି ମାରି ।୬୩।

ଯେତେ ଗଲେ ସଂହାରିବା ନିମନ୍ତେ । ତାଙ୍କୁ ମାଇଲା ଗୋବିନ୍ଦ କି ୧୩୪।
 କେତେ ଉପାୟ କଲି ତାଙ୍କ ପାଇଁ । ତହିଁ କିଛି ନୋହିଲେ ବେନିଭାଇ । ୧୫।
 ବିଷ ସ୍ତନେ ଭରି ଗଲା ପୂତନା । ତାକୁ ଜାଣି ମାଇଲା ନନ୍ଦକହ୍ନା । ୧୬।
 ପୁଣି ତୃଣା ଶକଟା ବେନି ଗଲେ । ସେହି ନାଶିଲେ, ବାହୁଡ଼ି ନଇଲେ । ୧୭।
 ବକା ଅପା ବ୍ୟୋମ ବଛାସୁରକୁ । କେଶୀ କଦମ୍ବା ଧେନୁକା ବୀରକୁ । ୧୮।
 ମାରି ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ଛନ୍ତି ବେନି ଭାଇ । କିସ କରିବି ଶୁଣ ମନ୍ତ୍ରୀସାଇଁ । ୧୯।
 ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ତୁ, ଏଣୁ କହୁଛି । ଆଣି ଦେବୁ ନନ୍ଦର ବେନି ବଛି । ୨୦।
 କାଲି ପ୍ରଭାତେ କରିବୁ ଗମନ । ରାମକୃଷ୍ଣ ଆଦି ନନ୍ଦ ରାଜନ । ୨୧।
 ବରଷକର ବର୍ଷ ବସାଣ । ଏହା ଘେନାଇ ଆପଣା ସଙ୍ଗେଣ । ୨୨।
 ମୋହ ଛାମୁରେ କରାଇବ ଭେଟ । ବଳେ ଧରି ମାରିବି ନନ୍ଦତାଟ । ୨୩।
 ତେବେ ସୁଖେ ଭୁଞ୍ଜିବି ନାନା ଭୋଗ । ଯେତେ କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ଥୁବ ଯୋଗା । ୨୪।
 ବ୍ୟାଧି ଅଳପ ହୋଇ ସ ରଇ । ହେଲା ମାତ୍ରକେ ପରାଣେ ମାରଇ । ୨୫।
 ଶୂନ୍ୟ ମଣ୍ଡଳେ ମେଘ ପ୍ରକାଶଇ । ଛିଦ୍ର ହୋଇ ବହୁତ ବରଷଇ । ୨୬।
 ଭସ୍ମ କୁଡ଼ରେ ଅଗ୍ନିକଣା ଥାଇ । ମନ୍ଦ ପବନେ ବଳିଷ୍ଠ ହୁଅଇ । ୨୭।
 କାଳେ ସଂସାର କରଇ ଦହିଜ । ସେହି ପ୍ରକାରେ ନନ୍ଦର ତନୁଜ । ୨୮।
 ତାଙ୍କୁ ବେଳହୁଁ ଉପାଏ ମାରିବା । ନ ମାଇଲେ କାଳେ ଆପେ ମରିବା । ୨୯।
 ତେଣୁ କରି କହିଲି ମନ୍ତ୍ରୀବର । ମୋହ ଅର୍ଥେ ଉପାଏ ତୁମେ କର । ୩୦।
 ଏତେ ବୋଲି ବେନିକର ଧଇଲା । ଶୋକେ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି କହିଲା । ୩୧।
 କରେ ବହୁତ ପ୍ରକାରେ ବିନତି । କହୁ କହୁ ପ୍ରବେଶ ହେଲା ରାତି । ୩୨।
 ନିଜ କରେ ଲେଖନପତ୍ର ଧରି । ଆଜ୍ଞାପତ୍ରିକା ଲେଖି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ୩୩।

ମୁଦି ଅକ୍ଷର କରେ ସମର୍ପିଲା	ଯାଅ ବୋଲି ହରଷେ ଆଜ୍ଞା ଦେଲା । ୯୪।
ମନ୍ତ୍ରୀ ଗଳାରେ ଲମ୍ଫାଇ ବାହାର	ଚି ଆନନ୍ଦେ ହୋଇଲା ମଦିର । ୯୫।
କଂସ ରାଜାହିଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ରହିଲା	କାଳଚକ୍ରେ ପଡ଼ି ମୋହ ହୋଇଲା । ୯୬।
ସ୍ଵାନ ମାର୍ଜନ ଭୋଜନ ଶୟନ	କିଛି ନ ରୁଚଇ ବିଷ ସମାନ । ୯୭।
ଯେଉଁ ଦିଗକୁ ଦିଅଇ ଅନାଇଁ	ସେହୁ ଦିଗେ ଦିଶେ ନନ୍ଦକହ୍ନାଇ । ୯୮।
ଶୋଇ ସପନେ ଚମକି ପଡ଼ଇ	କହି ବଚନ କ୍ଷଣକେ ହୁଡ଼ଇ । ୯୯।
ଝାଇଁ ମାରଇ ନିଶ୍ଵାସ ପ୍ରଖର	ସପନରେ ଦେଖଇ ନିଜ ଶିର । ୧୦୦।
ଶଙ୍ଖ ଶବଦ ନିଶ୍ଵାସ ପବନ	କରେ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗକୁ ଗମନ । ୧୦୧।
କଣ୍ଠେ ମନ୍ଦାରମାଳ ବିଭୂଷଣ	କରି ମଇଁଷିଯାନ ଆରୋହଣ । ୧୦୨।
ଚର୍ମ ଦେଶରେ ପଡ଼ିଛି କବରୀ	ଫିଟି ପବନେ ଉଡ଼େ କେରି କେରି । ୧୦୩।
ଚାରିଦିଗେ ଶୃଗାଳ ଶ୍ଵାନ ପେଚ	ଗୃଧ୍ର ଅହି ମଞ୍ଜାରୀ ଧ୍ଵନି ଉଚ୍ଚ । ୧୦୪।
ପ୍ରାଣ ନ ରହଇ ଯେଉଁ ସ୍ଵପନେ	କଂସ ଦେଖିଲା ତା ବେନି ନୟନେ । ୧୦୫।
ଚେତି ଉଠି ମନରେ ବିଚାରଇ	ସ୍ଵପ୍ନ ସତ୍ୟ ନୋହେ ବେଦ ଭାଷଇ । ୧୦୬।
ମନେ ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ଶୋଇଲା	ନିଶି ପାହିଣ ପ୍ରଭାତ ହୋଇଲା । ୧୦୭।
ଜାଣି ଅକ୍ଷର ଉଠିଲା ଆସନୁ	ପୂର୍ବ ଦିଗେ ଦେଖିଲା ଉଦେ ଭାନୁ । ୧୦୮।
ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ହେଲା ବାହାର	ଭକ୍ତ ଦାସ ସାଜେ ରଥ ତାହାର । ୧୦୯।

॥ ଦ୍ଵିତୀୟ ଛାନ୍ଦ ॥

(ରାଗ – କାଳୀ)

କୃଷ୍ଣଦର୍ଶନ ଆଶେ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ସଫଳାସୁତ ।
 ସାଜିଲା ରଥ ଯୋଚିଲା ଅଶ୍ଵ ହେଜିଲା ଯିବା ପଥ ।୧ ।
 ବାଗ ଦଉଡ଼ି ଧରିଣ ଚଢ଼ି ଯା ବୋଲି ଦେଲା ଚାଳି ।
 ଚକ୍ଷୁ ମଟକେ ଅତିଛଟକେ ମଥୁରାସୀମା ବଳି ।୨ ।
 କରେ ଗମନ ଅତି ଶୋଭନ ଦିଶଇ ରହୁବର ।
 ଯହିଁରେ ବିଜେ ଦେବଙ୍କ ରାଜେ କରିବେ ମଧୁପୁର ।୩ ।
 କଂସଡ଼ଗର କରେ ବିଚାର ଧନ୍ୟ ହୋଇଲା ଆଜ ।
 ଧନ୍ୟ ମୋ ଡାତ ଧନ୍ୟ ମୋ ମାତ ଦେଖିବି ଦେବରାଜ । ୪ ।
 ଧନ୍ୟରେ ନେତ୍ର ହେବ ପବିତ୍ର ଚାହିଁ ଜଳଦତନୁ ।
 ଗୋପାଳ ମେଳେ ନନ୍ଦର କୋଳେ ବସି ଯେ ଥିବେ କାହୁଁ । ୫ ।
 ଦୂରୁ ଅନାଇ ଡାକିବେ ଦୁଇ-ଭାଇ ଅକୂର ଆସ ।
 ସେ ବାଣୀ ଶୁଣି ଶ୍ରୀବଣ ବେନି ତେଜିବେ ସର୍ବ ଦୋଷ । ୬ ।
 ଶରୀର ଗନ୍ଧ ପାଇ ଆନନ୍ଦ ହୋଇବ ନାସାଦ୍ଵାର ।
 କରନ୍ତେ କୋଳ ଅଙ୍ଗ ନିର୍ମଳ ହୋଇବ ଆଜ ମୋର । ୭ ।
 ବିଶ୍ଵାସମାନ ପଚାରି ରାମ କୃଷ୍ଣ କରିବେ ପୂଜା ।
 ସଦୟ ଚିତେ ପେଷିଲା ମୋତେ ଧନ୍ୟ ସେ କଂସରାଜା । ୮ ।
 ପାଇବି ଗତି ଦେଖି ଶ୍ରୀପତି ଛେଦିବି ଭବବନ୍ଧ ।
 ସ୍ଵେହରେ କରି ବ୍ରଜବିହାରୀ କର ଦେବେ ମୋ କନ୍ଧ । ୯ ।

ଏମନ୍ତ ଭାଳି ଆସନ୍ତେ ଚଳି ଦେଖିଲା ବାଲିକୁଦ ।
 ଧୂଜ ଅଙ୍କୁଶ ଚକ୍ରାଦି ଚିହ୍ନ ସହିତେ ପଦ୍ମପାଦ । ୧୦ ।
 ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ରଥରୁ ତେଇଁ ଶିରେ ନିଉଡ଼େ ବାଲି ।
 ହା କୃଷ୍ଣ ବୋଲି ନ ପାରେ ଚାଲି, ନୟନୁ, ଅଶ୍ରୁ ଗଳି । ୧୧ ।
 କହି ହୁଡ଼ଇ, ଉଠି ପଡ଼ଇ, ଗଡ଼ଇ ପାଦ ପରେ ।
 ଶୂନ୍ୟକୁ କୋଳ କରି ଆକୁଳ, କମ୍ପଇ ପ୍ରେମଭରେ । ୧୨ ।
 ଚକ୍ଷୁ ବୁଜଇ ମନେ ହେଜଇ, ଗୋବିନ୍ଦ ଲୀଳାମାନ ।
 ଉଚ୍ଚେ ଗର୍ଜଇ ବାତୁଳ ହୋଇ କ୍ଷଣକେ ଅଚେତନ । ୧୩ ।
 ଅଳପ ଚାହିଁ ନୟନ ଦୁଇ ପୁଣି ବୁଜଇ ଭାବେ ।
 ଗୋପୀମୋହନ ହେ ଶ୍ୟାମଘନ ବୋଲି ଆରତେ ଭାବେ । ୧୪ ।
 ମୁଁ ହୀନ ମୁଡ଼ ପାପିଷ୍ଠ ରାଡ଼ ନାହିଁ ମୋହର ଭାଗ୍ୟ ।
 ସତେ କି ଥରେ ନେତ୍ରପଥରେ ଦେଖିବି ଗୋପମାର୍ଗ । ୧୫ ।
 ନମିବି ପାଦେ ଅତି ଆନନ୍ଦେ ତୋଳି ଧରିବେ ହରି ।
 ରାମ ସହିତେ ଦର୍ହାସେ ମୋତେ ପ୍ରେମାଲିଙ୍ଗନ କରି । ୧୬ ।
 କହି ଏସନ ବସିଲା ଯାନ ବାହଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ।
 ତୁରିତେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶି ହେଲା ଗୋପର ସୀମାନ୍ତରେ । ୧୭ ।
 ଦେଖିଲା ଗୋଷ୍ଠେ ଗୋପାଳ ମେଘେ ଗାବ ଦୁହନ୍ତି ହରି ।
 ନୀଳଜୀମୂତ-ବରନ ପାତ-ବସନ ବିଦୁପରି । ୧୮ ।
 ଶିରେ ତ୍ରିମୁଣ୍ଡା କି ଅବା ମଣ୍ଡି ଥୋଇଛି ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ।
 ଭ୍ରମରଶ୍ରେଣୀ ରୁମ୍ଭି କାଶି ସୁଗନ୍ଧ ଗନ୍ଧ ଯେଣୁ । ୧୯ ।
 ଅଳକାପତି ଝଳି ଦିଶନ୍ତି ଭୂଲତା ପୁଷ୍ପରାପ ।
 ନୟନ ବାଣ ଅଞ୍ଜନ ଗୁଣ କର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ଧାପ । ୨୦ ।

ତିଳକୁସୁମ ନାସା ସୁଷମ ଅଧର ପାରିଜାତ ।
 କର୍ଣ୍ଣକୁଣ୍ଡଳ ରବିମଣ୍ଡଳ ନିନ୍ଦଇ ଶତପତ୍ର । ୨୧ ।
 ଡାଳିମ୍ବ ବୀଜ ରଦନ ତେଜ ରୁଚି ନିନ୍ଦଇ ଇନ୍ଦୁ ।
 ଦ୍ରହାସ କାଳେ ଚାହିଁଲେ ତୋଳେ ଭୁଲିବେ କୁଳବଧୁ । ୨୨ ।
 କଣ୍ଠରେ ଦାମ ଗଞ୍ଜଇ କାମ ନାନା ରତନମାନ ।
 ବାହେ ଭୂଷଣ ମଣିକଙ୍କଣ ଦୋହନ କାଳେ ସ୍ଵନ । ୨୩ ।
 ପରିଧାପନ ପାତବସନ ଘନେ ଅଙ୍ଗିର ପରା ।
 ପାଦେ ନୃପୁର-ନାଦ ମଧୁର ଶୁଣି କେ ହେବ ଧାରା । ୨୪ ।
 ପୁଣି ଚାହିଁଲା ରୋହିଣୀବଳା ଶିରେ ସପତ ଫେଣୀ ।
 ମଣିମୁକୁଟ ଲଳାଟପଟ ଅଳକା ଭୃଙ୍ଗଶ୍ରେଣୀ । ୨୫ ।
 ଗୋକ୍ଷାର ବର୍ଣ୍ଣ, ନୟନ ଘୁମ ଅଳସ ପ୍ରାୟେ ଚାହେଁ ।
 କର୍ଣ୍ଣେ କୁଣ୍ଡଳ କି ମାରତଣ୍ଡ ଚନ୍ଦ୍ରମା ପାଶେ ରହେ । ୨୬ ।
 ଅଧର ରଙ୍ଗ ଦିଶଇ, ସଙ୍ଗ ହେଲା କି କଞ୍ଚା ଜବା ।
 ନାସାରେ ହେମ ବସଣୀ ସମ ଲକ୍ଷ୍ୟ କାହାକୁ ଦେବା । ୨୭ ।
 ବାହେ ବାହୁଟୀ ଦିବ୍ୟ ଭୂଷଣ, କଟୀରେ ନୀଳପଟ ।
 ଚରଣେ ନାନା କମ ମଞ୍ଜୀର ଶବଦ ପରକଟ । ୨୮ ।
 ଦୁହନ୍ତି ଗାଇ ସୋଦର ଦୁଇ ସଙ୍ଗେ ବହୁତ ବାଳ ।
 ବାଛୁରୀମାନେ ଅଙ୍ଗ ଲିହନ୍ତେ ଲାଗି ରହିଛି ଲାଳ । ୨୯ ।
 ଦୁହନ୍ତି ଚାଣ୍ଡେ, ଭରନ୍ତି ଭାଣ୍ଡେ, ହୁଅନ୍ତି ଡକାଡକି ।
 ଗୋପନଯନେ ବାଦବଚନେ ଏକ ଆରେକ ବକି । ୩୦ ।
 ସମ ବସନ ସମ ଗମନ ସମ ଚାହିଁବା ଠାଣି ।
 ଚିହ୍ନି ନ ପାରି କେ ରାମହରି ଭ୍ରମଇ ମନ୍ତ୍ରୀମଣି । ୩୧ ।

ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ଜାଣି ତା ମନ ସଦୟ ଚିତେ ଭାଳି ।
 ଏ ସେ ଅକ୍ଳର କଂସ ଡଗର ମୋହର ପ୍ରାଣସରି । ୩୨ ।
 ମୋର ଭଗତ ସଫଳାସୁତ ଦ୍ଵିତୀୟେ ତାତଭ୍ରାତ ।
 ଏହାକୁ ମାୟା କଲେ ନ ପୁଣି ଡରଇ ହୋଇ ତ୍ରସ୍ତ । ୩୩ ।
 ଏତେ ବିଚାରି ମାୟା ସଂହରି, ଅକ୍ଳର ଦେଲା ଚାହିଁ ।
 କାତରତରେ କମ୍ପେ ଅଧିରେ, ପାଦେ ପଡ଼ିଲା ଶୋଇ । ୩୪ ।
 ବାହୁ ପ୍ରସାରି ତୋଳିଲେ ହରି ଝାଡ଼ି ଅଙ୍ଗରୁ ଧୂଳି ।
 ରାମ ସହିତେ ଆନନ୍ଦଚିତେ ଅକ୍ଳରେ କୋଳାକୋଳି । ୩୫ ।
 ନୟନୁ ଧାର ବହିଣ ଉର ଚିତ୍ତିଲା ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ।
 ଜଳେ ଲବଣ ପ୍ରାୟେ ପ୍ରେମେଣ ମଜିଲା କହୁଁ କହୁଁ । ୩୬ ।
 ଦାସ-ଜୀବନ ଜାଣି ତା ମନ ପୁଣି ଭିଡ଼ନ୍ତି ଭାବେ ।
 କନ୍ଧରେ କର ପକାଇ ଧାର ଗମନ୍ତି ତ୍ରିଯାଦବେ । ୩୭ ।
 ମନ୍ଦିରେ ନେଇ ଆସନ ଦେଇ ଜଳେ ଧୋଇଲେ ପାଦ ।
 ବିବିଧପୁର-ପିଣ୍ଡକ ସର ଲବଣୀ ଆଦି ଖାଦ୍ୟ । ୩୮ ।
 ସୁଖେ ଭୁଞ୍ଜାଇ ପାନ ଭଙ୍ଗାଇ କର୍ପୂର ସଙ୍ଗେ ଦେଇ ।
 ଦାସଚନ୍ଦନ ଅଙ୍ଗେ ଲେପନ କରନ୍ତି ବେନି ଭାଇ । ୩୯ ।
 ଆସିବାବେଳେ ହୃଦମଣ୍ଡଳେ ବିଚାରିଥିଲା ଯାହା ।
 ଦାସବସନ ଯଶୋଦାବାଳ ଜାଣି କରନ୍ତି ତାହା । ୪୦ ।
 ରତ୍ନପଲଙ୍କେ ଝୀନବସନ ଶେଯାଇ ପୁଷ୍ପ ବି ।
 ଶିରକୁ ସୀମ-ସ୍ଥାନ ଯୋଗାଇ କର୍ପୂରଧୂଳି ସି । ୪୧ ।
 ଅକ୍ଳରବୀର ତହିଁ ଉପର ଶୋଇଲା ଶାନ୍ତ ହୋଇ ।
 ରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ବେନି ସୋଦର ଚାପେ ଚରଣ ଦୁଇ । ୪୨ ।

ମଥୁରା କଥା ପଚାରି ବାରି ନୟନୁ ଝର ଝର ।
 ମାତା ପିତାଙ୍କ କୁଶଳଟିକି କହ ହେ ମନ୍ତ୍ରୀବର । ୪୩ ।
 କଂସ ଅସୁର ମାଇଲା ମୋର ଯେତେ ସୋଦର ଜାତ ।
 ସେ କଥା ଜାଣି ଜନକ ଆଣି ମୋତେ ଥୋଇଲା ଏଥ । ୪୪ ।
 ଦୁସ୍ତର ଦୁଃଖ ଦିଅଇ, ସୁଖ ଚିଳ-ପ୍ରମାଣେ ନାହିଁ ।
 ଯାଦବକୁଳ କାଳଅନଳ ହୋଇଲା ଭୋଜସାଇଁ । ୪୫ ।
 ଦୃମିଳାଚାଟ ଅଜ୍ଞାନ ନଷ୍ଟ ସେ ଥିବ ଯେତେ ଦିନ ।
 କାହାର ଧନ ଜୀବନ ଚିର ନୋହି ହୋଇବ ହୀନ । ୪୬ ।
 ଭୋ ତାତ ! ସତ କହ, କି କାର୍ଯ୍ୟେ ଅଇଲ ଗୋପଦେଶ ।
 ଶୁଣି ଅକୁର ବୋଲଇ, ତୁ କି ନ ଜାଣୁ ପାତବାସ । ୪୭ ।
 ପାରିଲେ ରଖ, ହେଲି ନିରେଖ କଂସର ଦର୍ପ ହରି ।
 ଏହି ବିଷୟେ ଆସିଛି ମୁହିଁ, ପଚାରୁ ଭଙ୍ଗୀ କରି । ୪୮ ।
 ଯେଷିଛି ନୃପ ତୋଠାରେ କୋପ କରି ବହୁତ ବାଗେ ।
 ଧରାଇ ନେଇ ମାରିବାପାଇଁ ପତ୍ର ଲେଖିଛି ରାଗେ । ୪୯ ।
 ଏ ବାଣୀ ଶୁଣି ଶାରଙ୍ଗପାଣି ବୋଲନ୍ତି ଦରହାସେ ।
 ଲେଖିଛି କିସ ନୃପତି କଂସ ଦିଅ ପିତାଙ୍କ ପାଶେ । ୫୦ ।
 କିସ ବୋଲନ୍ତି ବରଜପତି ତାହା ଶୁଣିମା ଦେଖି ।
 ସେ ଯେବେ 'ଯାଅ' ବୋଲିବେ ତେବେ ଯାଦବେ ହେବେ ସୁଖୀ । ୫୧ ।
 ନ ଯିବେ ସୁତ ବୋଇଲେ ତାତ କେମନ୍ତେ ଯିବୁ ଆଉ ।
 ଏ ବାଣୀ ଶୁଣି ସେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣି ହୃଦେ ପଶିଲା ଦାଉ । ୫୨ ।
 କଂସର ତାର କରେ ବିଚାର କିସ କରିବି ମୁହିଁ ।
 କୃଷ୍ଣ ନ ନେଲେ ମୋତେ କି ଭଲେ ରଖିବ ଭୋଜସାଇଁ । ୫୩ ।

ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡମାଳେ ଯା ରୋମମୂଳେ ନିବାସ କରିଛନ୍ତି ।
 ପାଦ ପାତାଳ, ଶିର ଅମ୍ବର, ଯାକୁ ନ ଜାଣେ ଶୁଭି । ୫୪ ।
 ରୂପ ଅରୂପ କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ହୁଅଇ ଇଚ୍ଛା ସୁଖେ ।
 ଏହା ନ ଗଲେ କେ ନେଇପାରେ, ବୋଲି ଭାଳଇ ଦୁଖେ । ୫୫ ।
 ଅକ୍ଳର ମନ ଜାଣିଲେ ଶ୍ୟାମ; ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ।
 ମଥୁରା ଯିବି, କଂସ ମାରିବି, ମନେ ନ କର ଭ୍ରାନ୍ତି । ୫୬ ।
 ଚିତାଉ ତାର ନନ୍ଦ ଆଗର ଦିଅ ସଫଳାସୁତ ।
 ଶୁଣି ଅକ୍ଳର ନନ୍ଦ ଆଗର କହଇ କୋପତି । ୫୭ ।
 ନିଦ୍ରାରେ ମୋହ ହୋଇଣ ଥିଲା, ଉଠିଲା ଚେତ ପାଇ ।
 କଂସର ପାତ୍ର ବୋଲିଣ ଗାତ୍ର କମ୍ପାଇ ଉଭା ହୋଇ । ୫୮ ।
 ବୋଲେ ଅକ୍ଳର ହେ ଗୋପବୀର ରାଜାର ଆଜ୍ଞା ଘେନ ।
 ଉଚ୍ଛୁର ହେଲେ ନ ବୁଝିଲେ, ଲେଖିଛି ଯେଉଁମାନ । ୫୯ ।
 ଶୁଣି କାତର ହୋଇ ପତର ଶିରେ ଲଗାଇ ପଡ଼େ ।
 କହେ ଭଗତ ଚରଣ ଦାସ ଅକ୍ଳର କୋପ ଗାଡ଼େ । ୬୦ ।

॥ ତୃତୀୟ ଛାନ୍ଦ ॥

(ରାଗ – ବଙ୍ଗଳାଗ୍ରୀ)

ଲେଖିଅଛି କ'ଣ ହୋଇ ମହାରୋଷ, ଆହେ ଗୋପପତି ନନ୍ଦ ।
 ଆଜ୍ଞାପ୍ରମାଣେ ତତକାଳେ ଆସିବୁ, ନୋହିଲେ ଛେଦିବି କନ୍ଦ । ୧ ।
 ଜାଣୁ ତ ମୋର ବଳ ବୀର୍ଯ୍ୟ ଯେତେକ, ଅଇରିକୁଳକୁ କେତୁ ।
 ପ୍ରତିଜ୍ଞାରେ ରଣ ତେଜି ରଣରାଜ-ପୁତ୍ରେହେଁ ଲଭନ୍ତି ମୃତ୍ୟୁ । ୨ ।
 କୋପ କଲେ ମହା ଦୋହଲି ଉଠଇ, ମେରୁ ହୋଏ ଥରହର ।
 ରାଣ ଦେଲେ ଜନ୍ମ-ପତି ଭୟ କରେ; ଆଉମାନେ କେତେ ଛାର । ୩ ।
 ବିଧାୟାତେ ଚିତ୍ର-କୂଟ କୁଧରକୁ କରି ପାରଇ ମୁଁ ରୁନା ।
 ଅଇରି ଉରସଲ-ବାନା ବହଇ, ଶରଣକୁ ବଜ୍ରସେହ୍ନା । ୪ ।
 ଦାନୀପଣକୁ ସୁନାସାର ପରାଏ, ଗଭୀର ପଶେ ଜଳଧୁ ।
 ପଶ୍ଚିତପଶେ ଦେବଗୁରୁ ହାରଇ, ବେଦବେଦାନ୍ତରେ ବିଧୁ । ୫ ।
 ଧାର୍ମିକ ପଶେ କେହି ସମ ନୁହନ୍ତି, ପରଜା ପାଳନେ ତାତ ।
 ମୋର ଦେଶରେ ଭୟକରି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ନ ବହଇ ବାତ । ୬ ।
 ଅଗ୍ନି ଦେବତା ଶିଖାମାନ ନିଜନ ଦେଖି ମୋର ତେଜ ବଳ ।
 ସୁଜନ ରଖି ଦୁର୍ଜନକୁ ମାରଇ, ଏକଥା ମୋହର ମୂଳ । ୭ ।
 ଗଡ଼ ଦେଖି ବଡ଼ କ୍ଷତ୍ରୀମାନେ ଆଡ଼ ହୁଅନ୍ତି ବହୁତ ଦୂରୁ ।
 କଟକାଇ କଲେ ଅମରେ ପଳାଇ ଯାଆନ୍ତି ଅମର ପୁରୁ । ୮ ।
 ଯାଦବକୁଳ କୁମୁଦବନ ପ୍ରାଏ, ମୁଁ ତହିଁକି ନିଶାମଣି ।
 ସୁନ୍ଦରପଶେ କାମ ସରି ନୁହଇ, ସହିବା-ପଶେ ଧରଣୀ । ୯ ।

ଯୁଦ୍ଧ ନ କର ଯୋଦ୍ଧାମାନ ଜଣଲ, ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ହୋଇଲା ମୋର ।
 ଏହିଠାରେ ଥାଇ ଦର୍ଶନେ ନ ଆସୁ, ଏଡ଼େ ଗାରିମା ତୋହର । ୧୦ ।
 ରଢ଼ିଗୋଟାକେ ସର୍ବଜନ୍ତୁ ମରିବେ ତିନିପୁରେ ଥିବେ ଯେତେ ।
 ଦୟା କରି ତାଙ୍କୁ ଶରଣ ରଖିଲି ଯେଣୁ ଆଶ୍ରେ କଲେ ମୋତେ । ୧୧ ।
 ଇନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଅଷ୍ଟଭୁଜ ସମସ୍ତେ ମୋହର ବଶି ।
 ମହାଦୁଷ୍ଟମାନେ ଛାଡ଼ି ପଳାଇଲେ ଶୁଣି ମୋର ବୀରଘୋଷ । ୧୨ ।
 ଛାର ଗଉଡ଼ ଅରୁ ତୁ ଏଡ଼େ ମୂଢ଼ ନ ଦେଉ ମୋହର କର ।
 ଦେବି ଯେବେ ଧାପ ରଖିବ କେ ବାପ ! ଅନଳେ ଦହବି ପୁର । ୧୩ ।
 ଶଶୁର ଯାର ଜରାସନ୍ଧ ଦଇତ, ସଖା ଯାର ବୀର କେଶୀ ।
 ଏକ ନିମେଷକେ ଚରାଚର ମହୀ ପକାଇ ପାରଇ ଧୂସି । ୧୪ ।
 ଶୂର ନାରକା, ବ୍ୟୋମା, ଅଘା, ପ୍ରଳୟା, କଦୟା, ଦୃବିନ୍ଦ ବୀର ।
 ଚାଣୁର, ମୁଷ୍ଟିକ, ଶଲ୍ୟ ଆଦିମାନେ ଅଛନ୍ତି ମୋ ହନ୍ତକାର । ୧୫ ।
 କେବଳ ଶିରୀଷ-କୁସୁମକୁ ମହା-ପ୍ରଳୟ ବରଷା ଲୋଡ଼ି ।
 ସେହି ପ୍ରାୟେ ମୁହିଁ, ସେହି ପ୍ରାଏ ତୁହି, ଶିଶିରେ ଯେ ଯିବୁ ସଡ଼ି । ୧୬ ।
 ଏବେ ମୋର ଧନୁଉଛବ ହୋଇଛି, ସମ୍ଭାର ଘେନାଇ ଆସ ।
 ସମସ୍ତ ଦୋଷ ତୋର କ୍ଷମା ହୋଇଲା ମନେ ନ କରିବୁ ତ୍ରାସ । ୧୭ ।
 ସମ୍ଭାର ଦଧି ଶତେ ଭାର ଘେନାଇ ଗୋଟିକା ଅଧାମ ଆଦି ।
 ସଙ୍ଗେ ଗୋପ ଦଶ ପ ।ଶ ଆଣିବୁ, କରିବେ ସେ ଯାତ୍ରାବିଧି । ୧୮ ।
 ରାମ କୃଷ୍ଣ ବେନି ଭାଇଙ୍କି ଅକୂର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ କରି ଦେବୁ ।
 କେଡ଼େ ହେଲେଣି ତୋର ବେନିନୟନ ତାହାଙ୍କୁ ଆମ୍ଭେ ଦେଖିବୁ । ୧୯ ।

ସେହ ଦେଖବେ ମହାଧନୁ ଉଚ୍ଛବ; ଶୁଭକଥା ସନା ତୋତେ ।
ବଡ଼ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହୋଇ ଯିବେ, ଭୟ ନ ରହିବ ତିତେ । ୨୦ ।
ବୃଦ୍ଧଶରୀର, କେତେ ଦିନ ବୁଝୁ, ମିଥ୍ୟା ମାଟି କଲେବର ।
ତୋହ ଥାଉଁ ଥାଉଁ କୁମାରବେନିକି ଆମ୍ଭରେ ପରତେ କର । ୨୧ ।
ଶାଢ଼ୀ ବନ୍ଧାଇ ରାଜନପଣ ଦେଇ ସୁଖେ ଗୃହେ ବସିଥାଅ ।
ଆମ୍ଭର ଯେତେ ହାନିଲାଭ ହୋଇବ କରିବେ ତୋହର ପୁଅ । ୨୨ ।
ନିଶି ପାହିଲେ ଧନୁପୂଜା ହୋଇବ; ଅଳସ ନକରି ଥାଅ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚିତାଉ ଲେଖିଅଛି, ପଢ଼ି ନନ୍ଦ ହେଲେ ତୋଷ । ୨୩ ।
ବିସ୍ମୟ ତି ରେ ହୃଦୟ ଭିତରେ କଲା ମହାଘୋର ଭୀତି ।
ଯହୁଁ ଶୁଣିଲା ମଥୁରା ଯିବେ ଦୂତ ସଙ୍ଗେ ରାମ ଶିରୀପତି । ୨୪ ।
ପରିଜନ ରାଇ ବୋଲେ ଗୋପସାଇଁ ଗୋପରେ ଘୋଷଣା ଦିଅ ।
ନିଶି ପାହିଲେ ମଥୁରାପୁର ଯିବେ, ସମ୍ଭାର, ସଜାଡ଼ି ଥାଅ । ୨୫ ।
ଏତେକ ଭୀଷି ଅକ୍ଷୁରକୁ ଚରତା କରଇ ବରଜ ରାଜା ।
ବୋଲେ ବଇରାଗୀ ଭଗତଚରଣ ଗୋପରେ ବାଜଇ ବାଜା । ୨୬ ।

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି
 ॥ ଚତୁର୍ଥ ଛାନ୍ଦ ॥

(ରାଗ – ବିଳାସମଞ୍ଜରୀ ୧)

ଦାଣ୍ଡରେ ଶୁଭିଳା ରାମ କୃଷ୍ଣ ବେନି ଭାଇ ।
 ଅକୂର ଆସିଛି ତାଙ୍କୁ ଧରିନେବା ପାଇଁ ।
 ରାଜା ପରଜା ସହିତେ
 ସଜ ହୋଇଥାଅ, କାଳି ଚଳିବା ପ୍ରଭାତେ । ୧ ।
 କରିଛି ସାୟକପୂଜା କଂସ ବୀରମଣି ।
 ଆସିଛନ୍ତି ଅନେକ ଦେଶରୁ ନୃପମଣି ।
 ତାହା ଦେଖିବାର ପାଇଁ ।
 ଏଣୁକରି କଂସ ଦୂତ ଅଛି ପଠିଆଇ । ୨ ।
 ଶୁଣି ଗୋପପୁରଜନେ ହୋଇଲେ ଆରତ ।
 ବଜ୍ର ବାଜି ଥାବର ହୁଅଇ ଯେହ୍ନେ ପାତ ।
 ସେହି ମତି ହେଲେ ଗୋଇ ।
 ଏକକୁ ଆରେକ ବୋଲେ, କି କରିବା ସହି । ୩ ।
 ପା ସାତ ମେଳି ହୋଇ କରନ୍ତି ବିଚାର ।
 କୃଷ୍ଣ ବିନୁ ପରାଣ ଧରିବ କାହା ଛାର ।
 ନିଶ୍ଚେଁ ହୋଇବ ମରଣ ।
 ଯେତେବେଳେ ଗୋପ ତେଜି ଯିବେ ନାରାୟଣ । ୪ ।
 କେ ବୋଲଇ, ମରଣ ଆତ୍ମକୁ ପଛେ ହେଉ ।
 ମଥୁରା ନ ଯାଇ କୃଷ୍ଣ ଗୋପପୁରେ ଥାଉ ।
 କଥା ରହନ୍ତା ସଂସାରେ ।
 ପ୍ରାଣ ଦେଇଛନ୍ତି ଗୋପୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଶାରେ । ୫ ।

କେଉଁ ଏଣୀଦୃଶା ଭାଷି କରଇ ରୋଦନ ।

କାଳିଠାରୁ ପୁଟିଯିବ ଏ ବେନି ନୟନ ।

ଅନ୍ଧହୋଇ ବସିଥିବା ।

ଅକ୍ଳର ହସ୍ତରେ ଯେଣୁ ବେନି ଚକ୍ଷୁ ଦେବା । ୬ ।

କେ ବୋଲଇ, କାଳିଠାରୁ କୁମୁଦ ମରିବେ ।

କୁମୁଦ-ରମଣ ଯେଣୁ କୁମୁଦକୁ ଯିବେ ।

ଅନ୍ଧକାରକୁ ବାଡ଼ିବ ।

ସତେ କି ଚନ୍ଦ୍ରମା ଚନ୍ଦ୍ରମଣିକି ଛାଡ଼ିବ । ୭ ।

କେଉଁ କରାଯୁଗମନା ନୟନୁ ଲୋଚକ ।

ଭୂମିକି ଅନାଇ କ୍ରୋଧେ କହଇ ଅନେକ ।

ଆମ୍ଭ ସଙ୍ଗ ରୁହି ହେବୁ ।

ଭୂଷଣବିହୁନେ ଅଙ୍ଗ ଅଶୋଭା ଦିଶିବୁ । ୮ ।

କେ ବୋଲେ, ଯମୁନାଗଣ୍ଡେ ଜୀବନ ହରିବା ।

ଦାରୁଣ କଂସନୃପତି ନାମରେ ମରିବା ।

ସ୍ତ୍ରୀହତ୍ୟା ଦୋଷ ପାଉ ।

ସୁଖ ଶିରୀ ଛାଡ଼ି ନିଜ ଜୀବନ ହରାଉ । ୯ ।

କେ ବୋଲଇ, ଭୋଜପତି ଆମ୍ଭ ଆୟୁ ନେଉ

ଆମ୍ଭେ ମରୁଁ ଆମ୍ଭ କୃଷ୍ଣ ଗୋପପୁରେ ଥାଉ ।

ଏହା କରୁ ଗୋ ଦଇବ ।

କେ ବୋଲେ, ଏମନ୍ତ ସଖି କେବେହେଁ ନୋହିବ । ୧୦ ।

କେଉଁ ପ୍ରେମଶୀଳା ଲୀଳା ବାହୁନି କାନ୍ଦଇ

କେହୁ କାହା ଗଲେ ବାହୁ ଆରତେ ଛନ୍ଦଇ ।

କେହୁ ଧରଣୀରେ ପଡ଼େ ।

କେହୁ ନିଜ ଭୁଜ ନେଇ ହୃଦୟରେ କୋଡ଼େ । ୧୧ ।

ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ କେହୁ ହୁଅଇ ସୁକିତ ।

ହା ଗୋବିନ୍ଦ ! ବୋଲି କେହୁ ହୋଏ ମୁରୁଛିତ ।

କେହୁ ବୋଲେ, ନନ୍ଦ ବାଇ

କେ ବୋଲେ, ଯଶୋଦା କିମ୍ପା ନ କହେ ଭଙ୍ଗାଇ । ୧୨ ।

ଏହା ଶୁଣି ସାରଣୀ କହଇ ପ୍ରତିବାଣୀ ।

ଏଥୁର ବିଚାର ସଖୁ ଅଛଇ ମୁଁ ଜାଣି ।

ମଧୁପୁର ନାରୀମାନେ ।

ଜାଣନ୍ତି ଭେଳିକି ମନ୍ତ୍ର, ଭୁଲନ୍ତି କୁଞ୍ଜାନେ । ୧୩ ।

ଅକ୍ଷର ହସ୍ତରେ ଅଭିଷୟ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ତେଣୁ ନନ୍ଦ ଯଶୋଦା ବଚନ ନ କହନ୍ତି ।

ସତ୍ୟ ଏ ମୋର ବଚନ ।

ଏହା ଶୁଣି ହେମମାଳା କରଇ ରୋଦନ । ୧୪ ।

ଏମନ୍ତ ହୋଇଲେ ସଖି ବୁଢ଼ିଲା ମୋ ଭେଳା

ଗଲେ କି ଆସିବେ ଆଉ ଯଶୋଦାଙ୍କ ବଳା ।

ଧାତା ଛାଡ଼ିଲା ନିୟତ ।

କେମନ୍ତେ ବୁଦ୍ଧେ ତାଙ୍କ ବୁଦ୍ଧ ତାତ ମାତ । ୧୫ ।

ଏତେ କହି ବ୍ରଜଗୋଲ ନନ୍ଦପୁରେ ମିଳି ।

ଦେଖିଲେ ଅକ୍ତର ନନ୍ଦ ରାମ ବନମାଳୀ ।

ବସି କରନ୍ତି ବିଚାର ।

ସଜାଡ଼ନ୍ତି ପରିଜନେ ଯିବାର ସମ୍ଭାର । ୧୬ ।

କୃଷ୍ଣକୁ ଅନାଇଁ ଗୋପୀ ବୋଲନ୍ତି ବଚନ ।

ଅକ୍ତର କାହିଁକି ଗୋପେ କରନ୍ତି ଗମନ ?

କିମ୍ପା ବାଜଇ ବାଜଣା ?

ଗୋରସରେ କାହା ପାଇଁ ପୂରିଛି ଅଗଣା ? । ୧୭ ।

ବରଜ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ବରଜ-ଚତୁରୀ ।

ଅକ୍ତରକୁ ବରଗିଛି କ'ଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ।

ରାମ ସଙ୍ଗେ ମୋତେ ନେବ ।

ଭଲ ମନ୍ଦ କି ହୋଇବ ଜାଣଇ ଦଇବ । ୧୮ ।

ପିତା ମାତା ଆଦି କରି ନେବ ମଥୁରାକୁ ।

କାଲି ଯିବୁ ରଥେ ବସି ରାଜା ଭେଟିବାକୁ ।

ଧନୁ-ଉତ୍ସବ ଦେଖିବୁ ।

ଦିନା ଦୁଇ ଚାରି ରହି ଲେଉଟି ଆସିବୁଁ । ୧୯ ।

ଶୁଣିଲେ ଗୋପରମଣୀ ରମଣ ବଚନ ।

ଚିନ୍ତା- ରତ୍ନାକରେ ବୁଢ଼ିଗଲା ମନମାନ ।

କହେ ଭଗତ ଚରଣ ।

କୃଷ୍ଣଗୁଣ ଗୁଣି ଗୋପୀ କରନ୍ତି କାରୁଣ । ୨୦ ।

କବି ପରିଚୟ :-

‘ମଥୁରା ମଙ୍ଗଳ’ କାବ୍ୟର ରଚୟିତା ହେଉଛନ୍ତି କବି ଭକ୍ତଚରଣ ଦାସ । ସେ ପ୍ରାୟ ୧୭୨୯ ସାଲରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ୧୮୧୩ ସାଲରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ଖୋରଧା ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସୁନାଖଳା ଗ୍ରାମରେ ସେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ନାମ ବୈରାଗୀ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ବୈଷ୍ଣବ ଦୀକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାପରେ ସେ ଭକ୍ତଚରଣ ଦାସ ନାମରେ ପରିଚୟ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ସେ ବିବାହ କରି ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ-ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରିଥିଲେ । ପରେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାରଣରୁ ଗୌଡ଼ୀୟ ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମର ଦୀକ୍ଷା ନେଇ ଖଣ୍ଡପଡ଼ାରେ ମଠ ସ୍ଥାପନ କରି ବୃନ୍ଦାବନଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ଖଣ୍ଡପଡ଼ା ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ଅପଡ଼ ହେବାରୁ ସେହି ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରି କବି ରଣପୁରର ସୁନାଖଳା ଗ୍ରାମରେ ଆସି ମଠ ସ୍ଥାପନ କରି ଶେଷ ଜୀବନ ସେହିଠାରେ କଟାଇଥିଲେ ।

ଭକ୍ତଚରଣଙ୍କ ପ୍ରଧାନ କାବ୍ୟ ‘ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ’ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମଥୁରାଗମନ, ଅତ୍ୟାଚାରୀ କଂସର ମୃତ୍ୟୁ ଓ ମଥୁରାବାସୀଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱନିତ ଆନନ୍ଦ ଛାନ୍ଦ-ସାହିତ୍ୟ-ରୀତିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ ପ୍ରେମଭକ୍ତି ମାର୍ଗର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯାଇଛି । କବିଙ୍କ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରଚନା ମଧ୍ୟରେ ‘କଳାକଳେବର ଚଉତିଶା’ ଓ ‘ମନବୋଧ ଚଉତିଶା’ ଉତ୍କଳୀୟ ଜନମାନସରେ ଗଭୀର ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ହୋଇପାରିଛି । ପ୍ରଥମଟିରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମଥୁରାଦାଣ୍ଡରେ ଯିବାବେଳର ବର୍ଣ୍ଣନା ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଟିରେ ସଂସାରର ଅନିତ୍ୟତା ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ।

‘ମଥୁରା ମଙ୍ଗଳ’ ଗ୍ରନ୍ଥର ସୁଲଳିତ ଛାନ୍ଦରାଜି ଓଡ଼ିଆ ଓଡ଼ିଆଶାଳର ଅମୂଲ୍ୟ କଣ୍ଠହାର । କବିତାର ଲାଳିତ୍ୟ, ଆବେଗମୟ ପରିପ୍ରକାଶ ଓ ସୁବୋଧ୍ୟତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭକ୍ତଚରଣଙ୍କ ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ପରିମିତ ସୃଷ୍ଟି ମାଧ୍ୟମରେ ସେ ଅପରିମିତ କାବ୍ୟିକ ସିଦ୍ଧି ଅର୍ଜନ କରିପାରିଛନ୍ତି ।

ବିଷୟ ବସ୍ତୁ :-

ଦ୍ଵାରକା, ମଥୁରା ଓ ଗୋକୁଳ ଏହି ତିନି ଧାମ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମାଧୁରୀଲୀଳା ଗୋକୁଳରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ । ସେଥିରେ ପୁଣି ଗୋକୁଳଧାମ ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । କଳିରୂପୀ କଂସ ଓ ତାହାର ଅନୁଚର ମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ମଥୁରାର ପବିତ୍ର ଭୂମି ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ହେବାରୁ ଭଗବାନ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ନାଶକରି ସେଠାରେ ଧର୍ମ ତଥା ମଙ୍ଗଳ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ମଙ୍ଗଳ ବିଧାତାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ମଥୁରାର ମଙ୍ଗଳ ବିହିତ ହୋଇଥିବାରୁ କବି ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କାବ୍ୟର ନାମ ‘ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ’ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଲୀଳାତ୍ମକ କାବ୍ୟ । ଏଥିରେ ପ୍ରଧାନ ଭାବରେ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଶେଷ କୈଶୋର ଅବସ୍ଥା ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି । ବାଲ୍ୟ, ପୌଗଣ୍ଡ ଓ କୈଶୋରର ଆଦ୍ୟ ଦୁଇ ଅବସ୍ଥାର କ୍ରିୟାକଳାପମାନ ସୂଚିତ ହୋଇଅଛି ମାତ୍ର । ୩୦ ଛାନ୍ଦ ବିଶିଷ୍ଟ ଏହି କାବ୍ୟରେ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଯେଉଁ ଲୀଳା ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ସେଥିରେ ଶୃଙ୍ଗାର, ବୀର ଓ କରୁଣରସ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିସ୍ଫୁଟିତ ହୋଇଅଛି । କାବ୍ୟ ପାଠକଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ କାବ୍ୟଟି କରୁଣ ରସାଶ୍ରୀତ । ମାତ୍ର ଏହି କରୁଣ ରସର ଆଧାର ହୋଇଛନ୍ତି ବାସ୍ତବ୍ୟରସ ଏବଂ ଶୃଙ୍ଗାରରସ । ଭକ୍ତଚରଣ ବିରହୀ ବୃନ୍ଦାବନଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଉପାସନା କରୁଥିଲେ । “ଗୋପୀଙ୍କ ଭଜିଲା ଭକ୍ତି ପ୍ରେମଭକ୍ତି ପାଇଁ । ଏହି ଗୋପୀଭକ୍ତିର ରସ ଆସ୍ବାଦନ କରିବା ଅର୍ଥରେ କବି ନିଜେ ଗୋପୀ ଭାବରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ସେହି ବିରହୀ ବୃନ୍ଦାବନଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଗୋପୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ନିଷ୍ଠୁର ଭାବ ଦର୍ଶାଇବା ବିଷୟମାନ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ସ୍ଵଭକ୍ତିର ପରାକାଷ୍ଠା ଦର୍ଶାଇଅଛନ୍ତି ।

୧ମ ଛାନ୍ଦ :-

ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ କାବ୍ୟ ରଚନାର ବିଧି ଅନୁଯାୟୀ କବି ତାଙ୍କର ‘ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ’ କାବ୍ୟର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିସମାପ୍ତି ପାଇଁ ଭବକଲୁଷହର ହରିନାମ

କୀର୍ତ୍ତନପୂର୍ବକ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସ୍ତୁତି କରିଛନ୍ତି । ତତ୍ପରେ ଦୁର୍ଗଳାନନ୍ଦନ କଂସର ଉତ୍ପାଦନରେ ସୁରନରଙ୍କର ଆତଙ୍କ ଓ ଭକ୍ତଙ୍କ ଦୁଃଖ ନିବାରଣାର୍ଥ ସୁରମାନଙ୍କ ସହିତ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର କ୍ଷୀର ସାଗରଶାୟୀ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା; ଦକ୍ଷାନ୍ଧିୟ ଭଗବାନଙ୍କର କଂସଦମନ ନିମିତ୍ତ ନରକଲେବରଧାରଣୀ ପୂର୍ବକ ବସୁଦେବ ଗୃହରେ ଜନ୍ମନେବା ନେଇ ଦେବଙ୍କୁ ଅଭୟବାଣୀ; ଦେବତାମାନଙ୍କର ସାନନ୍ଦ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ, କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦେବକୀଉଦରରେ ଜନ୍ମ ଏବଂ କଂସ ଭୟରେ ବସୁଦେବଙ୍କର କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଗୋପରେ ସ୍ଥାପନ; ବାଳକ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପୂତନା, ତୃଣା, ଶକଟା, ଅଘାଦି ଅସୁରଙ୍କ ବିନାଶ ସାଧନ; କାଳୀୟଦମନ, ବରୁଣଠାରୁ ନନ୍ଦଙ୍କୁ ମୋଚନ, ଇନ୍ଦ୍ରବିବାଦରେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଉଠେ ।ଳନ; ଗୋପୀବସ୍ତ୍ର ହରଣ; କେଶୀମନ୍ଥନ ପ୍ରଭୃତି ବିସ୍ମୟକର କ୍ରିୟାକଳାପ ଶ୍ରବଣରେ କଂସର ଭୟସା ।ର ଓ କପଟରେ କୃଷ୍ଣବିନାଶ ସାଧନ ଇଚ୍ଛାରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମଥୁରା ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ଅକୂରଙ୍କୁ ସାନ୍ତୁନୟ ଅନୁରୋଧ, ଆଜ୍ଞା ପତ୍ରିକା ସହଅକୂରଙ୍କ ଗୋପଗମନ ଉଦ୍‌ଯୋଗ; ଜାଗରଣରେ କଂସର ଭୟରେ ସର୍ବତ୍ର କୃଷ୍ଣରୂପ ଓ ସ୍ଵପ୍ନରେ ଅଶୁଭଶକ୍ତନ ଦର୍ଶନ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ।

୨ୟ ଛାନ୍ଦ :-

କୃଷ୍ଣଦର୍ଶନୋତ୍ସୁକ ଅକୂରଙ୍କର ଗୋପକୁ ଦୁତ ଗମନ ଏବଂ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅଙ୍ଗ-ସଙ୍ଗ ଲାଭ ଆଶାରେ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ, ମାର୍ଗରେ ଥିବା ବାଲିକୁଦରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଧ୍ଵଜ-ଅଙ୍କୁଶ-ଚକ୍ର ପ୍ରଭୃତି ଯୁକ୍ତ ଥିବା ପାଦପଦ୍ମ ଦର୍ଶନରେ ଭାବାବିଷ୍ଣୁ ହୋଇ ଅକୂରଙ୍କ ଅଶ୍ରୁମୋଚନ ଓ ମୋହ; ଗୋପ ପ୍ରବେଶାନ୍ତେ ଗୋଦୋହନରତ ରାମହରିଙ୍କ ଦର୍ଶନ; ଆପାଦ ମଣ୍ଡକ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ରୂପ ଓ ବେଶଭୂଷାଦି ବର୍ଣ୍ଣନା; କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଯଥାର୍ଥ ପରିଚୟ ନପାଇ ଅକୂରଙ୍କ ଭ୍ରମ, କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଅକୂରଙ୍କୁ ସମ୍ବେଦି ଆଲିଙ୍ଗନ ଏବଂ ଅକୂରଙ୍କ ସହ ଗୃହଗମନ; ବନ୍ଧୁଜନୋଚିତ ମମତାରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କର

ଅକ୍ଷରଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତିଧୂଚର୍ଚ୍ଚା; ମଥୁରାର କୁଶଳପ୍ରଶ୍ନ ଓ ତାଙ୍କର ଗୋପକୁ ଆସିବାର କାରଣ ଜିଜ୍ଞାସା; ବିନାଶ ନିମିତ୍ତ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କପଟରେ ମଥୁରା ନେବାରେ କଂସର ଦୌତ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର ଭଳି ଅକ୍ଷରଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର; କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଆଦେଶରେ ନନ୍ଦଙ୍କୁ କଂସର ଆଜ୍ଞା ପତ୍ରିକା ଦାନ ଓ ତାଙ୍କଠାରେ ସକ୍ରୋଧ ପ୍ରଭୁତ୍ୱବିସ୍ତାର ଆଦି ପ୍ରସଙ୍ଗ ୨ୟ ଛାନ୍ଦରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ।

୩ୟ ଛାନ୍ଦ :-

କଂସର ପତ୍ର । ଇନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବତାମାନେ କଂସର ବଶ୍ୟତା ସ୍ୱୀକାର କରିବା ଭଳି ସ୍ୱକୀୟ ପ୍ରଭୃତ ବଳବୀର୍ଯ୍ୟର ଘୋଷଣା; ନନ୍ଦର ଅବଜ୍ଞା; ପ୍ରତିଶୋଧ ନିମିତ୍ତ କଂସର ତର୍ଜନ; ସବାନ୍ଧବ ସମ୍ଭାର ସହିତ ଯାଇ ରାଜକୃପାଭିକ୍ଷାକରିବା ନିମିତ୍ତ ନନ୍ଦଙ୍କ ପ୍ରତି ଆଦେଶବାଣୀ; ବନ୍ଧୁଜନୋଚିତ ଆଦର ଗୌରବରେ ଆଗାମୀ ଧନୁଭସବରେ ରାମହରିଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ନିମିତ୍ତ ଆଜ୍ଞା; କାତର ହୃଦୟରେ ନନ୍ଦଙ୍କର ମଥୁରାଗମନବା । ରାଜ୍ୟରେ ଘୋଷଣା ଓ ବନ୍ଧୁଆଦରରେ ଅକ୍ଷରଙ୍କ ସତ୍କାର ଏହି ଛାନ୍ଦରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ।

୪ର୍ଥ ଛାନ୍ଦ :-

ଧନୁଭସବ ଦର୍ଶନ ନିମିତ୍ତ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ମଥୁରାଗମନ ବା । ଶ୍ରବଣରେ ଗୋପୀଙ୍କ ଆତଙ୍କ ଓ ଉକ୍ତଶ୍ଳା ବର୍ଣ୍ଣନା । ସମ୍ଭାର ସଜ୍ଜାକାଳରେ ଗୋପୀଙ୍କର ନନ୍ଦଙ୍କ ଗୃହକୁ ଗମନ ଓ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଆୟୋଜନର କାରଣ ଜିଜ୍ଞାସା, କୃଷ୍ଣଙ୍କର ମଥୁରାଗମନର ନିଶ୍ଚିତତା ପ୍ରତିପାଦନ ଏବଂ ଗୋପୀମାନଙ୍କର ଚିନ୍ତାସାଗରରେ ମଜ୍ଜନ ।

୪. ଗରୁଡ଼ାସନ - ଗରୁଡ଼ ଯାହାଙ୍କର ବାହନ । ପୀତବାସ - ହଳଦିଆ ଲୁଗା ଯାହାଙ୍କର । ବକାରି - ବକ ଅସୁରର ଶତ୍ରୁ, କଂସ ଅନୁଚର ବକକୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମଧୁବନରେ ନାଶ କରିଥିଲେ । ନରକ- ପ୍ରାଗ ଜ୍ୟୋତିଷ ପୁରର ଅଧିପତି ଅସୁର । ସେ ଇନ୍ଦ୍ରମାତା ଅଦିତିଙ୍କର କୁଣ୍ଡଳ ଦୃୟ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଛତ୍ର ହରଣ କରିଥିଲା ଓ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମେରୁ ପର୍ବତରୁ ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ କରିଥିଲା । ଇନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନରକର ଅତ୍ୟାଚାର ବିଷୟ ଜଣାଇଥିଲେ । କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ନରକକୁ ମାରି ଅଦିତିଙ୍କ କୁଣ୍ଡଳ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଛତ୍ର ଉଦ୍ଧାର କରିଥିଲେ ଓ ନରକର ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଥିବା ଷୋଳ ସହସ୍ରରୁ ଅଧିକ ଦେବ-ଗନ୍ଧର୍ବ-ମାନବ କନ୍ୟା ଓ ଅପସରାମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଅନ୍ତଃପୁରରେ ରଖିଥିଲେ ।
୫. ମୁରାରି - ମୁର ଅସୁରର ଶତ୍ରୁ, ସେ ଅସୁର ନାରକାସୁରର ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି ଥିଲା । କାରଣ- ସଲିଳ-ବିହାରୀ- ସଙ୍କର୍ଷଣ ରୂପରେ କାରଣାଶ୍ରୟରେ ଶୟନ କରନ୍ତି ।
୬. ଜଗତଜୀବନ - ସଂସାରର ପ୍ରାଣରୂପୀ । ମୋହନ - ଲୀଳାରେ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧକରି ରଖିଅଛନ୍ତି । ନୃସିଂହହରିଶ୍ୟଧ୍ଵଂସନ - ହିରଣ୍ୟ ଅସୁର କଶ୍ୟପ ଓ ଦିତିଙ୍କର ପୁତ୍ର । ସେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବରରେ ଅତିପ୍ରତାପୀ ହୋଇ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଇନ୍ଦ୍ରତ୍ଵ ହରଣ କରି ତ୍ରିଲୋକକୁ ପୀଡ଼ା ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାର ପୁତ୍ର ପ୍ରହ୍ଲାଦ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଉପାସକ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ରାଗିଯାଇ ପୁତ୍ରକୁ ବହୁତ ଶାସ୍ତି ଦେଲା ଏବଂ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ନିନ୍ଦାକଲା । ପୁତ୍ର ପ୍ରହ୍ଲାଦର କାତର ଆହ୍ଵାନରେ ବିଷ୍ଣୁ ସ୍ଵୟରୁ ନୃସିଂହରୂପେ ବାହାରି ହରିଶ୍ୟକୁ ନାଶ କରିଥିଲେ ।

୭. ଯାଦବ - ଯଦୁ ବଂଶରେ ଜାତ । ବରଜ ଚନ୍ଦ୍ରମା - ବରଜ (ବ୍ରଜ)
ଗୋକୁଳର ଚନ୍ଦ୍ରମା - ତାହାର ଆହ୍ଲାଦ ଦାୟକ । କାରଣ - କାର୍ଯ୍ୟ,
ବିଶ୍ୱକର୍ମା - ଦେବଶିଳ୍ପୀ ।
୧୦. ଆତ୍ମାରାମ - ସର୍ବ ଆତ୍ମାରୂପ ନିଜ ଆତ୍ମାରେ ଯେ ବିଳାସ କରନ୍ତି ।
୧୧. ଶୁଚି - ବେଦ ଉପନିଷଦାଦି । ସୁଚି - ମନୁ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି
ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ।
୧୨. ବିର - ବ୍ରହ୍ମା । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଭୁବନ - ଅତଳ, ବିତଳ, ସୁତଳ, ରସାତଳ,
ତଳାତଳ ମହାତଳ, ପାତାଳ, ଭୂଃ, ଭୁବଃ, ସ୍ୱଃ, ମହଃ, ଜନଃ, ତପଃ,
ସତ୍ୟମ୍ ।
୧୩. ବକତା - ବ୍ୟକ୍ତ
୧୪. ବ୍ୟତ୍ରକେ - ବ୍ୟତିରେକେ, ବିନା ।
୧୫. ପଙ୍କଜ ପୟରେ - ପଦ୍ମପାଦରେ
୧୬. ଦରିଦ୍ରଜୀବନ - ଦରିଦ୍ରତାମୟ ଜୀବନ
୧୯. ଜ୍ଞାନ... ମୁନିଗଣେ - ମୁନିମାନେ ଜ୍ଞାନଯୋଗରେ ଓ ଭକ୍ତିଯୋଗରେ
ମୁକ୍ତି ପାଇଅଛନ୍ତି । ଜ୍ଞାନ - ଜ୍ଞାନ ଯୋଗ । ସ୍ମରଣ, ପଠନ, ଶ୍ରବଣେ -
ଭକ୍ତିଯୋଗ; ନବଧାଭକ୍ତିର ଅଙ୍ଗବିଶେଷ । ନବଧାଭକ୍ତି ଯଥା - ଶ୍ରବଣ,
କୀର୍ତ୍ତନ, ସ୍ମରଣ ଭଜନ, ପୂଜନ, ଅଭିବନ୍ଦନ, ଦାସ୍ୟ, ସଖ୍ୟ,
ଆତ୍ମନିବେଦନ ।
୨୧. ଭବକଲୁଷସନ୍ତାପ - ସଂସାରର ପାପତାପ ।
୨୨. ଭବଭବନରେ - ସଂସାରଜଳରେ (ଭବସାଗରରେ) ବା ସଂସାର ରୂପ
ଅରଣ୍ୟରେ ।

୨୩. ପାପଅନଳ - ପାପରୂପ ଅଗ୍ନି । ପିଣ୍ଡକାଷ - ଶରୀର ହେଲା କାଠ ।
୨୮. ବାରିଧି - ସମୁଦ୍ର ।
୩୧. କେଶୀ - କଂସର ଅନୁଚର । କୃଷ୍ଣ ଭାଣ୍ଡୀର ବନରେ କେଶୀ ଦୈତ୍ୟକୁ ହତ୍ୟାକରିଥିଲେ । ସାଧୁଲ - ନାଶକଲ । ରାଗବନ୍ଧରେ - ଛାନ୍ଦ ବନ୍ଧରେ ଅର୍ଥାତ୍ କାବ୍ୟାକାରରେ ।
୩୫. ଉଷତ - ଆନନ୍ଦିତ (ହୃଷ୍ଟ ବା ଉଲ୍ଲାସିତ ଶବ୍ଦରୁ ଅପଭ୍ରଂଷ)
୩୬. ଦୁର୍ମିଳା ବା ଦୃମିଳା - ଜନୈକ ବିଦ୍ୟାଧର ଭୃତ୍ୟ ରୂପରେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ସେବା କରୁଥିଲା । ତାଙ୍କଠାରେ ଅପରାଧୀ ହେବାରୁ ଅଭିଶପ୍ତ ହୋଇ ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଦାନବରୂପ ଧରି ଦୁର୍ମିଳା ନାମରେ ଅଭିହିତ ହେଲା । ସେ ସୌଭ ଦେଶର ରାଜା ହୋଇ ଗୋମତୀ ତୀରରେ ବାସ କରୁଥିଲା । ଏକଦା ମଥୁରା ରାଜା ଉଗ୍ରସେନଙ୍କର ପାଟମହିଷୀ ଇନ୍ଦୁମତୀ ପୁଷ୍ପବତୀ ହୋଇ ଶୁଦ୍ଧସ୍ନାନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଯମୁନାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କାଳରେ ଦୁର୍ମିଳା ଇନ୍ଦୁମତୀଙ୍କ ରୂପରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ କପଟରେ ଉଗ୍ରସେନଙ୍କ ରୂପ ଧାରଣ କରି ଇନ୍ଦୁମତୀଙ୍କ ସହ ରମଣ କଲା । ତହିଁ ଇନ୍ଦୁମତୀଙ୍କ ଗର୍ଭରେ କଂସଜାତ ହୋଇଥିଲେ ।
୪୨. ସୁନାସୀର - ଇନ୍ଦ୍ର । ୪୩. ପିତାମହ - ବ୍ରହ୍ମା ୪୪. ଅନନ୍ତ - ମହାବିଷ୍ଣୁ, ଦେବନ୍ତ - ଦେବତାମାନେ ।
୪୫. ଯିବମାର - ମୃତ୍ୟୁ ଲଭିବ ୪୬. ବେଦବର - ବ୍ରହ୍ମା
୫୫. ନାଗଶୟନ - ଅନନ୍ତ ଶଯ୍ୟା ।
୫୯. ପୂତନା - ଅଘା ଓ ବକର ଭଉଣୀ । ସେ ସ୍ତନରେ ବିଷ ପୂରାଇ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ଯାଇଥିଲା । କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ତାହାର ସ୍ତନ୍ୟପାନକରି

ଜୀବନ ଶୋଷଣ କରିଥିଲେ । ସେହୁ - କବଚ । ବଜ୍ରସେହୁ - ଏଠାରେ
ବଜ୍ରପରି ଶରୀର ଯାହାଙ୍କର ।

୧୦. ତୃଣା, ଶକଟା, ବକା, ଅଘା - କଂସର ଅନୁଚର ଅସୁରମାନେ ।
ଏମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବଧ କରିଥିଲେ । କୁବେରକୁମର - କୁବେରଙ୍କର
ଦୁଇପୁତ୍ର ନଳକୁବର ଓ ମଣିଗ୍ରୀବ ସୁରାପାନକରି ଗନ୍ଧର୍ବ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହ
ଜଳକ୍ରୀଡ଼ାରେ ମ ଥାଇ ନାରଦଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ ନକରିବାରୁ ତାଙ୍କର
ଅଭିଶାପରେ ସେମାନେ ଏକଶତ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାମଳାଞ୍ଜୁନ ବୃକ୍ଷରୂପରେ
କୃଷ୍ଣଙ୍କ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ପାଇଁ ଗୋପନରେ ରହିଥିଲେ । କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଯଶୋଦା
ଯାମଳାଞ୍ଜୁନ ବୃକ୍ଷରେ ବନ୍ଧନ କରିଥିଲେ । ଏହି ଅବସରରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
ଯାମଳାଞ୍ଜୁନ ଭାଙ୍ଗି ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଥିଲେ ।

୧୧. କାଳୀ..... ଦଳିଲେ - ଏଠାରେ କବି କାଳୀୟଦଳନକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ
କରିଅଛନ୍ତି । ବନ ଅନଳଗିଳିଲେ - ଏରଣ୍ଡବନରେ ଅଗ୍ନିଉତ୍ପତ୍ତ
ହୋଇ ବ୍ରଜବାସୀଙ୍କୁ ଚାରିଆଡୁ ଘେରି ଦଗ୍ଧ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ।
ସେମାନେ ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲେ; ତେଣୁ ସେ
ସେହି ଅଗ୍ନି ପାନ କରିଥିଲେ । (ଭାଗବତ-୧୦ମ ସ୍କନ୍ଧ ୭ମ ଅଧ୍ୟାୟ) ।

୧୨. ବଛା.....ଜାତ । ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ଭାଗବତର ୧୦ମ ସ୍କନ୍ଧରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ
ହୋଇଛି । ଏକଦା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୋପାଳ ବାଳକ ମାନଙ୍କ ସହିତ
ଯମୁନାତୀରବୀ ବନରେ ବଣଭୋଜିରେ ବ୍ୟସ୍ତଥିବାବେଳେ ବ୍ରହ୍ମା
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କଳାପରେ ସମିହାନ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ
ସେ ନିକଟ ଅରଣ୍ୟରେ ଚରୁଥିବା ବାଛୁରୀମାନଙ୍କୁ ନିଜ କମଣ୍ଡଳୁରେ
ହରଣ କରିନେଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟକୁ ଯାଇ ବାଛୁରୀମାନଙ୍କୁ
ଖୋଜିବାବେଳେ ବ୍ରହ୍ମା ଏଣେ ଗୋପାଳ ବାଳକ ମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ହରଣ

କରିନେଲେ । କୃଷ୍ଣ ବାଛୁରୀ ଓ ଗୋପବାଳକମାନଙ୍କୁ ନପାଇ ଏହା ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ପରେ ଜାଣି ପାରି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଶାସ୍ତି ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିଜେ ସମସ୍ତ ବାଛୁରୀ ଓ ଗୋପ ବାଳକ ରୂପ ହୋଇ ଗୋପକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ଏହିପରି ଏକବର୍ଷ ଅତିବାହିତ ହେବାପରେ ବ୍ରହ୍ମାପୁଣି ଆସି ଦେଖନ୍ତି ଯେ ବୃନ୍ଦାବନରେ ପୂର୍ବବତ୍ ବାଛୁରୀ ଓ ଗୋପବାଳକମାନେ ଗୋଚାରଣରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମା ନିଜ ପୁରକୁ ଯାଇ ଦେଖନ୍ତି ଯେ ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ବାଛୁରୀ ଓ ଗୋପବାଳକ ମାନେ ଅଛନ୍ତି । ଦୁଇଟି ସ୍ଥାନରେ ଏକ ସମୟରେ ବସା ଓ ବାଳକ ମାନଙ୍କ ସ୍ଥିତିରେ ବ୍ରହ୍ମା ନିଜର ଅଜ୍ଞତା ବୁଝିପାରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚରଣ ବନ୍ଦନା କଲେ ।

୨୩. ନନ୍ଦରାଜାକୁ.....ରମାରମଣ - ନନ୍ଦ ଦ୍ଵାଦଶୀ ଦିନ ଆସୁରୀବେଳା ଅଗ୍ରାହ୍ୟକରି ରାତ୍ରିରେ କାଳିନ୍ଦୀର ଜଳରେ ସ୍ନାନ କରୁଥିଲେ । ଏଥି ହେତୁ ବରୁଣର ଜଣେ ଭୃତ୍ୟ ତାହାକୁ ଧରି ବରୁଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ନେଇ ଯାଇଥିଲା । କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ବରୁଣାଳୟକୁ ଯାଇ ନନ୍ଦଙ୍କୁ ମୋଚନ କରିଥିଲେ ।

୨୪. ଇନ୍ଦ୍ରବିବାଦେ.....ଜଗତଜୀବନ, ଏକଦା ଗୋପପୁରରେ ନନ୍ଦ ରାଜା ଗୋପାଳମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ଇନ୍ଦ୍ରପୂଜା କରିବାପାଇଁ ଆୟୋଜନ କରିବା ସମୟରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସେମାନଙ୍କୁ ଇନ୍ଦ୍ରର ପୂଜା ନକରି ଗିରି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନକୁ ପୂଜା କରିବା ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ କଥା ଅନୁସାରେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପୂଜା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ପୂଜା ହେବାରୁ ଏଥିରେ ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବତା କୁଧ ହୋଇ ସାତଦିନ ନିରନ୍ତର ଘଡ଼ଘଡ଼ି ଓ ବିଜୁଳି ଇତ୍ୟାଦି ସମେତ ବର୍ଷା କରାଇଲେ । ଗୋପାଳ ମାନେ କାତର ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଏହି ବିପଦରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବାମନରୂପେ ଗିରି ଉତ୍ପାଟନ କରି ଛତ୍ର ଆକାରରେ ତାକୁ ଧାରଣ କରି ତା'ତଳେ

ସମସ୍ତ ଗୋରୁ ଓ ଗୋପାଳକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଏହି ମହିମା ଦେଖି ଇନ୍ଦ୍ର ପରାଭୂତ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୭. କେଶୀ-କୃଷ୍ଣ ଭାଣ୍ଡୀରବନରେ କଂସର ଅଶ୍ୱରୂପୀ ଅନୁଚର କେଶୀକୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ ।

୧୮. ବ୍ୟୋମା- ଥରେ ଗୋପାଳମାନେ ପଶୁପାଳକ ଓ ମେଷରୂପ ଧରି ଚୋରିଖେଳ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ବ୍ୟୋମାସୁର ଏହି ଅବସରରେ ପଶୁପାଳକ ରୂପଧରି ଗୋପବାଳକମାନଙ୍କୁ ଚୋରିକରି ଗିରିଗହ୍ୱରରେ ରୁଦ୍ଧକଲା । କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ତାହା ଜାଣି ତାକୁ ନାଶ କଲେ ଓ ଗୋପାଳମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କଲେ । ବଛାସୁର - ଏକଥା ଯମୁନା ତୀରବର୍ତ୍ତୀ ବୃନ୍ଦାବନ ସ୍ଥିତ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ପର୍ବତର ପାଦ ଦେଶରେ କୃଷ୍ଣ ବଳରାମ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୋପାଳ ବାଳକମାନଙ୍କ ସହିତ ବାଛୁରୀ ଚରାଉଥିବାବେଳେ କଂସର ଆଜ୍ଞାରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମାରିବା ପାଇଁ ତାର ଅନୁଚର ବଛାସୁର ମାୟାରେ ବାଛୁରୀରୂପ ଧରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାଛୁରୀଙ୍କ ମେଳରେ ପଶିଗଲା । କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଏହା ଜାଣିପାରି ବଛାସୁରର ଦୁଇଗୋଡ଼ ଧରି ତାକୁ ନିକଟସ୍ଥ କଇଥ ଗଛରେ ପିଟି ମାରିଦେଇଥିଲେ ।

କଦମ୍ବା- ମନସିଜନାମା ସ୍ୱର୍ଗର ଜନୈକ ଗନ୍ଧର୍ବ । ସେ ମେନକାଙ୍କ ସହିତ ରମଣ କରିବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିବାରୁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଭିଶପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଓ ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଦାନବରୂପ ଧାରଣ କରି ଗୋମତୀ ନଦୀତୀରରେ ବାସ କରୁଥିଲା । ତାକୁ ବଳରାମ ବଧ କରିଥିଲେ । ଧେନୁକା - କଂସ ଅନୁଚର ଗର୍ଦ୍ଧଭରୂପୀ ଅସୁର । ଧେନୁକାକୁ ବଳରାମ ତାଳବନରେ ବିନାଶ କରିଥିଲେ ।

୮୨. ବରଷକର ବର୍ଷ ବସାଣ - ବସାଣ - ବସିଥିବା ଅଥବା ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିବା ବର୍ଷ - ରାଜ୍ୟକୁ ବା ରାଜଦେୟ ଜମା, ବରଷକର - ଏକବର୍ଷର ।

୮୬. ଶୂନ୍ୟମଣ୍ଡଳେ - ଆକାଶରେ ୮୭. କୁଡ଼ - ରାଶି

୮୮. ଦହିଜ - ଦହ୍ୟ, ଦଗ୍ଧ ।

୯୩. ଦଣ୍ଡଧାରୀ - ରାଜା, କଂସ ।

୯୫. ମନ୍ତ୍ରୀଗଳାରେ ...ମନ୍ଦିର । ମନ୍ତ୍ରୀ ଗଳାରେ ପତ୍ରିକା ଲମ୍ବାଇ ଆନନ୍ଦିତ ମନରେ ମନ୍ଦିରରୁ ବାହାର ହେଲା

୧୦୦. ଝାଞ୍ - ତତଲା, ତପ୍ତ ।

୧୦୧. ଶଙ୍ଖ ଶବଦ..... ଗମନ । ନିଃଶ୍ଵାସ ଶଙ୍ଖ ଶବ୍ଦ ପରି ଶୁଣାଯାଉଛି ।

୧୦୩. କବରୀ - କୁଡ଼ା । ଚର୍ମ - ଚରମ - ପୃଷ୍ଠଭାଗ

୧୦୪. ଶୃଗାଳ - ବିଲୁଆ । ଶ୍ଵାନ - କୁକୁର । ପେଟ - ପେଟା । ଗୃଧ - ଶାଗୁଣା । ଅହି - ସାପ । ମଞ୍ଜାରି - ବିରାଡ଼ି

୧୦୮. ଭାନୁ - ସୂର୍ଯ୍ୟ ।

୨ୟ ଛାନ୍ଦ :-

୧. ସଫଳାସୁତ - ଅକୁର ।

୨. ବାଗ ଦଉଡ଼ି - ଲଗାମ । ମଟକ- ପଲକ ଛଟକ - ଶୋଭା; ଏଠାରେ ଚଳିତା ଓ ଶୋଭା ଉଭୟ ଅର୍ଥ ବୁଝାଉଛି ।

୩୨

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

୩. ରହୁବର - ରଥ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଦେବଙ୍କ ରାଜେ - କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର । ବିଜେ କରିବେ
- ଯାତ୍ରା କରିବେ ।
୪. ତଗର - ଦୂତ । ତାତ - ପିତା
୫. ଜଳଦତନୁ - ମେଘପରି ଦେହ ଯାହାଙ୍କର ।
୮. ବିଶ୍ୱାସମାନ - ବିଶ୍ୱାସକଥାସବୁ ।
୯. ଶ୍ରୀପତି - ଶ୍ରୀ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ)ଙ୍କର ପତି - ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ଭବବନ୍ଧ - ସଂସାର
ବନ୍ଧନ, ମାୟା
୧୦. ଏମନ୍ତ ଭାଳି... ପଦ୍ମପାଦ - ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପାଦରେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଚିହ୍ନ
ଅଛି । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କପି, ଧ୍ୱଜ (ପତାକା), ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ (ଆକ୍ଷୁଢ଼ି) ଓ ଚନ୍ଦ୍ର
ଏ ତିନୋଟି ମାତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିଅଛନ୍ତି ।
୧୧. ଶିରେ ମୁଣ୍ଡରେ । ନିଉଡ଼େ - ବୋଲେ ବା ଭାଲେ
- ୧୨/୧୩. କହି ହୁଡ଼ଇ ଅଚେତନ - କହି ହୁଡ଼ଇ - କହିବାରେ ହୁଡ଼ୁଛି
ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱପ୍ନ କହିପାରୁନାହିଁ - ସ୍ୱରଭଙ୍ଗ, ଉଠି ପଡ଼ଇ - ଉନ୍ମାଦ ।
ଶୂନ୍ୟକୁ କୋଳ କରି ଆକୁଳ କର୍ମର ପ୍ରେମଭରେ - ବେପଥୁ;
ଚକ୍ଷୁରୁଜଇ...ଲୀଳାମାନ - ତନ୍ମୟତା ଓ ଧ୍ୟାନ; ଉଜ୍ଜେ ଗର୍ଜଇ - ପ୍ରଳାପ,
ବାତୁଳ ହୋଇ - ଉନ୍ମାଦ; ଅଚେତନ - ମୁଚ୍ଛା
୧୪. ଅଳପ ଚାହିଁ ... ଭାବେ - ତନ୍ମୟ ଭାବ ।
୧୫. ରାଡ଼ - କୃପଣ, ନିର୍ଦ୍ଦୟ । ଗୋପମାର୍ଗ - ବ୍ରଜ ଦାଣ୍ଡ ।
୧୬. ଦ୍ରହାସେ - ଦରହସରେ ଅଥବା ଅଜ୍ଞ ହାସରେ ।

୧୭. ସୀମାନ୍ତରେ - ପ୍ରାନ୍ତରେ, ଶେଷ ଭାଗରେ ।
୧୮. ମେଘ - ମେଳରେ, ଜୀମୂତ - ମେଘ । ବିଦୁ - ବିଜୁଳି ।
୧୯. ତ୍ରିମୁଣ୍ଡା - ଏକପ୍ରକାର ଜୁଡ଼ା । ସେଥିରେ ଫୁଲର ଗଭାଥାଏ ।
୨୦. ଅଳକା - ଚୂର୍ଣ୍ଣକୁନ୍ତଳ, ରୁନରୁନିଆ ବାଳ, ଝଳି-ଶୋଭା । ପୁଷ୍ପଚାପ -
ଫୁଲଧନୁ । ଧାପ - ଦଉଡ଼ି । ନୟନ ହେଲା ବାଣ; ଅଞ୍ଜନ ଅର୍ଥାତ୍
କଞ୍ଜଳ ଲାଞ୍ଜି ହେଲା ଗୁଣ ବା ଦଉଡ଼ି ।
୨୧. ତିଳ କୁସୁମ - ଖସାଫୁଲ । ଅଧର - ଓଷ୍ଠ । ପାରିଜାତ - ସ୍ୱର୍ଗମନ୍ଦାର ।
ଶତପତ୍ର - ପଦ୍ମ । ରବି (ସୂର୍ଯ୍ୟ) ମଣ୍ଡଳ ରୂପ କର୍ଣ୍ଣକୁଣ୍ଡଳ ପଦ୍ମକୁ
ନିହାକରେ ।
୨୨. ଡାଳିୟ ବୀଜ - ଡାଳିୟମଞ୍ଜି । ରଦନ ତେଜ - ଦନ୍ତର କାନ୍ତି । ରୁଚି -
ଶୋଭାକାନ୍ତି । ଡାଳିୟବୀଜ.... ଇୟୁ । ଡାଳିୟ ମଞ୍ଜି ସଦୃଶ ତାଙ୍କର
ଦାନ୍ତ ଗୁଡ଼ିକ ଶୋଭାରେ ଇୟୁ (ଚନ୍ଦ୍ର)କୁ ନିହା କରୁଛି ।
୨୩. ଦାମମାଳା - ଏଠାରେ ବନମାଳା । ଦୋହନକାଳେ - ଗାଈଦୁହଁ
ବେଳେ । କଙ୍କଣ ଶବ୍ଦ କରେ - “କଙ୍କଣ ଝଙ୍କ ବାଜେ”
୨୪. ପରିଧାପନ - ପରିଧାନ । ଅଙ୍ଗିର - ଅଗ୍ନି, ବିଜୁଳି ଅର୍ଥରେ ମଧ୍ୟ
ବେଦରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି ।
୨୫. ରୋହିଣୀ ବଳା - ରୋହିଣୀ ପୁଅ (ବଳରାମ) ।
୨୬. ନୟନଗୁମ୍ଫା - ନିଦୁଆ ଆଖି, ଭୁଲୁ ଭୁଲୁ ଆଖି । ଗୋକ୍ଷୀର - ଦୁଗ୍ଧ ।
ମାରତଣ୍ଡ - ସୂର୍ଯ୍ୟ ବଳରାମଙ୍କ କାନର ବର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରମା ସଦୃଶ ଓ ତହିଁରେ
ଥବା କୁଣ୍ଡଳ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସଦୃଶ ।

- ୩୪ ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି
୨୭. କଞ୍ଜ - ପଦ୍ମ । ଜବା - ମଦାର
୨୮. ନୀଳପଟ - ନୀଳବସ୍ତ୍ର । ମଞ୍ଜୀର - ନୂପୁର
୨୯. ସୋଦର - ଭାଇ । ଲିହନ୍ତେ - ଚାଟନ୍ତେ
୩୦. ଚାଣ୍ଡେ - ଶୀଘ୍ର, ଚ ଲ
୩୧. ମନ୍ତ୍ରୀମଣି - ଅକ୍ଳର
୩୩. ତାତଭ୍ରାତ - ଶୁଭ୍ରତା
୩୪. ମାୟା ସଂହରି - କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମାୟାଦୂର କରିବାରୁ ।
୩୬. ଭର - ଛାତି
୩୭. ତ୍ରିଯାଦବେ - ରାମ, କୃଷ୍ଣ ଓ ଅକ୍ଳର
୩୮. ପୁରପିଷ୍ଠକ - ପୁରପିଠା
୪୦. ବସ୍ତଳ - ପ୍ରିୟ ।
୪୧. ଝାନବସନ - ସରୁଲୁଗା; ସୀମାସ୍ଥାନ - ମାଣ୍ଡି, ତକିଆ । ସୀମା ସ୍ଥାନ ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ଶିର ।
୪୪. ଏଥ - ଏଠାରେ
୪୫. ଭୋଜ ସାଇଁ - କଂସ
୪୬. ଦୂର୍ମିଳାଚାଟ - ଦୂର୍ମିଳା ପୁଅ କଂସ । ଅଜ୍ଞାନ - ଜ୍ଞାନହୀନ, ନଷ୍ଟ, ପତିତ, ଧର୍ମହୀନ
୪୮. ନିରେଖ - ନିରକ୍ଷ, ଅସହାୟ । ଭଙ୍ଗି - ଛଳ ।

୪୯. ବାଗେ - ପ୍ରକାରେ, କୌଶଳରେ ।
୫୦. ଶାରଙ୍ଗ - ଧନୁ । ଶାରଙ୍ଗପାଣି - ଧନୁହସ୍ତରେ ଯାହାଙ୍କର (କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର)
୫୧. ଦାଉ - ସତ୍ୟାପ, ଦୁଃଖ,
୫୪. ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡମାଳେ - ଅସଂଖ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ । ଅମ୍ବର - ଆକାଶ । ଶୁଚି - ବେଦ ।
ଭଗବାନଙ୍କର ବିରାଟମୂର୍ତ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣିତ ।
୫୬. ଭ୍ରାନ୍ତି - ଭ୍ରମ
୫୭. କୋପତି - କ୍ରୋଧରେ କହୁଛି ।
୫୮. କଂସର ପାତ୍ର - କଂସର ଲୋକ
୫୯. ଯେଉଁମାନ - ଯେଉଁ ବିଷୟ ଗୁଡ଼ିକ
୬୦. ଗାଡ଼ - ଅତିଶୟ, ଅତିରିକ୍ତ ।

୩ୟ ଛାନ୍ଦ :-

୨. ଅଇରିକୁଳକୁ କେତୁ-ଶତ୍ରୁକୁଳକୁ ଧୂମକେତୁ । ରଣରାଜପୁତ୍ରେ -
ରଣପ୍ରିୟ ରାଜପୁତ୍ରମାନେ ମୋର ପ୍ରତିଜ୍ଞାରେ ରଣତେଜି ମୃତ୍ୟୁ ଲଭନ୍ତି ।
ଜନ୍ତୁପତି - ଯମ ।
୪. କୁଧର - ପର୍ବତ । ଅଇରି - ଶତ୍ରୁ । ଭର - ଛାତି, ଶଳ - କୁଡ଼ ।
ବ୍ରଜସେନ୍ଧ୍ରା - ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ ସାଞ୍ଜୁ ବିଶେଷ ।
୫. ସୁନାସାର - ଇନ୍ଦ୍ର । ଜଳଧି - ସମୁଦ୍ର । ଦେବଗୁରୁ - ବୃହସ୍ପତି । ବିଧି
- ବ୍ରହ୍ମା
୬. ଚାତ - ବ୍ରହ୍ମା ୭. ମୂଳ - ପ୍ରଧାନ କଥା

୮. କଟକାଇ - ଯୁଦ୍ଧ ଆୟୋଜକ କଲେ ବା ସୈନ୍ୟ ସହିତ ଗଡ଼ ଆକ୍ରମଣ କଲେ
୯. ଯାଦବକୂଳ - ଯଦୁବଂଶ । କୁମୁଦବନ - କଇଁସମୂହ । ନିଶାମଣି - ଚନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର କଇଁମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିତ କଲାପରି ମୁଁ ଯଦୁବଂଶର ଆନନ୍ଦଦାତା ଅଟେ । ସହିବା ପଣେ - ସହିଷ୍ଣୁତାରେ ।
୧୨. ଅଷ୍ଟଭୂଜ - ବ୍ରହ୍ମା, ୧୩. ଧାପ - ରଣଯାତ୍ରା
୧୪. ଜରାସନ୍ଧ - ମଗଧର ରାଜା । ଭୀମସେନ ହସ୍ତରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କୁ ମରାଇଥିଲେ ।
୧୫. ହନ୍ତକାର - ଘାତକ
୧୬. ମହାପ୍ରଳୟ ବରଷା - ସଂବର୍ତ୍ତମେଘ ।
୧୭. ସମ୍ଭାର - ଦ୍ରବ୍ୟୋପହାର
୧୮. ଗୋଟିକା, ଅଧାମ - ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ବିଶେଷ ।
୨୧. ପରଚେ - ଚିହ୍ନା, ପରିଚୟ
୨୨. ଶିରୀପତି - କୃଷ୍ଣ, ୨୫. ପରିଜନ - ଭୃତ୍ୟ । ଭାଇ - ତାଙ୍କି ଗୋପସାଇଁ - ଗୋପରାଜା, ନନ୍ଦ ।

୪ର୍ଥ ଛାନ୍ଦ :-

୨. ସାୟକ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଶର । କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ସାୟକ ପୂଜା- ଧନୁପୂଜା, ୩. ଥାବର - ସ୍ଥାବର, ପର୍ବତବୃକ୍ଷାଦି । ପାତ- ବିନାଶ, କ୍ଷୟ । ଗୋଇଁ - ଗୋପା ।

୬. ଏଣାଦୃଶା - ମୃଗନୟନା । ବେନିଚକ୍ଷୁ - ଏଠାରେ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଓ ବଳରାମ

୭. କୁମୁଦ ମରିବେ - କଇଁସବୁ ମରିବେ । କୁମୁଦରମଣ - ଚନ୍ଦ୍ର

କୁମୁଦ - ନୈରତ କୋଣ (ନୈରତ କୋଣର ଦିଗ୍‌ଗଜର ନାମ କୁମୁଦ । ସେଥିପାଇଁ ସେହି ଦିଗ୍‌କୋଣ କୁମୁଦ ନାମରେ କବିଙ୍କ ଦ୍ଵାରା କଥିତ ହୋଇଅଛି) ଅନ୍ଧକାରକୁ ବାଢ଼ିବ - ଅନ୍ଧାରକୁ ବଢ଼ାଇଦେବେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆଗେଇ ଦେବେ । ଚନ୍ଦ୍ରମା ଚନ୍ଦ୍ରମଣିକୁ ଛାଡ଼େ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ସତେ ଛାଡ଼ିବେ କି ?

କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପକ୍ଷରେ - କାଳିଠାରୁ କୁମୁଦ ମରିବେ ଅର୍ଥାତ୍ କୁକୁମୁଦରୂପା ଗୋପୀମାନେ ମରିବେ ।

କୁମୁଦରମଣ - କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର । କୁମୁଦକୁ - ଗୋପପୁରରୁ ମଥୁରାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଦକ୍ଷିଣ-ପଶ୍ଚିମ କୋଣକୁ ଯିବେ । ମଥୁରା ନଗରୀ ଗୋପପୁରର ଦକ୍ଷିଣ-ପଶ୍ଚିମ (ନୈରତ) କୋଣରେ ଅବସ୍ଥିତ ।) ଅନ୍ଧକାରକୁ ବାଢ଼ିବ ଅର୍ଥାତ୍ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅଭାବରେ ଗୋପପୁରରେ ଦୁଃଖ- ଅନ୍ଧକାର ଘୋଟିବ । ସତେକି..... ଛାଡ଼ିବ - କୃଷ୍ଣ ଗୋପୀମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ସତେ ଛାଡ଼ିଯିବେ କି ?

୮. କରାନ୍ତ ଗମନା - ଗଜରାଜ ଗତି - ଗୋପୀ ।

ଭୂମିକି ଅନାଇଁ ଅଶୋଭା ଦିଶିବୁ - ଭୂଇଁକି ଅନାଇ ଗୋପୀ କହୁଅଛି - “ରେ ଭୂଇଁ, ତୋହର ଭୂଷଣ ରୂପ ଯେ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସେ ମଥୁରାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ତୋହର ଦେହ ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ପରି ତାହାଙ୍କ ଅଭାବରେ ଶିରୀଛଡ଼ା ହେବ ।”

୧୦. ଭୋଜପତି - କଂସ । ଆୟୁନେତ୍ର - ଆୟକୁ ମାରୁ ।
୧୧. ଲୀଳା - କୃଷକ ଖେଳ କଉତୁକ । ବାହୁନି - ଉଚ୍ଚସ୍ତରରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କୋଡ଼େ - ମାରେ ।
୧୨. ସ୍ତୁକିତ - ଥର (ସ୍ତମ୍ଭ, ସାଦ୍ରିକ ଭାବ) । ଭଙ୍ଗାଇ - ନିଷେଧ କରି, ଭାଙ୍ଗୁଣିଆ କରି ।
୧୩. ସାରଣୀ - ଜଣେ ଗୋପୀ । ପ୍ରତିବାଣୀ - ପ୍ରତ୍ୟୁ ର । ମଧୁପୁର - ମଥୁରା । ଭେଳିକି - କୁହୁକ, ଭୋଜବିଦ୍ୟା ।
୧୪. ହେମମାଳା - ଜଣେ ଗୋପୀ.
୧୫. ଭେଳା - ଆଶ୍ରା ବା ଆଶ୍ରୟ । ଧାତା ଛାଡ଼ିଲା - ଦଇବ ଛାଡ଼ିଲା, ବିହି ବାମ ହେଲା । ନିୟତ - ନିଶ୍ଚୟ ।
୧୬. ଅକ୍ଳର.... ଗମନ - ଅକ୍ଳର କାହିଁକି ଗୋପକୁ ଆସିଛି ?
ଗୋରସରେ - ଦୁଃଖରେ ।
୧୭. ବରଜ - କୃଷକମୁ (ବରଜ ସୁନ୍ଦର ବା ବରଜ ରାଜ ଶବ୍ଦର ଏକ ଦେଶ ଗ୍ରହଣ) ବରଜ ଚତୁରୀ - ଗୋପୀ । ବରଗିଛି - ପଠାଇଛି ।
୨୦. ରମଣ - କାନ୍ତ, ଗୋପୀରମଣ ଅର୍ଥରେ । ଚିନ୍ତାରତ୍ନାକରେ - ଚିନ୍ତାରୂପ ସମୁଦ୍ରରେ । ମନମାନ - ମନରୂପ ମାଛ ବୁଡ଼ିଗଲା । କାରୁଣୀ - କାରୁଣ୍ୟ, ରୋଦନ ।

ନମୁନା ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

(କ) ୧ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଉ ର ମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ।

୧. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଖଡ୍ଗର ନାମ କ'ଣ ?

(କ) ସୁଦର୍ଶନ (ଖ) ନନ୍ଦକ

(ଗ) ମାଧବ (ଘ) ବକାରି

୨. ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ନନ୍ଦନ କାହାକୁ କୁହାଯାଇଛି ।

(କ) ନନ୍ଦ (ଖ) ବସୁଦେବ

(ଗ) କୃଷ୍ଣ (ଘ) କଂସ

୩. କଂସର ମାତାଙ୍କ ନାମ କ'ଣ ?

(କ) ଯଶୋଦା (ଖ) ଇନ୍ଦ୍ରମତୀ

(ଗ) ଦେବକୀ (ଘ) ପୁତନା

୪. ଉଗ୍ରସେନ କେଉଁ ରାଜ୍ୟର ରାଜା ଥିଲେ ?

(କ) ମଥୁରା (ଖ) ଗୋପ

(ଗ) ସୌଭ (ଘ) ଦ୍ଵାରକା

୫. କାରଣ-ସଲିଳ-ବିହାରୀ ବୋଲି କାହାକୁ କୁହାଯାଇଛି ?

(କ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ (ଖ) କଂସଙ୍କୁ

(ଗ) ନନ୍ଦଙ୍କୁ (ଘ) ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ

୬. ବିଶ୍ୱକର୍ମା କିଏ ?

(କ) ବିଶ୍ୱନିୟତା

(ଖ) ଦେବଶିଳ୍ପୀ

(ଗ) ବିଶ୍ୱକର୍ମା

(ଘ) ଦାନବ ଶିଳ୍ପୀ

୭. ବିରାଟ କିଏ ?

(କ) ବିଷ୍ଣୁ

(ଖ) ବ୍ରହ୍ମା

(ଗ) ମହେଶ୍ୱର

(ଘ) ବିଶ୍ୱକର୍ମା

୮. କବିଙ୍କର ଦରିଦ୍ରଜୀବନ କାହିଁକି ହୋଇଛି ?

(କ) ଧନବିନେ

(ଖ) ଭକ୍ତିବିନେ

(ଗ) ପ୍ରାର୍ଥନାବିନେ

(ଘ) ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟବିନେ

୯. ପାପଅନଳ କ'ଣ ଦହନ କରେ ?

(କ) ଘରଦ୍ୱାର

(ଖ) ବଣପାହାଡ଼

(ଗ) ପିଣ୍ଡ-କାଷ୍ଠ

(ଘ) ଗାଁଗଣ୍ଡା

୧୦. ଶୁକମୁନି କେଉଁ ରାଜାଙ୍କୁ କୃଷ୍ଣଚରିତ ଭାଗବତ ଶୁଣାଇଥିଲେ ।

(କ) କଂସ

(ଖ) ନନ୍ଦ

(ଗ) ପରୀକ୍ଷିତ

(ଘ) ଉଗ୍ରସେନ

୧୧. ମହାକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସମେତ ସର୍ବଦେବତା କେଉଁଠାରେ
ଭଗବାନଙ୍କୁ ଗୃହାରି ଜଣାଇଥିଲେ ।

(କ) କ୍ଷୀର ସାଗର ତଟେ

(ଖ) ହିମାଳୟ ପାଦ ତଳେ

(ଗ) ବୈକୁଣ୍ଠ ପୁରରେ

(ଘ) ଇନ୍ଦ୍ରଭୂବନରେ

୧୨. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମ ହୋଇ କେତେ ଦିନ ପରେ ପୂତନାକୁ ମାରିଥିଲେ ?

- (କ) ବାର ଦିନରେ (ଖ) ସାତ ଦିନରେ
(ଗ) ନଅ ଦିନରେ (ଘ) ଏକୋଇଶି ଦିନରେ

୧୩. ନନ୍ଦରାଜାଙ୍କୁ କିଏ ହରଣ କରିନେଇଥିଲେ ?

- (କ) ଇନ୍ଦ୍ର (ଖ) ବରୁଣ
(ଗ) ଯମ (ଘ) ସୂର୍ଯ୍ୟ

୧୪. ଇନ୍ଦ୍ର ସହିତ ବିବାହ ବେଳେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କେଉଁ ପର୍ବତ ତୋଳି ଧରିଥିଲେ ?

- (କ) ଗନ୍ଧର୍ବାଦ୍ଧନ (ଖ) ହିମାଳୟ
(ଗ) ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ (ଘ) ମୈନାକ

୧୫. କଂସର ମନ୍ତ୍ରୀ କିଏ ?

- (କ) ଉଗ୍ରସେନ (ଖ) ଅକୂର
(ଗ) ଉଦ୍ଧବ (ଘ) ଉପନନ୍ଦ

୧୬. କଂସର ବଇରୀ ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ବୋଲି କିଏ କହିଯାଇଥିଲେ ?

- (କ) ମୁନିବର ନାରଦ (ଖ) ବଶିଷ୍ଠ
(ଗ) ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର (ଘ) ବ୍ରହ୍ମା

୧୭. କେଉଁଠାରେ ଥିବା ଅଗ୍ନିକଣା ମନ୍ଦ ପବନରେ ବଳିଷ୍ଠ ହୋଇଉଠେ ?

- (କ) ଘର ଭିତରେ (ଖ) ଚୂଳି ଭିତରେ
(ଗ) ଭସ୍ମକୁଡ଼ରେ (ଘ) ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ

୪୨

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

୧୮. ସ୍ୱପ୍ନ ସତ୍ୟ ନୋହେ ବୋଲି କଂସ କେଉଁପରି ଜାଣିଲା ?

(କ) ଏହା ବେଦ ଭାଷଜ (ଖ) ଏହା ରଷିଆଜ୍ଞା

(ଗ) ଏହା ରାଜାଙ୍କ ଆଦେଶ (ଘ) ଇଶ୍ୱରଙ୍କ ଇଚ୍ଛା

୧୯. ସପ୍ତଲସ୍ତୁତ କିଏ ?

(କ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ (ଖ) ବଳରାମ

(ଗ) ଅଜ୍ଞର (ଘ) ଭବବ

୨୦. ଜଳଦତନୁ କାହାକୁ କୁହାଯାଇଛି ?

(କ) ମେଘ ପରି ଦେହ ଯାହାଙ୍କର (ଖ) ଜଳ ପରି ଶରୀର ଯାହାର

(ଗ) ଆକାଶପରି ଦେହ ଯାହାର (ଘ) ନଦୀପରି ଶରୀର ଯାହାର

୨୧. ରାମ କୃଷ୍ଣ ଗୋପପୁରରେ ଅଜ୍ଞରଙ୍କୁ ଦେଖି କ'ଣ ପଚାରିବେ ?

(କ) ବିଶ୍ୱାସକଥା (ଖ) କଂସଙ୍କ ଖବର

(ଗ) ମଥୁରା ଖବର (ଘ) ଧନୁଯାତ୍ରା କଥା

୨୨. ଶ୍ରୀପତିଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଅଜ୍ଞରଙ୍କର କ'ଣ ଛିନ୍ନ ହେବ ?

(କ) ଭବବନ୍ଧ (ଖ) ମଥୁରାର ମାୟା

(ଗ) ଗୋପର ଆସକ୍ତି (ଘ) ବୈକୁଣ୍ଠ ଲାଭର ଆଶା

୨୩. ଆକୁଳ ହୋଇ ଶୂନ୍ୟକୁ କିଏ କୋଳ କରୁଥିଲେ ?

(କ) କଂସ (ଖ) ଅଜ୍ଞର

(ଗ) ଭବବ (ଘ) ବସୁଦେବ

୨୪. ଅକ୍ତର ଗୋପସୀମାନ୍ତରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କ'ଣ କରୁଥିବାର ଦେଖିଲେ ?

- (କ) ଗାବ ଦୋହନ (ଖ) ଗୋପାଳ ମେଲେ କ୍ରୀଡ଼ା
(ଗ) ଗୋପୀମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା (ଘ) ଗୋ ଚାରଣ

୨୫. ରୋହିଣୀବଳା କିଏ ?

- (କ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ (ଖ) ବଳରାମ
(ଗ) ଅକ୍ତର (ଘ) ନନ୍ଦ

୨୬. କଂସ ଲେଖୁଥିବା ପତ୍ରକୁ ମନ୍ତ୍ରୀ କେଉଁଠି ଧାରଣ କଲେ ?

- (କ) ଗଳାରେ ଲମ୍ଫାଇଲେ (ଖ) ଅ ଠାରେ ଖୋସିଲେ
(ଗ) କାଖରେ ଜାକିଲେ (ଘ) ମୁଣ୍ଡରେ ବାନ୍ଧିଲେ

୨୭. କଂସ କେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ପତ୍ର ଲେଖୁଥିଲା ?

- (କ) ମହାରୋଷ ହୋଇ (ଖ) ଖୁସୀ ହୋଇ
(ଗ) ଦୁଃଖରେ ପଡ଼ି (ଘ) ନିଦ୍ରାରେ ଥାଇ

୨୮. କଂସର ଆଦେଶରେ ନନ୍ଦରାଜା ମଥୁରାକୁ କେବେ ଆସିବେ ?

- (କ) ତତକାଳେ (ଖ) ଦିନେ ପରେ
(ଗ) ଦୁଇଦିନପରେ (ଘ) ସୁବିଧା ହେଲେ

୨୯. ବିଧାୟାତରେ କଂସ କ'ଣ ଚୂନା କରିପାରେ ?

- (କ) ଚତ୍ରକୂଟ କୁଧର (ଖ) ମେରୁପର୍ବତ
(ଗ) ହିମାଳୟ ପର୍ବତ (ଘ) ନନ୍ଦର ମେରୁଦଣ୍ଡ

୩୦. କଂସର ଦାନୀପଣ ସହିତ କିଏ ସମକକ୍ଷ ?

- (କ) ସୁନାସୀର (ଖ) କର୍ଣ୍ଣ
(ଗ) ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର (ଘ) ବଳି

୩୧. କଂସର ଧାର୍ମିକପଣ ସହିତ କିଏ ସମାନ ?

- (କ) ଯୁଧିଷ୍ଠିର (ଖ) କେହି ନୁହେଁ
(ଗ) ବସୁଦେବ (ଘ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ

୩୨. କଂସର ଶଶୁରଙ୍କ ନାମ କ'ଣ ?

- (କ) ଉଗ୍ରସେନ (ଖ) ଜରାସନ୍ଧ
(ଗ) ଦକ୍ଷ (ଘ) ବ୍ରହ୍ମା

୩୩. କିଏ କଂସର ସଖା ଥିଲା ?

- (କ) ବୀରକେଶୀ (ଖ) ଅଘା
(ଗ) ବକା (ଘ) ଧେନୁକା

୩୪. ନନ୍ଦ ଯଦି ଶିରୀଷ କୁସୁମ ହୁଏ ତେବେ କଂସର ଭୂମିକା କ'ଣ ହେବ ?

- (କ) ମହାପ୍ରଳୟ ବରଷା (ଖ) ଶାଗୁଣୀ ପକ୍ଷୀ
(ଗ) ମହୁମାଛି (ଘ) ମାଳି

୩୫. ଅକୂର କାହାକୁ ନେବାପାଇଁ ଗୋପପୁର ଆସିଥିଲେ ?

- (କ) ରାମକୃଷ୍ଣ (ଖ) ନନ୍ଦ ଯାଶୋଦା
(ଗ) ଦେବକୀ ବସୁଦେବ (ଘ) ନନ୍ଦ ବସୁଦେବ

୩୬. ସାୟକ ପୂଜା କିଏ କରିଥିଲା ?

- (କ) ନନ୍ଦ (ଖ) ଅକୁର
(ଗ) କଂସ (ଘ) ଗୋପୀମାନେ

୩୭. କଂସ କାହାକୁ ଚିତାଇ ଲେଖିଥିଲା ?

- (କ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ (ଖ) ବଳରାମ
(ଗ) ନନ୍ଦ (ଘ) ବସୁଦେବ

୩୮. କଂସର ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ନନ୍ଦ ନଆସିଲେ କଂସ କ'ଣ କରିବ ?

- (କ) ନନ୍ଦକୁ କାରାଗାରରେ ରଖିବ (ଖ) ଦେଶାନ୍ତର କରିବ
(ଗ) କାନ୍ଧ ଛେଦନ କରିବ (ଘ) ଅପମାନିତ କରିବ

୩୯. କଂସର ବଳବୀର୍ଯ୍ୟ ଅଇରି କୁଳକୁ କିଭଳି ଥିଲା ?

- (କ) କେତୁ (ଖ) ରାହୁ
(ଗ) ସୁନାସୀର (ଘ) କୁବେର

୪୦. କଂସର କୋପରେ ମହୀର ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ହୁଏ ?

- (କ) ଦୋହଲି ଉଠଇ (ଖ) ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼େ
(ଗ) ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇଯାଏ (ଘ) ବିବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ

୪୧. କଂସର କୋପରେ କିଏ ଥରହର ହୁଏ ?

- (କ) ମେରୁ (ଖ) ଗନ୍ଧର୍ବନ
(ଗ) ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ (ଘ) ବିଷ୍ଣୁପର୍ବତ

୪୨. ଅଇରି ଉରସଲ-ବାମା କିଏ ବହନ କରୁଥିଲା ?

(କ) ନନ୍ଦ (ଖ) ବସୁଦେବ

(ଗ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ (ଘ) କଂସ

୪୩. କଂସର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟରେ କିଏ ହାରିଯାଏ ?

(କ) ନାରଦ (ଖ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ

(ଗ) ଦେବଗୁରୁ (ଘ) ମହେଶ୍ୱର

୪୪. କଂସର 'ରଢ଼ିଗୋଟାକେ'ର ପରିଣତି କ'ଣ ?

(କ) ତିନିପୁରର ସର୍ବଜନ୍ତୁ ମରିବେ (ଖ) ମହାଦୋହଲି ଉଠିବ

(ଗ) ମଥୁର ପୁରା ଧ୍ୱଂସ ହେବ (ଘ) ବୈକୁଣ୍ଠପୁର ଭାଗିଯିବ

୪୫. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମଥୁରା ଯିବା କଥା ଶୁଣି ଗୋପୀମାନେ କେତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ମେଳି ହୋଇ ବିଚାର କରୁଥିଲେ ?

(କ) ପା ସାତ (ଖ) ଛଅ ନଅ

(ଗ) ଦଶ ବାର (ଘ) ବାର ପନ୍ଦର

୪୬. ଏଣାଦୃଶା କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝାଏ ?

(କ) ମାନ ନୟନୀ (ଖ) ହରିଣ ନୟନୀ

(ଗ) ମୟୂର ଆଖି (ଘ) ପଦ୍ମଲୋଚନୀ

୪୭. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମଥୁରା ଚାଲିଗଲେ ଗୋପୀମାନେ ସ୍ତ୍ରୀରାହତ୍ୟା ଦୋଷ କାହାକୁ ଦେବେ ?

(କ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକୁ (ଖ) ବଳରାମକୁ

(ଗ) ଅକୂରକୁ (ଘ) କଂସକୁ

୪୮. ଭୋଜପତି କିଏ ?

(କ) ନନ୍ଦ (ଖ) ବସୁଦେବ

(ଗ) ଅକୂର (ଘ) କଂସ

୪୯. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମଥୁରା ଚାଲିଗଲେ ଭୂମିର ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ହେବ ?

(କ) ଅଂଗ ଅଶୋଭା ଦିଶିବ (ଖ) ବନ୍ୟା ପାଲଟି ଯିବ

(ଗ) ଦୁଇଫାଳ ହୋଇଯିବ (ଘ) ଶୂନ୍ୟରେ ମିଳାଇ ଯିବ

୫୦. ମଥୁରାରେ ଧନୁଉତ୍ସବ ଦେଖି କେତେଦିନ ପରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଲେଉଟି ଆସିବେ ବୋଲି ଗୋପୀମାନଙ୍କୁ କହିଲେ ?

(କ) ପା ସାତ ଦିନ (ଖ) ଦୁଇ ଚାରି ଦିନ

(ଗ) ଦିନେ ଦୁଇଦିନ (ଘ) ଦଶବାର ଦିନ

୫୧. ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି କାହାଘରେ ଜନ୍ମ ହେବେ ବୋଲି ଦେବତାମାନଙ୍କୁ କହିଥିଲେ ?

(କ) ନନ୍ଦ ଘରେ (ଖ) ବସୁଦେବ ଘରେ

(ଗ) କଂସ ଘରେ (ଘ) ଉଗ୍ରସେନ ଘରେ

୫୨. ପୃଥ୍ୱୀ ହିତରେ ଭଗବାନ କେଉଁ ଶୟନ ତେଜି ଥିଲେ ?

- (କ) ନାଗଶୟନ (ଖ) ବୈକୁଣ୍ଠ ଶୟନ
(ଗ) ପଦ୍ମ ଶୟନ (ଘ) ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଅଙ୍କ ଶୟନ

୫୩. କଳି-କଳୁଷ-ରୋଗକୁ କ'ଣ ଔଷଧ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ?

- (କ) କୃଷ୍ଣ ଚରିତ (ଖ) କଂସ ଚରିତ
(ଗ) ବସୁଦେବ ଚରିତ (ଘ) ଭବିଷ୍ୟ ଚରିତ

୫୪. କୃଷ୍ଣ ଚରିତ ଭାଗବତ ଶୁଣି କିଏ ଭକ୍ଷତ ହୋଇଥିଲେ ?

- (କ) କଂସରାଜା (ଖ) ପରୀକ୍ଷିତ ରାଜା
(ଗ) ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଜା (ଘ) ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ରାଜା

୫୫. ଗୋରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ କିଏ କଷଣ ଦେଇଥିଲା ?

- (କ) କୃଷ୍ଣ (ଖ) ବଳରାମ
(ଗ) କଂସ (ଘ) ବସୁଦେବ

୫୬. ପିତାମହ କିଏ ?

- (କ) ବ୍ରହ୍ମା (ଖ) ଭଗ୍ନସେନ
(ଗ) ନନ୍ଦ (ଘ) କଂସ

୫୭. କେଉଁ ସାଗରରେ ଭଗବାନ ଅନନ୍ତଶୟନ କରିଥିଲେ ?

- (କ) କ୍ଷୀର ସାଗରରେ (ଖ) ମହୁ ସାଗରରେ
(ଗ) ଘୃତ ସାଗରରେ (ଘ) ଅମୃତ ସାଗରରେ

୫୮. ବେଦବର କିଏ ?

(କ) ବ୍ରହ୍ମା	(ଖ) ବିଷ୍ଣୁ
(ଗ) ଉଦ୍ଧବ	(ଘ) ନାରଦ

୫୯. କୁବେର କୁମାରକୁ କିଏ ତାରଣ କରିଥିଲେ ?

(କ) ବସୁଦେବ	(ଖ) ଯଶୋଦା
(ଗ) ବଳରାମ	(ଘ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ

୬୦. ନନ୍ଦରାଜାକୁ କିଏ ହରଣ କରିନେଇଥିଲା ?

(କ) ଯମ	(ଖ) ଇନ୍ଦ୍ର
(ଗ) ବରୁଣ	(ଘ) ଗନ୍ଧର୍ବ

୬୧. ଇନ୍ଦ୍ର ବିବାଦରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କେଉଁ ପର୍ବତକୁ ତୋଳି ଧରିଥିଲେ ?

(କ) ଗନ୍ଧର୍ବାଦାନ	(ଖ) ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ
(ଗ) କୈଳାସ	(ଘ) ହିମାଳୟ

୬୨. ଗୋରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରକ୍ଷଣେ କିଏ ଜାତ ହୁଅନ୍ତି ?

(କ) କଂସ	(ଖ) ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
(ଗ) ବ୍ରହ୍ମା	(ଘ) ମହେଶ୍ୱର

୬୩. ଶୁଚି ସୁଚିକୁ କିଏ ଗୋଚର ନୁହନ୍ତି ?

(କ) ମଣିଷ	(ଖ) ପୃଥିବୀ
(ଗ) ଭଗବାନ	(ଘ) ପର୍ବତ

୧୪. 'କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଭଜିଲେ ଚରିବା' କଥା କବି କେଉଁଠାରୁ ଶୁଣିଲେ ?

- (କ) ସୁଞ୍ଜନଙ୍କ ମୁଖରୁ (ଖ) ପାଳାକାରଙ୍କ ଠାରୁ
(ଗ) ପୌରାଣିକ ମାନଙ୍କଠାରୁ (ଘ) ଗାଁ ଗହଳରୁ

୧୫. କଂସ ଜନ୍ମ, ମରଣ ଭାଗବତର କେଉଁ ସ୍କନ୍ଧରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ?

- (କ) ୧ମ (ଖ) ୨ୟ
(ଗ) ୫ମ (ଘ) ୧୦ମ

୧୬. କାଳୀୟ ନାଗକୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କେଉଁଠାରେ ଦଳନ କରିଥିଲେ ?

- (କ) କାଳିନ୍ଦୀ ହ୍ରଦରେ (ଖ) ଚିଲିକା ହ୍ରଦରେ
(ଗ) ମାନସରୋବରରେ (ଘ) ଯମୁନା ଜଳରେ

୧୭. କଂସର ମନ୍ତ୍ରୀ କିଏ ଥିଲା ?

- (କ) ଅକୁର (ଖ) ଭବିଷ୍ୟ
(ଗ) ଭଗ୍ନସେନ (ଘ) ନାରଦ

୧୮. କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମାରିବା ପାଇଁ ପୂତନା କେଉଁଠାରେ ବିଷ ଭରିଥିଲା ?

- (କ) ସ୍ତନରେ (ଖ) ଓଠରେ
(ଗ) ଜିହ୍ଵାରେ (ଘ) ହସ୍ତରେ

୧୯. ବ୍ୟାଧୁକୁ ହେଳା କଲେ କ'ଣ ହୁଏ ?

- (କ) ପରାଶେ ମାରଇ (ଖ) ମୋକ୍ଷଦିଏ
(ଗ) ମୁକ୍ତିଦିଏ (ଘ) ଭଲ ହୋଇଯାଏ

୧୦. ଭସ୍ମକୁଡ଼ରେ କ'ଣ ଥାଇ ମନ୍ଦ ପବନରେ ବଳିଷ୍ଠ ହୋଇଥାଏ ?

- (କ) ପାଉଁଶ (ଖ) ଅଗ୍ନିକଣା
(ଗ) ଅଜୀର (ଘ) ଜଳନ୍ତା ନିଆଁ

୧୧. କଂସରାଜା କେଉଁଥିରେ ପଡ଼ି ମୋହ ହୋଇଲା ?

- (କ) ସଂସାର ଚକ୍ରରେ (ଖ) କାଳ ଚକ୍ରରେ
(ଗ) ବିଷୟ ଚକ୍ରରେ (ଘ) ଘଟଣା ଚକ୍ରରେ

୧୨. କଂସରାଜାକୁ କ'ଣ ସବୁ ବିଷ ସମାନ ଲାଗୁଥିଲା ?

- (କ) ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ (ଖ) ରାଜଭୋଗ
(ଗ) ସ୍ନାନ ମାର୍ଜନ ଶୟନ ଭୋଜନ (ଘ) ଧନୁଯାତ୍ରା ପ୍ରସଙ୍ଗ

୧୩. କଂସ ତଗର ବୋଲି କାହାକୁ କୁହାଯାଇଛି ?

- (କ) ଉଦ୍ଧବ (ଖ) ଅକୂର
(ଗ) ନାରଦ (ଘ) ବସୁଦେବ

୧୪. 'ଜଳଦତନୁ' ବୋଲି କାହାକୁ କୁହାଯାଇଛି ?

- (କ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକୁ (ଖ) ଉଦ୍ଧବକୁ
(ଗ) ଅକୂରକୁ (ଘ) କଂସକୁ

୧୫. ଶତପତ୍ର କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝାଏ ?

- (କ) ମଦାର (ଖ) ପଦ୍ମ
(ଗ) ନାରିକେଳ (ଘ) ଛଣ

୭୬. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ପରିଧାପନ କ'ଣ ଥିଲା ?

- (କ) ନୀଳବସନ (ଖ) ପୀତବସନ
(ଗ) କୃଷ୍ଣବସନ (ଘ) ଲାଲବସନ

୭୭. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାସାର ସୁଷମା କାହା ସହିତ ତୁଳନୀୟ ?

- (କ) ତିଳ କୁସୁମ (ଖ) ଚମ୍ପାଫୁଲ
(ଗ) ମନ୍ଦାର ଫୁଲ (ଘ) ଅଶୋକ ଫୁଲ

୭୮. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅଧର ରଙ୍ଗର ତୁଳନା କିଏ ?

- (କ) ପଦ୍ମଫୁଲ (ଖ) ପାରିଜାତ
(ଗ) କଇଁଫୁଲ (ଘ) ଗୋଲାପ ଫୁଲ

୭୯. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦନ୍ତଶ୍ରେଣୀର ଉପମା କିଏ ?

- (କ) ଡାଳିମ୍ବବୀଜ (ଖ) କାଇଁଚ
(ଗ) ଗଙ୍ଗାଶିଉଳି (ଘ) ମଲ୍ଲୀଫୁଲ

୮୦. 'ଘନେ ଅଙ୍ଗିର' କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝାଯାଏ ?

- (କ) ମେଘରେ ବିଜୁଳି (ଖ) ମେଘ ଭିତରେ ତାରା
(ଗ) ମେଘ ଭିତରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ (ଘ) ମେଘ ଭିତରେ ଚନ୍ଦ୍ର

୮୧. ଅକ୍ରୁରଙ୍କ ବିଚାରରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ରୋମମୂଳରେ କ'ଣ ସବୁ ନିବାସ କରିଛନ୍ତି ?

- (କ) ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡମାଳ (ଖ) ଫୁଲମାଳ
(ଗ) ରତ୍ନମାଳ (ଘ) ମଣିମାନେ

୮୨. ନନ୍ଦରାଜା ପାଖକୁ କିଏ ଚିଟାଉ ଲେଖିଥିଲା ?

(କ) ବସୁଦେବ	(ଖ) କଂସ
(ଗ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ	(ଘ) ବଳରାମ

୮୩. କଂସ ରାଣ ଦେଲେ କିଏ ଭୟ କରେ ?

(କ) ପଶୁପତି	(ଖ) ଜନ୍ମପତି
(ଗ) ଖଗପତି	(ଘ) ମୃଗପତି

୮୪. ପଣ୍ଡିତ ପଣେ ଦେବଗୁରୁ କାହାଠାରୁ ହାରିଯାଏ ବୋଲି ଚିଟାଉରେ ଲେଖାଥିଲା ?

(କ) କଂସ	(ଖ) ଚାଣୁର
(ଗ) ମୁଷ୍ଟିକ	(ଘ) ଅଘା

୮୫. ପ୍ରଜାପାଳନରେ କଂସର ଭୂମିକା କିଭଳି ଥିଲା ବୋଲି ଚିଟାଉରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଥିଲା ?

(କ) ତାତ	(ଖ) ମାତ
(ଗ) ଭ୍ରାତ	(ଘ) ଖୁଡୁତା

୮୬. ଅଷ୍ଟଭୂଜ କିଏ ?

(କ) ବିଷ୍ଣୁ	(ଖ) ବ୍ରହ୍ମା
(ଗ) ମହେଶ୍ୱର	(ଘ) କଂସ

୮୭. କିଏ କଂସର ହତକାର ନୁହେଁ ?

- (କ) ଚାଣୁର (ଖ) ମୁଷ୍ଟିକ
(ଗ) ଅଘା (ଘ) ଉଗ୍ରସେନ

୮୮. ଅକ୍ତୁର କେଉଁଭଳି କୃଷପ୍ରେମରେ ମଜ୍ଜି ଯାଇଥିଲା ?

- (କ) ଜଳେ ଲବଣ (ଖ) କ୍ଷୀରେ ପାଣି
(ଗ) ପାଣିରେ ଚିନି (ଘ) କ୍ଷୀରରେ ଚିନି

୮୯. 'ତ୍ରିଯାଦବେ' ବୋଲି କାହାକୁ କୁହାଯାଇଛି ?

- (କ) କଂସ, ନନ୍ଦ, ବସୁଦେବ (ଖ) ଉଦ୍ଧବ, ଅକ୍ତୁର, କୃଷ୍ଣ
(ଗ) ବଳରାମ, କୃଷ୍ଣ, ଅକ୍ତୁର (ଘ) କୃଷ୍ଣ, ବଳରାମ, କଂସ

୯୦. ଅକ୍ତୁରଙ୍କ ଭାବନାରେ ଯାଦବକୁଳ କାଳଅନଳ କିଏ ?

- (କ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ (ଖ) ବଳରାମ
(ଗ) କଂସ (ଘ) ଅକ୍ତୁର

୯୧. 'ଶାରଙ୍ଗପାଣି' ବୋଲି କାହାକୁ କୁହାଯାଇଛି ?

- (କ) ବଳରାମ (ଖ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
(ଗ) କଂସ (ଘ) ଇନ୍ଦ୍ର

୯୨. 'ସାୟକ ପୂଜା'ର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?

- (କ) ଧନୁଯାତ୍ରା (ଖ) ତୀର ପରୀକ୍ଷା
(ଗ) ଖଡ୍ଗ ପୂଜା (ଘ) ବୀର ପୂଜା

୯୩. 'ଏଣାଦୁଶା' କହିଲେ କାହାକୁ ବୁଝାଯାଏ ?

(କ) ପୂତନା (ଖ) ମୃଗୁଣୀ

(ଗ) ହରିଣୀ (ଘ) ଗୋପୀ

୯୪. 'ଅକୂର ହସ୍ତରେ ଯେଶୁ ବେନି ଚକ୍ଷୁ ଦେବା' । ଏଠାରେ ବେନି ଚକ୍ଷୁର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ?

(କ) ନୟ, ବସୁଦେବ (ଖ) କୃଷ୍ଣ, ବଳରାମ

(ଗ) ଉଦ୍ଧବ, ଅକୂର (ଘ) ଉଗ୍ରସେନ, କଂସ

୯୫. 'ମଧୁପୁର' କେଉଁଠି ?

(କ) ଗୋପପୁର (ଖ) ମଥୁରାପୁର

(ଗ) ଅଳକାପୁର (ଘ) ବୈକୁଣ୍ଠପୁର

୯୬. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମଥୁରାପୁର ଯିବା କଥା ଶୁଣି ଗୋପୀଙ୍କର ମନ ମାନ କେଉଁଠାରେ ବୁଝିଗଲା ?

(କ) ଚିନ୍ତା-ରତ୍ନାକରରେ (ଖ) ଆନନ୍ଦ ସାଗରରେ

(ଗ) କ୍ଷୀର ସମୁଦ୍ରରେ (ଘ) କାଳିନ୍ଦୀ ହ୍ରଦରେ

୯୭. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମଥୁରା ଚାଲିଗଲେ ଗୋପୀମାନେ କେଉଁଠାରେ ଜୀବନ ହାରିବେ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ?

(କ) ଯମୁନା ଗଣ୍ଡେ (ଖ) ହିମାଳୟରେ

(ଗ) କାଳିନ୍ଦୀ ହ୍ରଦରେ (ଘ) ମହୋଦଧିରେ

୯୮. କରୀନ୍ଦ୍ର ଗମନା କାହାକୁ କହାଯାଇଛି ?

- (କ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ (ଖ) ବଳରାମ
(ଗ) ଗୋପୀ (ଘ) ଅକୂର

୯୯. କଂସ ନାମରେ ଗୋପୀମାନେ ଯଦି ପ୍ରାଣ ହରାଇବେ ତେବେ କଂସ କେଉଁ ଦୋଷ ପାଇବ ?

- (କ) ନରହତ୍ୟା (ଖ) ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା
(ଗ) ସ୍ତ୍ରୀହତ୍ୟା (ଘ) ଶିଶୁହତ୍ୟା

୧୦୦. କେଉଁଟି ଭକ୍ତଚରଣ ଦାସଙ୍କ ରଚନା ?

- (କ) ମନବୋଧ ଚଉତିଶା (ଖ) ମଧୁପ ଚଉତିଶା
(ଗ) ମୃଗୁଣୀ ସ୍ତୁତି (ଘ) ବଚସବକାଶ

(ଖ) ୧ ନୟର ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ବାକ୍ୟରେ ଉ ର ମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧. 'ମିଥ୍ୟା ନୁହଇ ପ୍ରମାଣ ବଚନ' ବୋଲି କେଉଁଠି ଲେଖାଯାଇଛି ?

୨. ନରକ ଅସୁରକୁ କିଏ ବିନାଶ କରିଥିଲେ ?

୩. ଶ୍ରୁତି ସ୍ତୁତିକୁ କିଏ ଗୋଚର ନୁହନ୍ତି ?

୪. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଗବାନଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ ବ୍ରହ୍ମା କେତେଗୋଟି ଭୁବନ ରଚନା କରିଛନ୍ତି ?

୫. କ'ଣ ବିନା କବିଙ୍କର ଦରିଦ୍ର ଜୀବନ ହୋଇଛି ?

୬. ନିଶିଦିବସେ ଯେ ହରି ଭଜନ୍ତି ତାଙ୍କର କ'ଣ ହୁଏ ?
୭. କଳି-କଳୁଷ-ରୋଗକୁ ଔଷଧି ବୋଲି କାହାକୁ କୁହାଯାଇଛି ?
୮. ବଛା ବାଳକ ମାନଙ୍କୁ ବିଧାତା ହରିନେଲା ପରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କ'ଣ କଲେ ?
୯. କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମାରିବା ପାଇଁ ପୂତନା କେଉଁ ଉପାୟ କରିଥିଲା ?
୧୦. ବ୍ୟାଧୁକୁ ହେଳା କଲେ କ'ଣ ହୁଏ ?
୧୧. ଭସ୍ମକୁଡ଼ରେ ଥିବା ଅଗ୍ନିକଣା କିପରି ବଳିଷ୍ଠ ହୁଏ ?
୧୨. ଅକ୍ଳୁରଙ୍କର ନାସା ଦ୍ଵାର କିପରି ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିବେ ?
୧୩. କଂସ ଯଦି କୋପ କରେ ତେବେ କ'ଣ ହୁଏ ?

(ଗ) ୨ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ଦୁଇଟି ବାକ୍ୟରେ ଉ ର ମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ।
ଲେଖା ଓ ଲେଖକଙ୍କ ପାଇଁ ୧ ନମ୍ବର ଓ ଉ ର ପାଇଁ ୧ ନମ୍ବର ।

୧. କଂସ କିପରି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକୁ ମୋର କରିପାରିଥିଲା ?
୨. କଂସର ହତକାର ମାନଙ୍କ ନାମ କ'ଣ ?
୩. ଶିରୀଷ-କୁସୁମ-ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କ'ଣ କୁହାଯାଇଛି ?
୪. କଂସର ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ନନ୍ଦ ନ ଆସିଲେ କଂସ କ'ଣ କରିବ ?
୫. କଂସର ବଳବୀର୍ଯ୍ୟ କିପରି ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ?
୬. କଂସ କୋପକଲେ ମହୀର ଅବସ୍ଥା କିପରି ହୁଏ ?
୭. ମେରୁ କେତେବେଳେ ଥରହର ହୁଏ ?

୮. ବିଧାୟାତରେ କଂସ କ'ଣ କରିପାରେ ?
୯. କଂସ ବିଧାୟାତର ଭୟାବହତା କିଭଳି ?
୧୦. ଅଇରି ଭରସଲ-ବାନାର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା କ'ଣ ?
୧୧. କଂସ ତା ଚିତାଭରେ ନିଜ ପଣ୍ଡିତ ପଣ ସଂପର୍କରେ କ'ଣ ଲେଖୁଥିଲା ?
୧୨. କଂସର ରଢ଼ି ଗୋଟାକେ କେଉଁ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି ହେବ ?

(ଘ) ୩ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ଉ ର ମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ (୩୦ଟି ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ) । ଲେଖା ଓ ଲେଖକଙ୍କ ପାଇଁ ୧ ନମ୍ବର ଓ ଉ ର ପାଇଁ ୨ ନମ୍ବର ।

୧. କଂସକୁ କ'ଣ ଓ କାହିଁକି ବିଷ ସମାନ ଲାଗୁଥିଲା ?
୨. ସ୍ୱପ୍ନ ସତ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି କଂସ କେତେବେଳେ ଓ କାହିଁକି ମନେକଲା ?
୩. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକୁ ମାରିବା ପାଇଁ କଂସ କେଉଁ ମାନଙ୍କୁ ପଠାଇଥିଲା ?
୪. କୃଷ୍ଣକୁ ମାରିବା ପାଇଁ ଅକ୍ତର ପାଖରେ କଂସ କେଉଁ ଉପାୟ ବାଢ଼ିଥିଲା ?
୫. କଂସ ସ୍ୱପ୍ନରେ କ'ଣ ଦେଖିଲା ?
୬. ଅକ୍ତର ଗୋପକୁ ଯିବା ପାଇଁ କିପରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା ?
୭. କଂସତଗର ନିଜ ପିତାମାତାଙ୍କୁ କାହିଁକି ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ବୋଲି କହିଲା ?
୮. ଅକ୍ତରଙ୍କର ବେନିଶ୍ରବଣ କିପରି ସର୍ବ ଦୋଷ ତେଜିବେ ?
୯. ଅକ୍ତରଙ୍କର ଅଙ୍ଗ କିପରି ନିର୍ମଳ ହେବ ବୋଲି ସେ ମନେ କରିଛନ୍ତି ?

୧୦. ଅକ୍ବର କଂସରାଜାକୁ କାହିଁକି ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଥିଲେ ?
୧୧. ଅକ୍ବର ଗୋପଯିବା ବାଟରେ ଥିବା ବାଲିକୁଦରେ କ'ଣ ସବୁ ଦେଖିଲା ?
୧୨. କିଏ କାହାକୁ ଓ କାହିଁକି 'ମୁଁହୀନ ମୃତ୍ୟୁ ପାପିଷ୍ଠ ରାଜା' ବୋଲି କହିଛି ?
୧୩. ବେନି ଭାଇ ଅକ୍ବରଙ୍କ ଅଙ୍ଗରେ କ'ଣ ଲେପନ କରୁଥିଲେ ?
୧୪. କଂସ କାହାପ୍ରତି ନିଶାମଣି ବୋଲି ଚିଟାଉରେ ଲେଖୁଥିଲା ?
୧୫. କଂସ କିପରି ଯୋଦ୍ଧାମାନ ଜିଣିଥିଲା ବୋଲି କହିଛି ?
୧୬. କଂସର ରତ୍ନଗୋଟାକେ କି ଅବସ୍ଥା ହେବ ?
୧୭. ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅକ୍ବର ସହିତ ପଠାଇଦେବା ପାଇଁ କଂସ କାହିଁକି ଲେଖୁଥିଲା ?
୧୮. ଯେତେବେଳେ ଗୋପ ତେଜି ଯିବେ ନାରାୟଣ, ସେତେବେଳେ କ'ଣ ହେବ ?
୧୯. କାଲିଠାରୁ ଅନ୍ଧହୋଇଯିବା ବୋଲି ଗୋପୀ ଜଣକ କାହିଁକି କହିଛି ?
୨୦. କାଲିଠାରୁ କୁମୁଦ ମରିବେ ବୋଲି କହିବାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ?

(ଡ) ୫ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ଦୀର୍ଘ ଉ ର ମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ (୧୫୦ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଉ ର)

୧. ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ କାବ୍ୟର ନାମକରଣର ଯଥାର୍ଥତା ଦର୍ଶାଅ ।
୨. ଅକ୍ବରଙ୍କ ଗୋପଯାତ୍ରା କାଳୀନ ଦୃଶ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
୩. କଂସ ଲେଖୁଥିବା ଚିଟାଉର ଭାବଧାରା ବିଶ୍ଳେଷଣ କର ।

୪. କଂସ ଚିତାଉରୁ ତାର ଅହଂକାରର ସ୍ୱରୂପ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କର ।
୫. ମଥୁରା ମଙ୍ଗଳ କାବ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନରେ ଭକ୍ତ ଚରଣଙ୍କ ଭକ୍ତିମତା ନିରୂପଣ କର ।
୬. ଏକ କୃଷ୍ଣରସାଗ୍ନିତ କାବ୍ୟ ଭାବରେ 'ମଥୁରା ମଙ୍ଗଳ'ର ସାର୍ଥକତା ନିରୂପଣ କର ।
୭. 'ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ'ର ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦ ଅବଲମ୍ବନରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମହିମା ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
୮. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମଥୁରା ଯାତ୍ରାକାଳୀନ ଦୃଶ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
୯. ରାମକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମଥୁରା ଯାତ୍ରା ସମୟରେ ଗୋପାମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
୧୦. 'ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ' କାବ୍ୟଟି ଭକ୍ତି ଓ ସଂଗୀତର ସମନ୍ୱିତ ଆଧାର – ଆଲୋଚନା କର ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଏକକ
(ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ)

ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ

କବିବର ରାଧାନାଥ ରାୟ

॥ ପ୍ରଥମ ସର୍ଗ ॥

(ନଟବାଣୀ ବୃ)

କାଠଯୋଡ଼ି-ତୀରେ ଶୋଭଇ ଶିବିର,
 କୋଳାହଳପୂର୍ଣ୍ଣ କାଠଯୋଡ଼ି-ତୀର ।
 ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ମହାନଦୀ ଯାଏ,
 ଶୁଭ୍ର ତମ୍ବୁ ଶୋଭେ ଖଡ଼ିଶୈଳ ପ୍ରାୟେ ।
 ଉଡ଼ଇ କେତନ (୧) ମୟ ସମୀରଣେ (୨),
 ଝକଝକେ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରଦୋଷ-କିରଣେ ।
 ବାଦିତ୍ର (୩) ଶବଦେ କମ୍ପଇ ଅବନୀ,
 ନଦୀଗର୍ଭୁ ଉଠେ ଶତ ପ୍ରତିଧ୍ଵନି ।
 ଲାଖ ବିନ୍ଦୁଛୁଡ଼ି କାହିଁ ଯୋଧଦଳ,
 କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ଉଠେ ହର୍ଷ-କୋଳାହଳ ।

୧ । ଦାସେରକ - ଉଷ୍ଣ, ଓଟ ।

୨ । ବିପଣି - ହାଟ, ବଜାର ।

କାହିଁ ତଳବାର ଖେଳ-ବାଡ଼-କରେ
 ବିଜୁଳି ପରାୟେ ଝଲେ ସୌରକରେ ।
 ମଲ୍ଲୁପୁଢ଼େ କାହିଁ କମ୍ପେ ରଙ୍ଗସ୍ଥଳୀ,
 ତାଳି ଦେଉଛନ୍ତି ଦର୍ଶକମଣ୍ଡଳୀ ।
 କାହିଁ ଅଶ୍ଵାରୋହୀ ଘେନି ଅଶ୍ଵବର
 କଦମ୍ପେ ବୁଲାଇ ଦିଅଇ ଚକ୍‌କର ।
 କାହିଁ ବସି ଅସ୍ତ୍ର ମାଜୁଛନ୍ତି ଲୋକେ,
 କାହିଁ ଅବା ଗଞ୍ଜ କରୁଛନ୍ତି ଥୋକେ ।
 ଅବଗାହୁଛନ୍ତି କରୀ ଦଳେ ଦଳେ
 ବିଷମ ପରାଏ ଦିଶି ସ୍ରୋତ-ଜଳେ,
 ଦାସେରକ (୧) ଆଶ୍ରାକରି ତରୁତଳ
 ଚୋବାଉଛି ଗ୍ରୀବା ଟେକି ନିମ୍ନଦଳ ।
 ଭାରବାହୀ ଯେତେ ଗର୍ଭଭାଦି କରି,
 ଭ୍ରମୁଛନ୍ତି ଦୂରେ ଦଳେ ଦଳେ ଚରି ।
 ବିପଣି (୨) ବସିଛି କାଠଯୋଡ଼ି-ବନ୍ଧେ,
 ବିକା-କିଣା ଲାଗିଅଛି ନାନା ଛନ୍ଦେ ।
 ନଦୀଶଯ୍ୟା ନଦୀବନ୍ଧ ନଦୀକୂଳ,
 ସବୁଠାରେ ଲୋକେ ହୋଇଛନ୍ତି ଠୁଳ ।

୧ । କେତନ – ପତାକା ।

୨ । ସମୀରଣ – ପବନ ।

୩ । ବାଦିତ୍ର-ବାଦ୍ୟ, ବାଜା

କୁଶଭଦ୍ରା-ଦୟା-ପ୍ରସୂତି ଭାର୍ଗବୀ
 କାଠଯୋଡ଼ିଠାରୁ ଯହିଁ ଜନ୍ମ ଲଭି ।
 ବହୁଛି ଦକ୍ଷିଣେ, ବିପରୀତେ ତା'ର
 ଚୋରଗଙ୍ଗଙ୍କର ଶୋଭେ ଷ୍ଟାବାର (୧) ।
 ଶୂନ୍ୟ ଥିଲା ଆଜି ପ୍ରଭାତେ ଶିବିର,
 ଏବେ ବେଡ଼ିଅଛି ମନୁଷ୍ୟ-ପ୍ରାଚୀର ।
 ବହୁବର୍ଷ ବ୍ୟାପି ଲାଗିଛି ସଂଗ୍ରାମ,
 ବହୁଅଛି ରକ୍ତ-ସ୍ରୋତ ଅବିଶ୍ରାମ ।
 ସମଗ୍ର ଉତ୍କଳୁଁ କେତେ ମହାବୀର,
 ରଣାଙ୍ଗନେ ଆସି ଦେଲେ ନିଜ ଶିର ।
 ତାଳୀବନ-ଶ୍ୟାମ (୨) କନିକା କୁଜଙ୍ଗ,
 ମରିଚ-ହରିଶପୁର ଅସ୍ତରଙ୍ଗ,
 ବରାହ-ପାଳିତ (୩) ବାଲିପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଳି,
 କ୍ଷତ୍ରବୃନ୍ଦ ଯାର ମହାବୀର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ ।
 ପବିତ୍ର ତୁଳସୀକ୍ଷେତ୍ର (୪) ବହି ମୁଦ
 ବିରାଜନ୍ତି ଯହିଁ ପ୍ରଭୁ ହଳାୟୁଧ,

୧ । ଷ୍ଟାବାର-ତମ୍ବୁ, ଶିବିର ।

୨ । ତାଳୀବନ-ହେଡ଼ାଳ ବନ ।

୩ । ବରାହ ଆଳିର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଦେବତା ।

୪ । ତୁଳସୀକ୍ଷେତ୍ର -କନ୍ଦରପଡ଼ା, ଲଳିତଗିରିବାସୀ କନ୍ଦରାସୁରକୁ ସଂହାରକରି
 ବଳରାମ ତାହାର କନ୍ୟା ତୁଳସୀକୁ ବିବାହ କରିଥିବାର ସ୍ଥାନୀୟ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ
 ଅଛି । ଏହି ହେତୁରୁ କନ୍ଦରପଡ଼ାର ଅନ୍ୟତମ ନାମ ତୁଳସୀକ୍ଷେତ୍ର ।
 ବଳଦେବ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାର ପ୍ରଧାନ ଦେବତା ।

ଅସୁର-ଇଶ୍ଵର ଯହିଁ ରକ୍ତପାନ
 ନିତ୍ୟ କରେ ଚଣ୍ଡୀ (୧) ତୃଷା କୃପାଣ ।
 ଶାଳିପୁର (୨) ଯହିଁ ଚିତ୍ରୋତ୍ପଳା-ନୀର
 ପୂତ (୩) ଅଭିଷେକେ ଶ୍ରୀଭଗବତୀର,
 ବହୁଦ୍ଵାରଶୋଭା ପୁର ଚଉଦ୍ଵାର,
 ଉ ରକୋଶଳା (୪) ମୌଳି-ଅଳଙ୍କାର,
 ସ୍ଵେଦ ବଢ଼ାଇଲେ ବଳାରାତି-ପ୍ରିୟା (୫)
 ଯା କଟକ-ଚେକ ଚକ୍ଵିଳ (୬) ଛତିଆ,
 ବିନାୟକଶୈଳ ଦର୍ପ ଦର୍ପଣୀର,
 ଉପବୀତ ଯାର ଶୁଭ୍ର ଝର-ନୀର ।

-
- ୧ । ଚଣ୍ଡୀ-ଅସୁରେଶ୍ଵରର ପ୍ରଧାନ ଦେବତା ହରଚଣ୍ଡୀ । ଏଠାରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟହ ବଳିଦାନ ହୁଏ । ଏପରି ବଳିଦାନ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନ୍ୟତ୍ର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ।
 ୨ । ଶାଳିପୁର (ଆଧୁନିକ ନାମ ସାଲେପୁର)ରେ ପ୍ରବାହିତ ମହାନଦୀର ଶାଖା ଚିତ୍ରୋତ୍ପଳା ତୀରରେ ଭଗବତୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ।
 ୩ । ପୂତ-ପବିତ୍ର ।
 ୪ । ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ମହାନଦୀର ଉ ରାଂଶ ଉ ର କୋଶଳା ନାମରେ ଅଭିହିତ ହେଉଥିଲା ।
 ୫ । ବଳାରାତିପ୍ରିୟା-ଶତୀ ଛତିଆର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବୀ ଥିଲେ ।
 ୬ । ଚକ୍ଵିଳ - ଚାଙ୍ଗରା / ପାହାଡ଼ିଆ

ସୁଗଭୀରା ପ୍ରାଚୀ-ତୀରେ ଅଭିରାମ
 ମାଧବ-ସନାଥ ମାଧବାଖ୍ୟ ଗ୍ରାମ (୧) ।
 ନିଆଳୀ ଯା କୁଞ୍ଜେ ପାଟଳି-ପ୍ରସୂନ
 କାମାଳି ତରଜେ (୨) ଯେହ୍ନେ କାମ-ତୁଣ ।
 କୋଠଦେଶ ମଞ୍ଜୁ ପୁନ୍ନାଗ-କେଶରେ,
 ମଠେ ଗତି ଯହିଁ କୁଶଭଦ୍ରା କରେ ।
 କୋଠରାଜା ଯହିଁ ବଦନ ବିଜନେ
 ଧଉଳି ଦେଖଇ ଦୟା-ଦରପଣେ (୩) ।
 ରାହାଜା ରଚନ୍ତି ଯହିଁ କେଳି-କଳା
 ଇଞ୍ଜଳ-ନିକୁଞ୍ଜେ କଞ୍ଚଳ-କୁଞ୍ଜଳା ।
 ଅନ୍ଧାରି ସିକତା-କୁଦେ ତରଙ୍ଗିତ
 ସୁନ୍ଦର ରଙ୍ଗଣେ (୪) ସଦା ସିନ୍ଦୂରିତ ।
 ପାରିକୁଦ ଅରି-ଗରବ-ଚର୍ବକ
 ନୀଳଦ୍ୟୁତି-ହ୍ରଦହୃଦୟ-ପଦକ ।
 ଦାଣ୍ଡିମାଳ ଯାର ଶଇଳ ବକ୍ଷରେ
 ଐର-ଯଶ ଲେଖା ଅକ୍ଷୟ ଅକ୍ଷରେ (୫) ।

୧ । ପ୍ରାଚୀ ତୀରବର୍ତ୍ତୀ ମାଧବ ଗ୍ରାମରେ ମାଧବଙ୍କର ମନ୍ଦିର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ।

୨ । ତରଜେ-ଭୟ ଦେଖାଏ ।

୩ । ଐତିହାସିକ ଧଉଳୀ ପର୍ବତ ଦୟାନଦୀ ତୀରରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

୪ । ରଙ୍ଗଣ-କାଠରଙ୍ଗଣୀ ପୁଷ୍ପ ।

୫ । ଖଣ୍ଡଗିରିର ଗୁମ୍ଫାମାନ ଐରରାଜା ଖାରବେଳଙ୍କ ପ୍ରଧାନ କାମ ।

ଚନ୍ଦନ-ନିକୁ -ମଞ୍ଜୁଳା ଅଳତୀ (୧)
 ସ୍ୱରୂପା ବିରୂପା ଯହିଁ କରେ ଗତି ।
 ବିରଜାମଣ୍ଡଳେ ଯେତେ ବୀର-ପଲ୍ଲୀ,
 ପୁଗମାଳେ ଯହିଁ ଜଡ଼େ ନାଗବଲ୍ଲୀ ।
 ପରସ୍ପରେ ଭୁଜ ଛନ୍ଦିବାରେ ସଦା
 ଚମ୍ପାରୂତ ଯହିଁ ବଳାନ୍ତି ଶରଧା ।
 ଭଦ୍ରକ ଯା' ପାଦେ ବେଢ଼ିଅଛି ଛନ୍ଦି
 ଉକୁଳେ କାଳିନ୍ଦୀରୂପିଣୀ ସାଳନ୍ଦୀ ।
 ସୋର ଗର୍ବ ଯାର କରଇ ପ୍ରସାର
 ପଶ୍ଚିମେ ପର୍ବତ ପୂର୍ବେ ପାରାବାର ।
 ନୀଳଗିରି ଯହିଁ ମର୍ଦ୍ଦତମହୁଡ଼,
 ଟେକିଛି ଅମ୍ବରେ (୨) ଶୈଳ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରୁଡ଼ (୩) ।
 ପୁନଃ ବିରହେ ଯହିଁ ବରାଜନା
 ସ୍ୱର-ଛୁରି ପରି ମଣେ ଛୁରୀଅନା (୪) ।
 ଗ୍ରାମ୍ୟ-ସୀମାନ୍ତନୀ-ନିଶା-ଅଭିସାର
 ଅନୁକୁଳ ବାଲି-ସ୍ତ୍ରୀପାବଳୀ ଯାର ।

-
- ୧ । ଅଳତୀରେ ଅଦ୍ୟାପି ଚନ୍ଦନ ବୃକ୍ଷ ଦେଖାଯାଏ ।
 ୨ । ଅମ୍ବରେ – ଆକାଶରେ ।
 ୩ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରୁଡ଼ – ପ୍ରଚଳିତ ନାମ ସୁନହର ।
 ୪ । ପୁନଃରେ ଅନେକ ଛୁରୀଅନା ବୃକ୍ଷ ଦେଖାଯାଏ ।

ଗାଲମୋଚାଧାରୀ ତାଳଚେର-ଶୂର,
 ଭଲ୍ଲୁସ୍ତେ ଦଳନ୍ତି ଦର୍ପ ଯେ ରିପୁର,
 ସ୍ୱାହା-ସହଚରୀ ହିଙ୍ଗୁଳାଙ୍କ (୧) ବରେ
 ଦାବାନଳରୂପୀ ରିପୁ-କାନନରେ ।
 କପିଳାସ-ଖୋଲ-ନିବାସୀ ଶବର
 ରଣରଙ୍କ ଢେଙ୍କା (୨) ଯା ବଂଶ-ଶେଖର ।
 ପରନାଶେ ପରୁ ଯାହାଙ୍କ ପରଶୁ,
 କେତେ ହେଲେ ଆସି ରଣ-ଯଜ୍ଞ-ପଶୁ ।
 ଯୁଦ୍ଧ-ଅଶୁ କେତେ ଯୁଦ୍ଧେ ହୋଇ ହଣା
 ଗୁଧ୍ରଙ୍କର ହେଲେ ରୁଧିର-ପାରଣା ।
 ସପ୍ତକ୍ରୋଶୀ (୩) ଗଣ୍ଡ ରାଜେ ଶୈଳ-କୁଞ୍ଜେ
 ସୁଶୀତଳ ତୁଙ୍ଗ ଶୈଳଛାୟାପୁଞ୍ଜେ ।
 ନିର୍ଜନେ ଦିଅନ୍ତି ବନଦୁମାବଳୀ
 ଜଳ-ଦେବତାଙ୍କୁ ଯହିଁ ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳି ।
 ତହିଁ ମହାନଦୀ-ପ୍ରବାହେ ନିଦାଘେ
 ପ୍ରିୟା-ସଙ୍ଗେ ଖେଳୁଥିଲା ଅନୁରାଗେ

୧ । ହିଙ୍ଗୁଳାଦେବୀ ତାଳଚେରରେ ପ୍ରଧାନ ଦେବତା ।

୨ । ଢେଙ୍କାନାମକ ଶବର ରାଜାଙ୍କ ନାମରୁ ଢେଙ୍କାନାଳ ନାମ ହୋଇଛି ।

୩ । ସାତକୋଶିଆ ଗଣ୍ଡ-ଦଶପଲ୍ଲୁ ଓ ବଉଦର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ବଡ଼ମୂଳ ଘାଟୀ ଏହି ଗଣ୍ଡର ପୂର୍ବ ସୀମା । ଏହି ଗଣ୍ଡ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଦୃଶ୍ୟସ୍ଥଳ ।

ଖଲ୍ଲିକୋଟ ଯହିଁ ରୋଟ ମଲ୍ଲୁମାନେ
 ନିର୍ମଳା ନିର୍ଝର ନୀରାମୃତ-ପାନେ (୧)
 ସ୍ୱର୍ଗୁ ଖଣ୍ଡେ ପଡ଼ିଥିଲା ପ୍ରାୟେ ଛିଡ଼ି,
 ଶୈଳେ, ସ୍ରୋତେ, ସରେ ସୁରମ୍ୟ ଖିମିଡ଼ି ।
 ଜଗଜ୍ଜନ ମନୋରଞ୍ଜନୀ ମଞ୍ଜୁଷା,
 ଗିରୀନ୍ଦ୍ର ମହେନ୍ଦ୍ର ଯାର ମହାଭୂଷା (୨)
 ଏହି ଦେଶ ଅନ୍ୟ ଦେଶବାସୀ ଶୂର
 କାଠଯୋଡ଼ି-ତୀରେ ଗଲେ ପ୍ରେତପୁର ।
 ଚଣ୍ଡାୟୁଧ ଗଣ୍ଡ-ଯୁଦ୍ଧେ ହୋଇ ରୁଣ୍ଡ
 ଶତ୍ରୁ-ଖଣ୍ଡାଘାତେ ଗଡ଼ାଇଲେ ମୁଣ୍ଡ ।
 ମାଲ୍ୟଗିରି (୩) ବାସୀ ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶ କୁଆଙ୍ଗ,
 କେତେ ହେଲେ ରଣଭୂମେ ବିକଳାଙ୍ଗ ।
 କ୍ରୌ ପକ୍ଷରୂପା ବାଦ୍ୟ ତାଳେ ତାଳେ
 ନାଚଇ ଯାହାଙ୍କ ବୀରନୃତ୍ୟ-କାଳେ ।
 ହରିଦ୍ରା-ହରିତ-ଅଧୃତ୍ୟକାଚାରୀ, (୪)
 କନ୍ଧଯୋଧବୃନ୍ଦ ମହାଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ ।

-
- ୧ । ନିର୍ମଳା ନିର୍ଝର ଖଲ୍ଲିକୋଟ ରାଜଧାନୀର ଅଦୂରବର୍ତ୍ତୀ । ଏହାର ଜଳ
 ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ବୋଲି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।
 ୨ । ମହେନ୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଶାର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପର୍ବତ । କୁଳାଚଳ ମଧ୍ୟରେ ଏହା
 ପରିଗଣିତ ।
 ୩ । ମାଲ୍ୟଗିରି-ଉତ୍କଳର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପର୍ବତ, ଲହଡ଼ାରେ ଅବସ୍ଥିତ ।
 ୪ । କନ୍ଧମାଳରେ ପାର୍ବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କରୁ ହରିଦ୍ରା ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ
 ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।

ସ୍ଵପନେ ଚକ୍ଷିକା ଭୂପତି-ଅଗ୍ରତେ
 ଉଭାହୋଇ ଆଜ୍ଞାଦେଲେ ଏହିମତେ,
 “ ଶତ୍ରୁ ତୋର ଦେବବଳେ ବଳୀଆର
 ସମ୍ମୁଖ ସଂଗ୍ରାମେ ଅଟେ ଦୁର୍ନିବାର (୧)
 ଦୁର୍ନିବାର ଦାବବହି (୨) ଯଥା ବନେ,
 ଶୈଳ ସ୍ରୋତସ୍ଵତୀ ଅଥବା ପ୍ଳାବନେ ।
 ଦେବୀ ଚନ୍ଦ୍ରଚୂଡ଼-ମୌଳି-ନିବାସିନୀ
 ସହାୟ ତାହାର ସୁରତରଙ୍ଗିଣୀ ।
 ଗଙ୍ଗାବାକ୍ୟେ ତାକୁ ଦେବ ଚନ୍ଦ୍ରଚୂଡ଼ (୩)
 ବାଞ୍ଛନ୍ତି ଦେବାକୁ ଉକ୍ତଲେ ମହୁଡ଼ ।
 ମନାସନ୍ତି ମହାରୁଦ୍ର ଯାହା ମନେ,
 ନିୟତିରୂପେ ତା ପଲେ ତ୍ରିଭୁବନେ ।
 ଶକ୍ତି ନାହିଁ ବସ, କାହାରି ଜଗତେ
 ନିୟତିକି ନେବ ନିଜ ଇଚ୍ଛାପଥେ ।
 ସମ୍ମୁଖ ସଂଗ୍ରାମେ ଶତ୍ରୁ ଜିଣିବାର
 ଆଶାଛାଡ଼ି ରୁଦ୍ଧ କର ଗଡ଼ଦ୍ଵାର ।
 ଶତ୍ରୁ-ଦର୍ପହାରୀ ଏହି ଜୈତ୍ରମଣି
 ଶିରୋମଣିରୂପେ ପିନ୍ଧିବୁ ନୃମଣି ।

୧ । ଦୁର୍ନିବାର – ଯାହାକୁ ବାଧା ଦେବା ଦୁଃସାଧ୍ୟ

୨ । ଦାବବହି – ବନାଗ୍ନି ।

୩ । ଚନ୍ଦ୍ରଚୂଡ଼ – ଶିବ

ମ ଦନ୍ତାବଳ, ଏବେ ରଣସ୍ଥଳ
 କରିଅଛି ନିଜ ଅସ୍ଥିରେ ଧବଳ ।
 ଭଗ୍ନାୟୁଧ, ଭିନ୍ନ ବର୍ମ, ଛିନ୍ନ ଢାଳ
 ସଙ୍ଗେ ପଡ଼ିଅଛି ଅସଂଖ୍ୟ କଳାଳ ।
 ଏକାଳେ ତୁଳସୀପୁର ସ୍ଥିତ ଯହିଁ,
 ପିଉଥିଲେ ତହିଁ ରଣରକ୍ତ ମହା ।
 ବିକଟେ ଓଟାରି ତହିଁ ଶବ-ସ୍ନାୟୁ
 ଯୁଝୁଥିଲେ ଗୃଧ୍ର ସଙ୍ଗତେ ଗୋମାୟୁ (୧)
 ତହିଁ ବେନିପକ୍ଷେ ରଣଦେବୀଙ୍କର
 ସ୍ଵଶିର-କମଳେ ପୂଜିଲେ ପୟର ।
 ଜୀବନେ ହେଲେହେଁ ପରସ୍ପରେ ବାଦୀ,
 ମରଣେ ଲଢ଼ିଲେ ଏକତ୍ରେ ସମାଧି ।
 ବିଦାନାସିଗଡ଼େ ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀ
 ରୁଦ୍ଧ, ରୁଦ୍ଧ ଯଥା ପିଞ୍ଜରେ କେଶରୀ (୨)
 ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଯୁଦ୍ଧ ହାରି ଅବଶେଷେ
 ରୁଦ୍ଧ ଦୁର୍ଗଦ୍ଵାର ନୃପତି-ଆଦେଶେ ।
 ଅନଶନେ ରାୟେ ଚଣ୍ଡିକା-ଦେଉଳେ
 ଅଧା ପଡ଼ିଥିଲେ ହୃଦୟ ଆକୁଳେ ।

୧ । ଗୋମାୟୁ-ଶୃଗାଳ, ବିଲୁଆ ।

୨ । କେଶରୀ - ସିଂହ

ହେଲେହେଁ ଆପଣେ ଅନ୍ତରେ ଚିନ୍ତିତ,
 ଦେଖାଇଲେ କାର୍ଯ୍ୟେ ତହିଁ ବିପରୀତ,
 “କାଲି ରାତ୍ରିଯାଏ ରହ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି,
 ଏହିପରି ଯେବେ ପାହିଲା ଶର୍ବରୀ,
 ଛାଡ଼ି ଏ ନଗର ଯିବ ନିଜ-ସ୍ଥାନ,
 ଏ ବାଣୀକି ମୋର ଧ୍ରୁବ କରି ଜାଣ ।”
 ଏହା କହି ତାଙ୍କୁ ଚୋର ବୀରବର
 ରାତୁଁ ହୋଇଥିଲେ ଶିବିରୁ ଅନ୍ତର ।
 ଆସିଲେଣି ବୀର ଶିବିରେ ବାହୁଡ଼ି
 ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଚୈଦିକେ ପଡ଼ିଗଲା ହୁଡ଼ି ।
 ଆସିଲେ ସାମନ୍ତେ ପାତ୍ରମିତ୍ର ଆଦି,
 ଆସିଲେ ସୈନିକେ ମନେ ଆଶା ବାନ୍ଧି ।
 ମନ୍ତ୍ରୀ ବାସୁଦେବ (୧) ମିଳିଲେ ଅଗ୍ରତେ,
 ସମ୍ପାଷ୍ଟି ସାମନ୍ତଦଳେ ବିଧିମତେ ।
 ଜଳଦ-ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵନେ ସେନାପତି
 ଆଶା-ଉଦ୍‌ଘାପନୀ ଭାଷିଲେ ଭାରତୀ,
 “କାଠଯୋଡ଼ି-ଶୁଭ୍ର-ସିକତା (୨)-ଶୟନ
 ଭେଦି କୁଆଁତାରା ମଣ୍ଡିଲେ ଗଗନ ।

୧ । ବାସୁଦେବ ନାମକ ଜଣେ ଉତ୍କଳୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚୋରଗଙ୍ଗଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀତ୍ଵ ସ୍ଵୀକାର କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ କେଶରୀଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଇ ତାହାଙ୍କ ସହିତ ବିବାହ ହେବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଆସିଲେ ଏବଂ ଚୋରଗଙ୍ଗଙ୍କୁ ଉତ୍କଳୀୟ ସିଂହାସନରେ ବସାଇବାର ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ।

୨ । ସିକତା - ବାଲୁକା

ଯାବତ ଏ ମଣି ଥିବ ତୋର ଶିରେ,
 ଭେଦି ନ ପାରିବେ ଦୁର୍ଗ ଶତ୍ରୁ-ବୀରେ ।
 ରଖି ନ ପାରିଲେ ଏହା ଯତ୍ନ କରି
 ରାଜଦଣ୍ଡ ଯିବ କରୁଁ ଅପସରି ।”
 ଏହା କହି ଦେବୀ ହେଲେ ଅଦର୍ଶନ,
 ଏଣେ ଭୃପତିଙ୍କ ଭାଙ୍ଗିଲା ସ୍ଵପନ ।
 ପାତ୍ରଙ୍କୁ ଛାମୁରେ ଡକାଇ ସେକ୍ଷଣି
 ଦେବୀ-ଆଜ୍ଞା ଜଣାଇଲେ ନୃପମଣି ।
 ସେହିଦିନୁ ରୁଦ୍ଧ ବିଦ୍ଵାନାସି ଦ୍ଵାର,
 ବ୍ୟାଧ-କରୁଁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଛି ଶିକାର ।
 ଶିବିରେ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରି ବହୁଦିନ
 ଶତ୍ରୁ-ଯୋଧେ ହୋଇଛନ୍ତି ଧୈର୍ଯ୍ୟହୀନ ।
 ସ୍ଵଦେଶ ବାହୁଡ଼ି ଯିବାକୁ ବାସନା—
 —ବର୍ଣ୍ଣ କରୁଛନ୍ତି ବିଜନେ ମନ୍ତ୍ରଣା ।
 ଜୟ-ଆଶା ହେଲା ହୃଦୟୁଁ ଅନ୍ତର,
 ସେନାପତି-ଭାଗ୍ୟେ ତୁଟିଲା ନିର୍ଭର ।
 ସେନାପତି-ବାକ୍ୟେ ଆସ୍ଥା ଗଲା ଚାଲି,
 ଅସନ୍ତୋଷ ହେଲା ହୃଦର ଶଙ୍ଖାଳି ।
 ଇଙ୍ଗିତେ ଚତୁର ତୋର-ସେନାପତି
 ହେଲେ କଳିନେଲେ ତାଙ୍କ ମତିଗତି ।

କଞ୍ଚଳପତ୍ରୀର ପବିତ୍ର ନିଃସ୍ଵନ
 ଜଗତେ ସୂଚିଲା ଉଷା-ଆଗମନ ।
 କ୍ରମେ କ୍ରମେ ହେଲେ ତନ୍ମୁଖା ନିଷ୍ଠୁର,
 ଉଷାରାଗେ ରକ୍ତ ହେଲା ପ୍ରାଚୀନଭ ।
 ମାତାଙ୍କ ପ୍ରବାହ ଯଥା ସିନ୍ଧୁଜଳେ,
 ଉଛୁଳିଲା ପ୍ରଭା ନୀଳ-ନଭସ୍ତଳେ ।
 ନୀଳକାନ୍ତି-ବ୍ୟୋମ-ଅନ୍ତରାଳେ ଝଳି
 ବିରାଜିଲା ବିଭା ଯେହ୍ନେ ଅରାବଳୀ (୧) ।
 କୁଆଁତାରା ତହିଁ ମଧ୍ୟେ ବିରାଜିତା,
 ପ୍ରାଚୀ କରିଛି କି ରାମାନନ୍ଦୀ ଚିତା ।
 କୁମ୍ଭାରୁଆ ଖଗ ପ୍ରଭାତ-ତଗରା
 ରଙ୍ଗେ ବଜାଇଲା କାନନ ନାଗରା ।
 ବିହିଲେ କାନ୍ତାରେ କୁକ୍କୁଟ, କୌଶିକ (୨)
 ଚଷ୍ମାପୁଅ (୩) ମିଳି ଉଷା ତ୍ରୈର୍ଯ୍ୟତ୍ରିକ (୪) ।
 ସେ ଘୋର ନିର୍ଜନେ ବସି ଏକାସନେ
 ମାତାଙ୍କୁ ଧାୟିଲି ଏକତାନ-ମନେ ।
 ଅର୍ଦ୍ଧଯାମ କାଳ ଗଲା ଏହି ମତେ,
 ସହସା ପଶିଲା ମୋ ଶ୍ରବଣ-ପଥେ,

୧ । ଅରାବଳୀ - ଆର୍ଦ୍ରାବଳୀ; କାଳପୁରୁଷ ନକ୍ଷତ୍ରପୁଞ୍ଜ

୨ । କୌଶିକ-ପେଟା ।

୩ । ଚଷ୍ମାପୁଅ - ପକ୍ଷୀବିଶେଷ ।

୪ । ତ୍ରୈର୍ଯ୍ୟତ୍ରିକ-ନୃତ୍ୟ-ଗୀତ-ବାଦ୍ୟର ସମନ୍ୱୟ ।

ଅବଗାହି କାଠଯୋଡ଼ି-ପୂତ-ଜଳେ,
 ତନୁଛଦେ ତନୁ ଆବରି ଚ ଲେ ।
 ମାତୃ-ପାଦପଦ୍ମ (୧) ଉଦ୍ଦେଶେ ଜୁହାରି,
 ଅସିହସ୍ତେ (୨) ମୁହିଁ ହେଲି ନଦୀ ପାରି ।
 ଏହି ଯେ ଦିଶଇ ନୀଳଗିରିରେଖା,
 ଏହି ମୁଖେ ବନେ ବନେ ଗଲି ଏକା ।
 ଧାନମଗ୍ନ ପ୍ରାୟେ ସ୍ତବ୍ଧ ବନସ୍ତଳୀ,
 ବନସ୍ତଳି (୩) ପଢୁଁ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ପଡ଼େ ଝଲି ।
 ମାତୃପଦ ଧାୟି ଗଲି ମୁଁ ନିଃଶଙ୍କେ,
 ବନାନ୍ତେ ପଶିଲି ଯାଇ ଗିରିଚଙ୍କେ ।
 ଟଙ୍କେ ଟଙ୍କେ ଯାଇ ପଶୁମ ମାର୍ଗରେ
 ପଶିଲି ବିଜନ ପର୍ବତ-କନ୍ଦରେ ।
 ପର୍ବତ-ମେଖଳେ (୪) ବସି ତରୁତଳେ,
 ମାତୃପାଦପଦ୍ମ ଧାଇଲି ନିଶ୍ଚଳେ ।

୧ । ମାତୃପାଦପଦ୍ମ-ଗଙ୍ଗାଦେବୀ ତୋରଗଙ୍ଗାଙ୍କର ଜନନୀ, ଏହି କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଉତ୍କଳ ଇତିହାସରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

୨ । ଅସିହସ୍ତେ - ଖଣ୍ଡା ହାତରେ ଧରି

୩ । ବନସ୍ତଳି - ବଡ଼ ବଡ଼ ବୃକ୍ଷ

୪ । ପର୍ବତ - ମେଖଳେ - ପର୍ବତର ମଧ୍ୟଭାଗରେ

ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ସୌରଭେ ପୂରିଲା ଅଟବୀ,
 ଜଳରାଶି ଭେଦି ଶୋଭିଲେ ଜାହ୍ନବୀ ।
 ଶଙ୍ଖ ସିଂହାସନେ, ସଙ୍ଗେ ସହଚରୀ
 ଉତ୍କଳୀୟ ବେଶେ ଅପୂର୍ବ ସୁନ୍ଦରୀ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁପ୍ରଭା ମଣ୍ଡଳେ ମଣ୍ଡିତ,
 ଶତଦଳେ ନୀଳକବରୀ ଭୂଷିତ ।
 ମଦାନିଳେ ଝୁଲୁଅଛି ସିଂହାସନ,
 ବର୍ହ ତୋଳି ବର୍ହୀ (୧) ତାଣ୍ଡବେ ଯେସନ ।
 ହେଲେ ଯହୁଁ ଦେବୀ ଜଳେ ସମାସାନା,
 ବାଜିଣ ଉଠିଲା ବନଦେବୀ ବୀଣା ।
 ତା ସଙ୍ଗେ ମିଶିଲା ଭ୍ରମର ସଙ୍ଗୀତ
 ବନ-ବିହଙ୍ଗର (୨) କାକଳି (୩) ଲଳିତ ।
 ଦରୀ-କୋଳେ ଶୋଇଥିଲେ ପ୍ରତିଧ୍ଵନି,
 ଜାଗି ଉଠିଲେ ସେ ଗୀତେ ସେହିକ୍ଷଣି ।
 ହଂସ ଚକ୍ରବାକ ଜଳେ ଅବତରି,
 ବେଢ଼ିଣ ଦେବୀଙ୍କି ବୁଲିଲେ ପହଁରି ।
 ମୃଗ ମୃଗୀ ତୀରେ ତୃଣାହାର ଛାଡ଼ି
 ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବେ ଚାହିଁଲେ ହୋଇ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ।

-
- ୧ । ବର୍ହୀ – ମୟୂର ।
 ୨ । ବିହଙ୍ଗ – ପକ୍ଷୀ ।
 ୩ । କାକଳି – ପକ୍ଷୀ କୁଜନ ।

ଆଶା-ମୃଦୁଭାଷା ନିରାଶେ ଯେସନ,
 ପରିଚିତ ସେହି ଜଳଦଳ-ସ୍ଵନ,
 ନୟନ ଫେଡ଼ି ମୁଁ ଦେଖିଲି କନ୍ଦରେ
 ଭେଦି ପୂଜାବେଦି କୃପାଝର ଝରେ ।
 କାଚଧାର-ପ୍ରାୟେ ସ୍ଵଚ୍ଛ ଜଳଧାର,
 ଦେବମନ-ପ୍ରାୟେ ଦିଶଇ ଉଦାର ।
 ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ହେଲା ଛାୟାବାଜିବତ, (୧)
 ଗଭୀର କନ୍ଦରା ହ୍ରଦେ ପରିଣତ ।
 ବନଦେବାଙ୍କର ବିଳାସଦର୍ପଣ,
 କିମ୍ପା ବରୁଣର ସ୍ଫଟିକ-ଭବନ,
 ଅବା ଜଗତର ସ୍ଵରୁଣରାଶି
 ରୂପତରେ ତହିଁ ରୁଣ୍ଡ ହେଲା ଆସି ।
 ମଧ୍ୟେ ସୁଗଭୀର ଜଳ ନୀଳାକାର,
 କିବା ସେ ଅତଳ ପାତାଳର ଦ୍ଵାର !
 ହ୍ରଦ-ଆସ୍ତରଣ-ଶୋଭନ-ଅଳ-
 ରୂପେ ବିକଶିଲେ ଜଳ-ପୁଷ୍ପ-ଦଳ,
 ରମ୍ୟ ତାମରସ (୨) ସରସୀ-ସମ୍ପଦ,
 କୁମୁଦ କହ୍ନୁର (୩) ରକ୍ତ-କୋକନଦ;

୧ । ଛାୟାବାଜି-କୁହୁକ

୨ । ତାମରସ-ପଦ୍ମ ।

୩ । କହ୍ନୁର-ଧଳାକଇଁ, ପାଣିଶିଉଳୀ ।

ବୀର ଦେବବ୍ରତ (୧) ଦ୍ଵାପରେ ଯେମତେ
 ସ୍ଵାପିଲେ ବୈଷ୍ଣବ-ଧର୍ମ ଭୂଭାରତେ ।
 କୁର ଶାନ୍ତମତ, ଶାନ୍ତ ଅନାଚାର
 ଉଠାଇ ବୈଷ୍ଣବ-ଭକତି ପ୍ରଚାର
 କରିବାକୁ ଏକା ତୁହି ସେ ଭାଜନ,
 ଅଛି ଶକ୍ତି ତୋର, ଅଛି ପୁଣି ମନ ।
 ରଣେ ଦେଖାଇଲୁ ସାହସ ବିଷମ,
 ନ ଡରିଲୁ ଅଗ୍ରେ ଉଭା ଦେଖୁ ଯମ ।
 ଯୁଦ୍ଧବୀରଙ୍କର ଯେତେ ଗୁଣମାନ
 ତୋଠାରେ ସକଳ ହୋଇଛି ପ୍ରମାଣ ।
 ମାତ୍ର ଯୁଦ୍ଧବୀର ନୁହେଁ ଧର୍ମବୀର,
 କରକା (୨) ନୁହଇ କେବେ ମଣିହାର ।
 ଧର୍ମବୀର ବିନା ଧର୍ମ ସଂସ୍ଥାପନ
 କରିବାକୁ ଅନ୍ୟେ ନୁହନ୍ତି ଭାଜନ ।
 ଧର୍ମ-ଅସ୍ତ୍ର ଯେହୁ କରନ୍ତି ବିଜୟ,
 ଯୁଦ୍ଧ-କ୍ଷେତ୍ର ତାଙ୍କ ମନୁଷ୍ୟ ହୃଦୟ ।
 ଉପୁଜାଏ ବାହୁବଳ ଶତ୍ରୁ-ଭୀତି,
 ଧର୍ମବଳ ଆଣିଦିଏ ଶତ୍ରୁ-ପ୍ରୀତି ।

୧ । ଦେବବ୍ରତ – ଭୀଷ୍ମ ।

୨ । କରକା – କୁଆପଥର ।

ସେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଦୃଶ୍ୟ ପିଇଲେ ନୟନେ,
 ସେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଗୀତ ପିଇଲେ ଶ୍ରବଣେ ।
 ମାତାଙ୍କ ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖି ଜଳପରେ
 ତାରୁଁ ନମ୍ରଶିରେ ନମିଲି ପୟରେ ।
 ଗୋଦାବରୀ-ହ୍ରଦେ କମଳ-କାନନେ
 ଦେଖୁଥିଲି ଯେଉଁ ମୂରତି ବିଜନେ,
 ସେହିରୂପେ ଦେବୀ ଦେଖାଦେଲେ ଆଜ,
 ଲାଞ୍ଚିତ ଯେରୂପେ କୋଟି ଦ୍ୱିଜରାଜ (୧)
 କୁନ୍ଦ-ପ୍ରଭା-ନିହି-ଶ୍ରୀମୁଖ-ମୟୁଖ- (୨)
 ଦର୍ଶନେ ଖଣ୍ଡିଲା ହୃଦୁଁ ସର୍ବ ଦୁଃଖ ।
 ସ୍ତାବର ଜଙ୍ଗମ ଆଦିକରି ଯେତେ,
 ସ୍ତବ୍ଧ ହେଲେ ସର୍ବେ ଦେବୀଙ୍କ ସଙ୍କେତେ ।
 ଚିତ୍ରାର୍ପିତ ପ୍ରାୟେ ହେଲେ ସବୁ ପ୍ରାଣୀ,
 ଶ୍ରୀମୁଖ-ପଙ୍କଜୁଁ ନିଃସରିଲା ବାଣୀ—
 “ସପତ୍ନୀର (୩) ପୂଜା ଉଠାଇବା ଆଶେ
 ଆଣିଲି, ବାଲୁତ; ତୋତେ ଏ ପ୍ରବାସେ ।

୧ । ଦ୍ୱିଜରାଜ — ଚନ୍ଦ୍ର ।

୨ । ମୟୁଖ — ଜ୍ୟୋତି / କିରଣ

୩ । ପାର୍ବତୀ (ଶକ୍ତି) ଗଙ୍ଗାଙ୍କର ସପତ୍ନୀ ।

ତୁଷ୍ଟହୋଇ ମୁହିଁ ସୁକାନ୍ତିଙ୍କ (୧) ସ୍ତବେ
 ପେଷିଲଇଁ ଏହି ସଖାଙ୍କି ପୂରବେ ।
 ଲୋକେ ଏହାଙ୍କର ମହିମା ଅଭୂତ,
 ନୀର ଏହାଙ୍କର ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଅମୃତ ।
 ଯା ତୀରନିବାସ ମଣି ମହୋତ୍ସବ
 ବସନ୍ତି ଶଇଳେ ଶ୍ରୀନୀଳମାଧବ, (୨)
 ବସନ୍ତି ଉ ର ତଟେ ଭଙ୍ଗାରିକା, (୩)
 ଦକ୍ଷିଣେ ନାବିକ-ଅର୍ଚ୍ଚିତା ଚର୍ଚ୍ଚିକା, (୪) ।
 ସ୍ରୋତେ ଶୈଳଶୃଙ୍ଗେ ଶଶାଙ୍କ ଶେଖର
 ସିଂହନାଥ ପୁଣି ଧବଳେଶ୍ୱର, (୫)
 ଗମନ୍ତି ଯେକାଳେ ସିଂହୁ ଦ୍ୱିଷାମ୍ପତି (୬)
 ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ବର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୱ (୭) କୁମାରୀ-ବସନ୍ତି ।

-
- ୧ । ସୁକାନ୍ତି - ମୁନି ବିଶେଷ
 ୨ । ଖଣ୍ଡପଡ଼ା ଅନ୍ତର୍ଗତ ମହାନଦୀ-ତୀରବର୍ତ୍ତୀ ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ କାଳିଲୋ - ପାଟଣାର
 ଗୋଟିଏ ପର୍ବତ-ଶିଖରରେ ନୀଳମାଧବ-ମନ୍ଦିର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ।
 ୩ । ଭଙ୍ଗାରିକା - ବଡ଼ାୟା ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ; ଏହାଙ୍କର ଅପର ନାମ
 ବୃହଦାୟା ।
 ୪ । ଚର୍ଚ୍ଚିକା - ବାଙ୍କିର ପ୍ରଧାନ ଦେବୀ ।
 ୫ । ମହାନଦୀର ସ୍ରୋତ ମଧ୍ୟରେ ପର୍ବତ ଶୃଙ୍ଗରେ ସିଂହନାଥ ଏବଂ
 ଧବଳେଶ୍ୱରଙ୍କ ମନ୍ଦିର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ।
 ୬ । ଦ୍ୱିଷାମ୍ପତି - ସୂର୍ଯ୍ୟ
 ୭ । ବର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୱ - ରାସ୍ତା

ଧର୍ମଯୁକ୍ତେ ସେହି ପ୍ରୀତି ଲଭିବାର
 ନିୟତି ଫିଟାଇ ଦେବ ତୋତେ ଦ୍ଵାର ।
 ଯୁଝିବାକୁ ହେବ ଏକା ଏ ସମରେ,
 ପଡ଼ିବୁ ସହାୟ ଥିଲେ ହର-ବରେ ।
 ଭାଗ୍ୟର ମାମାଂସା ହେବ ତାର ଆଜ,
 ଲଭିବୁ ତୁ ଚିର ଯଶ ଅବା ଲାଜ ।
 ଏ ରଣ ଜିଣିଲେ ହେବୁ ତୁହି ଧନ୍ୟ,
 ଏହି ଦେବୀ ହେବେ ସଦା ସୁପ୍ରସନ୍ନ ।
 ଭବେ ଏହାଙ୍କର ନାମ ମହାନଦୀ,
 ଉତ୍କଳ-ଭୁବନେ ଏହି ବିଷ୍ଣୁପଦୀ (୧) ।
 ନୀଳସାଗରର ଫେନିଳ ତରଙ୍ଗ
 ଏହି ଶୈଳପଦେ ହେଉଥିଲା ଭଙ୍ଗ ।
 ମହାନଦୀ-ଲାଳା ନିମନ୍ତେ ତୀର୍ଥେଶ (୨)
 ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି ଏହି ପୂର୍ବ ଦେଶ ।
 ଏହି ମହାନଦୀ-ପ୍ରସାଦେ କେବଳ
 ଜନ୍ମିଅଛି ଶସ୍ୟ-ଶ୍ୟାମଳ ଉତ୍କଳ ।
 ମହେନ୍ଦ୍ରକୁ (୩) ଭେଦି ମହୋଦଧି-ପଦେ
 ମିଳିଲେ ଆସି ଏ ସଲିଳ-ସଂପଦେ ।

୧ । ବିଷ୍ଣୁପଦୀ – ଗଙ୍ଗା

୨ । ତୀର୍ଥେଶ – ସମୁଦ୍ର

୩ । ଓଡ଼ିଶାର ପର୍ବତମାଳା ମହେନ୍ଦ୍ରଗିରିର ଅଂଶଭୂତ ।

ବସନ୍ତି ଯା'ତୀରେ ବିରଜାସୁନ୍ଦରୀ,
 ମୋର ସ୍ରୋତ-ରୋଧେ ଯଥା ବିନ୍ଦ୍ୟଶ୍ଚରୀ ।
 ଗୋନାସିକା ଗିରି (୧) ପୂତ ଝରୁ ଜାତ
 ଯାର ସ୍ରୋତ, ମହାବରାହ (୨) ଆଖ୍ୟାତ ।
 ମହାବିଷ୍ଣୁ ସ୍ନାନେ ପୁଣ୍ୟ ଯାର ନୀର,
 ପରିଖା ଉତ୍କଳେ ଆଦ୍ୟ ନଗରୀର ।
 ସେହି ବୈତରଣୀ ଅଗ୍ରତେ ତୁମ୍ଭର,
 ବନ୍ଦ, ବସ, ଭାବେ ଦେବୀଙ୍କ ପୟର ।
 ମେଘାସନ ଶୈଳ (୩) ମେଘର ଆବାସ,
 ସଦଳେ ଝଟିକା (୪) ଯହିଁ କରେ ବାସ ।
 ତହିଁ ଜନ୍ମୁ ସ୍ରୋତ ପ୍ରାଚୀମୁଖେ ଧାଏଁ,
 ସିନ୍ଧୁ-ଅଙ୍ଗେ ନିଜ ତରଙ୍ଗ ମିଶାଏ ।
 ସେହି ସ୍ରୋତସ୍ୱତୀ ସ୍ରୋତ-ଅଧିଶ୍ଚରୀ
 ବଳାଙ୍ଗୀ ଏ, ମହାନଦୀ-ସହଚରୀ ।

-
- ୧ । କେନ୍ଦୁଝର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଭୂୟାଁପାଡ଼ରେ ଗୋନାସିକା ପର୍ବତ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହି ପର୍ବତରୁ ବୈତରଣୀ ନଦୀ ଜାତ ହୋଇଛି ।
- ୨ । ମହାବରାହନାଥ ଯାଜପୁରର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦେବତା ।
- ୩ । ମେଘାସନ ଗିରି ଓଡ଼ିଶାର ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଚ୍ଚ ପର୍ବତ, ମୟୂରଭଞ୍ଜରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଶିମୁଳିପାଳ ପର୍ବତର ପ୍ରଧାନ ଶିଖର । ଶିମୁଳିପାଳ ପର୍ବତରୁ ବଳାଙ୍ଗୀ ଜାତ ।
- ୪ । ଝଟିକା – ଝଡ଼ ।

ଶୈବିକ-ଅରୁଣ ସ୍ରୋତଜଳେ ଭାସି
 ଯାଆନ୍ତି ସୁନ୍ଦରୀ ଭେଟିବାକୁ ପାଶୀ (୧) ।
 ସେକାଳେ ହୁଅଇ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁମାଳ,
 ତୀର ଅଦ୍ୱିଷ୍ଟମ୍ଭେ ତୋରଣ ବିଶାଳ ।
 ମାଳା ପ୍ରାୟେ ତଳେ ଖେଳେ ସୌଦାମିନୀ (୨)
 ବ୍ୟୋମେ ବହୁଆନ୍ତି ବିମାନଚାରିଣୀ ।
 ଦେବୀଙ୍କି ସେବନ୍ତି ପବନ ଆଦରେ
 ବିକଶିତ କାଶକୁସୁମ-ତାମରେ ।
 କାଶଦ୍ୱୀପେ ଜଳଦେବୀ-ଗୀତିରୋଳ
 ସଙ୍ଗେ ମିଶେ ଜଳ-ତରଙ୍ଗ-କଲ୍ଲୋଳ ।
 ଚକ୍ରବାଳେ ଶୋଭେ ଜଳ-ଆସ୍ତରଣ
 ଯେହ୍ନେ ବିଶ୍ୱଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଶାଳ-ଦର୍ପଣ ।
 ନିରତେ କରିବୁ ଦେବୀଙ୍କର ଧ୍ୟାନ,
 ମୋଠାରୁ ଦେବୀଙ୍କି ନଜାଣିବୁ ଆନ ।
 ବ୍ରାହ୍ମୀ, ବୈତରଣୀ, ସୁବର୍ଣ୍ଣତଟିନୀ,
 ବଳାଙ୍ଗୀ ଏ ଚାରି ଦେବୀଙ୍କ ଭଗିନୀ ।
 ନିନ୍ଦିତ ଯାରୁପେ ପୂର୍ଣ୍ଣଇନ୍ଦୁ-ପ୍ରଭା,
 ମହାଦେବୀ ଦେବ-ଯଜନ-ସମ୍ଭବା (୩)

୧ । ପାଶୀ – ବରୁଣ

୨ । ସୌଦାମିନୀ – ବିଜୁଳି

୩ । ବିରଜା ଦେବୀ ଯଜ୍ଞରୁ ସମ୍ଭୂତା ବୋଲି କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅଛି ।

ନିରନ୍ତର ରତ୍ନ-ସୀମାନ୍ତ ପରାୟେ
 ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ଯାର ଶିରେ ଶୋଭାପାଏ ।
 ଯହିଁ କେଳିଲୋଳ-ଜଳଦେବୀ-କେଳି
 ଉପୁଜାଏ ଶତ ସଲିଳ-ହାବେଳି ।
 ରଚିବେ ଯା ତୀରେ ରୁଚିର ନବର
 ଦୂର ଭବିଷ୍ୟତେ ତୋର ବଂଶଧର (୧) ।
 ସେହି ପ୍ରପାତରେ ପୂତ ତୋୟରାଶି
 ମିଶୁଅଛି ଏହି ବ୍ରାହ୍ମୀଅଙ୍ଗେ ଆସି ।
 ଚାରି ସଖୀ ସଙ୍ଗେ ସୁକାନ୍ତି-ତନୁଜା (୨)
 ଅଖିଳ ଉକୁଳେ ପାଉଛନ୍ତି ପୂଜା ।
 ଅଖିଳ-ଉକୁଳ-ଦେଶବାସୀତୟ
 ବଢ଼ିଛନ୍ତି ପିଇ ଏହାଙ୍କର ପୟ ।
 ନବତୀର୍ଥ ଆଜ ମୋର ଆବିର୍ଭାବେ,
 ଉପୁଜିଲା, ବସ, ଏ ବିଜନ ଠାବେ ।
 ଏହି ତୀର୍ଥେ ଆସି ଏ ପୁଣ୍ୟ ତିଥିରେ
 ପ୍ରତିବର୍ଷ ସ୍ନାନ କରିବୁ ଏ ନୀରେ ।

୧ । ବାମଣ୍ଡାର ରାଜଧାନୀ ଦେବଗଡ଼ । ଏହି ଭବିଷ୍ୟଦ୍‌ବାଣୀର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅଟେ;
 ରୁଡ଼ଙ୍ଗାଦେବ ବାମଣ୍ଡା ରାଜବଂଶର ଆଦିପୁରୁଷ ଅଟନ୍ତି ।

୨ । ସୁକାନ୍ତି-ତନୁଜା-ମହାନଦୀ ।

ଉତ୍କଳର ହେମ-ସୀମନ୍ତରୂପିଣୀ,
 ଦେଖ, ବସ, ଏହି ସୁବର୍ଣ୍ଣଚଟିନୀ ।
 ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ପରାଗ ଯହୁଁ ଅହରହ
 ଶବର-ଯୁବତୀ କରନ୍ତି ସଂଗ୍ରହ ।
 ଯାର ତାର-କୁଞ୍ଜ-ବିହାର ବାସନା
 ଛାଡ଼ି ନ ପାରନ୍ତି ରମ୍ଭା (୧) ସୁଲୋଚନା ।
 ନୟନେ ମୟାର-ନିକୁଞ୍ଜେ ବିହାର-
 ସୁଖକୁ ତା'ଲାଗି ଦିଅନ୍ତି ଧୂକ୍କାର ।
 ଏହି ସେହି ବ୍ରାହ୍ମୀ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡପାବନୀ,
 ଯାର କୃପାଯୋଗୁଁ ଉତ୍କଳେ ଅବନୀ ।
 ପ୍ରସବୁଛି ନାନା ଶସ୍ୟ ଅବିରତ,
 ବୈତରଣୀ-ସଙ୍ଗେ ହୋଇଣ ସଙ୍ଗତ ।
 ଯାର ଜଳରାଶି ଅନୁପ ଉତ୍କଳେ
 ମହାସିନ୍ଧୁ-ସଙ୍ଗେ ଶୁଭେ କୁତୁହଳେ ।
 ପ୍ରଧାନ-ପାଟର ପ୍ରପାତ (୨) ଭୀଷଣ
 ନିର୍ଜନ ଗହନେ ଗର୍ଜେ ଅନୁଷଣ ।
 ନୀର-ଆସ୍ତରଣ ଭୃଗୁ-ପ୍ରସ୍ତେ (୩) ଯାର
 ହୀରକକୁ ଦିଏ ସହସ୍ର ଧୂକ୍କାର ।

୧ । ବାମଣ୍ଡା ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ତାରବ 'ବାରକୁଟ' ଗ୍ରାମରେ ରମ୍ଭାଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଅଛି ।

୨ । ପ୍ରଧାନପାଟର ପ୍ରପାତ ବାମଣ୍ଡା ରାଜଧାନୀ ଦେବଗଡ଼ ନିକଟବ ' ।

୩ । ଭୃଗୁ — ପର୍ବତର ଜାଲୁ ପ୍ରଦେଶ

ତାପେ କ୍ଳାନ୍ତ ତରୁରାଜି ସରକୁଳେ
 ଅର୍ଜିଲେ ସରକୁ ବୃନ୍ତରୁଧତ ଫୁଲେ ।
 କପୋତେ ରାବିଲେ ତରୁଷଣେ ଲୁଚି
 ପତ୍ର ଅନ୍ତରାଳେ ରାବିଲେ ଗୁଣ୍ଡୁଚି ।
 ଅତଳେ (୧) କୋଟିଲାଖାଇଙ୍କର ରାବ
 ପ୍ରଚାରିଲା ବନେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ-ପ୍ରଭାବ ।
 ନଦୀକୁଳୁଁ ଶୁଣି ସ୍ଵଜାତିର ସ୍ଵର
 ନଦୀକୁଳବନ୍ଧୁ (୨) ଦେଲା ପ୍ରତ୍ୟୁ ର ।
 ବିଶ୍ରାମେ ମିତାଉ ଶ୍ରମ ତରୁତଳେ
 ଶିବିରକୁ ଫେରି ଅଇଲି ତ ଲେ ।”
 ଏହି କଥା କହି ଚୋର ସେନାପତି
 ପ୍ରଦୋଷ (୩) କୃତ୍ୟରେ ବଳାଇଲେ ମତି ।
 ସାମନ୍ତେ ସୈନିକେ ଗଲେ ନିଜସ୍ଥାନ
 ମନେ ଗୁଣି ସେନାପତି କଥାମାନ ।
 କି ଭାଗ୍ୟ ଫଳିବ ରଜନୀ ଗରଭେ,
 ଏହି ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ ରହିଲେ ସରବେ ।

-
- ୧ । ପାହାଡ଼ ଉପରେ କୋଟିଲାଖାଇ ଚଢ଼େଇଙ୍କ ଧ୍ଵନି ।
 ୨ । ନଦୀକୁଳ ବନ୍ଧୁ — ସାମନ୍ତୋଷୀ ପକ୍ଷୀ ।
 ୩ । ପ୍ରଦୋଷ—ସନ୍ଧ୍ୟା

ବୋଲାଉବ ଏହା ଉତ୍ତଳେ ସନ୍ତତେ
 ‘ଚୋରଗଙ୍ଗ ଦହ’ (୧) ତୋର ନାମ ମତେ” ।
 ଏହା କହି ଦେବା ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ହିତ,
 ଜଳଦେ ଯେସନେ ମିଶିଲ ତଡ଼ିତ, (୨)
 ଜଳେ ମିଶିଗଲା ସେ ଛବି ପଲକେ,
 ଅବଶେ ଆଖି ମୁଁ ବୁଜିଲି ଛନକେ ।
 ପୂର୍ବପରି ସ୍ତବ୍ଧ ହେଲା ସେ କାନ୍ତାର
 ପୂର୍ବପରି ଶୁଭି ଝଙ୍କାରି-ଝଙ୍କାର ।
 କୌମୁଦୀ-ବିହୁନେ ଶଶାଙ୍କ ଯେସନ
 ମ୍ଳାନଭାବ ଏବେ ଭଜିଲା କାନନ,
 ପ୍ରଭାବିତ୍ତୁ ନଭେ ହେଲେ ଖରତର,
 ତୋଳିନେଇ ସରୁ ମୃଣାଳ ପୁଷ୍କର
 ଦେବାଙ୍କି ନୈବେଦ୍ୟ ଦେଇ ମନେ ମନେ
 କ୍ଷୁଧା ନିବାରିଲି ପ୍ରସାଦ-ସେବନେ ।
 ଅମ୍ଭରେ ଉତ୍ତଳେ ଜଳିଲେ ତରଣି, (୩)
 କିବା ଦିବାଦେବୀ କା 1-ମଧ୍ୟମଣି ।

୧ । ରୁଡ଼ଙ୍ଗ ଦହ—ଏହି ହ୍ରଦ କଟକରୁ ୪ କ୍ରୋଶ ଦୂରବ 1 ସାରଙ୍ଗଗଡ଼ ନିକଟସ୍ଥ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗଭୀର ଏବଂ ଏହାର ଜଳ ନିର୍ମଳ । କେହି କେହି କହନ୍ତି ଯେ, ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଗଙ୍ଗାଦେବୀଙ୍କର ମନ୍ଦିର ଅଛି ଏବଂ ବିଗତ ନଅଙ୍କରେ କି ୨୦ ଜଳ ଶୁଷ୍କ ହୋଇଯିବାରୁ ଉକ୍ତ ମନ୍ଦିରର ରୁଡ଼ା ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଥିଲା ।

୨ । ତଡ଼ିତ — ବିଜୁଳି

୩ । ଅମ୍ଭରେ—ଆକାଶରେ । ତରଣି — ସୂର୍ଯ୍ୟ

ଦୂରେ ବାଲିରାଶି ମିଶିଛି ଗଗନେ
 ବିଭାସିତ ସନ୍ଧ୍ୟା-କନକ-କିରଣେ ।
 ସାରଙ୍ଗ ଗଡ଼ରୁ ଆଠଗଡ଼ ଯାଏ
 ଶୋଭେ ଶୈଳ ନୀଳ-ପ୍ରାଚୀର-ପରାୟେ ।
 ଠାବେ ଠାବେ ତୁଙ୍ଗ ନୀଳଶୃଙ୍ଗମାଳା
 ଶୋଭେ ଯେହ୍ନେ ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳ-ଚନ୍ଦ୍ରଶାଳା ।
 ଉଚ୍ଚତାରେ ଦେଇ ସର୍ବ ଶୈଳେ ଲଜ୍ଜା
 ଟେକିଛି ଶିଖର ଗିରି ସପ୍ତଶଯ୍ୟା (୧) ।
 ମଣ୍ଡିଛନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-କରେ ଗ୍ରହରାଜ (୨)
 ବୌଦ୍ଧକୀର୍ତ୍ତୀରାଜିମଣ୍ଡିତ ନରାଜ (୩) ।
 ଉ ରେ ବିରାଜେ ଶୈଳ ସର୍ପେଶ୍ୱର (୪),
 ସର୍ପେଶ୍ୱରୀ ଯାର ଧୁଆଇ ପୟର ।

୧ । ସପ୍ତଶଯ୍ୟା ପର୍ବତ ତେଜାନୀଳ ଅନ୍ତର୍ଗତ । କଟକର ପଶ୍ଚିମରେ ଯେଉଁ ପର୍ବତମାନ ଦୃଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସପ୍ତଶଯ୍ୟା ପର୍ବତ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ।

୨ । ଗ୍ରହରାଜ-ସୂର୍ଯ୍ୟ ।

୩ । ନରାଜର ବୌଦ୍ଧକୀର୍ତ୍ତୀ ଇତିହାସ-ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

୪ । ସର୍ପେଶ୍ୱର ପର୍ବତ ଆଠଗଡ଼ର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ନରାଜର ବିପରୀତ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଅବସ୍ଥିତ ଆଠଗଡ଼ର ପ୍ରଧାନତମ ନଦୀ ସର୍ପେଶ୍ୱରୀ (ସାପୁଆ) ଏହି ପର୍ବତ ତଳେ ମହାନଦୀରେ ମିଳିଅଛି ।

॥ ଦ୍ଵିତୀୟ ସର୍ଗ ॥

(ନଟବାଣୀ ବୃ)

ଭୁବନ୍ତି ଦିନାନ୍ତେ ତପ୍ତ ହେମଛବି
ଧୀରେ ଦେବୀଦ୍ଵାର (୧) ଗିରିଶୃଙ୍ଗେ ରବି ।
ପୀତ କରଜାଳେ ଝଲୁଛି ଭୁବନ,
ସୁଖସ୍ଵପ୍ନ ପ୍ରାୟେ ହରେ ଜନମନ ।
ବାରୁଣୀ (୨)–ଗଗନ ପ୍ଲୁବିତ - ପ୍ରଭାରେ
ଗନ୍ଧର୍ବ-ନଗରୀ-ଶୋଭାକୁ ଧ୍ଵଙ୍କକାରେ ।
ବାରୁଣୀ-ରାଣୀ କି ପିନ୍ଧି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଚେଳ (୩)
ସଖୀସଙ୍ଗେ ଖେଳୁଛନ୍ତି ଫଗୁଖେଳ ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣବିମାନ, ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣରଥ-ଦୋଳା
ନଭସ୍ଥଳେ କେତେ ହୋଇଛନ୍ତି ତୋଳା ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣର ନଦେ ବହେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣସ୍ରୋତ,
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଅଝାଳେ ତଳେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣପୋତ ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମ ରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଆସନ,
ତହିଁକି ବସିଛି ଦେବ-ବେହରଣ ।

୧ । ଉମପଡ଼ା ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପର୍ବତମାଳା । ଏହା କଟକର ଦକ୍ଷିଣ-ପଶ୍ଚିମ
ପଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

୨ । ବାରୁଣୀ – ପଶ୍ଚିମ ।

୩ । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଚେଳ – ସୁନାର ବସ୍ତ୍ର ।

ରକ୍ତ, ପୀତ, ନୀଳେ ଚିତ୍ରକରି ନଭ
 ଭିଆଇଛି ନାନାବର୍ଣ୍ଣେ ବର୍ଣ୍ଣୋତ୍ସବ ।
 ତାରାଟିଏ ପୁଟି ଗୋଧୂଳି-କୁଡ଼ଳେ
 ଦେଖୁଅଛି ମୁଖ କାଠଯୋଡ଼ି-ଜଳେ ।
 ପର୍ବତ କନ୍ଦରୁ ବାହାରି ଅନ୍ଧାର
 କ୍ରମେ ସବୁ କରୁଅଛି ଏକାକାର ।
 ଚଉଦିଗେ ଘୋଟି ତିମିର-କାଳିମା
 ଲିଭିଗଲା ଜଳ ସ୍ଥଳ ବ୍ୟୋମ ସୀମା ।
 ମାତ୍ର ବିଡ଼ାନାସି ଗଡ଼େ ତିମିରର (୧)
 ପ୍ରବେଶର ଆଜି ନାହିଁ ଅବସର ।
 ଯହିଁ ଦେଖ ତହିଁ ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟା (୨) ଜଳେ,
 ଯହିଁ ଦେଖ ତହିଁ ସଙ୍ଗୀତ ଉଥଳେ,
 ଉଲ୍ଲାସେ ଗଡ଼ନ୍ତି ଗଡ଼ବାସୀ ଜନେ
 ନାନା ମନୋରାଜ୍ୟ-ଜାଗ୍ରତ ସ୍ଵପନେ,
 “ ବିଡ଼ାନାସି ଛାଡ଼ି ଆଜ ନିଶା ଶେଷେ
 ବାହୁଡ଼ିବ ଶତ୍ରୁ ସଦଳେ ସ୍ଵଦେଶେ ।
 ରିପୁ-ରାହୁ-ମୁକ୍ତ ହେବେ ନୃପ-ଶିଖୀ,
 ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ-କୈରବ (୩) ହସିବ ବିକଶି ।”

୧ । ତିମିର – ଅନ୍ଧକାର ।

୨ । ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟା – ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ

୩ । କୈରବ – କୁମୁଦ

ବକ୍ରଗାମୀ ସ୍ରୋତେ, ବିସ୍ତୃତ ସୈକତେ
 ସନ୍ଧ୍ୟାରାଗ ଖେଳୁଅଛି ନାନାମତେ ।
 ସ୍ଵଚ୍ଛ ସ୍ରୋତଜଳେ ପୀତ ରବି-ରୁଚି
 ପଡ଼ି, ବୀଚିମାଳା ହଲୁଚି ଝଲୁଚି ।
 ଧୂମାକାରେ ଦୂରେ ପର୍ବତର ଛାଇ,
 ମାଡ଼ି ଆସୁଅଛି ଜଳସ୍ଥଳ ଛାଇ ।
 ରଥାଙ୍ଗୀ (୧) ଭାସଇ କାଠଯୋଡ଼ି-ନୀରେ
 ଥରେ କାନ୍ଦେ; ଥରେ ଅନାଇ ମିହିରେ (୨) ।
 ପଟିଆଦହରୁ (୩) ପକ୍ଷୀ ଦଳେ ଦଳେ
 ଉଡ଼ିଆସୁଛନ୍ତି ନଭେ କୋଳାହଳେ ।
 ଗଉଡ଼େ ମଧୁରେ ମୁରଲୀ ବଜାଇ
 ପଠାରୁ ଗୋଠକୁ ଆଣୁଛନ୍ତି ଗାଇ ।
 ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ରବି ହେଲେ ଅସ୍ତମିତ,
 ପଶିମାଶା ହେଲା କୁଙ୍କୁମେ ଛୁରିତ, (୪)
 କେତେ ରୂପ ଧରୁଅଛି ଚକ୍ରବାଳ,
 ଦେଖାଉଛି ନବ ନବ ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ ।

୧ । ରଥାଙ୍ଗୀ — ଚକ୍ରବାଳୀ ।

୨ । ମିହିର—ସୂର୍ଯ୍ୟ ।

୩ । ପଟିଆ—ଏହି ରାଜ୍ୟ କଟକରୁ ୩ କୋଶ ଦକ୍ଷିଣରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାର ପର୍ବତ ଏବଂ କାନନ ବେଷ୍ଟିତ ଦହମାନ ଅତି ରମଣୀୟ । ଏହି ଦହମାନଙ୍କର ପଦ୍ମପତ୍ର ପଦ୍ମପୁଷ୍ପ ଏବଂ ଶିଳାଡ଼ା ପ୍ରଭୃତି କଟକକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଆମଦାନୀ ହୁଏ ।

୪ । ଛୁରିତ — ଲିପ୍ତ । ପଶିମ ଆକାଶ କୁଙ୍କୁମ ବର୍ଣ୍ଣ ଧାରଣ କଲା ।

ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଜଳେ ଦୀପାବଳୀ,
 ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରନ୍ତି ପୁରୋଧା-ମଣ୍ଡଳୀ ।
 ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ କୁଞ୍ଜି ହୋଇଛି ରଚନା,
 ସରଣୀରେ (୧) ଶୋହେ ପଲ୍ଲବତୋରଣା ।
 ଉଡ଼େ ନାନାବର୍ଣ୍ଣେ ତରୁତୁଡ଼େ ଧ୍ୱଜ,
 ତରୁପର୍ଣ୍ଣେ ଦୀପ ନିନ୍ଦେ ତାରାବ୍ରଜ ।
 ଉନ୍ମତ ଆନନ୍ଦେ ଯେତେ ଦୁର୍ଗବାସୀ
 ରୁଣ୍ଡ କଲେ ଆଣି ଭୋଗ ରାଶି ରାଶି ।
 କୁସୁମ ଚାଙ୍ଗଡ଼ା ପଦ୍ମହସ୍ତେ ଧରି,
 ଠାବେ ଠାବେ ଠୁଳ ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ ନାଗରୀ ।
 ଉଭାହୋଇ ଭକ୍ତିଭାବେ ନରବର
 ଦେବୀଙ୍କ ଛାମୁରେ ଭାଳନ୍ତି ଚାମର ।
 ଅର୍ଘ୍ୟସ୍ଥାଳୀ ହସ୍ତେ ମହିଷୀ-ସକଳ (୨)
 ଉପନୀତ, ସଙ୍ଗେ ସହଚରୀଦଳ ।
 ସର୍ବେ ହୋଇଛନ୍ତି ଏ ଉତ୍ସବେ ଭାଗୀ ।
 ମାତ୍ର ଜେମା-ମୁଖ ମଳିନ କି ଲାଗି ?
 ସନ୍ତତି ମଧ୍ୟରେ ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା,
 ରୂପେ ଗୁଣେ ଲୋକେ ହୋଇଅଛି ଧନ୍ୟା ।

୧ । ସରଣୀ – ରାଷ୍ଟ୍ରା; ପଥ ।

୨ । ମହିଷୀ – ରାଣୀ ।

ଦେବାଳୟେ, ପଥେ, ଘାଟେ, ଘରେ, ଦ୍ଵାରେ
 ଏହି ଗୀତ ଆଶା ଗାଏ ସବୁଠାରେ ।
 ଉତ୍ତୁଣ୍ଣା ହୃଦୟ କଲେ ଅଧିକାର,
 ଆଶା ଧରେ ଇଷ୍ଟସିଦ୍ଧିର ଆକାର ।
 ଗହନେ ଗମନକାଳେ ଚୋରବୀର
 କହିଯାଇଥିଲେ ଶିବିରେ ଯେ ଗିର (୧) ।
 ସେହି କଥା ଆଣି ରାତ୍ରେ ଗୁଡ଼ଚାର (୨)
 କରିଥିଲା ଜନସମାଜେ ପ୍ରଚାର ।
 ସେହି-ଆଶା-ସ୍ତ୍ରୋତେ ମନୋରଥ-ତରୀ
 ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି ନାଗର-ନାଗରୀ ।
 ଚାଲିଛି ତରଣୀ ଉଲ୍ଲାସ-ପବନେ,
 ବିପଦ-ଉତ୍ତରୀ-ଭୀତି ନାହିଁ ମନେ ।
 ଦୁର୍ଗ ମଧ୍ୟେ ଆଜ ଆନନ୍ଦ-ଚହଳ,
 ଚଣ୍ଡିକା ଦେଉଳେ ଲାଗିଛି ଗହଳ ।
 ପଚହ-କାହାଳୀ-ତୁରୀ-ଭେରୀ-ରବେ
 କମ୍ପୁଛି ଚଣ୍ଡିକା-ଗୃହ ମହୋତ୍ସବେ ।
 ସପଲ୍ଲବପୁଷ୍ପେ ଶୋଭିତ ଚୋରଣୀ,
 ଧୂପ-ହୋମ ଗନ୍ଧ ବହେ ସମୀରଣୀ ।

୧ । ଗିର – କଥା ।

୨ । ଗୁଡ଼ଚାର – ଗୁପ୍ତଚର

ପାତ୍ର ମିତ୍ର ସଙ୍ଗେ କେଶରିପ୍ରବୀର (୧)
 ବାହୁଡ଼ିଲେ ଆଦ୍ୟ ଯାମେ ଯାମିନୀର, (୨)
 ଦିବାଶ୍ରମେ ଶ୍ରୀତ୍ତ ଯେତେ ନରନାରୀ
 ବାସେ ବାହୁଡ଼ିଲେ ମହୋତ୍ସବ ସାରି ।
 ଯାମିନୀ ହୁଅନ୍ତେ ସାର୍ବ ଏକ ଯାମ
 ଆହାରାନ୍ତେ ସର୍ବେ ଲଭିଲେ ବିଶ୍ରାମ ।
 କି ରାଜା, କି ପ୍ରଜା, କି ଧନୀ, ନିର୍ଦ୍ଦିନ
 ସ୍ଵପ୍ନରାଜ୍ୟେ ସୁଖେ କଲେ ବିଚରଣ ।
 କ୍ରମେ ଘରେ ଘରେ ପ୍ରଦୀପ ଲିଭିଲା,
 ଗାଡ଼ ତମଃ ସର୍ବ ସ୍ଥଳ ଆବରିଲା ।
 ଗାଡ଼ୁଁ ଗାଡ଼ତର ହେଲାଣି ରଜନୀ,
 ନିବିଡ଼ ତମସେ ଆବୃତ ଅବନୀ ।
 ମଗ୍ନ ବିଡ଼ାନାସି ନିବିଡ଼ ତମସେ,
 ଜଡ଼ ପ୍ରାୟେ ଗଡ଼ବାସୀ ନିଦ୍ରାବଶେ ।
 ଲିଭିଲାଣି ଦୀପଶିଖା ଠାବେ ଠାବେ,
 ଜଳୁଥିଲା ଯାହା ନଦୀବକ୍ଷେ ନାବେ ।
 ପଥ ବେନିପାର୍ଶ୍ଵେ ଘନ ବନସ୍ଥତି, (୩)
 କିବା ସେ ବହଳ ତମିସ୍ର (୪)-ସଂହତି ।

୧ । କେଶରିପ୍ରବୀର — ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଜା ।

୨ । ଯାମିନୀ — ରାତ୍ରି

୩ । ବନସ୍ଥତି — ବଡ଼ ବଡ଼ ବୃକ୍ଷ ।

୪ । ତମିସ୍ର — ଗାଡ଼ ଅନ୍ଧକାର

ଶତ ମହିଷୀର ଉତ୍ସଙ୍ଗେ ଲାଳିତା,
 ଶଶିକଳା ପ୍ରାୟେ ବଢ଼ିଲା ଲାଳିତା ।
 ଭ୍ରମିଲା ସୋହାଗେ ଶୈଶବେ ନବାନା
 କୋକୁଁ କୋଳେ ଯେହ୍ନେ କଳନାଦୀ ବୀଣା ।
 କ୍ରମେ ଦେହେ ହେଲା ଯୌବନ-ପ୍ରକାଶ,
 ବସନ୍ତେ ଆସଇ ଯଥା ମଧୁମାସ ।
 କିମ୍ପା ମଧୁମାସେ ନବକିଶଳୟ (୧)
 କିଶଳୟେ ଅବା କୁସୁମନିତୟ ।
 ଶୁଦ୍ଧାନ୍ତ-ଉଦ୍ୟାନେ ଏକହିଁ ମୁକୁଳ (୨)
 ନୟିକା ଏବେ ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତିତ ପୁଲ ।
 କେଉଁ କୀଟ ଆହା ପଶିଲା ଏ ପୁଲେ
 କି ଭାବନା ବାଳା ଭାବୁଛି ବ୍ୟାକୁଳେ ?
 ଉଦାସୀନ ବାଣୀ, ଅଟଳ ଚାହାଣି
 ହୃତ ହୃଦୟର କହଇ କାହାଣୀ ।
 ବୃଥା ସେ କୃତ୍ରିମ ଉଲ୍ଲାସେ ପ୍ରୟାସ,
 ପୁଟି ବାହାରୁଛି ରୁଦ୍ଧ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ,
 ଭାବ ଦେଖି ଅଙ୍ଗ-ଗୁନି ଅନୁମାନି,
 ସଖୀଏ ଛାଡ଼ିଲେ ଅନ୍ତଃପୁରେ ଆଣି ।

୧ । ନବକିଶଳୟ — ନୂଆ କଅଁଳ ପତ୍ର ।

୨ । ମୁକୁଳ — କଢ଼ି ।

ବିକଶିତ ନବ ଲାବଣ୍ୟ-କଳିକା
 ଚନ୍ଦ୍ରଶାଳା ଗୃହେ ବସିଛି ନନ୍ଦିକା ।
 ଏ ଗୃହେ ନିଭୃତେ ବସି କୁତୁହଳେ,
 ପୂର୍ବେ ଦେଖୁଥିଲା ରଣ ଗଡ଼ତଳେ ।
 ଚୋରବୀରଙ୍କର ଲଳିତ ମୂରତି,
 ଦେଖି ହେଉଥିଲା ହୃଦୟ କରତି
 ଦେଖିଲା ଯେଦିନ ଚୋରକୁ ରୂପସୀ
 ଗଲା ମନ ତା'ର ନିଜ-ବଶୁଁ ଖସି ।
 ବସି ଅଛୋଦରୀ ସଙ୍କଳ୍ପ-ଦୋଳାରେ
 ସୁକୁମାରୀ ଘାରି ହେଉଥିଲା ମାରେ, (୧)
 ଅଙ୍ଗେ ବର୍ମା, ଶିରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-ଶିରସ୍ତ୍ରୀଣ,
 ବରଭୁଜେ ଧରି ଝଲକ କୃପାଣ ।
 ବାଜିପୃଷ୍ଠେ (୨) ଚୋର ଯୁଝୁଥିଲେ ରଣେ,
 ନିନ୍ଦୁଥିଲା ବାମା ଶିଖଣ୍ଡି ବାହନେ, (୩)
 ବିନ୍ଦୁଥିଲେ ଚାପ ଚକ୍ରାକାରେ ଟାଣି,
 ମଣୁଥିଲା ତାଙ୍କୁ ପୁଷ୍ପଧନୁପାଣି, (୪)

୧ । ମାରେ — କନ୍ଦର୍ପରେ; କାମପାତ୍ରାରେ ।

୨ । ବାଜି—ଅଶ୍ୱ ।

୩ । ଶିଖଣ୍ଡି ବାହନ — କାର୍ତ୍ତିକେୟ; ମୟୂର ବାହନ ।

୪ । ପୁଷ୍ପଧନୁପାଣି — କାମଦେବ ।

ଗାଡ଼ତର ହୋଇ ଅନ୍ଧାର ବହୁଛି,
 ଥାଉ ଆନ ତହିଁ ନ ଗଳିବ ସୂତୀ ।
 ମହାନଦୀ-ପଠାବାସୀ-ମହିଷାଳ—
 ମହାନଦୀ-ସ୍ରୋତବାହୀ-ପୋତପାଳ (୧)
 ଭୟହାରୀ ଶଶୀ ହେବାକୁ ଉଦିତ
 ଅଛି କାଳ ଅର୍ଦ୍ଧ-ଯାମ ପରିମିତ ।
 ସାଲ୍ ସାଲ୍ ତାକୁଅଛି ବସୁନ୍ଧରା,
 ମୌନବତୀ ଯେହ୍ନେ ସମାଧି-ତପୁରା ।
 ତିମିର-ପ୍ରଭାବ ଏହି କାଳେ ଅତି,
 ସୁଖ ଆଗେ ଯଥା ଦୁଃଖ-ପରିଣତି ।
 ମହାଶୂନ୍ୟେ ରହି ତାରକାର ମେଳା,
 ଭୁଉଣ୍ଡେ ଦେଖନ୍ତି ଏ ଭବର ଖେଳା ।
 ମଗ୍ନ ବିଦ୍ଵାନାସି ତମଃ-ସିନ୍ଧୁ-ନୀରେ,
 ଆଲୋକ ଝଲକେ କିପାଁ ହର୍ମ୍ୟ-ଶିରେ (୨) ?
 ତମୋଭାଲେ ତାରା-ପ୍ରାୟେ ନଭେ ସ୍ଵରେ,
 ନୁହଇ କି ଦୀପ ଜେମା ହଂସପୁରେ ?

୧ । ପୋତପାଳ — ନାବିକ ।

୨ । ହର୍ମ୍ୟ — ଉଚ୍ଚତମ ପ୍ରାସାଦ ।

କିଏ ଦେଖିଅଛି ଫେଡ଼ି ଭବିତବ୍ୟ,
 ହେବେ କାଳେ ଶତ୍ରୁ-ଶରର ଶରବ୍ୟ !
 କେ କହିବ, ଆହା, ବିଧାତା କିପାଇଁ
 ମୃଣାଳକୁ ଦେଲେ କି କେ ଜଡ଼ାଇ ?
 କି ଲାଗି ଚନ୍ଦନ ପନୁଗ (୧) ନିବାସ
 ବୁଝିବାର ସିନା ବିଫଳ ପ୍ରୟାସ ।
 ଦୈତ୍ୟ-ଅସ୍ତ୍ରାଘାତ ସହିବାକୁ ରଣେ
 ସୃଜିଲେ ଯେ ବିଧି ଶିଖଣ୍ଡି-ବାହନେ ।
 ସେହି ତ ସୃଜିଲେ ଏ ରୂପନିଧାନ,
 ବିଧି ସେ ବୁଝନ୍ତି ତାଙ୍କରି ବିଧାନ ।
 ଶୁଣିଛି ଚୋରର ଜନନୀ ଜାହ୍ନବୀ (୨)
 ହୃଦ କି ତାଙ୍କର ବଳିଗଲା ପବି (୩) ?
 କୁମରକୁ ପେଷି ଏ ଘୋର ସମରେ
 ଧୈର୍ଯ୍ୟଧରି ରହିଛନ୍ତି ଦେଶାନ୍ତରେ ।
 ଦେବବ୍ରତକୁ ଯେ ଦେବୀ ପୂର୍ବଯୁଗେ
 ରଣେ ଶୁଆଇଲେ ସୁତୀକ୍ଷଣ ଆଶୁଗେ (୪) ।

୧ । ପନୁଗ – ସର୍ପ ।

୨ । ଚୋରଗଙ୍ଗ – ଗଙ୍ଗାଙ୍କର ପୁତ୍ର ବୋଲି ଇତିହାସ ଅସମର୍ଥତ ଏକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅଛି ।

୩ । ପବି – ବଜ୍ର ।

୪ । ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ଶରଶଯ୍ୟା ଉପାଖ୍ୟାନ ମହାଭାରତରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ । ଆଶୁଗ-ଶର

ଯୁଦ୍ଧୁଥିଲେ ବୀର ଅରାତିଗହଳେ,
 ପୋଛୁଥାଇ ବାଳା ଅଶ୍ରୁ ଚେଳା ଲେ ।
 ତ୍ରାସେ ହେଉଥାଇ ତି ବୃ ଲୋଳ, (୧)
 ଭଜୁଥାଇ ପାଶୁ-ଭାବକୁ କପୋଳ ।
 ଆରତେ କରତି ହେଉଥାଇ ମନ,
 ଭାବୁଥାଇ ବାଳା ସ୍ଵଗତେ ଏସନ,
 “ଆହା କି ଲଳିତ ଲାବଣ୍ୟ-ପ୍ରତିମା !
 ଜଗତେ ସୁଷମା-ଉପମାର ସୀମା ।
 ଏ ନିଧୁକି ବିଧୁ, ଆହା, କି ବିଚାରେ
 ଯୋଚିଲେ ଦାରୁଣ ରଣ-ବ୍ୟବସାରେ ?
 ପୁଷ୍ପଉପବନ-ଯୋଗ୍ୟ ଯୁବାଜନେ
 ପକାଇଲେ ନେଇ ଅସି-ଲତାବନେ ।
 କୁସୁମ-ପରାଗ-ଯୋଗ୍ୟ କଳେବର
 ହୋଇଅଛି, ଆହା ଧୂଳିରେ ଧୂସର !
 ଶ୍ରୀମବାରୀ ଝରି ଝଲୁଛି ବଦନ,
 କଳଧୌତେ (୨) ମୋତି ଜଡ଼ିତ ଯେସନ ।
 ଦୁଃସାହସ ଦେଖି ମନେ ତ୍ରାସ (୩) ମାଡ଼େ,
 ସଦା ଯୁଦ୍ଧେ ବୀର ବିପଦର ଦାଡ଼େ,

୧ । ଲୋଳ – ଆନ୍ଦୋଳିତ

୨ । କଳଧୌତେ – ସୁନାରେ ।

୩ । ତ୍ରାସ – ଭୟ

ଅଶ୍ରୁହୀନ ହେବ ପଦ୍ମିନୀ-ନୟନ,
 ମୋର ବେନି ନେତ୍ର ଅଶ୍ରୁ- ପ୍ରସ୍ରବଣ ।
 ମୋହ ପକ୍ଷେ ହେଲା ଏ ରଣ ପ୍ରମାଦ,
 ଭିଆଇଲା ଚିତ୍ତେ ହରଷେ ବିଷାଦ ।
 କି ବୁଝି କରିବି ସହଜେ ଅବଳା,
 ଜନ୍ମିଛି ହୃଦୟେ ଦେବାକୁ ଅର୍ଗଳା, (୧)
 ଅରି (୨) ହୋଇ ଚୋର କରେ ମନ ଚୋରି,
 ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ଫିଙ୍ଗଇ ଦୂରୁଁ ପ୍ରେମତୋରି ।
 ଦୂରୁଁ ଆସି ଏହି ଶୂରଚୁଡ଼ାମଣି
 ହଠେ ଲୁଚିକଲା ହୃଦୟ-ବିପଣି ।
 ନ ପଶୁଣୁଦୁର୍ଗେ ପଶିଲା ଅନ୍ତରେ
 ଛାୟା ଯଥା ସ୍ଵଚ୍ଛ ଦର୍ପଣ-ଭିତରେ ।
 ଚୋରହାତେ ଦେଲି ପ୍ରଣୟପସରା,
 ନ ଧରି ପଢ଼ିଲି ଚୋର ହାତେ ଧରା ।
 ନାରୀମନଚୋର ଚୋର ମହାବୀର,
 ଚୋର ନାମ ତେଣୁ ବହିଛି ମହୀର ।
 ଗଲା ହୃଦୟ ନ ଆସିବ ବାହୁଡ଼ି,
 ପକ୍ଷ ଥିଲେ ଦେହ ଯାଇଥାନ୍ତା ଉଡ଼ି ।

୧ । ଅର୍ଗଳା - ମାଳା, ବରଣମାଳା ।

୨ । ଅରି - ଶତ୍ରୁ ।

ସେହି ଦେବୀଙ୍କର ଯେଣୁ ଏ କୁମାର,
 ଏ ଭାଗ୍ୟ ଭଜିବା ନୋହେ ଚମତ୍କାର ।
 ଦେବକୃତ ସିନା ଦେବତାଙ୍କୁ ଜଣା,
 ମନୁଷ୍ୟ ତ ତହିଁ ସବୁବେଳେ ବଣା ।”
 ଆଜ ଜଗତୀରେ ଜଗତମୋହିନୀ
 କି ଭାବନା ଭାବୁଅଛି ଏକାକିନୀ ?
 ମନେ ଉଠୁଅଛି ଶତ ମନୋରଥ,
 ଲୋକ-ଲଜା ପୁଣି ରୋଧୁଅଛି ପଥ ।
 ଆର୍ତ୍ତ ଭ୍ରମୁଅଛି ଏଣେ ତେଣେ ମନ,
 ମଶାରି ଭିତରେ ମଶକ ଯେସନ ।
 ଅବା ତରୁଣୀଖା ପ୍ରଭଞ୍ଜନ-ବଳେ (୧)
 ଅଥବା ତରଙ୍ଗ ମହୋଦଧୁଜଳେ ।
 ଭାବ-ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ କୋଳେ ଦୋଳୁଅଛି ବାଳା
 ଅରାତି (୨) ଶିବିରେ ଆଲୋକର ମାଳା,
 ଦେଖିଣ ହୃଦୟ ହେଉଛି ଉଚ୍ଛନ୍ନ,
 ଗଣ୍ଡେ କର ଥୋଇ ଭାଳଇ ଏସନ,
 “ଆଜ ନିଶାଶେଷେ ଉଇଁଲେ ତପନ
 ମୋ ପ୍ରାଣ ତପନ ହେବେ ଅଦର୍ଶନ ।

୧ । ପ୍ରଭଞ୍ଜନ — ପବନ ।

୨ । ଅରାତି — ଶତ୍ରୁ ।

ଚାତ ହେଲେ ସିନା ଅନର୍ଥର ହେତୁ,
 ଶୁଭଗ୍ରହ କର୍ମେ ହେଲେ ଧୂମକେତୁ,
 ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା ପରଭାଗ୍ୟ ଘଟୁ,
 ନିଜ ତି ବୃତ୍ତି ଚିହ୍ନିବାକୁ ପଟୁ ।
 ଚିହ୍ନିବାକୁ ଶିଖି ନାହିଁ ପରମନ,
 ସେ କି କେବେ ପ୍ରଭୁପଣକୁ ଭାଜନ ?
 ସୁତାରେ (୧) ପିତାଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର
 ଭାଗେ ଯେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ର ତାକୁ ନମସ୍କାର !
 ବୃଥା ଭାବି ଭାବି ହେଉଛି ଉଚ୍ଛନ୍ନ,
 ବୃଥା କରୁଅଛି ଅଶୁ ବିସର୍ଜନ,
 ତୁଚ୍ଛ ଅଶୁ, ତୁଚ୍ଛ ଚିନ୍ତା ଆଶ୍ରାକରି
 ଦୁଃଖସ୍ରୋତେ କେବେ କେ ପାରେ ସନ୍ତରି ?
 ତୁଚ୍ଛ ଚିନ୍ତା କେବେ ଫେଡ଼ିଲା କଷଣ ?
 ଭାଗ୍ୟଦେବୀ କେବେ ଚିନ୍ତାରେ ପ୍ରସନ୍ନ ?
 ଭାଳି ଭାଳି ହେଲି ଅସ୍ଥିଚର୍ମସାର,
 ଭାଲୁଣିରେ ଦୁଃଖ ଗଲାଣି କାହାର ?
 ଭାଗ୍ୟଦେବୀ ଅନୁକୂଳ ଉଦ୍‌ଯୋଗୀର (୨)
 ଅଳସ-କଥାକୁ ସଦା ସେ ବଧୂର,

୧ । ସୁତା-କନ୍ୟା ।

୨ । ଉଦ୍‌ଯୋଗୀ - ଉଦ୍ୟମଶୀଳ

କରମକୁ ମୋର ପିତା ହେଲେ ବାମ,
 ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ଏବେ ତାଙ୍କ ମନସ୍କାମ ।
 ମୋର ହେତୁ ରାଜ୍ୟ-ହେତୁ ଯତ୍ନକରି
 ମନ୍ତ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ହେଲେ ଦେଶାନ୍ତରୀ ।
 ସ୍ୱପନେ ଚକ୍ଷିକା ଦେଲେ ମଥାମଣି,
 ମୋ ଭାଗ୍ୟେ ହେଲା ସେ ଦାରୁଣ ଅଶନି (୧)
 ବାସୁଦେବ କଥା ରଖିଥିଲେ ତାତ
 ହୋଇଥାଆନ୍ତା କି ଏତେ ରକ୍ତପାତ ?
 ଆହା କେତେ ବୀର ହେଲେ ଧରାଶାୟୀ !
 କେତେ ପରିବାର ଭିକ୍ଷା ବ୍ୟବସାୟୀ (୨)
 ଯେତେ ରକ୍ତ, ତା'ର ଅଶ୍ରୁ ଚାରିଗୁଣ
 କଲା କଟକର ବକ୍ଷକୁ ଅରୁଣ ।
 ହୋଇଛନ୍ତି ରାୟେ ବିଶେଷେ ସୁବିର,
 ପୁଣି ସୁଦୃଢ଼ଙ୍କ ବାକ୍ୟରେ ବଧୂର ।
 ବାସୁଦେବଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରଣା ଗ୍ରହଣ
 କରି, କରିଥିଲେ ମୋତେ ସମର୍ପଣ,
 ପୁତ୍ରାଭାବେ ପୁତ୍ର ହୋଇଥାନ୍ତେ ଚୋର,
 ନ ହୁଅନ୍ତା, ଏହି କଳିଗୋଳ ଘୋର ।

୧ । ଅଶନି-ବଜ୍ର ।

୨ । ଭିକ୍ଷା ବ୍ୟବସାୟୀ-ଭିକାରି ।

ସେହି ପ୍ରେମ ବହି ମୁହିଁ ହେଲି ଜଡ଼;
 ତୁଟି ନ ପାରିଲି ଲଜାର ନିଗଡ଼ (୧) ।
 ପ୍ରେମେ ବଶ ହୋଇ କେତେ ରସବତୀ;
 ଅକାତରେ ଜଳେ ଅନଳେ ପଶନ୍ତି ।
 ପଶିଲେ ହୁଅନ୍ତେ ଯେବେ ଚୋର ବର (୨)
 ଜଳ ଅନଳକୁ ନ ଥିଲା ମୋ ଡର ।
 ଜଳେ କି ଅନଳେ କିବା ପ୍ରୟୋଜନ ?
 ଏକା ଲୋଡ଼ା ସେହି ଦେବାଦ ଧନ ।
 ହସ୍ତଗତ ହେଲେ ସେହି ରତ୍ନବର;
 ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ହେବେ ଉତ୍କଳଶ୍ୱର ।
 ପ୍ରେମବଳେ ତାଙ୍କୁ କରି ଛତ୍ରପତି
 ପ୍ରେମିକାକୁଳେ ମୁଁ ଟେକାଇବି ଛତି ।”
 ଏହା କହି ପାଦୁଁ କଳନାଦୀ ଭୂଷା
 ଉ ।ରିଲା ଖେଳା-ଖଞ୍ଜରୀଚନ୍ଦ୍ରଶା (୩)
 ଅତି ମୃଦୁପଦେ ରାଜସଦ୍ୱେ (୪) ଯାଇ
 ନେଲା ମଣି ନୃପ-ମସ୍ତକୁ ଚୋରାଇ ।

୧ । ନିଗଡ଼-ବନ୍ଧନ ।

୨ । ଚୋରବର-ଚୋରଗଙ୍ଗ ବର ହୁଅନ୍ତେ ।

୩ । ଖଞ୍ଜରୀଚ - ଖଞ୍ଜନ ପକ୍ଷୀ ବା କଜଳପାତି ପକ୍ଷୀ

୪ । ରାଜସଦ୍ୱେ-ରାଜପୁରେ ।

ନିଜ ପଥେ ବାଧା ବିଘ୍ନ ଅତିକ୍ରମ
 କରିବାର ସିନା ପ୍ରେମର ଧରମ ।
 ଏହି ପ୍ରେମ ଘେନି ଅନ୍ୟ ସୀମାନ୍ତନୀ (୧)
 ହେଲେ ପାରିଥାନ୍ତା ସବୁ ବାଧା ଜିଣି ।
 କୁଳ ମାନ ଦେଇ ପ୍ରେମପୀଠେ ବଳି,
 ପ୍ରେମପ୍ରବାହରେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା ତଳି,
 ପ୍ରେମେ ଜଳ ଜଳ ଏହି ମହାନଦୀ
 ଶତ ଶୈଳ ଲଘି ଧାଉଁଛି ଜଳଧି ।
 ମହାବଳୀ ପ୍ରେମ ଅଟଇ ମହୀର,
 ପ୍ରେମ ସିନା କରେ ଅବଳାକୁ ବୀର,
 ପ୍ରେମ ଦିଏ ବୁଦ୍ଧି ଉଦ୍‌ଯୋଗ ସାହସ,
 ପ୍ରେମ କରିପାରେ ଅବଶକୁ ବଶ ।
 ଭୀରୁ ନାମ ଯେହୁ ବହୁଛି ସ୍ଵଭାବେ,
 ବୀର ହୁଅନ୍ତି ସେ ପ୍ରେମର ପ୍ରଭାବେ ।
 ସୁଭଦ୍ରାର କଥା ଜଗତେ ବିଦିତ,
 ପ୍ରେମବଳେ ସିନା ଲଭିଲା ଦୟିତ (୨)
 ଛାର ମନେ ମଣି ରାଜସିଂହାସନ,
 ବିନିମୟ କଲା ବୀର-ସଙ୍ଗେ ମନ ।
 ଅଯୁତ ଯାଦବ-ଯୋଧ ପଛେ ଧାଇଁ
 ନ ପାରିଲେ ବାଳା-ମନକୁ ଫେରାଇ ।

୧ । ସୀମାନ୍ତନୀ — ନାରୀ ।

୨ । ଦୟିତ—ପତି ।

ନିଜ ଛାୟା ଦେଖି କମ୍ପଇ ସାଧୁସେ, (୧)

ଆଜି ସେ ଧାଉଁଛି ନିବିଡ଼ ତମସେ ।

ନିର୍ଭୟେ ନିଭୃତେ ଚାଲଇ ସୁତନୁ,

ଚାପେ ଶର ଖଞ୍ଜି ସଙ୍ଗେ ପୁଲଧନୁ, (୨)

କାଠଯୋଡ଼ି-ତୀରେ ପୂର୍ବପୁରୁଷର (୩)

କୀର୍ତ୍ତରାଜି-ଶିରେ ନିବେଶି ପୟର ।

ଚାଲିଛି ନିବିଡ଼ ତିମିରେ ନୟିକା,

ସିନ୍ଧୁନୀରେ କିବା ବାଡ଼ବାଗ୍ନି-ଶିଖା ।

ପ୍ରାଚୀନଭେ ଏବେ ରାଜହଂସବନ (୪)

ଭେଦି ଉଛୁଳଇ ପ୍ରଭା-ପ୍ରସ୍ରବଣ ।

ରସାତଳୁ କିବା ଭେଦିଣ ଅବନୀ

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ଉଠେ ଫଣିପତି-ଫଣା-ମଣି ।

ଦୂରେ ସହକାର-କୁଞ୍ଜରକ୍ଷୁଜାଲେ

ଚନ୍ଦ୍ରମା-ମୂରତି ଶୋଭେ ପ୍ରାଚୀଭାଲେ ।

୧ । ସାଧୁସ-ଭୟ, ସମ୍ବ୍ରମ ।

୨ । ପୁଲଧନୁ-କନ୍ଦର୍ପ ।

୩ । କାଠଯୋଡ଼ିର ପଥରବନ୍ଧ ମରକତ କେଶରୀଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଧାନ କୀର୍ତ୍ତ ।

୪ । ରାଜହଂସବନ କଟକର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ । ପୂର୍ବକାଳରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ବୃହତ୍ ବନ ଥିଲା ।

ଥିଲେ ନରନାଥ ଗାଡ଼ ନିଦ୍ରାବଶ;
 ଥିଲେ ହେ ଜାଗ୍ରତ ଏ ପାପ ସାହସ
 ଅସମ୍ଭବ ମଣି ଥାଆନ୍ତେ ଏକାନ୍ତ,
 ନିଜ ଚକ୍ଷୁ ସାକ୍ଷ୍ୟ ମଣିଥାନ୍ତେ ଭ୍ରାନ୍ତ ।
 ଦକ୍ଷିଣକୁ ଥିଲା ସୁଡ଼ଙ୍ଗ-ଦୁଆର,
 ଯୁଦ୍ଧଦିନୁ ରୁଦ୍ଧ ଯାର ବ୍ୟବହାର ।
 ଯେବଣ ଦୁଆରେ ପୂର୍ବେ ରାଣୀମାନେ
 ଅନ୍ତଃପୁରୁଁ ଯାଉଥିଲେ ନଦୀସ୍ନାନେ ।
 ଯେଉଁ ଦ୍ଵାର-କ ି ନଦିକାସୁନ୍ଦରୀ
 ନ୍ୟାସ (୧) ପ୍ରାୟେ ରଖିଥିଲା ଯତ୍ନକରି ।
 ସେହି କ ି ସେହି ରଚନ ସହିତେ
 ସୁଡ଼ଙ୍ଗକୁ ବାଳା ଗଳା ଅଲକ୍ଷିତେ ।
 ନିଶ୍ଚୟଦେ ଫେଡ଼ି ସୁଡ଼ଙ୍ଗ-ଦୁଆର,
 ହେଲା ବିଡ଼ାନାସି-ଗଡ଼ରୁ ବାହାର ।
 ଚଳିଲା ବିହ୍ଵଳହୋଇ ଆଶା-ସୁଖେ
 ପର୍ବ-ଶର୍ବରୀଶ-ମୁଖୀ (୨) ପୂର୍ବମୁଖେ ।
 କୁସୁମ-ପରଶ ଯେ ନ ପାରେ ସହି,
 ଆଜ ସେ ଭ୍ରମଇ କ କିତ ମହୀ ।

୧ । ନ୍ୟାସ— ଫେରାଇ ନେବାର ସ ୍ରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ।

୨ । ପର୍ବ-ଶର୍ବରୀଶ-ମୁଖୀ—ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା-ବୋଳା ହୋଇ ଝଲୁଛି ସୈକତ, (୧)

ଚିତ୍ର ପ୍ରାୟ ଦୂରେ ଦିଶୁଛି ପର୍ବତ ।

ତରୁଣିରେ ବସି ଚକୋର ଚକୋରୀ (୨)

ନଭେ ତାଲୁଛନ୍ତି ସଙ୍ଗୀତ-ଲହରୀ ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାମୃତ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରେମାମୃତ-ପାନ

କରି କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ଧରୁଛନ୍ତି ତାନ ।

ଦିଗୁଁ ଦିଗନ୍ତରେ ହୋଇ ଝଙ୍କାରିତ

ଚନ୍ଦ୍ରାଲୋକେ ମିଶି ଯାଉଛି ସେ ଗୀତ ।

ଶିବିର-ସମ୍ମୁଖେ ଚୋର ସେନାପତି

ରଣବେଶେ ବସି ଚିତ୍ରାକୁଳ ମତି ।

ଗଙ୍ଗାଙ୍କ ବଚନ ଗୁଣି ମନେ ମନେ

ଉପୁଜଇ ନାନା ଭାବ କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ।

ସ୍ତବ୍ଧ ବିଭାବରୀ, (୩) ନୀରବ ସଂସାର,

ଗାଡ଼ ନିଦ୍ରାବଶେ ସ୍ତବ୍ଧ ସ୍ଵକ୍ଷାବାର ।

ଦିଗଦିଗନ୍ତରେ ଶୁଭେ ଝିଲୁ ସ୍ଵନ,

କିବା ସେ ଯାମିନୀ-ନୂପୁର-ନିକ୍ଵଣ ।

କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ କ୍ଷୁବ୍ଧ କରୁଅଛି ଜଳ;

ଶାନ୍ତସ୍ରୋତେ ଚଳ-ରୋହିତ-ଚହଳ ।

୧ । ସୈକତ-ବାଲୁକା ।

୨ । ଚକୋର-ପାପିଆ ପକ୍ଷୀର ସଂସ୍କୃତ ନାମ ଚକୋର ।

୩ । ବିଭାବରୀ-ରାତି ।

ଅନ୍ଧକାରେ ଇନ୍ଦୁ-କିରଣ ପଡ଼ିଲା,
 ଅତସ୍ତ୍ରି (୧) କି ଶ୍ୟାମ ତମାଳେ ଜଡ଼ିଲା
 ଧବଳ କୁସୁମେ ଭୃଷିଲା କବରୀ
 ଭାବେ ଅବା ଶୋଭାମୟୀ ବିଭାବରୀ ।
 ତେଜିଲା ତିମିର ନିଜ ରାଜ୍ୟ ପାଟ
 ନବୋଦିତ ଦେଖି ଶର୍ବରୀସମ୍ରାଟ ।
 ପାପାହୁଦେ ପୁଣି ପର୍ବତ-କନ୍ଦରେ
 ଆଶ୍ରୟ ଭଜିଲା ଯାଇ ତରତରେ ।
 ଧୂର୍ଜଟିଜଟାରୁ (୨) ଯେହ୍ନେ ଗଙ୍ଗାଜଳ
 ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାପୂର ପୁରିଅଛି ଧରାତଳ ।
 ବିଭାସଇ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାହାସିନୀ ଯାମିନୀ,
 ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପ ପ୍ରାୟେ ଦିଶଇ ମେଦିନୀ ।
 ଝଲେ କାଠଯୋଡ଼ି-ନୀଳ ଜଳରାଶି,
 କୌତୁକେ ଚନ୍ଦ୍ରିକା ତହିଁ ବୁଲେ ଭାସି ।
 କଉସୁଭ (୩) ସମ କରେ ଝକମକ
 ପ୍ରତି ବୀଚି ବନ୍ଧେ ଚନ୍ଦ୍ରମା-ପଦକ ।

୧ । ଅତସ୍ତ୍ରି – ଶୁଭ୍ର-ପତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ ବନଲତା ବିଶେଷ ।

୨ । ଧୂର୍ଜଟି—ମହାଦେବ ।

୩ । କଉସୁଭ—ବିଷୁଙ୍କର ବନ୍ଧରେ ଶୋଭାପାଉଥିବା ମଣି ।

ଧର୍ମର ସହାୟ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ସାଇଁ;
 ଚକ୍ରାୟୁଧ ଚକ୍ରେ ରଖିବେ ଘୋଡ଼ାଇ ।
 ନୀଳାଚଳପଦେ ଲୋଚେ ଅମ୍ବୁରାଶି; (୧)
 ଦକ୍ଷକେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଯେ ପାରଇ ଗ୍ରାସି ।
 ପାରେ ନାହିଁ ଯେଉଁ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ
 ବେଳାଭୂମି-ସୀମା ଲଘିବାକୁ ଗାରେ ।
 କୃପା କରି ସେହି କୃପା-ଅକୃପାର (୨)
 ଦୂରୁଁ ମୋ ଦୁରିତ କରିବେ ସଂହାର ।”
 ଭାବୁଛନ୍ତି ଚମୁପତି (୩) ଏହିମତେ,
 ଆବିର୍ଭୂତ ହେଲା ସହସା ଅଗ୍ରତେ,
 ସୁଷମାରେ ନିନ୍ଦି ଶାରଦୀୟ ଉଷା,
 ରାଜଜେମା, ସର୍ବବାମାଶିରୋଭୂଷା ।
 ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୂଷଣେ ଶୋଭେ ମ କାଶୀ (୪)
 ଅନ୍ଧ ତାରା ସିନା ଲୋଡ଼େ ପୂର୍ଣ୍ଣମାସୀ ।
 ସରଳ ଶରୀର ଶାଳଲତା ଭଳି
 ସର୍ବାଙ୍ଗେ ଜଳୁଛି ଯୌବନର ଝଲି ।

-
- ୧ । ଅମ୍ବୁରାଶି-ସମୁଦ୍ର ।
 ୨ । ଅକୃପାର-ସାଗର ।
 ୩ । ଚମୁପତି-ସେନାପତି ।
 ୪ । ମ କାଶୀ-ଉ ମା ରମଣୀ ।

ଦେଖୁଛନ୍ତି ବୀର ଅନାଇଁ ନିଶ୍ଚଳେ
 ଶଶିକର କ୍ରୀଡ଼ା କାଠଯୋଡ଼ି-ଜଳେ ।
 କରବାଳ-ମୁନେ କେବେ ଶୂନ୍ୟମନେ
 ଲେଖୁଛନ୍ତି ରେଖା ବସି ଧରାସନେ ।
 ବହୁ ବେଳଯାଏ ଶତ୍ରୁପଥ ଚାହିଁ
 ଭାଳନ୍ତି ଚରମ ଯାମେ ସେନାସାଇଁ,
 “ଉଷା-ବନ୍ଦାପନା-ଆଶେ ଧୀରେ ଧୀରେ
 ସପ୍ତର୍ଷି ଗଲେ କି ମାନସର ତୀରେ ?
 ବିଳମ୍ବ ତ ନାହିଁ ପାହିବାକୁ ରାତି,
 ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ଦେଖା ନ ଦେଲା ଅରାତି,
 ମାତାଙ୍କର ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର;
 ଭୀମ (୧) ଭାଗ୍ୟ-ଚକ୍ର ଯାର ବଚସ୍କର । (୨)
 ସହସ୍ର ଘଟଣା କ୍ଷଣେ ଉପସ୍ଥିତ
 କରିପାରେ ଦେବଶକ୍ତି ଅପ୍ରମିତ ।
 ଦେବତା ଭିଆଣେ ଶୁଭାଶୁଭ ଘଟେ;
 କେ ଜାଣେ କି ଅଛି ମୋହୋ ଭାଗ୍ୟପଟେ ?
 ରାଜ୍ୟ ହେତୁ ରାଜ୍ୟେ ନାହିଁ ମୋ ଲାଳସା;
 ଧର୍ମ ସ୍ଥାପିବାକୁ ଏକାନ୍ତ ଭରସା ।

୧ । ଭୀମ—ଭୟଙ୍କର, ନିଷ୍ଠୁର ।

୨ । ବଚସ୍କର—କଥା ବା ଆଦେଶର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧୀନ

କରଯୁଗେ ଚାରୁ ମରକତ-ରୁଡ଼ି,
 ଚମ୍ପାଜ୍ଞାନେ ଅଳି ଜଡ଼ିଛି କି ହୁଡ଼ି ?
 ସାକ୍ଷାତ-ଅନଙ୍ଗ-ପ୍ରାୟେ ସୂକ୍ଷ୍ମ କଟି,
 ଛକି ଅନଙ୍ଗ କି ନାଚଇ ଧୂର୍ଜଟି ?
 ରତ୍ନ-ଛଲେ ଆହା, ରସିକର ଚି
 ନିତୟେ ରସନାଗୁଣେ କି ଗ୍ରଥତ !
 ଦମ୍ଭହରା ଚାରୁ-ରସା-ଉରୁମାନ (୧)
 ଉନ୍ମଦ-ମଦନ-ଦ୍ଵିରଦ-ଆଲାନ (୨) ।
 ଲଳିତାଙ୍ଗୀ-ପାଦେ ଅଳତା ମଞ୍ଜନ
 ବାଳାତପ ସ୍ତୁଳ-କମଳେ ଯେସନ ।
 ହେମରେଖା ପୃଷ୍ଠେ ନିକଷ (୩) ସଂକାଶ
 ଚରମେ ଦୋଳଇ ନୀଳ କେଶପାଶ ।
 ପିଇବାକୁ ଶଶି ଦେହୁଁ ସୁଧାରାଶି
 ପଛେ ଧାଇଁ ରାହୁ ଧରିଛି କି ଆସି ?
 ଦେଖିଲେ ମନକୁ ଆସଇ ଏସନ—
 ବେଦାଭ୍ୟାସଜଡ଼ ବିର (୪) ସର୍ଜନ

୧ । ରସା-ଉରୁ-କଦଳୀ ବୃକ୍ଷ ସଦୃଶ ଜାନୁ ।

୨ । ଆଲାନ-ଗଜ ବନ୍ଧନ ସ୍ତମ୍ଭ, ଦ୍ଵିରଦ-ହସ୍ତୀ ।

୩ । ନିକଷ-କଷଟି ପଥର ।

୪ । ବିର ୨-ବ୍ରହ୍ମା ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଉପାଦାନେ ଅମର-ବିଦ୍ୟାଣୀ ?
 ସୁକୁମାର ଅଙ୍ଗ ଥିଲେ କି ନିର୍ମାଣୀ ?
 ଶରଦିନ୍ଦୁ (୧)-ଜିଣା ବଦନମଣ୍ଡଳ
 ଲାବଣ୍ୟ-ସରେ କି ସୁବର୍ଣ୍ଣ କମଳ ?
 ଶୋଭେ ଗ୍ରୀବା ସ୍ତୋକ (୨) ବଳିମ ଠାଣିରେ,
 ଶତଦଳ ଭଳି ପଡ଼ିଛି କି ନୀରେ ?
 ବିଳାସର ଖଣି ସେ ବଳିମ ଠାଣି,
 ମିଶିଛି ତା ସଙ୍ଗେ ତରଙ୍ଗ-ତାହାଣି ।
 ତାରୁ ଭୃରୁଲତା ତା ସଙ୍ଗେ ଖେଳଇ,
 ମାର ଗାରୁଡ଼ିଆ ଖେଳାଏ କି ଅହି ? (୩)
 ଦର୍ପକ-ଦର୍ପଣ କପୋଳ-ଫଳକ
 ସୁଧାକର-କରେ କରେ ଝଙ୍କମକ,
 ସ୍ରବୁଅଛି ଶ୍ରମବାରୀ ବଦନରୁ,
 ସୁଧାଧାରା ଯେହ୍ନେ ସୁଧାକିରଣରୁ ।
 ବେନି ଶୁଭି-ମୂଳେ ହୀରାକର୍ଣ୍ଣ ଫୁଲ,
 ଗୁରୁ ଶୁକ୍ର କିବା ଶଶୀ-ସଙ୍ଗେ ଠୁଳ ?
 କମଳ କଳିକା-ପରାୟେ ଲଳିତ
 ଉରସିଜେ (୪) ତାରୁ ଉର ବନ୍ଧୁରିତ ।

୧ । ଶରଦିନ୍ଦୁ—ଶରତ ରତୁର ଜହ୍ନ ।

୨ । ସ୍ତୋକ—ଅଳ୍ପ / ଇଷତ୍

୩ । ମାର—କନ୍ଦର୍ପ । ଗାରୁଡ଼ିଆ—କେଳା, ଗାରିଡ଼ି ମନ୍ତ୍ରଜାଣିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ।
 ଅହି—ସାପ ।

୪ । ଉରସିଜ—ସ୍ତନ ।

ଏକେ ନବଯୁବା, ଦୁଜେ ସେ କୁମାର,
 ସମ୍ମୁଖେ କିଶୋରୀ ବିଶ୍ୱଶୋଭାସାର ।
 ନିଜନେ ବେନିକ ଭେଟ ହେଲା ପୁଣି,
 କାହିଁଛି କୁସୁମ-ଶର (୧) ହୋଇ ତୁନି ?
 ଚୋର ପାଶେ ଆଣି କନକ-ଗୋରାକି
 ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟ ମନୋଜ (୨) ଗଲା ପାସୋରି କି ?
 ନାହିଁ ଦେଖି ଚାହିଁଛିକି ସେ ଗୋପନେ
 ବାଳା-ନେତ୍ରେ ବାଣ ଶାଶେ ନେତ୍ରାଞ୍ଜନେ,
 ମାତ୍ର ଚୋର ପାଶେ ପ୍ରୟାସ ବିଫଳ;
 ଅନିଳେ (୩) କଦାପି ଚଳେ କି ଅଚଳ ?
 ତୁଚ୍ଛ ସୁଖଲାଗି ଚିର ଲକ୍ଷ୍ୟରୂପ
 ହେବେ କି ସହଜେ ଶୂର ଗଙ୍ଗାସୁତ ?
 ସୌମ୍ୟମୂର୍ଦ୍ଧ ଦେଖି ସେନାପତିଙ୍କର
 ପ୍ରଗଳ୍ଭେ ନଦେଇ ପ୍ରଶ୍ନ ଅବସର
 ଅଭୂତ ସାହସେ କହଇ ନୟିକା—
 “ପ୍ରେମେ ଶ୍ରୀପୟରେ ହେଲି ମୁହିଁ ବିକା,
 ନୟିକା ଉତ୍କଳ-ନରେନ୍ଦ୍ର ନୟିନୀ
 ତୁମ୍ଭ ପଦେ ଆଜ ପ୍ରେମ-ଭିଖାରିଣୀ ।

-
- ୧ । କୁସୁମ ଶର—କନ୍ୟା ।
 ୨ । ମନୋଜ—କନ୍ୟା, କାମଦେବ ।
 ୩ । ଅନିଳେ—ପବନରେ ।

ନୁହଇ ମୋହିନୀ, କାନ୍ତିଦାତା ଶଶୀ
 ଏକାନ୍ତେ ଏ ରୂପ ବିରଚିଲେ ବସି ।
 ଅବା ଶୋଭା ପକ୍ଷପାତୀ ପୁଷ୍ପଶର,
 ଅଥବା ଗଢ଼ିଲେ ରତ୍ନ ପୁଷ୍ପାକର (୧) ।
 ଚହଟି ଆସୁଛି ଦେହୁ ସଉରଭ
 ଶରତ ନିଶିରେ ସୁଗନ୍ଧ-ବିଭବ ।
 ଗଙ୍ଗାଶିଉଳୀର ଅଙ୍ଗୁଁ ଚୋରି କରି
 ବହେ ଯଥା ଧୀର ସମୀର ଲହରି ।
 ଚାହିଁ ସେନାପତି ବିସ୍ମୟେ ଆପୁତ,
 କ୍ଷଣକେ ରହିଲେ ହୋଇ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ।
 ଅରି ପରିବର୍ତ୍ତେ ଉଭା ଦିବ୍ୟନାରୀ
 ଯୁବମନୋରାଜ୍ୟ ଜିଣି ମନୋହାରୀ ।
 ପୂର୍ବସୁକୃତ କି ଏହି ଶୋଭାରାଶି
 ନାରୀରୂପେ ଅଗ୍ରେ ଉଭା ହେଲା ଆସି ?
 ଶୁଭ୍ରଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାପୁରେ ଶୋଭେ ବିନୋଦିନୀ;
 କ୍ଷୀରୋଦେ ଯେସନ କ୍ଷୀରୋଦ-ନୟନୀ (୨) ।
 ଦେବୀ କି ମାନବୀ ହେଲା ଏ ସଂଶୟ,
 ଛାୟାରୁ ଜାଣିଲେ ମାନବୀ ନିଶ୍ଚୟ ।

୧ । ପୁଷ୍ପାକର-ବସନ୍ତ ।

୨ । କ୍ଷୀରୋଦ ନୟନୀ - ଲକ୍ଷ୍ମୀ ।

କ୍ଷୋଭ ଅନ୍ତେ ଲଭି ବାକ୍ୟ ଅବସର
 ରମଣୀକି ଚାହିଁ ବିହିଲେ ଉ ର,
 “ଯାର କୀର୍ତ୍ତୀ-ଅମର-ସାକ୍ଷିଣୀ
 ନାଭିଗୟା (୧) ପଦେ ବହେ ଚରଣିଣୀ,
 ଏକାମ୍ବେ (୨) ଯାହାର ଅସଂଖ୍ୟ ଦେଉଳ
 ଦିଶେ ଯଶୋରାଶି ହେଲା ପରି ଠୁଳ ।
 ଯାର କୀର୍ତ୍ତୀମାଳା ଏହି ପୂତଳା-
 କାଠଯୋଡ଼ି-ରୋଧ-ନିତ୍ୟେ ମେଖଳା (୩)
 ଯଯାତି ଲଲାଟ ମରକତ ଭୂପ
 ଅଟନ୍ତି ଯେ କୁଳ-କେତନସ୍ୱରୂପ ।
 ସେହି କୁଳେ ଜାତ ତୁହି କି ଦୁଃଖୀଳା ?
 କେ କହିବ ମୋତେ, କେମନ୍ତେ ମିଶିଲା ।
 ଦେବବାଣୀ ସଙ୍ଗେ ଆସି ଅପଭାଷା,
 ପୂତ ଭାଗୀରଥୀ-ସ୍ରୋତେ କର୍ମନାଶୀ (୪) ?

-
- ୧ । ନାଭିଗୟା-ବୈତରଣୀ ନଦୀ ତୀରସ୍ଥିତ ‘ଯାଜପୁର’ ନଗର ଯଯାତି କେଶରୀ କର୍ତ୍ତୃକ ସଂସ୍ଥାପିତ । ଏହାର ପୌରାଣିକ ନାମ ନାଭିଗୟା ।
- ୨ । ଏକାମ୍ବେ-ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ।
- ୩ । ମରକତ କେଶରୀଙ୍କ ପ୍ରଧାନ କୀର୍ତ୍ତୀ କଟକ ନଗରକୁ ବେଢ଼ିଥିବା ମହାନଦୀ ଓ କାଠଯୋଡ଼ିର ପଥର ବନ୍ଧ ।
- ୪ । କର୍ମନାଶୀ-ସୁକର୍ମକୁ ନାଶ କରୁଥିବା ଏକ ଅପବିତ୍ର ନଦୀ ।

ବୀର ପକ୍ଷପାତୀ ସଦା ନୀରୀକୁଳ,
 ନୀରୀ-ପ୍ରେମେ ସଦା ବୀର୍ଯ୍ୟ ଅନୁକୁଳ ।
 ଏହି ଜୈତ୍ରମଣି ଅର୍ପୁଛି ଶ୍ରୀକରେ,
 ବିରାଜୁଥିଲା ଯା ରାଜମଞ୍ଚକରେ ।
 ମଣି ନୁହଇ ଏ ପିତାଙ୍କ ଜୀବନ,
 ତୁମ୍ଭେ ଯେଣୁ ବିଶ୍ଵ-ବିଶ୍ଵାସଭାଜନ,
 ନିଃଶଙ୍କେ ସମର୍ପି ଦେଲି ମୁଁ ସକଳ,
 ପ୍ରତିଦାନେ ପ୍ରେମ ମାଗୁଛି କେବଳ ।
 ତୁମ୍ଭରି ସନ୍ତୋଷ ସର୍ବୋପରି ଗଣି
 ପିତାଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତେ ଆଣିଲି ଏ ମଣି ।
 ତୁମ୍ଭ ପଦେ ବିକି ଦେଇଛି ପରାଣ,
 ଏକମାତ୍ର ତୁମ୍ଭ ପ୍ରେମ ମୋର ଧ୍ୟାନ ।”
 ଏହା କହି ମଣି ଚୋରଙ୍କ ଛାମୁରେ
 ଥୋଇ ଉଭାହେଲା ରମଣୀ ଅଦୂରେ ।
 ଅଭୂତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅଭୂତ ଆଶୟ, (୧)
 ଶୁଣି ସେନାପତି ମଣିଲେ ବିସ୍ମୟ,
 ସ୍ଵପନ କି ଅବା ସ୍ଵରୂପ ଘଟନା,
 ସଂଶୟ-ଅନ୍ଧାରେ ପଡ଼ି ହେଲେ ବଣା ।
 କୋପ, ଘୃଣା, ଦୁଃଖ, ବିସ୍ମୟ ମିଳିତ,
 ହୋଇ ହୃଦ-ସର କଲେ ଆଲୋଡ଼ିତ,

ଅନୁତାପ-ଫଣୀ (୧) ଉଗାରି ଅନଳ
 ଦଂଶିଲା ସହସ୍ର ମୁଖେ ମର୍ମସ୍ଥଳ ।
 ସୁମତି-ପ୍ରଦୀପେ ଦେଖିଲା ଯୁବତୀ,
 ଆତ୍ମକୃତ ପାପ ବିକଟ ମୁରତି ।
 ମୋହ ଆବରଣେ ଥିଲା ଯା ଆବୃତ,
 ଉଲଗ୍ନେ ଦିଶିଲା ଭୀଷଣ ବିକୃତ ।
 ପୁଚିଥିଲା ଯାହା ବାଲ୍ୟରୁ ବଢ଼ି
 ରୂପ-ପୁଷ୍ପ ଗଲା ନିମିଷେ ମଉଳି ।
 ମଉଳିକ ନବମାଳିକା ଯେମନ୍ତ,
 ମୂଳ କାଟିଦେଲେ ବଲ୍ଲୀକ (୨) ଦୂରନ୍ତ,
 ନତମୁଖୀ ହୋଇ ମହାକି ନୀରବେ
 ମାଗୁଥିଲା କି ସେ ଆଶ୍ରୟ ଗରଭେ ?
 ସ୍ମୃତିତ କଦାପି ନୁହେଁ ଫିଙ୍ଗିବାର,
 ପାରିଲେ ଫିଙ୍ଗି ସେ ଲଭନ୍ତାନିସ୍ତାର ।
 ଯାମ ମାତ୍ର ଆଗେ ଯେଉଁ ଦଶା ଥିଲା,
 କି ବିକଳେ ବାଳା ସେ ଦଶା ଲୋଡ଼ିଲା !
 ମାତ୍ର ଭାଜନ କି ଭବେ କେହି ପ୍ରାଣୀ
 ଭାସିବାକୁ କାଳ-ପ୍ରବାହେ ଉଜାଣି (୩)

୧ । ଫଣୀ—ସର୍ପ ।

୨ । ବଲ୍ଲୀକ—ଉଇ ।

୩ । ଉଜାଣି — ସ୍ରୋତର ପ୍ରତିକୂଳରେ

ମହା କି ସହିଲେ ଏ ଘୋର ପାତକ ?
 ସର୍ବସହା ନାମ କଲେ କି ସାର୍ଥକ ?
 ପବିତ୍ର କେଶରୀବଂଶେ ଜାତ ହୋଇ
 ଦେଶଦ୍ରୋହୀ, ରାଜଦ୍ରୋହୀ, ପିତୃଦ୍ରୋହୀ,
 ତିନି ମହାପାପ ଏକ କରଣିରେ, (୧)
 ଅଭୂତ ସାଧନା ତୋର ଧରଣୀରେ,
 କି ସାହସେ ତୋର ଚି ବୃ ଗଲା
 ଏ ଦାରୁଣ କାର୍ଯ୍ୟେ, ତୁ ପୁଣି ଅବଳା ।”
 ଉ ରଳ (୨) ଭାବ ବହିଁ ତାପେ ବହି
 ଚୈଳକ୍ଷେପେ ଯେହ୍ନେ ପୟଃ (୩) ପଡ଼େ ନଇଁ,
 ତୁଟିଲା ଉକୁଳ-ହୃଦୟ-ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ,
 ବିବେକ ଛେଦିଲା ଲବେ ମୋହପାଶ ।
 କଲା ଯେଉଁ ନିଶା ମନକୁ ବିହ୍ଵଳ,
 ପ୍ରଭଞ୍ଜନ-ସମ ଯାର ଭୀମବଳ ।
 ଚରିତ୍ର-ତରାକି ଦୁଷ୍ଠତ-ଶଇଳେ
 କତାଡ଼ିଶା ରୂମା କଲା ତିଳେ ତିଳେ ।
 ତୁଟିଗଲା ଏବେ ସେ ନିଶା-ଝଟିକା,
 ଦିଶିଲା ଆଲୋକେ ଶତ ବିଭୀଷିକା ।

୧ । କରଣିରେ—ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ।

୨ । ଉ ରଳ—ଉତ୍ତୁରିବା ।

୩ । ପୟଃ—ଜଳ । ପୁତୁଥିବା ଜଳରେ ଚୈଳ ପକାଇଲେ ତାହାର ସ୍ଵୀତାବସ୍ଥା
 କମିଯାଏ ।

ଚିତ୍ତେ ଉପୁଜିଲା ବିସ୍ମୟ ବିଷାଦ ।
 “ଜେମାକୁ ସତ୍ତ୍ୱରେ ଶିବିକାରୁ ଆଣ”
 ସଖୀଙ୍କି ଆଦେଶ ଦେଲେ ନରରାଣ ।
 ଆଳୀଞ୍ଚ (୧) ଶିବିକା ଦ୍ୱାରଦେଶେ ଯାଇ
 ଡାକିଲେ ବାଳୀକି ପ୍ରତି-ବାକ୍ୟ ନାହିଁ ।
 ତହୁଁ ଶିବିକାର ଆବରଣ ଫେଡ଼ି
 ଜେମାକୁ ଦେଖିଲେ ନିଦ୍ରାଗତ ଚେଡ଼ୀ, (୨)
 ଚେତେଇବାପାଇଁ ଦେଲେ ଦୋହଲାଇ,
 ଜେମା ଦେହ ଏଡ଼େ ଶୀତଳ କିପାଇଁ ?
 ପୁଣି ଦୋହଲାଇ ଡାକିଲେ ଅବଳା,
 ପାଦଠାରୁ ଶିରଯାଏ ହଲିଗଲା ।
 ଅଲକ୍ଷଣେ ସଖୀ କାନ୍ଦିଲେ ତରାସେ, (୩)
 ବିଜେ ହେଲେ ନୃପ ନିଜେ ଯାନ ପାଶେ,
 ଦେଖିଲେ ତନୁଜା ଦେହେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ
 ଅବଶେ ସ୍ତମ୍ଭିତ ହେଲେ ନରସାଇଁ,
 ଉ । ନେ (୧) ଶୋଇଛି ଦୁଃଖିନୀ ନୟିକା

୧ । ଆଳୀଞ୍ଚ—ସଖୀମାନେ ।

୨ । ଚେଡ଼ୀ—ଦାସୀ

୩ । ତରାସେ—ଭୟରେ ।

କାଳ-ସ୍ରୋତେ ଭାଗ୍ୟ-ବାୟୁ ବହେ ପୁଣି,
 ଛାର ନର ତହିଁ ପ୍ରପାତର ତୃଣି;
 କହିବାକୁ କିଛି ଇଚ୍ଛିଲା ସୁନ୍ଦରୀ;
 ବାଷ୍ପପୁର (୧) ଦେଲା କଣ୍ଠରୋଧ କରି ।
 ମନ୍ତ୍ରୀକି ଡକାଇ ତୋର ବୀରମଣି;
 ସୁନ୍ଦର ଶିବିକା ଅଣାଇ ସେକ୍ଷଣି;
 ମଣି ସଙ୍ଗେ ସେହି ରମଣୀରତନ;
 ପେଷିଲେ କେଶରୀ-ରାଜନିକେତନ ।
 ଦୂତ, ରକ୍ଷି ଦଳ ଚାଲିଲେ ସଙ୍ଗତେ;
 ପ୍ରବେଶିଲେ ଯାଇ ତୋରଣ ଅଗ୍ରତେ ।
 ବାଜି ଉଠିବାରୁ ରାଜଦୂତ-ଭେରୀ;
 ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଦେଲା ଦୁର୍ଗର ପାଚେରୀ;
 ଚେତି ଉଭାହେଲେ ସୈନ୍ୟେ ଭୀତି ଲଭି;
 ଜଗୁଥିଲେ ଯେହୁ ତୋରଣବଡ଼ଭି; (୨)
 କେଶରୀ-ଛାମୁରେ ଜଣାଇଲେ ଯାଇ;
 ମୁକ୍ତ କଲେ ଦ୍ଵାର ରାଜା ଆଜ୍ଞା ପାଇ ।
 ଦୂତ ସଙ୍ଗେ ଘେନି ଶିବିକା ସତ୍ତ୍ଵରେ
 ପ୍ରବେଶିଲେ ଯାଇ ନବର-ଚତୁରେ (୩) ।
 ଚକିତେ ନୁମଣି ଶୁଣିଲେ ସଂବାଦ,

୧ । ବାଷ୍ପପୁର—କୋହ

୨ । ବଡ଼ଭି — ରାଜାପ୍ରାସାଦ ।

୩ । ଚତୁରେ—ଚଉତରା; ପ୍ରାଙ୍ଗଣ ।

ତହିଁ, ଯହିଁ ଚିର-ମୁକ୍ତ କୃପାଦ୍ୱାର ।
 କୁଳପାଂଶୁଳାକୁ (୧) ବହୁଦିନ ବହି
 ପାପଭାରୁଁ ଏବେ ମୁକ୍ତ ହେବେ ମହା ।
 ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ପରାଏ ପାଶୋରି ଅତିରେ
 ମୋ ସ୍ମୃତି ନିହିବ ମୋର ସମାଧିରେ ।
 କହିବ ମାତାକୁ ସୁତାକୁ ନ ଶୋଚି (୨)
 ସ୍ମୃତିପତ୍ର ତାକୁ ପକାଇବେ ପୋଛି,
 ବରିଧିଲି ଯାକୁ ପ୍ରାଣପତି କରି,
 ବାସଲ୍ୟେ ଜାଣିବ ନିଜପୁତ୍ର ପରି ।
 ଅଭାଜନ ହେଲି ମୁହିଁ ସିନା; ପିତଃ
 ନୋହିବେ ତୁମ୍ଭର ଧର୍ମ ବିଚଳିତ ।
 ବିରଳ ଯେ ଠାବେ ମାନବସ ।ର, (୩)
 କରାଇବ ମୋର ପିଣ୍ଡର ସକାର ।
 ଦୁଃଖିନୀକି, ହା ହା, ବିଧି ହେଲେ ବାମ,
 ଏ ଜୀବର ହେଲା ଏହି ପରିଣାମ ।
 ଛାର ପ୍ରାଣ ଯିବା ପଥରେ ହେଲାଣି,
 ଶ୍ରୀପଦ-ପଙ୍କଜୁଁ ନେଉଛି ମେଲାଣି ।”
 ଲେଖା ପଢ଼ି ରାଏ ରହି ଏକଧାନେ,

୧ । କୁଳପାଂଶୁଳା — କୁଳ କଳଙ୍କିନୀ

୨ । ଶୋଚି—ଭାବି; ଚିନ୍ତାକରି ।

୩ । ସ ।ର—ଗତାଗତ, ଯା-ଆସ ।

ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତ (୨) ପଦ୍ମପ୍ରାୟେ ତନ୍ମୁ ଫିକା
 ଥିଲା ଯେ ଶରୀର ଶୋଭାର ଉଦ୍ୟାନ,
 ଏବେ ତାହା ଆହା ଶୋଭାର ଶ୍ଳାଣନ,
 ପୁଲେଶ୍ୱରୀ ଥିଲା ରୂପ-ଉପବନେ
 ଯେଉଁ ପୁଲ, ଶୁଷ୍କ କାଳ-ହୁତାଶନେ, (୩)
 ବିଲୁଳିତ ଭାବ ବହିଛି ଲଳିତା,
 ଶିଖା ଲିଭିଅଛି, ପଡ଼ିଛି ବଳିତା ।
 ଖେଳାଖଞ୍ଜରୀଟ ଯହିଁ ପରାଜିତ,
 ଚାରୁନେତ୍ର ଚିର-ନିଦ୍ରାରେ ମୁଦ୍ରିତ ।
 ପଶନ୍ତର କୋଣେ ବନ୍ଧା ଥିଲା ମଣି,
 ହେଲା ଯାହା ଏଡ଼େ ଅନର୍ଥର ଖଣି,
 ମଣି ସଙ୍ଗେ ସଖୀ ଦେଖିଲେ ଜଡ଼ିତ
 ଲେଖ, କଞ୍ଜଳାକ୍ତ ଲୋତକେ ଅଙ୍କିତ,
 ଫେଇ (୪) ଆଣିଦେଲେ କେଶରୀଙ୍କ କରେ,
 ପଡ଼ିଲେ ଏକଥା ତହିଁ ନରବରେ
 'ତାତ; ଜୀବଲୀଳା ସରୁଛି ମୋହର,
 ଅତିମେ ବନ୍ଦିଲି ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀପୟର ।
 ଶିରେ ଘେନି ଯାଉଅଛି ପାପଭାର

୧ । ଉ । ନ-ଚିତ୍ ହୋଇ ଶୋଭବା

୨ । ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତ-ବାସି ।

୩ । କାଳ-ହୁତାଶନ-କାଳଅଗ୍ନି ।

୪ । ଫେଇ-ଖୋଲି ।

ଚୋରଗଙ୍ଗ କରେ କରି ସମର୍ପଣ;
 ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀ ବିଷାଦେ ଉଦାସୀ
 ମହାନଦୀ-ତୀରେ ହେଲେ ବନବାସୀ ।
 ଅଂଶୁପା ଦହର ସନ୍ନିହିତ ବନେ;
 ଖେଳୁଥିଲେ ଯହିଁ ପାରିଧି ଯୌବନେ,
 ଯହିଁ କରି ସ୍ନାନ ତଟିନୀ-ତରଙ୍ଗେ
 ମଳୟ ଖେଳଇ ପୁଷ୍ପାଙ୍ଗନା-ସଙ୍ଗେ ।
 ଅଦ୍ୟାପି ସେ ସ୍ନାନ ଏ ଘଟନା ଫଳେ
 ବୋଲାଏ ‘ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପୁର’ (୧) ସେ ଅ ଲେ ।
 ସମଗ୍ର ଉତ୍କଳୁ ଆସି ନୃପମାନେ
 ଚୋରକୁ ପୂଜିଲେ ଭକ୍ତି-ଉପାଦାନେ ।
 ଚୋରଗଙ୍ଗ ସେହି ଦେବଦ ମଣି
 ନୀଳାଚଳେ (୨) ଦେଲେ ପଠାଇ ସେକ୍ଷଣି ।
 ବହୁକାଳ ତାହା ବିଚିତ୍ର ରୁଚିରେ
 ବିରାଜିଲା ନୀଳଗିରିସାଇଁ ଶିରେ ।
 ସୌଧକିରୀଟିନୀ; ଶୂରଙ୍କ ଜନନୀ,

୧ । ଅଂଶୁପା ହୃଦର ନିକଟରେ ‘ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁର’ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା
 ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ କଥିତ ହୋଇ ଆସୁଅଛି ବୋଲି
 ବିଶ୍ୱାସ ।

୨ । ନୀଳାଚଳେ—ଶ୍ରୀକ୍ଷତ୍ର ପୁରୀକୁ ।

କି ଭାବିଲେ, ତାହା ତାଙ୍କ ମନ ଜାଣେ ।
 ନ ହେଲା ନୟନୁ ଅଶ୍ରୁ ବିଗଳିତ,
 ଏ ଯାତନା ସିନା ଅଶ୍ରୁର ଅତୀତ ।
 ଚଉଦିଗେ ପଡ଼ିଗଲା ହାହାକାର;
 ଭାସିଲେ ଲୋତକେ ରାଜପରିବାର ।
 କାନ୍ଦିଲେ ସଖୀଏ ମହାଶୋକାତୁରେ,
 କାନ୍ଦିଲେ ରାଣୀଏ ଉଚ୍ଚେ ଅନ୍ତଃପୁରେ ।
 ନିଶାମୁଖେ (୧) ଯହିଁ ହାସ୍ୟର କଲ୍ଲୋଳ,
 ନିଶାଶେଷେ ତହିଁ ରୋଦନର ରୋଳ ।
 ରାଜ-ଆଜ୍ଞାମତେ ରାଜପରିଜନ,
 ବିହିଲେ ଜେମାର ଅନ୍ତିମ ମଣ୍ଡନ ।
 ବିଜନ ପଠାକୁ ନେଇ ଜଳଯାନେ,
 ଅନ୍ତେଷ୍ଟି ସାଧୁଲେ ବିହିତ ବିଧାନେ,
 ସମାଧି ରଚିଲେ ଶିଳ୍ପୀକୁଳ ଆସି,
 ଅବଶେଷ ଏବେ ଯାର ଶିଳାରାଶି ।
 ଛାଡ଼ିଦେଲେ ତହିଁ ପାଳିତ ଜେମାର
 ମୟୂର, ମୟୂରୀ, ମୃଗୀ, କୃଷ୍ଣସାର ।
 ଚଣ୍ଡୀ-ଗୃହ ତହିଁ ହେବାରୁ ଗଠିତ,
 ବେନି ନାମେ ପଠା ଅଦ୍ୟାପି କଥୁତ, (୨)
 ସେହି ମଣି ସଙ୍ଗେ ନିଜ ସିଂହାସନ

୧ । ନିଶାମୁଖେ—ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ।

୨ । ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ ପଠା କଟକର ଉ ରରେ ମହାନଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ମହାନଦୀ ମୁକ୍ତ-ବେଶୀ (୧)-ମଥାମଣି ।

କାଳସ୍ରୋତେ ଲୀନ ଏବେ ବିଦ୍ଵାନାସୀ

ନାମ ସେହି ସ୍ରୋତେ ଆସିଅଛି ଭାସି ॥

କବି ପରିଚୟ

୧ । ବିଦ୍ଵାନାସିଠାରେ ମହାନଦୀ ବେଶୀମୁକ୍ତ ହୋଇ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ କାଠଯୋଡ଼ି ଓ ମହାନଦୀରେ ବିଭକ୍ତ ।

ରାଧାନାଥ ରାୟ (୧୮୪୮-୧୯୦୮)

କବିବର ରାଧାନାଥ ରାୟ ୧୮୪୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୮ ତାରିଖରେ ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲାର କେଦାରପୁର ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ସୁନ୍ଦର ନାରାୟଣ ରାୟ ଓ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀମତୀ ତାରିଣୀ ଦାସୀ । ବାଲ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରୁ ମାତ୍ର ପା ବର୍ଷ ବୟସରେ ସେ ମାତୃହୀନ ହୋଇଥିଲେ ଓ ବିମାତା ଶ୍ରୀମତୀ ରୂପଦାସୀଙ୍କ ଆଦର ଯତ୍ନରେ ପ୍ରତିପାଳିତ ହୋଇଥିଲେ । ରାଧାନାଥ ଜଣେ ମେଧାବୀ ଓ ପ୍ରତିଭାବାନ ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ୧୮୬୩ ମସିହାରେ ସେ କୃତ୍ତିତ୍ଵର ସହ ଏଲ୍.ଏସ୍.ପାସ୍ କରି କଲିକତାର ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି କଲେଜରେ ଏଫ.ଏ ଶ୍ରେଣୀରେ ନାମ ଲେଖାଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ଅତ୍ୟଧିକ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟହୀନ ଯୋଗୁଁ ସେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ଲାଭ ଆଶା ତ୍ୟାଗ ପୂର୍ବକ ବାଲେଶ୍ଵର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ସେ ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷକ ଭାବରେ କର୍ମମୟ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରି ନିଜେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠା ବଳରେ ସ୍କୁଲ ବିଭାଗର ସର୍ବମୟ କର୍ମ ସ୍ଵରରେ ପହଂ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ରାଧାନାଥ ପ୍ରଥମେ ବଙ୍ଗଳାରେ କବିତା ରଚନା କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ପରେ ଭୂଦେବ ମୁଖୋପାଧ୍ୟାୟଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ସେ ଓଡ଼ିଆରେ ରଚନା କରିବାରେ ମନୋନିବେଶ କରିଥିଲେ । ରାଧାନାଥ ଥିଲେ ଏକାଧାରରେ ପ୍ରକୃତି କବି ପ୍ରଣୟର କବି, ଜୀବନବାଦୀ କବି ଓ ଜାତୀୟ ଚେତନାର କବି । ଜଣେ କବି ଭାବରେ ରାଧାନାଥ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରିଥିଲେ ହେଁ, ସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗରେ ଲେଖନୀ ଚାଳନା କରି ଅସାଧାରଣ ଦକ୍ଷତାର ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ କବି ପ୍ରତିଭାର ଅଜସ୍ର ସ୍ଵୀକୃତି ‘କେଦାରଗୌରୀ’, ‘ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା’, ‘ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ’, ‘ଉଷା’, ‘ପାର୍ବତୀ’, ‘ଚିଲିକା’ ‘ମହାଯାତ୍ରା’, ‘ଦରବାର’, ‘ଯଯାତି କେଶରୀ’ ଇତ୍ୟାଦି ରଚନାରୁ ମିଳିଥାଏ । ଗଦ୍ୟ ରଚନାରେ ‘ଇତାଲାୟ

ଯୁବା' ଉପନ୍ୟାସ ଓ 'ବିବେକୀ' ପ୍ରବନ୍ଧ ତାଙ୍କର ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ।

ରାଧାନାଥ ତାଙ୍କ ସାହିତ୍ୟର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରୁ ଆହରଣ କରି ଉତ୍କଳୀୟ ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ତା'ର ସୁନ୍ଦର ସମୀକରଣ କରିଛନ୍ତି । ସେ ହୋଇଛନ୍ତି ଆଧୁନିକତା ଓ ପ୍ରାଚୀନତାର ସଂଯୋଗ ସେତୁ । ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରବାହ ଧାରାରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲଗା ନହୋଇ ସେ ନୂତନ ଯୁଗର ମୂଳଦୁଆ ପକାଇଛନ୍ତି । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ କଥାବସ୍ତୁକୁ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟରେ ପରୀକ୍ଷା କରିବାରେ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରଥମ ପ୍ରକ୍ଷା । ଅମିତ୍ରାକ୍ଷର ଛନ୍ଦ ଓ ଉପଧାମିଳନ ତାଙ୍କର ଅଭିନବ ସୃଷ୍ଟି । ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ କାବ୍ୟ ଉତ୍କଳୀୟ ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରତିକୃତି କହିଲେ ଚଳେ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ମାନବ ଜୀବନର ହାସ୍ୟ ଅଶ୍ରୁ, ଅନୁରାଗ, ବିରାଗ, ବ୍ରୀଡ଼ା ବୈକଲ୍ୟ, ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ ବିରହ ମିଳନର ଚିତ୍ର ତାଙ୍କ କାବ୍ୟ କବିତାରେ ମଧ୍ୟ ଅଙ୍କିତ ।

ଆଲୋଚ୍ୟ କାବ୍ୟ ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀର କଥାବସ୍ତୁ :-

ରାଧାନାଥଙ୍କର ଅନନ୍ୟ କାବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ମଧ୍ୟରେ ୧୮୮୭ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ 'ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ' ବେଶ୍ ବିଶେଷତ୍ଵ ବହନ କରିଥାଏ । ବିଷୟବସ୍ତୁର ନୂତନତା ସହିତ ଅଭୂତପୂର୍ବ କାବ୍ୟନିର୍ମାଣ କୌଶଳର ନୈପୁଣ୍ୟ ବହନ କରି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଆହରଣ ସହିତ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିର ସମନ୍ୱୟ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ କାବ୍ୟ ଭାବେ ପରିଚିତ ହୋଇପାରିଛି । ଓଡ଼ିଡ଼ଙ୍କର ମେଟାମରଫୋସିସ୍ କାବ୍ୟର ଅଷ୍ଟମ କବିତା 'ଦି କିଙ୍ଗ୍ ମିନସ୍ ଏଣ୍ଡ ସିଲା'ର କାହାଣୀ ଓ ବାଇରନ୍‌ଙ୍କ 'ଦି ସିଜ୍ ଅଫ୍ କୋରିନ୍ଥୁ' ଗ୍ରନ୍ଥରୁ କଥାବସ୍ତୁ ସଂଗ୍ରହ କରି କବି ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀର ପରିକଳ୍ପନା ସହିତ ଉତ୍କଳୀୟ ଇତିହାସ ଓ କିମ୍ବଦନ୍ତୀକୁ ସୁସଂଯୋଜିତ କରି ଏକ ବୃହତ୍ ର ଐତିହାସିକ ଚିତ୍ର ନିର୍ମାଣରେ ସମର୍ଥ ହୋଇପାରିଛନ୍ତି ।

ଦୁଇଟି ସର୍ଗରେ ବିଭକ୍ତ ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ କାବ୍ୟ 'ନଟବାଣୀ' ବୃତ୍ତରେ

ରଚିତ । ପ୍ରଥମ ସର୍ଗରେ କବି ରାଧାନାଥ କାଠଯୋଡ଼ି ତୀରରେ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବଙ୍କ ସମର ସଜ୍ଜାର ବିଷ୍ଣୁଚଚିତ୍ର ସହିତ ଉତ୍କଳର ନୈସର୍ଗିକ ପ୍ରାକୃତିକ ଶୋଭା ସମ୍ଭାରର ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ଉତ୍କଳର ତତ୍କାଳୀନ ନରପତି ଥିଲେ ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀ । ପରାକ୍ରମୀ ରାଜା ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବ ଦେବୀ ଗଙ୍ଗାଙ୍କଠାରୁ ବରପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଶାନ୍ତଧର୍ମର ବିଲୋପ କରି ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଉତ୍କଳ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ରାଜା ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବଙ୍କ ପରାକ୍ରମର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇନପାରି ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଶେଷରେ ରାଜା ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀ ଗଡ଼ଚଣ୍ଡୀଙ୍କଠାରେ ଶରଣାପନ୍ନ ହେଲେ । ଦେବୀ ଗଡ଼ଚଣ୍ଡୀ ରାଜାଙ୍କୁ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦର୍ଶନ ଦେଇ କହିଲେ— “ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବ ଦେବୀ ଗଙ୍ଗାଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ଲାଭକରି ବଳୀୟାର ହୋଇଛନ୍ତି ଏଣୁ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମୁଖ ଯୁଦ୍ଧରେ କେହି ପରାସ୍ତ କରିପାରିବେନାହିଁ । ଏପରିକି ଦେବୀ ଗଙ୍ଗାଙ୍କ ବାକ୍ୟାନୁସାରେ ମହାକୋପୀ ଶିବ ମଧ୍ୟ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କୁ ଉତ୍କଳର ସିଂହାସନ ପ୍ରଦାନ କରିବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛାପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି” । ତେଣୁ ସମ୍ମୁଖ ସମରରେ ବିଜୟୀ ହେବା ଆଶା ତ୍ୟାଗ କରି ବିଦାନାସୀ ଗଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ରାଜାଙ୍କୁ ଏକ ଜୈତ୍ରମଣି ପ୍ରଦାନ କରି ମଣିଚିକୁ ସର୍ବଦା ଧାରଣ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ ଦେବୀ ଅତୁର୍କୀନ ହେଲେ । ଦେବୀଙ୍କ ଆଜ୍ଞାନୁସାରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀ ସେହିଦିନଠାରୁ ଯୁଦ୍ଧ ଜୟ ଆଶା ତ୍ୟାଗ କରି ଜୈତ୍ରମଣି ଧାରଣ ପୂର୍ବକ ଗଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ନିରାପଦରେ ଅବସ୍ଥାନ କଲେ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ଦୀର୍ଘଦିନର ସଂଗ୍ରାମ ପରେ ବି ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବ ଗଡ଼ଭେଦ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଧୈର୍ଯ୍ୟରୂପି ଘଟିଲା ଓ ସେମାନେ ସ୍ୱଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ରାଜାଙ୍କୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ । ସେନାପତିଙ୍କର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ଚୋରଗଙ୍ଗ ଶେଷକୁ କହିଛନ୍ତି— “କାଲି ରାତି ଯାଏ ଧୈର୍ଯ୍ୟଧରି ରୁହ । କାଲି

ରାତି ପାହିଲେ ଏ ନଗର ପରିତ୍ୟାଗ କରି ନିଜ ରାଜ୍ୟକୁ ବାହୁଡ଼ି ଯିବ” ।

ଏହା କହି ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଏକାନ୍ତରେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେ ଗଙ୍ଗାମାତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଉତ୍କଳ ଭୂମିକୁ ଆସିଥିଲେ । ଗଙ୍ଗା କହିଥିଲେ, ଉତ୍କଳ ଭୂମିରୁ ଶାନ୍ତଧର୍ମମତ ଓ ଶାନ୍ତ ଅନାଚାରକୁ ଦୂରକରି ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମର ଭକ୍ତିଧାରା ପ୍ରସାରିତ କରିବାକୁ । ଏହାପରେ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବ ଘନ ଅରଣ୍ୟରେ ଗଙ୍ଗାଙ୍କ ଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଏହି ଅଭୟ ଆଶିଷ ବିଷୟରେ ସେନାପତିଙ୍କ ଆଗରେ ବୟାନ କଲେ । ପାଖରେ ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀ ବାସୁଦେବ । ସେମାନେ ଏଭଳି ଆଲୋଚନା ରତ ଥିବା ସମୟରେ ସଂଧ୍ୟା ନଇଁ ଆସିଲା । ସମସ୍ତେ ଯେ ଯାହା କର୍ମରେ ଲାଗି ଦେବୀ ବାକ୍ୟର ଫଳାଫଳକୁ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ସର୍ଗର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ବିଡ଼ାନାସାଗଡ଼ରେ ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବର ଚିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । କାରଣ ରାତ୍ରିର ଅବସାନ ପରେ ପ୍ରଭାତର ଆଗମନ ସହିତ ଶତ୍ରୁସୈନ୍ୟମାନେ ଗଡ଼-ତ୍ୟାଗ କରି ସୁରାଜ୍ୟକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିବେ ବୋଲି ଗୁପ୍ତଚର ସନ୍ଦେଶ ଆଣିଛି । ଏଣୁ ଗଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ଆନନ୍ଦ ଉଲ୍ଲାସ ସହିତ ଗଡ଼ଚଣ୍ଡୀଙ୍କର ଆରାଧନା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଆୟୋଜନ ଚାଲିଛି । ଏତେ ସବୁ ଆନନ୍ଦର ବାତାବରଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ରାଜନୟିନୀ ନୟିକା ମନରେ କିନ୍ତୁ ବିଷାଦର ଚିହ୍ନ । ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଅପରୂପା କନ୍ୟା ନୟିକା । ବହୁ ଅଲିଅଳରେ ବଢ଼ିଛନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କ ମନ ରାଜ୍ୟରେ କେଉଁ କୀଟ ପଶି ତାଙ୍କୁ ବିଷାଦିତ କରିଛି ତାହା ସଭିଙ୍କୁ ଅଗୋଚର । ଉତ୍ସବ ଶେଷରେ ଜେମା ଅନ୍ତଃପୁରକୁ ବାହୁଡ଼ିଛନ୍ତି । ଭୋଜନାନ୍ତେ ସମସ୍ତେ ବିଶ୍ରାମ କରିଛନ୍ତି । ବିଡ଼ାନାସା ଗଡ଼ ମୃତକଙ୍କ ମନେହୋଇଛି । ସକଳ ପ୍ରାଣୀ ନିଦ୍ରା ଯାଇଛନ୍ତି କେବଳ ମାତ୍ର ଉନ୍ନିଦ୍ର ଅଛନ୍ତି ରାଜଜେମା ନୟିକା । ତାଙ୍କର ମନ ରାଜ୍ୟରେ ଝଡ଼ ସୃଷ୍ଟିକରିଛନ୍ତି ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବ । ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କର ଅଙ୍ଗ ସୌଷ୍ଟବ ଓ ବୀରତ୍ୱ ସନ୍ଦର୍ଶନରେ

ପ୍ରଣୟାସକ୍ତା ତଦ୍‌ଗତପ୍ରାଣା ନନ୍ଦିକା, ପ୍ରିୟଙ୍କର ସ୍ୱଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ ସନ୍ଦେଶରେ ଅତିଶୟ ବ୍ୟଥୂତା ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଏପରିକି ପିତା ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମନେ ମନେ ତିରସ୍କାର କରିଛନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରୀ ବାସୁଦେବଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କର ପିତା ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କ ହସ୍ତରେ ତାଙ୍କୁ ସାଗ୍ରହରେ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ ଏପରି ଯୁଦ୍ଧ ସଂଘଟିତ ହୋଇନଥାନ୍ତା । ତାଙ୍କର ମନୋବାଞ୍ଛା ମଧ୍ୟ ପୂରଣ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଏହିସବୁ ଚିନ୍ତାରେ ନନ୍ଦିକା ବେଶୀ ବେଶୀ ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହୋଇ ମାନସିକ ଭାରସାମ୍ୟ ହରେଇ ବସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଯାଇଛି ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କର ପ୍ରତିଛବି । ନିଜ ବଂଶ ମର୍ଯ୍ୟାଦା, ଭାଇ ଦୁର୍ହିଙ୍କର ସଂଭ୍ରାନ୍ତିକୁ ଭୁଲି ସିଏ ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣର ପ୍ରିୟତମ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ପ୍ରେମର ଜଗତକୁ । ଅଯୁତ ଯାଦବ ଯୋଦ୍ଧା ତାଙ୍କୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କ ଯାତ୍ରାପଥରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିନଥିଲେ । ନନ୍ଦିକା ମନେ ମନେ ସ୍ଥିର କରିଛନ୍ତି ସେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରେମ ଜଗତରେ ଏକ ନୂତନ ଆଦର୍ଶ ଥୋଇଯିବେ । ପିତାଙ୍କର ଅମୋଘ ଅସ୍ତ୍ର ସେହି ଜୈତ୍ରମଣିକୁ ହସ୍ତଗତ କରି ସେ ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟତମ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କୁ ଦେଲେ ତା'ରି ବଳରେ ସେ ହୋଇଯିବେ ଉତ୍କଳ-ଈଶ୍ୱର । ନିଜ ପ୍ରେମ ବଳରେ ତାଙ୍କୁ ଛତ୍ରପତି କରି ପ୍ରେମିକାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଜୟ ପତାକା ଉଡ଼ାଇବେ । ଏହିଭଳି ଚିନ୍ତାକରି ଶେଷରେ ନନ୍ଦିକା ତାଙ୍କର ଅଦମ୍ୟ ଭାବାବେଗରେ ତାଡ଼ିତ ହୋଇ ସମସ୍ତ ଅପବାଦକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ଧୀର ପଦରେ ଯାଇ ସୁପ୍ତ ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କ ମଥାରୁ ମଣି ଚୋରାଇ ଆଣି ଅନ୍ତପୁରରୁ ରାଣୀମାନେ ଗୁପ୍ତ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଦେଇ ନଦୀ ସ୍ନାନକୁ ଯାଉଥିବା ପଥରେ ବିଡ଼ାନାସୀ ଗଡ଼ରୁ ବାହାରିଯାଇଛନ୍ତି ।

ତେଣେ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବ ଶିବିରରେ ନିଃସଙ୍ଗ ଭାବରେ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ହୋଇ ବସି ରହିଛନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ସେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ଆଗାମୀ ଉଷାକାଳକୁ । ସହସା ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଉଭା ହୋଇଛନ୍ତି ଅନିନ୍ଦ୍ୟ ସୁନ୍ଦରୀ ଉତ୍କଳର ରାଜଜେମା

ନୟିକା । ଲାବଣ୍ୟ ସରୋବରରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ କମଳ ପରି ଅପରୂପା ନୟିକାଙ୍କୁ ଦେଖୁ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ହତଭୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅବିଚଳିତ ରହିଛନ୍ତି । ନିଜର ପରିଚୟ ଦେଇ ନୟିକା ଜୈତ୍ର ମଣିଷକୁ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କର ପାଦତଳେ ଥୋଇ ସ୍ୱପ୍ନେମର ନିବିଡ଼ତା ଦର୍ଶାଇ ନିଜକୁ ସମର୍ପଣ ପୂର୍ବକ ପ୍ରତିଦାନରେ କେବଳ ପ୍ରେମ ଯାଚଣା କରି ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ନିବେଦନ କରିଛନ୍ତି ।

ସରୁକଥା ଶୁଣି ସାରିବାପରେ ଏହା ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କୁ ସ୍ୱପ୍ନଭଳି ପ୍ରତୀକ୍ଷମାନ ହୋଇଛି । ଏଭଳି ଆଚରଣରେ ସେ ଅତିଶୟ କ୍ରୋଧ ଘୃଣା, ଦୁଃଖ ଓ ବିସ୍ମୟ ବିଜଡ଼ିତ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଯଶସ୍ୱୀ କେଶରୀ ବଂଶର ଦାୟାଦ ନୟିକାର ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଏପରି ଘୃଣ୍ୟ ଆଚରଣରେ ସ୍ତମ୍ଭଭୂତ ହୋଇ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ତାଙ୍କୁ ଦେଶ ଦ୍ରୋହୀ, ରାଜ ଦ୍ରୋହୀ ଓ ପିତୃଦ୍ରୋହୀ ଭଳି ତିନି ମହାପାପର ଭାଗିନୀ ବୋଲି କହି ଶତ ଧ୍ୱଜ୍ଞାର କରିଛନ୍ତି । ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କର ଏତାଦୃଶ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନରେ ମର୍ମାହତ ହୋଇଛନ୍ତି ନୟିକା । ଆତ୍ମକୃତ ପାପର ଶତ ଦଂଶନର ଜ୍ୱାଳାରେ ଦଗ୍ଧାଭୂତ ତାଙ୍କ ମୋହାବିଷ୍ଣୁ ମାନସ ବାସ୍ତବିକତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ସାହସ କୁଟାଇ ପାରିନାହିଁ । ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ଧକାରମୟ ମନେ ହୋଇଛି । ଏଣେ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକ ସୁନ୍ଦର ଶିବିକାରେ ଜୈତ୍ରମଣି ସହ ନୟିକାଙ୍କୁ ବିଡ଼ାନାସୀ ଗଡ଼କୁ ପଠାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଫଳରେ ଆତ୍ମଦହନରେ ଦଗ୍ଧାଭୂତା ନୟିକା ଶିବିକାରେ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ସମୟରେ ପିତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକ ହୃଦୟବିଦାରକ ପତ୍ର ଲେଖି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଛନ୍ତି । ସେହି ପତ୍ରରେ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କୁ ନିଜ ପୁତ୍ର ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଏକ ବିଜନ ସ୍ଥାନରେ ସମାଧି ଦେଇ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଏକ ସ୍ତୁତି ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରିବାକୁ ପିତା ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କୁ ସେ ଅନୁରୋଧ କରିଛନ୍ତି ।

କନ୍ୟାର ଦୁଃଖଦ ମୃତ୍ୟୁରେ ମର୍ମାହତ ପିତା ସୁବର୍ଣ୍ଣ କେଶରୀ ନୟିକାର

ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ବିଜନ ପଠାରେ ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଠି ସମାପନ କରି ସମାଧି ମନ୍ଦିରଟିଏ ନିର୍ମାଣ କରାଇଛନ୍ତି । ତତ୍ପରେ ମଣି ସହ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରି ମହାନଦୀ ତୀରରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରିଛନ୍ତି । ଅଧୁନା ସେ ସ୍ଥାନ ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁର ନାମରେ ବିଦିତ ଓ ନନ୍ଦିକାର ସମାଧିସ୍ଥଳ ନନ୍ଦିକେଶ୍ୱରୀ ପଠା ଭାବରେ ଲୋକ ଲୋଚନରେ ପରିଚିତ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଉତ୍କଳ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରି ସେହି ମଣିକୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ନିକଟକୁ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ । ଏହାହିଁ ଏହି କାବ୍ୟର ବିଷୟବସ୍ତୁ । ଏଥି ସହିତ ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ରାଧାନାଥ ଉତ୍କଳର ନଦନଦୀ, ବଣପାହାଡ଼ ଓ ଦେବଦେବୀଙ୍କର ମଧ୍ୟ ବିସ୍ତୃତ ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି, ଯାହା କବିଙ୍କର ଅତିଶୟ ଉତ୍କଳୀୟ ପ୍ରୀତି ଓ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରାଣତାର ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରେ । ସେହିପରି ପ୍ରସଙ୍ଗ କ୍ରମେ କବି ଜହ୍ନରାତି, ଘନକୃଷ୍ଣ ରଜନୀ ଓ ପ୍ରଭାତ କାଳର ଦୃଶ୍ୟ ସହିତ ନନ୍ଦିକାର ରୂପ ଲାବଣ୍ୟ ଓ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଙ୍କର ବୀରତ୍ୱ ବ୍ୟଞ୍ଜକ ସୌମ୍ୟକାନ୍ତିର ଯେଉଁ ବଳିଷ୍ଠ ଚିତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି, ତାହା ତାଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ଓ ଅସାଧାରଣ କବିତ୍ୱର ପରିଚୟ ବହନ କରେ ।

ନମୁନା ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

(କ) ୧ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ।

୧. ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଶିବିର କେଉଁଠି ଶୋଭା ପାଉଥିଲା ?

(କ) ମହାନଦୀ ତୀରରେ (ଖ) ଦୟାନଦୀ ତୀରରେ

(ଗ) କୁଶଭଦ୍ରା ତୀରରେ (ଘ) କାଠଯୋଡ଼ି ତୀରରେ

୨. ଶୁଭ୍ର ତମ୍ବୁଗୁଡ଼ିକ କିପରି ଶୋଭା ପାଉଥିଲା ?

- (କ) ଖଡ଼ି ଶୈଳ ପରି (ଖ) ହିମ ଶୈଳ ପରି
(ଗ) ତୁଷାର ଶୈଳ ପରି (ଘ) ବରଫ ଶୈଳ ପରି

୩. ବାଦିତ୍ର ଶବ୍ଦରେ କ'ଣ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା ?

- (କ) ଆକାଶ (ଖ) ପାତାଳ
(ଗ) ଅବନୀ (ଘ) ସାଗର

୪. ଦାସେରକ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?

- (କ) ବାର୍ହା (ଖ) ଭାଲୁ
(ଗ) ଓଟ (ଘ) ଜିରାଫ୍

୫. କେଉଁଠାରେ ବିପଣି ବସିଥିଲା ?

- (କ) ମହାନଦୀ ବନ୍ଧରେ (ଖ) କାଠଯୋଡ଼ି ବନ୍ଧରେ
(ଗ) କୁଆଖାଇ ବନ୍ଧରେ (ଘ) ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବନ୍ଧରେ

୬. ସୁନ୍ଦରୀର କାହାକୁ କହୁଛି ?

- (କ) ଶିବିର (ଖ) ଛାଉଣୀ
(ଗ) ଖାଦ୍ୟ ଭଣ୍ଡାର (ଘ) ଘୋଡ଼ାଶାଳ

୭. କେଉଁ ସ୍ଥାନଟି ତୁଳସୀ କ୍ଷେତ୍ର ଭାବରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ?

- (କ) ଯାଜପୁର (ଖ) ଭଦ୍ରକ
(ଗ) ବାଲେଶ୍ଵର (ଘ) କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା

୮. ହଳାୟୁଧ କିଏ ?

୧୩୪

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

- (କ) ଇନ୍ଦ୍ର (ଖ) ବରୁଣ
(ଗ) ଜନକ (ଘ) ବଳରାମ

୯. ଅସୁରେଶ୍ୱରର ପ୍ରଧାନ ଦେବୀ କିଏ ?

- (କ) ବିମଳା (ଖ) କମଳା
(ଗ) ରାମଚଣ୍ଡୀ (ଘ) ହରଚଣ୍ଡୀ

୧୦. ଶାଳିପୁରର ଅଧୁନିକ ନାମ କ'ଣ ?

- (କ) ଶାନ୍ତିପୁର (ଖ) ସିଂହପୁର
(ଗ) ସାଲେପୁର (ଘ) ସୁଜନପୁର

୧୧. ବହୁଦ୍ୱାରଶୋଭା ପୁର କାହାକୁ କୁହାଯାଇଛି ?

- (କ) କଟକ (ଖ) ଭୁବନେଶ୍ୱର
(ଗ) ବିଡ଼ାନାସୀ (ଘ) ଚଉଦ୍ୱାର

୧୨. କେଉଁ ଶୈଳକୁ ଦର୍ପଣାର ଦର୍ପ କୁହାଯାଇଛି ?

- (କ) କପିଳାସ ଶୈଳ (ଖ) ବିନାୟକ ଶୈଳ
(ଗ) ସପ୍ତଶଯ୍ୟା ଶୈଳ (ଘ) ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରୁଡ଼ ଶୈଳ

୧୩. କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଅଧିକ ଚନ୍ଦନ ବୃକ୍ଷ ଦେଖାଯାଏ ?

- (କ) ଚଣ୍ଡିଖୋଲ (ଖ) ଆନନ୍ଦପୁର
(ଗ) ଅଳତୀ (ଘ) ଯାଜପୁର

୧୪. ଐରରାଜାଙ୍କ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତୀରାଜି କେଉଁଠାରେ ଦେଖାଯାଏ ?

(କ) ଖଣ୍ଡଗିରି (ଖ) ଧଉଳିଗିରି

(ଗ) ଲଳିତଗିରି (ଘ) ପୁଷ୍ପଗିରି

୧୫. ନିର୍ମଳା ନିର୍ଝର କେଉଁଠାରେ ପ୍ରବାହିତ ?

(କ) ଗଜପତି (ଖ) ଖଲ୍ଲିକୋଟ

(ଗ) ବ୍ରହ୍ମପୁର (ଘ) କନ୍ଧମାଳ

୧୬. ମଞ୍ଜୁଷାର ମହାଭୂଷା ବୋଲି କେଉଁ ଗିରିକୁ କୁହାଯାଇଛି ?

(କ) ମାଲ୍ୟଗିରି (ଖ) ନୀଳଗିରି

(ଗ) ମହେନ୍ଦ୍ରଗିରି (ଘ) ମେଘାସନ ଗିରି

୧୭. ସ୍ଵାହାଙ୍କ ସହଚରୀ ବୋଲି କେଉଁ ଦେବୀଙ୍କୁ କୁହାଯାଇଛି ?

(କ) ବିମଳା (ଖ) କମଳା

(ଗ) ହିଙ୍ଗୁଳା (ଘ) ତାରା

୧୮. କିଏ ରଣସ୍ଥଳକୁ ନିଜ ଅସ୍ତ୍ରରେ ଧବଳ କରିଛି ?

(କ) ଅଶ୍ଵବଳ (ଖ) ଦନ୍ତାବଳ

(ଗ) ସୈନ୍ୟବଳ (ଘ) ପ୍ରଜାବଳ

୧୯. ଗୋମାୟୁ କାହାକୁ କହନ୍ତି ?

(କ) ହାତୀ (ଖ) ଶାରୁଣୀ

(ଗ) ବରାହ (ଘ) ଶୃଗାଳ

୨୦. ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କର ଦୁର୍ଗର ନାମ କ'ଣ ?

- (କ) ଚଉଦ୍ୱାର ଗଡ଼ (ଖ) ବିଡ଼ାନାସୀ ଗଡ଼
 (ଗ) ଶିଶୁପାଳ ଗଡ଼ (ଘ) କୁଜଙ୍ଗ ଗଡ଼
୨୧. ରାଜା ଅନଶନ କରି କାହା ଦେଉଳରେ ଅଧ୍ୟା ପଢ଼ିଥିଲେ ?
 (କ) ଶିବ (ଖ) ବିଷ୍ଣୁ
 (ଗ) ଚଣ୍ଡିକା (ଘ) ଲକ୍ଷ୍ମୀ
୨୨. ନିୟତି ରୂପେ କାହାର ଇଚ୍ଛା ତ୍ରିଭୁବନରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ ?
 (କ) ମହାଶକ୍ତି (ଖ) ମହାରୁଦ୍ର
 (ଗ) ମହାବ୍ରହ୍ମ (ଘ) ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ
୨୩. ଶତ୍ରୁ-ଦର୍ପହାରୀ ଜୈତ୍ରମଣିକୁ କେଉଁଠି ପିନ୍ଧିବାକୁ ଚଣ୍ଡିକା ରାଜାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ ?
 (କ) କଣ୍ଠମଣି ରୂପେ (ଖ) ଶିରୋମଣି ରୂପେ
 (ଗ) ହସ୍ତମଣି ରୂପେ (ଘ) ହୃଦମଣି ରୂପେ
୨୪. କେଉଁ ରାଜା ଜୈତ୍ରମଣି ଧାରଣ କରିଥିଲେ ?
 (କ) ମର୍କତ କେଶରୀ (ଖ) ଯଯାତି କେଶରୀ
 (ଗ) ସୁବର୍ଣ୍ଣ କେଶରୀ (ଘ) ନୃପକେଶରୀ
୨୫. ବାସୁଦେବ ଚୋରଗଙ୍ଗଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବା ଆଗରୁ କାହାର ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ?
 (କ) ଯଯାତି କେଶରୀ (ଖ) ମର୍କତ କେଶରୀ
 (ଗ) ବୀର କେଶରୀ (ଘ) ସୁବର୍ଣ୍ଣ କେଶରୀ
୨୬. ଚୋରଗଙ୍ଗ ଯେଉଁ ମାତୃ-ପାଦପଦ୍ମକୁ ଜୁହାର କରିଛନ୍ତି ସେ କିଏ ?

- (କ) ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଖ) ସରସ୍ୱତୀ
(ଗ) ଜାହ୍ନବୀ (ଘ) ବିମଳା

୨୭. ପ୍ରଭାତ-ତଗରା କିଏ ବୋଲି କବି କହିଛନ୍ତି ?

- (କ) କଞ୍ଚଳପାତି (ଖ) କୁମ୍ଭାରୁଆ
(ଗ) କପୋତ (ଘ) କାକ

୨୮. ଛାୟାବାଜି ଭଳି ଗଭୀର କନ୍ଦରା କେଉଁଥିରେ ପରିଣତ ହେଲା ?

- (କ) ଝରଣା (ଖ) ନଦୀ
(ଗ) ପୁଷ୍କରିଣୀ (ଘ) ହ୍ରଦ

୨୯. ଗଙ୍ଗାଦେବୀ ଜଳରେ ସମାସାନା ହେଲାବେଳେ ବନଦେବୀଙ୍କର କେଉଁ ବାଦ୍ୟ ବାଜି ଉଠିଥିଲା ?

- (କ) ବଂଶୀ (ଖ) ତାନ୍ପୁରୀ
(ଗ) ବୀଣା (ଘ) ଢୋଲ

୩୦. ଦ୍ୱାପରର ବୀର ଦେବବ୍ରତ କିଏ ?

- (କ) ଅର୍ଜୁନ (ଖ) କର୍ଣ୍ଣ
(ଗ) କୃଷ୍ଣ (ଘ) ଭୀଷ୍ମ

୩୧. ଧର୍ମ ସଂସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ କିଏ ଭାଜନ ଅଟେ ?

- (କ) କର୍ମବୀର (ଖ) ଧର୍ମବୀର
(ଗ) ଭକ୍ତିବୀର (ଘ) ଯୁଦ୍ଧବୀର

୩୨. ଶତ୍ରୁପ୍ରତି ପ୍ରୀତିଭାବ କେଉଁ ବଳ ଆଣି ଦିଏ ?

୧୩୮

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

(କ) ଧର୍ମବଳ

(ଖ) କର୍ମବଳ

(ଗ) ବାହୁବଳ

(ଘ) ପୁଣ୍ୟବଳ

୩୩. ଉତ୍କଳ ଭୂବନର ବିଷ୍ଣୁପଦୀ ବୋଲି କେଉଁ ନଦୀକୁ କୁହାଯାଇଛି ?

(କ) ବୈତରଣୀ

(ଖ) ଭାର୍ଗବୀ

(ଗ) ଦୟା

(ଘ) ମହାନଦୀ

୩୪. ମହାନଦୀ-ଲାଳା ନିମନ୍ତେ ତୀର୍ଥେଶ କେଉଁଦେଶ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି ?

(କ) ପୂର୍ବ ଦେଶ

(ଖ) ପଶ୍ଚିମ ଦେଶ

(ଗ) ଉତ୍ତର ଦେଶ

(ଘ) ଦକ୍ଷିଣ ଦେଶ

୩୫. ସୁକାନ୍ତି-ତନୁଜା କିଏ ?

(କ) ଗଙ୍ଗା

(ଖ) ଗୋଦାବରୀ

(ଗ) ମହାନଦୀ

(ଘ) କାବେରୀ

୩୬. ଦକ୍ଷିଣରେ ନାବିକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କିଏ ଅର୍ଚ୍ଚିତା ହୁଅନ୍ତି ?

(କ) ତାରାତାରିଣୀ

(ଖ) ଭଗବତୀ

(ଗ) ଚର୍ଚ୍ଚିକା

(ଘ) ଉଗ୍ରତାରା

୩୭. ଦ୍ୱିଷାମ୍ପତି କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ?

(କ) ସୂର୍ଯ୍ୟ

(ଖ) ଚନ୍ଦ୍ର

(ଗ) ସାଗର

(ଘ) ପୃଥିବୀ

୩୮. ପାଶୀର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?

- (କ) ଯମ (ଖ) କୁବେର
 (ଗ) ବରୁଣ (ଘ) ଗନ୍ଧର୍ବ
୩୯. କେଉଁ ଦେବୀ ଯଜ୍ଞରୁ ସମୂତା ବୋଲି କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅଛି ?
 (କ) ଚଣ୍ଡିକା (ଖ) ବିମଳା
 (ଗ) ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଘ) ବିରଜା
୪୦. ଗୋନାସିକା ଗିରିରୁ କେଉଁନଦୀ ଜାତ ହୋଇଛି ?
 (କ) ବ୍ରାହ୍ମଣୀ (ଖ) ବୈତରଣୀ
 (ଗ) ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା (ଘ) ବିରୂପା
୪୧. ମେଘାସନ ଶୈଳରେ କିଏ ବାସ କରେ ବୋଲି କବି କହିଛନ୍ତି ?
 (କ) ବାଦଲ (ଖ) ଝଟିକା
 (ଗ) ପବନ (ଘ) ବିଜୁଳି
୪୨. ମହାନଦୀର ସହଚରୀ ବୋଲି କବି କାହାକୁ କହିଛନ୍ତି ?
 (କ) ବୈତରଣୀ (ଖ) କୁଶଭଦ୍ରା
 (ଗ) ବଳାଙ୍ଗୀ (ଘ) ଚିତ୍ରୋତ୍ପଳା
୪୩. କେଉଁମାନେ ସୁବର୍ଣ୍ଣପରାଗ ସୁବର୍ଣ୍ଣଚଟିନୀରୁ ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲେ ?
 (କ) ଆଦିବାସୀ (ଖ) ଗ୍ରାମବାସୀ
 (ଗ) ଶବର ଯୁବତୀ (ଘ) ଜୁଆଙ୍ଗୟୁବତୀ
୪୪. ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପାବନୀ ବୋଲି କବି କେଉଁ ନଦୀକୁ କହିଛନ୍ତି ?
 (କ) ବ୍ରାହ୍ମୀ (ଖ) ବୈତରଣୀ

- (ଗ) କାଠଯୋଡ଼ି (ଘ) ମହାନଦୀ
୪୫. ପାହାଡ଼ ଉପରେ କୋଟିଲାଖାଇଙ୍କର ରାବ ବନ ମଧ୍ୟରେ କାହାର ପ୍ରଭାବ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲା ?
- (କ) ପ୍ରଭାତ (ଖ) ମଧ୍ୟାହ୍ନ
(ଗ) ସାନ୍ଧ୍ୟାହ୍ନ (ଘ) ରାତ୍ରି
୪୬. ଉଚ୍ଚତାରେ ସର୍ବଶୈଳକୁ ଲଜ୍ଜା ଦେଇ କିଏ ଶିଖର ଟେକିଛି ?
- (କ) ସର୍ପେଶ୍ୱର (ଖ) କପିଳାସ
(ଗ) ବରୁଣେଇ (ଘ) ସପ୍ତଶଯ୍ୟା
୪୭. କେଉଁସ୍ଥାନ ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତୀରାଜି ମଣ୍ଡିତ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ?
- (କ) ଆଠଗଡ଼ (ଖ) ସାରଙ୍ଗଗଡ଼
(ଗ) ପଟିଆ (ଘ) ନରାଜ
୪୮. ଥରେ କାନ୍ତକୁ ଥରେ ମିହିରକୁ ଅନାଇ କାଠଯୋଡ଼ି ନୀରରେ କିଏ ଭାସୁଛି ?
- (କ) ମାଛରଙ୍କା (ଖ) ହଂସ
(ଗ) ରଥାଙ୍ଗୀ (ଘ) ବଡକ
୪୯. ନବ ନବ ଇନ୍ଦ୍ରଜାଳ ଦେଖାଇ କିଏ କେତେ ପ୍ରକାର ରୂପ ଧାରଣ କରୁଛି ?
- (କ) ଆକାଶ (ଖ) ପୃଥିବୀ
(ଗ) ଚକ୍ରବାଳ (ଘ) ସାଗର
୫୦. ଚଉଦିଗରେ କ'ଣ ଘୋଟିଲେ ଜଳ ସ୍ଥଳ ଓ ବ୍ୟୋମର ସୀମା ଲିଭିଯାଏ ?
- (କ) ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣ (ଖ) ଚନ୍ଦ୍ର କିରଣ

(ଗ) ଘନ ବାଦଲ (ଘ) ଚିମିର-କାଳିମା

୫୧. ପଟହ-କାହାଳୀ-ତୁରୀ-ଭେରୀ ଶବ୍ଦରେ କାହାର ଗୃହ କମ୍ପି ଉଠୁଛି ?

(କ) ମହାଦେବଙ୍କର (ଖ) ଚଣ୍ଡିକାଙ୍କର

(ଗ) ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର (ଘ) ମଙ୍ଗଳାଙ୍କର

୫୨. ତରୁପର୍ଣ୍ଣରେ ଦୀପ କାହାକୁ ନିନ୍ଦା କରୁଛି ?

(କ) ସୂର୍ଯ୍ୟ (ଖ) ଚନ୍ଦ୍ର

(ଗ) ଗ୍ରହାଣୁପୁଞ୍ଜ (ଘ) ତାରାବ୍ରଜ

୫୩. ସମସ୍ତେ ଉତ୍ସବରେ ଭାଗୀ ହୋଇଥିଲାବେଳେ କାହାର ମୁଖ ମଳିନ ଥିଲା ?

(କ) ରାଜା (ଖ) ରାଣୀ

(ଗ) ଜେମା (ଘ) ପ୍ରଜା

୫୪. ପୋତପାଳ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?

(କ) ନୌକା (ଖ) ନାବିକ

(ଗ) ଭେଳା (ଘ) ବୋଇତ

୫୫. ନନ୍ଦିକା କେଉଁ ଗୃହରେ ନିଭୃତରେ ବସି ଯୁଦ୍ଧର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖୁଥିଲା ?

(କ) ରଙ୍ଗଶାଳା (ଖ) ପାକଶାଳା

(ଗ) ଚନ୍ଦ୍ରଶାଳା (ଘ) ଶୟନଶାଳା

୫୬. ଶିଖଣ୍ଡୀ-ବାହାନ କାହାକୁ କୁହାଯାଇଛି ?

(କ) ଶିବ (ଖ) ବିଷ୍ଣୁ

(ଗ) କନ୍ଦର୍ପ (ଘ) କାର୍ତ୍ତିକେୟ

୫୭. ବୀର ସବୁବେଳେ କିପରି ଯୁଦ୍ଧୁଥାଏ ?

(କ) ଖଣ୍ଡାର ଦାଡ଼ରେ (ଖ) ଭାଗ୍ୟର ଦାଡ଼ରେ

(ଗ) ବିପଦର ଦାଡ଼ରେ (ଘ) କର୍ମର ଦାଡ଼ରେ

୫୮. ଚନ୍ଦନ ଗଛରେ କିଏ ବାସ କରେ ?

(କ) ଶୁକ (ଖ) କୋଇଲି

(ଗ) ପନୁଗ (ଘ) ଗୁଣ୍ଡୁଚି

୫୯. ଚୋରଗଙ୍ଗଙ୍କ ଜନନୀ କିଏ ବୋଲି ନୟିକା ଶୁଣିଥିଲେ ?

(କ) ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଖ) ବିମଳା

(ଗ) ଜାହ୍ନବୀ (ଘ) ବିରଜା

୬୦. ମଶାରି ଭିତରେ ମଶକ ପରି ନୟିକାଙ୍କ ମନ କିପରି ଭ୍ରମୁଥିଲା ?

(କ) ଆଶଙ୍କାରେ (ଖ) ଉକ୍ତଶ୍ରେଣୀରେ

(ଗ) ବ୍ୟାକୁଳତାରେ (ଘ) ଆର୍ତ୍ତରେ

୬୧. ରାଜାବାଳା ନୟିକା କାହା କୋଳରେ ଦୋଳି ଖେଳୁଥିଲେ ?

(କ) ଭାବ-ସମୁଦ୍ର (ଖ) ଭାବ-ସରିତ

(ଗ) ଭାବ-ଉର୍ମି (ଘ) ଭାବ-ଉଛାସ

୬୨. ନୟିକାଙ୍କ ପିତା କାହା କଥା ରଖୁଥିଲେ ଏତେ ରକ୍ତପାତ ହୋଇନଥାନ୍ତା ବୋଲି ନୟିକା ଭାବୁଥିଲେ ?

(କ) ଚୋରଗଙ୍ଗଙ୍କର (ଖ) ରାଣୀଙ୍କର

- (ଗ) ମନ୍ତ୍ରୀ ବାସୁଦେବଙ୍କର (ଘ) ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର
୨୩. ଶାସ୍ତ୍ରମତରେ କାହା ଉପରେ ପିତାଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ଅଛି ?
- (କ) ପତ୍ନୀ (ଖ) ପୁତ୍ର
(ଗ) ସୁତା (ଘ) ଭ୍ରାତା
୨୪. ଭାଗ୍ୟଦେବୀ ସବୁବେଳେ କାହାର ଅନୁକୂଳ ହୋଇଥାନ୍ତି ?
- (କ) ଧାର୍ମିକର (ଖ) ଧନୀକର
(ଗ) ଭକ୍ତର (ଘ) ଉଦ୍‌ଯୋଗୀର
୨୫. ମହାରେ ମହାବଳୀ କିଏ ବୋଲି କବି କହିଛନ୍ତି ?
- (କ) ଧର୍ମ (ଖ) କର୍ମ
(ଗ) ପୁଣ୍ୟ (ଘ) ପ୍ରେମ
୨୬. ପ୍ରେମ ବଳରେ ସୁଭଦ୍ରା କ'ଣ ଲାଭ କରିଥିଲେ ?
- (କ) ଧନ (ଖ) ଯଶ
(ଗ) ଦୟିତ (ଘ) ରାଜ୍ୟ
୨୭. ଦେବାଦ ମଣିଷି ହସ୍ତଗତ ହେଲେ ନୟିକାର ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର କ'ଣ ହେବେ ବୋଲି ନୟିକା ଚିନ୍ତା କରିଛନ୍ତି ?
- (କ) ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ବୀର (ଖ) ମଗଧ ଇଶ୍ୱର
(ଗ) ଉତ୍କଳ ଇଶ୍ୱର (ଘ) ରାଜ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ
୨୮. ଖେଳା-ଖଞ୍ଜିରୀଟ ଦୃଶା ବୋଲି କବି କାହାକୁ ଉପମା ଦେଇଛନ୍ତି ?
- (କ) ଗଙ୍ଗା (ଖ) ସୁଭଦ୍ରା
(ଗ) ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଘ) ନୟିକା

୧୯. ବିଡ଼ାନାସାଗଡ଼ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଦୁଆର କେଉଁ ଦିଗକୁ ଥିଲା ?

- (କ) ପୂର୍ବ (ଖ) ପଶ୍ଚିମ
(ଗ) ଉତ୍ତର (ଘ) ଦକ୍ଷିଣ

୨୦. ଶର୍ବରୀଶ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?

- (କ) ସୂର୍ଯ୍ୟ (ଖ) ଚନ୍ଦ୍ର
(ଗ) ତାରା (ଘ) କୁମୁଦ

୨୧. ପ୍ରତି ବୀତି ବନ୍ଧରେ ଚନ୍ଦ୍ରମା-ପଦକ କାହା ସମ ଝକଝକ କରୁଥିଲା ?

- (କ) ହୀରକ (ଖ) ସୁବର୍ଣ୍ଣ
(ଗ) କଉସୁଭ (ଘ) ସ୍ୱଚିକ

୨୨. ଚରୁଶିରରେ ବସି କିଏ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାମୃତ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରେମାମୃତ ପାନ କରୁଥିଲା ?

- (କ) ହଂସ ହଂସୀ (ଖ) କପୋତ କପୋତୀ
(ଗ) ଶୁକ ଶାରୀ (ଘ) ଚକୋର ଚକୋରୀ

୨୩. ଦିଗ ଦିଗତରେ କାହାର ସ୍ୱନ ଯାମିନୀର ନୂପୁର-ନିକୃଣ ଭଳି ଶୁଭୁଥିଲା ?

- (କ) କପୋତ (ଖ) ଝିଲ୍ଲା
(ଗ) ଚକୋର (ଘ) ପିକ

୨୪. ଚୋରଗଙ୍ଗଙ୍କର ଲାଳସା କେଉଁଥିପାଇଁ ଥିଲା ?

- (କ) ରାଜ୍ୟ ଲାଭ ପାଇଁ (ଖ) ଶତ୍ରୁ ବିଜୟ ପାଇଁ
(ଗ) ଦିଗ୍ ବିଜୟ ପାଇଁ (ଘ) ଧର୍ମ ସ୍ଥାପନା ପାଇଁ

୧୫. ଧର୍ମର ସହାୟ କିଏ ?

(କ) ଧାର୍ମିକ	(ଖ) ସନ୍ନ୍ୟାସୀ
(ଗ) ରାଜା	(ଘ) ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସାଇଁ

୧୬. ଚମ୍ପୂପତିର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?

(କ) ରାଜା	(ଖ) ମନ୍ତ୍ରୀ
(ଗ) ସେନାପତି	(ଘ) କଚୁଆଳ

୧୭. ସୁଷମାରେ ରାଜଜେମା କାହାକୁ ନିନ୍ଦା କରୁଥିଲେ ?

(କ) ବିକଶିତ ପଦ୍ମକୁ	(ଖ) ଚକ୍ର କିରଣକୁ
(ଗ) ସୁନ୍ଦରୀ ଅପ୍ସରାକୁ	(ଘ) ଶାରଦାୟ ଉଷାକୁ

୧୮. ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୃଷଣେ ଶୋଭେ ମ କାଶୀ - ଏଠାରେ ମ କାଶୀର ଅର୍ଥ କ'ଣ ?

(କ) ମ ହସ୍ତୀ	(ଖ) ଉ ମା ନାରୀ
(ଗ) ନିକା	(ଘ) ଗଣବଧୂ

୧୯. ରାଜଜେମାଙ୍କର ବଦନମଣ୍ଡଳ କାହାକୁ ଜିଣୁଥିଲା ?

(କ) ସକାଳର ପଦ୍ମକୁ	(ଖ) ସଂଧ୍ୟାର କୁମୁଦକୁ
(ଗ) ନବୋଦିତ ତପନକୁ	(ଘ) ଶରଦର ଇନ୍ଦୁକୁ

୨୦. ଅଥବା ଗଢ଼ିଲେ ରତୁ ପୁଷ୍ପାକର - ଏଠାରେ ପୁଷ୍ପାକର କାହାକୁ କୁହାଯାଇଛି ?

(କ) ଫୁଲ ବଗିଚା	(ଖ) ପୁଷ୍ପ ଚାଙ୍ଗୁଡ଼ା

(ଗ) ବସନ୍ତରତ୍ନ (ଘ) କନ୍ୟା

୮୧. ଅପରୂପା ନୟିକାଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ଦେବୀ କି ମାନବୀ ବୋଲି ଚୋରଗଙ୍ଗଙ୍କର ସଂଶୟ କିଭଳି ଦୂର ହେଲା ?

(କ) ସ୍ଵରରୁ (ଖ) ଚାଲିରୁ

(ଗ) ପଲକ ପାତରୁ (ଘ) ଛାୟାରୁ

୮୨. ନାରୀକୁଳ ସର୍ବଦା କାହାର ପକ୍ଷପାତୀ ବୋଲି ନୟିକା କହିଥିଲା ?

(କ) ଧନବାନଙ୍କର (ଖ) ରୂପବାନଙ୍କର

(ଗ) ବୀରଙ୍କର (ଘ) ରାଜତକ୍ରବୀଙ୍କର

୮୩. ଜୈତ୍ରମଣି ବିନିମୟରେ ନୟିକା କ'ଣ ଯାଚଣା କରିଥିଲା ?

(କ) ଧନ (ଖ) ମାନ

(ଗ) ପ୍ରେମ (ଘ) ରାଣୀପଦ

୮୪. 'ନାଭିଗନ୍ଧା'ର ବର୍ଣ୍ଣନାମାନ କ'ଣ ?

(କ) କଟକ (ଖ) ବିଡ଼ାନାସୀ

(ଗ) ଭୁବନେଶ୍ଵର (ଘ) ଯାଜପୁର

୮୫. ନୟିକାର ମୋହପାଶକୁ କିଏ ଛେଦନ କଲା ?

(କ) ମନ (ଖ) ପ୍ରାଣ

(ଗ) ହୃଦୟ (ଘ) ବିବେକ

୮୬. ଅନୁତାପ ପଣା କ'ଣ ଉଗାରି ନୟିକାଙ୍କର ମର୍ମସ୍ଥଳକୁ ଦଂଶନ କଲା ?

(କ) ବିଷ (ଖ) ଅନଳ

(ଗ) ଜଳ (ଘ) ବାୟୁ

୮୭. ମୂଳ କାଟିଦେଲେ ବଲ୍ଲୀକ ଦୂରତ୍ତ- ଏଠାରେ ବଲ୍ଲୀକ କିଏ ?

- (କ) ମୁଷା (ଖ) ପିମ୍ପୁଡ଼ି
(ଗ) ଉଇ (ଘ) ଯୋକ

୮୮. ସ୍ମୃତିକୁ ଫିଙ୍ଗିପାରିଲେ ମଣିଷ କ'ଣ ଲଭନ୍ତା ?

- (କ) ସୁଖ (ଖ) ଶାନ୍ତି
(ଗ) ମୁକ୍ତି (ଘ) ନିସ୍ତାର

୮୯. ନତ ମୁଖୀ ନନ୍ଦିକା କାହାର ଆଶ୍ରୟ ଚାହୁଁଥିଲା ?

- (କ) ଆକାଶର (ଖ) ମହୀର
(ଗ) ପାତାଳର (ଘ) ସାଗରର

୯୦. କାହାର ପ୍ରବାହରେ ଉଜାଣି ଭାସିବା ପାଇଁ ପ୍ରାଣୀଜଗତ ଭାଙ୍ଗନ ନୁହଁନ୍ତି ।

- (କ) ବାୟୁ ପ୍ରବାହ (ଖ) ମେଘ ପ୍ରବାହ
(ଗ) କାଳ ପ୍ରବାହ (ଘ) ଜଳ ପ୍ରବାହ

୯୧. ପ୍ରାଣହୀନ ଦୁଃଖିନୀ ନନ୍ଦିକାର ଶରୀର କିପରି ଦେଖାଯାଉଥିଲା ?

- (କ) ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ପୁଷ୍ପ ପରି (ଖ) ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତ ପଦ୍ମ ପରି
(ଗ) ବୃକ୍ଷରୂପ ଫୁଲ ପରି (ଘ) ମଥୁତ ପୁଷ୍ପ ପରି

୯୨. ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ନନ୍ଦିକା ଜୈତ୍ର ମଣିଚିକୁ କେଉଁଠି ରଖିଥିଲା ?

- (କ) ହସ୍ତମୁଠାରେ (ଖ) ଫରୁଆ ଭିତରେ
(ଗ) ପଶନ୍ତର କୋଣରେ (ଘ) ଶିବିକା ଭିତରେ

୯୩. ଶିରରେ କ'ଣ ଘେନି ଯାଉଛି ବୋଲି ନନ୍ଦିକା ତା'ର ପିତାଙ୍କୁ
ଲେଖୁଥିଲା ?

(କ) ଅନୁତାପ ଭାର (ଖ) ଗୁନି ଭାର

(ଗ) ଲଜା ଭାର (ଘ) ପାପ ଭାର

୯୪. ନିଜ ପିଣ୍ଡର ସକାର କେଉଁଠି କରାଇବାକୁ ନନ୍ଦିକା ପିତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ
କରିଥିଲା ?

(କ) ଶ୍ମଶାନରେ (ଖ) ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରରେ

(ଗ) ଦୁର୍ଗ ଭିତରେ (ଘ) ମାନବ ସଂଚାର ଶୂନ୍ୟ ଅ ଲରେ

୯୫. ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀ ବିଷାଦରେ ଉଦାସୀ ହୋଇ କେଉଁଠି ବନବାସୀ
ହେଲେ ?

(କ) ମହାନଦୀ ତୀରରେ (ଖ) ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ତୀରରେ

(ଗ) ବିରୂପା ତୀରରେ (ଘ) ଚିତ୍ରୋତ୍ପଳା ତୀରରେ

୯୬. ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁର କେଉଁଠି ଅବସ୍ଥିତ ?

(କ) ଅଶ୍ୱପା ହ୍ରଦ ନିକଟରେ (ଖ) କାଠଯୋଡ଼ି ତୀରରେ

(ଗ) କୁଶଭଦ୍ରା କୂଳରେ (ଘ) ବୈତରଣୀ କୂଳରେ

୯୭. ଚୋରଗଙ୍ଗ ସେହି ଦେବଦ ମଣିକୁ କେଉଁଠାକୁ ପଠାଇଥିଲେ ?

(କ) ନିଜ ରାଜ୍ୟକୁ (ଖ) ବିରଜା କ୍ଷେତ୍ରକୁ

(ଗ) ଏକାମ୍ର କ୍ଷେତ୍ରକୁ (ଘ) ନୀଳାଚଳ ଧାମକୁ

୯୮. ମହାନଦୀ କେଉଁଠାରେ ବେଶୀମୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ?

- (କ) କଟକ ଠାରେ (ଖ) ବିଡ଼ାନାସୀଠାରେ
(ଗ) ଚଉଦ୍ୱାର ଠାରେ (ଘ) ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁରଠାରେ

(ଖ) ୧ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ବାକ୍ୟରେ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ।

୧. ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଶୁଭ୍ର ତୟୁଗୁଡ଼ିକ କିପରି ଶୋଭା ପାଉଥିଲା ?
୨. ମଲ୍ଲୟୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରକମ୍ପିତ ରଙ୍ଗସୁଳୀକୁ ଦର୍ଶକମାନେ କିପରି ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ ?
୩. ଦାସେରକ ଗ୍ରୀବାତୋଳି କ'ଣ ଭକ୍ଷଣ କରୁଛି ?
୪. କେଉଁଠାରେ ବିପଣି ବସିଥିଲା ?
୫. କାଠଯୋଡ଼ିରୁ କେଉଁ କେଉଁ ନଦୀ ଜନ୍ମିଲୁଛି ?
୬. ଚୋରଗଙ୍ଗଙ୍କର ସ୍ୱକ୍ଷାବାର କେଉଁଠାରେ ଶୋଭା ପାଉଥିଲା ?
୭. ତୁଳସୀକ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରଧାନଦେବତା କିଏ ?
୮. ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଉ ର-କୋଶଳାର ଅବସ୍ଥିତି କେଉଁଠି ଥିଲା ?
୯. ଛତିଆର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବୀ କିଏ ଥିଲେ ?
୧୦. କେଉଁ ଦେବୀଙ୍କ ଠାରେ ନିତ୍ୟ ବଳିଦାନ କରାଯାଏ ?
୧୧. ଚିତ୍ରୋତ୍ପଳା କେଉଁନଦୀର ଶାଖାନଦୀ ?
୧୨. ଚିତ୍ରୋତ୍ପଳା ତୀରରେ କେଉଁ ଦେବୀ ପୂଜା ପାଆନ୍ତି ?

୧୩. ଉତ୍କଳର କାଳିନ୍ଦୀ ବୋଲି କବି କାହାକୁ କହିଛନ୍ତି ?
୧୪. ସୋରର ପୂର୍ବରେ ଓ ପଶ୍ଚିମରେ କ'ଣ ଶୋଭା ପାଇଛି ?
୧୫. ମାଧବଙ୍କର ମନ୍ଦିର କେଉଁଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ?
୧୬. ଧଉଳିର ଦର୍ପଣ ବୋଲି କବି କାହାକୁ କହିଛନ୍ତି ?
୧୭. କେଉଁମାନେ ମହାଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ ?
୧୮. କେଉଁଠାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ହରିଦ୍ରା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ?
୧୯. ରିପୁ କାନନରେ କେଉଁମାନେ ଦାବାନଳ ପରି ?
୨୦. ତାଳତେରର ଆରାଧ୍ୟାଦେବୀ କିଏ ?
୨୧. ଢେଙ୍କାନାଳର ନାମକରଣ କିପରି ହୋଇଛି ?
୨୨. ଗୁପ୍ତଙ୍କର ରୁଧିର ପାରଣା କେଉଁମାନେ ହେଲେ ?
୨୩. ଚୋରଗଙ୍ଗଙ୍କର କିଏ ସହାୟ ହୋଇଥିଲେ ?
୨୪. ଗଙ୍ଗାଙ୍କ ବାକ୍ୟରେ ଦେବ ଚନ୍ଦ୍ରଚୂଡ଼ ଚୋରଗଙ୍ଗଙ୍କୁ କ'ଣ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ?
୨୫. ଗଡ଼ଦ୍ୱାର ରୁଦ୍ଧକରିବାକୁ ରାଜା ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀକୁ କିଏ ଆଜ୍ଞା ଦେଇଥିଲେ ?
୨୬. ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କୁ କିଏ ଜୈତ୍ରମଣି ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ?
୨୭. ଚୋରଗଙ୍ଗଦେବ ବିଜନରେ କ'ଣ ମନ୍ତ୍ରଣା କରୁଥିଲେ ?
୨୮. 'କାଳିରାତ୍ରି ଯାଏ ରହ ଧୈର୍ଯ୍ୟଧରି'—ଏକଥା କିଏ କହିଛନ୍ତି ?

୨୯. କୁକୁଟ, କୌଶିକ ଓ ଚଷ୍ଟାପୁଏ ମିଳି କ'ଣ କଲେ ?
୩୦. ଜାହ୍ନବୀଙ୍କର ସହଚରୀମାନେ କେଉଁ ବେଶ ଧାରଣ କରିଥିଲେ ?
୩୧. ଦେବୀ ଜାହ୍ନବୀଙ୍କର କବରୀ କେଉଁଥିରେ ଭୂଷିତ ହୋଇଥିଲା ?
୩୨. ଜାହ୍ନବୀ ଜଳରେ ସମାସୀନା ହେବାପରେ କାହାର ବାଣୀ ବାଜି ଉଠିଲା ?
୩୩. ଜାହ୍ନବୀଙ୍କୁ ଜଳରେ କେଉଁମାନେ ବେଡ଼ି ରହିଥିଲେ ?
୩୪. ତୃଣାହାର ଛାଡ଼ି କେଉଁମାନେ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ ?
୩୫. ଦେବୀଙ୍କ ରୂପ କାହାକୁ ଲାଞ୍ଚିତ କରୁଥିଲା ?
୩୬. ଭୂ-ଭାରତରେ ଦ୍ଵାପର ଯୁଗରେ କିଏ ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ?
୩୭. ପ୍ରଧାନପାଟ ପର୍ବତ କେଉଁଠାରେ ପରିଦୃଶ୍ୟ ହୁଏ ?
୩୮. ଦେବତାଙ୍କୁ କ'ଣ ଜଣା ?
୩୯. ଶତ୍ରୁ ହୋଇବି କିଏ କାହାର ମନଚୋରୀ କଲା ?
୪୦. ପ୍ରଭୁପଣକୁ କିଏ ଭାଜନ ନୁହେଁ ?
୪୧. ମହାବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ସ୍ନାନ ଯୋଗୁଁ କିଏ ପୁଣ୍ୟତୋୟା ?
୪୨. ଶବର ଯୁବତୀମାନେ କେଉଁଠାରୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣପରାଗ ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି ?
୪୩. ରକ୍ଷାଙ୍କ ମନ୍ଦିର କେଉଁ କେଉଁ ନଦୀ ତୀରରେ ଅବସ୍ଥିତ ?
୪୪. ପ୍ରଧାନପାଟ ପ୍ରପାତର ଜଳରାଶି କେଉଁନଦୀ ସହିତ ମିଶିଛି ?
୪୫. କେଉଁ ସ୍ଥାନ ବୌଦ୍ଧ କି ାରାଜି ମଣ୍ଡିତ ଅଟେ ?
୪୬. ସର୍ପେଶ୍ଵର ପର୍ବତର ପୟର କିଏ ଧୌତ କରୁଛି ?

୪୭. ଥରେ କାନ୍ଥକୁ ଥରେ ମିହିରକୁ ଅନାଇ କିଏ ଭାବୁଛି ?
୪୮. ଉନ୍ନତ ଆନନ୍ଦରେ ଦୁର୍ଗବାସୀ କ'ଣ ରୁଣ୍ଡ କଲେ ?
୪୯. ଦେବୀଙ୍କ ଛାମୁରେ ଭକ୍ତି ଭାବରେ ରାଜା କ'ଣ କରୁଥିଲେ ?
୫୦. ଦେବତାଙ୍କୁ କ'ଣ ଜଣା ଯାହା ମନୁଷ୍ୟକୁ ବଣା କରେ ?
୫୧. ଅରି ହୋଇ ବି କିଏ କାହାର ମନ ଚୋରି କରିଛି ।
୫୨. ପ୍ରଭୁପଣକୁ କିଏ ଭାଜନ ନୁହେଁ ?
୫୩. ଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ କାହା ଉପରେ ପିତାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ଅଛି ?
୫୪. ମହାରେ ମହାବଳୀ କିଏ ?
୫୫. ଯୁଦ୍ଧ ଦିନରୁ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିବା ସୁଡ଼ଙ୍ଗର ଦ୍ଵାର କେଉଁ ଦିଗକୁ ଥିଲା ?
୫୬. ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାବାହିନୀ ଯାମିନୀ ଯୋଗୁଁ ଅବନୀ କିଭଳି ଦେଖାଯାଉଛି ?
୫୭. ସୁଷମାରେ ରାଜଜେମା କାହାକୁ ନିନ୍ଦା କରୁଛି ?
୫୮. ପୂର୍ଣ୍ଣମାସୀ କାହାକୁ ଲୋଡ଼ୁଛି ?
୫୯. ନାରୀକୁଳ ସର୍ବଦା କାହାର ପକ୍ଷପାତୀ ?
୬୦. ନତମୁଖୀ ନନ୍ଦିକା କାହାର ଆଶ୍ରୟ ଚାହୁଁଥିଲା ?

(ଗ) ୨ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ଦୁଇଟି ବାକ୍ୟରେ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ।
ଲେଖା ଓ ଲେଖକଙ୍କ ପାଇଁ - ୧ ନମ୍ବର ଓ ଉ ର ପାଇଁ - ୧

ନମ୍ବର ।

୧. ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ କାବ୍ୟଟି କେଉଁ କେଉଁ ବିଦେଶୀ ଗ୍ରନ୍ଥର ଛାୟାରେ ଲିଖିତ ?
୨. କାଠଯୋଡ଼ି କୂଳରେ କ'ଣ ବସିଛି ଓ ଲୋକମାନେ କେଉଁଠି ଠୁଳ ହୋଇଛନ୍ତି ?
୩. ଆଳି କାହିଁକି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ?
୪. ଶାଳିପୁର କେଉଁ ନଦୀ କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ? ଏଠାରେ କେଉଁ ଦେବୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଅଛି ?
୫. ଉ ର-କୋଶଳା କେଉଁ ଅ ଜକୁ କୁହାଯାଉଥିଲା ?
୬. କବି ଉଦ୍ରକର ବର୍ଣ୍ଣନା କିପରି କରିଛନ୍ତି ?
୭. ସୋରର ଚିତ୍ର କିପରି ଦିଆଯାଇଛି ?
୮. ଉତ୍କଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ କାହାକୁ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ କିଏ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ?
୯. ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀ କାହିଁକି ଗଡ଼ଦ୍ଵାର ରୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ?
୧୦. ଚଣ୍ଡିକା ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କୁ ସ୍ଵପ୍ନରେ କ'ଣ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ?
୧୧. ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କୁ ଜୈତ୍ରମଣି ପ୍ରଦାନ କରି ଚଣ୍ଡିକା କ'ଣ କହିଥିଲେ ?
୧୨. ବାସୁଦେବ କିଏ ? ସେ କାହିଁକି ଚୋଳଗଙ୍ଗଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀତ୍ଵ ସ୍ଵୀକାର କରିଥିଲେ ?
୧୩. କୁଆଁତାରା କିପରି ଶୋଭା ପାଉଛି ?
୧୪. କୁମ୍ଭାଟୁଆର ବର୍ଣ୍ଣନା କିପରି ଦିଆଯାଇଛି ?
୧୫. କେଉଁମାନେ ମିଶି ତ୍ରୌର୍ଯ୍ୟତ୍ରିକ ସଂପାଦନ କଲେ ?

୧୬. ନିର୍ଜନ କନ୍ଦରୁ ପ୍ରବାହିତ ଜଳଧାରାକୁ କବି କିପରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ?
୧୭. ହ୍ରଦ ମଧ୍ୟରେ କ'ଣ ଶୋଭାପାଉଥିଲା ?
୧୮. କବି ମହାନଦୀକୁ କିପରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ?
୧୯. ବିରଜାଦେବୀଙ୍କର କିପରି ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇଛି ?
୨୦. ବୈତରଣୀର ବର୍ଣ୍ଣନା କିପରି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ?
୨୧. ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀର କି ବର୍ଣ୍ଣନା ଦିଆଯାଇଛି ?
୨୨. ରଚିବେ ଯା' ତୀରେ ରୁଚିର ନବର
ଦୂର ଭବିଷ୍ୟତେ ତୋର ବଂଶଧର—ଏହାର ଭାବାର୍ଥ ଲେଖ ।
୨୩. କେଉଁ ନଦୀ ଉତ୍କଳରେ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି ?
୨୪. ଦେବୀଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବରେ କେଉଁ ନବତୀର୍ଥ କାହା ନାମାନୁସାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ?
୨୫. ନଦୀକୂଳ ବନ୍ଧୁ କିଏ ଓ ସେ କାହିଁକି ପ୍ରଭୁ ର ଦେଲା ?
୨୬. କିଏ ପଞ୍ଚୁଖେଳ ଖେଳୁଛି ଓ କିପରି ?
୨୭. ନୀଳ ପ୍ରାଚୀର ପରି କ'ଣ ଶୋଭାପାଉଛି ?
୨୮. ସପ୍ତଶଯ୍ୟାର ବର୍ଣ୍ଣନା କିପରି ହୋଇଛି ?
୨୯. ନରାଜ କାହିଁକି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ?
୩୦. ସର୍ପେଶ୍ଵର ପର୍ବତ କେଉଁଠି ଅଛି ? ସେଠାରେ କେଉଁନଦୀ ପ୍ରବାହିତ ?
୩୧. ରଥାଜୀ ବିଷୟରେ କ'ଣ କୁହାଯାଇଛି ?

୩୨. ଗଡ଼ବାସୀ ଜନେ କାହିଁକି ଉଲ୍ଲାସରେ ଗଡୁଛନ୍ତି ?
୩୩. ଚଣ୍ଡିକାଙ୍କ ଗୃହରେ କିପରି ମହୋତ୍ସବ ଲାଗି ରହିଥିଲା ଓ କାହିଁକି ?
୩୪. କିଏ କାହିଁକି ମୁଖ ମଳିନ କରିଛି ?
୩୫. ବୃଥା ସେ କୃତ୍ରିମ ଉଲ୍ଲାସେ ପ୍ରୟାସ
ପୁଟି ବାହାରୁଛି ରୁଦ୍ଧ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ-କାହା ବିଷୟରେ କାହିଁକି କୁହାଯାଇଛି ?
୩୬. ସମାଧି-ତପୁରା ବୋଲି କାହାକୁ କୁହାଯାଇଛି ଓ କାହିଁକି ?
୩୭. ଶିଖଣ୍ଡି ବାହନ କିଏ ଏହା କେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କୁହାଯାଇଛି ?
୩୮. ଅସି-ଲତାବନରେ କିଏ କାହାକୁ ନେଇ ପକାଇଛି ?
୩୯. କିଏ ଦେଖୁଅଛି ଫେଡ଼ି ଭବିତବ୍ୟ ?
ହେବ କାଳେ ଶତ୍ରୁ-ଶରର ଶରବ୍ୟ !-ଏକଥା କିଏ କାହା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
କହିଛି ?
୪୦. ଜାହ୍ନବୀଙ୍କର ହୃଦୟ ବଜ୍ର ପରି ବୋଲି କାହିଁକି କୁହାଯାଇଛି ?
୪୧. ଦେବକୃଷ୍ଣ ସିନା ଦେବତାଙ୍କୁ ଜଣା
ମନୁଷ୍ୟତ ତହିଁ ସବୁବେଳେ ବଣା'-ଏକଥା କେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ
କୁହାଯାଇଛି ?
୪୨. ନନ୍ଦିକାର ମନ କିପରି ବିଚଳିତ ହୋଇଛି ?
୪୩. କାହାର ହୃଦୟ ବିପଣିକୁ କିଏ ଲୁଣ୍ଠନ କଲା ଓ କିପରି ?
୪୪. ଗଲା ହୃଦୟ ନ ଆସିବ ବାହୁଡ଼ି

- ପକ୍ଷ ଥିଲେ ଦେହ ଯାଇଥାନ୍ତା ଉଡ଼ି—କିଏ କେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କହିଛି ?
୪୫. ବାସୁଦେବ କାହିଁକି ଦେଶାନ୍ତରୀ ହେଲେ ?
୪୬. କିଏ କାହାର ପୁତ୍ରାଭାବ ପୂରଣ କରିଥାନ୍ତା ବୋଲି ନୟିକା ଭାବିଛି ?
୪୭. ସୁଭଦ୍ରା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କ'ଣ କୁହାଯାଇଛି ?
୪୮. କ'ଣ କରି ପ୍ରେମିକା କୁଳର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେବ ବୋଲି ନୟିକା ଭାବିଛି ?
୪୯. ନୟିକା କିପରି ସୁତଙ୍ଗ ଦ୍ଵାର ଉନ୍ମୋଚନ କଲା ?
୫୦. ଜହ୍ନୁରାତିରେ ଚକୋର-ଚକୋରୀଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କିପରି କରିଛନ୍ତି ?
୫୧. ଭାଗ୍ୟ-ଚକ୍ର କାହାର ବଚସ୍କର ଓ କିପରି ?
୫୨. ସର୍ବବାମା ଶିରୋଭୂଷା କିଏ ଓ ତା'ର ଶୋଭା କାହାକୁ ନିନ୍ଦା କରୁଛି ?
୫୩. ନୟିକାର ଭୃ-ସଂଚାଳନକୁ କିପରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ?
୫୪. ନୟିକାର କଟିଶୋଭାକୁ କିପରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ?
୫୫. ନୟିକାର ନୀଳ କେଶପାଶର ଶୋଭା କିପରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ?
୫୬. ଦିବ୍ୟନାରୀଚି ଦେବୀ କି ମାନବୀ, ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବ କିପରି ଜାଣିଲେ ?
୫୭. ଅନିଳେ କଦାପି ଟଳେ କି ଅଚଳ ?—ଏହା କେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କୁହାଯାଇଛି ?
୫୮. ଚୋରଗଙ୍ଗଙ୍କର ହୃଦୟର କାହିଁକି ଆଲୋଡ଼ିତ ହେଲା ?
୫୯. ଯଯାତିଙ୍କ ଯଶୋରାଶି କେଉଁଠି ଠୁଳ ହୋଇଛି ଓ କିପରି ?
୬୦. ଯଯାତିଙ୍କ କୁଳରେ ନୟିକାର ଜନ୍ମକୁ ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ କିପରି ତୁଳନା

କରିଛନ୍ତି ?

୬୧. ନନ୍ଦିକା କେଉଁ ତିନି ମହାପାପ କରିଥିଲେ ?
୬୨. ନନ୍ଦିକାକୁ ତା'ର ଆତ୍ମକୃତ ପାପ କିପରି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହେଲା ?
୬୩. ନନ୍ଦିକା କାହାକୁ ଆଶ୍ରୟ ମାଗୁଥିଲା ?
୬୪. ନନ୍ଦିକା ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କୁ ଚିଠିରେ କ'ଣ ଲେଖୁଥିଲା ?
୬୫. ସୁବର୍ଣ୍ଣ କେଶରୀ ଚୋରଗଣଙ୍କୁ କ'ଣ ସମର୍ପଣ କରି କେଉଁଠିକୁ ଗଲେ ?

(ଘ) ୩ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ (୩୦ଟି ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ) ଲେଖା ଓ ଲେଖକଙ୍କ ପାଇଁ – ୧ ନମ୍ବର ଓ ଉ ର ପାଇଁ – ୨ ନମ୍ବର ।

୧. କାଠଯୋଡ଼ି ତୀରରେ ଚୋରଗଣ ଦେବଙ୍କ ସମରସଜାର ଚିତ୍ର ପ୍ରଦାନ କର ।
୨. 'ନନ୍ଦିକେଶ୍ୱରୀ' କାବ୍ୟରେ ଉଷା ବର୍ଣ୍ଣନାର ଚିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
୩. ଗଙ୍ଗାଦେବୀ ଚୋରଗଣଦେବଙ୍କୁ କେଉଁ ଭକ୍ତି ପ୍ରଚାର କରିବାକୁ କହିଛନ୍ତି ଓ କାହିଁକି ?
୪. ଧର୍ମବୀରର ମହା ସଂପର୍କରେ କବି କ'ଣ କହିଛନ୍ତି ?
୫. ମହାନଦୀର ବର୍ଣ୍ଣନା କବି ଲେଖନୀରେ କିଭଳି ରୂପ ପାଇଛି ?
୬. ପ୍ରଧାନପାଟର ଚିତ୍ର କିପରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ?
୭. ସୁକାନ୍ତି-ତନୁଜାଙ୍କର ଚାରି ସଖୀଙ୍କର ପରିଚୟ ଦିଅ ।
୮. ବିଭାନାସୀଗଡ଼ରେ କିପରି ଉତ୍ସବ ପାଳିତ ହୋଇଥିଲା ?

୯. କାବ୍ୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଚମିସ୍ରା ରଜନୀର ଚିତ୍ର ପ୍ରଦାନ କର ।
୧୦. ଚୋରଗଙ୍ଗଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କବି କିପରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ?
୧୧. ମନ୍ତ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ରାଜା ସୁବର୍ଣ୍ଣକେଶରୀଙ୍କୁ କି ମନ୍ତ୍ରଣା ଦେଇଥିଲେ ?
୧୨. କିଏ ପ୍ରଭୁପଣକୁ ଭାଙ୍ଗନ ନୁହେଁ ?
୧୩. ପ୍ରେମର ଶକ୍ତି ସଂପର୍କରେ କ'ଣ କୁହାଯାଇଛି ?
୧୪. ନନ୍ଦିକାର ଅଭିସାରକାଳୀନ ଜହ୍ନରାତିର ଶୋଭା ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
୧୫. 'ବୀର ପକ୍ଷପାତୀ ସଦା ନାରୀକୁଳ'—ଏହାର ଭାବ ପ୍ରକାଶ କର ।
୧୬. ଦୈବୀଶକ୍ତି ଓ ନିୟତିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସଂପର୍କରେ କବିଙ୍କର ସମର୍ଥନକୁ ପ୍ରକାଶ କର ।
୧୭. ତିରସ୍କୃତା ନନ୍ଦିକାର ହତାଶା ଭାବର ଚିତ୍ର ପ୍ରଦାନ କର ।
୧୮. ରାଜନନ୍ଦିନୀ ନନ୍ଦିକାର ପ୍ରାଣହୀନ ଶରୀରର ନିଷ୍ପ୍ରଭ କାନ୍ତିର ଚିତ୍ର ପ୍ରଦାନ କର ।
୧୯. ରାଜନନ୍ଦିନୀ ନନ୍ଦିକା ଶିବିକାରେ ଥାଇ ପିତାଙ୍କୁ କ'ଣ ଲେଖିଥିଲେ ?
୨୦. ନନ୍ଦିକାର ମୃତ୍ୟୁରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କାରୁଣ୍ୟର ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର ।

(ଡ) ୫ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ଦୀର୍ଘ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ (୧୫୦ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଉ ର) ।

୧. ରାଧାନାଥଙ୍କର ସଫଳ କବିକର୍ମର ନିଦର୍ଶନ 'ନନ୍ଦିକେଶ୍ୱରୀ' — ଆଲୋଚନା କର ।
୨. ରାଧାନାଥଙ୍କର ଏକ ବୈଚିତ୍ର୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ସୃଷ୍ଟି 'ନନ୍ଦିକେଶ୍ୱରୀ' — ଆଲୋଚନା

କର ।

୩. ପ୍ରେମ ଅନ୍ଧ ଅଟେ – ‘ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ’ କାବ୍ୟରୁ ଏହି ଉକ୍ତିର ଯଥାର୍ଥତା ଦର୍ଶାଅ ।
୪. ‘ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ’ କାବ୍ୟରୁ ପ୍ରଣୟ ସ୍ଵିର୍ଗ୍ୟ ଭାବଚେତନାର ଚିତ୍ର ଉପସ୍ଥାପନ କର ।
୫. ‘ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ’ କାବ୍ୟରୁ ରାଧାନାଥଙ୍କର ନୈସର୍ଗିକ ଚେତନାର ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କର ।
୬. ‘ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ’ କାବ୍ୟର ବର୍ଣ୍ଣନା ବିଳାସର ପରିଚୟ ଦିଅ ।
୭. ‘ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ’ କାବ୍ୟରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ମନୋରମ ସାଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତିର ଚିତ୍ର ପ୍ରଦାନ କର ।
୮. ‘ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ’ କାବ୍ୟରୁ କବିଙ୍କର ଜାତୀୟତା ଭାବର ପରିଚୟ ଦିଅ ।
୯. ଐତିହାସିକ ସତ୍ୟତା ନୁହେଁ, କଳାତ୍ମକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହିଁ ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ କାବ୍ୟର ମୂଳାଧାର – ପ୍ରତିପାଦନ କର ।
୧୦. ‘ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ’ କାବ୍ୟରୁ କବିଙ୍କ ଭୌଗୋଳିକ ଦୃଷ୍ଟିର ପରିଚୟ ଦିଅ ।
୧୧. କବି କଳ୍ପନାର ଏକ ଅଭ୍ରାନ୍ତ ନିଦର୍ଶନ ‘ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ’ – ଆଲୋଚନା କର ।
୧୨. ଏକ ରୋମାଂଚ କାବ୍ୟ ଭାବରେ ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀର ମୂଲ୍ୟାୟନ କର ।
୧୩. ରାଧାନାଥଙ୍କର କିଏ ବୈଚିତ୍ର୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ସୃଷ୍ଟି ‘ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ’ – ଆଲୋଚନା କର ।
୧୪. ‘ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ’ କାବ୍ୟରୁ ଉତ୍କଳର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନର ପରିଚୟ ଦିଅ ।

୧୭୦

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

୧୫. ପ୍ରଣୟ ଦର୍ଶ୍ୟ ଏକ ନାରୀମନର ଅବିକଳ ଚିତ୍ର ରାଧାନାଥୀ ଲେଖନୀରେ କିପରି ପ୍ରତିଭାତ ହୋଇଛି, ‘ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ’ ଅବଲମ୍ବନରେ ଆଲୋଚନା କର ।
୧୬. ଗୋରଗଙ୍ଗଙ୍କର ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ କର ।
୧୭. ‘ନନ୍ଦିକେଶ୍ଵରୀ’ କାବ୍ୟରୁ କବି ପ୍ରତିଭାର ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କର ।

ତୃତୀୟ ଏକକ
(ମଲ୍ଲୀଜହ୍ନ)

ମଲାଜହ୍ନ

ଉପେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ଦାସ

ବୈଶାଖର ଖଇଫୁଟା ଖରାଝାଞ୍ଜି ଭିତରେ ଅଦିନ ବଉଦର କୁହୁକ ପରଶ ଚହଟିଗଲା ପରି ନିହାତି ହାନିମାନିଆ ଜୀବନରେ ବି ଏମିତି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଅମୃତ-ଘଡ଼ି ଆସି ଭେଟିଯାଏ, ଯାହା ଲାଗି ଜୀବନଟା ସାରା କୋଉ ଅଜଣା ଆଲୋକିତ ପଥରେ ଯାଇ ପଡ଼େ ! ଅମୃତ-ଘଡ଼ି ବା କହିବି କାହିଁକି ? ସୁଖ ସୁଆଦଟିକ ଦଣ୍ଡକ ଭିତରେ ପ୍ରାଣଭଜଡ଼ା କରି ଥରେ ଚଖାଇଦେଇ ପଛକୁ ଯେ ଏମିତି ତୁଚ୍ଛା ନିଉଛଣା ହୋଇଯାଏ ସାରାଜୀବନଟା ଲାଗି, ତାକୁ ଆଉ ଯେ ଯାହା କହୁ ପଛେ, ଅମୃତ ବୋଲି ମୁଁ ତ କହିବି ନାହିଁ କେବେ । ସଂସାର ଭିତରେ ନିହାତି ହାନିମାନିଆ ଜୀବନଟାରେ ମୋର ସେହି ଦଣ୍ଡକର ସୁଖସୌଭାଗ୍ୟର ଲୋଭ ଏଡ଼ାଇ ପାରିଥାନ୍ତି ଯଦି, ଆଉ ମଝିନଇରେ ମତେ ଏମିତି ବୁଡ଼ି ମରିବାକୁ ହୋଇ ନଥାନ୍ତ ପରା !

ଜୀବନରେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଭୁଲ ପୁଣି ଲୋକେ କରନ୍ତି ଦଣ୍ଡକରେ, ରାଗ ଅଭିମାନରେ, ମୋ ଜୀବନରେ ସେ କଥାଟା ମୁଁ ହାଡ଼େ ହାଡ଼େ ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇଛି । ସେଥିଲାଗି ପା ପଚିଶଙ୍କ ଆଗରେ ମୋ'ରି ନିଉଛଣା ଜୀବନର ନିରାଟ ସତ କଥାଗୁଡ଼ିକ ଗାଇଯିବାକୁ ମତେ ଟିକିଏ ଡର ଲାଗୁ ନାହିଁ । ଆଉ ଡରିବି ବା କାହାକୁ ? ଯେତେବେଳେ ଡରିବା କଥା, ସେତେବେଳେ ତ ଇନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ଦିଶି ନାହାନ୍ତି ମୋ ଆଖିକି, ଆଉ ଏଇକ୍ଷଣି, ସବୁ ସରିଲା ପରେ ତରି ପଳ କ'ଣ ?

ଜନ୍ମ ହେଲାବେଳେ ବାପା ବଡ଼ ଶରଧାରେ ମୋ ନାଁ ଦେଇଥିଲେ ସତ୍ୟଭାମା; କିନ୍ତୁ କୋଉ ଗୁଣ ଦେଖୁ ସେ ଏଇ ନାଁ ଦେଇଥିଲେ କେଜାଣି, ବାହାର ଭିତର କୋଉଟା ତ ଚିକେ ମିଳୁ ନଥିଲା ମୋର ଏଇ ନାଁ ସାଙ୍ଗେ । ଦୁଷ୍ଟ ଅମାନିଆପଣରେ ତ ମୁଁ ସରିଥିଲି, ତାହା ସାଙ୍ଗେ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ବୋଲି ବାପମା'ଙ୍କର ସ୍ନେହ ଶରଧାର ଉହାଡ଼ରେ ରହି ମୋର ରାଗ ଅଭିମାନଟା ପୁଣି ଏତେ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା ଯେ ବେଳେ ବେଳେ ଘର ଛାଡ଼ି ପା ଘରେ ମୋର ନାଁ ପଢ଼ିବାର କମି ନ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଏତେ ଦୁଷ୍ଟପଣର ଗୋଟିଏ ଝିଅ ବୋଲି ବାପା ମା ସେ ଆଡ଼କୁ ଏକାବେଳକେ ଆଖିବୁଜି ଦେଇଥିଲେ, ଆଉ ସେଇ ତ ମୋରି କାଳ ହେଲା ! କେମିତି ହେଲା, ସେକଥା କହୁଛି ଶୁଣ-

ସରଗର ମେଘମଉଳା ଆକାଶ ପଟରୁ ଦି'ପହର ଖରାତେଜ ହଜାଇଦେଇ ସେଦିନ ମାଡ଼ି ଆସିଥାଏ ପହିଲୁ ଆଷାଢ଼ ପରି ବହଳ ଚିକଣ ବଉଦମାଳା । ଗାଁ ଗହୀର ଆଡ଼େ, ଆମ ବାରିପଟ ଘନ ଆମ୍ବତୋଟାରେ ପବନ ଭାରି ଜୋରରେ ଗର୍ଜୁଥାଏ । ବେଗି ବେଗି ଖିଆପିଆ କାମ ବଢ଼ାଇଦେଇ ବୋଉ ସେଦିନ ଶୋଇବାକୁ ଗଲା । ବର୍ଷା ପବନ ଦେଖି ମୋର କାହିଁକି ସେଦିନ ଭାରି ମନ ହେଲା, ସାଇ ଆଡ଼େ ଚିକେ ବୁଲିଆସିବାକୁ । ବୋଉ ଅଜାଣତରେ ପାନପେଡ଼ିରୁ ବେଶିକରି ଦି'ଖଣ୍ଡ ପାନ ଭାଙ୍ଗିନେଇ ବାହାରିପଡ଼ିଲି । ଦାଣ୍ଡ ପାହାଚ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ଦେଲାବେଳେ ପଛରୁ କିଏ ଡାକିଲା- ସତୀ !

ଚମକିପଡ଼ି ପଛକୁ ଚାହିଁଲି- ଦାଣ୍ଡଘରେ ବସି ବାପା ପୋଥି ଲେଖୁଛନ୍ତି । ମୁଁ କାଠପିତୁଳି ପରି ସେଇଠି ଠିଆହୋଇ ରହିଲି- ଛାତି ଦୁଲୁ ଦୁଲୁ ପଡ଼ୁଥାଏ ଡରରେ । ମୋତେ ଠିଆହେବା ଦେଖି ସେ ପଚାରିଲେ- କୁଆଡ଼େ ଯା- ଆ ହଉଥିଲା ଏତେବେଳେ ? ଗାଁ ଗଣ୍ଡରେ ପରା ! ମଲା ଯା, ଏତେ କଥା ଏ କୁଆଡ଼ୁ ଜାଣିଲେ ? ମୁଁ କିଛି ନ କହିଲାରୁ ସେ କହିଲେ- ତୋ ବୋଉକୁ ଡାକିଲୁ !

ମୁଁ ଯାଇ ଉଠେଇଦେଲି ବୋଉକୁ । ସେ ଆଖି ମଳି ମଳି ବାହାରକୁ ଆସିଲା । କବାଟକଣରେ ଠିଆହୋଇ ଶୁଣିଲି, ବାପା ପଚାରୁଛନ୍ତି- ସତୀକି ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ତମେ କହିଥିଲ ?

ବୋଉ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲା- ନାହିଁ ତ, କାହିଁକି ? ବାପା କହିଲେ- ସେ ସବୁବେଳେ ଯାଇ ବାହାରେ ବୁଲୁଛି, ଏତା ତମ ଆଖିକି ସୁନ୍ଦର ଦିଶିଲେ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ତ ତା ଦିଶୁନାହିଁ । ତାକୁ ବୋଧହୁଏ ଏଗାର ବର୍ଷ ହେଲାଣି ! କାଲି ଛାଡ଼ି ପଥରଦିନ ବାହା ହବ ସେ । ତାକୁ ଏ ସମୟରେ ଏତେ ବାହାରକୁ କାହିଁକି ଛାଡ଼, ଶୁଣେ ?

ବୋଉ କାହାକୁ ଖୋଜିଲା ପରି ଚାରିଆଡ଼କୁ ଥରେ ଚାହିଁଗଲା । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟା ମତେ ପାଇଲେ ତାର ଅକ୍ଷମତାର କ୍ରୋଧଟିକକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରେ ମୋ ଉପରେ ସାରିଦିଅନ୍ତା । କିନ୍ତୁ କାହାକୁ ନ ଦେଖି କହିଲା- ଦୋଷଯାକ ସବୁ କ'ଣ ମୋରି ? ଏଇୟା ତମ ବୁଝାମଣା ପରା ! ପଚାରିଲ ସେ ଟୋକାକି, ଏଇ ବାହାରକୁ ଯିବା କଥା ନେଇ କେତେ ଥର ମୁଁ ତାକୁ ଗାଳି ଦେଲିଣି ? ସେ କ'ଣ ଜମା ମାନୁଛି ମୋ କଥା । !

ବାପା କହିଲେ- ଘର ଝିଅ, ପର ତ ଆଉ ଆସିବେ ନାହିଁ ଆକଟିବାକୁ ! ସେ କଥା କହିଲେ କିଏ ଶୁଣିବ ? ମୁଁ ଇଆଡ଼େ ବରଘର ଖୋଜା ଲଗେଇଥାଏ, ଝିଅ ସିଆଡ଼େ ଘୋଡ଼ା ପରି ଦାଣ୍ଡହାଟରେ ବୁଲୁଥାଆନ୍ତୁ ।

ମୋର ଆଉ ଅଧିକା ଶୁଣିବା ଦରକାର ହେଲା ନାହିଁ । କବାଟ କ'ଣରୁ ଗୋଡ଼ ଚିପି ଚିପି ମୁଁ ତଳଘରକୁ ଚାଲିଗଲି । ମୋର ଖାଲି ମନେ ପଡୁଥାଏ ବାପାଙ୍କ କଥା- ଇଆଡ଼େ ମୁଁ ବରଘର ଖୋଜା ଲଗେଇଥାଏ...

ଏ ବରଘର ଖୋଜା କାହା ପାଇଁ ମୁଁ ଜାଣେ । ଏଇଥିପେଇଁ ତେବେ ବାହାରକୁ ବାହାରିଗଲେ ବୋଉ ଏତେ ଚିଡ଼େ ! ମୁଁ କହେ, କାହିଁକି, ବାହାହେବା ତ କେତେ

ଲୋକଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖିଚି । ଆମରି ସାଇରେ କମଳୀନାନୀ ତ ସେଦିନ ବାହାହୋଇଚି । ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ କାନଗୋଇ ଝିଅ ହୀରା ତ ବାହାହୋଇଚି ଯେ ଆଜିଯାଏ ସହିତେ ଫେରି ନାହିଁ ଶାଶୁଘରୁ । ମୁଁ ତେବେ ଏମିତି ବାହାହେବି- ନାଁ ଆଉ କେମିତି ? ମୁଁ ତ ଜାଣେ ନାହିଁ, ଏଥରେ ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ? ତଥାପି ବାହାହେବା କଥାଟା ସବୁଦିନେ ମତେ ଭାରି ଅପୂର୍ବ ଲାଗେ- ସବୁ ଝିଅଙ୍କୁ ବୋଧହୁଏ ଲାଗୁଥିବ ଏମିତି, ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ଅମୁହାଁ ଦେଉଳ, ଆଖି ଉଢ଼ାଳରେ ସତେ କି କେତେ ଅପୂର୍ବ ଦରବ ଠୁଳ ହୋଇଛି ତା' ଭିତରେ ।

ସେ ଦିନଯାକ ମୋର ଖାଲି ମନେହେଲା ଏଇ ବାହାଘର କଥା, ଓଡ଼ିଶା ପକାଇ କନିଆଁ ହବା, ସମସ୍ତିକ ଆଗରେ ଲଇଁ ଲଇଁ ଚାଲିବା କଥା । ଭାରି କୌତୁକ ସତେ ଏକା । ଏଇ ବାହାହବା ଭିତରେ ପୁଣି କେତେ ପରିବର୍ତ୍ତନ, କେତେ ପ୍ରଳୟ, କେତେ ସୃଷ୍ଟି ଯେ ଖଞ୍ଜାହୋଇଛି ଆମ ମାଇକିନା ଜାତିଟା ଲାଗି, ଏକଥା ମୋ ମନକୁ ସେତେବେଳେ ଜମା ଆସି ନାହିଁ । ଆସିଥିଲେ ଜୀବନଟା ମୋର ଏକାଥରେ ଭିନେ ବାଟରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ଆଜି ତମରିମାନଙ୍କ ଆଗେ କଲମ ଧରି ନିଉଛଣା ଜୀବନର ନିଲଜ କାହାଣୀଗୁଡ଼ାକ କାଗଜ ଉପରେ ଏମିତି ଭାଲିଦେବାକୁ ମତେ ପଡ଼ି ନ ଥାନ୍ତା ପରା ।

ଆମ ହିନ୍ଦୁଘରେ, ବିଶେଷରେ ବାମୁଣ ଘରେ, ବାହାହେବା ଆଗରୁ ଏକଥା ବୋଧହୁଏ କାହାରି ମନକୁ ଆସେ ନାହିଁ, ଆସୁଥିଲେ ବି କ'ଣ ବେଶି ଲାଭଟା ହଉଥାନ୍ତା କେଜାଣି ? ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ବେଳୁ, ଭଲକରି ଜ୍ଞାନହେବା ଆଗରୁ, ସମସ୍ତେ ତ ଆମ କୁଳରେ ପୁଣି ବାହା ହୁଅନ୍ତି ଏମିତି, ମୋରି ପରି ସାମା କ'ଣ ଭଲକରି ବୁଝିବା ଆଗରୁ । ସମସ୍ତେ ତ ପୁଣି ବଡ଼ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଅଜଣା ଅତିହ୍ନା ଲୋକର ଘର କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । କାହିଁ ଦିନେ ତ ସେଥିପାଇଁ କାହାରି ପୃଥିବୀ ପ୍ରଳୟ ହୋଇଯାଏ ନାହିଁ ? କାହାରିକୁ ବିଷ ଖାଇବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ, ସେଇ ଦୁଃଖରେ ?

କିନ୍ତୁ ମୋ କଥା- ମୋ କଥା ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଟିକେ ଅଲଗା । ତା' ନୋହିଥିଲେ
ଆଜି ଆଉ...କିନ୍ତୁ ଛାଡ଼ ସେ କଥା ।

ସେଦିନଠାରୁ ମୁଁ ଜାଣିଲି, ମୋର ବାହାଘର ଖୁବ୍ ନିକଟରେ । ବାପା ଆଜି
ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ସେଇଥିଲାଗି ଏତେ ହସୁଥିଲେ । ଏଡ଼େ ଓଲି ମୁଁ, ଏ ସହଜ
କଥାଟା ସେତେବେଳେ ଯାହା ବୁଝିପାରି ନ ଥିଲି... ।

ଶରତ୍ ଋତୁ ନଇପଠାରେ ତଣ୍ଡିପୁଟା ମଉଛବ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ।
ବିଲପଡ଼ିଆରେ ଶୁଖିଲା ନୁଖୁରା ଭୂଇଁ ଉପରେ ପାହାନ୍ତା ପହରର ଗଙ୍ଗାଶିଖରି
ଶେଯ ପରା କ୍ରମେ ସରିଆସିଲା । ପୁଲପୁଟା ବାତାପିଗଛରେ ସକାଳୁ ସଞ୍ଜଯାଏ
ମହୁମାଛିଙ୍କ ଭିଡ଼ାଭିଡ଼ି- ଦୂର ପାଟ ଆଡ଼େ ସତେକି କିଏ ସେ ଘିଂଘାଗୁଡ଼ି ବାନ୍ଧି
ଧାଇଛି । ପତ୍ର ପାଟି ଆସୁଥିଲା ଟିକେ ଟିକେ ବିଲପଡ଼ିଆରେ; କିନ୍ତୁ ଆଗଠାରୁ
ଆହୁରି ଶାଗୁଆ ରଙ୍ଗ କିଏ ବୋଲି ଦେଇଥିଲା ଗଛପତରରୁ ଚିପୁଡ଼ି । ମେଘ
ଏକଥରେ ଛାଡ଼ିଯାଇ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦଶହରାକୁ ଧାନ ବାହାରିଥିଲା ଦଶ ଜାତି
ଦଶହଜାର କିଆରୀରେ । ଗହୀର ବିଲରେ ଶୁଆପଖିଆ ନବାବ ଉପରେ ସତେକି
କିଏସେ ପଶାପାଲି ବୁଣିଦେଇଛି । ଗାଁର ଉ ଋ ପଟେ ଯୋଉ ଯୋରଟା ଆମ
ବାଡ଼ିଯାଏ ଲମ୍ବି ଆସିଛି, ଦିନେ ଖରାବେଳେ ଲୁଚି ଲୁଚି ଯାଇ ତା'ରି କୂଳରେ
ଠିଆ ହେଲି । କ'ଣ ଗୋଟାଏ ପୂଜା ଥିଲା ବୋଲି ସେଦିନ ବାପା ଘରେ ନ
ଥିଲେ- ମତେ ଭଲ ଯୋଗ ମିଳିଗଲା ପଦାକୁ ବାହାରିବାକୁ । ଅଶିଶ ଶେଷରେ
କଇଁପୁଲପୁଟା ଦିନ, ଗରମ ବି ହଉଥାଏ ଭାରି । କଇଁପୁଲ ତୋଳିବାକୁ ପାଣିରେ
ପଶିଲି । ପୁଲ ଆଶୁ ଆଶୁ ଲୁଗା ଡିକ୍ଟିଗଲା ବେକଯାଏ । ମୋର ସେ ଆଡ଼କୁ ଜମା
ନିଘା ନାହିଁ । ହଠାତ୍ ବନ୍ଧ ଉପରେ କାହାର ପାଟି ଶୁଣି ଚାହିଁଲି- ନାଥନନା !

ମତେ ଦେଖି କହିଲେ- ଦେଖୁଚ ଏ ଦୁଷ୍ଟକୁ, କେମିତି ଦି' ପହରଟାରେ
ଗାଧୋଉଛି ?

ନାଥନନାଙ୍କୁ ଦେଖି ମୋର କିନ୍ତୁ ଭାରି ରାଗ ହେଲା ମନେ ମନେ । ଏତେଦିନ ଯାଏ କୁଆଡ଼େ ଥିଲେ ଯେ ଦେଖା ଚିକେ ମିଳୁ ନ ଥିଲା । ଆଜି ପୁଣି ଭଲ ମଣିଷ ହୋଇ ଆକଟିବସିଲେ ଆଗ । ମୋ'ର ଗରଜ ପଡ଼ିଛି ଯାଙ୍କ କଥା ମାନିବାକୁ !

ନାଥନନା କହିଲେ- କିଏ ଫୁଲ ତୋଳିଦେଇ ନ ଥାନ୍ତା କହିଥିଲେ ? ତୁ କାହିଁକି ପାଣିରେ ପଶିବାକୁ ଗଲୁ, ଶୁଣେ ?

ସେଇଠି ସେମିତି ପାଣି ଭିତରେ ଠିଆହୋଇ ରହିଲି ଫୁଲ ଧରି । ତାଙ୍କୁ ପାଟି ଫିଟେଇଲି ନାହିଁ ।

ସେ ହସିଲେ; କହିଲେ- ଓ, ଅଭିମାନ ହୋଇଛି ପରା ମୋ ଉପରେ ? ହଉ, ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ କାହିଁକି ଏତେ ରାଗ; ସତୀ, ସୁନା ଭଉଣୀଟା ପରା ଆ ଉପରକୁ ଉଠି; ଗୋଟାଏ ଭାରି ଦରକାରୀ କଥା କହିବି, ଶୁଣିଯା ।

ଜବାବ ଦେଲିନାହିଁ ତାଙ୍କ କଥାରେ । ବନ୍ଧ ଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସି ସେ କହିଲେ- ତୁ ଆସିବୁ ନା, ଫେର୍ ମୁଁ ଯିବି ତୋ ପାଖକୁ ?

କାହିଁକି କେଜାଣି, ତାଙ୍କର ଏ ପ୍ରସ୍ତାବଟା ମୋତେ ଭାରି ଅତୁଆ ଲାଗିଲା, ଯେମିତି କେଡ଼େ ବଡ଼ ଲାଜ କଥାଟାଏ । ତରବରରେ ଉପରକୁ ଉଠିଆସିଲାବେଳେ ଦେଖିଲି, ଓଦାଲୁଗାଟାଏ ଦିହରେ ମୋର ଜଡ଼ିଯାଇଛି, ଆଉ ନାଥନନା କେମିତି ଭାବରେ ଗୋଟାଏ ସେଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଛନ୍ତି । ଲାଜରେ ମୁଁ ଏକଥାରେ ମରିଗଲି । ମନେହେଲା, ଏଇଠି ମୁଁ ନ ମଲି କାହିଁକି ? ଏଇକ୍ଷିଣା ଭାବେ, ସେତେବେଳେ ସତରେ ଯଦି ମରିଥାଆନ୍ତି, ତେବେ ତ ପାଠ ଛିଡ଼ିଯାଇଥାଆନ୍ତା, ଜୀବନଭରି ଏ ଦହଗଞ୍ଜ ହିନସ୍ତା ଆଉ କାହା କପାଳରେ ଘଟିଥାଆନ୍ତା !

ଲୁଗାପଟା ଯଥାସାଧ୍ୟ ସଜାଡ଼ିନେଇ, ମୁହଁ ତଳକୁ ପୋତି କୌଣସିମତେ ଉପରକୁ ଉଠିଆସିଲି; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବାକୁ ମତେ ସତେ କି ହାଣକୁ

ନେଲା ପରି ଲାଗିଲା । କୂଳ ପାଖରେ ଆଉ ଦଣ୍ଡେ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଘର ଆଡ଼କୁ ଆସିଲି । ନାଥ'ନା ମୋ ସାଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗେ ଆସିଲେ । ଛଅମାସ ହେଲା ସେ ଗାଁରେ ନ ଥିଲେ, କଟକରେ କୁଆଡ଼େ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ- ଦଶହରା ଛୁଟି ହୋଇଛି, ସେ ଘରକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଏଇକ୍ଷଣା ଅନେକ ଦିନ ରହିବେ, ଆମ ଘରକୁ ନିତି ଆସିବେ । ଏମିତି କେତେ କଥା ସେ ମତେ ବାଟଯାକ କହିଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ପାଟି ଫିଟେଇଲି ନାହିଁ, ଯଦିତ ଅଭିମାନଟା ମୋର ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଆଉ ନ ଥିଲା । ଖାଲି ଭାରି ଲାଜ ମାଡୁଥାଏ ତାଙ୍କୁ ମୁହଁ ଟେକି ଚାହିଁବାକୁ ।

ତାଙ୍କ ଘର ହେଲାରୁ ସେ ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ ଗଣ୍ଡିମୁଣ୍ଡ କିଛି ତାଙ୍କ କଥାରୁ ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । ଖାଲି ଏତିକି ମନେହେଲା, ନାଥନନା ଭାରି ଖରାପ ।

ଭିତରଘର ପିଣ୍ଡାରେ ଲୁଗା ଶୁଖାଉଛି, ବୋଉ କେତେବେଳେ ଆସି ମୋ ପାଖରେ ହେଲାଣି, ମୁଁ ଜାଣେନାଁ । ଭାରି ଚିଡ଼ିଲା ପରି ସେ ମତେ ଡାକିଲା- ସତୀ !

ଚାହିଁ ଦେଖିଲି, ରାଗରେ ତା' ମୁହଁ ନାଲି ପଡ଼ିଯାଇଛି । ଆଖି କଟମଟ କରି ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ପଚାରିଲା- ହଇଲୋ, କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲୁ ?

ଭୟରେ ପାଟିରୁ ମୋର କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ଖାଲି କହିଲି- ଫୁଲ ଆଣିବାକୁ । ବଡ଼ ପାଟିକରି ସେ କହିଲା, ଫୁଲ ଆଣୁଥିଲୁ ! ମଲୁ ନାହିଁ ବୁଡ଼ି ସିଆଡ଼େ, ଅଲକ୍ଷଣା ଟୋକି ! କେତେ ଥର ମନା କଲିଣି ତତେ ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ, ଆଁ ଲୋ ?

ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କର ପୁଣି ଆଖିରେ ଏତେ ତେଜ । ମୁଁ କାନ୍ଦୁଚି ବୋଲି ସେତେ ଦୂରରୁ ସେ କିମିତି ଜାଣିପାରିଲା । ତା' ରାଗଯାକ ଦଣ୍ଡକେ କୁଆଡ଼େ ଉଭେଇଗଲା । ପାଖକୁ ଆସି ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ରଖି ସେ ମୋତେ ବହୁତ ବୁଝେଇଲା । ମତେ କୁଆଡ଼େ ବାର ବର୍ଷ ହେଲାଣି, କାଲି ଛାଡ଼ି ପ'ରଦିନ ମୁଁ ବାହାହେବି । ଏ ସମୟରେ

ଏମିତି ଦାଣ୍ଡରେ ବୁଲିଲେ ଲୋକେ ମତେ କ'ଣ କହିବେ...ଏମିତି କେତେ କଥା । ମୁଁ ସବୁ ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ; ଖାଲି ଏତିକି ବୁଝିଲି, ଏଇଥିପେଇଁ ବୋଧହୁଏ ନାଥ'ନା ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଥିଲେ ବୋଲି ମୋତେ ଏତେ ଲାଜ ମାଡ଼ିଲା ସେତେବେଳେ ।

×

×

×

ଆଜିକାଲି ନାଥ'ନା ନି'ତି ଆମ ଘରକୁ ଆସନ୍ତି । ଆସିଲେ ପୁଣି ତାଙ୍କର ଆଗ ମତେ ଖୋଜାପଡ଼େ; ସତେ କି ମତେ ନ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କର ଦଣ୍ଡେ ଚଳୁ ନାହିଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଆସିବା ଶବ୍ଦ ପାଇଲେ କୋଉଆଡ଼େ ଯାଇ ଲୁଚେ । ସେଇ ପୁଲତୋଳା ଦିନୁ ମତେ କାହିଁକି ଭାରି ଲାଜମାଡ଼େ ତାଙ୍କ ଆଗେ ହବାକୁ; ଦିନେ ଦିନେ ଖରାବେଳେ ବୋଉ ପାଖରେ ବସି ରାମାୟଣ ପଢୁଥାଏ, ନାଥ'ନା କୁଆଡୁ ଆସି ପହଂ ଯାଆନ୍ତି ସେତିକିବେଳେ । ବୋଉ ଥାଏ ବୋଲି ମୁଁ ଆଉ ପଳେଇପାରେ ନାହିଁ ସେଦିନ; କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ଲାଜରେ ଗୋଟିପଣେ ଝାଳରେ ବୁଡ଼ିଯାଏ ।

ଦିନେ; ଭାରି ବର୍ଷା ସେଦିନ । ମାଟି ଦୁଆରେ ଆମର ଆଣ୍ଟିଏ ପାଣି ଜମି ଯାଇଥାଏ । ମୁଁ ଆଉ ବଉଳ ମିଶି କାଗଜରେ ଡଙ୍ଗା ତିଆରି କରୁଛି, ନାଥ'ନା କେତେବେଳେ ଆସି ମୋ ପଛରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି, ମତେ ଜଣା ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଡଙ୍ଗା ତିଆରି କରିସାରି ମୁଁ ଦେଖୁଚି, ସେ କହିଲେ- ସେମିତି ଡଙ୍ଗା ହୁଏନା ଜମା ।

ତାଙ୍କ ପାଟିଶୁଣି ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ଡଙ୍ଗାଫଙ୍ଗା ଛାଡ଼ିଦେଇ ଠିଆହେଲି ଯିବାକୁ କିନ୍ତୁ ବଉଳ କାନି ଧରି ଏକାଜିଦ୍ କଲା, ତା'ର ଡଙ୍ଗା ଭସାଇଦବାକୁ । ଲାଜ ମାଡୁଥାଏ; ପିଣ୍ଡାତଳକୁ ନଇଁପଡ଼ି ଡଙ୍ଗାଟା ଭସାଇଦବାକୁ ଯାଉଚି, ନାଥନନା କହିଲେ- ସେଟା କ'ଣ ଭାସିବ ଯେ ! ଯା କହି ମୋ ପିଠି ଉପରେ ଏକ ରକମ ଆଉଜିପଡ଼ି ଡଙ୍ଗାଟା ପାଣିରୁ ଉଠାଇନେଲେ ।

ମୋ ହାତ ଜଳିଗଲା ତାଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଦେଖି । ମନହେଲା ଏ ଅନ୍ୟାୟ,
ନିହାତି ଅନ୍ୟାୟ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ- ଏତେ ହେଳମେଳ ହବା ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ।
ଜୋରକରି ତାଙ୍କ ହାତଟା ପିଠି ଉପରୁ ଫୋପାଡ଼ିଦେଇ ଟିକେ ଦୂରକୁ ଘୁଁଗଲି ।

ସେ ଟିକେ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ କହିଲେ- ଆଜିକାଲି ତୁ ଏମିତି କ'ଣ ଗୋଟାଏ
ହୋଇଗଲୁଣି ସତୀ ?

ମୁହଁ ମୋର ଲାଲ ପଡ଼ିଗଲା ରାଗରେ । ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନପାରି କହି
ପକାଇଲି- ମୁଁ ହୋଇଗଲିଣି, ନା ତମେ ? ସବୁବେଳେ ତୁମେ ମୋ ସାଙ୍ଗେ ଏମିତି
କାହିଁକି ଲଗାଇତ କି ନାଥନନା ? ମତେ-

କ'ଣ ମତେ ? ସେ ପଚାରିଲେ ।

କହିଲି, ମତେ ସେଗୁଡ଼ା ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ ଆଦୌ ।

ମୁଁ ଚାହିଁଚି, ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ କାଗଜ ପରି ଶେତା ପଡ଼ିଗଲା ।
ଆଉ କିଛି ନ କହି, ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି, ସେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ସେଠୁ ଚାଲିଗଲେ ।
ତାଙ୍କ କଷ୍ଟ ଦେଖି ମତେ ଭାରି ଅତୁଆ ଲାଗିଲା । ମନକୁ କିନ୍ତୁ ପ୍ରବୋଧ ଦେଲି
ଏଇଥିରେ ଯେ ଆଜି ମୁଁ ଯାହା କରିଚି, ସେଟା ଦରକାର ଥିଲା କରିବା ।

× × ×

ସେଇଦିନୁ ନାଥ'ନା ଆମ ଘରକୁ ଆଉ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ଆସିଲେ କେବେ
ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ଦଣ୍ଡେ ବସି ସେଇ ବାହାରୁ ବାହାରୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । କେବେ
କେମିତି, ବୋଉ ତକେଇ ପଠେଇଲେ ଘର ଭିତରକୁ ଆସି ବୋଉ ସାଙ୍ଗେ ଖାଲି
ଦି' ପଦ କଥାବା । ହୋଇ ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ନ୍ତି । ମୁଁ ଯେ ଜଣେ ଲୋକ ଏ ଘରେ
ଅଛି, ସେଦିନୁ ସତେ କି ସେ ପାଶୋରି ଦେଇଛନ୍ତି ସେ କଥା । ଭାରି ମନ ଖରାପ
ହୁଏ ମୋର, ତାଙ୍କୁ କାହିଁକି ଏମିତି ଟାଣ ଟାଣ କଥା କହି ପକେଇଲି । ଆଜି କିନ୍ତୁ

ଭାବେ, ସେଇ ଅଭିମାନଟା ତାଙ୍କର ଯେବେ ମୋ ଉପରେ ସେମିତି ଚିରକାଳ
ରହିଯାଇଥାଆନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ଭଲ ହୋଇଥାଆନ୍ତା ପରା । ଜୀବନଟା ଆଉ ଏମିତି
ଦୁଃଖ ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରେ ଛସି ହୋଇପଡ଼ି ନ ଥାନ୍ତା ମୋର, ସବୁଦିନ ପାଇଁ ।

ଆଉ କିଛିଦିନ ପରେ; ଖରାବେଲେ ଦିନେ ବଉଳ ଆମ ଘରକୁ ଆସିଲା ।
ବୋଉ ସେତେବେଳକୁ ଖାଇସାରି ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡାରେ ବାପା ପୋଥି
ଲେଖୁଥିଲେ । ଘର ଭିତରେ ଆମେ ଦୁଇ ଜଣ, ଆଉ କେହି ନ ଥିଲେ । ବଉଳକୁ
ପଚାରିଲି- ତମ ଭାଇ ଘରେ ନାହାନ୍ତି କି ବଉଳ !

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ସେ ମୋ ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା, କହିଲା- ନାହିଁ, ଯାଇଛନ୍ତି
ଗୋଟା ଠାକୁ ।

କୋଉଠିକି ? ପଚାରିଲି ।

ବଉଳ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କାହିଁକି ଭାରି ହସିଲା, କହିଲା- ସେଇଠିକି ।

କୋଉଠିକି ? ତୋ ଶାଶୁଘରକୁ ?

ନାହିଁ ଲୋ, ମୋ ଶାଶୁଘରକୁ ନୁହେଁ-ତୋର । ଯା କହି ବଉଳ ହସି ହସି
ଗଢ଼ିଗଲା ।

ନାଥ'ନାଙ୍କ କଥା କୁଆଡ଼େ ଗଲା । ଦିହେଁଯାକ ବସି ଆଲୋଚନା କଲୁ ମୋ
ବରତିର ରୂପ ଗୁଣ କଥା ।

ବଉଳ କହିଲା- ବୋଉ କହୁଥିଲା, ତୋ ବରଘର କୁଆଡ଼େ ଭାରି
ବଡ଼ଲୋକ, ମସ୍ତ କୋଠାବାଡ଼ି । ତୁ ଯାଇ ରାଣୀ ପରି ରହିବୁ ସେଠି ।

ବରଘର ସମ୍ପତ୍ତି କଥା ଶୁଣି ମୋ ଛାତି କୁଣ୍ଡେମୋଟ ହୋଇଗଲା । ହବାର
ତ କଥା । ବାହାହେବା କଥାରେ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ଠାରୁ ଆଉ ବେଶି ଅର୍ଥ କ'ଣ, ମୁଁ

କ'ଣ ହବ ? ମୁଁ ତ ଜୀବନଥାଇଁ ସତୀକି ସେ ବୁଢ଼ାଟା ସାଙ୍ଗେ ବାହା ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ ?

ଏଥର ବୁଝିଲି, ବୋଉ କାହିଁକି ସବୁବେଳେ ଏତେ ମନ ବେସ୍ତ କରୁଛି । ମୋ'ରି ଲାଗି ! ମୋ ଲାଗି ତ କଅଣ ସମସ୍ତଙ୍କି ଭାବନା ପଡ଼ିଛି, ଆଉ ମୁଁ ତ ବେଶ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଅଛି !

ସଞ୍ଜ ଲାଗି ଆସୁଥାଏ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ । ଦୂର ସରଗଲଗା ଘନଗୁଚ୍ଛା ତାଳବଣ ମଥାନ ଉପରେ ଦିଗବୁଢ଼ା କଳାବଉଦ ଦିହରେ ଜରିଧଡ଼ି ବୁଣିଦେଇ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଢ଼ି ଯାଉଥାଆନ୍ତି । ଚଉରା ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଘିଅବଳିତା ଜାଳିଦେଇ ପିଣ୍ଡା ଅନ୍ଧାରରେ ଯାଇ ତୁନିହୋଇ ବସିଲି । ଖଞ୍ଜା ଗୋଟିକର ବହଳ ଅନ୍ଧାର ଯେମିତି ଏ ବଳିତାର ଛୋଟ ଆଲୁଅଟି ଦୂର କରିପାରୁ ନଥିଲା, ଜୀବନରେ ମୋର ସାମାବନ୍ଧ ଜ୍ଞାନ ସେମିତି ଏ ସାମାହାନ ଘଟଣା ଭିତରେ ପଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ବୁଢ଼ି ହଜିଯାଇଥିଲା । କ'ଣ ଏ ବାହାହେବା, ସାମା ସାଙ୍ଗରେ ବା ସ୍ତ୍ରୀର ସମ୍ବନ୍ଧ କ'ଣ, କିଛି ମୁଁ ଜାଣେନା । ଖାଲି ସମସ୍ତଙ୍କ ବେସ୍ତହବା ଦେଖି ମନଟା କାହିଁକି ଭାରି ଦବିଗଲା । ଘର ଗୋଟାକ ଶୂନ୍ୟଶୂନ୍ୟ, ଯେମିତି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭାରି ଗୋଟାଏ ଭାବନା ହୋଇଯାଇଛି । ଚଉରା ପାଖେ ଏଇଲାଗେ ଯୋଉ ସଞ୍ଜଦେଇ ଆସିଥିଲି, ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ହୋଇ ଜଳି ସେଟା ଧପକରି ଲିଭିଗଲା । ବାହାର ଭିତର ଦି'ଆଡ଼େ ଏଇକ୍ଷିଣି ଅନ୍ଧ ପରି ମୁଁ, ମତେ କିଏ କହିଦେବ ବୋଉ ହେରିକା କାହିଁକି ମୋ ପାଇଁ ଏପରି ବେସ୍ତ ହଉଛନ୍ତି ?

ବର ବୁଢ଼ା ହେଲେ କ'ଣ ଏମିତି ଖରାପ !

×

×

×

ନାଥନନା କ'ଣ ଛାଡ଼ିବା ଲୋକ ? ତହିଁ ଆରଦିନ ସେ ବାପାଙ୍କୁ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗି ଦେବାକୁ ବହୁତ କହିଲେ । କହିଲେ- ବରଟା ବୁଢ଼ା, ସେଥିରେ ପୁଣି ଦୋଭେଇ । ହେଲା, ଏବେ ସେ ଏ ଗାଁ ଜମିଦାର, ବଡ଼ଲୋକ, କିନ୍ତୁ ସତୀ

ସେତେବେଳେ ବୁଝିଥିଲି କି ? ଭାବିଲି, ନାଥନନା ସତେ କେଡ଼େ ଭଲଲୋକ । ମତେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ଲୋକ ଘରେ ବାହା କରିବାକୁ ଲାଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯଦି ଜାଣିଥାନ୍ତି, ଏଇଦିନଠାରୁ ଜୀବନଗୋଟିକ ଲାଗି ମୋର ଏଆଡ଼େ ଲୁହାଣିକୁଳି ଗଢ଼ାହଉଛି...

ବରଘର କଥା ଶୁଣି ସେତେବେଳେ କିନ୍ତୁ ସତରେ ମୋ ମନ ଖୁସି ହୋଇଗଲା । ଥଙ୍ଗାକରି ବଉଳକୁ କହିଲି- ଆମର ଦରକାର ନାହିଁ ଧନ ଦଉଳତରେ, ମନ ହଉଛି ଯଦି, ତୁ ବାହା ହ' ତାକୁ ।

× × ×

ବୋଉର ଆଜିକାଲି କ'ଣ ହେଉଛି କେଜାଣି, ସବୁବେଳେ ଖାଲି ସେ ମୁହଁ ଶୁଖେଇ ଗୋଟାଏ ଠା'ରେ ବସୁଛି । କ'ଣ ଭାବି ଆପଣା ମନକୁ ବେଳେ ବେଳେ ଗୁଡ଼ାଏ କାନ୍ଦୁଛି । ଖାଲି ନାଥନନା ଆସିଲେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଯାହା ଦଣ୍ଡେ ଅଧେ କଥାବା । ହଉଛି, ନଇଲେ ନାହିଁ । ଦିନେ, ଏମିତି ସେଦିନ ଦିହେଁଯାକ କଥାବା । ହଉଥିଲେ; ମୁଁ ଯାଇ ଶୁଣିଲି ଲୁଚିକରି ।

ବୋଉ କହୁଛି- ମୋ କଥା ତ ସେ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ ଯେତେ କହିଲି; ତୁ ଠିକେ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହ ହେଲେ ।

ନାଥନନା ଭାରି ମାମଲତକାରଙ୍କ ପରି କହିଲେ- କାହିଁକି ଶୁଣିବେ ନାହିଁ ? ଆମେ କ'ଣ ଅପସନ୍ଦ କଥା କହୁଛୁ ?

ବୋଉ ନିରାଶ ହେଲା ପରି କହିଲା- ତାଙ୍କ ଜିଦ୍ କ'ଣ ଜାଣିବୁ ତୁ ? ଯାହା ବୁଝିଥିବେ, ଇନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ହେଲେ ବି ତାଙ୍କୁ ସେଥିରୁ ଟଳେଇପାରିବେ ନାହିଁ । ସେଥିରେ ଫେରେ କହୁଛନ୍ତି କଣନା, ଚିପଣା କୁଆଡ଼େ ଭାରି ଭଲ ସୁଝିଛି । ସତୀର ସେଇଠି ବାହାଘର ହବ । ସେ ଯଦି ସତରେ ସେଇଆ କରନ୍ତି, ତେବେ

ପାହାନ୍ତାରୁ ଭଲକରି ଅନ୍ଧାର ନ ଛାଡ଼ୁଣୁ ବଉଳ-ରାଇଜର ନୂଆବୋହୂ
ଆସି ସରଗ-ଅଗଣାରୁ ବାସି ଚରାଟପୁଲତକ ଓଳାଇ ନେଇ ଉଷାର ଗୋଲାପି
ଛୁ କିନା ବୁଲାଇ ଦେଇଗଲା ଚାରିଆଡ଼େ । ଗଛତାଳରେ କିନ୍ତୁ ପାହାନ୍ତି ପବନର
ଦିନ ସେତେବେଳକୁ ଭାଙ୍ଗି ନ ଥିଲା । ବଡ଼ମା ମତେ ଉଠେଇନେଇ ଗାଧୋଇ
ଆଣିଲା । ରାତିର ଘଟଣାଯାକ ମତେ ଖାଲି ସପନ ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ସେମିତି
ଓଦାଲୁଗା ପିନ୍ଧି ମୁଁ ଘରକୁ ଆସିଲି । ଘର ଭିତର ରାତି ପରି ଅନ୍ଧାର ଜଳାକବାଟି
ପାଖେ ଲୁଗା ପାଲଟିଲାବେଳେ ଦେଖିଲି, ଆରପାଖ ପିଣ୍ଡାରେ କିଏସବୁ ବସିଛନ୍ତି ।
ଏମାନେ ସବୁ ବରଯାତ୍ରୀ ହେବେ ପରା । ଭାରି କୌତୁକ ଲାଗିଲା, ସେଥିଭିତରୁ
ଜାଣିବାକୁ ବର କୋଉ ଜଣକ ? ମୁଁ ଚାହିଁଚି, ବଉଳ କୁଆଡ଼ୁ ଦଉଡ଼ିଆସି ହସି
ହସି କହିଲା- ବଉଳ ! ବର ।

ଭାରି ଲାଜ ମାଡ଼ୁଥାଏ; କିନ୍ତୁ ପାଟିରୁ ମୋର ବଳେବଳେ ବାହାରିଗଲା-
କିଏ ?

ପିଣ୍ଡାରେ ଯେସବୁ ବସିଥିଲେ, ତାଙ୍କରି ଭିତରୁ ଜଣକୁ ଦେଖାଇଦେଇ
ବଉଳ ପୁଣି ହସି ହସି ସେଠାରୁ ଦଉଡ଼ି ପଳେଇଲା ।

ଯାହାକୁ ସେ ଚିହ୍ନାଇଦେଲା, ସେ ଦରବୁଢ଼ା, ତ୍ରିପଟ୍ଟ କଳା, ଖୁବ୍ ମୋଟା ।
ସେଥିରେ ପୁଣି ସୁନାହାର ଆଉ ଖଡ଼ୁ ନାଇ ଅପୂର୍ବ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଚି । ଏଇ ମୋର
ବର । ମୋତେ ଭାରି ଚିଡ଼ି ମାଡ଼ିଲା ସେ ଲୋକଟାକୁ ଚାହିଁ । ସେ ପୁଣି ମୋର
ବର ! ଏ- କଥାଭାବି ମତେ ଅଧିକ ଖରାପ ଲାଗିଲା । ଆଉ ଚାହିଁବାକୁ ମନ
ହେଲାନାହିଁ । ଖିଡ଼ିକିଟା ଧଉକରି ବନ୍ଦ କରିଦେଇ ସେଠୁ ଚାଲିଆସିଲି ।

×

×

×

ତହିଁଆରଦିନ ସେମାନେ ସବୁ ବିଦା ହୋଇଗଲେ । ମୁଁଟିକେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେଲି ।
ଏ କେତେଟା ଦିନ ମୁଁ ଯେ କିମିତି ଭାବରେ କଟେଇଚି, ତା ମୋ ମନ ଜାଣେ ।

ଗୋଡ଼ ଆଜୁଳିକି ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ସେ । ଏପରି ଅନେକ କଥା । ବାପା ଏମିତି ଏକଜିଦିଆ ଲୋକ, ସେ ଏ ସମ୍ପନ୍ନ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ । ଅଧିକ ନାଥନନାଙ୍କ ଉପରେ ଭାରି ଚିଡ଼ିଗଲେ । ନାଥନନା କ'ଣ ଉଣାଟିଏ କି ? ତାଙ୍କୁ କଥା ନ କହିଲାରୁ ସେ ବି ଭାରି ରାଗିଯାଇ ସେଠୁ ଚାଲିଗଲେ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ, ବାଧ୍ୟତାୟ ପୁଣି ଏ ଘର ମାଡ଼ିବେ ନାହିଁ କେବେ ।

ବୋଉ ବିଚାରି ଆଉ କ'ଣ କରିବ ? ଦୁହିଁଙ୍କ ଜିଦ୍ ଦେଖି ସେ ତୁନିହୋଇ ରହିଲା । କିନ୍ତୁ ସବୁବେଳେ ଖାଲି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

× × ×

ଏମିତି ଗୋଟାଏ ଅଶାନ୍ତି ମନଦୁଃଖ ଭିତରେ ବାହାଘର ମୋର ପାଖହୋଇ ଆସିଲା । ମଝିରେ ଜମା ଆଉ ଦୁଇଟା ଦିନ ବାକି । ଆମ ଅବସ୍ଥାକୁ ଚାହିଁ ଯାହା ଆୟୋଜନ ହବା କଥା, ବାପା ପ୍ରାୟ ସବୁ କରିଥିଲେ । ଖାଲି ଲୋକ ନଥିଲେ କାମ ତୁଲେଇବାକୁ । ବାହାଘର କଥା ଠିକ୍ ହେଲାଦିନୁ ବୋଉ ତ ବିଛଣା ଛାଡ଼ି ଟିକେ ଉଠୁନାହିଁ ସହିତେ । ସେ ଆଉ ପୁଣି କାମ କରିବ ? ଖାଲି ନାଥନନାଙ୍କ ବୋଉ, ବଡ଼ମା ଥିଲେ ବୋଲି କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଲା ନାହିଁ କାମରେ । ନଇଲେ ବୋଧହୁଏ କିଛି ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ।

× × ×

ବାହାଘର ହୋଇଗଲା । ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ସମ୍ପଦ ଦେଖି ଉଠିଲା ପରି ମତେ ସବୁ ଜଣା ଯାଉଥାଏ । ସେଦିନ ସକାଳଠାରୁ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଶୋଇଥିଲି ଖାଲି । ରାତି ସେତେବେଳକୁ ଦି'ପହର ହବ, ହଠାତ୍ ଭାରି ଗୋଳମାଳ ଆଉ ବାଜା ବାଣ ଶବ୍ଦରେ ଚାଉଁକିନା ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଖଞ୍ଜା ଅଗଣାରେ ଆମର ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ପାଟି ଶୁଭୁଥାଏ । ମୁଁ ତାରି ଭିତରେ ପୁଣି ଶୋଇପଡ଼ିଲି । ତା'ପରେ ମତେ କେତେବେଳେ ଉଠେଇ ବେଦାକି ନେଲେ, ମୋର ସେ କଥା ଭଲରୂପେ ମନ ନାହିଁ ।

ତାର କୋଉ ଅଜଣା ସାଥୀ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ନିଦମତ୍ତ ବାହୁନାଗୀତ ଗାଉଥିଲା ଆପଣା ମନକୁ । ବାରିପଟ ପିଣ୍ଡାରେ ଥକ୍କାହୋଇ ସେ ଗୀତ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ମୋର ମନେହେଲା, ନାଥନନା ସବୁଦିନ ପାଇଁ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ । ଆଉ ଆସିବେ ନାହିଁ ପରା ।

× × ×

ସେଦିନଠୁଁ ଦି' ବର୍ଷ ହୋଇଗଲାଣି । ସେ ଗୋଟାଏ ଦିନ, ଆଉ ଆଜି । କେତେ ପ୍ରଭେଦ ଯା ଭିତରେ । ସେତେ କି ଗୋଟାଏ ଯୁଗ ବିତିଗଲାଣି ! ମୋର ଏତେ ବଦଳିଯାଇଛି, ବାହାର ଭିତର ।

ସେଥର ପୁନେଇ ଥାଇ ଆଗରୁ ଏତେ ଚହଳ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା ବିଲ ପଡ଼ିଆରେ ଯୁଁ ଜାଣେ । ଜହ୍ନିଫୁଲଫୁଟା ମାସ ଏଟା ନା ? ଓଲିତଳ ଖଞ୍ଜାରେ ଜହ୍ନିଗଛ ମାଡ଼ିଚି ଅସୁମାରି । ସଞ୍ଜ ନୋହୁଣୁ ତା ଦିହରେ ପୁଣି ଅନ୍ଧାର ଯେମିତି ଲୁଚି ବସି ହଜାର ଜହ୍ନିଫୁଲ ଆଖି ମେଲି ଦେଖୁଥିଲା, କିଏ ଆଉ ଆସିଲା କି ? ତାକୁ କିନ୍ତୁ ଦେଖୁଥିଲା ସଞ୍ଜ ପବନ । ବଗୁଲିଆ ଟୋକାଙ୍କ ପରି ସେଥିପାଇଁ ଥରେ ଥରେ ଦୌଡ଼ିଆସି ରଞ୍ଜାକୁ ଟେକିଦେଇ ପଳାଇ ଯାଇଥିଲା ଦୂରକୁ । ଦିନ ତ ଆଉ ନାହିଁ, ପୁନେଇ ଆଉ କେଇଟା ଦିନ ରହିଲା କି ? ଚଉରା ପାଖରେ ଜହ୍ନିଫୁଲ କୋଠି କଟାହବାକୁ ନାହିଁ । ଘର ବାହାର ଲିପାପୋଛା ହବାକୁ ନାହିଁ । ବୋଉ କ'ଣ ବିଚାରିଛି, ଏବର୍ଷ କୁଆଁର ପୁନେଇ ହବ ନାହିଁକି ? ବାରିପଟ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଏକଧାନରେ ଚାହିଁଥିଲି ଜହ୍ନକୁ । ସେଇ ଗହଳିଆ ଆୟତୋଟା ଉହାଡ଼ରେ ବଡ଼ ଯୋରଟା । ଗଛଫାଙ୍କ ଦେଇ ଚାହିନୀ ତାହା ଉପରେ ଝରି ଝରି ଆସି ଠୁଳ ହଉଥିଲା । ଜହ୍ନକୁ ଦେଖି ପୁନେଇ କଥା ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ଖଞ୍ଜା ଗୋଟିକ ଅନ୍ଧାର । ଭିତର ଘରୁ ଦୀପ ଆଲୁଅ ଯୋଉଠି ଅଗଣା ଯାଏ ଲମ୍ବି ପଡ଼ିଥିଲା, ବୋଉ ମତେ ତା ଭିତରେ ଦେଖିପାରି ପଚାରିଲା- ସତୀ କ'ଣ କିଲୋ ?

ବୋଉକୁ ଜମାରୁ ଦେଖି ନାହିଁ । ଖାଲି ବାପାଙ୍କୁ ଏ ପିଣ୍ଡାରୁ ସେ ପିଣ୍ଡାକୁ ଗଲାବେଳେ ଯାହା ଚିକେ ଦେଖେ; କିନ୍ତୁ ସେ ବି ମୋ ପାଖକୁ ଜମା ଆସିନାହାନ୍ତି, ଏ କେତେଦିନ ଭିତରେ । ଖାଲି ବଉଳ କେତେବେଳେ କେମିତି ମତେ ଚିଡ଼େଇବାକୁ ସେ ଘରକୁ ଆସେ । ସେ ବି ବେଶି ସମୟ ସେ ଅମୁହାଁଅନ୍ଧାର ଘରଟାରେ ରହିପାରେନା । ଦଣ୍ଡେ ରହି ପଳେଇଯାଏ । କିନ୍ତୁ ସବୁଠୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ; ଯାହାଙ୍କର ଏ ବାହାଘରରେ ବେଶି ଆସିବା କଥା, ସେ ମୋତେ ଆମ ଘରମାଡ଼ି ନାହାନ୍ତି ବାହାଘର ଦିନୁ । ଏ ସେଇ ନାଥନନା, ସବୁ କଥାରେ ଯେ ଆପେ ଆପେ ଆସି ଆବୁଡ଼ା ପଡ଼ନ୍ତି, ସେ କ'ଣ ସତେ ବାପାଙ୍କ କଥାରେ ରାଗିକରି ଆସୁନାହାନ୍ତି କି ?

କିଛିଦିନ ପରେ ବଡ଼ମା ଦିନେ ଆମ ଘରକୁ ବୁଲିଆସିଲେ । ବୋଉ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲାବେଳେ କହିଲେ- ନାଥ ତ କଟକ ଯାଇଛି ଚାକିରି କରିବାକୁ ।

ବୋଉ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ସେ ପୁଣି ଚାକିରି କରିବାକୁ ଯାଇଛି ? ପଚାରିଲା ।

ବଡ଼ମା କହିଲେ- ହଁ ଲୋ ଭଉଣୀ, କେତେ ଦିନ ହେଲା ତ ମୋତେ ତା ମନରେ ସୁଖ ନ ଥିଲା । ଏଇ ଚାକିରି କରିବ ବୋଲି କି କ'ଣ ? ମୁଁ ସିନା ଜୋର୍ କରି ତାକୁ ଅଟକାଇଥିଲି, ସେଦିନ ଏକା ଜିଦିକରି ଚାଲିଗଲା ପରା । ସତୀ ବାହାଘର ଦି'ଦିନ ଆଗରୁ । ପଚାରିଲାରୁ କହିଲା, ସତୀ ବାପାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କ'ଣ କଳିଆ ଲାଗିଛି ତା'ର ।

କିନ୍ତୁ ଏ ମନବେଷ୍ଟ କାହିଁକି ନାଥନନାଙ୍କର, ମୁଁ ବୁଝିପାରିଲି । ବାପାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହଜାର ଥର କଳିଆ ହୋଇଥିଲେ ଘର ଛାଡ଼ି ଯିବା ଲୋକ ସେ ନୁହନ୍ତି । ଖାଲି ଯାଇଛନ୍ତି ମୋ ପାଇଁ, ସେଦିନ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଗାଳି ଦେଇଥିଲି ବୋଲି ମୋ ଉପରେ ଅଭିମାନ କରି । ଶୀତଦିନର କଅଁଳ ଖରା ନଇଁଆସିଥିଲା ଚିକେ ଚିକେ ବାଉଁଶ ବୁଦାର କ । ଅରମା ଭିତରେ ପଶି ଗୋଟାଏ କାପ୍ତା ସପନରାଇଜିଛଡ଼ା

ବୋଉ ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ଦେଇ ଉଠି ବସିଲା । କହିଲା- ସତୀ! ସପତା
ଆଣିଲୁ ଘରୁ ।

ନାଥନନା ବୋଉକୁ ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ ସେହି ଧୂଳିଟାରେ ସେମିତି ବସିପଡ଼ି
କହିଲେ- ଆଉ ମାଉସୀ, ମୁଁ ବସିଲିଣି ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା- କଟକରୁ କୋଉଦିନ ଆସିଲୁ କି ?

ଆଜି ।

ତମର କ'ଣ ଛୁଟି ହେଲା ?

ଛୁଟି ହେଲାଣି ଅନେକ ଦିନୁ, କାମ ଥିଲା କଟକରେ, ଆସି ପାରି ନ ଥିଲି ।
ଯେମିତି ଏକୁଟିଆ ଲାଗିଲା, ଚାଲିଆସିଲି ।

ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ତାଙ୍କ କଥାଗୁଡ଼ାକ କେମିତି ବ୍ୟଥାରେ ନରମ ହୋଇଆସିଲା ।
ଜାଣିଲି କଟକରେ ଯାଙ୍କର ଦିନ ସୁଖରେ ଯାଇ ନାହିଁ ।

ଆଉ ତୋ ଦିହମୁଣ୍ଡ ଆଛା ଅଛି ତ ବାପ ? ଘରୁ ଆସିଲୁ, ବୋଉ ତମର
କ'ଣ କରୁଥିଲେ ? ବୋଉ ପଚାରିଲା ।

ସେ ତ ଏଠିକି ଆସିବାକୁ ବସିଥିଲା । ମୁଁ ଆସିଲି, ସେ ଆଉ ଆସିବ ନାହିଁ
ପରା-ନାଥନନା କହିଲେ ।

ମୁଁ କେତେବେଳେ ଏକଧାନରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଚି, ମୋର ସେ
କଥା ମନେ ନାହିଁ । ବୋଉ ଯେତେବେଳେ ମତେ ଠେଲି ଦେଇ କହିଲା- ଗଲୁ
ପାନ ଭାଙ୍ଗି ଆଣିବୁ; ମୋର ଯାଇ ସେତେବେଳେ ଚେତା ହେଲା । ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା
ଦେଇ ଘର ଭିତରକୁ ଉଠିଗଲି । ଦୁହିଙ୍କ କଥାବା । ଅଛ ଅଛ କାନକୁ ଆସୁଥାଏ
ଘର ଭିତରେ । ବିଶେଷରେ ନାଥନନାଙ୍କ କଥା । ପିଲାଦିନୁ ଅଭ୍ୟାସ
ହୋଇଯାଇଥିଲା ଏ ସ୍ଵର ଶୁଣି ଶୁଣି । ଦି'ବର୍ଷ ହେଲା ସିନା କଟକ ଗଲେ; ନଇଲେ

ବୋଉ ପାଖରେ ଯାଇ ବସିଲି । କେତେବେଳକେ ସେ ମତେ ପଚାରିଲା-
କୋଉଠି ଥେଲୁ କି ଏତେବେଳଯାଏ ? ବାପା ଆସି ନାହାନ୍ତି ?

କହିଲି- ମୁଁ ଜାଣି ନାହିଁ ।

ସେ ଆଉ କିଛି ପଚାରିଲା ନାହିଁ, ଅନେକ ବେଳଯାଏ ତୁନିହୋଇ ରହିଲା ।
ଅଗଣା ଭିତରେ ଯୋଉ ଜହ୍ନ ଆଲୁଅଟିକକ ଅଣହୁସିଆରିରେ ଚାଳମଥାନ ଉପରୁ
ଗଢ଼ିପଢ଼ି ପିଣ୍ଡା ଦାଡ଼ରେ ଅଚେତ ହୋଇ ହୋଇଥିଲା, ବୋଉ ମୁହଁ ସେ ଆଲୁଅରେ
ବାରି ହଉଥିଲା ଅଛ ଅଛ । ମନେକଲି, ସବୁଦିନ ପରି ସେ ଠାକୁରଙ୍କ ନାମ
ନଉଟି ପରା ମନେ ମନେ । କିନ୍ତୁ ମୋ କଥାଟା ତ ନ କହିଲେ ନୁହେଁ । ସାହସ
କରି ଡାକିଲି- ବୋଉ ?

କିଛି କହିଲା ନାହିଁ ।

ଆଉ ଥରେ ଡାକିଲି ବଡ଼ ପାଟିକରି- ବୋଉ, ବୋଉ ମ !

ଏଥର ସେ ଜବାବ ଦେଲା- କ'ଣ କହୁ ନାହିଁ ?

ପୁନେଇ ତ ଆଉ ଅଛୁଦିନ ରହିଲା । ଆଜିଯାଏ ଚଉରା ପାଖରେ
ଲିପାପୋଛା ହେଲା ନାହିଁ, ଆଉ କୋଉଦିନ ହବ ?

ଆଝୋଉଁ କ'ଣ ଲୋ ଓଲି ? ପୁନେଇ ଦିନ ଯାଇନାଁ । ବୋଉ ହସିଲା । ହଁ,
ତୋର ସବୁ କଥାରେ ଏମିତି ।

ସତୀ ବିଚାରାକି ଆଉ ଭୋକ ଶୋଷ ନାହିଁ ପରା କୁଆଁର ପୁନେଇ ବୋଲି ?
କିଏ ଜଣେ ଦାଣ୍ଡଆତୁ କହି ହସିଉଠିଲା ।

ଦଣ୍ଡକେ ସେଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଦେଲି । ଅଗଣା ପାରିହୋଇ ସେ ଆମରି ଆଡ଼କୁ
ଆସୁଛି । ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ତା'ର ଗୋରା ଦିହରେ ଯେପରି ନିଆଁ ଜଳୁଛି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ
ହୋଇ କହିଲି- ନାଥନନା !

ଉଁ, ତି ଯାଏ ବାନ୍ଧି ହୋଇଥାଏ ଲାଜରେ । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଏତିକି କହିଲି ।

ଏ ପାନ କାହାକୁ ଦେଲୁ, ମତେ ? ସେ ପଚାରିଲେ । କିନ୍ତୁ କହିଲି ନାହିଁ, ଥାଳିଆଟା ଖାଲି ଟିକେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଘୁ । ଇଦେଲି । ଏଥର ସେ ବଡ଼ ପାଟିକରି ହସିଉଠିଲେ । କହିଲେ- ତା' ତ ବେଶ୍ ବୁଝାଯାଉଛି; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ ଆଉ କୁକୁର, ବିଲେଇ ନୁହେଁ ଯେ ଥୋଇଦେଲେ ଖାଇବି ? ପାନ ହାତରେ ଦବାକୁ ହୁଏ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତିର ବୋଧହୁଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବୃତ୍ତି, ଯୋଉଠି ଲାଜ କରିବା କଥା ନୁହେଁ, ଲାଜ କଥା ଟିକେ ଅନୁକୂଳ ହେଲେ, ସଂସାର ଯାକର ଲାଜ ଆସି ସେଠି ଓଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼େ । ଅନ୍ୟ ସମୟ ହୋଇଥିଲେ, ମୁଁ ହସି ହସି ତାଙ୍କ ହାତକୁ ପାନ ବଢ଼େଇ ଦେଇଥାଆନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଆଜି, କେଜାଣି କାହିଁକି, ମତେ ଲାଜ ମାଡ଼ିଲା ଯେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ପାନ ଦେଇପାରିଲି ନାହିଁ । ନାଥନନା ମୋ ପାଖକୁ ଆହୁରି ଘୁ ଆସି ନେହୁରା କଲା ପରି କେତେ କହିଲେ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସେମିତି ଓଡ଼ଣା ପକାଇ କାଠ ପରି ବସିରହିଲି ।

ବାହାର ପଟରୁ ଆସି ବୋଉ ଭିତର ଘରକୁ ଗଲା । ନାଥନନା ଉଠି ଠିଆହେଲେ । କହିଲେ- ଦେଲୁ ନାହିଁ ତା' ହେଲେ ପାନ ? ସେଇଠୁ କ'ଣ ବିଚାରି ଥାଳିଆରୁ ପାନତକ ଉଠାଇନେଇ ଦୁଆରକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ ସେଠୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ଜହ୍ନୁ ଆଲୁଅ ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ହୋଇ ଆସିଥିଲା ଖଣ୍ଡେ ଧଳା ବଉଦ ଭିତରେ ଛସିହୋଇ । ସେଇଠି ସେମିତି ପଥର ପରି ଠିଆହୋଇ ମୁଁ ମନେକଲି ପିଲାଦିନ କଥା । ସେଇଦିନୁ ଏମିତି ଏକଜିଦିଆ ଏ ନାଥନନା । ବଡ଼ ହେଲେଣି, ଟିକେ କଥାରେ ଆଗ ପରି ସେମିତି ରାଗ-ସେମିତି ଅଭିମାନ ।

ଘର ଭିତରୁ ବୋଉ ଡାକିଲା- ସତୀ ! ଇଆଡ଼େ ଆସିଲୁ ।

ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠିଗଲି ।

ସେ ତ ରୋଜ ଆମ ଘରକୁ ଆସନ୍ତି; ମୋତେ ଏମିତି ପାଖରେ ବସେଇ କେତେ କଥା କୁହନ୍ତି ।

ଥାଳିଆରେ ପାନ ସଜାଡ଼ି ପଦାକୁ ଆସିଲି । ନାଥନନା ଯୋଉଠି ବସିଥିଲେ, ତାର ଅତି ନିକଟରେ ନଇଁପଡ଼ି ଥାଳିଆ ରଖିଦେଲାବେଳେ ଦେଖିଲି, କାହିଁକି କେଜାଣି ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଥିଲେ ଏକଧାନରେ । ତଳକୁ ମୁହଁକରି ଖୁ ଉଡ଼ାଳରେ ଆସି ଠିଆହେଲି । ଭାରି କାହିଁକି ଲାଜମାଡ଼ିଲା ତାଙ୍କ ଆଗରେ ପୁଣି ଯାଇ ବସିବାକୁ ।

ବାରିପଟା ଆୟତୋଟାରେ ବାଧା ନ ମାନି ସେତେବେଳକୁ ଦୁଆର ଗୋଟିକ ପୂରିଉଠିଥିଲା ଜହ୍ନ ଆଲୁଅରେ । ଖୁ ଉଡ଼ାଳରେ ଠିଆହୋଇ ମୁଁ ଖାଲି ଦେଖୁଥାଏ ନାଥନନାଙ୍କୁ । ଏଇ ଯୋଉ ଜହ୍ନ ଆଲୁଅ, ତାଙ୍କ ନିଖୁଣ ଦିହତିରେ ଜରି ଚାଦର ପରି ଜଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ଯେମିତି । ଯେମିତି ରୂପେଲି ବଉଦ ଖଣ୍ଡେ ରୂପ ପାଇଚି । ଦି'ବର୍ଷ ଆଗେ ଯାକୁ ଯାହା ଦେଖିଥିଲି, ସେଇଦିନୁ ସେ ତ ଯାଇଁ କଟକରେ । ଯା ଭିତରେ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ସେ କେମିତି ହୋଇଗଲେ ?

ଦାଣ୍ଡରେ ବାପାଙ୍କର ପାଟି ଶୁଭିଲା । ବୋଉ ତରତର ହୋଇ ଉଠିଗଲା, ସେ ଆଡ଼କୁ । ନାଥନନା ବି ଉଠି ଯାଉଥିଲେ, କ'ଣ ବିଚାରି ପୁଣି ବସିଲେ । କହିଲେ- କିଲୋ ସତୀ, ସେଠି ଠିଆ ହୋଇରୁ ଯେ ? ଆସୁ ନାହିଁ ଏଠିକି ? ଲାଜରେ ଜବାବ ଦେଲି ନାହିଁ ।

ଦି'ବର୍ଷ ତଳ କଥା ମନେ ଅଛି କି ଆଜିଯାଏ, ରାଗ ଯାଇ ନାହିଁ ? ସେ କହିଲେ । ବାଧା ହୋଇ ପାଖରେ ଆସି ବସିଲି । ମନ ହେଉଥାଏ କାହିଁବାକୁ, ତମେ କୋଉ ଏବେ କମି କି ?

ଗଲା ଯେତେଦୂର ନରମ ହୋଇପାରେ, ବୋଧହୁଏ ସେତେ ଦୂର କରି ସେ ପୁଣି ଡାକିଲେ-ସତୀ !

ବଉଳ ଚିତାଲେଖା ବନ୍ଦ କରି ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା, ତା' ପରେ ପୁଣି
ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କରି ମୁହଁ ନ ଟେକି କହିଲା- ଆଜି ତ ଆସିବାକୁ କହୁଥିଲେ,
ଆସିଲେ ନାହିଁ କାହିଁକି କେଜାଣି ?

ଆସିବାକୁ କହୁଥିଲେ ? ମୋ ଉପରେ ରାଗି ନାହାନ୍ତି ତା' ହେଲେ ? ମନେ
ମନେ କହିଲି । କିଛି କାମ ଥିବ ଘରେ, ଆସିପାରି ନ ଥିବେ । ମୁଁ ମିଛରେ ଏଆଡ଼େ
ଭାବି ଭାବି ମରୁଚି ।

ଭିତର ଘରୁ ବୋଉ ଡାକିଲା- ସତୀ, ମୁଁ କ'ଣ ଏମିତି ଅନେଇ ବସିଥିବି ?
ବଉଳ ମୋ ହାତରୁ ଆଣକାଠିଟା ଛଡ଼େଇନେଇ କହିଲା-ଯା ନା, ଖାଇଆ, ମାଉସା
ସିଆଡ଼େ ଚିତୁଛନ୍ତି ।

ହାତ ଧୋଇ ଯାଇ ଖାଇବସିଲି । ଦରଖିଆ ହୋଇ ମନେ ପଡ଼ିଲା, ମଲା
ଯା, ମୁଁ ପରା କୁଆଡ଼େ ରାଗ କରିଥିଲି ଖାଇବି ନାହିଁ ବୋଲି ? ଏ ନାଥନନା
ଯୋଉଠି ଥିବେ, ତାଙ୍କରି ଯୋଗେ ମୋର ସବୁ ଗୋଳମାଳ ହୋଇଗଲା ।

ପୁନେଇ ଦିନ ସଞ୍ଜଘ । ବାଜିବା ପହଡ଼କ ଆଗରୁ ଚୋଟା ଉହାଡ଼ରେ
ମହତାପ ମାରି ରୂପା ପରାତ ପରି କୁଆଁର ପୁନେଇ ଜହ୍ନ ଉଇଁଆସିଲା । ଅନ୍ଧାରର
ଅମୁହାଁ ଦେଉଳ ଭିତରେ ଯେମିତି କିଏ ଜାଳି ଥୋଇଦେଲା ଅଖଣ୍ଡ ଅଗୁରୁବତୀ ।
ନଡ଼ିଆଗଛ ମଥାନ ଉପରେ ରୂପେଲି ଫସଟି ତାର ଭଲକରି ନ ଦିଶୁଣୁ ଗାଁ ଯାକ
ହୁଲହୁଲିରେ ଉଛୁଳିଉଠିଲା । ଏଇ କୁଆଁର ପୁନେଇ ଜହ୍ନ, ଯାହାକୁ ଦେଖିବ ବୋଲି
ଜହ୍ନିଫୁଲ ଏତେଦିନଯାକେ ମଉଳି ନଥାଏ ।

ଜହ୍ନରାଇଜର ରାଣୀ ଏ ଜହ୍ନିଫୁଲ, ଚାନ୍ଦର ଭାରିଯା । ହଳଦିଆ ପାଖୁଡ଼ାରେ
ସେଥିପାଇଁ ତା'ର ଜହ୍ନ ଆଲୁଅ ଦିଶୁଥିଲା ସବୁଠଉଁ ତୋରା, ସବୁଠଉଁ ସୁନ୍ଦର ।
ବାରିପଟ ଖଳାରେ ବଉଳ ହେରିକାଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଖେଳୁଚି, ବୋଉ ଆସି କେତେବେଳୁ
ମୋ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଚି କେଜାଣି ? ମତେ ଚାହିଁବାର ଦେଖି କହିଲା-

×

×

×

ପୁନେଇଁ ଆଗଦିନ ରାତିଘଡ଼ିକ ବେଳୁ ମୁଁ ଆଉ ବଉଳ ଦିହେଁ ମିଶି ଘର ଦୁଆର ସବୁ ଲିପାପୋଛା କଲୁ; ଚଉରାମୂଳେ ଫୁଲକୋଠି ଲେଖିଲୁ ତ ଯେତକ । ବୋଉ ଆସି ଗାଳିଦେଲା- ଝିଅଦି'ଟା ସେଇ ପହରୁ ଏଇଆ କରୁଚ ? ଭୋକ ଶୋଷ ଆଉ ନାହିଁ ତତେ ନା ? ଆଲୋ ମା ! ତୁ ଖାଇବୁଆ, ସେ କ'ଣ କରୁଚି କରୁଥାଉ ।

ବଉଳକୁ ଟାଣି ଟାଣି ନେଇ ବୋଉ ଚାଲିଗଲା । ମତେ ବି ଭୋକ କରୁଥିଲା ଭାରି । ଗାଳି ନାଇଁ ଖାଲି ରାଗରେ । ଗୋଟାଏ ହାତରେ ସେମିତି ଦୀପଟା ଧରି ଚିତା ଲେଖିବାରେ ଲାଗିଲି । ଆଜି ମୋର ଏ ଅଭିମାନରୁ ମନେପଡ଼ିଲା ଆଉ ଜଣକ କଥା । ସେଦିନ ସେ ବି ମୋ ଉପରେ ଅଭିମାନ କରି ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ, ପାନ ଖଣ୍ଡେ ହାତକୁ ନ ଦେଲି ବୋଲି । ସେଦିନୁ ଆଜିଯାଏ- ଚାରି ପା ଦିନ ହୋଇଗଲାଣି । ସେ ତ ଜମା ଆମ ଘର ଛାଇ ମାଡ଼ି ନାହାନ୍ତି, ଆଗେ ନିତି ଆମ ଘରକୁ ନ ଆସିଲେ ଯାହାକୁ ଭାତ ରୁଚୁ ନ ଥିଲା । କ'ଣ ଏତେ ରାଗିଛନ୍ତି ମୋ ଉପରେ ?

ଖାଇସାରି ବଉଳ ଆସିଲା । ତାକୁ ପଚାରିଲି- ତମ ନନା ଆଜିକାଲି ଘରେ ଅଛନ୍ତି ନାଁ ?

ହଁ, କାହିଁକି ? ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା ।

ମୁଁ ମନେକଲି ଅବା କଟକ ଗଲେଣି ।

କାହିଁକି କହନି ?

ଲାଜ ଲାଜ ହଉଥାଏ ମୁହଁ ଫିଟାଇ ପଚାରିବାକୁ । ଶେଷରେ କହି ପକାଇଲି- ନା, ଆମ ଘରକୁ ଆଉ ଆସୁ ନାହାନ୍ତି ଯେ, ସେଇଥିପେଇଁ ।

ଧନ୍ୟରେ ଝିଅ, କାନରେ ପଥର ପକେଇ ଖେଳୁ ନାଁ କ'ଣ ଲୋ ? ସେଇ ପହରୁ
ଡାକି ଡାକି ମୋର ପରା ତି ପାଟିଗଲାଣି । ଦେ, ଆ ଇଆଡ଼େ ।

ବୋଉ ପଛେ ପଛେ ଭିତର ଘରକୁ ଗଲି । ଥାଳିରେ କାହା ପାଇଁ ଭୋଗ
ବାଡ଼ି ସେ କହିଲା- ଗଲୁ, ପାନ ଦି'ଖଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗିଦବୁ, ନାଥନନା ପାଇଁ ତୋ'ର । ମୁଁ
ଭୋଗ ଦେଇଆସେ ।

ନାଥନନା କେତେବେଳେ ଆସିଲେ ମୁଁ ତ ଜମା ଜାଣିପାରି ନାହିଁ ? ମୋତେ
ଆଉ ଦେଖି ନ ଥିବେ ତ ଏମିତି ପାଞ୍ଜୁଳାହୋଇ ଖେଳିବାର, ଯେବେ ବାରିପଟକୁ
କାହିଁକି ଯାଇଥିବେ ? ଛି, ଛି, କି ଲାଜ କଥା !

ପାନ ନେଇ ବାହାରକୁ ଆସିଲି । ଖାଇସାରି ନାଥନନା ହାତ ଧୋଇଥିଲେ ।
ମୋତେ ଦେଖି ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ଜୋର୍ କରି ସବୁ ଲାଜ ପଛକୁ ପକାଇ ଚାରି
ଖଣ୍ଡ ପାନ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲି । ଏଡ଼େ ଦୁଷ୍ଟ ପୁଣି ସେ, ସବୁ ଦେଖି ନ
ଦେଖିଲା ପରି ରହିଲେ । ପୁଣି ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସୁଥାନ୍ତି ନା ଆହୁରି ! ବହୁ ଚେଷ୍ଟାରେ
ମୁହଁ ଫିଟାଇ କହିଲି, ପାନ ନିଅ ।

ମୋ ହାତ ଥରୁଥାଏ । ସେ ହାତ ବଢ଼େଇ ପାନ ନେଲେ, ଆଉ ହାତଟାକୁ
ମୋର ଜୋରରେ ଟିକେ ଟିପିଦେଇ ପଚାରିଲେ- ମୋତେ ଖୋଜୁଥିଲୁ କି କାଲି ?
ନିଶି କହୁଥିଲା ।

ଏଡ଼େ ଦୁଷ୍ଟ, ଏଡ଼େ ଡବଡବିଟା ନାଁ ଏ ବଉଳ ! ଯାଇ ମୋ ନାଁରେ ଯାକ
ଆଗରେ କ'ଣ ସତେ କହିଚିଟି ! ଛି ଛି, ଲାଜରେ ପାଟିରୁ ମୋର କଥା ବାହାରିଲା
ନାହିଁ କହିବାକୁ ଯେ ଏକଥା ସବୁ ମିଛ । ବଉଳ ମିଛରେ ଯାଇ ମୋ ନାଁରେ
ଲଗେଇ କହିଚି ।

ମୋତେ ତୁମ୍ଭ ହୋଇ ରହିବା ଦେଖି ସେ କହିଲେ- ଯାହା ପାଇଁ ମୋର ଏଠିକି ଆସିବା, ସେ ତ ଏମିତି ଲାଜ କରେ, ମୋତେ କଥା କୁହେ ନାହିଁ, ଆଉ ଆସିବି କାହା ପାଇଁ ?

ବଉଳ ଆସି କେତେବେଳେ ମୋ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛି, ମୁଁ ଜାଣେନା । ନାଥନନା ତାକୁ ପଚାରିଲେ- କିଲୋ ନିଶି, ଯିବୁ, ନା ମୋ ସଙ୍ଗେ ? ଆଉ ତା' ପରେ ଖଣ୍ଡେଦୂର ଆଗକୁ ଯାଇ ଫେରିଲେ- ହଉ, ଥା ତେବେ ତୋ ବଉଳ ପାଖରେ ଆଜିକ, ସକାଳେ ଯିବୁ ।

ସେ ଚାଲିଗଲେ । ଖୁ ଉଡ଼ାଳରେ ତାଙ୍କର ଜରିଚାଦର କାନି ଯୋଉଠି ଲୁଚି ଯାଇଥିଲା, ସେଇ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ମୋର ଖାଲି ତାଙ୍କରି କଥା ପଦକ ମନେ ପଡ଼ୁଥାଏ । ମୋରି ପାଇଁ ସେ ଖାଲି ଏଠିକି ଆସନ୍ତି, କ'ଣ ସତେ ? ଛାତି ଭିତରେ ମୋର ସୁଖର ଜୁଆର ଉତୁରି ଉଠିଲା ଯେମିତି । ମୋରି ପାଇଁ, ମତେ ଦେଖିବା ଲୋଭରେ ଏ ଆମ ଘରକୁ ଆସନ୍ତି, ଆଉ କୋଉଥିପାଇଁ ନୁହେଁ । ଏଇ କଥା ପଦକ ଶହେ ଥର ମୁହଁରେ ଆବୁ କରି, ହଜାର ଭଳି ମନରେ ଅନୁଭବ କରି ଯେମିତି ମୋର ତୃପ୍ତ ହେଲା ନାହିଁ । ଦଣ୍ଡକ ଆଗରୁ ବଉଳ ଉପରେ ସବୁ ଅଭିମାନଯାକ କୁଆଡ଼େ ଲିଭି ଶୀତଳ ହୋଇଗଲା ।

×

×

×

ଫୁଲରେ ମୋର ସବୁଦିନେ ଶରଧା । ବାରିପଟେ ଛୋଟ କିଆରୀଟିରେ ସେଥିପାଇଁ କେତେ ଫୁଲଗଛ ଯେ ଆଣି ଲଗାଇଥାଏ, ତାର ସାମା ନାହିଁ । ଦିନେ ସଞ୍ଜବେଳେ କାହିଁକି ମନେହେଲା, ରଙ୍ଗଣୀ ଫୁଲ ତ ଫୁଟୁଥିବ ଆଜିକାଲି ଆମ ବାରିଆଡ଼େ, ସେ ଗଛଟାରେ । ବାରିଆଡ଼କୁ ଯାଇ ଚାହିଁଲି- ବଉଳ କେତେବେଳେ ଆସି ସେଥିରୁ ଅିଏ ଫୁଲ ତୋଳି ସାରିଲାଣି । ମତେ ଦେଖି ଡାକିଲା-ଆ, ତୋଳିବା !

କହିଲି- ସେତିକି ହୋଇଥାଉ ମ, କ'ଣ ହେବ ସେଗୁଡ଼ା ଏତେ ?

କ'ଣ ହେବ ଏତେ ? ବଉଳ ମୋ ଆଡ଼କୁ ହସି ଚାହିଁଲା । କହିଲା- ତା ଯଦି ଜାଣିଥାଆନ୍ତୁ, ଘରେ ଆଉ ତୁନି ହୋଇ ବସନ୍ତ ପରା ସଞ୍ଜାହେଲେ ! ତୋର ତ ସବୁ କଥାରେ ଥଙ୍ଗା । ଦେ-ଆ-ଆ ।

ଦୁହେଁଯାକ ଆସି ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଲୁ । ବଉଳଟା ଏଡ଼େ ଦୁଃଖ । ଫୁଲଗୁଡ଼ାକ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଅଜାଡ଼ିଦେଇ ଖିଁ ଖିଁ ହୋଇ ହସିଉଠିଲା । କଅଁଳ ଫୁଲପାଖୁଡ଼ା ଲାଗି ଦିହ ଗୋଟାକ ମୋର କେମିତି ଶୀତେଇଉଠିଲା । କହିଲି- ଏ କ'ଣ ହେଲା ?

ମଧୁଶଯ୍ୟା ପରା- କହି ବଉଳ ହସି ହସି ଗଢ଼ିଗଲା ।

କାହା ସାଙ୍ଗରେ ?

କାହା ସାଙ୍ଗରେ ତ, ରହିଥା; ମୋର ତ ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ତୋ ବର ନାଁ କ'ଣଟି ?

ବହୁତ ଦିନର ଗୋଟିଏ ପାଶୋରିଗଲା ପରାସ ଉପରେ ଚୋଟ ଲାଗିଲା ପରି ଜଣାଗଲା ମତେ ସେ କଥା । ସେ କଥା ମନେପଡ଼ି ଛାତିରୁ ସତେ କି କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଖସିପଡ଼ିଲା, କିନ୍ତୁ ମୁହଁରେ କହିଲି- ଯାଃ, ତୋର ଖାଲି ସବୁଥିରେ ଥଙ୍ଗା ।

ବଉଳ କହିଲା- ନାଁ, ସତରେ ତ ! ଥଙ୍ଗା କାହିଁକି ହବ ? ତୋ ବରଘର କ ପଠେଇଲେଣି କୁଆଡ଼େ ତତେ ନେବାକୁ । ମାଉସୀ କହୁଥିଲେ ଇଏ କ'ଣ ? ତୋ ମୁହଁ କାହିଁକି ସେମିତି ହୋଇଗଲା ବଉଳ ? କହୁ କହୁଁ ସେ ଦି'ହାତରେ ମୋ'ଗଳାକୁ ବେଢ଼ାଇ ଧରିଲା ।

ବୁଢ଼ିଗଲା ଲୋକ ହାତରୁ ଉଦ୍ଧାରର ଶେଷ ଉପାୟଟିକକ ଖସିଗଲେ ତାକୁ ଯେମିତି ଜଣାଯାଏ, ଠିକ୍ ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ ସେହି ଦଣ୍ଡକ ଭିତରେ ମୋର କ'ଣ ହୋଇଗଲା ।

ବଉଳ ମ- ବଉଳ ଡାକିଲା ।

ଚାହିଁ ଦେଖୁଲି, ସେ ମଥାକୁ ମୋର ତା' ଛାତି ଉପରେ ଆଉଜାଇ ବସିଛି ।
ମତେ ପଚାରିଲା- ସେମିତି କାହିଁକି ହେଲୁକି ବଉଳ ? ମୋ ରାଣଟି, କହ ।

କହିଲି- ନାଁ, ମୁଣ୍ଡଟା କାହିଁକି ବୁଲାଇଦେଲା ।

କ'ଣ ତୋର ବର କଥା ଶୁଣି ?

ମନେଅଛି, ସେତେବେଳେ ସୁଦ୍ଧା ମତେ ହସ ମାଡ଼ିଥିଲା ତା କଥା ଶୁଣି ।
କହିଲି- ଆଉ କ'ଣ, ଯାଃ !

ସେ କଥା ସେଇଠି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ବିଲ ପଡ଼ିଆର ଏଇ ଯୋଉ ଅସରନ୍ତି
ଶାଗୁଆ ନଈ ସଞ୍ଜ- ଅନ୍ଧାରରେ ଦିଗବୁଡ଼ା ମେଘ ମଉଳିକି ଲାଗିଗଲା ପରି
ଦିଶୁଥିଲା, ଦି'ପହରେ କେତେବେଳେ କେଜାଣି ଖରାର ରଙ୍ଗ-ଗାଳିତା ପାରି
ବିଲପବନ ନିଛାଟି ହୋଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ତା'ଉପରେ । ସଞ୍ଜ ବୁଡ଼ିଗଲାରୁ ଉଠି
ଦେଖିଲା, ଗାଳିତାଟି ତା'ର କିଏସେ ଚୋରାଇ ନେଲାଣି । ଧାନଗଛ ଗହଳି ଭିତରେ
ସେଥିପାଇଁ ତା'ର ଖୋଜାଖୋଜି ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା । ପାଗଳଙ୍କ ପରି ଦିହେଁଯାକ ଆମେ
ସେଇ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ତୁନିହୋଇ ବସିରହିଲୁ । କେତେବେଳେ ବଉଳ ଯିବାକୁ
ଉଠିଲା । କହିଲା-ସଞ୍ଜ ହୋଇଗଲାଣି, ଆଜି ଯାଉଛି ବଉଳ ।

ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ କହିଲି- ହଉ ।

ସେ ଚାଲିଗଲା । ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ସେଇଠି ପଥର ପରି ବସିରହିଲି ଭାବନାରେ
ଅତଳପାଣିକି ଗୋଡ଼ ଖସାଇ । ଶୀତ ଦିନର ଭାରୀ ପବନ ସେତେବେଳେ
ଗୁହାଳଘର ମଥାନ ଉପରୁ ଧୂଆଁଯାକ ବୋହିନେଇ ଗୋଟାଏ କନିଆର ଗଛ
ଆଗ ଡାଳରେ ଧଳାକନାର ଲମ୍ବା ପଗଡ଼ି ବାନ୍ଧି ଦେଉଥିଲା; ଆଉ ଘାସ ଭିତରେ
କେଉଁଠି ଗୋଟାଏ ଝିଙ୍କାରୀ ସଞ୍ଜବେଳର ନିଶ୍ଚଳତାକୁ କରତରେ କାଟୁଥିଲା-
କର, କର, କର ।

କେତେ ରାତିରେ କେଜାଣି ବୋଉ ଆସି ମୋତେ ଡାକିଲା । ଚୁପ୍‌ହୋଇ ଯାଇ ଘରଭିତରେ ଶୋଇପଡ଼ିଲି; କିନ୍ତୁ ନିଦ ଯେବେ ଏ ନିଆଁଲଗା ଆଖି ଦି'ଟାକୁ ଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ଦୁଃଖ ଆଉ କ'ଣ ଥିଲା କି ? ସେଇ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଚାରିଆଡ଼ର ସବୁଟିକ୍ଷାଯାକ ମତେ ଏକାଠି ଘେରିବସିଲେ । ବଉଳ ଆଜି ଯେଉଁ କଥା କହିଲା, ବୋଧହୁଏ ସତ । ନଇଲେ ବାପା ସେଦିନ ବୋଉକୁ ମୁକୁନ୍ଦପୁର କଥା କହନ୍ତେ କାହିଁକି ? ଆଜିକି ଅନେକଦିନ ହୋଇଗଲାଣି, ସେଇ ବାହାଘର ଦିନ ମୋ ସାମାଜିକ ଥରେ ଦେଖିଥିଲି ଯାହା, ସେତିକି । ସେଇ ଥରକ ଦେଖାରୁ ତାଙ୍କର ଯେ ସ୍ମୃତିଟିକିଏ ମନ ଭିତରେ ରହିଯାଇଛି, ଆଜି ଏ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ସେ ରୂପ ମନେ ପକାଇ ସତରେ ଚାରିଆଡ଼ ମତେ ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଲା । ତାଙ୍କରି ସାଙ୍ଗରେ ମତେ ପୁଣି ସବୁଦିନେ ଘର କରିବାକୁ ହବ ତ ? ସଂସାରର ଆଉସବୁ ସ୍ନେହମାୟା କଟେଇବାକୁ ହେବ, ସେଇ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ? କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ଅନର୍ଥ ପାଇଁ କିଏ ଦାୟୀ ? ସେହି ନାଥନନା । ମୋ ବାହାଘର ସମୟରୁ କଟକରେ ଯେବେ ଏତେ ଦିନ ରହିଲେ ସେ, ଆଉ ଗୋଟାଏ ବର୍ଷ କ'ଣ ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ ସିଆଡ଼େ ? ଏତେ ଦିନ ନ ଦେଖି ମୁଁ ତ ତାଙ୍କୁ ଏକରକମ ଭୁଲି ବସିଥିଲି ମନେ ମନେ । ପୁଣି କାହିଁକି ସେ ଦେବତାବାଞ୍ଛିତ ରୂପପସରା ଘେନି ଅପୂଜା ଦେଉଳ ଦୁଆରେ ମୋର ଦେଖାଦେବାକୁ ଆସିଲେ କି ? ତାଙ୍କ ରୂପ, ତାଙ୍କ ଅଶ୍ରୁ, ସ୍ନେହସୁହାଗ ତାଙ୍କର ମତେ ଯେ ସବୁ ଭୁଲାଇଦେଲା, ମୁଁ କ'ଣ କରନ୍ତି ? ମୋର ଆଉ କି ଉପାୟ ଥିଲା ତାଙ୍କ ପାଖେ ଶରଣ ନ ପଶି ?

ବୋଉ ଆସି ଡାକିଲା- ସତୀ, ଆ ଖାଇବୁ ।

କହିଲି- ମୁଁ ଖାଇବି ନାହିଁ ବୋଉ, ଭୋକ ନାହିଁ ।

ଆ, ଦିଟାନାକୁ ଖାଇବୁ, ମା'ଟା ପରା ।

ବ୍ୟଥା ଆଉ ଆଘାତ ଶୂନ୍ୟତା ଭିତରେ ଏଇ ପଦକ କଅଁଳ କଥାରେ ଦି'ଆଖିରୁ ଝରଝର ହୋଇ ଲୁହ ଝରିପଡ଼ିଲା । ଏଡ଼େ ଅନ୍ଧାର, ଅଥଚ ବୋଉ କେମିତି

ଜାଣିପାରିଲା କେଜାଣି ମୁଁ କାନ୍ଦୁଛି । ପାଖକୁ ଆସି, ପିଠି ଆଉଁସିଦେଇ ପଚାରିଲା-
ଦିହ କ'ଣ ହଉଛି କି ମା ?

କହିଲା- ମୁଣ୍ଡ ବଥଉଛି ଭାରି ।

ଭାତଖିଆ ପଢ଼ିରହିଲା ସେମିତି, ପାଖକୁ ଆସି ସେ ମୋତେ ବି ବସିଲା ।
ତା ଭିତରେ କେତେବେଳେ ମତେ ନିଦ ହୋଇଗଲା, ମନେ ନାହିଁ ।

ତହିଁଆରଦିନ, ଘରେ ବସି ଗୁଆ ଭାଙ୍ଗୁଛି, ବଉଳବୋଉ ବଡ଼ମା ଆସିଲେ
ଆମ ଘରକୁ ବୁଲି । ଅନେକ ଦିନ ରୋଗ ଭୋଗି ବୋଉ ସେଦିନ ଟିକେ ପିଣ୍ଡାରେ
ଆସି ବସିଥିଲା । ବଡ଼ମା ପଚାରିଲେ- କିଲୋ, କ'ଣ ସବୁ ହଉଛି ?

ହବ ଆଉ କ'ଣ ? ଆସ । ବୋଉ କହିଲା ? ଆଜି ଅପୂର୍ବ କୁଆଡ଼େ ?

ବଡ଼ମା କହିଲେ- କାହିଁକି, ମୁଁ କ'ଣ ଆସେ ନାହିଁ ଏଠିକି ?

ମୁଁ କ'ଣ ମନାକରୁଛି ଆସ ନାହିଁ ବୋଲି ? ତେବେ, ସବୁ ଦିନେ ନୁହେଁ ।
ଗରିବଙ୍କ କଥା କୋଉଦିନ କେମିତି ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ ସିନା ।

କ'ଣ କରିବି ଲୋ ଭଉଣୀ, ତୁ ତ ଘରଟିଏ କରୁଛୁ, ଜାଣୁନା କ'ଣ
କେତେ ଅତୁଆ ଜଞ୍ଜାଳ । ମରିବାକୁ ଦଣ୍ଡେ ତର ହୁଏ ନାହିଁ ଏଇ ଜାଳାରେ ।
ସେଇଥିପାଇଁ କେତେଥର ବିଚାରିଲିଣି ପୁରୀ ପଲେଇଯିବାକୁ ସବୁ ଛାଡ଼ିଛୁଡ଼ି ଦେଇ ।

ବୋଉ କହିଲା- ତା ତ ତମର ଏଣିକି ଖୋଜା । ତେବେ ଘର ଥର
କରିଦେଇ ତ ଫେର କୁଆଡ଼େ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ିବ ? ନିଶିକି ବାହାକରିବ, ବୋହୂଟିଏ
ପୁଣି ଘରକୁ ଆଣିବ ।

ବଡ଼ମା କହିଲେ- ହଁ, ତମମାନଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ ଥିଲେ...

କେତେବେଳଯାଏ ଆଉ କିଛି ପାଟି ଶୁଭିଲା ନାହିଁ । ତାପରେ ବଡ଼ମା ଆଗେ
ପଚାରିଲେ- ହଁ ଗୋ, ତମ ସତୀ ପୁଆଣି ହୋଇ ଯିବା କଥା କ'ଣ ହେଲା କି ?

ଘର ଭିତରେ ପାନ ଭାଙ୍ଗୁଥିଲି, ହାତ ମୋର ଏକାଥରକେ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।
ଏ କଥା ଶୁଣି । ବୋଉ କହିଲା- କହୁଥିଲେ ତ ଏ ମାଘମାସକୁ ପଠେଇବେ
ବୋଲି । କ'ଣ ହଉଛି କେଜାଣି ?

ବଡ଼ମା କହିଲେ-ହଁ, ପଠେଇଦିଅ ତ ଲ, ବୁଝିଲ ସତୀବୋଉ । ଦିନେ
ତ ପୁଣି ପଠେଇବାକୁ ହବ, ଆଗ ହଉ; ପଛ ହଉ । ଯେତେ ବେଗି ଏ ଜଞ୍ଜାଳରୁ
ଖଲାସ ହବ, ସେତେ ଭଲ ।

ମନ ହଉଥାଏ ଘରୁ ବାହାରିଆସି ପଚାରିବାକୁ ବଡ଼ମାଙ୍କୁ, ତମ ଝିଅଟି
ତମକୁ ଯେବେ ଏମିତି ଜଞ୍ଜାଳ ହୋଇଛି, ଆଜିଯାଏ ତାକୁ ବାହା କରି ନାହିଁ
କାହିଁକି, ଶୁଣେ ? ନିଜ ପେଟରୁ, ପୁଣି ଆପଣା ରକ୍ତମାଂସରୁ ଜନ୍ମହୋଇ ଝିଅ
ହେଲେ ବୋଲିକ'ଣ ଏତେ ଅତୁଆ ସେ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି ମାଆମାନଙ୍କୁ ? ବୁଢ଼ା ହଉ,
ଅସୁନ୍ଦର ଅଗୁଣର ହଉ ପଛକେ, ଘରର ଚଳନ୍ତି ଜିନିଷ ପରି ଏ ଝିଅଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ
ଗୋଟାଏ କାହା ବେକରେ ଛନ୍ଦିଦେଲେ ଏ ମା'ମାନଙ୍କର କ'ଣ ସରେ ପରା !
ଖାଲି ଝିଅ ଖାଇପିଇ ସୁଖରେ ରହିଲେ ହେଲା; କିନ୍ତୁ ଯାହା ପାଇଁ ଏ ସୁଖ ଲୋଡ଼ା,
ତାକୁ କ'ଣ ଭୁଲରେ ବି କିଏ ପଚାରେ ଏ ବିଷୟରେ କିଛି ?

ଆଉ କିଛି ସମୟ କଥାବା । ହୋଇ ବଡ଼ମା ଉଠିଲେ । ଦୁଆର ମୁହଁଯାଏ
ଯାଇ ପୁଣି ଫେରି କହିଲେ- ମଲା ଯୋଉଥିଲାଗି ଆସିଥିଲି, ନିଆଁଲଗା ମୋର
ମନେ ନାହିଁ କହିବାକୁ ।

ବୋଉ ପଚାରିଲା- କ'ଣ କି ?

ଆମ ନାଥର ଆଜି ଜନ୍ମଦିନ । ବାଇଶି ବର୍ଷରେ ତାର ଗୋଟାଏ ଘାଟା
ଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖେ ମାନସିକ କରିଥିଲି । ତମେ ଆଉ ସତୀ
ସଞ୍ଜାବେଳକୁ ଯିବ ନାହିଁ ଚିକେ ଆମ ଘରକୁ ଭୋଗ ପାଇବାକୁ ?

ବୋଉ କହିଲା- ସେ ତ ଘରେ ନାହାନ୍ତି, ମୁଁ ଆଉ କେମିତି ଯିବି କୁହ ?
ହଉ ସେ ଯିବ ପଛକେ ।

... ..

ସଞ୍ଜବେଳେ ଖୁବ୍ ତୋଫାନକରି ମେଘ ଉଠିଲା । ଅନ୍ଧାର ଦେଖି ବୋଉ
କହିଲା- ମେଘ ତ ଏମିତି ଉଠେଇଲାଣି ସତୀ, ତୁ କେମିତି ଆଉ ଯିବୁ ତୋ
ମାଉସୀଙ୍କ ଘରକୁ ?

ଘରେ ଯାଇ ଶୋଇଲି । ପବନରେ କବାଟ ଝରକା ଧଡ଼ ଧଡ଼ ହୋଇ
ବାଡ଼େଇ ହଉଥାଏ, ଆଉ ସେ ଶବ୍ଦରେ ଘର ଭିତରେ ମୁଁ ଚମକି ପଡ଼ୁଥାଏ, ତାଙ୍କ
ଘରୁ ମତେ ଆଉ କିଏସେ ଡାକିବାକୁ ଆସିଲା କି ? କେତେବେଳକେ କେଜାଣି,
ଟିକିଏ ଛାଇନିଦ ମାଡ଼ିଆସିଲାଣି ମତେ, କିଏ ଝୁଲାଇଦେଲା ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ।
ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଧଡ଼ଧଡ଼ ହୋଇ ଉଠିବସି ଦେଖିଲି, ବଉଳ ମୋ ହାତକୁ ଟାଣି
କହୁଛି- ମଲା ଶୋଇପଡ଼ିଲୁଣି କି ବେଳ ବୁଡୁବୁଡୁ ?

କହିଲି- ବଉଳ, ତୁ କେତେବେଳେ ଆସିଲୁ ମ ?

ଘଡ଼ିଏ ହେଲା ପରା ଏଠି ବସି ତତେ ଉଠାଇ ? ଆ, ଯିବା ପରା ! ମୁହଁ
ପୋଛି ପଦାକୁ ଆସିଲି; କହିଲି- ଚାଲ୍ ଯିବା । ବୋଉକୁ କହିରୁ ?

ହଁ ।

ପଡ଼ିଆ ପାରିର ଧାନଫୁଲ ମହକରେ ବର୍ଷାପବନକୁ ସେଦିନ ନିଶା
ଲାଗିଥାଏ । ସରଗଆବୁରା ମେଘଗହଳି ଭିତରେ ପଶି ସେ ହୁରୁଜୁରୁ ଲଗାଇ
ଦେଇଥାଏ ସେଥିଲାଗି । ତାର ଏ ଦୂରତ ପଣକୁ ଟାହୁଲି କରି ମେଘଯାକ
ଏଣେତେଣେ ପକାଇ ଯାଇଥାନ୍ତି ଯେମିତି । ନାଥନନାଙ୍କ ଘରେ ପହ଼ୁଲାଇଲେକୁ
ବର୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲାଣି । ଦାଣ୍ଡ ପରସ୍ତରେ ଗାଁର କେତେ ଜଣ ଲୋକ ବସି

କଥାବା । ହାଉଥାଆନ୍ତି । ତା' ଭିତରେ ନାଥନନା ଥାଆନ୍ତି ବୋଧହୁଏ । ବଉଳ ମତେ ଏକାଥରକେ ଘର ଭିତରକୁ ନେଇଗଲା । ଭିତର ଘରେ ବଡ଼ମା ବସି ରକ୍ଷାବତ୍ତା କରୁଥିଲେ; ମତେ ଦେଖି ପଚାରିଲେ- ବାପା ଆସିଲେଣି ଲୋ ତୋର ?

କହିଲି-ନାଁ ।

ବୋଉ କ'ଣ କରୁଥିଲା ?

ବସିଥିଲା ।

ଅନେକ ଗୁଡ଼ାଏ ଅଟା ଜତାହୋଇ ଥୁଆ ହୋଇଥିଲା ସେଠି । ଆମେ ଦିହେଁ ଯାଇ ପିଠା ଗଢ଼ିବସିଲୁ । ବଉଳର କ'ଣ ଜମା ମନ ଥୟ ହଉଥାଏ କି ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ବସି ? ଦଣ୍ଡେ ଛାଡ଼ି ଦାଣ୍ଡୁଆଡ଼େ ଘେରାଏ ବୁଲିଆସୁଥାଏ ଯାଇଁ । ମୋଠଉଁ ଚାରି ବର୍ଷର ସାନ ହବ ସିଏ; କିନ୍ତୁ ତା ବୟସରେ ଗାଁରେ ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ବି ଚିହ୍ନା ହୋଇ ନ ଥିବ । ପିଠାଗଢ଼ା ସରି ଆସିଥିଲା ପ୍ରାୟ । ବଡ଼ମା ସେ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ନେତବୋଉ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କି କହିଲେ- ଦେଖିଲଣି ଗୋ, ଦଣ୍ଡକରେ କେତେ ପିଠା ଗଢ଼ି ଥୋଇଦେଲାଣି ଝିଅଟା । ଯା ନାଁ ସିନା କାମ । ଆମ ନିଶି, ହେଇ ପରା କୋଉଠି ଯାଇ ଘୋଡ଼ା ପରି ବୁଲୁଚି । ତା' ପରେ ମତେ ଚାହିଁ କହିଲେ, ସେତିକି ଥାଉ, ମା'ଟା ପରା ! ନିଆଁ ପାଖରେ ବସି ବସି କେତେ ଝାଳ ବୋହିଲାଣି, ଯା ଚିକେ ଅଣ୍ଟାରେ ବୁଲିଆ । ଯା, ମୋ ରାଣଟି ।

ବଡ଼ମାଙ୍କ ଘରେ ସେଦିନ ଖିଆପିଆ ସରିଲାବେଳକୁ ରାତି ଅନେକ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ବଉଳ ଆସି କହିଲା, ବୋଉ କହିଲା- ବଉଳ, ରାତି ଏତେ ହେଲାଣି, ଏଇଠି ଶୋଇପଡ଼ ।

ଭାରି ଲୋଭ ହଉଥାଏ ରହିବାକୁ । ତା'ହେଲେ ନାଥନନାକୁ ତ କାଲି ସକାଳୁ ଥାଉ ଥରେ ଦେଖିପାରିବି । କିନ୍ତୁ ଜୋର କରି ସେ ଲଛା ଦମନ କରି କହିଲି- ନାହିଁ ବଉଳ, ବୋଉ ସିଆଡ଼େ ଚାହିଁ ବସିଥିବ ମତେ ।

ଘରେ ଆସି ପହଂଚିବା ଆଗରୁ ଭଲକରି ବର୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ଭିତର ଘର ପିଣ୍ଡାରେ ବୋଉ ମତେ ଦେଖିପାରି କହିଲା, ବର୍ଷାଟାରେ ତିନ୍ତୁଲୁ ନା ଗୋଟିପଣେ ? ଲୁଗା ପାଲଟି ପକେଇ ଶୋ'ଯା ।

ବୋଉ ଚାଲିଗଲାରୁ ତୁନି ତୁନି ଯାଇ ଘରେ କବାଟ କିଲି ସେଇ ଓଦାଲୁଗାରେ ଶୋଇପଡ଼ିଲି । ନାଥନନାଙ୍କ ଦିହ ଲାଗି ବାସୁଥିଲା ସେ ଲୁଗା । ମନେହେଲା, ଆଜି ମୋର ମଧୁଶଯ୍ୟା ।

...ଆଉ ଦି'ଚାରି ଦିନ ପରେ ସତକୁ ସତ ମୋର ଶାଶୁଘରକୁ ଯିବା ଆୟୋଜନ ଯୋଉଠୁ ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ଚାଲିଲା, ଭୟ ଆଉ ଭାବନାରେ ଦରମରା ହୋଇ ଦିନ ରାତି ଖାଲି ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିରହିଲି । ମୋର କିଏ ଅଛି ଏତେବେଳେ, ମନ କଥା ବୁଝି ମତେ ସଙ୍କଟରୁ ରକ୍ଷା କରିବ ? ନିରାହ ଛେଳିଛୁଆକୁ ବଳି ଦେବାକୁ ନେଲାବେଳେ ତା'ଆଖିର କରୁଣ ମିନତି କିଏ ଶୁଣେ କି ? ମଣିଷ ଜନ୍ମ ପାଇ ମୋ ଦଶା ଯେ ଆଜି ତାଠାରୁ ବଳେ ।

ଆଜି ମତେ ପିଲାଦିନର ପରିଚିତ ଥାନ ଛାଡ଼ି ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଯିବାକୁ ହବ କୋଉ ଅଜଣା ଅତିହ୍ନା ଲୋକଙ୍କ ମେଳକୁ । ମୋ ଯିବା କଥା ହେଲା ଦିନୁ ବୋଉ ତ ସବୁଦିନେ ଟିକେ ଟିକେ କାନ୍ଦୁଥିଲା । ସେଦିନ ତାର ଆଉ କାନ୍ଦଣା ବାଧା ମାନିଲା ନାହିଁ । ମତେ ଧରି ସକାଳୁ ସଞ୍ଜଯାଏ ଭାରି ବିକଳ ହୋଇ କାନ୍ଦିଲା । ମୁଁ ତା ସାଙ୍ଗେ କାନ୍ଦିଲି । କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କେତେବେଳେ ଅଚେତ ହୋଇପଡ଼ିଛି, ମୁଁ ଜାଣେନା । ଚେତା ହେଲା, ବଡ଼ମା ଯେତେବେଳେ ମତେ ନେଇ ସବାରୀରେ ବସାଇଦେଲେ । ସବାରୀ କବାଟପାଙ୍କରେ ନାଥନନାଙ୍କ ଦିହ ଦିଶୁଥିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଲୁଗାକାନି ଜୋରରେ ମୁଠେଇ ଧରି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲି । ନାଥନନା ସେତେବେଳଯାଏ ଖୁବ୍ କାନ୍ଦ ସମ୍ଭାଳିଥିଲେ; ଆଉ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ମତେ ବୁଝେଇ ବୁଝେଇ ଅନେକ ବାଟ ସବାରୀ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଗଲେ; ତାପରେ ଫେରିଆସିଲେ । ବାଟ ଦୁଇପଟେ ପିଲାଦିନ ଚିହ୍ନା ମୋର ଗଛ ପତରସବୁ, ଯାହା ଛାଇରେ ବସି କେତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ

ଦିହରେ ମୋର ନାଥନନାଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ କଟିଯାଇଛି, ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ମୋଠାରୁ ବିଦା ହୋଇ ପଛକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଗାଁ ମୁଣ୍ଡର ସେଇ ଗହଳିଆ ତାଳ ବଣ, ଯୋର କୁଳେ କୁଳେ ବାଉଁଶ ବଣର ନହକା ଛାଇ ତଳେ ଶିଉଳିଲଗା ସେଇ ବଡ଼ ପଥରଟି, ଗାଧୋଇଲାବେଳେ ନିତି ଯାହା ଉପରେ ଗୋଡ଼ ଘସେ; ସବାରୀର ଅଳ୍ପ ପାଙ୍କ ବାଟେ ସମସ୍ତେ ମତେ ଥରେ ଥରେ ଚାହିଁଗଲେ । ଆଉ ତ ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବି ନାହିଁ । ଆଖି ମୋର ଲୁହରେ ପୁରିଗଲା । ତିକିଆରେ ମୁହଁମାଡ଼ି ମଲାଙ୍କ ପରି ପଡ଼ିରହିଲି ।

ଦୂର ଗାଁର କୋଉଠି ଗୋଟାଏ ନଡ଼ିଆଗଛର ପତର ପାଲିଙ୍କିରେ ଚଢ଼ି ସେତେବେଳେ ଅଷ୍ଟମୀ ଚାନ୍ଦ ଶାଶୁଘରକୁ ଯାଉଥିଲା; ଗଛଛାଇ-ଛଇଳା ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ତାର ଅନୁକୂଳ ଚିତା ପଡ଼ିଥିଲା କେତେ ଜାତିରେ ।

×

×

×

ରାତି ଗୋଟିକ ବାଟରେ କଟିଗଲା । ତହିଁଆରଦିନ ସକାଳେ ମତେ କେତେ ଜଣ ମାଇପେ ଧରାଧରି କରି ନେଇ ଗୋଟିଏ ବେଦୀରେ ବସେଇଲେ । ଲୋକଗହଳି ଆଉ ଗରମରେ ମୋର ନିଃଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ପରି ଜଣାଯାଉଥିଲା । ସ୍ୱାମୀ ଠିକ୍ ମୋ ପାଖରେ ବସିଥାନ୍ତି, ଦିହକୁ ଦିହ ଲଗାଲଗି ହୋଇ ଗୋଟାଏ ମସିଣା ଉପରେ । ଏତେ କଷ୍ଟରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାରି ମନ ହେଉଥାଏ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଟିକେ ଦେଖିବାକୁ । ଓଡ଼ଣା ଭିତରେ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ମୁହଁକୁ ଟିକେ ଟେକି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲି ।

ହାୟ ଭଗବାନ ! ନ ଦେଖିଲେ ବୋଧହୁଏ ଭଲ ହୋଇଥାଆନ୍ତା ସେ ରୂପ । ପୋଡ଼ା କାଠ ପରି ରଙ୍ଗ, ସେଥିରେ ମୁହଁଯାକ ବସନ୍ତର ଦାଗ ଯେମିତି ସିଇଁହୋଇ ଯାଇଛି । ଏଇ ମୁହଁ, ଲାବଣ୍ୟର ଲେଶ ଯାହାକୁ ଛୁଇଁ ନାହିଁ, ଏଇଆକୁ ଚାହିଁ ମତେ ଦୁନିଆର ସବୁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପାଶୋରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତରୁଣ ଜୀବନର ଶତ ମନପା

ଏଇଠି ସାର୍ଥକ ହବ ତ ? ଆଖି ଆଗରେ ମୋର ସବୁ ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଲା । ତଳକୁ ମୁଣ୍ଡ ଯୋଡ଼ି କୌଣସିମତେ ବସିରହିଲି ଭଣ୍ଡାରୁଣୀ ହାତ ଉପରେ ଆଉଜି; ନଇଲେ ବୋଧହୁଏ ପଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତି ।

କର୍ମ ସରିଲା ପରେ ଜଣେ କିଏ ବୋଧହୁଏ ଘରର ଯୋଜନା, ମତେ ଆଣି ଆଉ ଗୋଟାଏ ଘରେ ବସାଇ ଦେଇଗଲା । ତା' ପରେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମାଲପେ ସେ ଘରକୁ ଆସିଲେ ମତେ ଦେଖିବା ପାଇଁ । ଦଣ୍ଡକ ଭିତରେ ଲୋକଗହଳରେ ସେ ଘରେ ଆଉ ତିଳ ପକାଇବାକୁ ଜାଗା ରହିଲା ନାହିଁ ।

ମୁହଁଦେଖା ପର୍ବ ସରିଲା । ସମସ୍ତେ ମୋ ରୂପ ବିଷୟରେ ଯେତା ମତ ପ୍ରକାଶ କରି ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଶେଷକୁ ଦୁଇ ଚାରୋଟି ଟୋକୀ, ପ୍ରାୟ ମୋ'ରି ବୟସ ହେବ ସେମାନଙ୍କର, ସେ ଘରୁ ଆଉ ଗଲେ ନାହିଁ । ମତେ କଥା କୁହାଇବା ଲାଗି କୁକୁରମାଛି ପରି ଲାଗି ରହିଲେ ମୋ ସାଙ୍ଗେ । ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଉ ଜଣେ ବୁଢ଼ୀ ସେ ଘରକୁ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କୁ ସବୁ ଦେଖି ଗାଳିଦେଲେ । ପିଲାଟା କାଲିଠଉଁ କିଛି ନ ଖାଇ ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି; ତମେ ସବୁ ତା ସାଙ୍ଗେ କାହିଁକି ସେମିତି ନଗେଇଚ କଲୋ ? ଯା, ସେ ଚିକିଏ ଶୋଉ ।

ସେମାନେ ସବୁ ମୁହଁ ଚାହାଁଚାହିଁ ହୋଇ ହସିଲେ । ତା' ପରେ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଉଠିଗଲେ ସେ ଘରୁ । ସେ ବୁଢ଼ୀଟି ମୋତେ ଶୋଇବାକୁ କହି ଘର କବାଟ ଆଉଜାଇ ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ହାୟ, ମତେ ପୁଣି ନିଦ ମାଡ଼ିବ ! ଏକୁଟିଆ ହେଲାରୁ ମୋ ସାମାଜ୍ୟ କଥା ପୁଣି ମନେପଡ଼ିଲା । ସେ ଆସିବା ସମୟ ହେଲା, ଆମ ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଯାହାଙ୍କର ମୁଁ ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇସାରିଛି । ମୁଁ ପୁଣି ତାଙ୍କ ଦ୍ଵିତୀୟ ସ୍ତ୍ରୀ; ଆଗ ସ୍ତ୍ରୀ ମରିଥିଲେ ବର୍ଷକର ଗୋଟିଏ ପୁଅ ରଖି । ସେଇଦିନୁ ଆଜିଯାଏ ମୋ ପାଇଁ ଏ ଯେମିତି ବାଟ ଚାହିଁ

ବସିଥିଲେ । ବନ୍ଦସରେ ସେ ମୋ ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗର ହେବେ । ଏଇଆଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପୁଣି ମତେ ସବୁଦିନେ ଘର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ସରିସମ ହୋଇ । ଏହି ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ମତେ ପୁଣି ପିଲାଦିନର ସବୁ ସ୍ମେହ ମାୟା ଭୁଲିବାକୁ ହେବ ତ ? ସେତିକିବେଳେ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ମୋର, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଲାବଣ୍ୟସିନ୍ଧୁ ପଖଳା ଚିରପରିଚିତ ମୁହଁ, ବିଧାତାଙ୍କର ସବୁ ସୁନ୍ଦର ସୃଷ୍ଟି ଯାହା ଦିହରେ ସାର୍ଥକ ହୋଇଯାଇଛି । ସେ ମୁହଁ ଆଉ ମୋ ସାମାଜ୍ୟ ମୁହଁ ! କେତେ ପ୍ରଭେଦ, କେତେ ଫରକ ଯା ଭିତରେ । ତୁଳନା କରିବାକୁ ସୁଦ୍ଧା ଲାଜ ମାଡ଼େ । ସେ ପୁଣି ତ ମତେ ଅପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ... । ଆଉ ଭାବିପାରିଲି ନାହିଁ । ମନେହେଲା, ଏମିତି ଭାବିଲେ ମୁଁ ପାଗଳ ହୋଇଯିବି । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଚିନ୍ତାରେ ପାଗଳ ହୋଇଯିବା କେଡ଼େ ସୁଖକର ମନେ କଲି ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ ଅନେକବେଳୁ । ଦିନ ଆଲୁଅ କ୍ରମେ ଲିଭିଆସିଲା । କୋଠାଘର; କିନ୍ତୁ ଜଳାକବାଟି ମୋଟେ ନ ଥିଲା, ମୁଁ ଯୋଉ ଘରେ ବସିଥିଲି । ଅନ୍ଧାର ଘର ଭିତରେ ରୁପ୍ ହୋଇ ଅନେକ ବେଳଯାଏ ବସିରହିଲି । ବାହାରେ-କୋଉଠି କେତେ ଦୂରରେ- ସଞ୍ଜଘ । ବାଜିଗଲା । ଘରେ ଘରେ ଦୀପ ଲାଗିଲା । କେତେବେଳ ପରେ ଦୁଇ ଚାରି ମାଇପେ ଆସି ମତେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଘରକୁ ନେଇଗଲେ । ସେ ଘରଟା ବି ଏମିତି ଅନ୍ଧାର; ଖାଲି ଘରକଣରେ ଗୋଟିଏ ଦୀପ ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ହୋଇ ଜଳୁଥିଲା । ସେଇ ଅଳ୍ପ ଆଲୁଅରେ ଦେଖିଲି, ଘରର ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ବଡ଼ ପଲଙ୍କଟାଏ, ତା ଉପରେ ବିଛଣା ପଡ଼ିଛି । ଏମାନେ ମତେ ନେଇ ଘର କଣରେ ଖଣ୍ଡେ ସପ ଉପରେ ବସାଇଦେଇ ସେ ଘରୁ ଚାଲିଗଲେ । ବୁଝିପାରିଲି କାହିଁକି ମତେ ଏ ଘରକୁ ଅଣାହୋଇଛି । ବିଜୁଳି ମାରିଲା ପରେ ଘଡ଼ଘଡ଼ି ଗର୍ଜନକୁ ଯିମିତି ଲୋକେ ଭାବି ନିଅନ୍ତି, ଗୋଟାଏ ଅଜଣା ଭୟରେ ଦିହ ମୋର ଥରିଉଠିଲା, ଛାତି ଦାଉଁ ଦାଉଁ ପଡ଼ିଲା । ଭାବିଲି, କାହିଁକି ମୁଁ ଏତେ ଡରୁଚି ? ସେ ତ ବାଘ ସାପ ନୁହନ୍ତି, ମତେ ଖାଇଯିବେ ? ତୁଚ୍ଛାଟାକୁ ଏତେ ଡରିବି କାହିଁକି ?

ଘଡ଼ିଏ ଖଣ୍ଡେ ବିଚିଗଲା, କେହି ଆସିଲେ ନାହିଁ ସେ ଘରକୁ । ମନରେ ଚିକିଏ ଦମ୍ଭ ଆସିଲା । ଭାବିଲି, ଯେତେ ଅସୁନ୍ଦର ସେ ହୁଅନ୍ତୁ, ମୁଁ ତ ତାଙ୍କରି ସ୍ତ୍ରୀ । ତାଙ୍କ ଛଡ଼ା ମୋର ଆଉ ଗତି କ'ଣ ଅଛି ? ମୋ ମନକୁ ନ ଆସିଲେ ସଂସାର ଲୋକେତ ମୋ ଦୁଃଖ ଶୁଣିବେ ନାହିଁ । ଅଧିକ ହସିବେ ସମସ୍ତେ । ମୁଁ କ'ଣ ଯାକୁ ଭଲ ପାଇପାରିବି ନାହିଁ ? ଦେଖିବି ଚେଷ୍ଟାକରି, ପ୍ରାଣର ସବୁ ବଳ ଖରଚ କରି, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମନର ସବୁ ବିମୁଖତାକୁ ସହିନେଲେ ତ ଯିବ । ନା-ନା, ମୁଁ ଥରେ ଦେଖିବି ଚେଷ୍ଟାକରି, ଯାକୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ, ନିଶ୍ଚୟ-ନିଶ୍ଚୟ । ସାରାଦିନର ଅନିୟମ ଓ ଅବସାଦରେ ଆଖି ଦି'ଟା ନିଦରେ ଭାରୀ ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ଆଉ ସିଧାହୋଇ ବସି ପାରିଲି ନାହିଁ, ସେଇଠି ସେମିତି ଶୋଇପଡ଼ିଲି । କେତେବେଳେ ମତେ ନିଦ ହେଇଯାଇଛି ଜାଣେନା । ହଠାତ୍ କାହା ଅଣ୍ଟା ହାତ ଲାଗି ନିଦଟା ମୋର ଚାଉଁକିନା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠିବସି ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ଦେଇଦେଲି । ଛାତିଟା ଦୁମ୍‌ଦୁମ୍ ହୋଇ କମ୍ପିଗଲା । ସେଇ ଅସ୍ଥ ଆଲୁଅରେ ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗାଦେବା ଭିତରେ ଚିହ୍ନିପାରିଲି, ସେ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀମା ।

ଦୀପଟା ଆହୁରି କମି କରିଦେଇ ସେ କହିଲେ, ଆ ବିଛଣାକୁ ।

କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । ସେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ଦୁଇ ହାତରେ ମତେ ଏକରକମ ବିଛଣା ପାଖକୁ ଟେକିନେଇ କହିଲେ; ଉପରକୁ ଯା ।

ଖଟ ପାଖରେ ପୁଣି ଠିଆହେବା ଦେଖି ସେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ । ମୁଣ୍ଡରୁ ମୋର ଓଡ଼ଣା ଟେକିଦେଇ ହସି ହସି କହିଲେ ଏତେ ଲାଜ ଗୋଟାଏ କ'ଣ ? ମତେ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ ସେଗୁଡ଼ା ।

ଏଇ ପହିଲୁ ବୋଧହୁଏ ମୁଁ ତାକୁ ହସିବାର ଦେଖିଲି । କିନ୍ତୁ ମନେହେଲା, ନ ଦେଖିଥିଲେ ବରଂ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଭଗବାନ୍, ହସ ପୁଣି ମଣିଷଙ୍କର ଏମିତି ବିକୃତ ! ମୋର ଏ ଧାରଣା ନ ଥିଲା ।

ମତେ ତୁମ୍ଭହୋଇ ଠିଆହେବାର ଦେଖି ସେ ଆହୁରି ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ଦୁଇ ହାତରେ ମୋ ହାତକୁ ଧରି ଖଟ ଉପରକୁ ଚାଣିନେଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଚିକେ ଠେଲିଦେଇ ପଛକୁ ଘୁଆସିଲି । ସେ ପୁଣି ମୋ ହାତକୁ ଧରି ରାଗରେ ଚାଣ୍ କରୁ କହିଲେ- ଇଏ କ'ଣ ? ମୁଁ ଖାଇଯାଉଛି ନା କ'ଣ ତତେ ?

କହୁ କହୁ ମତେ ପାଖକୁ ଭିଡ଼ିନେଲେ ଏତେ ଜୋରରେ ଯେ ମୁଁ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ଏକରକମ ତାଙ୍କ ଛାତି ଉପରେ ଆଉଜି ପଡ଼ିଗଲି । ପୁଣି ସିଧାହେବା ଆଗରୁ ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ଟେକିଧରି ତୁମ୍ଭନ କଲେ ।

× × ×

ବିଜୁଳି ପରି ତାଙ୍କୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଠେଲି ଦେଇ ଖଟଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲି । ଛି ଛି, ଏ ମଣିଷ ନାଁ କ'ଣ !

ଦିହ ଗୋଟାକ ଝିମିଝିମି ହୋଇଗଲା ଘୃଣା ଆଉ ରାଗରେ । କିନ୍ତୁ ମୋ ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ସେ ବୋଧହୁଏ ସତରେ ରାଗିଗଲେ । ଦୁଇ ହାତରେ ମୋତେ ପିଲାଙ୍କ ପରି ଖଟ ଉପରକୁ ଟେକିନେଇ ଜୋରକରି କହିଲେ, ଶୋ ଏଠି ।

ସେଇ ବିଛଣାରେ ସେମିତି ପଥର ପରି ବସିରହିଲି ମୁଁ । ଏଡ଼େ ଅଭଦ୍ର, ଇତର ଏ ? ବାହା ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି କ'ଣ ଏମିତି ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଏ ମୋ ମନ ପାଇବେ ? ହାୟ ହାୟ ମୁଁ ପୁଣି ଏଇୟାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ବୋଲି ଆଉ କେତେ ଦଣ୍ଡ ଆଗରୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରୁଥିଲି ?

ବିଛଣାରେ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି ସେ ଶୋଇଥିଲେ । ମନେକଲି, ବୋଧହୁଏ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି । ସେ ବିଛଣାରେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଏକାଠି ଶୋଇବାକୁ ମୋର ମନ ହେଲା ନାହିଁ । ତଳେ ଶୋଇବାକୁ ମନେକରି ଉଠିଆସୁଛି, ସେ ମୋ ଲୁଗାକାନ୍ତି ଧରିପକାଇ ପଚାରିଲେ, କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛୁ ? ମନ ହେଉଥାଏ ବଡ଼ ପାଟିକରି କହିବାକୁ, ଯମ ଘରକୁ । କଥାର ଜବାବ ନ ପାଇ ସେ ଭାରି ଚିଡ଼ିଗଲେ ।

କହିଲେ, ଏମିତି ହେଲେ ଏକା ଜାଣିଥା, ଭାରି ଖରାପ ହବ । ମୁଁ କହୁଚି, ମୋ କଥା ମାନ । ପାଖକୁ ଆ ।

ପୁଣି ସେମିତି ଟଣା ଓଟରା । ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ମୋର କେତେ ବଳ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଲଢ଼ିବାକୁ ! ମୁଁ ଆଉ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଦୁଇ ହାତରେ ମତେ ଛାତି ଉପରେ ଭିଡ଼ିଧରି ସେ ମୋ ମୁହଁ ପାଖକୁ ମୁହଁ ଆଣିଲେ- ବୋଧହୁଏ ଆଉ ଥରେ ରୁମ୍ଭନ କରିବାକୁ...

ଭାବିଲି, ବାଧା ଦେବି ନାହିଁ ଏଥର ତାଙ୍କ କାମରେ । କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି ସେ କରନ୍ତୁ, କିନ୍ତୁ ଘୃଣା ଆସି ମୋତେ ବାଟ କଢ଼େଇନେଲା । ଅଜାଣତରେ କେତେବେଳେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପଛକୁ ଠେଲିଦେଇ ଖଟ ଉପରୁ ଡେଇଁପଡ଼ିଲି । ସେ ବି ମୋ ପଛେ ପଛେ ମତେ ଧରିବାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି ଦେଖି ଦୀପଟା ଲିଭାଇଦେଲି ।

ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ମୁଁ କୋଉଠି, ସେ ଦେଖିପାରିଲେ ନାହିଁ । ମୋତେ ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ସେଇ ଅନ୍ଧାରରେ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଖଟ ଦିହରେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ବାଡ଼େଇ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ଶୁଣିପାରିଲି, ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଭାରି ରାଗିଯାଇ ସେ କହିଲେ- ହଉ ରଇଥା, କାଲି ସକାଳେ ଯାଇଁ ତୋର ମୋର ବୁଝାବୁଝି । ମତେ ଚିହ୍ନି ନାହିଁ ପରା ଆଜିଯାଏ ?

ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଦରାଣ୍ଡି ଦରାଣ୍ଡି ସେ ବିଛଣାକୁ ଯାଇ ଶୋଇଲେ । ଅନ୍ଧାରରେ କିଛି ଦିଶୁ ନ ଥାଏ, ପଲଙ୍କ କର୍ କର୍ ହେଲାଠାରୁ ଖାଲି ଅନୁମାନ କଲି ।

ଘଡ଼ିଏ ଗଲା । କିଛି ସୋର ଶବ୍ଦ ନାହିଁ ।

ଭୟରେ ଦରମରା ହୋଇ ଦୁଆରମୁହଁ ପାଖରେ ସେମିତି ସେତିକିବେଳୁ ଠିଆ ହୋଇଚି କାଠ ପରି । ହଲତଳ ହେବାକୁ ବି ଡର ମାଡୁଥାଏ, କାଳେ ସେ

ପୁଣି ମତେ ଧରିବାକୁ ଆସିବେ ।

କେତେବେଳେ କେଜାଣି ଖଟ ଉପରୁ ତାଙ୍କ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା । ସାବଧାନରେ କବାଟ ଟିକେ ମେଲାକରି ଗୋଡ଼ ଚିପି ଚିପି ବାହାରକୁ ଚାଲି ଆସିଲି ।

ରାତି ପାହି ଆସୁଥାଏ ସେତେବେଳକୁ, ଦୂର ସାଗରଦିହରେ ଅନ୍ଧାରର ଯେମିତି ଛେନା ଛିଣ୍ଡି ଯାଇଛି । ଏଠି ସେଠି ଗଛପତ୍ର ସବୁ ପତଳା ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ କଳା କଳା ହୋଇ ବାରି ହେଉଥାନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କର ଏ ମୁକୁଳା ରାଜ୍ୟତଳେ ଠିଆହୋଇ ମନର ଗୋପନ ଗୁହାରିଟିକ ତାଙ୍କ ପାଖେ ପହ଼ାଇବା ଲାଗି ରାତିସାରା ଯେମିତି ତରଳ ଆଖି ଦିଶା ବାଟେ ଝରିପଡ଼ିଲା । ମନେହେଲା, ଏଇ ସାମା ? ଯାଙ୍କୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଇପାରିବି ତ ?

ସେଦିନ ସକାଳୁ ଜମିଦାରୀର କ'ଣ ଗୋଟାଏ କାମରେ ସାମା ଅନ୍ୟ ଗାଁକୁ ଯିବେ ବୋଲି ସଜ ହଉଥିଲେ । ସେଦିନ ଘରକୁ ଫେରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଶୁଣିଲି । ମନେହେଲା, ଯାହା ହଉ ଆଜି ଦିନକ ତ ଛୁଟି ।

ପାହାନ୍ତା ପହରୁ ସେ ଯିବେ ବୋଲି ସେ ପୋଇଲାଟା ଏପଟ ସେପଟ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଜିନିଷ ସବୁ ସଜାଡୁଥାଏ । ଭାବିଲି, ଯାଙ୍କ ଘରେ ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି ନା କ'ଣ ? ଶୁଣିଛି, ମୋର ଶାଶୁ ଅଛନ୍ତି- ସେ ବିଧବା, କିନ୍ତୁ ଏ ତ ଅଷ୍ଟଅଳଙ୍କାର ମଣ୍ଡିହୋଇଛି ଦିହଯାକ । ବୟସ ବି ଏମିତି ବେଶୀ କିଛି ହୋଇ ନାହିଁ । ତେବେ ଏ କିଏ ?

ଦୁଆରମୁହଁ ପାଖରେ ମତେ ଦେଖି ସେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ନାଚ ପିଲାଙ୍କ ପରି ମୋ ମୁହଁ ପାଖରେ ହାତ ହଲାଇ କହିଲା- ହେ ବୋହୂ ! ମା ସିଆଡ଼େ କୋଉ ପହରୁ ଗାଧୋଇଆସି ଓଦାଲୁଗାରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି, ଆଖିରେ କ'ଣ ତୁମର ପୁଅ ନାହିଁ କି ?

ଭାରି ରାଗ ହେଲା ତା କଥା ଶୁଣି । ଯାକ ଘରେ ଗୋଟିକଠଉ ସମସ୍ତେ ଏମିତି ଅଭଦ୍ର ନା କଅଣ ? କହିଲି, ମୁଁ ତ ଜାଣି ନାହିଁ ।

ଜାଣି ନା ? ଅଜଣା ହୋଇ ଆସିଛି ଏଠିକି ? ଗାଧୋଇ ସାରିଲେ ଶୁଖିଲା ଲୁଗା ଦବା କି ପୂଜା ପାଇଁ ଠା କରିଦେବା, ଏକଥା ପୁଣି କିଏ ଶିଖେଇଦବ ମ ! କ'ଣ ଛୁଆ ନା ପିଲା ? ଆସ ବାହାରି-

ସେ ଚାଲିଗଲା । ଦି'ଦିନ ହେଲା ମୁଁ ଏଠିକି ଆସିଛି, କିନ୍ତୁ କ'ଣ କରିବି ? ପଦାକୁ ଆସିଲି । ଖଣ୍ଡେ ପକ୍କା ଦୁଆର ଛାଡ଼ି ଆରପଟେ ଠାକୁରଘର । ଓଦାଲୁଗା ପିନ୍ଧି ସେଠି ଯିଏ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ, ସେ ବୁଢ଼ୀ, କିନ୍ତୁ ଏତେ ବୟସର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ତାଙ୍କ ଦିହରେ ନ ଥିଲା । ପିଞ୍ଚି ପରି ଲମ୍ବା ପତଳା ଦିହ, ସୁନା ପରି ଦୂରରୁ ଝଟକୁଟି । ବୁଦ୍ଧି ଆଉ ଦୃଢ଼ତାରେ ମୁହଁଟି ସମୁଦ୍ଧଳ । ଏଇ ମୋ ଶାଶୁ ।

ଘର ଭିତରୁ ଶୁଖିଲା ଲୁଗା ଆଣି ଦେଲି ତାଙ୍କୁ । ସେ ପୋଇଲାଟା ସେତେବେଳେ ଦୁଆର ମଝିରେ ଠିଆହୋଇ ଆପଣା ମନକୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ ଶୁଣାଇ କହୁଥାଏ- ମୋର ଛୁଇଁବା କଥା ନୁହେଁ ବୋଲି ସିନା, ନଇଲେ ପରକୁ ଏତେ ଖୋସାମତ କିଆଁ ପଡ଼ନ୍ତା ? ଦଣ୍ଡକେ ସବୁ ସଜ କରି ଥୋଇଦିଅନ୍ତି ପରା ।

ଶାଶୁ ଲୁଗା ପାଲଟିଲେ । ମତେ ତୁନି ତୁନି କହିଲେ, ଦେଖୁରୁ ତ କେମିତି ଏକୁଟିଆ ଘର, ଏତେ ଲାଜ କଲେ ଚଳିବ କୋଉଠୁ, ଝିଅ ?

ସେ ଠାକୁରଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ କବାଟ ଲଗାଇଦେଲେ । ଠାକୁରଘର ଦୁଆରମୁହଁ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ପିଲା କେତେବେଳୁ ଖୁ କୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ମତେ ଦେଖି ପାଖକୁ ଆସିଲା, କାନିଧରି ହସି ହସି କହିଲା- ନୂଆ ମା ! କାଖ କରି ମୁଁ ତାକୁ ମୋରି ଘରକୁ ନେଇଆସିଲି । ଘର ଭିତରେ ଆଉ କେହି ନ ଥିଲେ ସେତେବେଳେ । ତୁନି ତୁନି ପଚାରିଲି- ତୋ ନାଁ କ'ଣ କି ?

ନଟ ପରା ! ସେ କହିଲା ।

ପଚାରିଲି- ହଇରେ ନଟ, ମତେ ତୁ ଚିହ୍ନିଲୁ କେମିତି ?

ବାଃରେ, ଆମ ଧାଇଁମା ପରା କହୁଥିଲା, କୋଉଦିନ କେଜାଣି, କେତେଦିନ ହୋଇଗଲାଣି, ତୋର ନୂଆ ମା ଆସିବ । ବାପା ଯିବେ କେତେ ବାଜା ବଜାଇ ତାକୁ ଆଣିବାକୁ ।

ଧାଇଁମା କିଏ ?

ମଲା ତୁ ଜାଣିନାହିଁ ନା ? ସିଏ ସଉରଭୀ ପରା । ଏଇକ୍ଷଣି ଯେ ଦୁଆରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା, ତୁ ଆସିଲାବେଳେ ।

ବୋଧହୁଏ ସେଇ ପୋଇଲିଟା ।

ପଚାରିଲି- ହଇରେ ଧାଇଁମା ଏଠି କି କାମ କରେ ?

ମତେ ଦୁଧ ପେଇଦିଏ, ଦାଣ୍ଡକୁ ବୁଲେଇନିଏ । ଆଗେ ତାରି ପାଖରେ ଶୋଉଥିଲି, ଏବେ ମା ପାଖରେ ଶୁଣି ଉଠୁ ଦିନ ହେଲା ।

ପଚାରିଲି- ଧାଇଁମା ତତେ ମାରେ, ହଇରେ ?

ଖୁ-ଉ-ଉବ୍ । ଦୁଧ ନ ପିଇଲେ, ଅମାନିଆ ହେଲେ ଗୋଟାଏ ବାଡ଼ି ଧରି ଏମିତି ପିଟିପକାଏ ଖାଲି ।

ବାପା କିଛି କୁହନ୍ତି ନାହିଁ ତାକୁ ?

ନାହିଁ, ଖାଲି ହସିଦେଇ ଦାଣ୍ଡକୁ ଚାଲିଯାନ୍ତି । ତାପରେ ଦଣ୍ଡେ କ'ଣ ଭାବି କହିଲା- ବାପାକୁ ସେ ଓଷଦ କରିଚି କୁଆଡ଼େ ।

ଆଉ, ମା ? ମୁଁ ପଚାରିଲି । ସେ କିଛି କୁହନ୍ତି ନାହିଁ ଧାଇଁମା ତତେ ମାରିଲେ ? ସେ କହିଲା, ସେ ତ ସବୁବେଳେ ଖାଲି ଠାକୁରଘରେ ପଶିଥାଏ । ଖଞ୍ଜାକୁ ଜମା ଆସେ କି ?

ଆଖି ଦି'ଟା ମୋର ଲୁହରେ ପୁରି ଉଠିଥିଲା ତା କଥା ଶୁଣି ଶୁଣି । ମା-
ମଲା ଏଇ ଅରକ୍ଷ ଅଶରଣ ପିଲାଟି; କାହାରି ତ ଚିକେ ହେଲେ ନୋଡ଼ ନାହିଁ ଯା
ପ୍ରତି ! ଦୁଇ ହାତରେ ତାକୁ ଛାତି ଉପରେ ଭିଡ଼ିଧରି ମନେ ମନେ କହିଲି, କେହି
ନ ଥିଲେ ତୋର ମୁଁ ତ ଅଛି ।

ଜମିଦାର ଘର । ବେଶୀ କେହି ଲୋକ ନ ଥିଲେ ବି ଅମଲା ଚାକରଙ୍କ
ଗୋଳମାଳ ଭାଙ୍ଗୁ ଭାଙ୍ଗୁ ରାତି ଅନେକ ହୋଇଯାଏ । ଆଜି ପୁଣି ସହଜେ ସେ
ଘରେ ନାହାନ୍ତି । ରାତି ଦି' ପହରଯାଏ ଖଞ୍ଜାରେ ଗହଳ ଚହଳ ଲାଗିଲା । ଅନେକ
ରାତିରେ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ସମସ୍ତେ ଘରକୁ ଗଲେ । ଘର ଭିତରେ ଖଣ୍ଡେ
ସପ ପକାଇ ଶୋଇବାକୁ ଯାଉଛି, ନଟ ଆସି ଡାକିଲା- ନୂଆ ମା, ଶୋଇଲୁଣି ?
ମୁଁ ତୋ ପାଖରେ ଶୋଇବି ।

ପିଲାଟା, ଏତେବେଳେଯାଏ ତାକୁ ନିଦ ନାହିଁ, ଖାଲି ମୋ'ରି ପାଖରେ
ଶୋଇବ ବୋଲି । ଏଡ଼େ ସ୍ନେହରଙ୍କ ବିଚାରି । କୋଳକୁ ଟାଣିନେଇ କହିଲି- ଆ
ଲୋ, ଶୋଇବୁ ମୋ ପାଖରେ । ମା ପାଖରେ ଶୋଇଲୁ ନାହିଁ କି ଆଜି ? ସେ
କହିଲା, ମାଆକୁ କହିଲି ନୂଆ ମା ପାଖରେ ଶୋଇବି ଯାଉଛି । ସେ କ'ଣ କହିଲେ ?
ପଚାରିଲି ।

କହିଲା, ହଉ ଯା ।

ସଉତୁଣୀ-ପୁଅ ସେ ମୋର; କିନ୍ତୁ ଏଡ଼େ ସ୍ନେହ ତାହା ପାଇଁ ଏ ପୋଡ଼ା
ଛାତି ଭିତରେ କୋଉଠି ଥିଲା କେଜାଣି ?

ବାହାରେ ସଉରଭା ପାଟି ଶୁଭିଲା- ନଟ, ଆ ଶୋଇବୁ ।

ବିକଳରେ ମୋ ବେକକୁ ବେଢ଼ାଇଧରି ନଟ କହିଲା- ନୂଆ ମା । କହିଦେ
ତାକୁ, ମୁଁ ଏଇଠି ଶୋଇବି; ତୋ ପାଖରେ ।

ସଉରଭୀ ପୁଣି ଆସି ଡାକିଲା- ନଟ, ଆ, ମା ଡାକୁଛନ୍ତି ।

ସେ କହିଲା- ମୁଁ ମାଆକୁ କହି ଆସିଛି, ଏଇଠି ଶୋଇବି ।

ଆ, ତେବେ ମୋ ପାଖରେ ଶୋଇବୁ ।

ଆଉ ମୁହଁ ବୁଜି ରହିପାରିଲି ନାହିଁ । କହିଲି- ପିଲାଟା କହୁଛି, ସେ ଏଇଠି ଶୋଇ ଆଜିକ ।

ମୋ ଆଡ଼କୁ ଆଖି ତରାଟି ଚାହିଁ ସେ କହିଲା- ଚାଖଣ୍ଡେ ବୋଲି ପିଲା, ତାର ପୁଣି ଗୋଟାଏ ଆଇନି । ଆ, ଶୋଇବୁ ମୋ ପାଖରେ କହୁଛି । ଡରରେ ପିଲାଟା କାଠ ପିତୁଳା ପରି ସେମିତି ପଡ଼ିଥାଏ । ତାକୁ ଜୋରରେ ମୋ ପାଖରୁ ଝିଙ୍କିନେଇ ସଉରଭୀ କହିଲା- ଚାଲ, ସଇତାନ ଟୋକା, ମାରି ମାରି ହାଡ଼ ଚୁନା କରିଦେବି ଯେ ।

ଲୁହ ଢଳଢଳ ଆଖିରେ ନଟ ଚାଲିଗଲା ତା' ସଙ୍ଗେ, ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ । ମନେ ହେଲା, ମୋ ଦିହରୁ ଖଣ୍ଡେଯେମିତି କିଏ କାଟିନେଲା । ସପତା ସେଇ ଘରେ ଫୋପାଡ଼ିଦେଇ ବାହାର ପିଣ୍ଡାରେ ଆସି ବସିଲି ।

ତହିଁଆରଦିନ ସକାଳୁ ମୋ ସାମା ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ଘରୁ ବାହାର ଯାଏ ଚାକର ପୋଇଲାଙ୍କର ଧାଁ ଦଉଡ଼ ପଡ଼ିଗଲା । ଭାବିଲି, ମୋର ବି କାଳ ଆସିଲା ।

ଆଗ ରାତିର ଘଟନାଯାକ ମନେପଡ଼ି ଦିହଟା କେମିତି ଶୀତେଇ ଉଠିଲା । ମନରୁ ଜୋରକରି ସେ ଭାବ ତଡ଼ିଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲି । ଭାବିଲି, ଯେତେ ଖରାପ ହେଲେ ସେ ତ ପୁଣି ମଣିଷ । ସେ କ'ଣ ବୁଝିବେ ନାହିଁ ମୋ କଥା ?

ଭିତର ଖଞ୍ଜାରେ ତାଙ୍କ ପାଟି ଶୁଭିଲା । ମୋର ସାମନା ଘରେ ତାଙ୍କର ଲୁଗାପଟା ଥାଏ । ଖୋଲା କବାଟବାଟେ ଯାହା ଦେଖିଲି, ମନ ମୋର ଘୃଣାରେ ପୁରିଉଠିଲା । ଖଟ ଉପରେ ସାମା ବସିଛନ୍ତି, ସଉରଭୀ ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ତାଙ୍କ ଜାମାର ବୋତାମ ଫିଟଉଛି । ଦୁହେଁଯାକ ହସି ହସି କ'ଣ କଥାବା ।

ହଉଛନ୍ତି । ମୋତେ ଦେଖି କବାଟଟା ଆଉଜେଇଦେଲେ ।

ଭାବିଲି, ଅପମାନ ଖୋଳ ଅଣା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ଆଉ କେତେ ବାକି ଅଛି ?

ଘର ଭିତରେ କାନ୍ଥକୁ ଆଉଜି ବସିଛି, ଗୋଟାଏ ପୋଇଲା ଚାଟିଆଏ ଦୁଧ ମୋ ପାଖରେ ଥୋଇଦେଇ କହିଲା- ବୋହୂ ସାନ୍ତାଣୀ, ସଉରଭୀ ଧାଇଁମା କହିଲେ, ନଟବାବୁକୁ ଦୁଧ ପେଇଦିଅ ।

ନ ଶୁଣିଲା ପରି କହିଲି, କିଏ କହିଲା ?

ସଉରଭୀ ଧାଇଁମା ।

ମନ ହଉଥାଏ ଗୋଇଠା ମାରି ଚାଟିଆ ଫାଟିଆ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବାକୁ । ରାଗ ଚପେଇ ରଖି କହିଲି-ମୁଁ ପାରିବି ନାହିଁ, ସେଇଆକୁ ଡାକିଦିଅ । ସେ ଚାଲିଗଲା । ଦଣ୍ଡକ ପରେ ଆଉ ଘରୁ ସାମାଜର ପାଟି ଶୁଭିଲା, ନ ପାରିବ ଯଦି ଏଠିକି ଆସିବ କ'ଣ ସାନ୍ତାଣୀ ହବାକୁ ? ନଟ, ଯା ସେ ଘରକୁ ।

ମୋ ଘର କବାଟଟା ଧଉକରି ଫିଟାଇଦେଇ ସଉରଭୀ ନଟକୁ ଚାଣି ଚାଣି ଆଣି ସେ ଘରେ ଛାଡ଼ିଦେଲା । ମତେ ଚାହିଁ ମୁହଁ ବୁଲେଇ ଚିକେ ହସିଦେଇ ଚାଲିଗଲା । ନଟ ଆସିମୋ କୋଳ ପାଖରେ ବସି ଡାକିଲା- ନୂଆମା, ଭୋକକଲାଣି ମ । ସବୁ ଅପମାନ, ସବୁ ବିରକ୍ତି କୁଆଡ଼େ ପାଣି ପରି ହୋଇଗଲା ସେ କଥା ପଦକରେ । ଦୁଧବାଟି ପାଖକୁ ଆଣି କହିଲି-ଆ, ପେଇଦିଏ ।

×

×

×

ଦି'ପହରଟାଯାକ ଏକରକମ ବୈଚିତ୍ର୍ୟହୀନ ହୋଇ କଟିଗଲା ଖାଲି ଶୋଇ ଶୋଇ । ନିଦ ଜମା ମତେ ମାତୁ ନଥାଏ, କିନ୍ତୁ ନ ଶୋଇଲେ କାଳେ ରାତିରେ ନିଦ ହୋଇଯିବ । ସେ ଯଦି ସେଦିନ ପରି ଅତ୍ୟାଚାର କରନ୍ତି ଶୋଇଥିଲାବେଳେ, ଏଇ ଭୟରେ ବିଛଣାରେ ଖାଲି ପଡ଼ିରହିଲି ଆଖିବୁଜି ।

ଉଠିଲାବେଳକୁ ସଞ୍ଜବତୀ ଲାଗିଯାଇଥିଲା । ଦିନ ଆଉ ନ ଥିଲେ ବି ଉଠିବାକୁ ମନ ହେଲା ନାହିଁ । ସେମିତି ସେଇ ଅନ୍ଧାର ଘର ଭିତରଟାରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଆଜି ରାତି ପାଇଁ ମନରେ ସାହସ ବାନ୍ଧିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି ।

ମୋ ସ୍ୱାମୀ ଘରକୁ ଆସିଛନ୍ତି ବୋଲି ସେଦିନ ସମସ୍ତଙ୍କର ଖିଆପିଆ ସହଳ ସହଳ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା । ଖଞ୍ଜାରୁ ଲୋକଙ୍କ ଗହଳ କମିଆସିଲା । ଭାବିଲି- ହେ ଭଗବାନ, ନଟ କାଲି ପରି ଆଜି ମୋ ପାଖକୁ ଶୋଇବାକୁ ଆସନ୍ତା ଯଦି । କିନ୍ତୁ ନଟ ତ ଆସିଲା ନାହିଁ, ଆସିଲା ଜଣେ ପୋଇଲା, ଗୋଟାଏ ଦୀପ ଧରି । ଟିକିଏ ଗଳାଖଙ୍କାର ମାରି, ଟିକେ ହସି ତୁନି ତୁନି କରି କହିଲା- ବୋହୂ ସାତାଣୀ, ଆସ ସେ ଘରକୁ, ସାଆନ୍ତ ତାକୁଛନ୍ତି ।

ଖଟ ଉପରେ ଦୁଆରମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ପଛକରି ସେ ଶୋଇଥିଲେ ବୋଧହୁଏ ଚାହିଁକରି । ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଫେରି ଚାହିଁଲେ । କହିଲେ- ଆ ଏଠିକି । ସବୁ କାମରେ ଏମିତି ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ବା ଆଗ୍ରହ ନ ଥିଲା । ଖଟ ପାଖରେ ଯାଇ ଠିଆହେଲି । ସେ ଉଠିଆସି ଖଟ ଉପରେ ମତେ ଶୁଆଇଦେଲେ । ତା ପରେ ନିଜେ ଆସି ମୋ ପାଖରେ ଶୋଇଲେ, ଏତେ ପାଖରେ ଯେ ତାଙ୍କ ନିଶ୍ୱାସତାତି ଆସି ମୋ ଦିହରେ ଲାଗୁଥାଏ । ମନେହେଲା କହିବାକୁ, ଏତେ ଲଗାଲଗି ହୋଇ ନ ଶୋଇଲେ ସାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି କେହି କହିବେ ନାହିଁ ନା କ'ଣ ? ଭାବିଲି, ଆଜି ସବୁ ସହିଯିବି, ଯେତେ ସେ ବିରକ୍ତ କରନ୍ତୁ ।

ଦଣ୍ଡେ ଗଲା ।

ସେ କହିଲେ, ଓହୋ ସେହିପରି ମୋ ସାଙ୍ଗ ଆଜି ଆଉ ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାନ୍ତା ବାବୁ । ଟଣାଓଟରା, ଝିଙ୍କାଝିଙ୍କି । ମୁଁ ଏମିତି ବାଘ ନା ସାପ ଯେ ପାଖକୁ ଆସିଲେ ଗିଳିଦେବି ?

ସେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ମୋ ପିଠିରେ ହାତ ଦେଇ ପାଖକୁ ତାଙ୍କର ଭିଡ଼ିନେଲେ । କିଛି କହୁ ନ ଥାଏ । କହିଲେ, ଆଜି ଭଲ ପିଲାଟି ପରି ତୁନିହୋଇ ଶୋ । ସେମିତି

ଗୋଡ଼ହାତ ଛାଡ଼ି ମତେ ଆଉ ବିରକ୍ତ କରନା ।

ଏଥର ସେ ମତେ ଏତେ ପାଖକୁ ଭିଡ଼ିନେଲେ ଯେ ମୁଁ ଏକରକମ ତାଙ୍କ ଛାତି ଉପରେ ଆଉଜିପଡ଼ିଲି । ବିରକ୍ତରେ ମୋର ଲାଜସରମ ସବୁ କୁଆଡ଼େ ପାଶୋରି ଗଲା । ଯୋରକରି ଉଠିବସି ଦୃଢ଼ ସରରେ କହିଲି- ଓଃ, ଇଏ କ'ଣ ହଉଛି ?

ଏତକ କହିଦେଇ ତାଙ୍କ ଆଡୁ ଗୋଟାଏ ଆସନ ବଜ୍ରପାତର ଆଶଙ୍କାରେ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ରହିଲି । କିନ୍ତୁ ସେ ଶାନ୍ତ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ- ହଉ ହଉ, ମୁଁ ତତେ କିଛି କହୁନାହିଁ, ଏଇକ୍ଷଣି ତୁ ଶୋ । ପିଲାଲୋକ, ଏତେଦିନଯାକେ କିଛି ବୁଝିନାହିଁ, ଜାଣିନାହିଁ; ସେଥିଲାଗି ଏସବୁ ତତେ ବିଷ ପରି ଲାଗୁଛି । ମୁଁ ବି ସେଥିଲାଗି ତୋତେ ଜୋର କରୁ ନାହିଁ । ତେବେ, କେତେ ଦିନ ଆଉ ଏମିତି ନ ଜାଣିଲା ପରି ରହିବୁ ? ସ୍ତ୍ରୀମା କି ଜିନିଷ ବୁଝିଥିଲେ ତୁ ଏମିତି ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଆମ ହିନ୍ଦୁଘରେ ସ୍ତ୍ରୀମା ହଉଛନ୍ତି ସ୍ତ୍ରୀର...

ବାଧା ଦେଇ କହିଲି, ମୁଁ ଜାଣେ ।

ସେ ହସିଲେ । କହିଲେ, ନା, ନା, କିଛି ଜାଣି ନାହିଁ । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି, ଇହ ପରକାଳରେ ସ୍ତ୍ରୀମା ଛଡ଼ା ସ୍ତ୍ରୀର ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ ।

ମୁଁ ପାଟି ଫିଟାଇଲି ନାହିଁ ।

ସେ ସେମିତି କହିଯିବାକୁ ଲାଗିଲେ- ଯେତେହେଲେ ତୁ ପିଲା, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ତତେ କିଛି କହୁନାହିଁ, ବୁଝିଲୁ ? ତା ବୋଲି ସବୁବେଳେ ଯଦି ଏମିତି ହଉ, ମୁଁ ସତରେ ଯଦି ଚିଡ଼ିଯାଏ ତୋ ଉପରେ, ତେବେ ଦଶାଟା କ'ଣ ହବ, ଜାଣିରୁଚିକି ?

କହିଲି, କ'ଣ ?

ତତେ ଖାଇବାକୁ ଦେବି ନାହିଁ, ମୋ ପାଖରେ ଖଟ ଉପରେ ଏମିତି ଶୋଇବାକୁ ଦେବି ନାହିଁ । ଘରେ ସମସ୍ତେ ଖାଇସାରିଲା ପରେ ଅଇଁଠା ସଜୁଡ଼ି

ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇ ପୋଇଲୀଙ୍କ ପରି ପଢ଼ିରହିବୁ ଏଠି । କେହି ପଚାରିବେ ନାହିଁ ।

ସେ ମୋ ମୁହଁ ପାଖକୁ ମୁହଁ ଆଣି ମତେ ଚିକେ ଆଦର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ।

ମୁଁ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଫେରାଇ ପଚାରିଲି- ଏତିକି ?

ସେ କହିଲେ- ମୋର ତୋ ଉପରେ ଯେତେବେଳେ ଖୋଳପଣ ଅଧିକାର, ମୁଁ ତତେ ଯାହା ଇଚ୍ଛା କରିପାରେ । ସେଥିରେ ମତେ କେହି ପାଟି ଫିଟାଇପାରିବେ ନାହିଁ, ତା ତ ଜାଣୁ ?

ଏଇ ଭାତ ଗଣ୍ଡାକ ଲୋଭରେ ମୁଁ ଏଠିକି ଆସିଛି ପରା । ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ଖାଲି ଚିକେ ଶୋଇବା ଲାଗି ? କଣ୍ଠ ରୁଦ୍ଧହୋଇ ଆସୁଥିଲା ମୋର ବେଦନାରେ ।

ସେ ପୁଣି କହିଲେ- ଖାଲି ସେତିକି ମନେକରିଛୁ ପରା । ଇଚ୍ଛାକଲେ ଆଜି ତତେ ଘରୁ ତଡ଼ିଦେଇ ଆଉ ଗୋଟାଏ ବାହା ହୋଇପାରେ । ତୁ ଯେମିତି ହଉ ତୁ ମୁଁ ଯଦି ସତରେ ସେଇଆ କରିବି, ତେବେ ଦଶାଟା ତୋର କ'ଣ ହବ, ଥରେ ଭାବୁଛୁଟିକି ? ସଉତୁଣୀ ତୋର ରାଣୀ ହୋଇ ବସିବ ଖଟପଲଙ୍କ ଉପରେ, ଆଉ ତୁ ପୋଇଲୀଙ୍କ ପରି ପିଣ୍ଡାରେ ପଡ଼ିଥିବୁ ଉଠୁଣୁ ବସୁଣୁ ମାଡ଼ ଗାଳି ଖାଇ ।

କହିଲି- ଆମ ଘରକୁ ଚାଲିଯିବି ।

ସେ ହସିଲେ । କହିଲେ, ଚାଲିଗଲେ ସେଠିକି ଅଧିକ ବେଶୀ ଗଞ୍ଜଣା । ବାପଘରେ କେହି ତ ପଚାରିବେ ନାହିଁ । ଉଠୁଣୁ ବସୁଣୁ ସମସ୍ତେ ଦୂର୍ ଦୂର୍ ମାର୍ ମାର୍ କରିବେ । ସେଠୁ ତୋ ବାପ ଦିନେ ଜୋରକରି ତତେ ଆଣି ଏଠି ଛାଡ଼ି ଦେଇଯିବ ନିନ୍ଦା ଶୁଣି । ଦିହଯାକ ଯେମିତି ଛୁ ଫୋଡ଼ିହୋଇ ଯାଉଥାଏ କଥା ଶୁଣି । କହିଲି- ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଯିବି ।

ଚାଲିଗଲେ ବି କୁଆଡ଼େ, କ'ଣ ରକ୍ଷା ପାଇବୁ ପରା ଭାବୁରୁ ? ଆଉଥରେ ବାହାହୋଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ ଯେ ସୁଖରେ ରହିବୁ । ତେବେ ରୂପ ଯୌବନ ଥିଲେ ଅବା ମୁଠାଏ କୋଉଠି ଖାଇବାକୁ ମିଳିପାରେ ।

କି ଅଭଦ୍ର ଇତର କଥା । ଏ କଥା ଏ ମୁହଁରେ ଧରିପାରିଲେ କେମିତି, ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ବିଷୟରେ ପୁଣି ? ଘୃଣା ଆଉ ବିରକ୍ତିରେ ସ୍ତବ୍ଧହୋଇ ପଡ଼ିରହିଲି ସେମିତି । ସେ ପୁଣି ମୋ ହାତକୁ ଧରି କହିଲେ ଭଲ ପିଲା ପରି, ସେ ବୁଦ୍ଧି ଛାଡ଼ । କହୁ କହୁ ସେ ଦୁଇ ହାତରେ ମତେ ଜୋର୍ରେ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରି ରୁମ୍ଭନ କଲେ... ମଣିଷର ସହିବାର ତ ଗୋଟାଏ ସୀମା ଅଛି । ଆଉ ରୁପ୍ତହୋଇ ରହିପାରିଲି ନାହିଁ । ପ୍ରାଣପଣେ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି କହିଲି- ମତେ ଛାଡ଼, ନଇଲେ ପାଟି କରିବି ଏଇକ୍ଷଣି ।

ତାଙ୍କ ଛାତି ଉପରେ ମତେ ସେମିତି ଭିଡ଼ିଧରି କହିଲେ- କିଏ ଶୁଣିବ ଏଠି ହଜାରେ ପାଟି କଲେ ? ଓଲଟି ସକାଳେ ସମସ୍ତେ ଗାଳିଦେବେ, ଅଜ୍ଞା କରିବେ ।

ତାଙ୍କ ମୁହଁ କ୍ରମେ ମୋ ମୁହଁ ପାଖକୁ ଲାଗିଆସିଲା । ଆଉ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଖୁବ୍ ଜୋର୍ରେ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଫୋପାଡ଼ିଦେଇ ବାହାରକୁ ପଳାଇ ଆସିଲି । ପିଣ୍ଡା ତଳେ ଗୋଟାଏ ପକ୍କା କୁଅ ଥିଲା । ତାକୁ ମୋ ପଛରେ ଆସିବାର ଦେଖି ମୁଁ କୁଅ ଉପରେ ଠିଆହୋଇ କହିଲି- ମୋ ସାଙ୍ଗେ ପୁଣି ସେମିତି ଲଗାଇଲେ ମୁଁ କୁଅକୁ ଡେଇଁପଡ଼ିବି ଜାଣିଥା ।

ଭୟରେ ସେ ଆଉ ପିଣ୍ଡା ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ସେଇଠୁ ରାଗରେ ଗର୍ଜିଉଠି କହିଲେ- ଆଜ୍ଞା ରହ, ତତେ ଦେଖୁଚି । ତା' ପରେ ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ଦୁଇ କରି କବାଟ ଲଗାଇଦେଲେ ।

ବାଡ଼ିପଟ ଚୋଟାଗହଳ ଭିତରେ ଅନ୍ଧାର କାନପାରି ସବୁ ଶୁଣୁଥାଏ, ଆଉ ଭୟରେ ଦେହ ମୋର ଧରି ଉଠୁଥାଏ । ପତର ଫାଙ୍କରେ ସର ସର ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ

ଉପରେ ଗୋଟାଏ ପେଟା ବିକଟ ଶବ୍ଦ କରି ଉଡ଼ିଗଲା । ସେଇଠି ସେମିତି କାଠପିତୁଳା ପରି ଠିଆହୋଇ ଭାବିଲି, ନା, ଏ ଜନ୍ମରେ ଯାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ପଡ଼ିବାର ନୁହେଁ । ଚେଷ୍ଟା କରିବା ବୃଥା ।

ଶୀତ ଆସିଲା, ପାହାନ୍ତା ଆଲୁଅର ଧୂପଛାୟା ଉପରେ କୁହୁଡ଼ି କହୁ ଘୋଡ଼ିହୋଇ । ବିଲ ଅପନ୍ତରା ଭିତରେ କେତେଆଡ଼େ କେତେ ବାଟ ଫିଟି ଯାଇଥିଲା ତା'ର ଆସିବା ଲାଗି । ଧାନସବୁ ପାଟି ଆସିଥିଲା ଅନେକଠେଇଁ, ତା'ରି କଡ଼ା ବାସନା ଚାରିଆଡ଼େ ଘୋଟି ଯାଇଥିଲା ଯେମିତି । ଚାରି ପା ଦିନ ହୋଇଗଲାଣି ଯା ଭିତରେ ସେହିଦିନୁ ସାମା ମତେ ପାଟି ଫିଟାଇ ନାହାନ୍ତି । ସଉରଭାକି ନେଇ ଆଜିକାଲି ତାଙ୍କର ବେଶୀ କଥାବା ।, ଇଚ୍ଛା କରି, ମତେ ଦେଖାଇ ଦେଖାଇ । ଏ ଘର ଭିତରେ ମୁଁ ଯେ ଅଛି, ଏ କଥା ସେ ଯେପରି ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ସାବଧାନରେ ରହିଛି । ରାତିରେ ନଟକୁ ନେଇ ମୁଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଘରେ ଶୁଏ । ଖାଇସାରି ମତେ ବି ଆଉ କେହି ଡାକିବାକୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ ସାମାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାକୁ । ତଥାପି ଭୟ ଥାଏ, କାଳେ ଆସିବେ ସେ ଏ ଘରକୁ । ପ୍ରତିଦିନ ସେଥିଲାଗି ଭିତରୁ କବାଟ କିଲି ଦେଇଥାଏ ଶୋଇବା ଆଗରୁ । ରାତିରେ ଦିନେ ଦିନେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ଶୁଣେ, ସାମାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେଇ ପୋଇଲାଟାର କଣ୍ଠ ଶୁଭୁଟି । କଥାଗୁଡ଼ାକ ବାଟୁଳି ପରି କାନରେ ଆସି ବାଜେ । ଭାବେ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯାଇ ଉଠେଇଦିଏ, ଦେଖନ୍ତୁ । ପୁଣି ମନେକରେ, କରନ୍ତୁ ସେ ଯାହା ତାଙ୍କର ଖୁସି, ମୋର ସେଥିରେ କଅଣ ଅଛି ?

ସକାଳ ଓଲଟା ମୋର ଶାଶୁଙ୍କ ସେବାରେ କଟିଯାଏ । ଦିନେ ପାହାନ୍ତାରୁ ଗାଧୋଇଆସି ଠାକୁରଙ୍କ ଘରେ ଚନ୍ଦନ ଘୋରୁଟି, ଶାଶୁ ଆସି କହିଲେ- ମା ! ଭଣ୍ଡାରଘର ଚାବିଟା ତୋ ପାଖରେ ରଖ, ଦବା ନବାକୁ ମତେ ଅଡୁଆ ହଉଛି ।

ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କହିଲି, ମୁଁ କ'ଣ ପାରିବି ?

ସେ ସବୁଦିନ ଅଳ୍ପ କଥା କହନ୍ତି । କହିଲେ, ନଇଲେ କିଏ ଆଉ କରିବ ?
ଠାକୁରପୂଜାରେ ତ ମତେ ଦଣ୍ଡେ ପୁରୁସତ୍ ନାହିଁ । ସେ ଚାବି ମୁଁ ଆଉ କାହାକୁ
ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ ତୋ ଛଡ଼ା ।

ମନ ହୁଏ ନ ଥାଏ; କଥା ଭାଙ୍ଗି ନ ପାରି ତାଙ୍କଠାରୁ ଚାବି ନେଲି । ସେଇଦିନୁ
ମୋର ଆଉ ଗୋଟାଏ କାମ ବଢ଼ିଗଲା । ଭାବିଲି, ଯେତେ ଏମିତି କାମ ଭିତରେ
ନିଜକୁ ଭୁଲାଇ ରଖିବି, ସେତେ ଭଲ । ତ ମ ଆଉ ସବୁ କାମ ବଢ଼େଇଦେଇ
ଚାବି ନେଇ ଭଣ୍ଡାରଘର ଫିଟେଇଲି । ସଉରଭୀ ଦୁଆରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ।
ମତେ ଦେଖି ମନକୁ ବକର ବକର ହୋଇ ସେଠାରୁ ଚାଲିଗଲା ।

ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଘରଟାଏ ସେଟା; କିନ୍ତୁ ତିଳ ପକାଇବାକୁ ଜାଗା ନାହିଁ, ଭିତରେ
ଏତେ ଜିନିଷ । କୋଉଠି କ'ଣ ଥୁଆ ହୋଇଛି ଖାଲି ଚାହିଁଯିବାକୁ ମତେ ଘଡ଼ିଏ
ଲାଗିଲା । ସବୁ ଜିନିଷ ତଳକୁ କାଢ଼ି ଆଉ ଥରେ ସଜାଡ଼ି ବସୁଟି, ଚମ୍ପାମା ପୋଇଲା
ଆସି କହିଲା- ବୋହୂ ସାନ୍ତାଣୀ ! ଭିତରକୁ ଜିନିଷ ଦିଅ । ବାମୁଣ ଠିଆ ହୋଇଛି
କେତେବେଳୁ ।

ଏଇ କେତେ ଦିନ ଦେଖିଶୁଣି ଯାହା ମନେ ଥିଲା ସବୁ, ବରଂ ବେଶୀ
କରି, ଗୋଟାଏ ଡାଲାରେ ସଜକରି ଚମ୍ପାମା ହାତରେ ଭିତର ଘରକୁ ପଠାଇଦେଇ
ପୁଣି ସଜାଡ଼ି ବସୁଟି, ମନେ ପଡ଼ିଲା ନଚ ତ ଏତେବେଳଯାଏ ଦୁଧ ପିଇ ନାହିଁ ।
ଘର ଚାବି ଲଗାଇ ବାହାରକୁ ଆସିଲି । ଗୋଟାଏ ଭଙ୍ଗା ମାଟି ଘୋଡ଼ା ଉପରେ
ଚଢ଼ି ନଚ ଖେଳୁଥିଲା ମତେ ଦେଖି ପାଖକୁ ଆସି କହିଲା- ନୂଆ ମା ଗୋଟାଏ
ଭଲ ଘୋଡ଼ା କିଣିଦେ ମତେ ।

କହିଲି, ହଉ ଦେବି କିଣି; ସୁନାଟା ପରା ଆ ଦୁଧ ପିଇବୁ ।

ଦବୁ କିଣି ? ସତ କହନି, ମୋ ରାଣ ପକାନି ?

କହିଲି, ଦେବି ଲୋ, ଆ ।

ମୋ ଘର ଭିତରେ ନଟକୁ ଦୁଧ ପେଇଦଉଟି, ଭିତର ଘରୁ ସଉରଭା ପାଟି ଶୁଭିଲା- ଇଏସବୁ କ'ଣ ପିଣ୍ଡ ବଢ଼ାହୋଇଛି ନା ସିଧା ମ ? ଚାଉଳ ଡାଲି କେଇଟା ଆଜୁଠି ଆଗରେ ଗଣିହବ । ଆଲୁ ନାହିଁ, ପିଆଜ ନାହିଁ । ଆମ ବାବୁ କ'ଣ ଏଇଆ ନଗେଇ ଭାତ ଖାଇବେ ? ଆସୁଛନ୍ତି ତ ବାର ଅରକ୍ଷିତ ଘରୁ, ସିଧା ସଜାଡ଼ି ନ ଆସେ ଯେବେ ଚାବିଟା ଅ ।ରେ ମାରି ବୁଲିବାର ଏତେ ସଉକ୍ କାହିଁକି ?

ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଅପମାନ, ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ଗୋଟାଏ ଚାକିରିଆଣୀ ମୁହଁରୁ ! ମନ ହଉଥାଏ; ଏଇ ମୁହଁରେ ତାକୁ ଏ ଘରୁ ବାହାର କରିଦେବାକୁ, କିନ୍ତୁ ଉପାୟ ନାହିଁ । ସେଠି ତୁନିହୋଇ ବସି ବସି ନିଜ ରାଗରେ ନିଜେ ଜଳିଗଲି ।

ନଟ ଡାକିଲା- ନୂଆ ମା । ଏ ସଉରଭାଟା ଭାରି କଳିହୁରୀ, ନୁହେଁ ?

ଜୋର୍ରେ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ କହିଲି- ହଁ, ଦେ ତୁ ପିଇଦେ ।

× × ×

ଶୀତଦିନେ କଅଁଳ ଖରା କୋଠା ଉହାଡ଼ରେ ବଙ୍କାହୋଇ ଦୁଆରଯାଏ ଲମ୍ବି ପଡ଼ିଥିଲା । ଦି'ପହର ଖିଆପିଆ ସାରି ସମସ୍ତେ କିଏ କୋଉଠି ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ସବୁ, ସେତେବେଳକୁ । ମୋ ଘରେ ଏକା ମୁଁ ଶୋଇ ନ ଥିଲି । ବାହାରେ କାହାର ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା । ଦୁଆରବାଟେ ଚାହିଁଲି- ସ୍ୱାମୀ ।

ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ଦେଇ ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ବସିଲି । ଘର ଭିତରକୁ ଆସି ସେ କହିଲେ- ସେ ଚାବିଟା ଦେଲୁ ।

ପଚାରିଲି, କୋଉ ଚାବି ?

କହିଲେ, ଭଣ୍ଡାରଘର ଚାବି ।

କ'ଣ ହବ ?

ବିରକ୍ତ ହୋଇ ସେ କହିଲେ- କ'ଣ ହେବ କାହିଁକି, ତୋର ଏତେ ଜମା - ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଦରକାର କ'ଣ, ଶୁଣେ ?

କହିଲି, ମା ମତେ କାହାକୁ ଦବାକୁ ମନା କରିଚକ୍ତି ଏ ଚାବି ।

ଆଜ୍ଞା, ସେ କଥା ପରେ ବୁଝାଯିବ, ଚାବି ଆଗ ଦେ ।

ରାଗରେ ଝଣ୍ଟକରି ଚାବିଟା ଫୋପାଡ଼ିଦେଇ ବିଛଣାରେ ମୁହଁମାଡ଼ି ଶୋଇପଡ଼ିଲି । ଚାବିଟାକୁ ଉଠାଇନେଇ ସେ ସେଠାରୁ ଚାଲିଗଲେ । ମନେହେଲା, ଏସବୁ ସେଇ ସଉରଭାର ଫିସାଦି । ମୋ ପାଖରେ ଘରର ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଦରକାରୀ ଜିନିଷଟାଏ ରହୁ, ଏଟା ବୋଧହୁଏ ତା'ର ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ । ଏ ଘରେ ମୋଠାରୁ ତାର ଯେ ବେଶୀ ଅଧିକାର, ଏ କଥା ମୁଁ ଆସିବା ଦିନୁ ଦେଖୁଚି । ସେ ପ୍ରତି କଥାରେ ମତେ ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ମୋ ଉପରେ ତାର ଏତେ ରାଗ ? କିଛି ତ ଅନିଷ୍ଟ ତା'ର ମୁଁ କରି ନାହିଁ କେବେ ? କାହିଁକି ତେବେ ସେ ଉଠୁଣୁ ବସୁଣୁ ମତେ ଏତେ ଅପମାନ କରୁଚି ? ମନେକଲି ଶାଶୁଙ୍କୁ ଏ କଥା ଜଣାଇଲେ କେମିତି ହୁଅନ୍ତା ? କିନ୍ତୁ, ନା ଆଉ । ସେ ଯେମିତି ଉଦାସିଆ ଲୋକ, ଏ ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରକୁ ତାଙ୍କୁ ଚାଣିଆଣି ମିଛରେ କଷ୍ଟ ଦବା ଦରକାର ନାହିଁ । ନିଜେ ଯଦି ଜାଣିବେ ଜାଣନ୍ତୁ । ବାହାହବା ଦିନୁ ତ ଜାଣିଚି କପାଳ ମୋର ଫାଟିଚି, ଆଉ ଏଇ କଥା ଗୋଟାକରେ କ'ଣ ସେସବୁ ଆଜି ସୁଧୁରିଯିବ ?

ଚମ୍ପାମା' ଆସି ଡାକିଲା- ବୋହୂ ସାଆନ୍ତାଣୀ । ସଞ୍ଜ ଲାଗିଗଲାଣି ପରା, ଭଣ୍ଡାରଘର ଫିଟେଇବ ନାହିଁ କି ମ ?

କହିଲି- ମୋ ପାଖରେ ଚାବି ନାହିଁ, ଯା ।

ଆକାଶରୁ ପଡ଼ିଲା ପରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ସେ ପଚାରିଲା- ତମ ପାଖରେ

ନାହିଁ, ଆଉ କାହା ପାଖରେ ଲୋ ମା ?

ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ, ଯା । ଚିଡ଼ିକରି କହିଲି ।

ବାହାରେ ସୌରଭୀ ପାଟି ଶୁଭିଳା- ଏ ଚମ୍ପାମା' ଇଆଡ଼େ ଆ ।

କଥାଟା କ'ଣ ଚମ୍ପାମା' ବିଚାରୀ କିଛି ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ । ବକାଙ୍କ ପରି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଦଣ୍ଡେ ଚାହିଁ ସେ ସେଠାରୁ ଚାଲିଗଲା । ବାହାରେ, ଭଣ୍ଡାରଘର ଫିଟେଇବା ଝଣ୍ ଝଣ୍ ଶବ୍ଦ ମୋ କାନରେ ଆସି ବାଜିଲା ଗୋଟାଏ ଛୁ ମୁନ ପରି ।

× × ×

ସଞ୍ଜବେଳେ ନଟ ଦାଣ୍ଡରେ କୁଆଡ଼େ ବୁଲୁଥିଲା, ଦୌଡ଼ିଆସି ମତେ କହିଲା- ନୂଆ ମା, ବାପାକୁ ଭାରି ଜର ହେଲାଣି, ସେ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଥରୁଟି ଖାଲି ।

ଆଜି ଦି'ପହରେ ତ କିଛି ନ ଥିଲା । ଘଡ଼ିକ ଭିତରେ ଏମିତି କ'ଣ ଜର ହେଲା ?

ପଚାରିଲି- ସତରେ, ହଇ ରେ ?

ହଁ, ସତରେ ତ । ତୁ ଆସୁନାହିଁ ଦେଖିବୁ ।

ପଚାରିଲି; ମା କୋଉଠି ଅଛନ୍ତି ?

ସେ ତ ଆର ଖଞ୍ଜାରେ, ଠାକୁରଘରେ ।

ମୁହଁସଞ୍ଜ ଲାଗି ଆସୁଥିଲା । ଶୋଇବାଘର ପଛରେ ପିଣ୍ଡାରେ ଗୋଟାଏ ଚଉକି ପକାଇ ସେ ବସିଥିଲେ, ବୋଧହୁଏ ଆଖି ବୁଜି । ଗୋଡ଼ ଚିପି ଚିପି ପାଖରେ ଯାଇଁ ଠିଆହେଲି ।

ଆଖି ନ ଫିଟାଇ ସେ ପଚାରିଲେ, କିଏ ?

ଦିହରେ ହାତ ଦେଇ ଦେଖିଲି, ନିଆଁ ପରି ତାଟିଟି । କହିଲି- ଆସ ଘରକୁ ।
ତାଙ୍କ ଶୋଇବାଘର ଖଟ ଉପରେ ବିଛଣା ପକେଇଦେଲି, ଆସି ରୁପ୍‌ହୋଇ
ଶୋଇଲେ । ଘର କବାଟଟା ଆଉଜାଇଦେଇ ବାହାରକୁ ଆସିଲି । ଚମ୍ପାମା'କୁ
ଡାକିଲି, ଯା-ମା'କୁ ଡାକିଦରୁ ।

ଆର ଖଞ୍ଜାରୁ ଫେରିଆସି ଚମ୍ପାମା' କହିଲା- ସାତାଣୀ ଠାକୁରଘର
ଭିତରେ । ଭିତରୁ କବାଟ ଦିଆହୋଇଛି ।

ସଉରଭା ଧାଇ କାହିଁ ?

ସେ କହିଲା- କେଜାଣି ଲୋ ମା', ସକାଳ ପହରୁ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛି, କିଏ
ଜାଣେ ?

ଜର ବାଉଳାରେ ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିଲେ ସେ । ବାହାରୁ ମତେ ସବୁ
ଶୁଣୁଥିଲା । ପାଖରେ ଯାଇ ବସିଲି । ପଚାରିଲି, ମୁଣ୍ଡ ବଥଇଛି, ଚିପିଦେବି ?

କର ଲେଉଟାଇ କହିଲେ- ନାହିଁ, ଥାଉ ।

ଦଣ୍ଡେ ଗଲା ।

ପୁଣି ସେମିତି ବେସ୍ତହବା ଦେଖି ପଚାରିଲି- କ'ଣ ବେଶୀ ଖରାପ ଲାଗୁଛି ?

ଉ...ନା କିଛି ନୁହେଁ ।

ନିଦ ଅଳସରେ ହାତଟା ତାଙ୍କର ମୋ କୋଡ଼ ଉପରେ ଆସି ପଡ଼ିଲା । ଘୁ
ଗଲି ନାହିଁ । ରୁପ୍‌ହୋଇ ବସିରହିଲି । ସେତେବେଳେ ବିଛଣା ଉପରୁ ଚିକେ ମୁଣ୍ଡ
ଚେକି ସେ ଡାକିଲେ- ସତୀ, ଗଲୁଣି କି ?

ମୁହଁ ପାଖରେ ତାଙ୍କର ନଇଁପଡ଼ି ପଚାରିଲି, କ'ଣ ?

କବାଟ କିଲି ଶୋଇଲି । ଭାବିଲି; ଦୁହିଁଙ୍କ ରୁଚି ଭିତରେ ଯୋଉଠି ଏତେ ପ୍ରଭେଦ, ସେଠି କୋଉକାଳେ କ'ଣ ଯାଙ୍କର ମୋର ପଡ଼ିବ ? ପହିଲୁ ଦିନୁ ପ୍ରତି କାମରେ ଏ କଥା ଜାଣି ସୁଦ୍ଧା ଆଜି କାହିଁକି ଏମିତି ଯାଚିହୋଇ ଗଲି, ଏ ଅପମାନ ସହିବାକୁ ?

ଦୁଇ ଦିନ ତିନି ଦିନ ବେଳକୁ ତାଙ୍କୁ ଜର ବେଶୀ ହେଲା । ମୋ ଶାଶୁ ସବୁବେଳେ ବସି ତାଙ୍କୁ ସେବା କରୁଛନ୍ତି । ମନେକଲି, ଭଲ ହେଲା; ମତେ ବି ଗୋଟାଏ ବାହାନା ମିଳିଲା ସେ ଘରକୁ ନ ଯିବାର । କିନ୍ତୁ ଗଲେ ବି କ'ଣ ହୁଅନ୍ତା ? ସେ ତ ମତେ କଥା କୁହନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସକାଳୁ ସେଦିନ ଗାଧୋଇଆସି ଠାକୁରଙ୍କ ଲାଗି ଫୁଲ ଗୁନ୍ଥୁଚି, ଚମ୍ପାମା'ଆସି କହିଲା, ବୋହୂ ସାତାଣୀ, ବାପଘରୁ ତମର କିଏ ଆସିଚି ଯେ । ଫୁଲହାର ଥୋଇଦେଇ କହିଲି- ଯା, ଡାକିଦେ, ଏଠିକି ।

ହଠାତ୍ ମନେହେଲା, ନାଥନନା ଆଉ ଆସିଛନ୍ତି କି ? ଚମ୍ପାମା' ଚାଲି ଯାଉଥିଲା; ଡାକି କହିଲି, ଚାଲ ମୁଁ ଯାଉଚି । କୋଉଠି ସେ ?

ତମରି ଘର ପିଣ୍ଡାରେ ବସେଇଦେଇ ଆସିଚି, ସେ କହିଲା ।

ନାଥନନା ଆସିଥିବେ ? କେଜାଣି । ତାଙ୍କର କ'ଣ ସତେ ମନେଥିବ ମୋ କଥା ? ଠାକୁରଘର ବନ୍ଦକରି ପାଖକୁ ଆସିଲି । ଦିହଗୋଟାକ ଥରୁଥାଏ ଆଗ୍ରହର ଉଚ୍ଚେ ଜନାରେ । ଘରକୁ ଆସି ଦେଖିଲି, ନାଥନନା ନୁହେଁ, ଆମ ଘର ବୁଢ଼ା ଚାକର ।

ପାଖକୁ ଯାଇ ପଚାରିଲି- କିରେ, ତୁ କୁଆଡ଼େ ସଇତା ? ସେ କହିଲା, ବାପାସା'ନ୍ତେ ମତେ ପଠେଇଲେ ତତେ ଦେଖିଯିବାକୁ ।

ପଚାରିଲି- ଆମ ଘରେ ସମସ୍ତେ ଭଲ ଅଛନ୍ତି ନା ?

ସଉରଭା କାହିଁ ? ଟିକେ ଡାକିଦେଲୁ ।

ହଠାତ୍ ଟାଣିହୋଇ କହିପକାଇଲି- ମୁଁ କ'ଣ ତାକୁ କାନିରେ ବାନ୍ଧି ବୁଲୁଚି ?

ସେ ତୁନିହୋଇ ରହିଲେ । କବାଟ ଆଉଜାଇଦେଇ ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ହୋଇ ସେ ଘରୁ ଚାଲିଆସିଲି ।

ରାତି ବେଶୀ ହୋଇଗଲା, ସୌରଭା ସେତେବେଳଯାଏ ବି ଫେରିଲା ନାହିଁ । ଭାବିଲି, ଦିହ ବେସ୍ତ ତାଙ୍କର । ଏତେବେଳେ ରାଗକରି ରହିବି ଗୋଟାଏ କ'ଣ ? ଛି- ଛି ।

ମା' ସେତେବେଳଯାଏ ଠାକୁରଘରୁ ବାହାରି ନ ଥିଲେ । ପୁଣି ସାମାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ଗୋଡ଼ରେ ତାଙ୍କର ହାତ ବୁଲାଇଦେଲି ପାଖରେ ବସି । ଛାଇନିଦ ତାକୁ ଲାଗି ଆସୁଥିଲା ବୋଧହୁଏ । କେତେବେଳେ ପଚାରିଲେ- କିଏ ସୌରଭା ?

କହିଲି-ନାହିଁ, ମୁଁ ।

ମୁହଁ ଟେକି ଥରେ ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ, ତା'ପରେ କଣ ବିଚାରି ଗୋଡ଼ଟା ମୋ ପାଖରୁ ଟାଣିନେଲେ ।

ଅପମାନର ଗୋଟାଏ ତୀବ୍ର ଅନୁଭୂତି ମୁଣ୍ଡ ଭିତର ମୋର ଓଲଟପାଲଟ କରିଦେଇ ଗଲା । ଭାବିଲି, ଲୁଚିଯିବି । କବାଟ ଫିଟାଇ ସଉରଭା ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ଘର ଭିତରେ ଆଲୁଅ ଟିକେ କମି କରିଦେଇ ଭିତରୁ କବାଟ କିଲିଦେଲା । ତା'ପରେ ଖଟ ପାଖକୁ ଆସି ମତେ ଦେଖି ଯେମିତି ହଠାତ୍ ଚମକି ପଡ଼ିଲା । କିପରି ସେଘରୁ ଚାଲିଗଲା । ଗୋଡ଼ତଳେ ସାପ ଦେଖିଲେ ଲୋକେ ଯେପରି ସେ ଘରୁ ପଳାନ୍ତି, ଠିକ୍ ସେମିତି । ସାମା ନିଦରେ ଶୋଇ ନ ଥିଲେ । ବୋଧହୁଏ ସବୁ ଦେଖିଲେ, କିନ୍ତୁ ଶୋଇବା ବାହାନା କରି ପଡ଼ିରହିଲେ ଲାଜରେ ।

ମତେ ବି ଭାରି ଅତୁଆ ଲାଗିଲା ସେଠି ବସି ରହିବାକୁ । ମୋ ଘରେ ଆସି

ତେବେ, ଆମ ସାଇଆଡ଼େ କିଛି ନାହିଁ ।

କିଛି ନାହିଁ ତ ଯାହାହେଉ । ଗୋଟାଏ ଶୁଷ୍ଟିର ନିଃଶ୍ୱାସ ମୋ ଛାତିରୁ ବାହାରିଆସିଲା ।

କେତେ ସମୟ ପରେ କହିଲି- ଯା, ତୁ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ କରି ଖିଆ ପିଆ କର । ପଛେ କଥାବା । ହବା । ଚମ୍ପାମା'କୁ କହିଲି- ଯା ଯା ସାଙ୍ଗରେ ପୋଖରୀ ଦେଖାଇଦବୁ ।

× × ×

ସେଦିନ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଦିହ ଚିକେ ଭଲ ଥିଲା । ସଞ୍ଜବେଳେ ଶାଶୁ ଠାକୁରଘରୁ ବାହାରିଲାବେଳେ କବାଟ ପାଖେ ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇଥିଲି । ମତେ ଦେଖି ପଚାରିଲେ- କିଏ ବୋହୂ, କ'ଣ କି ?

ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କହିଲି, ଆମ ଗାଁରେ ଭାରି ହଇଜା ଲାଗିଛି ।

ସେ ପଚାରିଲେ, କ'ଣ ହେଲା ?

ଭାରି ଡର ମାଡୁଥାଏ । କୌଣସିମତେ କହିପକାଇଲି- ଦି'ଦିନ ପାଇଁ ଚିକେ ଘରକୁ ଯାଆନ୍ତି ?

ମନେହେଲା, ଭାରି ଚିଡ଼ିବେ ନିଶ୍ଚେ, ମୋ କଥା ଶୁଣି । କିନ୍ତୁ ସେ ଚିଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ଚିକେ ହସିଲେ ଖାଲି । କହିଲେ- ମୁଁ ନାହିଁ କରନ୍ତି ନାହିଁ ମା, ପଠେଇବାକୁ । ଖାଲି ଗୋଟାଏ କଥା ଲାଗି, ନଟର ଜାଆଁଳା ବାଳ ପଡ଼ିନାହିଁ ଆଜିଯାଏ । ଆର ବୁଧବାର ଅବଧାନ ଦିନ ଧରିଦେଇ ଯାଇଛି, କପିଳେଶ୍ୱରଙ୍କ ଠେଙ୍ଗିକି ଯିବାକୁ ହବ ବାଳ ପକେଇବାକୁ । ତା' ପରେ ପୁଅର ଦିହ ପାଇଁ ମାନସିକ କରିଥିଲି ସେଇଠି । ମନେକରିଛି, ସମସ୍ତେ ତମେ ସେଠିକି ଯାଇ ଏକାପାମେ କାମ

ହଁ, ସବୁ ଭଲ ।

ବାପା କ'ଣ କରୁଥିଲେ ତୁ ଆସିଲାବେଳେ ?

ବସିଥିଲେ ଦାଣ୍ଡରେ ।

ଆଉ ବୋଉ କ'ଣ କରୁଥିଲା ?

ସଇତା ହସିଲା । କହିଲା, ତୁ ଆସିଲାଦିନୁ ବୁଢ଼ୀ, କାହା ମୁହଁରେ କ'ଣ ଚିକେ ହସି ଅଛି ? ମତେ ଏଠିକି ପଠେଇଲାବେଳେ ସାନ୍ତାଣୀ କେତେ କାନ୍ଦିଲେ । କହିଲେ- ସଇତା; ଯାଉଛୁ ଝିଅକୁ ମୋର ପଚାରିଆସିବୁ, ଶାଶୁ ଦେଖିପାରେ କି ନାହିଁ ? ଖାଇବା ପିଇବାରେ ଭଲ ହଉଛି କି ନାହିଁ ?

ଶାଶୁଘରେ ଝିଅଙ୍କର ଏଇ ନିହାତି ଅଦରକାରୀ କଥାପଦକରେ ଯେତେ ମୂଲ୍ୟ, ବୋଧହୁଏ ଆଉ କୋଉଥିରେ ସେତେ ନାହିଁ । ଶୁଣି ଅଜାଣତରେ କେତେବେଳେ ଆଖି ଦି'ଟା ମୋର ଲୁହରେ ପୂରି ଉଠିଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଫେରାଇ ପଚାରିଲି- ହଇରେ, ମତେ ନବା କଥା କିଛି କହୁ ନ ଥିଲେ ବାପା ?

ସେ କହିଲା- ହଁ କହୁଥିଲେ ଦିନେ । କହୁଥିଲେ ଝାଡ଼ାବାନ୍ତିଟା ଯାଉ, ଝୁଅକୁ ଘରକୁ ଆଣିବି ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲି- ସେଠି ଆମ ଗାଁରେ କ'ଣ ହଇଜା ଲାଗିଛି କିରେ ?

ଆଉ କହ ନା ବୁଢ଼ୀ ସେ କଥା, ପଣ୍ଡାସାଇରୁ ନିତି ଦି' ଦି'ଟା ମୁଣ୍ଡ ନଉଟି ।

ଆଜି ତ ମଧୁପଣ୍ଡା ଭୁକଉଥିଲା ସକାଳେ, ମୁଁ ଆସିଲାବେଳେ । କ'ଣ ହେଲା କେଜାଣି ? ତିଆଡ଼ିଘର ନାଥୁଆ ଯାଇଛି, କଟକରୁ କ'ଣ ଡାକ୍ତର ଆଣିବାକୁ ।

ବଢ଼େଇଦେଇ ଆସିବ ।

ସେ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ । ପୁଣି ଫେରି କହିଲେ, ତୁ ବେସ୍ତ ହ'ନା ମା !
ସେଠୁ ଫେରିଲା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତତେ ପଠେଇ ଦେବି ତମ ଘରକୁ । ନୋଟାଟି
ଧରି ସେ ସେଠୁ ଚାଲିଗଲେ । ଚାହିଁ ରହିଲି ତାଙ୍କୁ, ଯେତେବେଳେଯାଏଁ,
ଦେଖାଯାଉଥିଲେ । ପାଟାରି ଉଡ଼ାଳରେ ସେ ଯେତେବେଳେ ଆଉ ଦିଶିଲେ ନାହିଁ,
ଭାବିଲି, ଏମିତି ଶାଶୁ ପାଇ ସୁଦ୍ଧା ମୁଁ ଅସୁଖୀ ।

ପରଦିନ ସଇତା ବିଦାହୋଇ ଗଲା । ଯିବାବେଳେ ତାକୁ କହିଲି- ସବୁ ତ
ଦେଖିଯାଉଛୁ, ବାପାଙ୍କୁ ଯାଇ କହିବୁ, କପିଳେଶ୍ୱରଙ୍କ ଠାରୁ ଫେରିଲେ ଲୋକ
ପଠେଇ ମତେ ଯେମିତି ନେଇଯିବେ, ଆଉ ନାଥନନାଙ୍କୁ କହିବୁ, ଇଆଡ଼େ ଟିକେ
ବୁଲିଆସିଲେ ନାହିଁ ଦିନେ ।

ସେ କହିଲା, ହଉ କହିବି ।

× × ×

ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା ଦିନ କ୍ରମେ ନିକଟ ହୋଇଆସିଲା । ଆଉ ଦି'ଟା
ଦିନ ଜମା ବାକି ମଝିରେ । ତାଙ୍କୁ ତିନିଦିନ ହବ ଜର ନ ଥିଲା । ଖାଲି ଦୁର୍ବଳ
ଟିକେ ଥିଲେ ଯାହା । ଦି' ପହରେ ସେଦିନ, ଅନେକ ଦିନ ପରେ, ସେ ପିଣ୍ଡାରେ
ଭାତଖାଇ ବସିଥିଲେ । ଶାଶୁ ପାଖରେ ବସି ବି ଦଉଥିଲେ । କହିଲେ- କିଛି ତ
ବରାଦ କଲୁ ନାହିଁ ଆଜିଯାଏ, ପରଦିନ ପୁଣି କପିଳେଶ୍ୱର ଯିବା କଥା ପରା !

ସେ କହିଲେ- ବରାଦ ଆଉ କ'ଣ ? ଉଖୁଡ଼ା, କଦଳୀ ପ୍ରଭୃତି ଯାହା
ଯିବାର, ତାକୁ ତ ସଦର ନାଏବକୁ ଆମର ବରାଦ ଦେଇଛି । ରୋଷେଇ ସରଞ୍ଜାମ
ବି ସାଙ୍ଗରେ ନବାକୁ କହିଛି । ଦୁଧ ଦହି ହେରିକା ସେଠି ତ ସବୁ ମିଳିବ । ଆଉ
କ'ଣ ?

ଗାଡ଼ି ସବାରୀ କେତେ ଖଣ୍ଡ ପେଇଁ କହିଲୁ ଫେର୍ ?

ତିନି ଖଣ୍ଡ ସବାରୀ, ଆଉ ଜିନିଷପତ୍ର ପେଇଁ ଗାଡ଼ି ଦି'ଖଣ୍ଡ ।

ଶାଶୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲେ- ତିନି ଖଣ୍ଡ ସବାରୀ କ'ଣ ହବରେ ?

ସେ କହିଲେ- କାହିଁକି, ତୁ କ'ଣ ଯିବୁ ନାହିଁ କି ?

ଘରେ ଆଉ କିଏ ରହିବ ହଇରେ, ମୁଁ ଗଲେ ? ମା କହିଲେ । ଘର ଠାକୁର
କ'ଣ ଯାଡ଼େ ଉପାସ ରହିବେ ?

ସାମା କହିଲେ- ଦିନ ଗୋଟାଏ ତ ଜମା ।

ନାହିଁ ରେ ପୁଅ, ଦିନ ଗୋଟାଏ ହେଲେ କ'ଣ ହେଲା, ମୁଁ ଯାଇପାରିବି
ନାହିଁ । ବୋହୂ ଭଲ ଘରେ ରହୁଥାନ୍ତା, ତେବେ ମୁଁ ତା ହାତରେ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଦେଇ
ଯାଆନ୍ତି । ଆଉ କେହି ସେ କାମ ଚଳାଇପାରିବେ ନାହିଁ, ମୁଁ ଜାଣେ ।

ଗୌରବ ଆଉ ଗର୍ବରେ ଛାତି ମୋର ପୂରିଉଠିଲା ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ।
ସାମା ଖାଇସାରି ଆସି ହାତ ଧୋଉଥିଲେ; କହିଲେ, ପିଲାଟା ଯାଉଛି, ମୁଁ ତ
ଏମିତି ଦୁର୍ବଳ । କହୁଥିଲି ଆଉ ଜଣେ କିଏ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇଥିଲେ-

ଆଉ କିଏ ଯିବ ? ମା ପଚାରିଲେ ।

ଜଣେ ପୋଇଲୀ ଫୋଇଲୀ କିଏ ।

ଚମ୍ପା ପରା ଯାଉଛି ।

ସେ ବୁଢ଼ୀ ହେଲାଣି, ଏକା କ'ଣ ପାରିବ ? ଆଉ ଜଣେ...

ମା'ଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ସାମା ହଠାତ୍ ତୁନି ହୋଇଗଲେ । ବିରକ୍ତିରେ ମା'ଙ୍କ
ମୁହଁ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଉଠିଥିଲା ସେତେବେଳକୁ । ସେଠୁ ଚାଲି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଖାଲି

ଏତିକି କହିଲେ- ହଉ, ତତେ ଯେମିତି ଭଲ ଦିଶୁଛି, କର । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଆଜି ପୁରୀ ଯାଉଛି ।

ଭାବିଲି, ଛିଛି, ଲାଜ ସରମ ଏମିତି ଏକାଥରକେ ଲୋକଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଯାଏ ଫେର; ମା'ଙ୍କ ଆଗରେ ପୁଣି ! କିନ୍ତୁ ମା' କ'ଣ ସତରେ ଆଜି ପୁରୀ ଯିବେ ?

ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସତକୁ ସତ ମା' ତାଙ୍କର ଠାକୁର ହେରିକା ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯୋଉଠୁ ପୁରୀ ବାହାରିଲେ, ମନେହେଲା, ଯାକାରି ଜୁଳାରେ ଖାଲି ମା' ଆଜି ଏଠୁ ଗଲେ ।

ଗଲା ଆଗରୁ ମା' ମତେ ଡାକି କହିଲେ- ସବୁ କଥା ତ ଦେଖୁଛୁ ମା', ମୁଁ ଆଉ ତତେ ବେଶୀ କ'ଣ କହିବି ? ଟିକେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ନିଘାକରି ଚଳୁଥିବୁ । ମାସ ଗୋଟାକରେ ମୁଁ ଫେରିଆସିବି ଯେ ।

ସବାରୀ ବେହେରାଙ୍କ ଡାକ ରାସ୍ତାବାଙ୍କ ପାଖେ ଯୋଉଠୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଆସିଲା, ମୋ ଘରେ କାନ୍ଥକୁ ଆଉଜି ବସି ଭାବିଲି, ଆଜି ଶେଷ ଅବଲମ୍ବନଟିକକ ଏ ଘରୁ ମୋର ଚାଲିଗଲା ଏମିତି, ଯାହା ଭରସାରେ ଏତେ ଦହଗଞ୍ଜରେ ବି ବୁକୁବାନ୍ଧି ପଡ଼ିଥିଲି । ଘରର ନିହାତି ଅଲୋଡ଼ା ପରି ମୁଁ । ନିଜର ଅସ୍ତିତ୍ଵରେ ନିଜେ ଲଜିତ । ଏଣିକି ନିତିଦିନର ପ୍ରୟୋଜନ ଭିତରେ ମତେ କାହାରି କିଛି ଦରକାର ହେବ ନାହିଁ- ଏଣିକି ମୋର ଛୁଟି ।

ହେମନ୍ତ ଶେଷରେ ଗୋଟାଏ ମୁନ ଧୂସର ସନ୍ଧ୍ୟା ଭିତରେ ରାତି କ୍ରମେ ଗାଡ଼ ହୋଇ ଆସିଲା । ଘର ଭିତରେ, ଅନ୍ଧାରରେ ନିଜକୁ ନିଜେ ପାଶୋରିଦେଇ ଭାବିଲି, ଆଜି ମା' ଗଲେ; କାଲି ହୁଏତ ମତେ ଏମିତି ଯିବାକୁ ହବ ।

... ..

ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲା ଦିନ ସୌରଭୀ ସାଙ୍ଗରେ ଗଲା; କିନ୍ତୁ ମୋରି

ପରି ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ସବାରୀରେ ବସି । ସାମା ସେତେବେଳେକୁ ବାହାରକୁ ଆସି ନଥିଲେ- ଚମ୍ପାମା' ମତେ ଆଣି ଆଗ ବସାଇ ଦେଇଗଲା ସବାରୀରେ । ଆଉ ସବାରୀରେ ସୌରଭୀ ପାଖରେ ନଟ ବସିଥିଲା, ମତେ ଦେଖୁ କହିଲା- ନୂଆ ମା ପାଖକୁ ଯିବି ।

ସୌରଭୀ ତାକୁ ଧମକ ଦେଇ କହିଲା- ନା, ବ' ଏଠି ।

ମୋ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ଏକାଜିତ୍ କରି ସେ କାନ୍ଦିଲା; କିନ୍ତୁ କେହି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ ।

ସବାରୀ ଉଠିଲା । ଗାଁବାଟ ଛାଡ଼ି ବିଲ ଗହୀରର ଅପନ୍ତରା ଭିତରେ ସବାରୀ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଧାନସବୁ ପାଚି ଆସୁଥାଏ, ନହକା ଗଛଯାକ ସକାଳର କାକରବତୁରା ହୋଇ ବାଟ ଛାଡ଼ି ନଇଁ ପଡ଼ିଥାଏ ଦୁଇ ପାଖକୁ, ଯେପରି ରୂପକଥାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣର ସୁନା ପାହଚ ଲମ୍ଫି ଯାଇଛି କୋଉ ଦିଗନ୍ତ ପାରିକି । ଅନେକ ବାଟ ଆସି ଗୋଟାଏ ନଇକୂଳରେ ସବାରୀ ରହିଲା । ଶୀତଦିନ; କିନ୍ତୁ ନଇରେ ଅନେକ ପାଣି ଥାଏ । ଆଉ ପାରିରେ ଗଛ-ପତ୍ର ମେଡ଼ ଭିତରେ ଦେଉଳର କମକଟା ଦହିନଉତି ଧଳା ହୋଇ ଦିଶୁଥାଏ । ଏ ପାରିରୁ ପିମ୍ପୁଡ଼ିଧାର ପରି ଲୋକ ନଇ ପାରିହୋଇ ସେଆଡ଼େ ଯାଉଥାନ୍ତି । ମନେପଡ଼ିଲା, ଆଜି ପରା ମହାଦେବଙ୍କର ପୁଷ୍ୟା ଅଭିଷେକ, ସେଥିପାଇଁ ଏତେ ଯାତ୍ରା ।

ସାମାଙ୍କ ସବାରୀ ସବା ପଛରେ ଆସି ପହଂଲା । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ହୁକୁମ ହେଲା, ଖରା ମାଡ଼ିଆସୁଚି, ଆଉ ଡେରି କରନା, ବେଗେ ଉଠି ଚାଲ । ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପଟତନ ଢଙ୍ଗା ଉପରେ ସବାରୀ ଚିନି ଖଣ୍ଡ ପାଖ ପାଖ ହୋଇ ଥୁଆ ହେଲା । ଆମେ ସବୁ ଭିତରେ ସେମିତି ବସିଥାଉଁ । ନଇଟା ଖୁବ୍ ବଡ଼ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ପାରି ହଉ ହଉ ଅନେକ ବେଳ ହୋଇଗଲା । ଠାକୁରଙ୍କ ବେଢ଼ା ବାହାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଚୋଟା ଭିତରେ ଗଉଡ଼ ସବାରୀ ରଖିଲେ । ଯାତ୍ରା ବୋଲି ସେଦିନ ଭାରି

ଭିଡ଼ ହୋଇଥାଏ । ବେଢ଼ା ବାହାରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ାଏ ଗୁଡ଼ିଆ ଆଉ ପାଟରା ଦୋକାନ । କେଉଁଠି ଆଉ ଲୋକଗହଳରେ ସୋରିଷ ପକାଇବାକୁ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ନଟର ବାଳ ପକାଇଦେଇ ସାମା ତାକୁ ନେଇ ନଈରେ ଗାଧୋଇଦେଇ ଆସିଲେ । ଦି' ପହର ଗଡ଼ିଗଲାଣି ସେତେବେଳକୁ । ରୋଷେଇବାସ ସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । କଥା ହେଲା, ଓପରଓଳି ଲୋକଗହଳି ଟିକେ କମିଗଲେ ଠାକୁର ଦର୍ଶନକୁ ଯିବାକୁ ହେବ ।

ଉପରଓଳି ବୋଲି ତ ଆଉ ବେଳ ନ ଥାଏ । କଥା କହୁଁ କହୁଁ ଖରା ନଇଁଆସିଲା । କିନ୍ତୁ ଯାହା ମନେ କରିଥିଲୁ, ସକାଳଠାରୁ ଭିଡ଼ ନ କମି ଆହୁରି ବେଶୀ ବଢ଼ିଲା । ଚମ୍ପାମା' ଆସି କହିଲା- ବୋହୂ ସାଆନ୍ତାଣୀ, ବାବୁ କହିଲେ ବେଳ ତ ଗଲା, ଦର୍ଶନ କରିଆସିବା ଉଠ । ନଟକୁ ନୂଆ ପାଟ ପିନ୍ଧାଇଦେଇ ଚମ୍ପାମା' ପଛେ ପଛେ ମୁଁ ଆସି ପଛରେ ଠିଆହେଲି, ଯୋଉଠି ଆମର ସମସ୍ତେ ମତେ ଦେଉଳକୁ ଯିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ବହୁତ କଷ୍ଟରେ ଭିଡ଼ ଠେଲି ଆଗେ ଆଗେ ଯାଉଥାଏ ସୌରଭା, ତା ପଛେ ମୋ ସାମା । ସବା ପଛରେ ଚମ୍ପାମା'କୁ ଆଗରେ ରଖି ମୁଁ । ଲୋକଗହଳ ଦେଖି ଚମ୍ପାମା' ମତେ କହିଲା- ବୋହୂ ସାଆନ୍ତାଣୀ, ମୋ କାନିଟାରେ ହାତ ପକେଇ ଆସୁଥା । ଦେଉଳ ଭିତରେ ଯୋଉଠି ଠାକୁର ଅଛନ୍ତି, ସେଠି ପୁଣି ବାଟ ଆହୁରି ଅଳ୍ପ, ଦି ଜଣ ଲୋକ ପାଖ ପାଖ ହୋଇ ଭିତରକୁ ଯିବା କଷ୍ଟ । ଲୋକଭିଡ଼ ପୁଣି ସବୁଠାରୁ ସେଇଠି ବେଶୀ । ଅନ୍ଧାର ଆଉ ଗରମରେ ନିଃଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ କରି କୌଣସିମତେ ଭିତରଯାଏ ଗଲି । ଠାକୁରଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ଲୋକ ମୁଣ୍ଡରେ ଫୁଲ, ଅରୁଆ ଚାଉଳ କୌଣସିମତେ ପକାଇଦେଇ ଦେଖିଲି, ଲୋକଗହଳରେ ବାଟ କୋଉଠି ବାରି ହେଉ ନାହିଁ, ଆଉ ସେ ଠେଲାଠେଲି ଭିତରେ ଚମ୍ପାମା କାନିଟା କେତେବେଳେ ମୋ ହାତରୁ ଖସିଯାଇଛି ମତେ ଜଣା ନାହିଁ ।

ଦେଉଳ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ଧାର ଖୁ କୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହେଲି । ମୁଣ୍ଡ ମୋର ସେତେବେଳେ ବୁଲାଇ ଦେଉଥାଏ ଭୟ ଆଉ ଉକୁଣ୍ଠାରେ । ଅନେକ ସମୟ ପରେ ଭିଡ଼ ଟିକେ କମିଗଲା । ତାହାରି ଭିତରେ କୌଣସିମତେ ଚିପିଚାପି ହୋଇ ଏକପ୍ରକାର ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ବାହାରକୁ ଆସିଲି । ଯେଉଁଆଡ଼େ ଚାହିଁଲି ଖାଲି ଲୋକଗୁଡ଼ାକ, କିନ୍ତୁ ତା' ଭିତରେ ଆମ ଲୋକ କାହାରିକୁ ତ ଗୋଟାଏ ଦେଖିଲି ନାହିଁ । ସେମାନେ ତା' ହେଲେ କ'ଣ ମତେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ କି ?

ବେଳ ଗଢ଼ି ଆସିଥାଏ ସେତେବେଳକୁ । ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ କଳା ଢାଳିଦେଇ ଖଣ୍ଡିଆ ଭୂତ ପରି ଖଣ୍ଡେ କଳା ବଉଦ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଉପରକୁ ଉଠି ଆସୁଥାଏ । ବର୍ଷାପାଣି ଭୟରେ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଗହଳ ଚହଳ ପଡ଼ିଗଲାଣି । ସମସ୍ତେ ଚର ଚର ହୋଇ ଘାଟ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଥାନ୍ତି । ବେଢ଼ା ବାହାରେ ନଈକୂଳେ ଲୋକଗହଳ ପୁଣି ଆହୁରି ବେଶୀ । ଖଣ୍ଡିଏ ବୋଲି ତଙ୍ଗା, ମେଘ ଆସିବ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ସେଥିରେ ଆଗ ଚଢ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ମୋ ପାଖରୁ ଦଶ ପନ୍ଦର ହାତ ଦୂରରେ ତଙ୍ଗା । ଭିଡ଼ି ଭିତରେ ଟିକେ ଆଗକୁ ଯିବାର ବାଟ ନାହିଁ । କୌଣସିମତେ ଟିକେ ମୁଣ୍ଡଟେକି ଦେଖିଲି, ତଙ୍ଗା ଉପରେ ଆମ ସବାରୀ ତିନି ଖଣ୍ଡଯାକ ଥୁଆ ହେଲାଣି । ଭୟରେ ଦିହ ମୋର ଝାମ ଗଲାପରି ଲାଗିଲା ।

ସେତିକିବେଳେ ମୋର ଠିକ୍ ଆଗ ଦେଇ ଜଣେ ଲୋକ ଦେଉଳ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲା । ବିସ୍ମିତ ଆନନ୍ଦରେ ମୋ ମୁହଁରୁ ବଡ଼ ପାଟିରେ ବାହାରିଗଲା- ନାଥ ନନା ।

କାହାକୁ ଖୋଜିଲା ପରି ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଭିଡ଼ ଠେଲି ସେ ଆଗକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ବୁଡ଼ିଯାଉଥିବା ଲୋକର ଗୋଡ଼ ହଠାତ୍ ମାଟି ଛୁଇଁଲେ ଯେପରି ଲାଗେ, ମତେ ସେହିପରି ଜଣାଗଲା, ସେଠି ତାଙ୍କୁ ଦେଖି । ଭୟ ଆଉ ଉକୁଣ୍ଠା ସବୁ ଦଣ୍ଡକେ କୁଆଡ଼େ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରି ହୋଇଗଲା, ଯେମିତି କୋଉ କୁହୁକ ପରଶ ଲାଗି ।

ଡଙ୍ଗା ପାଖରୁ ଲୋକଙ୍କର ଭିଡ଼ାଭିଡ଼ି ଚିକେ କମି ଆସିଥିଲା ସେତେବେଳେକୁ ।
କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସେଇଠି ସେମିତି ପଥର ପରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲି । ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ
ସେତେବେଳେ ବି ଡଙ୍ଗାକୁ ଯାଇପାରିଥାନ୍ତି ପରା । କିନ୍ତୁ ଗଲି ନାହିଁ କୋଉ
ଲୋଭରେ କେଜାଣି ?

ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପବନ ଗଛପତ୍ର ନହକାଇ ଦେଇ ସୁ ସୁ ହୋଇ ବୋହିଗଲା ।
ଡଙ୍ଗା ଭିତରୁ ନଟ ବଡ଼ ପାଟିକରି କାନ୍ଦି ଉଠିଲା- ମୋ ନୂଆମା' କାହିଁ ଲୋ, ମୋ
ନୂଆମା' ।

ଆଉ ତୁନି ହୋଇ ରହିପାରିଲି ନାହିଁ । ଦି'ହାତରେ ଯେତେ ବଳ ଥିଲା,
ଭିଡ଼ ଭିତରେ ବାଟକରି ଡଙ୍ଗା ପାଖକୁ ଆଗେଇଗଲି । ପାଣି ପାଖରେ
ପହଂ ଲାବେଳକୁ ଦେଖିଲି, ପଟା ଉଠାଇ ନାଆ କୂଳରୁ ଅନେକ ଛାଡ଼ିଯାଇଛି ।
ଆକାଶ ପୃଥିବୀ ଏକାଠି କରି କଳା ବଉଦ ମେଳରେ ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରଳୟ
ଉଜାଡ଼ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲାଣି । ଗଛ ଡାଳେ ଡାଳେ ଯମରାଜଜର ରାମତାଳି
ବଜାଇ ପାଗଳା ପବନ ଭିତରେ ଝଡ଼ ଗର୍ଜିଗଲା । ସେଇଠି ସେମିତି ଥକ୍କା
ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ରହିଲି, ପବନରେ ଦିହ ମୁଣ୍ଡର ଲୁଗା ପତାକା ପରି ଉଡୁଥାଏ ।
ଘାଟରେ ହଜାରେ ଲୋକ ଯେ ମୋ' ଆଡ଼କୁ ଏକ ଧାନରେ ଚାହିଁଛନ୍ତି, ସେ
ଆଡ଼େ ମୋର ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ ।

ହଠାତ୍ ପଛରୁ କିଏ ଆସି ମୋ' ଚିଠିରେ ହାତ ରଖିଲା ।

ଚମକି ଚାହିଁଲି, ନାଥନନା ।

ସେ ଡାକିଲେ, ସତୀ ।

କିଛି କହିଲି ନାହିଁ ।

ଆଗକୁ ଆସି ସେ ମୋ ହାତ ଧରି କହିଲେ, ଆ ।

×

×

×

ଝଡ଼ ସେତେବେଳକୁ ଥମି ଆସିଲାଣି ଟିକେ ଟିକେ । ଦେଉଳ ପିଣ୍ଡାରେ ଗୋଟାଏ ଖୁ କୁ ଆଉଜି ରୁପ୍ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲି । ମୋର ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ନାଥନନା । କାହାରି ମୁହଁରେ କଥା ନାହିଁ । ଦୁହେଁଯାକ ନିଜ ନିଜ ଚିନ୍ତାରେ ବୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲୁ ଏମିତି ।

କେତେବେଳକେ ସେ ମଥା ଟେକି ଡାକିଲେ, ସତୀ ।

କହିଲି, ଝି ।

ସେ କହିଲେ, ପବନ ଟିକେ କମି ଆସିଲାଣି । ଏ ତ ଏମିତି ଅପଚରା ଜାଗା । ରାତିଗୋଟାକ କଟିବ କେମିତି ?

କିଛି କହିଲି ନାହିଁ ।

ସେ ପୁଣି କହିଲେ, ଏମିତି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ହବ ବୋଲି କିଏ ଜାଣିଥିଲା ? ଅନ୍ଧାର ହବାକୁ ଆଉ ତ ବେଶୀ ଭେରି ନାହିଁ । ପାଖରେ କୋଉଠି ଗାଁ ଗଣ୍ଡା ତ ଦେଖା ଯାଉ ନାହିଁ, ରାତିକ ପାଇଁ ଟିକେ ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ।

ପଚାରିଲି, ଯାକ ଘର କେତେ ବାଟ କି ଏଠିକି ?

ସେ ହସିଲେ; କହିଲେ, ଅନେକ ବାଟ, ବୋଧହୁଏ ଚାରି ପା କୋଶ ହବ । ତା'ପରେ ଏ ନଇ । ଡଙ୍ଗାବାଲା ରାତିରେ ଆମକୁ ପାରି କଲେ ତ ? ତା'ପରେ କିଛି ସମୟ କ'ଣ ଭାବି ମତେ ପଚାରିଲେ- ତୁ ରହିପାରିବୁ ଏଠି ଏକା ? ପାଖରେ କୋଉଠି ବସାଘର ମିଳିପାରିବ କି ନା ଦେଖିଆସନ୍ତି । କହିଲି ନାହିଁ ମୁଁ ତମ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବି ।

ପବନ ବେଗ ବରାବର କମିଯାଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଆକାଶ ଗୋଟାକ କଳାମେଘରେ ଅନ୍ଧାର ଦିଶୁଥିଲା, ବର୍ଷା ହେଲା ପରି । ତୋଟା ଭିତରେ ଦେଇ

ଟଙ୍କା ଦେଖି ସାହୁ ଏକାଥରକେ ତରଳିଗଲା । ଟିକେ ହସିଦେଇ କହିଲା-
ଦେଶର ଲୋକ ବିପଦରେ ପଡ଼ି ଆସିଲେଣି ଯେତେବେଳେ, କ'ଣ କରିବା;
ଆଶ୍ରା ଟିକେ କୋଉଠି ହେଲେ ଦବାକୁ ତ ହବ । ଆସ ବାବୁ, ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ
ଉଠିଆସ । ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ କିଏ ? ଓ, ଘର ଲୋକ ପରା । ତା'ହେଲେ ତ ଗୋଟାଏ
ବଖରା ଦରକାର ।

ମନ ଭିତରେ ଲାଜ ଆଉ ସୁଖର ଗୋଟାଏ ଦମ୍ଭକା ପବନ ମାଡ଼ିଆସି ବୁଦ୍ଧି
ଜ୍ଞାନ ଅନୁଭୂତିଯାକ ସବୁ ମୋର ଓଲଟ ପାଲଟ କରି ଦେଇ ଗଲା ଏଇ କଥା
ପଦକ ଶୁଣି, କିନ୍ତୁ ଦଣ୍ଡକ ଲାଗି ।

ଖଟ ଉପରୁ ଡିବିଟା ଧରି ସାହୁ ଘର ଭିତରକୁ ଉଠିଗଲା । ଅନ୍ଧାରରେ
ନାଥନନା ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ମୋ କାନ୍ଧରେ ହାତ ରଖିଲେ । ହସି ହସି ପଚାରିଲେ-
ତୁ ମୋ ସାଙ୍ଗେ ରହିପାରିବୁ ତ ଏଠି ଏକା ?

କହିଲି- ମୁଁ ସବୁଠେଇଁ ରହିପାରିବି ।

ତର ମାଡ଼ିବ ନାହିଁ ?

କହିଲି- ମତେ ତର ମାଡ଼େନା ।

ସେ ହସିଲେ, କହିଲେ, ଏତେ ସାହସ କୋଉ ଦିନଠୁଁ ?

କହିଲି- ଘରୁ ଆସିଲା ଦିନୁ ।

ସାହୁ ଘର ଭିତରୁ ଆସି କହିଲା- ଗୋଟାଏ ଘର ହେଲେ ହବ ତ ବାବୁ ?
ଆଉ ଘରଟାରେ ମାଲପତ୍ର ଗୁଡ଼ାଏ ଜମା ହୋଇଛି । ଯାଅ, ଖଞ୍ଜା ଭିତରକୁ ଯାଅ ।
ଗୋଡ଼ ହାତ ଧୁଅ, ମୁଁ ବିଛଣା ପଠେଇ ଦଉଚି । ସାହୁ କାନ୍ଥ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁକରି
ଠିଆ ହେଲା, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟା ମୁଁ ଯିବି । ନାଥନନା ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଟିକେ ହସିଲେ ।
ସେତେବେଳେ ଠିଆହୋଇ ଭାବିବାର ଅବସର ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଭିତରକୁ ଗଲି,

ଦେଉଳ ପଛଆଡ଼କୁ ଯେଉଁ ବାଟ ପଡ଼ିଥିଲା, ନାଥନନା ସେହି ଆଡ଼କୁ ଗଲେ । ପଛରେ ମୁଁ । ତୋଟା ଛାଡ଼ି ପଦାକୁ ଆସିଲୁ । ଦେଉଳବେଢ଼ାକୁ ଲାଗି ଗୋଟାଏ ଘର, ବୋଧହୁଏ ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନ । ବାହାର ପିଣ୍ଡାରେ ଖଣ୍ଡେ ଦଦରା ଖଟ ଉପରେ ଜଣେ ଲୋକ ଗୋଟାଏ ଭଙ୍ଗା ଚଷମା-ଦଉଡ଼ି ଜୋର୍ରେ ନାକ ଆଗରେ କୌଣସିମତେ ଅଟକାଇ ରଖି ବଡ଼ପାଟି କରି ପୋଥି ପଢୁଥିଲା । ପାଖରେ ତା ଗୋଟାଏ ଡିବି । ତା' ଦିହରୁ ଆଲୁଅ ଯେତେ ହଉଥିଲା, ଧୂଆଁ ହଉଥିଲା ତା'ଠାରୁ ବେଶୀ । ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଚାହିଁଲା । ପଚାରିଲା- କିଏସେ ?

ନାଥନନା କହିଲେ- ଜଣେ ବାଟୋଇ ।

କ'ଣ ଦରକାର ?

ଅନ୍ଧାରରେ ଘରକୁ ଯାଇ ହେଲା ନାହିଁ, ରାତିକ ପାଇଁ ଚିକେ ଜାଗା ମିଳିବ ଏଠି ?

ବୁଢ଼ା ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲା- ନାହିଁ ନାହିଁ, ଏଠି ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ, ଯାଅ । ତୋର କି ଟଙ୍କର କିଏ ଜାଣିଛି ବାବା । ଯାଅ ଅନ୍ୟ କୋଉଠି ଦେଖ ।

ନାଥନନା କହିଲେ- ପାଖରେ ତ ଗାଁ ଗଣ୍ଡା ନାହିଁ ସାହୁ । ଦୋକାନ ଘର ଆଉ କାହାର ଦିଶୁ ନାହିଁ ଏଠି । କୋଉଠି ଆଉ ଜାଗା ମିଳିବ ?

କୋଉଠି ନ ମିଳିବ ତ ଦେଉଳପିଣ୍ଡା ପଡ଼ିଛି, ଚାଲିଯାଅ । ଖୁବ୍ ଫରାକତ, ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇବାକୁ ମିଳିବ ।

ବର୍ଷାହେଲେ ଦେଉଳପିଣ୍ଡାରେ ଯେ ମୁଣ୍ଡ ରଖିବାକୁ ଜାଗା ଚିକେ ନାହିଁ । ଚାଳିଯାକ କଣା । ନାଥନନା ଚିକେ ଆଗକୁ ଯାଇ ଖଟ ଉପରେ ଯୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ରଖିଦେଇ ପୁଣି କହିଲେ- ଏଇଠି ଚିକେ ଆମକୁ କୋଉଠି ରାତିକ ପାଇଁ ସୁବିଧା କରି ନ ଦେଲେ ତ ହବ ନାହିଁ ସାହୁ ।

ଏମିତି ଦୁଃଖ ଏ, ଆଜିଯାକେ ବି ସେମିତି ଜଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି ନାହାନ୍ତି । କହିଲି,
ସତରେ ମତେ ଭୋକ ନାହିଁ ।

ମୁଁ କ'ଣ ଆଉ ମିଛରେ କହୁଚି ପରା ?

ହସ ମାଡୁଥାଏ କଥା ଶୁଣି । କହିଲି, ହଉ ଯା, ଖାଇବି । ବାହାରେ
ଠିଆହୋଇ ସାହୁ ଡାକିଲା-ବାବୁ, ଜଳଖିଆ ନିଅନ୍ତୁ ।

ନାଥନନା ଉଠିଯାଇ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପତ୍ରଠୋଳାରେ ଠୋଳାଏ ରସଗୋଲା
ଆଉ ଥାଳି ଥାଣି ମୋ ପାଖରେ ରଖିଦେଲେ । ଥାଳିରେ ସବୁ ଜଳଖିଆତକ ବାଡ଼ି
ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଥୋଇଦେଇ କହିଲି-ଦିଅ, ଆଗେ ଖାଇଲ ତମେ ।

ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, ଆଉ ତୁ ।

କହିଲି, ତମେ ଖାଇସାର; ଖାଇବି ଯେ ।

ଜବାବ୍‌କରି ଶେଷରେ କଥା ନ ରଖିଲେ ମାଡ଼ ଖାଇବୁ ଜାଣିଆ, କହି ସେ
ଖାଇବାକୁ ବସିଲେ । ଖାଇଲେ ତ ସେ ସବୁ ଯାକ । ମୋ ପାଇଁ ବାରପଣ ଛାଡ଼ି
ଉଠିଗଲେ । ମନ ହଉ ନ ଥାଏ, ଖାଲି କଥା ରଖିବାକୁ ଅଳ୍ପ କିଛି ଖାଇ ଥାଳି ଖଣ୍ଡ
ଧୋଇଆଣିଲି । ଘର ଭିତରେ ନାଥନନା ସେତେବେଳକୁ ବିଛଣାରେ ବସିଛନ୍ତି ।
କିନ୍ତୁ ଏ କ'ଣ ? ବିଛଣା ଯେ ଜମାଖଣ୍ଡିଏ ! ଛାତିଟା ମୋର ଥରିଗଲା ।

ମତେ ଦେଖି ସେ କହିଲେ- ଆ, ବସ୍ ।

ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ଛାଡ଼ି ଖାଲି ଭୂଇଁରେ ଯାଇ ବସିଲି, ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ପୋତି ।
ଆଲୁଅଟା ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ଟିକେ ତେଜିଦେଇ ସେ କହିଲେ- ଖୁବ୍
କାମରେ ଯା'ହଉ ଆସିଲା, ଆଜି ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖକୁ ମୋର ଆସିବା । ତୁ ଯେ
କ'ଣ କରିଥାନ୍ତୁ ମୁଁ ନ ଆସିଥିଲେ; ସେଇକଥା ଖାଲି ଭାବୁଚି ।

ପଚାରିଲି- ତୁମେ କେମିତି ଜାଣିଲ କି ଆମେସବୁ ଆଜି ଆସିବୁ ବୋଲି ?

ନାଥନନା ମୋ ପଛରେ ।

ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଖଞ୍ଜା । ସାମନାରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଦୋକାନଘର,
ସାହୁ ଯୋଉଠି ବସିଥିଲା । ଖଣ୍ଡେ ଛୋଟ ମାଟି ଦୁଆର ପାରିହୋଇ ଆଉ ଦୁଇଟି
ଘର । ଦୁଇପାଖ ମାଟି ପାଟାରି ଘେରା । ଘର କବାଟ ଫିଟାଇ ନାଥନନା କହିଲେ-
ଯା ଭିତରେ ବସ, ମୁଁ ଆଲୁଅ ଆଣେ ।

ସେ ଚାଲିଗଲେ । ଅନ୍ଧାରରେ ସେଇ ଅଣ୍ଟା ମାଟି ତଳଟାରେ ବସି ଭାବିଲି,
ମନ୍ଦ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନୁହେଁ । ଏଇ ଗୋଟାଏ ଘର; ବୋଧହୁଏ ଗୋଟାଏ ବିଛଣାରେ
ଏକାଠି ରାତି କଟେଇବାକୁ ହବ । ଦିହଗୋଟାକ ଶୀତେଇଉଠିଲା ଭୟ ଆଉ
ଲଜାରେ, କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଆଲୋକିତ ସୁଖର ଆବେଗ ଛାତିଟା
ଥରାଇ ଦେଇଗଲା ଥରେ । ଦିନେ ଏମିତି ଆଉ ଜଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ
ଏକାଠି ଦୁଇ ରାତି କଟେଇବାକୁ ହୋଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ଆଉ ଆଜି ! କେତେ
ଅନ୍ତର, କେତେ ଅଭିନବତ୍ୱ ଯା ଭିତରେ ।

ପାଣି ପବନ ଏକାଠି କରି କଳା ବଉଦର ମୁକୁଳା ଛାତିରେ ସେତେବେଳକୁ
ବରଷାର ଅଖଣ୍ଡ ବସନ୍ତାର ଫିଟି ଯାଇଥିଲା ରାତି-ଅନ୍ଧାରପାଶୋରା ଗଛଗହଳିର
ମଥାନ ଉପରେ । ଭାବିଲି, ଯାହା କପାଳରେ ଥିବ, ମୋର କ'ଣ ଚାରି ଅଛି
ଏଥିରେ ?

ବିଛଣା ଆଉ ଆଲୁଅ ନେଇ ନାଥନନା ଆସିଲେ । ପଚାରିଲେ, କ'ଣ
ଖାଇବୁ ସତୀ ?

କହିଲି- ମୁଁ ଖାଇବି ନାହିଁ, ଭୋକ ନାହିଁ । ତମେ ଯା ଖାଇବ ।

ଘର ଭିତରେ ବିଛଣା ରଖିଦେଇ ସେ ବସିଲେ । ହସି ହସି କହିଲେ,
ମତେ ବି ଭୋକ ନାହିଁ ତା'ହେଲେ ।

କାହିଁକି, ସଇତା ତ ମତେ କହିଲା । ପୁଣି ତୁ କୁଆଡ଼େ ତା ହାତରେ ଖବର ଦେଇଥିଲୁ ମୋ ପାଖକୁ । ନ ଆସିବାକୁ ମୋର ଆଉ ଚାରା ଥିଲାନା ?

ଭାରି ଲାଜ ମାଡ଼ିଲା କଥା ଶୁଣି । ଭାବିଲି, କାହିଁକି ସଇତାକୁ ଏ କଥା କହି ମିଲି ।

ଦଣ୍ଡେ ଗଲା ।

ସେ କହିଲେ, ତୁ ବେସ୍ତ ହୋନା ସତୀ, ସାହୁକୁ କହିଚି । କାଲି ସେ ଖଣ୍ଡେ ସବାରା ଠିକ୍ କରି ଦବ । ତତେ ନେଇ ତମ ଶାଶୁଘରେ ଛାଡ଼ିଆସିବ, ବୁଝିଲୁ ? ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ସେ ହସିଲେ ।

କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା, ଶାଶୁଘରକୁ ଯିବା ଚିନ୍ତାରେ ମତେ ଭୋକ ଶୋଷ ନାହିଁ ନା କ'ଣ ! ନା ମତେ ଥକା କରୁଛନ୍ତି ? ପଚାରିଲି- ତୁମେ ଯିବ ନାହିଁ ସାଙ୍ଗରେ ?

ମୁଁ ? କହିବୁ ଯଦି ଯିବି ।

ଏଇ ନାଥନନା, ମୋ କଥାପଦକୁ ଯେ କୋଟିନିଧି ମନେକରି ସବୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ମୁଣ୍ଡାଇନେବାକୁ ରାଜି । ଇଏ ଆଉ ମୋ ସାମା ! ଭଗବାନ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ପୁଣି ଏତେ ପ୍ରଭେଦ ଥାଏ ? ଗୋଟାଏ ଦମ୍ଭକା ପବନରେ ଘରଭିତରେ ଆଲୁଅଟା ହଠାତ୍ ଲିଭିଗଲା । ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଦୁହେଁଯାକ ଚୁପ୍‌ହୋଇ ବସିରହିଲୁ । କାହାରି ମୁହଁରେ କଥା ନାହିଁ । କେତେବେଳେକେ ଜୋରରେ ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇ ନାଥନନା ଡାକିଲେ- ସତୀ ।

କହିଲି, ଓଁ ।

ସତୀ, ଦି'ମାସ ତଳର କଥା ମନେପଡ଼େ ତୋର ? ଯେତେବେଳେ ବାହାରର ଏଇ ଝଡ଼ପବନ ପରି ତୁ ମୁକ୍ତ ସାଧାନ ଥିଲୁ । କାହାରି ଭଲ ମନ୍ଦ ପାଇଁ

ଟିକେ ଚିନ୍ତାଦଳ ତୋ ମନକୁ ଛୁଇଁଯାଇ ନ ଥିଲା । ଏମିତି ଦିନେ ବର୍ଷା ରାତିରେ ଆମ ନିଶି ମତେ ହସି ହସି ଆସି କହିଲା- ନନା, ବଉଳ ଆମ ଘରକୁ ଆସିବ ।

କେତେ ସମ୍ପର୍କିଲାସ, କେତେ ସୁକଷ୍ମନା ମନକୁ ମୋର କୁହୁକ-ରାଜ୍ୟକୁ ଟାଣିନେଲା ସେଇ କଥାପଦକ ଶୁଣି । ଆଜି କିନ୍ତୁ ଏଇ କେଇଟା ଦିନରେ ତୋ'ମୋ' ଭିତରେ କେତେ ଛଡ଼ା କେତେ ଦୂର ହୋଇଗଲାଣି !

ମନେ ହେଉଥାଏ ବଡ଼ ପାଟିକରି କହିବାକୁ- ନାହିଁ, ମୁଁ ଆଗ ପରି ସେମିତି ମୁକ୍ତ ସାଧାନ ଅଛି । ଆଜିଯାଏ ସୁଦ୍ଧା କାହାରି ଚିନ୍ତାଦଳ ଡିଲେହେଲେ ମୋତେ ଛୁଇଁ ଯାଇ ନାହିଁ, କେବଳ ତମ ଛଡ଼ା । କିନ୍ତୁ ଲାଜରେ କିଛି କହିପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଅନେକ ବେଳ ଗଲା । ସେ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ବାହାରେ ଏ ବର୍ଷା ପବନ, ଘର ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ପାଖ ପାଖ ହୋଇ ସେ ଆଉ ମୁଁ । ଡର ମାଡ଼ିଲା; ଯଦି ପାଖରେ ସେ ମତେ ଶୋଇବାକୁ ଡାକିଛି । କ'ଣ କରିବି ମୁଁ ଏଠି ? ଆଉ ତ ଉପାୟ କିଛି ନାହିଁ । ଭୟରେ ଛାତି ଭିତରେ ମୋର କମ୍ପିଗଲା ।

ଅନେକ ବେଳ ପରେ ସେ କହିଲେ- ସତୀ । ଆ, ତୁ ଶୋ ଏଠି, ମୁଁ ଯାଉଛି ।

ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ପଚାରିଲି- ଆଉ ତମେ କୋଉଠି ଶୋଇବ, ଆର ଘରେ ?

ମୁଁ ? ମୁଁ ଏଇ ପିଣ୍ଡାପହଣ୍ଡରେ କୋଉଠି ଟିକେ ପଡ଼ିଯିବି ଆଉ କେଇଟା ଘ । ପେଇଁ, ମୋର କ'ଣ ଅଛି ?

ଏଇ ବର୍ଷା ପବନ ଆଉ ଶୀତରେ ଏମିତି ମୁକୁଳା ପିଣ୍ଡାଟାରେ ! ଦଣ୍ଡକେ ଆଶଙ୍କା ଓ ଉକୁଣ୍ଡାରେ ସବୁ ଭୁଲିଯାଇ କହି ପକାଇଲି, ନାହିଁ ନାହିଁ, ତା ହବ ନାହିଁ । ଏ ବର୍ଷାରେ ପଦାଟାରେ ଯାଇ ଶୋଇବ, କ'ଣ ଜର ଡାକି ଆଣିବାକୁ ନା

କ'ଣ ? ତମେ ଏଇଠି ଶୁଅ ପଛକେ ।

ଆଉ ତୁ ? ବିଛଣା ଯେ ଜମା ଖଣ୍ଡିଏ । ଆଗ୍ରହରେ କଣ୍ଠ ତାଙ୍କର ଥରିଗଲା ।

କହିଲି, ମୁଁ ପଛେ ପିଣ୍ଡାକୁ ଯାଉଛି ।

ସେ ହସିଲେ । ହତାଶର ବେଦନାରେ ବତୁରି ଯାଇଥିଲା ଯେପରି ସେ ହସ । କହିଲେ- ନାହିଁ ଲୋ ଦୁଷ୍ଟ, ମୁଁ ପିଣ୍ଡାରେ ଶୋଇବି, ତୁ ଶୋ ଏଠି । ଘର କବାଟଟା ପଦାରୁ ଆଉଜାଇ ଦେଇ କହିଲେ- ଭିତରୁ କବାଟ ଦେଇ ଶୋ; ମୁଁ ଯାଉଛି ।

ଭାବିଲି, ମୁଁ ଶୋଇବି ଏଠି ଘର ଭିତରେ, ବିଛଣାରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ, ଆଉ ସେ କୋଉ ଅପନ୍ତରା ପଦାଟାରେ ପାଣି ପବନରେ ଏମିତି ପଢ଼ିରହିବେ ସିନା ରାତିଯାକ ।

ବିଛଣାଟାକୁ ରାଗରେ ଗୋଡ଼ରେ ଫୋପାଡ଼ିଦେଇ ସେଇ ଓଦାଭୂଇଁରେ ଲୁଧିକିନି ଶୋଇପଡ଼ିଲି । ବାହାରେ ସେତେବେଳକୁ ମୋ ମନ- ପରାଶକୁ ଚାହୁଲି କରି ଝଡ଼ ଗଢ଼ୁଥିଲା ।

ସକାଳୁ ଉଠିବା ଆଗରୁ ନାଥନନା ମତେ ଆସି ଡାକିଲେ । ଧଉଁସ୍ ଝୋଇ ଉଠି ବସିଲି ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ଦେଇ । ପଚାରିଲେ, ରାତିଯାକ ଏମିତି କବାଟ ଖୋଲା ଥିଲା ପରା ? ତା'ପରେ ଭାରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲେ, ବିଛଣା ଛାଡ଼ି ଏମିତି ଓଦାଭୂଇଁଟାରେ ରାତିଯାକ ଶୋଇରୁ ନା ?

କହିଲି, ନିଜେ କୋଉ ଏବେ ଖଟ ପଲଙ୍କରେ ଶୋଇଥିଲ ଶୁଣେ ?

ସାର୍ଥକତାର ସୁଖରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଉଠିଲା । ସେ କହିଲେ- ହଉ, ଦେ ତ ଲ ଦାନ୍ତ ଘଷିପକା । ସକାରୀ ଆସିଲାଣି କି ନା ମୁଁ ଦେଖେ ।

ସେ ପଦାକୁ ଚାଲିଗଲେ, କିଛି ସମୟ ପରେ ଫେରିଆସି କହିଲେ- ସତୀ,

ସଦା ତ ମିଳିଲା ନାହିଁ କୋଉଠୁ ଖୋଜି ଖୋଜି । ଖଣ୍ଡେ ବଳଦଗାଡ଼ି ଆସିବି ।
କ'ଣ କରିବି, ଯାଇପାରିବୁ ସେଥିରେ ?

କେତେ ଚିନ୍ତା ସତେ ଯାକର ମୋ ପାଇଁ । କହିଲି- ହଁ; ସେହିଥିରେ ଯିବି ।

ନାଥନନାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବାହାରକୁ ଆସିଲି । ନିଜ ପାରିହୋଇ ଆରପାଖରେ
ଯାଇ ବସିଲି ଗାଡ଼ିରେ । ମୋ ଆଗରେ ନାଥନନା ବସି ଗାଡ଼ିବାଲାକୁ କହିଲେ;
ଅଡ଼ା ।

ଗାଡ଼ିବାଲା ପଚାରିଲା- କୋଉଠିକି ଯିବ ବାବୁ ?

ନରହରି ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରକୁ ।

ଖରା ପଡ଼ି ନ ଥିଲା ସେତେବେଳକୁ । ରାତି ବରଷାରେ ଠାଏ ଠାଏ ପାଣି
ଜମି ଯାଇଥିଲା । ପୃଥିବୀ ଯେପରି ତା'ର ପାହାନ୍ତାଗାଧୁଆ ସାରି ଓଦାଲୁଗାରେ
ଠିଆହୋଇ ଗଛ ପତରର ନୀଳାୟନା ଚିପୁଡ଼ି ପିନ୍ଧୁଥିଲା ଆଉ ଥରେ । ବାହାର
ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ନାଥନନା ବସିଛନ୍ତି ଗାଡ଼ି ଭିତରେ । ରାତି ପରି ମୁହଁରେ ଆଉ ହସ
ନାହିଁ । ଏକଧାନରେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଭାବିଲି, ଆଉ କେତେ ଦଣ୍ଡ ପରେ,
ଏଇତକ ଦେଖା ବି ମୋର ସରିଯିବ, କେତେଦିନ ଲାଗି କିଏ ଜାଣିବି । ଏତେ
ଦୁଃଖ ଭିତରେ ଖାଲି କାଲି ରାତିର ସୁଖଟିକକ ମୋର ଗଣ୍ଠିଧନ । ମନ କଷ୍ଟ
ହେଲେ ବୋଧଦବାକୁ ଖାଲି ଏଇତକ ଅମୂଲ୍ୟନିଧି ପରି ମନରେ ସ । ଥିବ ସବୁ
ଦିନ ପାଇଁ ।

ଗାଡ଼ି ଚାଲିଲା ଅଜଣା ଅପନ୍ତରା ବାଟ ଦେଇ । ବିଲ ଗହୀର ଭିତରେ
ବରଷାବତୁରା ହୋଇ ପାଟିଲା ଧାନକିଆରୀ ଯେପରି ହଳଦୀ ଲଗାଇଥିଲା
ଶାଶୁଘରକୁ ଯିବ ବୋଲି ଆଉ ପାହାନ୍ତା ପବନ ତା'ର ଓଦା ମହକଟିକ ଭାର
ନେଇ ଯାଉଥିଲା ବର ସଙ୍ଗୁଳିବାକୁ । ବାଟ ଘାଟରେ ଭଲହୋଇ ଖରା ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା
ତାଙ୍କ ଘରେ ପହଂଲାବେଳକୁ । ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡାରେ ସାମୀ ବସିଥିଲେ; ଗାଡ଼ି ରହିବା

ଦେଖି ପଚାରିଲେ- କାହା ଗାଡ଼ି ?

ନାଥନନା ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ମତେ କହିଲେ- ସତୀ, ତୁ ବସିଥା ଏଠି, ମୁଁ ଘର ଭିତରେ ଖବର ଦିଏ ।

ସେ ମୋ ସାମାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ତୁନି ତୁନି କ'ଣ କହିଲେ । ବରଢ଼ା ତାଟି ପାଙ୍କରେ ମୁଁ ଚାହିଁଥାଏ ସିଆଡ଼େ । ମୋ ସାମା ସେକଥା ଶୁଣି ରାଗରେ ପାଟି କରିଉଠି କହିଲେ- କ'ଣ କରି ପାଇଲା କି ଏଠି ? ଆସିଚି ବେହିଆ ମୁହଁ ଦେଖାଇବାକୁ ଫେର୍ ! ସହରରେ ଢେର ବେଶ୍ୟାପଡ଼ା ଅଛି; ନେଇଯା ସେଠିକି । ତା' ମୁହଁ ମୁଁ ଚାହିଁବି ନାହିଁ ।

ନାଥନନା ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ- କ'ଣ ଗୁଡ଼ାଏ ଛୋଟ ଲୋକଙ୍କ ପରି କହୁଛନ୍ତି ଆପଣ ? ଟିକେ ବୁଝି ସୁଝି କଥା କହନ୍ତୁ ।

ସେ ରାଗରେ ଗର୍ଜିଉଠି କହିଲେ- କ'ଣ ଛୋଟଲୋକ ? ମୁଁ ନା ସେ ? ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ କୃତ୍ରିମ କରି ପଛକୁ ରହିଯାଇଥିଲା କୋଉ ନାଗରଙ୍କ ପାଖରେ ରାତି କଟେଇବାକୁ ଶୁଣେ ? ସକାଳୁ ଆସିଛନ୍ତି ଭଲଲୋକ ହୋଇ । ନାଁ, ମୁଁ ଓଲୁ ନୁହେଁ, ସବୁ ବୁଝେ । ଭଲ ଗତି ଯେବେ ଅଛି, ଯାଉ ସେ ମୋ ଆଗରୁ ଏଇକ୍ଷିଣି । ନଇଲେ ପିଆଦା ଡକାଇ ତିଆ ମାରି ତଡ଼ି ଦେବି ଏଠୁ ।

ଆଉ ଶୁଣିପାରିଲି ନାହିଁ, ଗାଡ଼ି ଭିତରେ ମଲାଙ୍କ ପରି ଶୋଇପଡ଼ିଲି । ମନେହେଲା, ମା' କ'ଣ ଜାଣିପାରି ନାହାନ୍ତି ଏସବୁ କଥା ? କିନ୍ତୁ ସେ ଦମ୍ଭଟିକ ମୋର ଉଭେଇଗଲା । ସେ ଯେ କାଲିଠାରୁ ଏଠି ନାହାନ୍ତି ।

ଏଇ ମୋ ସାମା ! ଯାଙ୍କ ଲାଗି କାଲି ରାତିରେ ନିଜକୁ ଅନ୍ୟଠାରୁ ବାଈବାକୁ ଯାଇ ରାତିସାରା ମତେ ପୁଣି ଭଲକରି ନିଦ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ନାଥନନା ଗାଡ଼ି ପାଖକୁ ଆସି ଗାଡ଼ିବାଲାକୁ ଦୃଢ଼କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, ଚଲା ।

ତାଙ୍କ ରାଗ ଦେଖି ଗାଡ଼ିବାଲା ବିଚରା ବାଉଳା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତରି ପଚାରିଲା, କୋଉଠିକି ବାବୁ ?

ରେଳ ଷ୍ଟେସନ ।

× × ×

ଚଳନ୍ତା ଗାଡ଼ି ଭିତରେ କେଉଁ ଅଜଣା ବାଟର ବାଟୋଇ ମୁଁ । କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛି, କ'ଣ କରିବି, କିଛି ଜାଣେ ନାହିଁ । ଦି'ଦିନ ଆଗରୁ କ'ଣ ଥିଲି, ଆଜି କ'ଣ ହୋଇଛି ! ଯେପରି ଗୋଟାଏ ଯୁଗ, ଗୋଟାଏ ଜନ୍ମ ଏହା ଭିତରେ ବିତିଗଲାଣି । ଦଣ୍ଡକର ଚିକିତ୍ସ ମାତ୍ର ଭୁଲ୍ ପାଇଁ, ଯାହା ହୋଇପାରେ ବୋଲି ସପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲି, ସେଇଆ ମୋ କପାଳରେ ଘଟିଗଲା, ଅଥଚ କିଏ ମତେ ସେଥିଲାଗି ତିଳେହେଲେ କ୍ଷମା କଲା କି ? ସମାଜରେ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି ସାମାଜିକ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦଣ୍ଡ ମୋ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଯିବାକୁ ଦଣ୍ଡେ ଅଟକିଲା ନାହିଁ । ଚିକେ ଆପ, ଚିକେ ନାଁ କରିବାକୁ କେହି ଆସିଲେ ନାହିଁ ମୋ ପାଇଁ । ଅଥଚ ଏଇ ପୁରୁଷ ଜାତିଟା, ସମାଜର ମଥା ହୋଇ ପୁଣି ଯା ଠାରୁ ହଜାର ଗୁଣରେ ବଡ଼ ଭୁଲ୍ ପ୍ରତିଦିନ ପଣ ପଣ କରି ଯାଉଛନ୍ତି, ଯାହା ଉପରେ ପାଟି ଫିଟାଇବାକୁ କାହାରି ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଭାବିଲି, ସବୁଠୁଁ ନିଉଛଣା, ସବୁଠୁଁ ହତଭାଗ୍ୟ ଆମର ଏଇ ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତିଟା । ଯୌବନର ଶିଉଳିପରା ବାଟରେ ଚାଲିଲାବେଳେ ଏଇ ଜାତିର ଚିକେ ଗୋଡ଼ ଥରିବାକୁ ଯେପରି ସମାଜ ଜଗି ବସିଥାଏ, ହଜାରେ ଆଖି ମେଲି ସବୁବେଳେ । ଦେଖା ପଡ଼ିଲେ ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତା'ପ୍ରତି ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଯାଏ । କିନ୍ତୁ ପୁରୁଷ ! ଛାଡ଼ ସେ କଥା । ସେ ତ ଆଉ ଆମ ପରି ନୁହନ୍ତି ।

ଷ୍ଟେସନରେ ଗାଡ଼ି ପହଂ ଲାବେଳକୁ ରେଳ ଆସିବା ବେଳ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ନାଥନନା ମତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଭିତରକୁ ଗଲେ । ଦଣ୍ଡକ ପରେ

ଘଡ଼ଘଡ଼ି ଶବ୍ଦରେ ଭୂଇଁ କମ୍ପାଇ ଗୋଟାଏ କାଳିଆ ଗାଡ଼ି ପବନ ପରି ଜୋର୍ରେ
ଧୂଆଁ ଧୂଳିର କୁହୁଡ଼ି ବୋଲି ହୋଇ ଆସି ଠିଆହେଲେ । ମନେହେଲା, ଯେପରି
କୋଉ କାହାଣୀମାଳାର ଅସୁରରଜା ହଜିଥିବା ରଜାଝିଅକୁ ଖୋଜିବାକୁ ଧାଇଁଛି ।
ଲୋକଗହଳି ଆଉ ଘୋ ଘା ଭିତରେ ଆମେ ଯାଇଁ ଗୋଟାଏ କୋଠରୀରେ ବସିଲୁ ।
ଗାଡ଼ି ଚାଲିଲା । ମଫସଲ ଲୋକଙ୍କ ଅଜଣାରେ ବାହାରେ ପୁଣି ଏତେ ନୂଆ,
ଏତେ ଅଦେଖା କଥା ଅଛି ! ମତେ ଖାଲି ସବୁ ସମ୍ପ ପରି ଲାଗୁଥାଏ ।

ବଗିଚାଡ଼ି ଆସି ଗୋଟିଏ ଛୋଟ କୋଠା ଆଗରେ ରହିଲା ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲି- ଏ କୋଉଠା ନାଥନନା ?

ସେ କହିଲେ, ଏ କଟକ ପରା ।

ଏଠିକି ଆସିବି ବୋଲି ମୁଁ ଆଉ ଜାଣିଚି ? ପଚାରିଲି, ଗାଁକୁ ଯିବା ପରା ।
ହଁ ଯିବା ଯେ, ଆଜି ନୁହେଁ, ସେ କହିଲେ ।

ଆମେ ଯୋଉ ବସାରେ ରହିଲୁ, ସେଇଥିରୁ ଗୋଟାଏ କୋଠରୀ ସଫା
କରେଇ ନାଥନନା ମତେ କହିଲେ- ସତୀ ! ତୁ ଏଇ ଘରେ ଥା, ମୁଁ ବଜାରରୁ
ଆସେ ।

କହିଲି, ମୁଁ ଏକା ରହିବି ଏଠି ?

ନାହିଁ ଲୋ ଓଲି । ଏ ବସାରେ ଆଉ ଜଣେ ଲୋକ ପିଲାପିଲି ନେଇ
ବସାକରି ଅଛି । ଭୟ କ'ଣ ତୋର ? ମୁଁ ଏଇକ୍ଷଣି ଆସୁଚି ଯେ । ସେ ବାହାରକୁ
ଚାଲିଗଲେ । ଘର ଭିତରେ ତୁନିହୋଇ ବସି ମୁଁ ଦୁନିଆଁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କଥା ଭାବିବାକୁ
ଲାଗିଲି । ଆଜି, ଏଇ କେତେ ଘ । ଆଗରୁ ମତେ ନେଇ ଯେ ଏତେ ବଡ଼
ଅସୁନ୍ଦର କଥାଟା ହୋଇଗଲା; ବାପା ବୋଉ ହେରିକା କେହି ଏ ଖବର ଏତେ
ବେଳଯାଏ ଶୁଣି ନ ଥିବେ । ଗାଁରେ ବି କେହି ଜାଣି ନ ଥିବେ ପରା । କିନ୍ତୁ ଦିନେ

ତ ଜାଣିବେ ପୁଣି । ଜାଣିବେ ମୋ ସାମା ମୋତେ କେମିତି ଘରୁ ତଡ଼ିଦେଇଥିଲେ ସାମାନ୍ୟ ଦୋଷରେ । ମୁଁ ବି କୋଉ ଦମ୍ଭରେ ତାଙ୍କ ପାଖେ ଶରଣ ନ ପଶି ଚାଲିଆସିଲି ! ଆସିଲି ପୁଣି ନାଥନନାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ; ମୋର ବାହାଘର କେତେ ମାସ ଆଗରୁ ଯାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଠିକ୍‌ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଛି ଛି, ବାପା ବୋଉଙ୍କୁ କେମିତି ଯାଇ ଫେର୍ ମୁହଁ ଦେଖାଇବି ? ସେଦିନ ସେଇ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ଭିଡ଼ ଭିଡ଼ରେ ନ ମଲି କାହିଁକି ? ଗାଁ ଲୋକେ ବାପା ହେରିକାଙ୍କୁ ପଚାରିବେ, ତମ ଝିଅକୁ ତା'ର ଶାଶୁଘର କାହିଁକି ତଡ଼ିଦେଲେ କି ? ସେତେବେଳେ କ'ଣ ଉ ର ଦେବେ ସେ ? ମୋ'ରି ଲାଗି ସିନା ସେମାନଙ୍କର ମୁହଁ ତଳକୁ ହୋଇଯିବ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ସବୁଥିଲାଗି କିଏ ଦାୟୀ- ଏଇ ନାଥନନା । ମୁଁ ତ ଆଉ ମୋ'ରି କଥା ନେଇ ସାମାଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଦାଣ୍ଡଦୁଆରେ କଳିକରି ନ ଥାନ୍ତି ! ସେ ତ ମୋ ପାଇଁ କହିବାକୁ ଥିଲେ । ସାମା ଯେତେବେଳେ ଚିଡ଼ିଉଠିଲେ, କାହିଁକି ଏ ସେତେବେଳେ ମଉନ ହୋଇ କଥା ନ କହିଲେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ? ମତେ ଘରକୁ ନବାକୁ ହାତ ଓଠ ନ ଧାଇଲେ ତାଙ୍କର ? ତେଣିକି ସେ ଘରେ ମୁଁ କେମିତି ଚଳିଥାନ୍ତି, ସେ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ । ଏତେ ଦିନ ତ ଏବେ ସାମାଙ୍କର ବିଛଣା ନ ମାଡ଼ି କଟେଇ ଆସିଥିଲି, ଆଉ କେଇଟା ଦିନ ସେମିତି ଏବେ କଟିଯାଇଥାଆନ୍ତା । ମୋ କଷ୍ଟ ପାଇଁ ଯାଙ୍କର ଏତେ ମୁଣ୍ଡ ବଥାଉଥିଲା କାହିଁକି ? ଏଇ ଦମ୍ଭଟିକ ଦେଖାଇବାକୁ ଯାଇ ଯେ ଭୁଲଟି କରିବସିଲି, ଜୀବନ ଗଲେ ବି ତ ଆଉ ସୁଧୁରିବ ନାହିଁ ।

କବାଟ ଫିଟାଇବା ଶବ୍ଦରେ ଚାହିଁ ଦେଖିଲି, ନାଥନନା । ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଟୋକେଇରେ ବୋଝେ ଜିନିଷ ଆଣି ଜଣେ ଲୋକ ଘର ଭିତରେ ଥୋଇଦେଇ ଗଲା ।

ନାଥନନା ହସି ହସି ଡାକିଲେ- ସତୀ ।

କିଛି କହିଲି ନାହିଁ ରାଗରେ ।

ମତେ ରୁପହୋଇ ରହିବା ଦେଖି ସେ ପୁଣି କହିଲେ- ସବୁ କିଣିଆଣିଲି ସତୀ, ଘରକରଣାର ଯେତେକ ଜିନିଷ । ଏ କ'ଣ, ତୁ କାନ୍ଦୁଛୁ ?-

ମୁହଁଟା ଦଣ୍ଡକେ ତାଙ୍କର ବେଦନାରେ ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଲା । ପାଖକୁ ଆସି ମୋ ପିଠିରେ ହାତରଖି ଡାକିଲେ- ସତୀ ।

ଉଁ ।

କାହିଁକି କାନ୍ଦୁଛୁ, କହିବୁ ନାହିଁ ମତେ ?

ମିଛରେ କହିଲି, ମୁଣ୍ଡ ବଥାଇଛି ଭାରି ।

ଦଣ୍ଡେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ସେ କ'ଣ ଭାବିଲେ । ତା'ପରେ ଦଉଡ଼ି ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ ସେଇ ଖରାଟାରେ । ଗଲାବେଳେ ଟୋକେଇରେ ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ ବାଜି ହାଣ୍ଡିକୁଣ୍ଡେଇ ଆଉ କେତେଟା ବୋତଲ ଭାଙ୍ଗି ରୁନା ହୋଇଗଲା, ସେ ଆଡ଼କୁ ଥରେ ଚାହିଁଲେ ବି ନାହିଁ । ମିନିଟିଏ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ, ଗୋଟାଏ କି ତବା ଧରି ଫେରିଆସି କହିଲେ, ଟିକେ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଦଏ ଏଥୁରୁ, ଏଇକ୍ଷଣି ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ ।

ମିଛ ତ କହିଛି, ଓଷଦ ଲଗାଇବାକୁ ହେଲା । ତା'ପରେ ମତେ ଜୋରକରି ଶୁଆଇଦେଇ ସେ ବି ବସିଲେ । ତୁନିହୋଇ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିରହିଲି । ଆଖିଦି'ଟା ଅକାରଣରେ ଲୁହରେ ପୂରିଉଠିଲା ।

ଦଣ୍ଡକ ଆଗରୁ ମୁଁ ପୁଣି ଯାକ ଉପରେ ରାଗୁଥିଲି ।

ମତେ ଉଠିବା ଦେଖି ସେ ପଚାରିଲେ, ଟିକେ ଭଲ ଲାଗୁଛି ?

କହିଲି, ହଁ; ରହିଗଲାଣି ।

ପୁଣି ଆଗ ପରି ହସି ହସି ସେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଘରକରଣା କଥା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । କହିଲେ, ତରତରରେ ଗୋଡ଼ ବାଜି ହାଣ୍ଡିଗୁଡ଼ା ତ ସବୁ ଭାଙ୍ଗିଗଲା,

ଫେର ଥରେ ବଜାରରୁ ଆଣିବାକୁ ହବ ଦେଖୁଚି ।

କହିଲି, କ'ଣ ହବ ହାଣ୍ଡି, ଏଇଥୁରେ ଚଳିଯିବ ନାହିଁ କି ?

ଚଳିଯିବ ? ହଉ ତେବେ । ହଁ, ବଜାରରେ ଏତେବେଳେ ଠିକାରେ ସେମିତି ପୁଝାରୀ ତ ମିଳିବେ ନାହିଁ । ପୁଣି ଜଣେ ଠିକ୍ ହବାଯାଏ... ସେ କ'ଣ ଭାବି ତୁନି ହୋଇଗଲେ ।

କହିଲି, କ'ଣ ହବ ପୁଝାରୀ ? ମୁଁ ଆମ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ପାଇଁ କ'ଣ ରୋଷେଇ କରିପାରିବି ନାହିଁ ଯେ...

ସେ ହସିଲେ । କହିଲେ, ତୋ ହାତରେ ଖାଇବା ଲୋଭରେ ତ ଅଧେ, ପୁଝାରୀ ଖୋଜିଲି ନାହିଁ ଆଜି । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଓଳିକ, ତେଣିକି ଇଶ୍ଵର ଯେମିତି ମତେ ଏ ଦୁର୍ଭୁକ୍ଷି ଆଉ ନ ଦିଅନ୍ତି ।

ଦିହେଁଯାକ ହସିଉଠିଲୁ ।

ସେଇ ଦି'ପହରୁ ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇଦେଇ ନାଥନନା ପୁଝାରୀ ଖୋଜିବାକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି ଯେ ଏତେ ବେଳଯାଏ ଫେରି ନାହାନ୍ତି । ନୂଆ ଚାକିରିଆଣୀ ଆମର ଯେ ଆଜି ରହିଥିଲା, ତାକୁ ଦାଣ୍ଡକୁ ତିନି ଚାରି ଥର ପଠେଇଲି ଦେଖିବାକୁ; କିନ୍ତୁ ସେ ଫେରି ନାହାନ୍ତି । ଭାବିଲି, ଫେରିବାକୁ ତାଙ୍କର କେତେ ଡେରି ହବ କେଜାଣି ? ଗଣ୍ଡାଏ ସହଳ ସହଳ ବସାଇଦିଏ । ରୁଲିରେ ଦି'ପହରର ନିଆଁ ଥିଲା । ସେଥୁରେ ମୁଠାଏ କୁହୁଳା ପକାଇଦେଇ ସେଇ ଘରେ ପରିବା କାଟିବସିତି, ଗୋଟିଏ କିଏ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଘର ଦୁଆରମୁହଁରେ, ଆସି ଠିଆହେଲା । ଚେହେରାରୁ ବେଶ୍ ଭଦ୍ରଘରର ବୋଲି ଜଣା ଯାଉଥିଲା । ବୟସ ମଧ୍ୟ ମୋ' ଠାରୁ ବେଶୀ ନୁହେଁ । କିଏ ଏ, ମୁଁ ଚିହ୍ନି ନାହିଁ । କିଛି କହିଲି ନାହିଁ ।

ଦଣ୍ଡେ ଗଲା ।

ଆଗେ ସେ କଥା ଆରମ୍ଭ କଲା । କହିଲା, ମୁଁ ଏଇ ଆର ଖଞ୍ଜାରେ ଥାଏ ।

ଆମର 'ସେ' କିଲଟରା କଟିରିରେ କାମ କରନ୍ତି । ଦି'ବର୍ଷ ହେଲା ଏଇଠି ବସାକରିଅଛୁ ।

ୟାଙ୍କରି କଥା ନାଥନନା ସକାଳେ କହୁଥିଲେ ପରା । କହିଲି, ବସ ।

ସେ ବସିଲା । କହିଲା; ବସିବାକୁ ମତେ ବେଳ କାହିଁ ? ଆଜି ମାସଶେଷ ଶନିବାର ବୋଲି ତାଙ୍କର କଟିରିରୁ ଫେରିବାକୁ ଆହୁରି ଡେରି ଅଛି; ନଇଲେ ଏତେବେଳକୁ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିବାକୁ ମତେ ଦଣ୍ଡେ ତର ନ ଥାଏ ।

ପଚାରିଲି, ତମେ କ'ଣ ଏକା ଏଠି ଥା ?

ସେ ଚିକେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲା- ହଁ, ଆଉ କିଏ ଥାଆନ୍ତା ? ପା ବର୍ଷରେ ଭଗବାନ କୋଡ଼ରେ ଧରିବାକୁ ଗୋଟିଏ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ତାକୁ ନେଇଗଲେ । ସେଇ ଦିନୁ ସେ କଟିରିକି ଗଲାବେଳୁ ଘରେ ମୁଁ ବରାବର ଏକା ଥାଏ ।

ଦୁଃଖ ଆଉ ବେଦନାରେ ଶେଷ କଥାଗୁଡ଼ାକ ତାର ଭାରୀ ହୋଇଆସିଲା । ଦଣ୍ଡେଯାଏ ସେ ତୁନିହୋଇ ରହିଲା । ଭାବିଲି, ପୁଅ କଥା ମନେକରି କାନ୍ଦୁଚି ବୋଧହୁଏ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ସହଜ ଭାବରେ ସେ ପଚାରିଲା, ଏ ବସାକୁ ଆଜି ନୂଆ ଆସିତ ପରା ।

କହିଲି, ହଁ ।

ଆଗରୁ କୋଉଠି ଥିଲ ସବୁ ?

ମଫସଲରେ ।

କିଛିକ୍ଷଣ ସେ କ'ଣ ଭାବିଲା, ତା'ପରେ ହଠାତ୍ ମୋତେ ପଚାରିଲା, ତମ ବାବୁ କଟିରିରେ କ'ଣ କାମ କରନ୍ତି ପରା ?

ଭାରି ଲାଜ ମାଡ଼ିଲା କଥା ଶୁଣି । ଚିକିଏ ହସି ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତିଲି ।

ସେ ହସିଲା । କହିଲା, କହୁ ନା ଗୋ, ଲାଜ ମାଡ଼ୁଚି ପରା । ମତେ ବି ଆଗ

ଏମିତି ଲାଜ ମାଡୁଥିଲା ତାଙ୍କ କଥା ପଢ଼ିଲେ । ତେବେ ମୁଁ, ପଢ଼ିଶା ଘରକୁ ଘର ଲାଗିଛି । ମୋ ଆଗରେ ଆଉ କହିବାକୁ ଗୋଟାଏ ଲାଜ କ'ଣ ?

ବାଧହୋଇ କହିଲି, ନାଁ ।

ଆଉ କ'ଣ ବେପାର ବଣିଜ କରନ୍ତି ?

ନା, କିଛି ନୁହେଁ ।

ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା ମୋ କଥା ଶୁଣି । ପଚାରିଲା, ତେବେ ଆଉ କ'ଣ କରନ୍ତି ସେ କଟକରେ ?

କହିଲି, ବୁଲି ଆସିଛନ୍ତି ।

ବୁଲି ଆସିଛନ୍ତି ? କାବାହୋଇ ଆଖି ଦି'ଟା ବଡ଼ ବଡ଼ କରି ସେ ପଚାରିଲା, ବୁଲିଆସିଛନ୍ତି ଖାଲି; ସ୍ତ୍ରୀ ପରିବାର ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ? ତାହାହେଲେ ମସ୍ତ ବଡ଼ଲୋକ ତମେ ? ଜମିଦାର ହେରିକା ହବ, ନୁହେଁ ?

ନାଥନନାଙ୍କୁ ନେଇ ଏ ଲଜାକର ପ୍ରସଙ୍ଗ ପକାଇବାକୁ ମତେ କେମିତି ଭାରି ଅଡୁଆ ଲାଗୁଥିଲା । ଖାଲି କଥାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ କହିଲି, ହଁ ।

ତା'ପରେ ସେ ବୋଧହୁଏ ପଚାରିବାକୁ ବସିଥିଲା, କୋଉ ଗାଁ ଜମିଦାର, କେତେ ଜମିଦାର, ଇତ୍ୟାଦି । ସେତିକିବେଳେ ବାହାରେ ଜୋତା ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା । ସେ ଚର ଚର ହୋଇ ଉଠି କହିଲା- ଆଜି ଯାଉଛି, ଆଉ ଦିନେ ଆସିବି ।

କହିଲି, ହଉ ।

ରୋଷେଇଘର ଦୁଆରମୁହଁରେ ନାଥନନା ଆସି ଠିଆହେଲେ । କହିଲେ, ଯାହା ଭାବିଥିଲି ବାଟରେ, ଠିକ୍ ସେଇଯା । ଅନୁପୂର୍ଣ୍ଣା ଆମର ପଢ଼ି ଯୋଗାଡ଼ରେ ଲାଗିଯିବେଣି ଏତେବେଳକୁ । ତା'ପରେ ଘର ଦୁଆରବନ୍ଧ ଉପରେ ବସି କହିଲେ-

କ'ଣ କରିବି, ଏ ଓଳି ପୂଝାରୀ ଗୋଟାଏ ପାଇଲି ନାହିଁ, ସତୀ ।

କହିଲି, କାମ ତ ଚଳିଯାଉଛି ।

ଚଳିଯାଉଛି ସିନା, ଦରକାର ତ ଫେର୍ ଜଣେ ପୂଝାରୀ ? ତୋର ଏ ସବୁ କ'ଣ ଅଭ୍ୟାସ ଅଛି ?

ଘରେ ତ ପୁଣି ରୋଷେଇ କରୁଥିଲି ବରାବରି, ମୁଁ କହିଲି ।

ସେଦିନ ଆଉ ଆଜି ? ଏବେ ଟିକେ ଖରାରେ ଆସି ମୁଣ୍ଡ ବଧେଇଲା ଏମିତି । ଜମିଦାର ଘର ବୋହୂ ହୋଇଥିଲୁ, ଆଉ କିଛି ନୋହୁ, ହାତରେ ରାନ୍ଧି ଖାଇବାକୁ ତ ପଡ଼ି ନଥିବ ଶାଶୁଘରେ ।

କିଛି ଜବାବ ଦେଲି ନାହିଁ । ଏତେ ସୁଖ ଭିତରେ ପୁଣି ସେଇ ପୁରୁଣା କଥାଗୁଡ଼ାକ ମନରେ କିପରି ଗୋଟାଏ ସ୍ତବ୍ଧ ନିରାମୟ ବେଦନା ଦେଇଗଲା । ରୁପହୋଇ ତଳକୁ ମୁହଁପୋତି ପରିବା କାଟିବାରେ ଲାଗିଲା । ସେ ବି କଥାପଦକ କହି ଆପଣା ମନକୁ କାଜଲି ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଯେମିତି ।

ଦଣ୍ଡେକାଳ କେହି କିଛି କହିଲୁ ନାହିଁ । ତା'ପରେ ମୁଁ କହିଲି, ଯାଅ, ଜାମା ହେରିକା ବଦଳିପକା, ରୋଷେଇ ସରିଲାଣି ।

‘ହଁ ଯାଉଛି’ କହି ସେ ତାଙ୍କ ବସିବା ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

× × ×

ରାତିରେ ଖିଆପିଆ ସରିବା ପରେ ଚାକିରିଆଣୀ ବାସନହେରିକା ଧୋଇଦେଇ ଘରକୁ ବାହାରିଲା । ପଦାରୁ ଦାଣ୍ଡଦୁଆର ଆଉଜାଇ ଦେଇ କହିଲା, କବାଟ ଦିଅ ଗୋ ନଇଲେ, କୁକୁର ପଶି ହାଣ୍ଡି ମାରା କରିବ ।

ଆଲୁଅଟା ନେଇ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଯାଉଛି, ପିଣ୍ଡାରେ ଦେଖିଲି, ନାଥନନା କବାଟ ଲଗାଇ ଫେରୁଛନ୍ତି । ମତେ ଦେଖି କହିଲେ, ଏ ଶୀତଟାରେ

ଉଠି ଏତେ ବାଟ ଆସିବାକୁ ତତେ କିଏ କହିଲା ?

ହସ ମାଡ଼ିଲା କଥା ଶୁଣି ।

କହିଲି, ତୁମକୁ ବା କିଏ କହିଲା ଶୁଣେ ?

ସେ ବଡ଼ପାଟି କରି ହସିଉଠି କହିଲେ, ହଉ ଯା ଶୋଇପଡ଼ିବୁ । ଭିତରୁ
କବାଟଟା ଦେଇଦବୁ । ଭାରି ଚୋର ଭୟ ଏ ସହର ଜାଗାରେ ।

ଚୋର ଭୟ ? ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲି ।

ହଁ, ତର ମାଡୁଛି କି ଏକା ଶୋଇବାକୁ ?

ତରତରରେ କହି ପକାଇଲି, ମତେ ତର ମାଡ଼େ ନାହିଁ ।

ବିଛଣାରେ ଶୋଇ ଭାବିଲି, ମୋ ପାଇଁ ରାତି ଦିନ ପଛେ ଯାକୁ ନିଦ ନ
ଥାଉ, ମୋର ପୁଣି ଏଇଯାକୁ ସେତିକି ଭୟ, ଯେତିକି ସନ୍ଦେହ । ଛି ଛି
ମାଇପିଜାତିଟା ଏମିତି ଅକୃତଜ୍ଞ କ'ଣ !

×

×

×

ଘର ବାହାର ଧୂଆଁଘୋଡ଼ା କରି ସେଦିନ ଘୋଟି ଯାଇଥାଏ କୁହୁଡ଼ି କୋଉ
ଦିଗନ୍ତପାରିର ଶେଷଯାଏ । ମନେ ହଉଥାଏ, ଯେମିତି ଶୀତବୁଡ଼ା ତା'ର ପାଉଁଶିଆ
ରଙ୍ଗ ପୁରୁଣା କଳ୍ପାଟି ସରଗ ଅଗଣା ତଳେ ଖରା ଦେଇଛି । ସକାଳୁ ଉଠି ସେଦିନ
ନାଅନନା କୁଆଡ଼େ ବାହାରିଥିଲେ ।

ପଚାରିଲି, କହିଲେ, ଘ । କେ ଫେରିଆସିବି ।

ରୋଷେଇ ଲାଗି ଚାଉଳପତ୍ର କାଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଛି ଚାକିରିଆଣୀ ଆସି କହିଲା-
ମତେ ଦିଅ ମା' ମୁଁ ସବୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିଦେଉଛି । ରୋଷେଇ ପାଇଁ ତମେ ଖାଲି
ଯାଇ ଚୁଲି ପାଖରେ ବସ ।

ପଚାରିଲି, କାହିଁକି ?

ସେ କହିଲା- ବାବୁ ମତେ ଦିନେ ଭାକି କହିଲେ, ପରାତରେ କିଛି ବେଶୀ ଦରମା ଦିଆଯିବ ପଛକେ, ରୋଷେଇ ପାଇଁ ଯାହା ବାହାର କାମ ସବୁ, ତୁ ଦିଓଳି ଯୋଗାଡ଼ କରି ଦଉଥିବୁ । ତାକୁ ଯେମିତି ଦି'ଟା ରାନ୍ଧିବା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି କରିବାକୁ ନ ପଡ଼େ ।

କୌତୂହଳ ହେଲା । କହିଲି, ସତେ ନା ?

ହଁ, ମୁଁ କ'ଣ ଏ ସକାଳୁ ତମ ପାଖେ ମିଛ କହୁଛି ମା' ସାଆନ୍ତାଣି ? କୋଉ ପାପରୁ କେଜାଣି କୁଳମୂଳ ତ ସବୁ ଖାଇ ବସିଲି । ଆଉ ଏଦିନେ ମିଛ କହିବି କ'ଣ ନର୍କକୁଣ୍ଡରେ ଘାଟି ହେବା ଲାଗି ।

ଆଉ କ'ଣ ନା ଏତିକି ?

ଯା ସେ କହିଲେ, ତା ନୁହେଁ କ'ଣ ? ଖଟ ପଲଙ୍କରେ ଅଲିଅଳରେ ପିଲାଦିନୁ ବଢ଼ିଆସିଚ । ତୁମକୁ ମା ଇଏ ରୋଷେଇ ପୋଷେଇଗୁଡ଼ାକ ବାଧୁବ ନାହିଁ ଆଉ କ'ଣ ! ତେବେ କ'ଣ ଆଉ କରିବ ? ମଫସଲ ଗାଁ ହୋଇଛି ଯେ ହୁକୁମ ଦେଲେ ଗଣ୍ଡାଏ ପୂଝାରୀ ଧାଇଁଆସିବେ ? ଏ ତ ମା' କଟକ ସହର, ପଇସା ଦେଇ ବି ଲୋକେ ଓଲିଏ ଓପାସ ଶୋଉଛନ୍ତି ଏଠି ପୂଝାରୀ ହଇରାଣରୁ । ମୁଁ ବାବୁକୁ କହିଲି-

କ'ଣ କହିଲୁ ? ମୁଁ ପଚାରିଲି ।

କହିଲି, ସେଇଯା ହେଲେ ଗାଁକୁ ଯାଉନା ବାହାରି ? ଏତେ ଅସହଜରେ କାହିଁକି ରହିଚ ?

ସେ କ'ଣ କହିଲେ ? ପଚାରିଲି ।

କହିଲେ, କାମ ନ ସରିଲେ ଯାଇପାରୁଚି କୋଉଠି ?

ମନଟା କେମିତି ନିରସ ହୋଇଗଲା ଏ କଥା ଶୁଣି । ଏଇ ଗାଁକୁ ଯିବା କଥା ଆହୁରି ଥରେ ଦି'ଥର ନାଥନନାଙ୍କୁ ମୁଁ କହିଲିଣି । ଶୁଣି ମୁହଁଟା ତାଙ୍କର କେମିତି ଝାଉଁଳିଯାଏ । ନ ଶୁଣିଲା ପରି ବାଆଁରେଇ ଦେଇ ଅନ୍ୟ କଥା ପକାନ୍ତି । ଗୋଟାଏ କୁସ୍ଥିତ କଞ୍ଚନା ମନକୁ ଆସି ଛାତିଭିତରଟା ମୋର ଥରାଇ ଦେଇଗଲା । ଜୋରକରି ସେ ଭାବଟା ମନରୁ ତଡ଼ିଦେଇ କାମ ଭିତରେ ସବୁ ଭୁଲିଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି ।

ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା । ଚାହିଁଲି, ସେଇ ପଡ଼ିଶା ମାଇପିଟି ଠିଆ ହୋଇଛି । ମତେ ଚାହିଁବା ଦେଖି ଘର ଭିତରକୁ ଆସି ପଚାରିଲା- କିଗୋ, କ'ଣ ସବୁ ହଉଛି ?

କହିଲି- କିଛି ନାହିଁ ବସ ।

ନାହିଁ ଲୋ ଭଉଣୀ । ବସିବାକୁ ମତେ କୋଉଠି ତର ଅଛି ? ସାହାବ ପାଖେ କ'ଣ କାମ ଥିଲା ବୋଲି ଆମର ସିଏ ଆଜି ସକାଳୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ । କିଛି କାମ ନ ଥିଲା, କହିଲି, ଯାଏ ଚିକେ ବୁଲିଆସେ । ତମର ବି ତ ଶୂନଶାନ୍ ।

କହିଲି, ହଁ ।

କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛନ୍ତି ? କ'ଣ ପୂଝାରୀ ଖୋଜିବାକୁ ? ଧନ୍ୟ ସାମାନ୍ତିଏ ପାଇତ ଏକା । ଘରେ କ'ଣ ହେଲା ନୋହିଲା ସ୍ତ୍ରୀର ଚିନ୍ତାଦକ ନାହିଁ, ଇୟାଡ଼େ ଖରା ନାହିଁ ତରା ନାହିଁ, ଗେରସ୍ତ ଖୋଜିବୁଲୁଚି । ଆଉ କ'ଣ ଦରକାର ? ମୁଁ ଯଦି ଏମିତି ସାମାନ୍ତିଏ ପାଇଥାନ୍ତି, ସତ କହୁଚି ଭଉଣୀ, ଗୋଡ଼ ମୋର ଆଉ ତଳେ ଲାଗୁ ନ ଥାନ୍ତା ପରା ।

ସେ କହିଲା ଏ କଥା; କିନ୍ତୁ ଏ ଯେ ମୋ ସାମାନ୍ତିଏ ନୁହନ୍ତି, ଏ କଥା ତ ଇୟେ

ଆଉ ଜାଣେନା । ତଥାପି ମୋ ସାମାଜିକ ପ୍ରଶ୍ନସା କରିଥିଲେ ମନରେ ଯେତେ ଗର୍ବ ହୋଇଥାନ୍ତା, ଏଥିରେ ତାଠୁ କିଛି କମି ହେଲାନାହିଁ । ଛାତି ପୂରିଉଠିଲା ସୁଖରେ । ଅଜାଣତରେ କେତେବେଳେ ପାଟିରୁ ବାହାରିଗଲା, ମୋ ଭାଗ୍ୟ । ଦଣ୍ଡେ ଗଲା, କ'ଣ ମନେକରି କେଜାଣି ପଚାରିଲି, ତମେ ଜମା କ'ଣ ତମ ଗାଁକୁ ଯାଅନା ? ବୋରାବୋରି ଏଇଠି ଥା ? ସେ କହିଲା- ଯିବି କାହା ଲାଗି ? ଯାହା ପାଇଁ ଯିବା କଥା, ସେ ତ ସବୁବେଳେ ଏଠି, ଶଶୁର କୁଳରେ କିଏ ଅଛି ଆଉ କି ? ଏକା ବୁଢ଼ୀ ଶାଶୁଟିଏ । ବର୍ଷେ ଛ ମାସେ ବି ଥରେ ଥରେ ଏଠିକି ଆସନ୍ତି, ଦଶ ପନ୍ଦର ଦିନ ରହି ପୁଣି ଘରକୁ ଫେରିଯାନ୍ତି ।

ଆଉ ବାପଘରେ ? ମୁଁ ପଚାରିଲି । ଜୋରରେ ଗୋଟେ ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇ ସେ କହିଲା-ହଁ, ସେ ଆରଦୋଳି ସବୁଦିନ ପାଇଁ ମୋର ସରିଯାଇଛି । ବାପା ତ ମରିଥିଲେ ମୁଁ ପା ବର୍ଷର ହୋଇଥିଲି ଯେତେବେଳେ, ବାକି ବୋଉ ଏକା ହଇଜାରେ ଦି'ବର୍ଷ ହେଲା ବି ସେ ଏ ଜଞ୍ଜାଳରୁ ଛୁଟି ପାଇଗଲାଣି ।

ଗୋଟାଏ ଅଜଣା ଭୟରେ ମନଟା କେମିତି ଘାଁ ହୋଇଗଲା । କେତେ ଦିନ ହେଲା ବାପା ହେରିକାଙ୍କ ଖବର ପାଇନାହିଁ । ନାଥନନା ବି ଦିନେ ତ ମତେ ତାଙ୍କ କଥାସବୁ କହି ନାହାନ୍ତି କିଛି ? ଗୋଟାଏ ଅଜଣା ବିପଦର କଳ୍ପିତ ଆଶଙ୍କାରେ ମନ ମୋର ଉଜାଟ ହୋଇ ଘର ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଲା, ସତେ ଯେପରି କେତେ ଯୁଗ ହେଲା କାହା ମୁହଁ ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ ଆମ ଘରର । ଆଉ ଚିକେ ବସି ସେ ମାଇପିଟି ଚାଲିଗଲା, ମତେ ସେଇ ଅଥଳ ଭାବନା-ସମୁଦ୍ରରେ ଏକା ଅକୂଳକୁ ଯେଲିଦେଇ । ମନେକଲି, ଆଜି ଆସନ୍ତୁ ସେ, ନିଶ୍ଚେ ତାଙ୍କୁ ଗାଁକୁ ଯିବା କଥା କହିବି । ନ ହେଲାବେଳକୁ ଗୋଡ଼ଧରି ମିନତିକରି କହିବି । ଏମିତି ହୋଇଛନ୍ତି, କ'ଣ ସେ ମୋ କଥା ଶୁଣିବେ ନାହିଁ ଚିକେ ?

ଖରାବେଳେ ପିଣ୍ଡାରେ ନାଥନନା ଖାଇ ବସିଥିଲେ । ପାଖରେ ବସି ବି

ଦଉ ଦଉ ସାହସ କରି ପଚାରିଲି, ଆଉ କେତେ ଦିନ ଏଠି ରହିବା ? ଗାଁକୁ ଯିବା ନାହିଁ କି ? ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ସେ କହିଲେ, ଭାରି ବିରକ୍ତ ଲାଗିଲାଣି ପରା ଏଠି । ତା' ଉପରେ ପୁଣି ଦୁଇଓଳି ରୋଷେଇ, ବଡ଼ କଷ୍ଟ ହଉଛି, ନାଁରେ ?

କହିଲି, ନାଁ ତା କାହିଁକି ହବ ? ରୋଷେଇ କରିବାକୁ ମତେ ଜମା କଷ୍ଟ ହେଉନାହିଁ । ଖାଲି...

ଖାଲି କ'ଣ ?

ଗାଁକୁ ଯାଇ ନାହିଁ, କେତେ ଦିନ ହେଲାଣି ।

ହଠାତ୍ ଗମ୍ଭୀରହୋଇ ସେ କହିଲେ, ହଁ ତା କ'ଣ ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ? ତା'ପରେ ଏଠି ସବୁ କାମ ତତେ ହାତରେ କରିବାକୁ ପଡୁଛି ଶୀତଟାରେ । ତା ବି ମୁଁ ଆଖି ବୁଜି ସହୁଛି । କ'ଣ କରିବି ? ଆସିଲା ଦିନୁ ଆଜିଯାଏ ଦୁଇଓଳି ବଜାରକୁ ଯାଉଛି ପୂଝାରୀ ଖୋଜିବାକୁ ଖାଲି ।

ତାଙ୍କର ଏଇ କଥାରୁ ଗାଁକୁ ଯିବା କଥା କହିବାକୁ ମତେ ସୁବିଧା ମିଳିଗଲା । କହିଲି, ଗାଁକୁ ଗଲେ ତ ଏତେ ଅସୁବିଧା ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ । ପୂଝାରୀ ପାଇଁ ତ ଭାବିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ ଅନ୍ତତଃ ।

ସେ ହସିଲେ । କେମିତି ମାଗିଆଣିଲା ପରି ଶୁଖିଲା ହସ; କିନ୍ତୁ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ଜିଦ୍‌କରି କହିଲି, ନାଇଁ ଚାଲ ଗାଁକୁ ଆଜି ।

ଆଜି ? ସେ ପୁଣି ହସିଲେ । କହିଲେ, ଆଜି ଆଉ କେମିତି ଯାଇହବ ?

ଆଉ କୋଉ ଦିନ ତେବେ ?

ଆଉ, ଆଉ ମାସେ ଖଣ୍ଡେ ଯାଉ ।

ମନେ ମନେ ମୁଁ ଯୋଉ ଭୟ କରିଥିଲି, କ'ଣ ସେଇଆ ? ନଇଲେ ମତେ

ମିଛଟାରେ କଟକରେ ଅଟକାଇ ରଖିବାକୁ ଯାଙ୍କର ଏତେ ଆଗ୍ରହ କାହିଁକି ? କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସବୁ ବୁଝି ପାରିଲିଣି । ଆଉ ଦଣ୍ଡେ ରହିବାକୁ ସୁଦ୍ଧା ମୋର ମନ ନାହିଁ ଏଠି । ମୁଁ ଯିବି । ଆମ ଘରକୁ କି ଆଉ ଯୋଉଠିକି ହଉ ପଛେ ମୁଁ ଯିବି । ଆଉ ଯାଙ୍କର ଏ ବାହାପିଆ କଥାରେ ପଡ଼ି ମୋ ପାପଭାର ବଢ଼ାଇବି ନାହିଁ ।

ଚିକେ ଟାଣକରି କହିଲି, ମତେ କାହିଁକି ତମେ ଏଠି ଏମିତି ଅଟକେଇ ରଖିବ ଶୁଣେ ? ମୋର ତ ରହିବାକୁ ଦଣ୍ଡେ ମନ ନାହିଁ ଏଠି । ନାଁ, ତମେ ମତେ ଆଜି ନେଇ ଚାଲ ଘଟିକି । ତା ନ ହେଲେ ମୁଁ କିଛି ଖାଇବି ନାହିଁ, ଏମିତି ପଡ଼ିରହିବି ଜାଣିଥା ।

ବେଦନାରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ କଳା ପଡ଼ିଗଲା ମୋ କଥା ଶୁଣି । ଖାଲି କହିଲେ, କ'ଣ ତତେ ଖୁସିରେ ଏଠି ରଖିଛି ସତୀ ? ତୁ ବୁଝି ନାହିଁ କିଛି ।

ମନ ହଉଥାଏ ବଡ଼ ପାଟିକରି କହିବାକୁ, ହଁରେ ବାବୁ, ମୁଁ ସବୁ ବୁଝିପାରିଚି । ଆଉ ଏ କଥା ବି ବୁଝିପାରିଚି, ସେ ଦିନ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖକୁ କାହିଁକି ତମେ ଯାଇଥିଲ, ପୁଣି ସାମା ଯେତେବେଳେ ଚିଡ଼ିଉଠିଲେ ମୋ ଫେରିବା ଦେଖି, ତମେ କାହିଁକି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମୋ ଲାଗି ଦୋଷ ନ ମାଗି ଏମିତି ରାଗିଯାଇ ଏକାଥରକେ ଚାଲିଆସିଲ ଏଠିକି । ପନ୍ଦର ଦିନ ହେଲା ଘରକୁ ନ ଯାଇ କାହିଁକି ମତେ ଏ କଟକଟାରେ ରଖିବ, ସେ କଥା ବି ମୁଁ ବୁଝିଲିଣି, କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ଫିଟାଇ ଖାଲି କହିଲି, ଦରକାର ନାହିଁ ମୋର କିଛି ବୁଝିବା, ତମେ ମତେ ଆମ ଘରେ ନେଇ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଥାସ ।

ମୁହଁରୁ ତାଙ୍କର ରକ୍ତର ଶେଷ ଚିହ୍ନଟିକ ଲିଭିଗଲା ମୋ କଥା ଶୁଣି । କହିଲେ, ପିଲାଙ୍କ ପରି ଏମିତି ଅବୁଝା ହେଲେ ମୁଁ କ'ଣ କରିବି କହ ? ସଂସାରରେ ବୋଧହୁଏ ଏଇ ଗୋଟାଏ କଥା, ଯାହା ମୁଁ ଜୀବନ ଗଲେ ବି ନିଜ ମୁହଁରେ ତତେ କହିବି ନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲି । କହିଲେ ବି ତୁ ସହିପାରିବୁ ନାହିଁ ସେ

କଥା ।

ଯାହା ଚିକେ ଖାଲି ସନ୍ଦେହ କରିଥିଲି, ସେ କଥା ମୋର ଏକାଥରକେ ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇଗଲା । ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି । ଅଧୀରହୋଇ କାନ୍ଦିପକାଇ କହିଲି, ନାହିଁ ନାହିଁ କୁହ ତୁମେ ।

ତାଙ୍କ ଆଖି ଦି'ଟା ବି ଲୁହରେ ପୂରିଉଠିଲା ମୋ କାନ୍ଦିବା ଦେଖି । ଅନେକ କଷ୍ଟରେ କହିଲେ, ହଉ କହିବି ଯା, କିନ୍ତୁ ଏଇଲାଗେ ନୁହେଁ । ତୁ ଖାଇପିଇ ସାର ଆଗ, ପଛକୁ କହିବି । ତୋ ରାଣ; ନିଶ୍ଚୟ କହିବି । ଜିଦ୍‌କରି ବସିଲି, ନାଁ ଏଇଲାଗେ ।

ସେ କହିଲେ- ତୋ ରାଣ ପକାଇଲି, ତଥାପି ତୋର ଏତେ ଅବିଶ୍ୱାସ ? ମୋ ସୁନାଟି ପରା, ଯା ପଛକୁ କହିବି ।

... ..

ଦିନ ଗୋଟାକ ଭୟ ଆଉ ଭାବନାରେ ମୋର କଟିଗଲା । କାମ ଦାମରେ ମନ ଜମା ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ନାଥନନା ବି ସେତିକିବେଳୁ ମତେ କେମିତି ଲୁଚି ଲୁଚି ବୁଲୁଛନ୍ତି । ଭାବିଲି, ଆଉ କହିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ପା ୁଛନ୍ତି ? କିନ୍ତୁ ସକାଳେ ମୋ ରାଣ ତ ସେ ପକାଇଛନ୍ତି ସବୁକଥା କହିବେ ବୋଲି ?

ସଞ୍ଜବେଳକୁ ଚାକିରିଆଣୀ ଆସି କହିଲା, ବେଳ ଗଲା ମା, ତୁଲିକି କାଠ ଗଲାନାହିଁ ଏତେ ବେଳଯାଏ । ରୋଷେଇ ଆଉ ହବ କୋଉ ପହରକୁ ?

କହିଲି, ଖାଇବି ନାହିଁ ଆଜି ।

କଥା ଶୁଣ ? ତମେ ସିନା ଖାଇବ ନାହିଁ, ବାବୁ କ'ଣ ଆଉ ଉପାସ ରହିବେ ତମ ଲାଗି ?

କହିଲି, ପରିବା ହେରିକା କାଟି ଦେ ଯା, ମୁଁ ଯାଉଛି ।

ନାଥନନା କେତେବେଳୁ ଘରେ ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଲାଗି ଜଳଖିଆ କରୁ କରୁ ମନେ ମନେ ଅଧୟ ହୋଇଉଠିଲି । ମତେ ପରା ସବୁକଥା ଆଜି କହିବାକୁ କହିଛନ୍ତି ।

ଅଧ୍ୟ । ଛାଡ଼ି ସେ ଆସିଲେ । ବାହାରେ ଜୋତା ଓହ୍ଲାଇ ରଖି ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ଆଲୁଅ ଜାଳିଲେ । ତରତରରେ ରୋଷେଇଘର କାମ ବଢ଼େଇଦେଇ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲି । ବାହାରେ ମୋ ପାଦଶବ୍ଦରେ ସେ ଚାହିଁଲେ । ପଚାରିଲେ, କିଏ ସତୀ ?

ଏ କ'ଣ, ମୁହଁ ତାଙ୍କର ଏମିତି ଶୁଖିଯାଇଛି କାହିଁକି ? ଆଖି ଦି'ଟାରେ କେମିତି ଉଦାସିଆ ଚାହାଣୀ । ମୁଣ୍ଡକୁ ସେଦିନ ମୋର କି ସର୍ବନାଶ ଘୋଟିଥିଲା କେଜାଣି, ସେଥିରେ ବି ଚିକେହେଲେ ଦୟା ହେଲା ନାହିଁ, ଦିହ କ'ଣ ହୋଇଛି, ଏତିକି ଖାଲି ଚିକେ ପଚାରିବାକୁ । କଥା କହିବାକୁ ସତେ କି ମୋ ଗଳା କିଏ ଚାପି ଧରିଲା ।

ସେ ଡାକିଲେ, ଆ ଭିତରକୁ । ତା' ହେଲେ ନ ଶୁଣି ଆଉ ଛାଡ଼ିବୁ ନାହିଁ ମତେ ତୁ ଆଜି ? ମନେ କରିଥିଲି କିଛିଦିନ ଗଲେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ନିଜେ ସବୁ ଶୁଣିବୁ । ମତେ ଆଉ କଷ୍ଟ କରି କହିବାକୁ ହବ ନାହିଁ । ମୋ'ର ମୁହଁରୁ ନ ଶୁଣିଲେ କ'ଣ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ତୋର ? ଆ, ବ ଏଠି ।

ଖଟ ଉପରେ ଯାଇ ବସିଲି । ତା'ପରେ ସେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସି କେତେ କଷ୍ଟରେ କେତେ ଦୁଃଖରେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସବୁ କହିଲେ । ଆମ ଗାଁରେ ଦୁଇ ମାସ ତଳେ କିପରି ହଇଜା ଲାଗିଥିଲା, କେତେ ଲୋକ ମଲେ, ଶେଷକୁ ମୋ ବାପା, ତା ପଛେ ପଛେ ବୋଉକୁ କେମିତି ହଇଜା ହେଲା, ସେ କଟକ ଦଉଡ଼ି

ଡାକ୍ତର ନେଲେ, ରାତିଦିନ ବସି ସେବା କଲେ, କିନ୍ତୁ କେଉଁଥିରେ କିଛି ହେଲା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ଆଗେ ବାପା, ତା ପଛେ ବୋଉ କେମିତି ସମସ୍ତିକ ମାୟା କଟାଇ ଚାଲିଗଲେ । ସେଦିନ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ କହିବେ ବୋଲି ଏ କଥାସବୁ କହିପାରିଲେ ନାହିଁ, ମୁଁ ବେସ୍ତ ହେବି ବୋଲି । ମୋ ଶଶୁରଘରେ ସେଦିନ ସେ ଅପମାନ ପରେ ସେ ଗାଁକୁ ନ ଯାଇ କାହିଁକି ମତେ ନେଇ କଟକ ଚାଲିଆସିଲେ ।

ବାପା ବୋଉ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଅକ୍ଷିତ ବଜ୍ର ଶବ୍ଦରେ ପଥବଣା ବାଟୋଇ ଯେପରି ଚମକିପଡ଼େ, ସେମିତି ଅକାମରା ହୋଇଗଲି ଏ କଥାପଦକ ଶୁଣି । ମୋ ବାପା-ମୋ, ବୋଉ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଆଉ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବି ନାହିଁ ମୁଁ ଜୀବନରେ । ମତେ କାନ୍ଦ ମାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶୋକର ଆଘାତରେ ପଥର ହୋଇଯାଇଥିଲା ସେ ଲୁହ, ଛାତିରେ ଦୁକୁଦୁକିଟିକୁ ଅକାମରା କରି । ମୋ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇଦେଲା- ଆଖି ଆଗରେ ସବୁ ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଲା । କେତେବେଳେଯାଏ ଏମିତି ଥିଲା କେଜାଣି ? ଶକ୍ତି ଫେରି ଆସିଲାକୁ ଦେଖିଲି, ନାଥନନା ମତେ କୋଡ଼କୁ ଆଉଜାଇ ବସିଛନ୍ତି । ମୋ ମଥାରେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ହାତ ବୁଲାଇଦେଇ ସେ କହିଲେ, ସତୀ । ଛି, ଛି ।

ମତେ ବୁଝେଇବେ କ'ଣ, ନିଜେ ଝର ଝର ହୋଇ କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ । ଲାଜ ସରମ ମୋର ସେତେବେଳେ ପୋଡ଼ି ନିଆଁ ଲାଗି ଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କ କାନ୍ଦିବା ଦେଖି ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ମୋର ଆଉ ବାଧା ମାନିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଛାତି ଉପରେ ମୁହଁ ଲୁଟାଇ କାନ୍ଦିଲି ପିଲାଙ୍କ ପରି- ଅବୋଧ ହୋଇ । ମନେହେଲା, ବୋଉ ମୋର ଯେତେବେଳେ ମରିଥିବ, ଅଧୀର ହୋଇ କେତେ ସେ ମୋ ପାଇଁ ଏଣେତେଣେ ଚାହିଁଥିବ । ବିକଳରେ ବିଛଣା ଦରାଣ୍ଡି କେତେ ତ ଖୋଜିଥିବ ମତେ ! ଥରେ ଦେଖିପାରିଲା ନାହିଁ ଆଉ ?- ମରିଗଲା ?

ନାଥନନା ଥରକୁ ଥର ମୋ ଲୁହ ପୋଛିଦେଇ ଛାତି ଉପରେ ମତେ ଆଉଜାଇ ବସି ରହିଥାନ୍ତି, କିଛି ନ କହି । କ'ଣ ଆଉ କହନ୍ତେ ସେ ? ସଂସାରରୁ

ସବୁ ଯାହାର ସରିଯାଇଛି, ତାକୁ ଆଉ ପ୍ରବୋଧ ଦେବାର କ'ଣ ଅଛି ?

ଦୁଇ ଦିନଯାଏ ଅଣସର ହୋଇ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିରହିଲି । ଖାଇବା ପିଇବା ଭୁଲି ନାଥନନା ମୋ ପାଖେ ବସି ରହିଥାନ୍ତି । ଦଣ୍ଡକ ପାଇଁ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ନାହିଁ ମତେ ଛାଡ଼ି । ସେ ସମୟରେ ଏତେ ଦୁଃଖରେ ବି ଗୋଟିଏ କଥା ବୁଝିପାରିଲି, ନାଥନନା ମତେ କେତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ସଂସାରରେ କିଏ କାହାକୁ ଆଉ ଏତେ ସ୍ନେହ କରୁଥିବ କି ନାହିଁ କେଜାଣି ? ମୁଁ ମୋର ଜୀବନ ଭିତରେ କିନ୍ତୁ ଦେଖି ନାହିଁ, ଅଥଚ ମୁଁ ତାଙ୍କର କିଏ କି ?

ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ଅନେକ ଥର ଭାବେ, ବାପା ବୋଉ ତ ମଲେ, ସାମାଜରେ ବି ତ ମୋ'ର ସ୍ଥାନ ହେଲା ନାହିଁ । ସଂସାରରେ ବୁଝିବା ଏଣିକି ମୋର ଆଉ କ'ଣ ଦରକାର, ମିଛରେ ଖାଲି ଦହଗଞ୍ଜ ହବା ଛଡ଼ା ? କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମଲି ନାହିଁ । ଏ ନିଉଛଣା ଜୀବନକୁ ଯମ ପାଶୋରି ବସିଥିଲା ଯେମିତି । ଭାବିଲି, ମୋ ପରି ଗୋଟାଏ ହାନିକପାଳୀକି ବା ଇରଖି ଭଗବାନଙ୍କର କୋଉ ମନସ୍କାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ କେଜାଣି ।

× × ×

ସେଦିନ ନାଥନନା ଟିକିଏ ପଦାକୁ ବାହାରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ସାଧବୀ, ଆମ ଚାକିରିଆଣାକି ମୋ ପାଖେ ପହରା ରଖି । ମତେ ବସି ବିୁ ବିୁ ସାଧବୀ କହିଲା, ବାବୁ କେତେବେଳେ ଫେରିବେ ? ଆଜି ଫେର୍ ରୋଷେଇବାସର କ'ଣ ବରାଦ ହଉଚି କେଜାଣି ?

ପଚାରିଲି, କାହିଁକି ?

ସେ କହିଲା, ତମେ କ'ଣ ଜାଣିନ ସାନ୍ତାଣୀ, ଆଜିଯାଏ ପୂଝାରାଟି ବି ମିଳିଲା ନାହିଁ ଦୁନିଆଁ ଖୋଜି ଖୋଜି । ହଁ, ତମେ ତ ଏମିତି ପଡ଼ିରହିଲ, ସେ

ଖବର ଆଉ ଜାଣନ୍ତୁ କେମିତି ?

ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ପଚାରିଲି, ରୋଷେଇବାସ କାମ ଫେର୍ ଚଳୁଛି କେମିତି ?

ସେ କହିଲା, ସେ କଥା ଆଉ କହ ନାହିଁ ସାନ୍ତାଣୀ । ଦେଖି ଦେଖି ଆବାକାବା ହେଲିଣି ପରା ମୁଁ । ଆଉ ବାବୁଙ୍କ କଥା । ତମେ ଏମିତି ପଢ଼ିଲାଦିନୁ ଦି'ଦିନ ତ ହାଣ୍ଡି ଚୁଲିକି ଗଲା ନାହିଁ ଆଗ । ତମ ପାଇଁ ଦି'ଓଳି ଦୁଧ ଗୋପିଏ ଗୋପିଏ ଯାହା ବାହାରେ ଗୋଟିଏ ଚୁଲିରେ ସିଝେଇଦିଏ, ସେତିକି । ବାବୁ ମତେ ପଇସା ଦିଅନ୍ତି ଘରେ ଖାଇବାକୁ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲି ଆଉ ବାବୁ ?

ଶୁଣ ଗୋ, ସେଇ କଥା ତ କହୁଛି । ସେ ଦି' ଦିନଯାକ ଆଖିରେ ଦେଖିବା କଥା ସାନ୍ତାଣୀ, ବାବୁ ଯେମିତି ଖାଡ଼ାଖାଡ଼ା ଉପାସ । ତିନିଦିନ ଦିନ ଆଉ ସମ୍ଭାଳିପାରିଲି ନାହିଁ, କହିଲି, ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ଚମ୍ପାଫୁଲ ପରି ଦିହ କଳା ପଡ଼ି କ'ଣ ହୋଇଗଲାଣି ଦେଖିଲ । ବୁଝିବା ସୁଝିବା ଲୋକ ହେଇ ଏମିତି କଲେ ଚଳିବ ? ସେ କହିଲେ, ପୁଝାରୀ ତ ମିଳୁ ନାହାନ୍ତି, ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ? କହିଲି, ମୁଁ ବଟାକୁଟାଠାରୁ ହାତ ପାଖରେ ସବୁ ସଜ କରିଦେଉଛି, କିଛି କଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ; ତମେ ଖାଲି ହାଣ୍ଡିଟା ବସାଇ ଓହ୍ଲାଇବା କଥା ।

ଅଧାର ହୋଇ ପଚାରିଲି, ସେଇଠୁ ?

ହାତରେ ତ ରୋଷେଇ କଲେ; ହେଲେ, ବଡ଼ଲୋକ ଘର ପୁଅ, ଘରେ ହାଣ୍ଡି କେମିତି ତ ଦେଖି ନ ଥିବେ, ତାଙ୍କୁ କି ରୋଷେଇ ଆସିବ, ସାଆନ୍ତାଣୀ । କପାଳ କଥା, କାଲି ରାତିରେ ହାଣ୍ଡି ଓହ୍ଲାଇ ଓହ୍ଲାଇ ତତଲା ପେଜ ପଡ଼ି ହାତ ଗୋଟାକ ବାବୁଙ୍କର ପୋଡ଼ିଗଲା ।

ମନେ ମନେ ଶୀତେଇଉଠି ପଚାରିଲି, ତା'ପରେ ?

କାଲି ସକାଳେ ସେଥିପାଇଁ ରୋଷେଇ ବନ୍ଦ । କୋଉଠି ଗୋଟାଏ ହୋଟେଲ କି ଫୋଟେଲକୁ ଯାଇ କ'ଣ ଚୁଲିପାଉଁଶ ଖାଇଲେ, ସେ ଜାଣନ୍ତି ।

କଟକୁଟାରେ ଫେର୍ ଯେମିତି ଠାକୁରାଣୀ ନାଗିଛନ୍ତି ଗୋ ସାନ୍ତାଣୀ, ସବୁବେଳେ ତର ମାଡୁଚି, କୋଉଠିକି ଯାଉଛନ୍ତି ଖାଇବାକୁ, ଭଲ ଥାଏ କି ମନ୍ଦ ଥାଏ ।

ଆଉ ଶୁଣିପାରିଲି ନାହିଁ । ମନେହେଲା, ମୋ'ରି ଲାଗି, ଆଉ କାହା ପାଇଁ ନୁହେଁ, ଏତେ ଦୁଃଖ ଏତେ କଷ୍ଟ ଏ ପାଇଲେଣି, ଖାଲି ମତେ ଟିକେ କଷ୍ଟ ହେବ ବୋଲି । ଛାତି ଭିତରେ ପ୍ରତି ରକ୍ତକଣିକା ମୋର ସ୍ପନ୍ଦିତ ହୋଇ ଉଠିଲା ସାର୍ଥକତାର ଆନନ୍ଦରେ । ତାଙ୍କ କଷ୍ଟ ଲାଗି ମୋର ଦୁଃଖ ସେତେବେଳେ ମତେ ସୁଖ ଦେଲା ।

ମୁହଁ କେ ପୁଣି ଶକ୍ତିତ ହୋଇ ପଚାରିଲି, ଆଜି କ'ଣ ଫେର୍ ସେଇ ହୋଟେଲକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ନା କ'ଣ ଖାଇବାକୁ ?

ସାଧବୀ କହିଲା- ହଁ, ତା ନଇଲେ ତମକୁ ଛାଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ବାହାରଟେ ସେ, ଆଗ ପୁରୁଥି ନେଉଟି ପଇଲେ ?

ଆଉ ଘ । କେ ସେ ଫେରିଲେ । ସବୁଦିନ ପରି ସିଧା ସିଧା ମୋ ଘରକୁ ଆସି ଖଟ ପାଖରେ ଠିଆହେଲେ । ମୋ କପାଳ ଉପରେ ହାତ ରଖି ଡାକିଲେ, ସତୀ ।

ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠିବସି କହିଲି, ତମ ହାତ ଦେଖି ଆଗ ?

ସେ ଭୁଲେଇଦବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ମୁଁ ଜୋରକରି ତାଙ୍କ ବାଁ ହାତଟା ଚାଣିଆଣି ଦେଖିଲି । ଦେଖି ଉଲ୍ଲସିଉଠିଲା ଦିହ । ପାପୁଲି ଗୋଟାକ ଫୋଟକାମୟ; ସେଥିରୁ କେତେଟା ଘା ହୋଇଗଲାଣି । କହିଲି, ଦେଖୁଚ ନା, କ'ଣ ହେଲାଣି ହାତ

ଗୋଟାକ !

ପିଲାଙ୍କ ପରି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଜୁଲୁ ଜୁଲୁ କରି ଚାହିଁ ସେ କହିଲେ- ପୋଡ଼ିଗଲା,
ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ?

ଗରମ ପାଣିରେ ହାତ ଧୋଇଦେଇ ନଡ଼ିଆତେଲ ପଟି ବାନ୍ଧିଦେଲି । ଶୀତ
ପିଲାଟି ପରି ସେ ହାତ ଦେଖାଇଥାନ୍ତି । ପଚାରିଲି, ଏଠି ବସନ୍ତ ହୋଇଛି ପରା ।
କହିଲେ, ହଁ ।

ହୋଟେଲରେ ଖାଇବାକୁ ତମକୁ କିଏ ସେ କହିଲା, ଶୁଣେ ?

ସେ ରୁପ୍ ହୋଇ ରହିଲେ, ସତେ ଯେପରି ମଣିଷମାରି ମତେ ଲୁଚେଇଛନ୍ତି ।
ଏତେ ଭୟ ! କହିଲି, ଫେର୍ ଯେବେ ଆଜିଠାରୁ ହୋଟେଲ ଫୋଟେଲ ଦୁଆର ମାଡ଼ିବ,
ଇଆଡ଼େ ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼େଇ ମରିବି ଜାଣିଥା ।

ଘରେ ଆଉ ବସି କାନ୍ଦିବି କ'ଣ, ସବୁ ଦୁଃଖଯାକ ଜୋର୍ କରି ମନରୁ
ତଡ଼ିଦେଇ ପୁଣି କାମଦାମରେ ମନ ଲଗାଇଲି । ତା' ନ ହେଲେ ଏ ଯେମିତି
ଲୋକ, ଫେର୍ କୋଉଦିନ ଦିହମୁଣ୍ଡ କ'ଣ କରି ବସିବେ, କିଏ ଜାଣେ ! ଏଇ
କେତେଦିନ ମନରେ ତାଙ୍କର କାହିଁକି ଜମା ସୁଖ ନ ଥିଲା । ସକାଳୁ କୁଆଡ଼େ ପୁଣି
ଯାଆନ୍ତି ଯେ ଦି' ପହରକୁ ଫେରନ୍ତି । ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇଦେଇ ପୁଣି ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ।
ଦିନେ ପଚାରିଲି, କ'ଣ ପୂଝାରା ଖୋଜୁଛ ନା କ'ଣ ?

କହିଲେ, ନାହିଁ ଆଉ ଗୋଟାଏ କାମ ।

ମାଘମାସ, କିନ୍ତୁ ଜାଡ଼ର ଦାଉ କମି ନ ଥିଲା ଏତେ ଦିନଯାଏ । ଖରାବେଲେ
ସୁଦ୍ଧା ଘରଭିତରେ ଦିହ ଥରି ଉଠୁଥାଏ ଶୀତରେ । କୋଠା ଛାତଉପରୁ
ଶୀତଦିନରେ କଅଁଳ ଖରା ବସନ୍ତର ଜରିପାଗ ପରି ସେଦିନ ଲମ୍ବି ପଡ଼ିଥାଏ

ପିଣ୍ଡା ଦାଡ଼ିଯାଏ । ଖରାରେ ଗୋଟାଏ ଶପ ପାରି ବସି ଗୁଆ ଭାଙ୍ଗୁ ଭାଙ୍ଗୁ ଦେଖିଲି,
ସେ ବାହାରକୁ ଯିବେ ବୋଲି ସଜ ହଉଛନ୍ତି । ପାଖକୁ ଯାଇ ପଚାରିଲି, କୁଆଡ଼େ
ଯାଉଛ କି ?

କହିଲେ, ଗୋଟାଏ କାମ ।

କି କାମ ଶୁଣେ ? ରୋଜ ଚବିଶ ଘ ।, ଦଣ୍ଡେ ତ ବସାରେ ରହୁନା, କି
କାମ ଏମିତି ଲାଗିଛି କି ତମର ?

ସେ ହସିଲେ । କହିଲେ, ସେମିତି ଦରକାରୀ କାମ ।

ପାଖକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଦୁଇହାତରେ ମୁଠେଇ ଧରି କହିଲି, ମୋ
ରାଣଟି, କୁହ କି କାମ ?

କେତେବେଳ ଯାଏ ମନକୁ ମନ କ'ଣ ଭାବି ସେ କହିଲେ, ଗୋଟାଏ
ଚାକିରିବାକିରି ଖୋଜୁଛି କେଉଁଠି ।

ପଚାରିଲି, କ'ଣ ହେବ ଶୁଣେ ?

ମୋ ଗାଲରେ ଆସ୍ତେ ଗୋଟାଏ ଚାପୁଡ଼ା ମାରି ସେ ହସି ହସି କହିଲେ,
ଘରଖର୍ଚ୍ଚ ନଇଲେ ଚଳିବ କେମିତି ଓଲି ? ମୁଁ କ'ଣ ବଡ଼ଲୋକ ହୋଇଛି ?
ଅ । ତୁ ଗୋଟାଏ ହାତରେ ମତେ ବେଢ଼ାଇ ଧରି ପୁଣି କହିଲେ, ଯାହା ପଇସା
ପାଖରେ ଥିଲା, ଏତେଦିନ ଚଳିଲା । ଆଉ ଏଣିକି ଚଳିବା କଷ୍ଟ । ଦୋକାନରେ ବି
ଅନେକ ଦିନୁ ଡେର୍ କାଳି ହୋଇଗଲାଣି । ସେ ପଇସା ନ ପାଇଲେ ଆଉ ସଉଦା
ଦବାକୁ ନାରାଜ । ପଇସା ଆସିବାର ଗୋଟାଏ ବାଟ ନ କଲେ ଏଣିକି ଆଉ
ଚଳିବ କେଉଁଠୁ ?

ପଚାରିଲି, ଚାକିରି ମିଳିଲା ?

ଏଡ଼େ ସହଜରେ ଚାକିରି କୋଉଠି ମିଳିବ କହ ?

ଫେର୍ କ'ଣ ହବ ?

ହବ ଆଉ କ'ଣ, ଚେଷ୍ଟା ତ କରୁଚି ଦିନ ରାତି, ନ ମିଳିଲେ ଏଠି ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଆଉ କ'ଣ ଉପାସ ରହିବା ? ବାଧାହୋଇ ଗାଁକୁ ଯିବାକୁ ହବ ।

ଗୋଟାଏ ଅଜଣା ଭୟରେ ଦେହ ଗୋଟାକ ଥରିଉଠିଲା, ଏଇ ଗାଁକୁ ଯିବା କଥା ଶୁଣି । ବାପା ବୋଉ ତ ଆଉ ନାହାନ୍ତି, କାହା ଦମ୍ଭରେ ଆଉ ମୁଁ ସେଠିକି ଯିବି ? କିନ୍ତୁ କଟକରେ ବସନ୍ତ ଲାଗିଛି । ସବୁବେଳେ ବାହାରେ ବୁଲୁଛନ୍ତି ଏ ପୁଣି । ଭାରି ମନ ଖରାପ ହେଲା ଆଉ ଦିନେ ସୁଦ୍ଧା ଏଠି ରହିବାକୁ । ପଚାରିଲି ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ହବ ନାହିଁ, କଟକ ଛାଡ଼ି ?

ସେ କହିଲେ, ସବୁଠି ଏଇ ଦଶା । ଚାକିରି ଖଣ୍ଡେ ପାଇଁ ମରାମରି । ଗାଁକୁ ଯିବା ଛଡ଼ା ବାଟ ନାହିଁ ।

ମୋ'ରି ଲାଗି ସିନା ଏତେ ଦୁଃଖ ପାଉଚ ତମେ ?

ଅଜାଣତରେ ସେ ମତେ ପାଖକୁ ଭିଡ଼ିଧରି ରୁମ୍ଭନ କଲେ ।

ହୃଦୟ ମୋର ବିଚିତ୍ର ଛନ୍ଦରେ ବାଜିଉଠିଲା ସେ ରହସ୍ୟମୟ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣରେ । ରକ୍ତରେ ଝଡ଼ ବହିଗଲା । ସୁସୁପ୍ତ ଜୀବନର କୂଳେ କୂଳେ ସେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଆସି କଥା କହିଗଲା ମୁହଁ କେ, କେତେ କଳ୍ପାନ୍ତର ଅନୁଭୂତି ଭେଟାଇଦେଇ ।

×

×

×

ଯାହା କହୁଥିଲେ ସେ, ଶେଷରେ ସେଇଆ ହେଲା । ଖୋଜି ଖୋଜି ଚାକିରି ଖଣ୍ଡେ ବି କୋଉଠି ମିଳିଲା ନାହିଁ ତାଙ୍କୁ, ଯୋଉଥିରେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରେ ଆମ ପେଟ ଦୁଇଟା ଚଳିଯିବ । ଶେଷକୁ ଗାଁକୁ ଯିବା କଥା ଆସି ହେଲା । କେତେଦିନ ଆଗରୁ

ଏଇ ଗାଁକୁ ଯିବା ପାଇଁ କେତେ ନୀତି ଉଠୁଥିଲାଟି ମୋ ମନ ! କିନ୍ତୁ ସେ ସୁଖ, ସେ ଆନନ୍ଦ ସବୁ ସରିଯାଇଛି, ବାପା ବୋଉ ମଲା କଥା ଶୁଣିବା ଦିନୁ । ସାମା ମତେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ଏ କଥା ତ ଏତେବେଳକୁ ଗାଁରେ ଆମର ଚାରିଆଡ଼େ ବ୍ୟାପିଯିବଣି । ସେଦିନୁ ଏତେ ଦିନଯାଏ ଗାଁକୁ ନଯାଇ ଏଠି ଯାକ ପାଖରେ ଥିଲି କଥା ଶୁଣିଲେ ଗାଁଲୋକେ ମତେ କ'ଣ ମନେକରିବେ କେଜାଣି ? ସମସ୍ତେ ତ ବାପା ମା ନୁହନ୍ତି । ମତେ ପୁଣି ନାଥନନାଙ୍କ ଘରେ ରହିବା ଛଡ଼ା ଗାଁରେ ଆଉ ସ୍ଥାନ କୋଉଠି ଅଛି ? ମୋର ବାହାଘର ସମୟରେ ଏଇ ଗାଁଲୋକେ କେତେ କଥା ଉଠେଇଲେଟି ମୋ ନାଁରେ ! ସେ କ'ଣ ଏଡ଼େ ସହଜରେ ମତେ ଛାଡ଼ିଦେବେ ଏଥର ? କାଳିଆ ଭୂତ ପରି ଗୋଟାଏ ଅଜଣା ଭୟ ଆସି ମତେ ଗିଳିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଏଇ ଗାଁକୁ ଯିବା କଥା ମନେକରି । କିନ୍ତୁ ଉପାୟ ତ ନାହିଁ ଆଉ ।

×

×

×

ତହିଁ ଆରଦିନ ସତେ ସତେ କଟକବସା ଛାଡ଼ି ଆମେ ଗାଁକୁ ବାହାରିଲୁ । କଟକର ନାଲିମାଟି ଛାଡ଼ି ବଳଦଗାଡ଼ି ଯେତେବେଳେ ସେଇ ଗଛଗହଳିହଜା ସାତବାଙ୍କ ଗାଁ ବାଟରେ ଚାଲିଲା, ଏତେ ଦୁଃଖରେ ବି ମୋର ମନ ହଉଥାଏ, ଗାଁ ଦାଣ୍ଡର ସେଇ ପାଉଁଶିଆ ଧୂଳି ଆଣି ଶରଧାରେ ଦିହରେ ବୋଳିହବାକୁ, କାକରବତୁରା ଦାଣ୍ଡ ଉପରେ ଗଢ଼ି ଗଢ଼ି ମନକୁ ବୋଧଦେବାକୁ ଯେ, ସହରର ଗୋଳମାଳ ଛାଡ଼ି ପୁଣି ଆଜି ପିଲାଦିନର ସେଇ ଶତମନ-ପା ଗଢ଼ା ସପ୍ନପୁରୀ ଭିତରକୁ ମୁଁ ମୋ'ର ଫେରିଆସିବି ବୋଲି । ବାରି ପଡ଼ିଆର ମଥାନମରା ଗଛ ମହୁଡ଼ ଉପରେ ଆମ ଗାଁ ନଡ଼ିଆଗଛଯାକ ପରିଚିତ ବନ୍ଧୁ ପରି ଯେତେବେଳେ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଉଣ୍ଡି ଚାହିଁଲେ, ଗୋଟାଏ ଅଜଣା ଭୟରେ ଛାତି ଭିତର ମୋର ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ହୋଇ କମ୍ପିଗଲା । ନାଥନନାଙ୍କ ଘର ଦୁଆରମୁହଁରେ ଆସି ଗାଡ଼ି ରହିଲା । ଆମ୍ଭ ପଶସଗଛ ଗହଳି ଭିତରେ ସେଇ ଉ ମାଟିପିଣ୍ଡାଟି ଠିକ୍ ଆଗ ପରି ସେମିତି ଅଛି । ଦାଣ୍ଡପଟେ ନଡ଼ିଆଗଛ ଧାଡ଼ିଲଗା ସେଇ ବଉଳ ଚଉପାଡ଼ା, ପିଲାଦିନେ

ଯୋଉଠି ବସି ବଉଳ ସାଙ୍ଗେ କେତେ ଖେଳୁଥିଲି । ଘରଠୁଲି ଦିହରେ ସେଇ ମଗରମୁହାଁ
କାଠଶେଣୀଟି ସୁଦ୍ଧା ଆଗ ପରି ଠିକ୍ ସେମିତି ଅଛି, କିଛି କୋଉଠି ତିଳେହେଲ
ବଦଳି ନାହିଁ ସେଦିନୁ । ନାଥନନା ଆଗ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ କହିଲେ, ଆ ।

ଗାଡ଼ି ଶବ୍ଦରେ କେତୋଟି ଲଙ୍ଗଳା ଟୋକା କେତେବେଳୁ ଆସି କୋଉ
ଅପୂର୍ବ ଜିନିଷ ପରି ଗାଡ଼ି ଭିତରକୁ ଚାହିଁ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । ନାଥନନା ଓହ୍ଲାଇ
ଚିକେ ଦୂରକୁ ଚାଲିଗଲାଣି ସାହସ ପାଇ ଆସି ଗାଡ଼ି ଆଗେ ଘେରି ଠିଆ ହୋଇଗଲେ ।
ଭାବଟା ଏପରି-ରହସ୍ୟମୟ ପଦାର୍ଥ ଭିତରୁ ଯେ ବାହାରିବ, କେଡ଼େ ଅପୂର୍ବ ସେ
ହୋଇଥିବ କେଜାଣି । ଗାଁର ଏଇ ନିହାତି ଅପରିଚିତ ଜ୍ଞାନହୀନ ପିଲାମାନଙ୍କ ଆଗରେ
ବାହାରିବାକୁ ଆଜି ମୋର ଗୋଡ଼ ଥରିଗଲା । ଏମାନେ ମତେ ଚିହ୍ନିଲେ ନାହିଁ ତ ?
ମୁହଁ ତଳକୁ ପୋତି ବେଗି ବେଗି ଆସି ଭିତରେ ପଶିଲି ।

ଦୁଆର ଭିତରେ ଆଣ୍ଟିଏ ଅରମା ହୋଇ ପଡ଼ିଛି, ଚାରିଆଡ଼ ନିଃଶବ୍ଦ,
ଯେପରି ଅନେକ ଦିନ ହେଲା କେହି ଏ ଘରେ ନାହାନ୍ତି । ଭାରି ଅତୁଆ କେମିତି
କେମିତି ଲାଗିଲା । ନାଥନନାଙ୍କୁ ପଚାରିଲି, ବଡ଼ମା କାହାନ୍ତି କି ?

ସେ ଚିକେ ହସିଲେ । କହିଲେ, ବୋଉ ଏଠି ନାହିଁ ।

ଗାଁ ଭିତରକୁ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥିବେ ମନେକରି ପଚାରିଲି, କାହା ଘରକୁ
ଯାଇଛନ୍ତି ପରା ।

ସେ କହିଲେ, କାଁକ ମାସରୁ ସେ ଯାଇ ପୁରୀରେ ।

ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ପଚାରିଲି, ଆଉ ବଉଳ ?

ବଉଳ, ସେ ତା ଶାଶୁଘରେ ।

ମନେହେଲା, କେହି ନାହାନ୍ତି ଭଲ ହୋଇଛି; ମତେ ଆଉ କାହାକୁ ମୁହଁ
ଦେଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ଏଠି; କିନ୍ତୁ ଏଠି ମୁଁ ରହିବି କ'ଣ ଯାକରି ପାଖରେ,

ଏକା ? ପଚାରିଲି, ବଡ଼ମା ନାହାନ୍ତି; ଏ କଥା ତ ମତେ କଟକରୁ ଆସିଲାବେଳେ କହିନା ?

ସେ ପୁଣି ହସିଲେ; କିନ୍ତୁ ସେ ହସ ମଲା ମଣିଷଙ୍କ ହସ ପରି । ଦେଖିଲେ ତର ମାଡ଼ିବ । କହିଲେ, ସେ କଥା କହିଥିଲେ ତୁ କ'ଣ ଆଉ ଆସିଥାନ୍ତୁ ମୋ ସଙ୍ଗେ ? ହାଡ଼ ଜଳିଗଲା ତାଙ୍କ ହସ ଦେଖି । ରାଗରେ କହିଲି, ଆମରି ଗାଁ ମଝିଗାରେ, ଗୋଟାଏ ଘରେ, ତମେ ଆଉ ମୁଁ । ଲୋକେ ଶୁଣିଲେ, ଖୁବ୍ ପ୍ରଶଂସା କରିବେ ଏକା, ନୁହେଁ ।

ଗଭୀର ବେଦନାରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ହସର ଶେଷ ଚିହ୍ନଟିକ ଲିଭିଗଲା । ତଳକୁ ଚାହିଁ ତୁନି ତୁନି କହିଲେ, କ'ଣ କରନ୍ତି, ଆଉ ଉପାୟ ନଥିଲା ତ ।

କହିଲି, ଉପାୟ ନଥିଲା ତ ବିଷ ଚିକେ କ'ଣ ମିଳିଲା ନାହିଁ ତମକୁ, ମତେ ଖୁଆଇଦବାକୁ ବାଟରେ ? ରାଗରେ, ଲଜାରେ ମୁଁ କାନ୍ଦି ପକାଇଲି ।

ପଶ୍ଚିମ ଦିଗର ଫଗୁପରା ବାଟ ଫିକାକରି ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ିଗଲେ, ସଞ୍ଜତରା ସଙ୍ଗେ ଶେଷ ହୋରିଖେଳ ବଢ଼ାଇଦେଇ । ଗଛଗହଳି ଭିତରୁ ଅନ୍ଧାରର ମୟୂରକଣ୍ଠା ଶାଢ଼ି ବୁଣା ହଉଥିଲା ସେତେବେଳେ । ସେମିତି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଆଜି ସେ, ସବୁ ଦିନ ପରି, ଆଉ ମତେ ତୁନି କରିବାକୁ ଆସିଲେ ନାହିଁ; ଖୁ କୁ ଆଉଜି ସେମିତି ପଥର ପରି ବସିରହିଲେ । କେତେବେଳେକେ କହିଲେ, ସକାଳୁ ତ କିଛି ଖାଇନୁ ଏ ଯାଏଁ, କ'ଣ ଦେଖି ଆଣେ ।

ସେ ଚାଲିଗଲେ । କଟକ ବସାରେ ପଇସା ଅଭାବରୁ ତିନିଦିନ ସେଇ ଖାଡ଼ା ଉପାସ କଥା ମୋର ମନେପଡ଼ିଲା, ଯାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି । ଭାବିଲି, ଓଃ କି କଷ୍ଟ ସେ ! ଏ ଲୋକନିନ୍ଦା ତ ତା' ଆଗରେ କିଛି ନୁହେଁ । ଭଗବାନ୍ ଶତ୍ରୁକୁ ସୁଦ୍ଧା ସେ କଷ୍ଟ ନ ଦିଅନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ଏ ପୁରୁଷ ହୋଇ ଏତେ କଷ୍ଟ ମୁହଁ ବୁଜି ସହିଲେ କାହା ଲାଗି ? ସେଇ କଟକରେ ମତେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ସେ ତ ଏଠିକି ଖୁସିରେ ଚାଲି ଆସି

ପାରିଥାନ୍ତେ । ମୁଁ ଯାକର କିଏ ଯେ ମୋ ପାଇଁ ଏତେ କଷ୍ଟ ଏତେ ଅପମାନ ସହିନେବାକୁ ଏ ଖୁସିରେ ମୁଣ୍ଡପତାଇ ଦେଇଛନ୍ତି; ଅଥଚ ଏଇ ଦଣ୍ଡକ ଆଗରୁ ମୁଁ ଯାକ ଉପରେ ଚିଡ଼ିଥିଲି ପୁଣି, ଏଠିକି ଆସିବା ଦୋଷଯାକ ଯେମିତି ସବୁ ତାଙ୍କରି ! ମନରେ ଗୋଟାଏ ଅତି କୁହ୍ନିତ ସନ୍ଦେହ ଆଣି, ମୁହଁକୁ ଯାହା ଆସିଲା ଗାଳି ଦେଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ପଦେ ପାଟି ଫିଟେଇଲେ ନାହିଁ ତ, ଯେମିତି ସତରେ କେଡ଼େ ବଡ଼ ଦୋଷଟାଏ କରି ପକାଇଛନ୍ତି ! କୃତାର୍ଥତାର ଆନନ୍ଦରେ ଲକ୍ଷ କୋଟି କଣାରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ତାଙ୍କରି ଗୋଡ଼ତଳେ ମାଟି ସଙ୍ଗେ ମିଶି ହଜିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛାହେଲା ମୋର ।

ଭିତର ଘର ଦୁଆରମୁହଁରେ ଗୋଟାଏ ଘିଅଦୀପ ହାତରେ ଧରି ନାଥନନା ଡାଲିଲେ, ସତୀ ।

ପାଖକୁ ଗଲି । କହିଲେ, ଆଜିକ ମୋର କ'ଣ ଟିକେ ଜଳଖିଆ ଖାଇଦେଲେ ଚଳିଯିବ, ତୁ କ'ଣ ଖାଇବୁ କହିଲୁ ?

କହିଲି, ମୁଁ ଯାହା ଖାଏଁ ନ ଖାଏଁ, ତମ ପାଇଁ ରୋଷେଇ ହବ, ଯେମିତି ହଉ । ତିନି ଦିନ ହେଲା ଭାତ ସଙ୍ଗେ ଭେଟ ନାହିଁ, ମନେ ଅଛିଟି ସେ କଥା ?

ପଚାରିଲେ, ରୋଷେଇ କିଏ କରିବ ଶୁଣେ ?

ମୁଁ ।

ମୋ କଥାରେ ପ୍ରବଳ ପ୍ରତିବାଦ କରି କହିଲେ, ନାହିଁ ନାହିଁ, ମୁଁ ଭାତ ଖାଇବି ନାହିଁ ଆଜି । ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଏତେ ବାଟରୁ ଆସିବୁ, ସେଥିରେ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ନିଆଁ ପାଖରେ ନ ସିଝିଲେ ହେବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯାଉଛି ଜଳଖିଆ କିଣିଆଣେ ।

ସେ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ, ଦୃଢ଼ ସରରେ ଡାକିଲି, ଯା ନା କହୁଟି । ସେ ଫେରିଲେ । କହିଲି, ଆଲୁଅଟା ମତେ ଦେଲ, ଭଣ୍ଡାରଘରେ ରୋଷେଇ ଲାଗି

କ'ଣ ଅଛି ଦେଖେ ।

ଉପାୟହୀନତାର କ୍ଷୀଣ ଆର୍ତ୍ତ ଉଠାଇ ସେ କହିଲେ, ଫେର୍ ଗୋଟାଏ ରୋଷେଇ ! ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲି, ମୁଁ ତମକୁ ପଚାରୁଛି ସେ କଥା ?

×

×

×

ମାଘମାସର ବଉଳ ଉଜଡ଼ା ଦିନ । ବଣ ବୁଦାର ପାଟିଲା ପତର କମକଟା ଛିଟ ଗାଲିଚା ଉପରେ ଜାଡ଼ର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ବସନ୍ତ ବାଆ ଚୋରଣୀ ପରି ଆସି ବେଳେ ବେଳେ ଚାହିଁ ଯାଉଥିଲା, ତା'ର କୁହୁଡ଼ି-ମଶୁରୀଟି ଟେକି । କିନ୍ତୁ ଏଡ଼େ ବେଶି ଜାଡ଼-ଦେବତାର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଭରସି ପାଖକୁ ପଶିପାରୁ ନ ଥିଲା ଯେପରି । ପାଟିଲା ପତ୍ର ଝଡ଼ି ଗଛେ ଗଛେ ପତ୍ରକର୍ପିଣୀର ଧୂମ୍ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ଚାରିଆଡ଼େ । ସକାଳୁ ସେଦିନ ଘରଭିତରେ ବସି ପାନ ଭାଙ୍ଗୁଛି, ବାହାରୁ ପାଟି ଶୁଭିଲା- ଲୋକନାଥ ନନା, ଘରେ ଅଛ ?

ନାଥନନା ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ତାଙ୍କ ପଢ଼ିବା ଦିନର କେତେଟା ପୁରୁଣା ବହି ସଜାଡ଼ି ରଖୁଥିଲେ ।

କହିଲେ, କିଏ ଅରୁଚି ?

ଏ ଅରୁଚି ଆମ ଗାଁ ଚାଟଶାଳୀର ମାଷ୍ଟର । ପା ବର୍ଷ ଲାଗ୍ ଲାଗ୍ ବିଦ୍ୟାଦେବୀଙ୍କ ସହିତ ରାତିମତ ଯୁଦ୍ଧକରି ଯେତେବେଳେ ନିଜ ଇଲାକାଟାକୁ ଅପର ପ୍ରାଇମେରୀ ସୀମାର ବେଶି ଦୂରକୁ ବଢ଼େଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ବିରକ୍ତି ହୋଇ ଶେଷରେ ପଢ଼ା ଛାଡ଼ିଦେଇ ଦିନାକେତେ ଗାଁ ଭିତରେ କୋଉଠି ତ୍ରିନାଥମେଳା ହେଲା, ଚୌଧୁରୀ ପୋଖରୀରେ କୋଉଦିନ ଜାଲ ପଡ଼ିଲା, କୋଉଦିନ ଖାସି ହଣାହେଲା, ଦିନରାତି ଏଇ ଖବର ନେଇ ବୁଲିଲେ । ତା'ପରେ ନାଥନନାଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହରୁ ଅନେକ କଷ୍ଟରେ ଅନେକ ଦିନ ପରେ ଗାଁ ଚାଟଶାଳୀରେ

ଖଣ୍ଡେ ଚାକିରି ପାଇ ଏଇଲାଗେ ସେ ମାଷ୍ଟର ।

କଠଉ ଠକ ଠକ କରି ସେ ଖଞ୍ଜା ଭିତରକୁ ଆସିଲେ, ନାଥନନାଙ୍କ ପାଖେ
ବସି ପଚାରିଲେ, କୋଉଦିନ ଆସିଲ ?

ପ'ରିଦିନ । ନାଥନନା କହିଲେ ।

ଆଉ ସବୁ ଖବର ଭଲ ? ତମ ବୋଉ ପୁରୀରୁ ଫେରି ନାହାନ୍ତି ପରା ।

ନା ।

ଘର ଭିତରେ ଆଉ କିଏ ?

ସତୀ ।

ଶାଶୁଘରୁ ଆସି ଏକା ଅଛି ପରା ତମ ପାଖେ ?

ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ମୁହଁ ଫେରାଇ ସେ ହସିଲେ । ତା'ପରେ କବାଟ ପାଖଯାଏ
ଆସି ମତେ କହିଲେ, କି ଲୋ, ଏଡ଼େ ବେଗି ଫେରି ଆସିଲୁ ଯେ ? ମନ ଲାଗିଲା
ନାହିଁ ପରା ଶାଶୁଘରେ ? ମତେ ଦଣ୍ଡବତ କରିବା ଦେଖି କହିଲେ, ହଉ ହେଲାଣି
ହେଲାଣି । ବଡ଼ ମା ନାହାନ୍ତି, କେହି ନାହାନ୍ତି, ବଡ଼ ଅତୁଆ ଲାଗୁଥିବ ତତେ
ଏଠି ? ତେବେ ତମ ନାଥନନା ଅଛନ୍ତି ଯେତେବେଳେ, ନା କ'ଣ ?

ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ସେ ହସିଲେ ।

ଲାଜ ଆଉ ଅପମାନରେ ମୁହଁ ଗରମ ହୋଇଉଠିଲା ମୋର । ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ
ପୋତି ଉଡ଼ଣା ଟିକେ ଚାଣିଦେଲି ।

ଆଉ ଦଣ୍ଡେ କଥାବା । ହୋଇ ସେ ଉଠିଲେ । କହିଲେ, ଯାଉଛି ଆଜି
କାମ ଅଛି ଟିକେ ପଛକୁ ଆସିବି- ଯଦି କହିବ ।

କଥାର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ତାଙ୍କର କେମିତି ଗୋଟାଏ ଅଶ୍ଳିଷ୍ଟ ପରିହାସ ଧ୍ୱନିତ ହୋଇଉଠିଲା ।

ନାଥନନା କିପରି ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି । ଖାଲି କହିଲେ, ହୁଁ, ଆସିବୁ ।

ସେ ବୋଧହୁଏ ସବୁ ବୁଝିପାରିଥିଲେ ।

ମନେହେଲା, ସବୁ ଦିନେ ଏମିତି କ୍ଷୁଦ୍ର ଏମିତି ଇତର ଏ ଗାଁ ଟୋକାଗୁଡ଼ାକ । ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ସମ୍ପର୍କରେ ଯେ କୌଣସି ବିଷୟ ନେଇ ଗୋଟାଏ କୁସ୍ଥିତ କଳ୍ପନାକୁ ଗଢ଼ିଗାଢ଼ି ଥୋଇପାରିଲେ ତାଙ୍କୁ ଯାଇ ସୁଖ ମିଳେ । ଏଇମାନେ ପୁଣି ଦିନେ ଆମ ସମାଜର ମୁଣ୍ଡ ହେବେ, ଉଚ୍ଚ ଆସନରେ ବସି ନିଜର ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ବିଚାରଶକ୍ତି ଘେନି ସାଧାରଣଙ୍କୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେବେ ।

ସକାଳଟା ମୋର ସେମିତି ବୈଚିତ୍ର୍ୟହୀନ ହୋଇ କଟିଗଲା । ଗାଧୋଇଆସି ନାଥନନା ପିଣ୍ଡାରେ ଖାଇବସିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ଛାଡ଼ି ଭିତର ଘର ବନ୍ଧ ଉପରେ ମୁଁ ବସିଥିଲି । ଥରେ ଦୁଇ ଥର ସେ କ'ଣ କହିବା ପରି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ତା'ପରେ କ'ଣ ଭାବି ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ପୋତି ଖାଇସାରି ତୁନିହୋଇ ଉଠିଗଲେ । ମନେକଲି, ବୋଧହୁଏ ସକାଳର ସେଇ ଘଟଣାରୁ ମନ ତାଙ୍କର ଭଲ ନାହିଁ ।

ଗାଁର ସେଦିନ କେହି ଆଉ ଆସିଲେ ନାହିଁ ଆମ ଖବର ନବାକୁ । ସଞ୍ଜ ଗଢ଼ିଗଲା । ଖରାବେଳୁ ଖାଇସାରି ନାଥନନା କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ଯାଏ ଫେରି ନ ଥିଲେ । ରୋଷେଇ ବସାଏ ।

ଭିତର ଘର ତୁଲି ଲଗାଇଦେଇ ଭଣ୍ଡାରଘରକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲି, ଟୋକେଇ ବାଉଁଶିଆ ଝାଡ଼ୁଝୁଡ଼ । ଗୋଟାଏ ବୋଲି ଚାଉଳ ନାହିଁ ରାତି ପାଇଁ । ତୁଲିର ଜାଳ

କମି କରିଦେଇ ପଦାକୁ ଆସିଲି । ବାହାରେ ମୁକୁଳା ଆକାଶ ତଳେ ସପ୍ନରାଜର
ରଜାଝିଅର ରୂପା କଳାପାଟିଆ ପରି ନଅମୀ ଜହ୍ନ ଚାଳମଥାନ ଉପରେ ହସି
ଚାହିଁଥିଲା, ଥର ବିଲ ପଡ଼ିଆରେ ଫିକା ଆଲୁଅ ପକାଇ । ଉଚ୍ଚ ନଡ଼ିଆଗଛର
ଝାଲରକଟା ଚିକଣ ପତର ଉପରେ ସେ ଆଲୁଅ ଆସି ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହୋଇ ଶୋଇଥିଲା ।
ବାଡ଼ିପଟ ମୁକୁଳା କବାଟ ବାଟେ ସେଇଆଡ଼କୁ ଏକଧାନରେ ଚାହିଁ ଠିଆହୋଇଛି,
ପଛରୁ କିଏ ଆସି ଆଖି ଦି'ଟା ମୋର ବନ୍ଦ କରି ଧରିଲା । ଦିହବାସନାରୁ
ଜାଣିପାରିଲି, ନାଥନନା ।

ଚମକିପଡ଼ି କହିଲି, ମୁଁ ଚିହ୍ନଟି ।

କିଏ ?

ସେଇ ।

ସେଇ କିଏ ?

କହିଲି, ମୁଁ ଜାଣେନା-ଯା ।

ଆଖି ଛାଡ଼ିଦେଇ ସେ ମତେ ତାଙ୍କ ଛାତି ଉପରକୁ ଆଉଜାଇ ଧଇଲେ ।
ଲାଜ ମାଡୁଥିଲେ ବି ସେତେବେଳେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବାଧା ଦେଲି ନାହିଁ, ସକାଳର
ବିମର୍ଷ ଭାବ ତାଙ୍କର କଟିଯାଇଛି, ଖାଲି ଏଇ ଅନୁଭବର ଆନନ୍ଦରେ ।

ମୋ ମୁହଁ ଉପରେ ମୁହଁ ରଖି ସେ ପଚାରିଲେ, ଆଛା, ମୁଁ ନ ହୋଇ
ଯେବେ ଆଉ କିଏ ହୋଇଥାନ୍ତା ?

ସେ ଆତପ୍ତ କୋମଳସ୍ଵର ଅନିର୍ବଚନୀୟ ଆବେଶରେ ସମସ୍ତ ଅନୁଭୂତି
ମୋର ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହୋଇଗଲା, ଉତ୍‌ଶୃଙ୍ଖଳ ରକ୍ତସ୍ରୋତରେ ଆନନ୍ଦର ନିଆଁ
ଜଳାଇଦେଇ । କାନପାଖେ ତାଙ୍କ ବକ୍ଷସ୍ଵୟନର ଦୁତ ତାଳରେ ମୋର ସମଗ୍ର
ଜୀବନ ଝଙ୍କୁତ ହୋଇଉଠିଲା ।

ସେତିକିବେଳେ ସଫା ଜହ୍ନ ଆଲୁଅରେ ଦୁଆର ମଝିରେ ଆସି ଠିଆହେଲା- ଅରୁଚି । ଆମକୁ ଦେଖି ଚର ଚର ହୋଇ ବାହାରକୁ ଯାଉ ଯାଉ କହିଲା, ନ ଜାଣି ପଶି ଆସିଥିଲି, ଲୋକନାଥ ନନା । କିଛି ମନେ କରିବ ନାହିଁ ।

ଆଖି ପିଞ୍ଜିତାକେ ସେ ମତେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲେ । ମୁଁ କାଠପିତୁଳା ପରି ସେଇଠି ଠିଆହୋଇ ରହିଲି- ହୃଦୟର ଗତି ଯେପରି ମୋର ହଠାତ୍ ସ୍ତବ୍ଧ, ଅଚଳ ହୋଇଗଲା ।

ନଇ ଜୋର ପଡ଼ିଆ ପାରିର କୁହୁଡ଼ିଆ ସୀମାରେଖା ହଜାର ଦେଇ ଜହ୍ନ ସେତେବେଳକୁ ଖଣ୍ଡେ କଳା ବଉଦ ଭିତରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇଥିଲା ।

× × ×

ସକାଳୁ ଉଠି ମୋର ପ୍ରଥମ ଭାବନା ହେଲା, କାଲିର ଏକାନ୍ତ ଲଜାଜନକ ଘଟନା ପରେ ମୁଁ ନାଥନନାଙ୍କୁ କିପରି ମୁହଁ ଦେଖାଇବି ? ଇଚ୍ଛାକରି ଅନେକ ଉଚ୍ଛ୍ୱରରେ ସେଦିନ ଉଠିଲି । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଘରକବାଟ ଟିକିଏ ଫାଙ୍କକରି ଚାହିଁଲି, ନାଥନନା କୋଉଠି ଦିଶୁ ନାହାନ୍ତି । ମନେକଲି, ବୋଧହୁଏ ଉଠି ନାହାନ୍ତି । ଖୁବ୍ ଆସ୍ତେ ଗୋଡ଼ ଚିପି ଚିପି ତାଙ୍କ ଶୋଇବାଘର କବାଟ ପାଖରେ ଯାଇ ଠିଆହେଲି । ନିଃଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ କରି ଜଳାକବାଟି ଫାଙ୍କରେ ଭିତରକୁ ଉଣ୍ଡି ଚାହିଁଲି- କେହି ନାହାନ୍ତି । ମନେ ମନେ ଗୋଟାଏ ମୁକ୍ତିର ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇ ଭାବିଲି, ମୋ ପରି ତାଙ୍କୁ ବୋଧହୁଏ ଏମିତି ଲାଜ ମାଡ଼ିଥିବ । ସେଥିଲାଗି ସକାଳୁ ଉଠି କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲେଣି । ପିଣ୍ଡାରେ ଠିଆ ହୋଇଟି, ବାହାରେ କାହାର ପାଟି ଶୁଭିଲା । ନାଥନନା ନୁହନ୍ତି ତ । ଚମକି ଚାହିଁଲି-ସଇତା ।

ସେ ଆସି ମୋତେ ଓଳଟି ହୋଇ ଠିଆହେଲା । କେତେ ଦିନର ପାଶୋରା ସ୍ମୃତି, ବାପା ବୋଉ ଥିଲାବେଳର ବଡ଼ ଛୋଟ ଆବଶ୍ୟକ ଅନାବଶ୍ୟକ ଲକ୍ଷ୍ୟ କୋଟି ଘଟନା, ଶ୍ରୀବଣ ଦିନର ସତଳ ବଉଦମାଳା ପରି ନିମିଷିକେ ଆସି ମୋ

ମନ ଭିତରେ ଅଶ୍ରୁମନ୍ଦୁର ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇ ଚାଲିଗଲା । ଜୀବନଭଳି ସେ ସୁଖ ମୋର ସରିଯାଇଛି । ଆଉ ଆସିବ ନାହିଁ ।

କେମିତି କେଜାଣି ସଇତା ଜାଣିପାରିଲା, ମୁଁ ବାପା ବୋଉଙ୍କ କଥା ମନେକରି କାନ୍ଦୁଛି, ସେଥିଲାଗି ସେ ଆଉ କିଛି ନ କହି ତୁନି ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ରହିଲା । କେତେବେଳକେ ମୁହଁ ଟେକି ପଚାରିଲି, ଏତେ ଦିନେ ମନେପଡ଼ିଲା ପରା ।

ତା ଆଖି ବୋଧହୁଏ ଶୁଖିଲା ନ ଥିଲା । ପିନ୍ଧାକାନିରେ ମୁହଁ ପୋଛି କହିଲା, କୋଉଦିନୁ ମନେକଲିଣି ଆସିବି ଆସିବି ବୋଲି । କାମ ଭିତ୍ତରେ ଆସିପାରୁ ନ ଥିଲି, ବୁଢ଼ୀ ।

ଆଜିକାଲି କୋଉଠି ଅଛୁ ?

ଏଇଠି । ଏଇ ଅରୁତ ମାହାନ୍ତି ଘରେ ।

ଏ ସେଇ ଅରୁତି । ପଚାରିଲି, କିଏ ଚାଟଶାଳୀ ମାଷ୍ଟର ନା ?

ହଁ, ସେଇ ।

ବୁଢ଼ୀ ହେଲାଣି ଏଡ଼େ; ତଥାପି ଚାକିରି କରୁଛି । ପଚାରିଲି, ହଇରେ, ତାଙ୍କ ଘର ଭଲ ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି ନାଁ ତତେ ?

ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇ ସେ କହିଲା, ହଁ ସେମିତି, ପେଟ ବିକଳରେ ଖାଲି ପଡ଼ିରହିବା କଥା । ମୋ ସାତ ସାନ୍ତାଣୀ ଗଲାଦିନୁ ପାଟିସୁଆଦ ମୋର ସରିଯାଇଛି, ବୁଢ଼ୀ ।

ଭାରି ବିକଳ ଲାଗିଲା କଥା ଶୁଣି । କହିଲି, ତୁ ଏଠି ଆସୁନାହୁଁ ଚାଲି ?

କୋଉଠିକି ? ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲା ।

କହିଲି, ମୋ ପାଖରେ ଆସି ରହନ୍ତୁ, ସେଠୁ ଚାକିରି ଛାଡ଼ିଦେଇ ।

ହଁ, ଆସିବି ବୁଢ଼ୀ, ଆସିବି । ତୁ ଆସିବା ଦିନୁ ସେଇକଥା କେତେଥର ମନେ ମନେ ବିଚାରିଲିଣି । କାଲିଠାରୁ ସେଠା ଛାଡ଼ି ଦେଇ ତୋ ପାଖେ ଆସି ରହିବି, ତୁ ପୁଣି ଶାଶୁଘରକୁ ଗଲାଯାଏ । ମନେକଲି, ହାୟ, ଏ ବିଚରା ଜାଣି ନାହିଁ, ଶାଶୁଘର ସାଙ୍ଗେ ମୋର ସବୁ ଦିନ ପାଇଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଛିଣ୍ଡିଗଲାଣି ବୋଲି । ଗାଁରେ ବି ସେ କଥା ବୋଧହୁଏ କେହି ଜାଣି ନାହାନ୍ତି ଏତେବେଳ ଯାଏ ।

ଆଉ ଚିକେ ବସି ସେ ଯିବାକୁ ଉଠିଲା । କହିଲା, ଆଜି ଯାଉଛି ବୁଢ଼ୀ, କାମ ଅଛି । କାଲିଠାରୁ ତ ଏକାଥରକେ ଆସିବି । ଖଣ୍ଡେ ବାଟ ଯାଇ ପୁଣି କ'ଣ ମନେକରି ଫେରିଲା । ଲୁଗାକାନି ଭିତରୁ ଖଣ୍ଡେ ଧଳା କାଗଜ ବାହାର କରି ମୋ ହାତରେ ଦେଇ କହିଲା, ଅରୁତା ଅବଧାନ ଦେଇଥିଲା ତତେ ଦବାକୁ; ମନେ ନ ଥିଲା ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲି, ମତେ ?

ହଁ, ତତେ ଦବାକୁ ତ କହିଲା ।

ଚିଠି ପଢ଼ିସାରି ରାଗରେ ଦିହଗୋଟାକ ମୋର ଗରମ ହୋଇଗଲା । କହିଲି, ଯା କହିଦବୁ ତାକୁ, ଏ କଥା ପୁଣି ଯେମିତି ସେ ମୁହଁରେ ନ ଧରେ ।

ସଇତା କାବାହୋଇ ମୋ ମୁହଁକୁ ଦଣ୍ଡେ ଚାହିଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ସେଠୁ ଚାଲିଗଲା ।

ସ୍ତମ୍ଭିତ ହୋଇ ଭାବିଲି, କି ଅଭୂତ ସାହସ ଏ ଅରୁତର ! ଚିଠିରେ ଲେଖା ଥିଲା-

ଏ ଚିଠି ପଢ଼ି ବିରକ୍ତ ହବୁ ନାହିଁ । ଭାବି ଦେଖିବୁ, ଏଥିରେ ତୋର ଭଲ ଛଡ଼ା ଖରାପ ହବନାହିଁ । ତମ ବାପା ମଲାପରେ ତାଙ୍କର ଏ ଗାଁରେ ଯାହା ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି, ଉ ରାଧିକାରୀସୂତ୍ରେ ସେସବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତୋ'ରି । ଏତେ ସମ୍ପତ୍ତି ତୋର

କିଛି କାରବାରରେ ଆସିବ ନାହିଁ, ଏ କଥା ତୁ ଜାଣୁ । ମୁଁ କହୁଚି, ମତେ ସେସବୁ ଦେଇଦେ । କାଲି ରାତିରେ ତମ ଘରେ ଯାହା ଆଖିରେ ଦେଖିଚି, ସେ କଥା ପ୍ରକାଶ ହେଲେ ତୋର ସାମା ଯେ ତତେ ଆଉ ଘରକୁ ନେବେ ନାହିଁ, ଏ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ । ମୋ ଅପେକ୍ଷା ତୁ ଆହୁରି ଭଲକରି ଜାଣୁଥିବୁ । ତମ ଦୁହିଁଙ୍କ ବିଷୟ ନେଇ ଗାଁରେ ଏଥିମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଜାଗାରେ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ କାଲିକା କଥା ମୁଁ କାହାକୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କହିନାହିଁ । ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଯଦି ତୁ ରାଜି ହେଉ, ତେବେ ସବୁ କଥା ମୁଁ ଘୋଡ଼ାଇନେବି । ଗାଁରେ କେହି କିଛି ଜାଣିପାରିବେ ନାହିଁ । ଆଉ ଯେବେ ତୁ ମୋ କଥାରେ ରାଜି ନ ହେଉ, ତେବେ କାଲିକା କଥା ମୁଁ ଗାଁରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗେ ପ୍ରଘଟ କରିଦେବି । ସେଥିରେ ଯାହା ଫଳ ହବ, ତୁ ବୁଝି ପାରୁଥିବୁ । ତତେ ଏବଂ ତୋ ନାଥନନାକୁ ସମସ୍ତେ ଏ ଗାଁରେ ଜାତିରୁ ବାସ୍ୟ କରିବେ । ନିଆଁ ପାଣି ମଧ୍ୟ ଅଟକ କରିପାରନ୍ତି । ତୋ ସାମା ଏ ଗାଁ ଜମିଦାର । ତୁ ଯେ ଏଠି ଆସି ଏକୁଟିଆ ଲୋକନାଥ, ନନାଙ୍କ ପାଖରେ ଅଛୁ, ଆଉ ମାଲପେ କେହି ଘରେ ନାହାନ୍ତି, ଏ କଥା ସେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣିନାହାନ୍ତି । ଜାଣିଲେ ତ ସେ ଆଉ ତୋ ମୁହଁ ଚାହିଁବେ ନାହିଁ । ଲୋକନାଥ ନନାଙ୍କୁ ବି ସହଜରେ ଛାଡ଼ିବେ ନାହିଁ, ଆଉ ଜ୍ଵାଲି ବୋଲି ତମ ବାପାଙ୍କର ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ସେ ଦଖଲକରି ବସିବେ । ଏଇଲାଗେ ଭଲରେ ଯାହା ନ କରିବୁ, ମନ୍ଦରେ ଦିନେ ସେଇଆ ହବ । ସେ ସମ୍ପତ୍ତି ତୋ ହାତରୁ ଯିବ । ଲାଭ ଭିତରେ ସାମା ଘରୁ କାଢ଼ିଦେବେ, ଏ ଗାଁରେ ବି ତୋର ମୁହଁ ଦେଖାଇବାର ବାଟ ରହିବ ନାହିଁ । ଏ କୁଳ ସେ କୁଳ ଦୁଇକୁଳ ଯିବ । ମୋ କଥାରେ ରାଜିହେଲେ ଏସବୁ ବିପଦରୁ ମୁଁ ତତେ ପାରି କରିଦେବି । ଆଶାକରେ, ସବୁକଥା ଭଲକରି ଭାବି ମୋ କଥାରେ ରାଜି ହବୁ । ଏ ଲୋକଠାରୁ ଏଥିରେ ତୋର ମତ ଅଛି ଜାଣିଲେ, ଦ ପତ୍ର କାଗଜ ନେଇ ମୁଁ ଆଜି ସଞ୍ଜବେଳେ ତୋ ପାଖକୁ ଯିବି । ତତେ ବେଶୀ କିଛି କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ; ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଦସ୍ତଖତ କରିଦେଲେ ହେଲା । ତା'ପରେ ତୁ ଶାଶୁଘରୁ କେବେ ଆସିଲେ ଯଦି ଏଇ ଗାଁରେ ରହିବାକୁ

ଇଚ୍ଛା କରୁ, ତେବେ ମୁଁ ସେଇଥିରୁ ତତେ ବଖରାଏ ଘର ଆଉ ଚଳିବା ଭଳି ଦି'ଟିନି ମାଣ ଜମି ଦେଇପାରେ । ଆଶାକରେ, ସବୁକଥା ଧାରଭାବରେ ବିଚାରି ଗଲା ଲୋକ ହାତରେ ମୋ ପାଖକୁ ଖବର ଦବୁ ।

ପଢ଼ିସାରି ଚିଠିଟା ଚିରିଦବୁ । ଲୋକନାଥ ନନା ଯେପରି ଏ କଥାର ସିନ୍ଧୁବିସର୍ଗ ଜାଣି ନ ପାରନ୍ତି । ସେ ତୋତେ ପଟାପଟି କରି ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ହସ୍ତଗତ କରି ତୋର ସର୍ବନାଶ କରିବାକୁ ବସିଛନ୍ତି, ଏ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ । ତାଙ୍କ କଥା ମୋତେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବୁ ନାହିଁ, ସାବଧାନ ।

ରାଗ, ଅପମାନ ଆଉ ଲଜ୍ଜାରେ ଭାବିବାର ଶକ୍ତି ମୋର ସ୍ତମ୍ଭିତ ହୋଇଗଲା । ଏ ଅରୁଚିତା କ'ଣ ମଣିଷ ? କେତେବେଳଯାଏ ସେଠି କାନ୍ଥକୁ ଆଉଜି, କାନ୍ଥଠାରୁ ଆହୁରି ନିର୍ଜୀବ ହୋଇ ବସିଥିଲି କେଜାଣି, କାନ୍ଧ ଉପରେ କାହା ନିଃଶ୍ୱାସର ମୃଦୁ ସ୍ପର୍ଶ ଅନୁଭବ କରି ଚମକି ଚାହିଁଲି- ନାଥନନା ।

ଚିଠିଟା ମୋ ହାତରୁ ଟାଣିନେଇ ସେ ପଢ଼ିଲେ; ତା'ପରେ ରାଗରେ ଗର୍ଜିଉଠି କହିଲେ, କାହିଁ ସେ କୁକୁରଟା ? ତା ପରେ ଚିଠିଟା ଚିକି ଚିକି କରି ଚିରିପକାଇ ଘରୁ ଦଉଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ।

ଦାଣ୍ଡପଟେ, ଯୋଉଠି ତାଙ୍କ ଦିହଛାଇର ଶେଷ ରେଖା ଦୁଆର ମୁହଁ ପାଖେ ମିଳାଇ ଯାଇଥିଲା, ସେହି ଆଡ଼କୁ ଏକଧାନରେ ଚାହିଁ ଭାବିଲି, ଯେମିତି ଏକଜିଦିଆ ଲୋକ ଏ, ଏଇଲାଗେ କ'ଣ ନାହିଁ କ'ଣ କରିବସିବେ କେଜାଣି ? କାହିଁକି ମିଛରେ ତାଙ୍କୁ ଚିଠିଟା ପଢ଼ିବାକୁ ଦେଲି, ନିଜେ ଚିରି ପକାଇଥିଲେ ତ ଯାଇଥାନ୍ତା ! ଯେମିତି ରାଗିଛନ୍ତି ଚିଠି ପଢ଼ି, ଆଜି ଗୋଟାଏ କିଛି ଭୟଙ୍କର କାଣ୍ଡ ନ' କରି କ'ଣ ଫେରୁଛନ୍ତି ସହଜରେ ?

ଗୋଟାଏ କଳ୍ପିତ ଆଶଙ୍କାରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ଦିନଗୋଟାକ ମୋର କଟିଗଲା ।

ଛାଇ ଲେଉଟିଗଲା । ନାଥନନା ସେତେବେଳଯାଏ ଫେରି ନ ଥିଲେ । କ'ଣ ହେଲା କେଜାଣି ? ଆଉ ସବୁ ଚିନ୍ତା ବୁଢ଼ାଇ ଦେଇ ଏଇ ଭାବନା ମୋର ସମ୍ବଳ ହେଲା । ଏତେବେଳଯାଏ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ସେ ? ଖରାପ ହେଲା ନାହିଁ ତ ?

ଉପରଓଳି ସଇତା ଆସିଲା । କହିଲା, ସେଠୁ ଚାକିରୀ ଛାଡ଼ି ଆସିଲି, ବୁଢ଼ା ।

ସଇତାକୁ ଦେଖି ଅଥଳ ସମୁଦ୍ରରେ କୂଳ ମିଳିଲା । ପଚାରିଲି, ନାଥନନା କୁଆଡ଼େ ଗଲେ, ଦେଖି ନାହୁଁ ?

ସେ କହିଲା, ସକାଳେ ଆଜି ଅରୁତା ଅବଧାନ ଘରେ ତ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଥିଲି । ଭାରି ରାଗହୋଇ ଅବଧାନ ସାଙ୍ଗେ କ'ଣ କଥାବା । ହଉଥିଲେ । ଦି'ପହରେ ଏଇ ବିଲ ବାଟେ ଆର ଗାଁକୁ ତ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ।

ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ଭାବିଲି, ଯାହାହଉ ଅଖୁଣ ଦିହରେ ତ ଅଛନ୍ତି ସେତେବେଳଯାଏ । ପଚାରିଲି, ଯୁଆଡ଼େ ସେ ଗଲେ, ତୁ ଚିକେ ଯାଇପାରିବୁ ସେଠିକି ?

କାହିଁକି ?

ସକାଳ ପହରୁ ଅଖିଆ ଯାଇଛନ୍ତି ପରା । ତୁ ଯା, ତାଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇକରି ଯାଇଁ ଆସିବୁ ।

ସଇତା ଚାଲିଗଲା । ଏତେ ବିପଦରେ ସୁଦ୍ଧା ମନକୁ ଚିକେ ଦସ୍ତ ଆସିଲା, ଏ ଗାଁରେ ସମସ୍ତେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଠିଆ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଦୁଇଜଣ ତ ମୋ' ଲାଗି ଅଛନ୍ତି, ପ୍ରୟୋଜନ ହେଲେ ଯେ ଜୀବନ ଦେଇ ମୋ' ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା କରିବେ ।

ସଞ୍ଜଘ । ବାଜିବାର ଅନେକ ପରେ ସେଦିନ ନାଥନନା ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ପିଣ୍ଡାରେ ଖାଇବାକୁ ଠା' କରିଦେଲି । ଖାଇବସି ସେ କହିଲେ, ଆଜି ଭାରି ମଜା

ହେଲା । ସକାଳେ ଯେତେବେଳେ ଗାଁଯାକ ଅରୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜି ତା' ଘରେ ଯାଇ ପହଂଲି, ବାହାରେ ଠିଆହୋଇ ସେ କାହା ସଙ୍ଗେ କଥାବା । ହେଉଥିଲା । ମତେ ଦେଖି ଘର ଭିତରେ ଯାଇ ଲୁଚିଗଲା । ଯେତେ ଡାକି ଡାକି ଆଉ କ'ଣ ବାହାରକୁ ଆସେ ? ଘରେ ତାଙ୍କର କହିଲେ, ସେ ନାହାନ୍ତି । ଯୋଉଠୁ କହିଲି, ନାହାନ୍ତି ଯେବେ, ଆସିଲେ କହିଦେବ, ମୁଁ ଥାନାକୁ ଯାଉଛି, ତା ନାଁରେ ଏତଲା ଦବାକୁ, ସେଠୁ ମୁକ୍ଷାଟି ପରି ଘରୁ ବାହାରିଆସିଲା । ଆଗେ ତ ଯାହା ମୁହଁକୁ ଆସିଲା, ପରସ୍ତେ ଶୋଧୁ ଦେଇଗଲି, ତା'ପରେ କହିଲି, ଫେର୍ ଯଦି ତୁ ମୋର ଘର ଦୁଆରମୁହଁ ମାଡୁ, ତେବେ ଆଉ ତତେ ଘରକୁ ଫେରିବାକୁ ହବ ନାହିଁ ।

ସେ କ'ଣ କହିଲା ?

କହିବ ଆଉ କ'ଣ ? ଆଜି ଯାଉଛି କୁଆଡ଼େ ଜମିଦାର ପାଖରେ ଫେରାଦ ହବାକୁ ମୋ ନାଁରେ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲି, ସତରେ ?

କହିଲେ, ହଁ, ଯାଉ ସେ । ସେଥିପାଇଁ ମୋର ଭୟ ନାହିଁ । କଥା କ'ଣ ଲୁଚିବ ? ଜମିଦାର ତ ପୁଣି ବୁଝିବୁଝି ବିଚାର କରିବେ ।

ମନେକଲି, ମୋର ସାମା ତ ଜମିଦାର । ତାଙ୍କର ଯାହା ବୁଝାମଣା, ସେ କଥା ମତେ ଭଲକରି ଜଣାଅଛି । ଜମିଦାର ବୋଲି ସମାଜ ଏମାନଙ୍କ ହାତରେ ଯେଉଁ ଅସାମ ସମତା ଦେଇଛି ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଶାସନ କରିବାକୁ, କେତେ ଜଣ ତାର ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ? ଶାସନ ନାମରେ ଯେଉଁ ଅତ୍ୟାଚାର, ଅବିଚାର, ଯେଉଁ ମହାପାତକ ଏମାନେ ଆଖିବୁଜି ପ୍ରତିଦିନ କରି ଯାଉଛନ୍ତି, ସେ ଖବର କିଏ ରଖେ ? ଜମିଦାରର ଖୁସି ଉପରେ ନ୍ୟାୟର ବାଟ ଗଢ଼ାହୁଏ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଲାଳସା ପାଖରେ ଗରିବର ସର୍ବସ, ସତୀର ସତୀତ୍ୱ ହଜାର ହଜାର ପ୍ରତିଦିନ ବଳି ଦିଆହୁଏ, ଅଥଚ ସମାଜ ସେ କଥା ବେଶ୍ ଆଖିବୁଜି ଚଳାଇନିଏ । ଏଇ ତ

ଶାସନ, ଏଇ ତ ସମାଜ ! ହାୟରେ, ଲୋକେ ପୁଣି କୋଉ ସୁବିଚାର ଆଶା
ରଖନ୍ତି ଏହାଙ୍କ ପାଖରେ ?

ଫଗୁଣର ଫଗୁପରା ଗୋଧୂଳି ଆକାଶ ଦିହରେ ତାର ଜରିଧଡ଼ିଆ ବଉଦ
ଖଣ୍ଡେ ଜଡ଼ି ରଙ୍ଗ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା, ଯେପରି ତା'ରି ରଙ୍ଗରେ । ଥକା ବଣଭୂଇଁ
ପାଖେ ଧାଡ଼ିବନ୍ଧା ଗଛ ତାଳେ ତାଳେ କଅଁଳପତ୍ରର ରୋଷନିଫୁଲ ଖଞ୍ଜା ହଉଥିଲା,
ବସନ୍ତ-ବର ଆସିବା ଲାଗି । ସେ ନୂଆ ପତ୍ର ମହକରେ ଉଜଟାହୋଇ ଗୋଟାଏ
ହଳଦୀବସନ୍ତ, ଘନଗୁନ୍ଥା ବାଉଁଶବୁଦାର ନହକା ଅନ୍ଧାର-କଷଟି ଉପରେ, କ ।
ସୁନାର ଗାର ଟାଣି ଟାଣି ଏ ତାଳ ସେ ତାଳ ଉଡ଼ି ବୁଲୁଥିଲା । ବାଡ଼ିପଟେ
ଠିଆହୋଇ କେତେବେଳୁ ଏକଧ୍ୟାନରେ ଚାହିଁଥିଲି ଏଇ ପତ୍ରକଅଁଳ ମହୋତ୍ସବ
ଆଡ଼େ । ମନ ହଉଥାଏ, ଦଉଡ଼ିଯାଇ ବଣ ଅରମା ଭିତରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ;
ଆୟଗଛ ତାଳରେ ସୁନ୍ଦର-ଗୋଳା ରେଶମା ପତରରୁ କୁଣ୍ଢେ ତୋଳିଆଣି ଘର
ବାହାର ସବୁ ଚଢ଼େଇବାକୁ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ନିହାତି ସୁଲଭ ସାଧାନତାଟିକ ବି ମୋର
ଆଜି ନାହିଁ । ଏଠିକି ଆସିଲାଦିନୁ ଦିନେ ସୁଦ୍ଧା ତ ବାହାରକୁ ଭରସି ଗୋଡ଼ କାଡ଼ିପାରି
ନାହିଁ ଲାଜରେ । ମତେ କିଏ କାଳେ ଦେଖିବ, କ'ଣ ପଚାରିବ କାଳେ । ମୋ
କଥା ନେଇ ଗାଁ ଭିତରେ ଯେ ଭାରି ଗୋଟାଏ ଗୋଳମାଳ ଲାଗି ଗଲାଣି, ଘର
ଭିତରେ ବସି ସେ କଥା ମୁଁ ଭଲକରି ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛି । ଗାଁ ଗୋଟାକରେ
ସମସ୍ତେ ଯେପରି ମୋ'ରି ବିରୁଦ୍ଧରେ ତପ୍ତର, ମୋ ବିଷୟ ନେଇ ଅତ୍ୟଧିକ
ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ । ବାହାରେ କାହାର ପାଟି ଶୁଣିଲେ ଘର ଭିତରେ ମୁଁ ଲାଜରେ ସରିଯାଉଛି;
ଯେପରି କେତେ ବଡ଼ ମହାପାତକରେ ପାପା ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗେ, ଅଥଚ ଏ
ନାଥନନା- ଗୋଟାଏ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଝଞ୍ଜା ପରି ସାଧାନ ଭାବରେ ବୁଲୁଛନ୍ତି, ସମସ୍ତ
ସଙ୍କୋଚ, ସମସ୍ତ ଦ୍ୱିଧା ଜୋରକରି ବାଟରୁ ଏଡ଼ାଇଦେଇ । ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ଲାଗେ
ୟାଙ୍କ କଥା ଭାବି ।

କେତେବେଳକେ ସଇତା ଆସିଲା; ମତେ ବାଟ ପାଖରେ ଦେଖି କଥା ନ

କହି ପିଣ୍ଡାରେ ଯାଇ ଗୁମ୍ଫାରି ବସିଲା । ପଚାରିଲି, କୁଆଡ଼େ ଥିଲୁ କି ଏତେ ବେଳଯାଏ ?

ସେ ବିରକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ସରରେ କହିଲା, ମରିବାକୁ । ପାଖକୁ ଯାଇ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲି, କୋଉଠି କହନା ? ମରିବାକୁ ପରା କହିଲି । ସଞ୍ଜବେଳେ ମତେ ଆଉ ମରିବାକୁ ଜାଗା ମିଳିଲା ନାହିଁ, ଯାଇଥିଲି ଗାଁ ଭିତରକୁ ଭାଗବତ ଗୋସାଇଁଙ୍କ ପାଖେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିବାକୁ । ଆଗ୍ରହରେ ପଚାରିଲି, କାହିଁକି କ'ଣ ହେଲା କି ?

ହବ ଆଉ କ'ଣ ? ଖାଇପିଇ ମୁହଁପୋଡ଼ା ବାମୁଣଗୁଡ଼ାଙ୍କର ତ ଆଉ କିଛି କାମ ନାହିଁ, ଭାଗବତ ଚୁଙ୍ଗାରେ କ'ଣ ଗାତ ତୁଲି ନିଶାପ ହଉଚି କୁଆଡ଼େ । ସେଇ ଯୋଉ ଅରୁତା ଅବଧାନ ବଡ଼ ଚୋର ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣିଚି, ହାତ ହଲେଇ ସେଠି କହୁଚି- ଏତିକି କହି ସେ ତୁନି ହୋଇଗଲା ।

ଅରୁଚି ନାଁ ଶୁଣି ଛାତି ଭିତରୁ ମୋର କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଖସିପଡ଼ିଲା ।

ଆଶଙ୍କାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପଚାରିଲି, କ'ଣ କହୁଚି ?

କ'ଣ ଆଉ ତତେ ସେଗୁଡ଼ାକ କହିବି, ବୁଢ଼ୀ ! ସେ କହିଲା, ସଞ୍ଜବେଳଟା, ଏତେଗୁଡ଼ାଏ କାମିଛ କହିବାକୁ ତାର ଜିଭ କେମିତି ଖସି ପଡୁନାହିଁ, ଆଗ ସେଇଆ, ମୁଁ ତାକୁ ହଉଚି ପରା । କହୁଚି ଅନାଦି ମିଶ୍ର ଝିଅ ସତୀକି ତା ସାମା ଘରୁ ବାହାର କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଆଉ ତା ମୁହଁ ଚାହିଁବେ ନାହିଁ ବୋଲି କୁଆଡ଼େ କହିଛନ୍ତି ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗେ । ସେ ଜାତି କୁଳ ଛାଡ଼ିଚି, ତା ହାତରୁ କେହି ପାଣି ଛୁଇଁବାର ନୁହେଁ । କୋଉ ପସନ୍ଦରେ ଲୋକନାଥ ତିଆଡ଼ୀ ତାକୁ ଆଣି ଘରେ ପୁରେଇଚି । ଆମେ ତା ଘରୁ ବନ୍ଧୁପଣ କାଟିଦେବୁ, ତା'ର ନିଆଁ ପାଣି ଅଟକ କରିବୁ, ଯଦି ଲୋକନାଥ ତାକୁ ଘରୁ ବାହାର କରି ନ ଦିଏ । ବୁଢ଼ୀ, ପଥର ପରି

ଠିଆହୋଇ ସବୁ ଶୁଣିଲି । ସେ କହିଲା, ରକତ ମାଉଁସ ଦିହ ତ, କେତେ ଆଉ ସହନା ଏଇ କ । ମିଛଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣି ଶୁଣି ! ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି କହିଲି, ଆଲୁଅ ଚିକେ ତଳକୁ ଦେଖା, ତୋ ମୁହଁ ଦେଖେ, କହୁ କହୁ ଏଇ ଠେଙ୍ଗା ଉଠେ ଇ ତା' ପାଖକୁ ଧାଇଁଗଲି । ସେଠି ଥିଲେ ହାଁ ହାଁ କରି ଦଉଡ଼ିଆସି ମତେ ଧରି ପକାଇଲେ, ଟାଣି ଟାଣି ଆଣି ଏଠି ଛାଡ଼ିଦେଇ ଗଲେ, ନଇଲେ ଆଜି ତା'ର ଦିନେ କି ମୋର ଦିନେ । କହୁଁ କହୁଁ ସେ ରାଗରେ ଗୋଟିପଣେ ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଲାଜ ଆଉ ଅପମାନରେ ମୋର ଆଉ ସେତେବେଳେ କଥା କହିବାର ଶକ୍ତି ନ ଥିଲା । ରୁପ୍ତହୋଇ ଘର ଭିତରେ ଯାଇ ଶୋଇପଡ଼ିଲି । ସେଇଠି ସେମିତି ତକିଆରେ ମୁହଁମାଡ଼ି ମନେ ମନେ କହିଲି, ଏଇଆ ଶୁଣାଇବାକୁ ମତେ ଆଜିଯାଏ ବ । ଇ ରଖୁଲ ଭଗବାନ । ଏଡ଼େ ବଡ଼ ସୃଷ୍ଟିଟାରେ ତମର ବିଷ କଣିକାଏ କ'ଣ ନ ଥିଲା, ଏଇ ହାନିମାନିଆଁ ଜୀବନଟା ଏକାଥରକେ ଶେଷ କରିଦେବାକୁ ! ଖାଲି ଏତିକିରେ ଭଲା ସରିଥାଆନ୍ତା, ଏ ହାନିକପାଳୀ ସାଙ୍ଗେ ପୁଣି ଆଉ ଗୋଟାଏ ପବିତ୍ର ନିଷ୍ଠାପ ଜୀବନ ଛନ୍ଦିହୋଇ ଅକାରଣେ କେତେ ଲାଞ୍ଜନା, କେତେ ଦହଗଞ୍ଜ ହଉଚି । ମୋର ଅଧିକାର କ'ଣ ଅଛି ଭଲା ତାକୁ ଏମିତି ଅକାରଣରେ କଳଙ୍କର ଭାଗି କରିବାକୁ ମୋ ସାଙ୍ଗେ ? ଏଇ ନିନ୍ଦା, ଏ କଳଙ୍କ କଥା ମୋର ନାଁରେ ଶୁଣିପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ତ ବାପା ବୋଉ ଆଗରୁ ବିଦା ହୋଇଗଲେ । ସାମା ବୋଲି ଯୋଉ ପ୍ରାଣାଟି ସାଙ୍ଗରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଗେ ଅଗ୍ନି ସାକ୍ଷୀ କରି ମତେ ବାନ୍ଧିଦେଇ ଯାଇଥିଲେ, ହୃଦୟର ସବୁ ବିମୁଖତାକୁ ରୁଦ୍ଧକରି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେ ସମ୍ପର୍କ ଆଉ ରଖିପାରିଲି କୋଉଠି ? ସଂସାରରେ ମୋ'ର ଆଉ କିଏ ଅଛି ମୋ' ପାଇଁ ଭାବିବାକୁ ? ଏ ନାଥନନା ମୋ'ର କିଏ ଯେ ମୋ' ପାଇଁ ପ୍ରତିକ୍ଷଣରେ ନିଜର ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ନିଜର ଅଭିମାନ ତିଳେ ତିଳେ ଏମିତି ବିସର୍ଜନ ଦେଇ ମୋ ପାଇଁ ଏତେ କରିବେ ?... ଆଉ ଭାବିପାରିଲି ନାହିଁ । କିଏ ଏଇ ନାଥନନା ? ମୋର କ'ଣ ସେ ? ସବୁ-ସବୁ !! ସଂସାରର ଲୋକେ ହଜାର ନାହିଁ କଲେ ସୁଦ୍ଧା, ସମାଜ

ଲକ୍ଷେ ଥର ଅସୀକାର କଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେହି ଜଣକୁ ତ ଏ ଜୀବନରେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ 'ମୋର' ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଛି । ଜ୍ଞାନ ହେଲା ଦିନୁ ଆଜିଯାଏ ତାଙ୍କରି ପାଖରେ ସ୍ତ୍ରୀର ସମସ୍ତ ଦେୟ ମନେ ମନେ ଅର୍ପଣ କରିଆସିଛି ।

ବାହାରେ ପାଟି ଶୁଭିଳା । ଚାହିଁଲି, ନାଥନନା ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ପିଣ୍ଡାରେ ସଇତାକୁ ଦେଖି କ'ଣ ପଚାରିଲେ, ବୋଧହୁଏ ମୋ କଥା । ସଇତା କ'ଣ ଜବାବ ଦେଲା, ଏତେ ଦୂରରୁ ଭଲକରି ଶୁଣିପାରିଲି ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଗୋଡ଼ ହାତ ଧୋଇ ନିଜେ ନିଜେ ଭାତବାଡ଼ି ଖାଇବସିଲେ । ଘରଭିତରେ ସେମିତି ପଡ଼ି ପଡ଼ି ସବୁ ଦେଖିଲି । ଆଜି ଏଇ ଘଟନା ପରେ ତାଙ୍କ ଆଗେ ବାହାରିବାକୁ ମୋର ଗୋଡ଼ ଚଳିଲା ନାହିଁ । ଖାଇସାରି ସେ ହାତଧୋଇ ଶୋଇବାକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଭାବି ଭାବି ଅନେକ ରାତିଯାଏ ସେଦିନ ମତେ ନିଦ ହେଲା ନାହିଁ । ମନ ଭିତରେ ଯାହାର ଅଖଣ୍ଡ ନିଆଁ ଜଳୁଛି, ନିଦ ତାକୁ ଆସିବ କୁଆଡୁ ?

ବାଡ଼ିପଟ ଡୋଟାଗହଳି ନି ଶବଦର ଛାତି ଚିରି ଦୁଇଥର ବିଲୁଆ ବୋବେଇଗଲେ । ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଭାରି ଗରମ ହେଲା; କବାଟ ଫିଟାଇ ପଦାକୁ ଆସିଲି । ନାଥନନାଙ୍କ ଘର କବାଟ ମୁକୁଳା; ସେ ବି କେତେବେଳେ ଅଗଣାରେ ଆସି ବୁଲୁଥିଲେ । ମୋ ପରି ଚିନ୍ତାରେ ତାଙ୍କୁ ବି ନିଦ ନାହିଁ ନାଁ କ'ଣ ? ପିଣ୍ଡାରେ ମତେ ଦେଖି ପଚାରିଲେ, କିଏ ସତୀ ?

ସେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ଯେମିତି ଆଗ ପରି ମୋ ପିଠିରେ ହାତ ରଖି ସ୍ନେହଭରଣ କଣ୍ଠରେ ପଚାରିଲେ, ନିଦ ମାଡୁ ନାହିଁ କି ?

ଭାବିଲି, ଏଇ ଅସୀମ ଅମାପ ସୁହାଗଗୁଡ଼ାକ ଏ ସ୍ନେହରଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ଏମିତି ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ଓଜାଡ଼ିଦେଇ ତ ମତେ ସାରିଛ ତମେ । ଏଇ ସାମାନ୍ୟତା ସ୍ନେହର ମଧୁର ମୋହ କଟାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ବୋଲି ତ ସାମା, ଶାଶୁଘର ମତେ ସବୁ ବିଷ ପରି ଲାଗିଲା । ଗାଁରେ ଏତେ ଅପମାନ; ଏତେ କଳଙ୍କର ବୋଝ

ମୁଣ୍ଡାଇ ସୁଦ୍ଧା ତୁନିହୋଇ ପଡ଼ିଛି ଏଇ ଚିକକ ଲୋଭରେ । କିନ୍ତୁ ଆଉ ନୁହେଁ ।
ଆଖି ଆଗରେ ମୋ'ରି ଲାଗି ତମର ଏ ହାନିମାନ ମୁଁ ଆଉ ଦେଖିପାରିବି ନାହିଁ ।
ଆଉ ନୁହେଁ- ଏଇ ଶେଷ ।

ସେମିତି ପଥର ପରି ଠିଆହୋଇ ରହିଲି, ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ମୁହଁ ଫେରାଇ ।
ଇଚ୍ଛାକରି ତାଙ୍କ କଥାରେ ଜବାବ୍ ଦେଲିନାହିଁ । ଉ ର ନ ପାଇ ସେ ମୋର
ଆହୁରି ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ମୋ ମୁହଁ ଛାତି ଉପରେ ରଖି କହିଲେ, ଏତେ ରାତିଯାଏ
ଚିଆଁନ୍ତି ? ଆ, ବି ଦିଏ ଶୋଇପଡ଼ିବୁ ଏଇଲାଗେ ।

ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଦୂରକୁ ଘୁ ଯାଇ ଟାଣହୋଇ କହିଲି, ମୁଁ ଶୋଇବି ନାହିଁ
ଯା । ସରଗ କଣରେ ବୁଡ଼ ବୁଡ଼ ଜହ୍ନର ଶେଷ ଚାନ୍ଦିନୀଟିକ ଗୋଟାଏ ଗହଳିଆ
ବାଉଁଶଗଛ ଭିତରେ ଛାଣିହୋଇ ଦୁଆରେ ଆସି ପଡ଼ିଥିଲା । ସେଇ ଅଳ୍ପ ଆଲୁଅରେ
ଦେଖିଲି, ନିଗୁଡ଼ ବେଦନାରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଅସ୍ତୋକ୍ତୁଖ ଚନ୍ଦ୍ର ପରି ଫିକା
ପଡ଼ିଗଲା । ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଏଇ ଦାରୁଣ ବ୍ୟବହାରରେ କଣ୍ଠଯାକ ଲୁହରେ ରୁଦ୍ଧହୋଇ
ଆସୁଥାଏ । ଜୋରକରି କଣ୍ଠସ୍ଵରରେ ତାବ୍ରତା ଆଣି କହିଲି, ମତେ ଏମିତି କାହିଁକି
ଦହଗଞ୍ଜା କରୁଛ କି ତମେ ? ମରିବା ଲାଗି ବି ଚିକେ କ'ଣ ଛୁଟି ନାହିଁ ମୋର
ତମ ପାଖେ ?

ପଥର ପିତୁଳା ପରି ସେ ରୁପ୍ତହୋଇ ଠିଆହୋଇ ରହିଲେ, ତଳକୁ ମୁହଁ
ଘୋଡ଼ି । ତା'ପରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ସେଠୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲି, ଆଉ ପାରିଲି ନାହିଁ ।
ମଣିଷ ଜନ୍ମ ପାଇଚି, କେତେ ଆଉ ସହଜି ? ଦୌଡ଼ିଯାଇ ତାଙ୍କ ଛାତି ଉପରେ
ମୁହଁ ରଖି ଝର ଝର ହୋଇ କାନ୍ଦି ପକାଇଲି । ସେ ମତେ ଛୋଟ ପିଲାଟି ପରି
କୋଳକରି ନେଇ ବିଛଣାରେ ଶୁଆଇଦେଲେ । ତାଙ୍କର ପିନ୍ଧା କାନିରେ ମୋ ଲୁହ
ପୋଛିଦେଇ ଖୁବ୍ ଧୀରେ ଧୀରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ମୋ ମୁହଁ ଉପରେ ରଖି କହିଲେ,
କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ? ଛି, ସୁନାଟା ପରା । ଏଇ କଥାରେ ଏମିତି ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ

ଚଳିବ ? ତୁ କାନ୍ଦନା, ଖାଲି ଛାତି ଦମ୍ଭକରି ଦେଖ, କ'ଣ ହଉଛି ।

ତାଙ୍କ ଦିହ ମୋ ଦିହରେ ଜଡ଼ିଯାଇଥିଲା ଏକାଥରକେ । ନିଶ୍ୱାସରେ
ଗୋଟାଏ କୁହୁକଲଗା ବାସନା ମୋ କଥା ଭିତରେ ପଶି ସବୁ ଦୁଃଖଜଞ୍ଜାଳ
ପାଶୋରାଇ ଦେଲା କୁଆଡ଼େ । ମୁଁ ସଂସାର ଭୁଲିଲି, ସମାଜ ଭୁଲିଲି ।
ବଉଦଦୋଳାରେ ଚଢ଼ି ଅଧା ଛାଇ ଅଧା ଆଲୁଅ ଘେରା ଦରିଆପାରିର କୋଉ ସପ୍ନ
ରାଇଜକୁ ଭାସିଗଲା ପରି ଜଣାଗଲା ମତେ । ସେମିତି ନିର୍ଜୀବଙ୍କ ପରି ପଡ଼ିରହି
ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦେଇ ତାଙ୍କ ଦିହର ସ୍ୱିଗଧ ଉ । ପ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲି ।

ଦଣ୍ଡେ ଗଲା ।

ସେ ଉଠିଲେ । କହିଲେ, ଚିକେ ଶୋଇପଡ଼ । ରାତି ପାହିବାକୁ ଆଉ ବେଶୀ
ଡେରି ନାହିଁ ।

କବାଚଟି ଖୁବ୍ ଆସ୍ତେ ଆଉଜାଇ ସେ ଚାଲିଗଲେ । ଦଣ୍ଡକ ପରେ ବଣ
ଅରମାର ଚକିତ ବକ୍ଷ ସନ୍ଦିତ କରି ବାଡ଼ିପଟେ ଡାହୁକ ବୋବାଇ ଉଠିଲେ ।

× × ×

ସକାଳେ, ଚାରିଆଡ଼େ ଭଲକରି ଖରା ନ ପଡୁଣୁ ରାତିର ଅମଜା ବାସନ
ନେଇ ମାଜିବାକୁ ଯାଉଛି, ବାହାରେ କାହାର ପାଟି ଶୁଭିଲା, ଲୋକନାଥ-
ଲୋକନାଥ ।

ନାଥନନା ଘରେ ବସି ଗୋଟାଏ ପୁରୁଣା ବନସୀଖଡ଼ା, କାମ ଚଳିବା
ଭଳି, ସଜାଡୁଥିଲେ, ତାକ ଶୁଣି ବାହାରକୁ ଉଠିଗଲେ । ଦଣ୍ଡକ ପରେ
ଅନେକଗୁଡ଼ାଏ ଲୋକଙ୍କର ପାଟି ଶୁଣାଗଲା । ଭୟରେ ଛାତିରୁ ମୋର କ'ଣ
ଗୋଟାଏ ଖସିପଡ଼ିଲା । ଗୋଡ଼ ଚିପି ବାହାର କବାଚ ପାଙ୍କରେ ଚାହିଁଲି । ଅନେକ

ଲୋକ ଦାଣ୍ଡରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । ଆମ ଗାଁ ପୁରୋହିତଙ୍କ ପୁଅ ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ର ଭାରି ଉଚ୍ଚ ଜିତ ହୋଇ କହୁଥିଲେ, ତା ଯେବେ ତମେ ନ କରିବ ଲୋକନାଥ, ତେବେ ଏଇ ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ମୁଁ ସଫା ଫିଟେଇ କହୁଛି, ଆମେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ତମକୁ ଗାଁରେ ନିଆଁ ପାଣି, ଧୋବା, ଭଣ୍ଡାରୀ ବନ୍ଦକରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହବୁ । ଏଣିକି ପୂଜା ଶ୍ରାଦ୍ଧ, ବାହା, ବ୍ରତରେ ଏ ଗାଁର ତ କେହି ନୁହେଁ, ଆଖପାଖ ଦଶ ଖଣ୍ଡ ମୌଜାର ବ୍ରାହ୍ମଣଶାସନରୁ କେହି ତମର ଦୁଆର ମାଡ଼ିବେ ନାହିଁ ।

ବିଦ୍ରୁପପୂର୍ଣ୍ଣ ସରରେ ନାଥନନା ପଚାରିଲେ, ଏତିକି ନାଁ ଆଉ କିଛି ଅଛି ?

ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ର କହିଲେ, ଲୋକନାଥ, ତମେ କଥାଟାକୁ ଭଲ କରି ନ ବୁଝି ହଠାତ୍ ଉଚ୍ଚ ଜିତ ହୋଇଉଠନା । କାଲି ସେହିପରି ପଦେ କଥାରେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ବ୍ରାହ୍ମଣସମାଜଟା ଭିତରୁ ରାଗକରି ଉଠିଆସିଲ । ତେବେ ସେଥିଲାଗି ମଧ୍ୟ ଆମେ ତୁମ ଉପରେ ଦୋଷାରୋପ କରୁ ନାହିଁ, ବୁଝିଲ ?

ତା ପରେ ଟିକେ ରହି ଟିକେ ଗଳାଖଙ୍କାର ମାରି କହିଲେ, ଅନାଦି ମିଶ୍ରଙ୍କ ଝିଅ ତୁମର କିଏ ? ତା ପାଇଁ ତୁମେ କାହିଁକି ବୃଥାରେ ଆମ ସଙ୍ଗେ ବିରୋଧ ଉପସ୍ଥିତ କରୁଛ ? ଭାଇ ଭାଇ ଭିତରେ ମିଥ୍ୟାରେ ଅଶାନ୍ତି ବଢ଼ାଉଛ ? ଛାଡ଼, ସେ ଯାହା ହବାର ତ ହୋଇଗଲାଣି, ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ତାକୁ ଘରୁ ବାହାର କରିଦିଅ । ବ୍ରାହ୍ମଣସମାଜ ପାଖରେ କ୍ଷମା ମାଗି ଟିକିଏ ପ ଗବ୍ୟ କରିଦିଅ, ବାସ୍ ଅତୁଆ ଛିଡ଼ିଯାଉ । ତା'ର ସାମା ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ କୁଳତ୍ୟାଗିନୀ ବୋଲି ଧରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । କୁଳତ୍ୟାଗିନୀ ଅର୍ଥରେ-

ରାଗରେ ନାଥନନା ଗର୍ଜିଉଠିଲେ । କହିଲେ, ଦରକାର ନାହିଁ ମୋର ଟାକା ଶୁଣିବା । ଭଲ ଗତି ଅଛି ଯେବେ, ଏଠୁ ଏଇକ୍ଷଣା ଚାଲି ଯା, ନ ହେଲେ ପୁଲିସ ଡାକିବି ।

ସେଇ ଅରୁଚିତା ମିଶ୍ରଙ୍କ ପଛରେ ଠିଆହୋଇ ତାଙ୍କ କାନ୍ଧ ଉପର ବାଟେ

ଏଆଡ଼େ ଚାହିଁଥିଲା । ନାଥନନାଙ୍କ ପାଟି ଶୁଣି ହଠାତ୍ ଭୀଷଣ ଭାବରେ ଚମକିପଡ଼ି ମୁହଁ ଟାଣିନେଲା । ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରେ ବି ଚମକି ପଡ଼ିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ରାଗରେ ସେ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ଘୋଡ଼ାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି କହିଲେ, କ'ଣ ତୁମେ ଅବ୍ୟାଜରେ-

ନାଥନନା ବାଧାଦେଇ କହିଲେ, ଯିବ ନା ଚଉକିଆ ଡାକିବି ?

ସେତିକିବେଳେ ଅରୁଚି ପଛରୁ ବାହାରିପଡ଼ି କହିଲା, ଆସ ହେ ମିଶ୍ରେ ଆପଣେ । ସେ ତାଙ୍କ ରକ୍ଷିତାଟିକି ନେଇ ସୁଖରେ ଥାଆନ୍ତୁ; ଆମର କି ଦରକାର ଅଛି, ସେଥିରେ ବାଦ ସାଧୁବା ।

ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରେ ଆଉ କ'ଣ କହିଥାନ୍ତେ, ଅରୁଚି ତାଙ୍କୁ ଟାଣି ଟାଣି ନେଇ ସେଠୁ ଚାଲିଗଲା । ଗଲାବେଳେ ମିଶ୍ରେ ପଇତା ଛୁଇଁ ଶପଥ କରିଗଲେ, ମୁଁ ଯେବେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସନ୍ତାନ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ଏହାର ପ୍ରତିକାର କରିବି ।

ବୁଦ୍ଧି ଜ୍ଞାନ ସବୁ କୁଆଡ଼େ ହଜିଯାଇଥିଲା ମୋର, ଏ କଥା ଶୁଣି । ସେତେବେଳେ ଯାଏ କେମିତି ଯେ ମୋର ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟା ସିଧା ହୋଇ ରହିଥିଲା, ସେଇକଥା ଭାବି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ । ନାଥନନା ଘରପିଣ୍ଡାରେ ଗୋଡ଼ଦେଲା ମାତ୍ରେ ଦୌଡ଼ିଯାଇ ତାଙ୍କ ଦୁଇପାଦ ଭିତରେ ମୁହଁ ରଖି ଝର ଝର ହୋଇ କାନ୍ଦି ପକାଇଲି । କହିଲି, ନା ନା, ମୋ ପାଇଁ କାହିଁକି ତମେ ଏମିତି ବିପଦକୁ ପାଖକୁ ଡାକି ଆଣିବ ? ତମେ ମତେ ଘରୁ ବାହାର କରିଦିଅ, ଅତୁଆ ଛିଡ଼ିଯାଉ- ଯା, ତାଙ୍କୁ ଡାକ-

ନାଥନନା ଦୁଇ ହାତରେ ମତେ ଉଠାଇ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଦେଲେ । ହସି ହସି କହିଲେ, ହଉ ଦେବି ।

×

×

×

ବସନ୍ତ ଫେରିଆସିଲା । ଫଗୁଣର ଫୁଲଫୁଟା ପରଶ ପାଙ୍କେ ପାଙ୍କେ ଚଇତ୍ରର ଶିରୀତୁଟା ଝଞ୍ଜା ପବନ ପାଗଳ ଘୋଡ଼ା ପରି ଧୂଳି ବାଲି ବୋଲିହୋଇ

ପଢ଼ିଆପାରିର ତାଳବଣ ମଥାନ ହଲାଇ ବୋହିଗଲା । ଭାବିଲି, ଜୀବନଟାଭରି ମୋ'ର ବି ଏମିତି ବତାସ ପବନ ବୋହୁଟି ଦିନ ରାତି । ବାହାହେଲା ଦିନୁ ଆଜିଯାଏ ଏ ଦି'ବର୍ଷ ଭିତରେ କେଉଁଠି ଚିକିଏ ଶାନ୍ତି ତ ମୋ ଜୀବନରେ ଘଟିଲା ନାହିଁ ? ସଂସାରରେ ଆମ ଜାତିଟା ଯାହା ପାଇଲେ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟବତୀ ମଣନ୍ତି, ସବୁ ତ ମୁଁ ପାଇଥିଲି । ବାପା ମା-ସ୍ନେହ ସୁହାଗ, ଜମିଦାର ସାମୀ, କ'ଣ ଆଉ ମୋ କପାଳରେ ବାକି ଥିଲା କି ? କିନ୍ତୁ ସେସବୁ ପାଇ ନ ପାଇଲା ପରି ସିନା ହୋଇଗଲା । ବାହାହେଲାବେଳେ ସମସ୍ତିକ ସାମୀ କ'ଣ ଯେଝା ମନ ଅନୁସାରେ ଗଢ଼ା ହୋଇଥାନ୍ତି ? ଜୀବନଭଳି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ବସାଇ ଚଳନ୍ତି । ସାମୀର ରୁଚି, ସାମୀର ଅବସ୍ଥା ସଙ୍ଗେ ନିଜକୁ ଜୋରକରି ଚଳାଇନେବା ତ ଆମ ସମାଜର ଧର୍ମ । ନାରୀଜନ୍ମର ସେଇତକରେ କୁଆଡ଼େ ସାର୍ଥକତା । ସାମୀ ପଛେ ଚରିତ୍ରହୀନ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ହେଉ, ସ୍ତ୍ରୀ କିନ୍ତୁ ପରମ ନିର୍ବିକାର ଭାବରେ ଦେବତା ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ପୂଜା କରିଯିବ, ଏଇ ତ ଆମ ଶାସ୍ତ୍ରକାର ରକ୍ଷିକର ଦୃଢ଼ ଅନୁଶାସନ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତା ଆଉ ପାରିଲି କୋଉଠୁ ! ସମାଜ-ଦେବତାର ମୁହଁ ଚାହିଁ ସାମୀଙ୍କର ସେଛାଚାର ପାଖରେ ନିଜର ନାରୀତ୍ୱକୁ ବଳିଦେବା ଆଗରୁ ଯେ ମୋର ଜୀବନର ଗତି ପରିବର୍ତ୍ତ ହୋଇଗଲା, ସାମୀପ୍ରେମର ଗୋଲାପୀ ସମ୍ପ୍ର ଆଖି ଆଗରୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ତୁଟାଇଦେଇ । ସେତେବେଳେ ଭାବିଲି, ଭଲ ହୋଇଚି, ସ୍ତ୍ରୀ ହେବାର ଏଇ ନକଲି ଅଭିନୟ ମୋର ଶେଷ ହୋଇଯାଇଚି; କିନ୍ତୁ ଯୋଉ ଆଶା-କୁହୁକରେ ପଢ଼ି ସବୁ ଦିନ ଆଶ୍ରୟକୁ ମୋର ସମୁଦ୍ରପାଣିକି ଫିଙ୍ଗିଲି, ଶତ ମନପା ପୁଟଦିଆ ମୋର ଏଇ ତରୁଣଜୀବନର ବ୍ୟର୍ଥତା ଭିତରେ ହାତପାଖରେ ଧରି ତାକୁ ତ ପାଇଲି ନାହିଁ । ଜୀବନସାରା ଯାହାକୁ ସାମୀ ବୋଲି ମନର ସବୁ କାମନାଟିକ ପାଦରେ ତାର ଜାଳିଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବି ବୋଲି ହୃଦ ବାନ୍ଧିଥିଲି, ସେ ଯେ ମୋ ପାଖରେ ଥାଇ ନ ଥିଲା ପରି । ଭଗବାନ୍ କାହିଁକି ଏ ଜୀବନଟାକୁ ଗୋଟାଏ ଅଭିଶାପ ଭିତରେ ଛନ୍ଦି ଏମିତି ନିଉଛଣା କରି ଜନ୍ମ ଦେଇଥିଲେ କେଜାଣି ! ଖାଲି

ସେତିକିରେ ଭଲ ଶେଷ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଏ ହତଭାଗ୍ୟ ଜୀବନ ସାଙ୍ଗେ ସଜତୋଳା ଗଙ୍ଗାଶିଖରି ପରି ଆଉ ଗୋଟିଏ ନିଷ୍ଠାପ ନିଷ୍ଠଳଙ୍କ ଜୀବନକୁ ଛନ୍ଦିଦେବାର କୋଉ ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣହେଲା ଭଲ ! ଭୁଲରେ କେବେ ତ ଏହା ମୁଁ ଚାହିଁ ନ ଥିଲି ପ୍ରଭୁ । ଏମିତି ନିନ୍ଦାଅପବାଦ ପଙ୍କ ଭିତରେ ବୁଢ଼ାଇ ତାଙ୍କୁ ମୋତେ ଆଣି ଦେବାକୁ ସମ୍ପର୍କ କେବେ ତ ହେଲେ କାମନା କରି ନଥିଲି ।

ଖାଲି ଟୋକେଇଟା ଧରି ସେଦିନ ସଇତା ଫେରିଆସି କହିଲା, ଗାଁଯାକ ଶଳା ସବୁ ଏକମେଳି ହୋଇଛନ୍ତି; ଦି'ଗୁଣ ପଇସା ଯାଚି କେହି ଶାଗପତରଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ଛୁଇଁଦେଲେ ନାହିଁ ।

ନାଥନନା ପଚାରିଲେ, ଆଜି ହାଟ ଅଛି ପରା । ସଉଦାପତ୍ର ସେଠୁ କିଣିଆଣିଲେ ତ ହବ ।

ସଇତା ହସିଲା । କହିଲା, ଆଜି ଆଉ ହାଟ କୋଉଠି ଅଛି; ପ'ରଦିନ ଯାଇ । ଏ ଦି'ଟା ଦିନ ତ ଫେର ଚଳିବ କେମିତି ? ପରିବା ଯେ ଘରେ କିଛି ନାହିଁ ।

ନାଥନନା ଦଣ୍ଡେ କ'ଣ ଭାବି କହିଲେ, ଏ ଓଲଟା ଚଳିଯାଉ ସେମିତି; ତେଣିକି ଦେଖାଯିବ ।

ହାତଠାରି ସଇତାକୁ ପାଖକୁ ଡାକିଲି । ତୁନି ତୁନି କହିଲି, ବୁଢ଼ାଟିଏ ହେଲୁଣି, ବୁଦ୍ଧି ସୁଦ୍ଧି ତୋର ଆଜିଯାଏ ହେଲା ନାହିଁ । ପରିବା ନ ମିଳିଲା ତ ତାଙ୍କୁ ଯାଇ କହିଲୁ କାହିଁକି, ଏ କଥା ଶୁଣେ ?

ସଇତା ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ କହିଲା, ଦିଅ, ମୋର ଏତେ କଥାକୁ ନଜର ଅଛି ? ତରକାରୀର କ'ଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହବ, ତୁନି ତୁନି ତାକୁ କହିଦେଇ ରୋଷେଇଘରକୁ ଗଲି । ଅନେକ ସମୟ ପରେ ପଦାକୁ ଆସି ଦେଖିଲି, ନାଥନନା

ସେଇଠି ସେମିତି ବସିଛନ୍ତି ପିଣ୍ଡାଖୁ କୁ ଆଉଜି । ପଛରେ ଯାଇ ଠିଆହୋଇ
ପଚାରିଲି, ବେଳ କେତେ ହେଲାଣି ? ଗାଧୋଇ ଯିବ ନାହିଁ କି ?

× × ×

ସମ୍ପର୍କ ଉଠିଲା ପରି ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, ହଁ ତେଲ ଟିକେ
ଦେ ।

ଘରୁ ଗାମୁଛା ତେଲ ଆଣି ପାଖରେ ରଖିଲି । ତେଲ ଲଗାଇସାରି ସେ
କହିଲେ, ବନସୀଟା ମୋର ସେ ଘରୁ ଆଣିଦେଲୁ ସତୀ ।

ବନସୀ କ'ଣ ହେବ ଫେର୍ ? ପଚାରିଲି ।

ତରକାରୀ କିଛି ମିଳିଲା ନାହିଁ, ସଇତା କହୁଥିଲା ପରା । ମାଛ ଫାଛ ଗୋଟାଏ
ଦେଖିଥାଆନ୍ତି କୋଉଠୁ ?

କହିଲି, ତମେ ଗାଧୋଇ ଯା । ସେ କଥା ଭାବିବାକୁ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ।

ଅଛନ୍ତି ନାଁ ? ମୁଁ ମନେକଲି ମୋ ଚିନ୍ତା ଆଉ କାହାକୁ ଲାଗି ନ ଥିବ ପରା ।
ସେ ହସିଲେ ।

ଗାମୁଛାଟା ତାଙ୍କ ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ିଦେଇ କହିଲି, ଗଲ ତମେ ଆଗ
ଗାଧୋଇ, ଭାରି ଡେରି ହେଲାଣି ।

ସେ ଚାଲିଗଲେ ।

× × ×

ସଞ୍ଜବେଳେ ଘର ଅଗଣାରେ ନାଅନନା ଗୋଡ଼ ଧୋଉଥିଲେ, ପାଖରେ
ଯାଇ ଠିଆହେଲି । ମତେ ଦେଖି ସେ ହସି ହସି ପଚାରିଲେ, କ'ଣ କି ? ଏ ଓଳି
ଫେର୍ ପରିବା ନାହିଁ ପରା ?

କହିଲି, ସେ କଥା ନୁହେଁ ।

ଆଉ କ'ଣ ?

ମନରେ ଖୁବ୍ ସାହସ ବାନ୍ଧି କହି ପକାଇଲି, ସଇତାକୁ ନେଇ ସାଇଆଡ଼େ ଚିକେ ଯାଇଥାନ୍ତି ।

ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ହସର ଶେଷ ଦାଗଟିକ ଲିଭିଗଲା ଏ କଥା ଶୁଣି । ଅନେକ ବେଳଯାଏ କ'ଣ ଭାବି କହିଲେ, ଦାଣ୍ଡଟାରେ ଏମିତି ଏକୁଟିଆ ଚାଲିକରି ଯିବୁ ?

ମନେ ମନେ ହସିଲି କଥା ଶୁଣି । ସାମାନ୍ୟରେ ଥାନ ହେଲା ନାହିଁ ବୋଲି ଯେ ଦାଣ୍ଡରେ ବସିଛି, ତାକୁ ପୁଣି ଘରୁ ବାହାରିବାକୁ ଲାଜ ! କହିଲି, ଅନ୍ଧାରରେ କିଏ ଦେଖିବ କାହିଁକି ?

କହିଲେ, ହଉ ଯା । କିନ୍ତୁ ତ ନ ଫେରିବୁ; ମୁଁ ଚାହିଁବସିଛି । ଭଲ ମନ୍ଦ କିଛି ନ ଭାବି ବାହାରିପଡ଼ିଲି ସଇତାକୁ ନେଇ । ଦାଣ୍ଡକୁ ଆସି ସଇତା ପଚାରିଲା, କୁଆଡ଼େ ଯିବୁ ବୁଢ଼ୀ ?

କହିଲି, ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରକୁ ।

ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା ମୋ କଥା ଶୁଣି । କହିଲା, ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ର ଘରକୁ, ସେଇ ଯେ ଗାଁଯାକ ଏକାଠି କରି ଆମ ଘରକୁ ଏକବାଡ଼ିଆ କରିଛି, ତୁ କ'ଣ ଏ କଥା ଜାଣିନାଉଁ ବୁଢ଼ୀ ?

କହିଲି, ହଁ ଜାଣେ, ଚାଲ୍ ।

ମନେ ମନେ ରାଗରେ ଗରଗର ହୋଇ ସେ ଆଗରେ ଚାଲିଲା । ସେଇ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ମୁହଁକୁ ମୁହଁ ଦିଶୁ ନାହିଁ ଯୋଉଠି ହାତେ ଛଡ଼ାରେ, ସେଥିରେ କାଳେ କିଏ ମତେ ଦେଖୁ ପକାଇବ ବୋଲି ରାସ୍ତା ପାଖେ ପାଖେ ଚାଲିଲି । ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରଙ୍କ ବାଡ଼ି ଦୁଆରମୁହଁରେ ସଇତାକୁ ବସିବାକୁ କହି ଘର ଭିତରକୁ ଗଲି । ଏଇ ଘର ପିଲାଦିନେ ମୋର କେତେ ପରିଚିତ ଥିଲାଟି । ଅନେକ ଥର ବାପା ମତେ ଆଣି ଏଠି ଛାଡ଼ିଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ସଖା ହେଲେ । ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରଙ୍କ

ସ୍ତ୍ରୀ, ବୟସ ତାଙ୍କୁ ମୋଠାରୁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ନୁହେଁ, ସେ ପୁଣି ମୋ ସାଙ୍ଗେ ‘ଅଶୋକା’ ବସିଥିଲେ ପିଲାଦିନେ । ସେଇ ଦମ୍ଭରେ ଆଜି ମନ ବାନ୍ଧି ଏତେଦୂର ଆସିଛି, ଯଦି କିଛି ଉପାୟ ଥାଏ ।

ପିଣ୍ଡାରେ ‘ଅଶୋକା’ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । ମୋତେ ଦେଖି ପଚାରିଲେ, କିଏ ?

ମୁଁ ସତୀ ।

ପାଖକୁ ଆସି ସେ ମତେ ଅଚିହ୍ନା ପରି ଚାହିଁଲେ, ତା’ପରେ ବଡ଼ପାଟି କରି କହିଲେ, ସିଆଡ଼େ ଯା, ସିଆଡ଼େ ଯା । ଠାକୁର ଦେବତା ଘର, ମାରା ହୋଇଯିବ ।

ମନରେ ଯୋଉ ଚିକିଏ ଆଶା ଥିଲା, ସବୁ କୁଆଡ଼େ ରୁନା ହୋଇଗଲା ଏକାଥରକେ, ଏଇ କଥା ପଦକରେ । ଆଜି ସତେ କ’ଣ ଏଡ଼େ ହାନି, ଏତେ ଅପବିତ୍ର ମୁଁ ? ଛାଇ ପଡ଼ିଲେ ସବୁ ମାରା ହୋଇଯିବ ଏମିତି ? କିନ୍ତୁ ଜନ୍ମ ଅଧିକାରରେ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ କୋଉ ହିସାବରେ ଏ ମୋ’ ଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ? ଖାଲି ଅନ୍ଧ ସମାଜର ବିଚାରହୀନ ଆଦେଶରେ ପୁରୁଷର ଯଥେଚ୍ଛାଚାର ପାଖରେ ନାରୀତ୍ୱର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ମୋର ବିସର୍ଜନ ଦେଇପାରି ନାହିଁ ବୋଲି କ’ଣ ମୁଁ ଆଜି ଏଡ଼େ ଛୋଟ ? ସୃଷ୍ଟିର ସମସ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ ମୋଠାରେ ଏକାଥରକେ ବ୍ୟର୍ଥ ? ଅନେକ କଷ୍ଟରେ ମନ ସମ୍ଭାଳି କହିଲି, ଗୋଟାଏ କଥା ପଚାରିବାକୁ ଆସିଥିଲି ତମ ପାଖକୁ ।

କି କଥା ? ସେ ପଚାରିଲେ ।

କହିଲି, ତମର ତାଙ୍କୁ ଚିକେ ଏଣିକି ତାକ ।

ବୋଧହୁଏ ନାହିଁ କରିଦବାକୁ ଯାଉଥିଲେ, କ’ଣ ବିଚାରି ପୁଣି ଘର ଭିତରକୁ

ଗଲେ । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଅଗଣାରେ ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରଙ୍କ ପାଟି ଶୁଭିଳା । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ଆସ୍ତେ କହିଲେ, ଆଇଲେଣି ।

ଦଣ୍ଡକେ ସବୁ ବିଷୟ ଆଉ ଥରେ ଭାବିନେଇ କହିଲି, ତାଙ୍କୁ ପଚାର, ନାଥନନାଙ୍କୁ କାହିଁକି ସେ ସମାଜରୁ ଅଟକ କରିଛନ୍ତି, ମୋ' ପାଇଁ ନା ?

ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ର କାନ୍ଥ ଉଡ଼ାଳରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । ଖୁବ୍ ଆସ୍ତେ କହୁଥିଲେ ବି ମୋ' କଥା ତାଙ୍କୁ ବୋଧହୁଏ ସବୁ ଶୁଭୁଥିଲା ।

ଦଣ୍ଡେ ଗଲା । କେହି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ସେଇ ରୁପଚାପରୁ ମୁଁ ମୋର କଥାର ଉ ର ପାଇଲି । ପୁଣି ପଚାରିଲି, ମୁଁ ଯଦି ଚାଲିଯାଏ ତାଙ୍କ ଘର ଛାଡ଼ି, ତେବେ ତାଙ୍କୁ ଆଗ ପରି ଜାତିରେ ନିଆହେବ କି ନା ?

ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ର କହିଲେ, ହଁ, ତା'ହବ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଆମର ଆଉ କ'ଣ ବିରୋଧ ଅଛି ? ତେବେ, ତେବେ- ସେ ଦିନ ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ମତେ, ଯାହା ମୁହଁକୁ ଆସିଲା, କହିଗଲେ... ।

କହିଲି, ତାଙ୍କରି ପାଇଁ ତ ଦୋଷ ମାଗିନେବାକୁ ମୁଁ ଆସିବି ।

ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ର କହିଲେ, ତେବେ ଏ ଅତୁଆଟା ନିଷ୍ପି ହୋଇଗଲେ ସେ କଥାଟା ଆଉ କ'ଣ ଛିଡ଼ିଯିବ ନାହିଁ, ରହିବ ?

ଏ ଅତୁଆ ମୁଁ । ବର୍ଷକ ଆଗେ ଯୋଉଠି ସମସ୍ତେ ମତେ ଏତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଥିଲେ, ଆଜି ସେଇଠି ମୁଁ ପୁଣି ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଏମିତି କି । ପରି ପୁଚିତି ! କୌଣସି ଉପାୟରେ ମତେ ଏଠୁ ତଡ଼ିପାରିଲେ ଯେମିତି ସେମାନେ ଡ୍ରାହି ପାଇବେ ।

ପଦାକୁ ଆସିଲି । ଯିବା ଲାଗି ସଜତା ଉଠି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା, ମୋ ଆଗେ ଆଗେ ବାଟକୁ ଆସିଲା । ଏଇ ଲୋକଗୁଡ଼ାଙ୍କ ପାଖରେ ସ୍ନେହ-ପ୍ରୀତି ସମାଜର ତୁଳାଦଣ୍ଡରେ ଓଜନ ହୁଏ । ହୃଦୟର ସମ୍ପର୍କ ସେଠି କିଛି ନାହିଁ । ଆସିଲାବେଳକୁ

‘ଅଶୋକା’କୁ ‘ଯାଉଚି’ ବୋଲି କହି ଆସି ନ ଥିଲି । ଏଇକ୍ଷଣା ମନେହେଲା,
ଭଲ କରିଛି ନ କହି ।

×

×

×

ସେତେବେଳେଯାଏ ସତକୁ ସତ ନାଥନନା ପିଣ୍ଡାରେ ମତେ ଚାହିଁ
ବସିଥିଲେ ।

ମୁଁ ଏ ଆଡୁ ରୋଷେଇ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲି । ଲାଜରେ ଗଲି ନାହିଁ ତାଙ୍କ
ପାଖକୁ, କାଳେ ପଚାରିବେ, କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲୁ ?

ଖାଇ ପିଇସାରି ନାଥନନା ହେରିକା ଶୋଇବାକୁ ଗଲେ । ଖଞ୍ଜାଭିତରେ
ଦଣ୍ଡକେ ଶୂନଶାନ୍ ହୋଇଗଲା । ଘରଭିତରେ ନିର୍ଜୀବଙ୍କ ପରି ଖାଲି ମୁଁ ପଡ଼ିଥାଏ,
କିନ୍ତୁ ନିଦ ଲାଗିବାର ସେଦିନ ମୋର ମୋଟେ ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ଏକୁଟିଆ ହେଲାରୁ
ଦିନଯାକର ସବୁ ଚିନ୍ତା କୁଆଡୁ ଆସି ମତେ ଘେରିବସିଲା । ବିଶେଷରେ
ନାଥନନାଙ୍କ କଥା । ସତେ ତ କୋଉ ଦାବାରେ ଆଜି ମୁଁ ଯାକ ଘରେ ରହି ସବୁ
କଥାରେ ଯାକୁ ଦହଗଞ୍ଜ କରି ମାରୁଚି ? ତାଙ୍କର ଗୌରବ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିପତି
କୋଉ ଅଧିକାରରେ ଏମିତି ଜାଣି ଜାଣି ନଷ୍ଟ କରିବି ମୁଁ ? ବାଡ଼ିପଟ ଆୟତୋଟା
ନିଶବଦ ଭିତରେ ଦୁଇଥର ବିଲୁଆ ବୋବାଇଗଲେ । ବିଛଣା ଛାଡ଼ି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ
ଉଠିଲି । ଠଣା ଉପରେ ନାଥନନାଙ୍କ ପଢ଼ିବାବେଳର ଖାତା ଖଣ୍ଡେ ତେଲ ଚିକିଟାରେ
କୁଡୁ ବୁଡୁ ହୋଇ କୋଉ କାଲୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେଥିରୁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ କାଗଜ ଚିରି
ଲେଖିବସିଲି-

ବ୍ୟର୍ଥ ଜୀବନର ଶେଷ ଭରା’ ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ତମକୁ ଏ ଚିଠି
ଲେଖିବାକୁ ବସିଛି । ଜାଣେ, ତମେ ଯେତେବେଳେ ଏହା ପଢ଼ିବ, ସେତେବେଳେ
ମୁଁ ଆଉ ତମ ପାଖରେ ନ ଥିବି । ତଥାପି ମୋର ଏ ହାତଲେଖା ଖଣ୍ଡି ଏମିତି
ତମରି ହାତରେ ଧରି ପଢ଼ିବ, ତମ ସତୀର ବିଦାୟ- ମୁହଁର ମୂକ ସାକ୍ଷୀ ଏଇ
ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଯାଇ କେତେ ଦୂରରେ,

କିଏ ଜାଣେ । ଜୀବନର ଅସୀମ ବିପଳତା ଭିତରେ, ମୋର ସେତିକିରେ ଚରମ ଆନନ୍ଦ । ଜୀବନଟା ସାରା ତମକୁ କେତେ ଦହଗଞ୍ଜ କଲିଟି ମିଛରେ ଖାଲି, ନିଜର ସୁଖସପ୍ନ ପଛରେ ବାଟବଣା ହୋଇ । କେତେ କେତେ ଅପମାନିତ କେଡ଼େ ହାନ ହେଲ ମୋ ପାଇଁ ତମେ ? ଆଜି ସେ ପାପର ଗୁରୁତ୍ୱର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବାକୁ ମୁଁ ତମକୁ ଛାଡ଼ିକରି ଯାଉଛି- କିନ୍ତୁ କୁଆଡ଼େ ? ଭାବି ନାହିଁ, ଭାବନା ଦରକାର ବି ନାହିଁ । ଖାଲି ଏତିକି ଜାଣେ, ମତେ ଯିବାକୁ ହବ । ଚାରିଆଡ଼ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ । ବହଳ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଦିଗଭାଗ ସବୁ ହଜିଯାଇଛି, ଖାଲି ମୋର ଆଗରେ ଏଇ ଛୋଟ ଦୀପତି କାନ ପାରି ମୋ କଥା ଶୁଣୁଛି । ଦୂର ଆକାଶରେ ଗୋଟାଏ ଟେକେଇ ଦୀର୍ଘ ଉଦାସ ସରରେ ରାତିର ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ଉପରେ ଗୋଟାଏ କରୁଣ ରେଖା ଟାଣି ଦେଇ ଗଲା । ରାତିଟା ବଡ଼ ନିଛାଟିଆ ଲାଗୁଛି । ଏମିତି କେତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରାତି, କେତେ ଦି'ପହର ମୋର ତମରି ଭାବନାରେ କଟିଯାଇଛି, ଜୀବନରେ ମଧୁର ପ୍ରହେଳିକା ମୋର, କେତେ ସଞ୍ଜ ସକାଳ ତମରି ସ୍ନେହର ସ୍ମୃତି ଉପରେ ଆଶାର ସୁନାଜାଲି ବୁଣି ବୁଣି । ଏ ବ୍ୟର୍ଥ ଜୀବନର ଛନ୍ଦହାନ ଶୂନ୍ୟତା ଭିତରେ ଖାଲି ସେତିକି ମୋର ଚରମ ସୁଖ... ମୁଁ ଏଠି ବସି ଲେଖୁଛି, ଭିତରଘରୁ ବିରାଡ଼ିଟା ଆସି ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଦଣ୍ଡେ ଠିଆହେଲା । କ'ଣ ଭାବି କେଜାଣି ଯାଇ ତମ ଘର ପିଣ୍ଡାଧାରରେ ଶୋଇଲା । କାଲି ସକାଳ ହେଲେ ସେ ତ ତମକୁ ଦେଖିବ, କାଲି ଓପରଓଲି- ଏମିତି ବ ଥିବାଯାଏ ତ ସେ ତମକୁ ନିତି ଦେଖୁଥିବ... ଯାଉଛି, ଯିବା ଛଡ଼ା ମୋର ଗତି ନାହିଁ ବୋଲି । ବିଦାୟ ବେଳରେ କାହାରି ପାଖରେ ଗୁହାରି କରିବାର ମୋର କିଛି ନାହିଁ । କାହାରି ଉପରେ ରାଗ କରିବାର, ଦୋଷ ଦେବାର ।... ତମେ ସେ ଘରେ ଶୋଇଚ କେଡ଼େ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ । ଗଭୀର ନିଦର ନିଃଶ୍ୱାସ ଶବ୍ଦ ମୋ କାନରେ ଅନ୍ଧସ୍ୱ ଭାବରେ ଥରେ ଥରେ ଆସି ବାଜୁଛି । ତମ ଘର କବାଟଟା ଧକ୍କକରି ହୋଇଗଲା- ପବନରେ ବୋଧହୁଏ । ଘର ଭିତରେ ପଶି କେଡ଼େ ଧୀରେ ତମ ଦିହରେ ହାତ ବୁଲାଇଦେଇ ଚାଲିଯାଇଥିବ ସେ । ଏଠି ବସି ମୋର ମନହଉଛି ପବନ ପରି ଲଘୁ ଗତିରେ ତମ ଘରକୁ ଯାଆନ୍ତି । ପାଖରେ

ଠିଆହୋଇ ଜୀବନଭର ଲାଗି ଥରେ ତମ କପାଳରୁ ଝାଳ ପୋଛିଦିଅନ୍ତି ।... ଜୀବନରେ ତମକୁ ମୁଁ କାମନା କରିଛି; କିନ୍ତୁ ଅଧିକାର କରି ନାହିଁ । ଏତେ ପାଖରେ ସବୁବେଳେ ପାଇ ସୁଦ୍ଧା ‘ପାଇବି’ ଖାଲି ଏଇ ଆଶାରେ ଆଜିଯାଏ ମନ ବାନ୍ଧିଥିଲି, ଏଣିକି ମୋର ଶେଷ ସଙ୍ଗାଳି ସେ ଆଶାଟିକ ବି ଗଲା ।... ତମ ଘର ଭିତରେ ଅନ୍ଧାର । ଗଲାବେଳେ ତମ ମୁହଁ ଶେଷ ଥର ପାଇଁ ଟିକେ ଦେଖିପାରୁ ନାହିଁ । ଆଉ କେତେ ଘଡ଼ି ଗଲେ ସକାଳ ହୋଇଯିବ । ବାହାରୁ ତମକୁ ସପା ଦିଶିବ, କିନ୍ତୁ ମୋ ଆଖିକି ଆଉ ନୁହେଁ । ଜୀବନଭରି ଏଇପରି ଅନ୍ଧାରରେ ତମରି ହସ ହସ ମୁହଁ ମନେପକାଇ ମତେ ଦମ୍ଭ ବାନ୍ଧିବାକୁ ହବ । ଗଲାବେଳେ ବଡ଼ ଇଚ୍ଛା ହଉଛି, ତମକୁ ଟିକେ କହିକରି ଯିବାକୁ, କିନ୍ତୁ ଏ କଥା ଜାଣିଲେ ଆଉ କ’ଣ ତମେ ମତେ ଛାଡ଼ିଦିଅନ୍ତ ? ମୋର ଅସୀମ ଲୋଭ ଲାଗି କହିତ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ତମେ କ’ଣ ଆଉ କରେଇଦିଅନ୍ତ ମତେ ?...

ମତେ ଆଉ ବେଶୀ ଖୋଜିବ ନାହିଁ । ବୁଆରେ ଏ ହୀନକପାଳୀ ପାଇଁ ଏଣେ ତେଣେ ଦଉଡ଼ି ଅନିୟମ କରିବ ନାହିଁ । ଅନିୟମ କଲେ କିଏ ଆଉ ତମକୁ ଆକଟିବାକୁ ଅଛି କି ? ଆଜିଠାରୁ ତ ତମର ଛୁଟି !!!... ନିତି ଦିନର ସହସ୍ର ପରିଚିତ ଏଇ ଘର, ଘରର ପ୍ରତି ଇଟା ଖଣ୍ଡିକ-ଅଗଣାରେ ପ୍ରତି ଧୂଳିକଣା ସମସ୍ତିକଠାରୁ ଆଜି ଜୀବନସାରା ପାଇଁ ବିଦାହୋଇ ଯାଉଛି । କୁଆଁତରା ଉଠିଲାଣି, ସକାଳ ହବାକୁ ଆଉ ବେଶୀ ଡେରି ନାହିଁ ଆଉ ଦଣ୍ଡକେ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ବାଟ ଘାଟ ବାରିହୋଇ ଦିଶିବ, କିନ୍ତୁ ସେଇ ଅନ୍ଧାର ସାଥରେ ଅନ୍ଧାରଠାରୁ ଆହୁରି ନିଉଛଣା ଏ ଦିହଟା ମୋର ସବୁ ଦିନ ଲାଗି ହଜିଯିବ ।...ଯାଉଛି । ସତୀ ବୋଲି କିଏ ଥିଲା, ଏ କଥା ଆଉ ମନେ ପକାଇବ ନାହିଁ । ମିଛରେ ଭାବି ଭାବି ଦିହକୁ ଅଯତ୍ନ କରିବ ନାହିଁ, ମୋ ସୁନାଟା ପରା ।... ..

ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ବାହାରକୁ ଆସି ସାବଧାନରେ ଥରେ ଭଲକରି ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲି । କେହି କୁଆଡ଼େ ନାହାନ୍ତି । ଗୋଡ଼ ଚିପି ଚିପି ଯାଇ

ନାଥନନାଙ୍କ ଶୋଇଲାଘର ଦୁଆରମୁହଁରେ ଠିଆହେଲି । ସବୁ ଦିନ ପରି କବାଟ ଦରଆଉଜା ହୋଇଛି । ନିଃଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦକରି ଭିତରକୁ ଚାହିଁଲି, ଅନ୍ଧାରରେ କିଛି ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ଭାବିଲି, ଭଲ ହୋଇଛି । କେଡ଼େ କଷ୍ଟରେ ମନ ବାନ୍ଧି ତାଙ୍କରି ଭଲ ପାଇଁ ଆଜି ମୁଁ ଏଠୁ ବିଦାହୋଇ ଯାଉଛି । ଏତେବେଳେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଦେଖିଲେ ମୋ'ର ମନ ଦମ୍ଭ କୁଆଡ଼େ ଉଠେଇଯାଆନ୍ତା । ଯିବା ଆଉ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ।

ସେଇଠି ସେଇ ଦୁଆରବନ୍ଧ ଉପରେ ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମଥା ଲଗାଇ ଦଣ୍ଡବତ ହେଲି । ଏତେବେଳଯାଏ ଯେତେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ, ଯେତେ ଚାଣଯାକ ମନରେ ସ ଥିଲି, ସବୁ କୁଆଡ଼େ ମୋର ଦଣ୍ଡକେ ଚୁନା ହୋଇଗଲା । ଉଦ୍ୟତ କ୍ରନ୍ଦନକୁ ପଶନ୍ତ କାନିରେ ପ୍ରାଣପଣେ ଚାପିରଖି ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡାକୁ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇଆସିଲି । ସେମିତି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଚୋର ପରି ଶିକୁଳି ଫିଟାଇ ବାହାରେ ଆସି ଠିଆହେଲି ।

ଉପରେ ତାରାରୁମୁକିଖୋସା ଏଇ ଅସରନ୍ତି ସରଗ ତଳେ ଭଗବାନଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ଭିତରେ ସତରେ ଆଜିଠି ମୁଁ ଏକା । ମରିଗଲେ ମଧ୍ୟ 'ଆହା' ବୋଲି କହିବାକୁ କେହି ନାହିଁ । ଜୀବନରେ କ'ଣ ପାଇ ନ ଥିଲି ମୁଁ? କିନ୍ତୁ ଏ ହୀନ କପାଳରେ କିଛି କ'ଣ ଆଉ ସାଜିଲା କି? ଶେଷରେ ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ଯାହା ଗୋଡ଼ ତଳେ ଆଶ୍ରା ମାଗିଥିଲି, ଭଗବାନ୍ ସେ ଆଶାଟି ମଧ୍ୟ ଏମିତି କାଢ଼ିନେଲେ ।

ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡା କାରୁ ଦିହରେ ମଥା ରଖି ଭାବିଲି, ଗୋଟାଏ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଧୂମକେତୁ ପରି ଏ ଜୀବନଟା ମୋର, ଯାହାକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇଛି, ତା'ର ସର୍ବନାଶ କରି ଛାଡ଼ି ନାହିଁ ।

ଅନ୍ଧାରର ଅସରନ୍ତି ରାଇଜ ଭିତରୁ ଆଉ ଥରେ ବିଲୁଆ ଡାକିଗଲେ । ସକାଳ ହବାକୁ ଆଉ ବେଶୀ ଡେରି ନାହିଁ । ଚମକି ପିଣ୍ଡାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲି । ନକ୍ଷତ୍ରର ସ୍ପଷ୍ଟ

ଆଲୋକରେ ଘର ଆଡ଼କୁ ଶେଷ ଥର ପାଇଁ ଥରେ ଚାହିଁ ଦେଇ ବେଗେ ବେଗେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲି, ଯୁଆଡ଼େ ଏ ଆଖି ଦି'ଟା ବାଟ କଢ଼େଇନେଲା । ବାଟ ଦି'ପଟେ ଗଛଗୁଡ଼ାକ ଅନ୍ଧାରରେ ପଥର ପାଲଟିଗଲା ପରି ଠିଆ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଯେମିତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ-ରାଜଜର କୋଉ ରୂପାକାଠି ପରଶରେ ସମସ୍ତେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ନିଦରେ, ଖାଲି ତା ଭିତରେ କୋଉଠି କେମିତି ଗୁଡ଼ାଏ ଜୁଲୁଜୁଲିଆ ପୋକ ପତରଫାଙ୍କରେ ଝଟକୁଥାନ୍ତି ରୂପା ତୁମ୍ବୁକି ପରି । ମୁଁ ଚାଲିଚି, ଗୋଟାଏ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁକରି । ବାଟ ଯେମିତି ଏ ଜୀବନରେ ମୋର ସରିବାର ନୁହେଁ । କେତେବେଳକେ ଟିକେ ଫରତା ହୋଇଗଲା । ବହଳ ଅନ୍ଧାର ଫିକା କରି ଗାଁ ଗଣ୍ଡା ବାରିହୋଇ ଦିଶିଲା । ଚାଲୁ ଚାଲୁ ହଠାତ୍ ଥକ୍କା ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଗଲି । ଆଗରେ ନଇ...

ଲେଖକ ପରିଚୟ :-

ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ସାହିତ୍ୟରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ଦାସ ଏକ ପରିଚିତ ନାମ । କୁମୁଡ଼ା ଜୟପୁରର ଜମିଦାର ରାଜକିଶୋର ଦାସଙ୍କ ତୃତୀୟ ପୁତ୍ରରୂପେ ଉପେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ୧୯୦୧ରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ତାଙ୍କର ପିତୃସା ଗୋପାଳ ବଲ୍ଲଭ ଦାସ ଉପେନ୍ଦ୍ର କିଶୋରଙ୍କୁ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଉପେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ଜଣେ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତି ପରେ କଟକ ରେଭେନ୍ସା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ । ସେଠାରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିବା ବେଳେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଡାକରାରେ ସେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେହି କାରଣରୁ ତାଙ୍କ ଛାତ୍ର ଜୀବନର ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଥିଲା । ତେବେ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସେ ଦେଶସେବା ଓ ସାହିତ୍ୟ ସାଧନାରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଥିଲେ । କେବଳ ଜଣେ ସାହିତ୍ୟ ସାଧକ ନୁହଁନ୍ତି; ସେ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ ଜଣେ ସଫଳ ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ । ରଙ୍ଗ

ଓ ତୂଳୀ ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜସ୍ୱ ସପ୍ନ, ସମ୍ଭାବନା ଓ ପରିକଳ୍ପନାକୁ ସେ ଚମତ୍କାର ଭଙ୍ଗରେ କାନ୍ଦାସରେ ରୂପ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ୧୯୭୨ରେ ଇହଲୀଳା ସମ୍ବରଣ କରିଥିଲେ । ଉପେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ଜୀବନକାଳ ଭିତରେ ଖଣ୍ଡିଏ ମାତ୍ର ଉପନ୍ୟାସ ‘ମଲାଜହ୍ନ’ ଲେଖିଥିଲେ । ସେହି ଆଧାରରେ ସେ ଜଣେ କାଳଜୟୀ ଔପନ୍ୟାସିକର ସମ୍ମାନ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ ରଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କର ଭୂମିକା ରହିଛି ।

ବିଷୟ ବସ୍ତୁ :-

ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ତୃତୀୟ ଦଶନ୍ଧିରେ ପ୍ରକାଶିତ ‘ମଲାଜହ୍ନ’ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ କ୍ଲାସିକ୍ ସୃଷ୍ଟିରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ । ସମସାମୟିକ ସମାଜର ଚିତ୍ର ବହନ କରି ଉପନ୍ୟାସଟି ନିଜସ୍ୱ ମୌଳିକତାରେ ବେଶ୍ ଭାସ୍ୱର । ଏକ କୁଳୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିବାରର କନ୍ୟା ସତୀ । ଜନ୍ମ ହେଲା ବେଳେ ବାପା ବଡ଼ ଶରଧାରେ ନାଁ ଦେଇଥିଲେ ସତ୍ୟଭାମା । ତା’ ପାଇଁ କିନ୍ତୁ ନାନା ପାରିବାରିକ କାଇଦା କଟକଣା, ସାମାଜିକ ବାଡ଼ବନ୍ଧନ । ହୁଏତ ତା’ ଥିଲା ସେତେବେଳ ସମୟର ପ୍ରଭାବ । ବାରବର୍ଷ ବୟସ ବେଳକୁ ବାପା ତା’ର ବାହାଘର ସ୍ଥିର କଲେ । ତା’ ପୁଣି ନିଜ ବୟସର ଜଣେ କୁସ୍ଥିତ କଦାକାର ଦୋଭେଇ ଜମିଦାରଙ୍କ ସହିତ । ବାହାଘରର ମାନେ ବୁଝିବାପୂର୍ବରୁ ପରିସ୍ଥିତିର ଚାପରେ ସତୀ ଶାଶୁଘର ଗଲା । ପିଲାଟି ଦିନରୁ ସେ ନିଜର ଅତି ପାଖଲୋକ ବୋଲି ଯାହାକୁ ଭାବିଥିଲା, ଯାହାକୁ ନେଇ ସେ ଅନେକ ସପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲା, ସେଇ ନାଥନନା ରହିଗଲେ ଅନେକ ପଛରେ । ତା’ର ନାରୀମନ ବିଦ୍ରୋହ କରିଉଠିଲା । ତା’ର ସ୍ୱାମୀ, ପୋଡ଼ାକାଠ ପରି ରଙ୍ଗ, ସେଥିରେ ମୁହଁଯାକ ବସନ୍ତର ଦାଗ ଯେମିତି ସିଇଁ ହୋଇଯାଇଛି । ଲାବଣ୍ୟର ଲେଶ ମାତ୍ର ଚିହ୍ନନାହିଁ । ଅଥଚ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମୁହଁ, ନାଥନନାଙ୍କର । ସେ ମୁହଁ ଲାବଣ୍ୟସିନ୍ଧୁ ପଖଳା ଚିର ପରିଚିତ ମୁହଁ, ବିଧାତାଙ୍କର ସବୁ ସୁନ୍ଦର

ସୃଷ୍ଟି ଯାହା ଦିହରେ ସାର୍ଥକ ହୋଇଯାଇଛି । ଦୁଇ ମୁହଁ ଭିତରେ କେତେ ପ୍ରଭେଦ, କେତେ ଫରକ ସତେ । ତୁଳନା କରିବାକୁ ସୁଦ୍ଧା ଲାଜମାଡ଼େ । ସ୍ଵାମୀ ହୁଏତ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି, ହେଲେ ସେ ବି ତ ଅପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇନଥିଲେ । ହେଲେ ତା' ମନର କଥା କିଏ ବୁଝିଲା ? ସତୀ ଆଉ ଭାବିପାରିଲା ନାହିଁ । ଯାବତୀୟ ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ଵେ ସ୍ଵାମୀଙ୍କୁ ସେ ସୀକାର କରିପାରିଲା ନାହିଁ । କେବଳ ଉପରକୁ ସମ୍ପର୍କ ଭିତରେ କିନ୍ତୁ ହାହାକାର, ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ।

ଘଟଣାଚକ୍ରରେ ସତୀକୁ ତା'ର ସାମୀ ମିଥ୍ୟା ଅଭିଯୋଗରେ ଘରୁ ତଡ଼ିଦେଲେ । ସେତେବେଳକୁ ସତୀର ବାପା ବୋଉ ହଲଜାରେ ଆରପାରିକୁ ଚାଲିଗଲେଣି । ତେବେ ନାଥନନା ସତୀକୁ ସହାୟତା ଦେବାପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ନିଜ ଘରକୁ ନେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଏକଥା ସମାଜ ଆଖିରେ ଦୋଷାବହ ମନେ ହୋଇଛି । ଗାଁ ଭାଇମାନେ ନାଥନନାଙ୍କୁ ନିଆଁ ପାଣି ଅଟକ କରିଛନ୍ତି । ସମାଜ ବାସନ୍ଦ କରିଛନ୍ତି । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକ ନାଥନନା ବେଶ୍ ଅପମାନିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ତେବେ ବି ସେ ସତୀକୁ ଛାଡ଼ିପାରିନାହାନ୍ତି । ଆଦରର ନାଥନନାଙ୍କୁ କିନ୍ତୁ ଅପମାନରୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ସତୀ ଘର ଛାଡ଼ିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଛି । ନାଥନନାଙ୍କ ଅଜାଣତରେ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିଏ ଲେଖି ସତୀ ଘରଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଇଛି ।

ଉପନ୍ୟାସଟିର ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀ ବେଶ୍ ଚମତ୍କାର । ଭାଷା ସରଳ ଓ ପ୍ରାଣସ୍ଵର୍ଣ୍ଣୀ । ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନରେ ଔପନ୍ୟାସିକ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ଏବଂ ତତ୍କାଳୀନ ସମାଜର ନିଖୁଣ ଚିତ୍ରଣରେ ଯତ୍ନବାନ୍ । 'ମଲାଜହ୍ନ' ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ସାମାଜିକ ଜୀବନର ଏକ ସାର୍ଥକ ଓ ବିଶୁଦ୍ଧ ଦସ୍ତାବିଜ୍ ହୋଇପାରିଛି ।

କଠିନ ଶବ୍ଦାର୍ଥ

- ୧ । ଚିପଣା - ସ୍ଵାରକଲିପି, ଜାତକର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବିବରଣୀ ।
- ୨ । ଦୋଭେଇ - ଦୋବେଇ- ଦ୍ଵିତୀୟବାର ବିବାହିତ ପୁରୁଷ
- ୩ । ହେଲମେଲ - ମିଳାମିଶା, ଘନିଷ୍ଠତା
- ୪ । ଆଶକାଠି - ଚିତାଲେଖା କାଠି
- ୫ । ମହତାପ - ଶୁଭ୍ର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା, ଚନ୍ଦ୍ରଭଦିଆ ବାଣ
- ୬ । ଡବଡବି - ଯେ ସ୍ଥାନ କାଳ ପାତ୍ର ବିଚାର ନକରି ଅନବରତ ଗପେ ।
- ୭ । ଦୂରନ୍ତ - ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶ, ଯାହାକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ।
- ୮ । ଅପନ୍ତରା - ଅଗମ୍ୟ ଅ ଲ
- ୯ । ଟସ୍ଵର - ଡସ୍ଵର, ଚୋର
- ୧୦ । ପରାକତ - ପ୍ରଶସ୍ତ, ପର୍ଜା
- ୧୧ । ବସନ୍ତରା - ପଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତିରେ ତୁଳସୀ ଚଉରାରେ ଦିଆଯାଉଥିବା ସଜ୍ଜିତ୍ର ଘଡ଼ି ।
- ୧୨ । କୃତାର୍ଥ - କୃତକାର୍ଯ୍ୟ, ସବୁଷ୍ଟ
- ୧୩ । ଆରଦୋଳି- ଜଞ୍ଜାଳ
- ୧୪ । ଅନିର୍ବଚନୀୟ- ବର୍ଣ୍ଣନାତୀତ
- ୧୫ । ଓଲଗି - ନମସ୍କାର, ପ୍ରଣାମ

- ୧୬ । ପ ଗବ୍ୟ - ଗାଈ ମୃତ, ଗୋବର, କ୍ଷୀର, ଘିଅ ଓ ଦହିର ମିଶ୍ରଣ
 ୧୭ । ଅବ୍ୟାଜ - ନିଷ୍ପତ୍ତ
 ୧୮ । ଠଣା - କାନ୍ଥକୁରା, ମାଟିକାନ୍ଥରେ ଛୋଟ ଜିନିଷଟିଏ ରଖିବାପାଇଁ
 କରାଯାଇଥିବା ସ୍ଥାନ ବିଶେଷ ।
 ୧୯ । ଦହଗଞ୍ଜ - ହଳରାଣ, କଲବଲ, ଯନ୍ତ୍ରଶାଳ

ନମୁନା ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

(କ) ୧ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଉ ର ମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ।

୧. ବାପା ବଡ଼ ଶରଧାରେ ସତୀର ଜନ୍ମବେଳର ନାଁ କ'ଣ ଦେଇଥିଲେ ?
 (କ) ଅନୁପମା (ଖ) ନିରୁପମା
 (ଗ) ସତ୍ୟଭାମା (ଘ) ପ୍ରିୟତମା
୨. କାହାର ନାଁ ସାଙ୍ଗେ ବାହାର ଭିତର କୋଉଟା ତ ଚିକେ ମିଳୁ ନଥିଲା ?
 (କ) ସତୀ (ଖ) ସୌରଭୀ
 (ଗ) ଚଇତା (ଘ) ନାଥନନା
୩. ସତୀ ଦୁଷ୍ଟପଣର ଗୋଟିଏ ଝିଅ ବୋଲି ସେଆଡ଼କୁ କିଏ ଏକାବେଳକେ
 ଆଖି ବୁଜି ଦେଇଥିଲେ ?
 (କ) ସାଙ୍ଗସାଥୀ (ଖ) ବାପାମା
 (ଗ) ଗାଁ ଲୋକେ (ଘ) ବଡ଼ମା
୪. ବୋଉ ଅଜାଣତରେ ପାନପେଡ଼ିରୁ ବେଶୀକରି ଦି'ଖଣ୍ଡ ପାନ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ

ସତୀ କୁଆଡ଼କୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ?

- (କ) ଗାଁ ଡୋରା (ଖ) ଗହୀର ବିଲ
(ଗ) ସାଇଆଡ଼େ ଟିକେ ବୁଲିଆସିବାକୁ (ଘ) ମାମୁଁ ଘର

୫. ଘର ଝିଅ, ପର ତ ଆଉ ଆସିବେ ନାହିଁ ଆକଟିବାକୁ – ଏକଥା କିଏ କହିଲେ ?

- (କ) ନାଥନନା (ଖ) ବୋଉ
(ଗ) ଜମିଦାର (ଘ) ବାପା

୬. ନିଉଛଣା ଜୀବନର ନିଲଜ କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକୁ କାଗଜ ଉପରେ କିଏ ଢାଳି ଦେଇଛି ?

- (କ) ସତୀ (ଖ) ନାଥନନା
(ଗ) ବଉଳ (ଘ) ନିଶି

୭. ପା ବର୍ଷବେଳୁ, ଭଲକରି ଜ୍ଞାନ ହେବା ଆଗରୁ, ସମସ୍ତେ ତ ଆମ କୁଳରେ ପୁଣି ବାହା ହୁଅନ୍ତି – ଏକଥା କିଏ କହିଛି ?

- (କ) ସତୀର ବୋଉ (ଖ) ସତୀ
(ଗ) ନାଥନନା (ଘ) ଜମିଦାର

୮. ଗାଁର କେଉଁ ପଟେ ଯୋରଟି ଲମ୍ବି ଯାଇଥିଲା ?

- (କ) ପୂର୍ବ (ଖ) ପଶ୍ଚିମ
(ଗ) ଉତ୍ତର (ଘ) ଦକ୍ଷିଣ

୯. ସତୀ କଇଁଫୁଲ ଡୋଳିବା ପାଇଁ କେଉଁ ପାଣିରେ ପଶିଥିଲା ?

୨୯୮

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

(କ) ନଦୀ

(ଖ) ନାଳ

(ଗ) ଯୋର

(ଘ) ପୋଖରୀ

୧୦. ମଲ୍ଲୁନାଇଁ ବୁଡ଼ି ସିଆଡ଼େ, ଅଲକ୍ଷଣୀ ଟୋକି ! କିଏ କାହାକୁ କହିଛି ?

(କ) ବୋଉ ସତୀକୁ

(ଖ) ନାଥନନା ସତୀକୁ

(ଗ) ଜମିଦାର ସତୀକୁ

(ଘ) ବାପା ସତୀକୁ

୧୧. ସତୀର ବାପାଙ୍କ ନାଁ କ'ଣ ?

(କ) ବୈଷ୍ଣବ ଦାଶ

(ଖ) ଅନାଦି ମିଶ୍ର

(ଗ) ଶରତ ପଣ୍ଡା

(ଘ) ଭରତ ପତି

୧୨. ସତୀର ବାପା ଦାଣ୍ଡଘରେ ବସି କ'ଣ ଲେଖୁଥିଲେ ?

(କ) ଚିଠି

(ଖ) ବହି

(ଗ) କବିତା

(ଘ) ପୋଥି

୧୩. ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ କାନଗୋଇର ଝିଅ ନାଁ କ'ଣ ?

(କ) ରୂପା

(ଖ) ସୁନା

(ଗ) ହୀରା

(ଘ) ମୋତି

୧୪. ଦିନେ ଦିନେ ଖରାବେଳେ ସତୀ ବୋଉ ପାଖରେ ବସି କ'ଣ ପଢ଼ୁଥାଏ ?

(କ) ଭାଗବତ

(ଖ) ରାମାୟଣ

(ଗ) ହରିବଂଶ (ଘ) ଗୋପୀଭାଷା

୧୫. ସତୀ ଆଉ ବଉଳ ମିଶି କେଉଁଥିରେ ତଳା ତିଆରି କରୁଥିଲେ ?

(କ) ମାଟିରେ (ଖ) ସୋଲରେ

(ଗ) କାଗଜରେ (ଘ) ପତରରେ

୧୬. ବାହାଘର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଗୋଟାଏ ଅମୁହାଁ ଦେଉଳ ବୋଲି କାହାକୁ ଲାଗୁଥିଲା ?

(କ) ସତୀକୁ (ଖ) ନାଥନନାକୁ

(ଗ) ସଇତାକୁ (ଘ) ସତୀର ବୋଉକୁ

୧୭. କଇଁଫୁଲ ତୋଳିଲାବେଳେ ଯୋର ବନ୍ଧ ଉପରେ ସତୀ କାହାକୁ ଦେଖିଲା ?

(କ) ବାପା (ଖ) ବୋଉ

(ଗ) ନାଥନନା (ଘ) ବଉଳ

୧୮. ଗାଁ ଜମିଦାର ସତୀର କେଉଁଠିକି ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ନାଥନନା ମତ୍ତବ୍ୟ ଦେଲେ ?

(କ) ମଥାର ମଣିକୁ (ଖ) ଗୋଡ଼ ଆଙ୍ଗୁଳିକୁ

(ଗ) ଓଳି ତଳକୁ (ଘ) ଦେହର ମଳିକୁ

୧୯. ଆଳିଆରୁ ପାନତକ ଉଠାଇ ନେଇ ନାଥନନା କେଉଁଠାକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଲେ ?

(କ) ଦୁଆରକୁ (ଖ) ଦାଣ୍ଡକୁ

(ଗ) ବାରିକୁ (ଘ) ନଳାକୁ

୨୦. କେଉଁଥିରେ ସତୀର ସବୁଦିନେ ଶରଧା ?

୩୦୦

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

(କ) ପୁଲରେ

(ଖ) ଖେଳରେ

(ଗ) ନାଟରେ

(ଘ) ରାକ୍ଷଣୀରେ

୨୧. କାହାକୁ ଟାଣ ଟାଣ କଥା କହିପକେଇଥିବାରୁ ସତୀର ମନ ଖରାପ ହେଉଥିଲା ?

(କ) ବାପାଙ୍କୁ

(ଖ) ନାଥନନାଙ୍କୁ

(ଗ) ବୋଉଙ୍କୁ

(ଘ) ଜମିଦାରଙ୍କୁ

୨୨. ସତୀର ବଉଳ କିଏ ?

(କ) ଅରୁତାର ସ୍ତ୍ରୀ

(ଖ) ଜମିଦାରଙ୍କ ପୋଇଲି

(ଗ) ନାଥନନାଙ୍କ ଭଉଣୀ

(ଘ) ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଝିଅ

୨୩. ସତୀ ହାତରେ କ'ଣ ଧରି ଚିତା ଲେଖିବାରେ ଲାଗିଗଲା ?

(କ) ଦୀପ

(ଖ) ଡିବି

(ଗ) ଲଣ୍ଠନ

(ଘ) ମହମବତୀ

୨୪. ସତୀର ବଉଳର ନାଁ କ'ଣ ?

(କ) ପୁଷି

(ଖ) ଶଶୀ

(ଗ) ନିଶି

(ଘ) ମୂଷି

୨୫. ବାହାଘର ଦିନଠାରୁ ତା' ଜୀବନ ଗୋଟିକ ଲାଗି ଏଆଡ଼େ କ'ଣ ଗଢ଼ା ହେଉଛି ବୋଲି ସତୀ କହିଛି ?

(କ) ଗଳାହାର

(ଖ) ସୁନାଚୂଡ଼ି

(ଗ) ହୀରାମୁଦି

(ଘ) ଲୁହା ଶିକୁଳି

୨୬. କାହାକୁ ଇନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର ତାଙ୍କ ଜିଦ୍‌ରୁ ଟଳେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ?
- (କ) ସତୀର ବାପାଙ୍କୁ (ଖ) ନାଥନନାଙ୍କୁ
(ଗ) ଜମିଦାରଙ୍କୁ (ଘ) ଅରୁତାକୁ
୨୭. ମୁଁ ତ ଜୀବନ ଥାଉଁ ସତୀକି ସେ ବୁଢ଼ାଟା ସାଙ୍ଗେ ବାହା ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ – ଏ କଥା କିଏ କହିଛି ?
- (କ) ସତୀର ବାପା (ଖ) ସତୀର ବୋଉ
(ଗ) ନାଥନନା (ଘ) ସତୀର ମାମୁ
୨୮. ବରଟା ବୁଢ଼ା ଆଉ ଦୋଭେଇ ବୋଲି ବାହାଘର ଭାଙ୍ଗିଦେବାକୁ କିଏ କହିଲେ ?
- (କ) ସତୀର ବୋଉ (ଖ) ନାଥନନା
(ଗ) ସତୀର ବାପା (ଘ) ସତୀର ବଉଳ
୨୯. ବାହାଘର ସମ୍ପନ୍ନ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ କିଏ ରାଜି ହେଲେନାହିଁ ?
- (କ) ସତୀ (ଖ) ନାଥନନା
(ଗ) ସତୀର ବାପା (ଘ) ଜମିଦାର
୩୦. ନାଥନନାଙ୍କ ବୋଉକୁ ସତୀ କ'ଣ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲା ?
- (କ) ମାଉସୀ (ଖ) ବଡ଼ମା
(ଗ) ଅପା (ଘ) ଆଜ୍ଞ
୩୧. ସତୀର ବର କିପରି ଥିଲା ?
- (କ) ଦରବୁଢ଼ା, ତ୍ରିପଟ୍ଟ କଳା (ଖ) ଗୋରା, ସରୁ

୩୦୨

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

(ଗ) ପତଳା, ଡେଙ୍ଗା (ଘ) ଗେଡ଼ା, କଣା

୩୨. ନାଥନନା ଅଭିମାନ କରି କାହିଁକି ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ?

- (କ) ସତୀ ତାଙ୍କୁ ନମସ୍କାର ନ କରିବାରୁ
(ଖ) ନାଥନନାଙ୍କ ହାତକୁ ସତୀ ପାନ ନ ଦେବାରୁ
(ଗ) ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଗୀତ ନ ଗାଇବାରୁ
(ଘ) ତାଙ୍କ କଥାରେ ନୀତ ନ କରିବାରୁ

୩୩. ରଙ୍ଗଣୀ ପୁଲଗୁଡ଼ା ସତୀ ଉପରେ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇ କ'ଣ ହେବ ବୋଲି ବଢ଼ଳ କହିଲା ?

- (କ) କୁଆଁର ପୁନେଇ ପୂଜା (ଖ) ମଧୁଶଯ୍ୟା
(ଗ) ପୁଲହାର (ଘ) ପିଲାଖେଳ

୩୪. ବରଘର ସତୀକୁ ନେବା ପାଇଁ କ'ଣ ପଠେଇଲେଣି ବୋଲି ବଢ଼ଳ କହିଲା ?

- (କ) ଚିଠି (ଖ) ଦୂତ
(ଗ) କ (ଘ) ପିଆଦା

୩୫. କେଉଁ ଜିନିଷ ପରି ଏ ଝିଅଗୁଡ଼ାକୁ ଗୋଟାଏ କାହା ବେକରେ ଛଦିଦେଲେ ଏ ମା' ମାନଙ୍କର କ'ଣ ସରେ ବୋଲି ସତୀ କହିଛି ?

- (କ) ଜମିବାଡ଼ି (ଖ) ଘରଦ୍ୱାର
(ଗ) ଠାକୁର ବାସନ (ଘ) ଘରର ଚଳନ୍ତି ଜିନିଷ

୩୬. କେତେ ବର୍ଷରେ ନାଥର ଘାଟି ଥିଲା ବୋଲି ବଡ଼ମା' କହିଲେ ?

- (କ) ବାଇଶ ବର୍ଷରେ (ଖ) ବାର ବର୍ଷରେ
(ଗ) ବାଉନ ବର୍ଷରେ (ଘ) ସାଠିଏ ବର୍ଷରେ

୩୭. ସତୀ କେଉଁଦିନ ନାଥନନାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲା ?

- (କ) ନାଥନନାଙ୍କ ଜନ୍ମଦିନରେ (ଖ) କୁଆଁର ପୁନେଇଁରେ
(ଗ) ନିଶିର ବାହାଘରରେ (ଘ) ନାଥନନାଙ୍କ ବାହାଘରରେ

୩୮. ସତୀ ଦଣ୍ଡକରେ କେତେ ପିଠା ଗଢ଼ି ଥୋଇ ଦେଲାଣି ବୋଲି ବଡ଼ ମା' କାହାକୁ କହିଲେ ?

- (କ) ଅପୂର୍ବକୁ (ଖ) ନେତବୋଉ ଖୁଡ଼ାଙ୍କି
(ଗ) ନାଥନନାକୁ (ଘ) ବଉଳକୁ

୩୯. ଭୟ ଆଉ ଭାବନାରେ ଦରମରା ହୋଇ ସତୀ ଦିନରାତି ଖାଲି ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ରହିଲା କାହିଁକି ?

- (କ) ତା'ର ଶାଶୁଘରକୁ ଯିବା ଆୟୋଜନ ହେବାରୁ
(ଖ) ତାକୁ ଜ୍ୱର ହେବାରୁ
(ଗ) ନାଥନନା ନ ଆସିବାରୁ
(ଘ) ତା' ବୋଉଙ୍କର ଦେହ ଖରାପ ହେବାରୁ

୪୦. କାହାକୁ ବଳିଦେବାକୁ ନେଲାବେଳେ ତା' ଆଖିର କରୁଣା ମିନତି କେହି ଶୁଣନ୍ତି ନାହିଁ ?

- (କ) ସିଂହ ଛୁଆକୁ (ଖ) ନିରାହ ଛେଳିଛୁଆକୁ
(ଗ) ବାଘ ଛୁଆକୁ (ଘ) ମଇଁଷି ଛୁଆକୁ

୪୧. କେଉଁଦିନ ସତୀ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଅଚେତ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲା ?

- (କ) ତା' ବାହାଘର ଦିନ (ଖ) କୁଆଁର ପୁନେଇଁ ଦିନ
(ଗ) ଶାଶୁଘରକୁ ଯିବାଦିନ (ଘ) ନାଥନନାଙ୍କ ଜନ୍ମଦିନ

୪୨. ସତୀର ସବାରୀ କବାଟ ଫାଙ୍କରେ କାହା ଦିହ ଦିଶୁଥିଲା ?

- (କ) ତା' ବାପାଙ୍କର (ଖ) ତା' ବୋଉର
(ଗ) ଜମିଦାରଙ୍କର (ଘ) ନାଥନନାଙ୍କର

୪୩. ଶାଶୁଘର ଯିବାପାଇଁ ସତୀକୁ କେତେ ସମୟ ଲାଗିଥିଲା ?

- (କ) ଗୋଟିଏ ରାତି (ଖ) ଗୋଟିଏ ଦିନ
(ଗ) ଦୁଇଦିନ (ଘ) ଗୋଟିଏ ଓଳି

୪୪. ସତୀ ବରର ମୁହଁ ଯାକ କ'ଣ ସିଲିଁ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ?

- (କ) ଅବିର ରଙ୍ଗ (ଖ) କଟାଦାଗ
(ଗ) ବସନ୍ତର ଦାଗ (ଘ) ପୋଡ଼ାଦାଗ

୪୫. ସତୀ ତା' ସାମାଜର କ'ଣ ଥିଲା ?

- (କ) ପ୍ରଥମ ସ୍ତ୍ରୀ (ଖ) ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ତ୍ରୀ
(ଗ) ରକ୍ଷିତା (ଘ) ତୃତୀୟ ସ୍ତ୍ରୀ

୪୬. ସାମାଜ ମୁହଁ ଦେଖିବାପରେ ସତୀ ଯେଉଁ ଲାବଣ୍ୟସିନ୍ଧୁପଖିଲା ତିର ପରିଚିତ ମୁହଁଟି ମନେ ପକାଇଲା ତାହା କାହାର ?

- (କ) ନାଥନନାଙ୍କର (ଖ) ତା' ବାପାଙ୍କର
(ଗ) ତା' ବଉଳର (ଘ) ତା' ବୋଉଙ୍କର

୪୭. ଶାଶୁଘରେ ସତୀ ବସିଥିବା କୋଠରୀରେ କ'ଣ ମୋଟେ ନଥିଲା ?

- (କ) ବିଜୁଳିବତୀ (ଖ) ଖଟ
(ଗ) ଆଲମାରି (ଘ) ଜଳାକବାଟି

୪୮. ସତୀର ସଉତୁଣୀର ପୁଅ ନାଁ କ'ଣ ?

- (କ) ହଟ (ଖ) ବଟ
(ଗ) ନଟ (ଘ) ଜଟ

୪୯. ତା' ବାପାକୁ କିଏ ଓଷଦ କରିଛି ବୋଲି ନଟ କହିଲା ?

- (କ) ଧାଉଁମା (ଖ) ନୂଆ ମା
(ଗ) ଜେଜେମା (ଘ) କେହିନୁହେଁ

୫୦. ସତୀର ଶାଶୁଘରେ ପକ୍କା କୁଅଟି କେଉଁଠି ଥିଲା ?

- (କ) ଦାଣ୍ଡପଟେ (ଖ) ବାଡ଼ିପଟେ
(ଗ) ପିଣ୍ଡାତଳେ (ଘ) ମଝି ଅଗଣାରେ

୫୧. ଶାଶୁଘରେ ସତୀର ସକାଳ ଓଳିଟା କିପରି କଟେ ?

- (କ) ଶଶୁର ସେବାରେ (ଖ) ସାମୀ ସେବାରେ
(ଗ) ଶାଶୁଙ୍କ ସେବାରେ (ଘ) ପୂଜା କରିବାରେ

୫୨. ସତୀଠାରୁ ଭଣ୍ଡାର ଘର ଚାରି କିଏ ମାଗିନେଲେ ?

- (କ) ତା' ଶାଶୁ (ଖ) ତା' ସାମୀ
(ଗ) ନଟ (ଘ) ସଉରଭୀ

୫୩. କପିଳେଶ୍ଵରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାପାଇଁ କେତେଖଣ୍ଡ ସବାରୀ ଯୋଗାଡ଼ ହୋଇଥିଲା ?

- (କ) ଖଣ୍ଡେ (ଖ) ଦୁଇଖଣ୍ଡ
(ଗ) ତିନିଖଣ୍ଡ (ଘ) ପା ଖଣ୍ଡ

୫୪. ସତୀକୁ ଦେଖିଯିବାକୁ ବାପାସାତ୍ତେ କାହାକୁ ପଠାଇଥିଲେ ?

- (କ) ନିଧୁଆ (ଖ) ପାଣୁଆ
(ଗ) ସଇତା (ଘ) ନାଥୁଆ

୫୫. ବୁଢ଼ା ଚାକର ସଇତା ସତୀକୁ କେଉଁ ନାଁରେ ସମ୍ବୋଧନ କରୁଥିଲା ?

- (କ) ସତୀମା (ଖ) ବୁଢ଼ିଆ
(ଗ) ବୁଢ଼ୀ (ଘ) କୁନିମା

୫୬. ନଟର ଜାଆଁଳା ବାଳ କେଉଁ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ପକାଇବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା ?

- (କ) ନୀଳକଣ୍ଠେଶ୍ଵର (ଖ) ବାଲୁକେଶ୍ଵର
(ଗ) କପିଳେଶ୍ଵର (ଘ) ଭୁବନେଶ୍ଵର

୫୭. ନାଥନନା କେତେଟଙ୍କା ଦେଇ ରାତିକ ପାଇଁ ଆଶ୍ରୟ ଦେବାପାଇଁ ସାହୁକୁ କହିଲେ ?

- (କ) ତିନୋଟି ଟଙ୍କା (ଖ) ଟଙ୍କାଟିଏ
(ଗ) ଯୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା (ଘ) ଚାରି ଟଙ୍କା

୫୮. ଜମିଦାରଙ୍କ ଅସଲ ନାଁ କ'ଣ ?

- (କ) ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର (ଖ) ନରହରି ମିଶ୍ର

(ଗ) ସାତାକାନ୍ତ ମହାନ୍ତି (ଘ) ଅରୁତ ମିଶ୍ର

୫୯. କଟକ ଛାଡ଼ି ନାଥନନା ଓ ସତୀ କେଉଁ ଗାଡ଼ିରେ ଗାଁକୁ ଗଲେ ?

(କ) ରେଳଗାଡ଼ି (ଖ) ବଳଦଗାଡ଼ି

(ଗ) ଶୂନଗାଡ଼ି (ଘ) ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି

୬୦. ରେଳଗାଡ଼ିରେ ଯାଇ ସତୀ ଓ ନାଥନନା କେଉଁ ସହରରେ ଓହ୍ଲାଇଲେ ?

(କ) ପୁରୀ (ଖ) କଟକ

(ଗ) କଲିକତା (ଘ) ବାଲେଶ୍ଵର

୬୧. ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସତୀ ସହିତ ପିଲାଦିନେ କ'ଣ ବସିଥିଲେ ?

(କ) ବଉଳ (ଖ) ସଙ୍ଗାତ

(ଗ) ଅଶୋକା (ଘ) ମକର

୬୨. ନାଥନନାଙ୍କ ପୁରୀ ନାଁ କ'ଣ ?

(କ) ଗୋପୀନାଥ ପହରାଜ (ଖ) ଲୋକନାଥ ତ୍ରିପାଠୀ

(ଗ) ଯଦୁନାଥ ମହାପାତ୍ର (ଘ) ପ୍ରିୟନାଥ ପାଣିଗ୍ରାହୀ

୬୩. କଟକରେ ସତୀ ପାଖରେ ଥିବା ଚାକରାଣୀର ନାଁ କ'ଣ ?

(କ) ପୂରବୀ (ଖ) ମାଧବୀ

(ଗ) ସାଧବୀ (ଘ) କରବୀ

୬୪. ସତୀର ବାପା ବୋଉ ଚାଲିଗଲା ପରେ ବୁଢ଼ା ଚାକର ସଇତା କାହା ଘରେ କାମ କରୁଥିଲା ?

(କ) ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ର (ଖ) ଅରୁତ ମାହାନ୍ତି

(ଗ) ଲୋକନାଥ ତ୍ରିପାଠୀ (ଘ) ସଦାଶିବ ଦାସ

୨୪. ମୁହଁ ଯୋଡ଼ା ବାମୁଣଗୁଡ଼ାକ କେଉଁଠାରେ ନିଶାପ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ସଇତା କହିଲା ?

(କ) ଗାଁ ଚଉପାଡ଼ୀରେ (ଖ) ଭାଗବତ ଚୁଙ୍ଗୀରେ

(ଗ) ଝୁଲଣ ମଣ୍ଡପରେ (ଘ) ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ

୨୫. ସତୀ ଜୀବନରେ କାହାକୁ ତା' ନିଜର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥିଲା ?

(କ) ବଉଳ ନିଶିକୁ (ଖ) ବୁଢ଼ାଚାକର ସତିଆକୁ

(ଗ) ନାଥନନାକୁ (ଘ) ସାମୀ ନରହରି ମିଶ୍ରକୁ

୨୬. ନାଥନନା ଘରେ ବସି କାମ ଚଳିଲା ଭଳି କ'ଣ ଗୋଟାଏ ସଜାଡ଼ୁଥିଲେ ?

(କ) ବାଗୁଲିଖଡ଼ା (ଖ) ବନ୍ଦୀଖଡ଼ା

(ଗ) ଖେପାଜାଲ (ଘ) ପାଶିଜାଲ

୨୭. 'ମଲାଜହ୍ନ' ଉପନ୍ୟାସର ଲେଖକ କିଏ ?

(କ) କାହ୍ନୁ ଚରଣ ମହାନ୍ତି (ଖ) ଶାନ୍ତନୁ କୁମାର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ

(ଗ) ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି (ଘ) ଉପେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ଦାସ

୨୯. 'ମଲାଜହ୍ନ' ଉପନ୍ୟାସର ନାୟକ କିଏ ?

(କ) ଦାସନନା (ଖ) ନାଥନନା

(ଗ) ପୁନନା (ଘ) ବୁଢ଼ାନନା

୩୦. 'ମଲାଜହ୍ନ' ଉପନ୍ୟାସର ନାୟିକାର ନାମ କ'ଣ ?

(କ) ସତୀ (ଖ) ନେତୀ

(ଗ) ପ୍ରୀତି (ଘ) ଗୀତି

୧୧. ସତୀର ଶାଶୁଘର ଗାଁ ନାଁ କ'ଣ ?

(କ) ଗୋବିନ୍ଦପୁର (ଖ) ମଦନପୁର

(ଗ) ମୁକୁନ୍ଦପୁର (ଘ) ବନମାଳିପୁର

୧୨. ସତୀଠାରୁ ତା'ର ବଉଳ ନିଶିର ବୟସ କେତେ ବର୍ଷ ସାନ ହେବ ?

(କ) ଚାରିବର୍ଷ (ଖ) ବର୍ଷେ

(ଗ) ଦୁଇବର୍ଷ (ଘ) ତିନିବର୍ଷ

୧୩. ବୟସରେ ସାମା କାହା ସାଙ୍ଗର ହେବେ ବୋଲି ସତୀ ଅନୁମାନ କରିଛି ?

(କ) ନାଥନନାଙ୍କ ସାଙ୍ଗର (ଖ) ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗର

(ଗ) ସତୀଆ ସାଙ୍ଗର (ଘ) ଅରୁତା ସାଙ୍ଗର

୧୪. ସତୀକୁ ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ଅନ୍ଧାରରେ ତା'ର ସାମାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ କେଉଁଠାରେ ଖୁବ୍ ଯୋରରେ ବାଡ଼େଇ ହୋଇଗଲା ?

(କ) କାନ୍ଥରେ (ଖ) କବାଟରେ

(ଗ) ଖଟ ଦିହରେ (ଘ) ଦୁଆରବନ୍ଧରେ

୧୫. ନଟ ସତୀକୁ କ'ଣ ବୋଲି କହି ତାକୁଥିଲା ?

(କ) ମାଉସୀ (ଖ) ନୂଆମା

(ଗ) ବୋଉ (ଘ) ଅପା

୧୬. ସତୀର ଶାଶୁଘରେ ଥିବା ଧାଇମା'ର ନାଁ କ'ଣ ?

(କ) ବନଲତା (ଖ) ତଅପୋଇ

୩୧୦

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

(ଗ) ସଉରଭୀ

(ଘ) ଆଶାଲତା

୭୭. ସତୀର ଶାଶୁକୁ କେଉଁ କାମରେ ଦଣ୍ଡେ ପୁରୁସତ୍ ନଥାଏ ?

(କ) ଘର କାମରେ

(ଖ) ଠାକୁରପୂଜାରେ

(ଗ) ରନ୍ଧାବତ୍ତାରେ

(ଘ) ଅତିଥି ଚର୍ଚ୍ଚାରେ

୭୮. କେଉଁ ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଚଢ଼ି ନଟ ଖେଳୁଥିଲା ?

(କ) ମାଟିଘୋଡ଼ା

(ଖ) କାଠଘୋଡ଼ା

(ଗ) ବେତଘୋଡ଼ା

(ଘ) ଲୁହାଘୋଡ଼ା

୭୯. ସତୀର ସାମୀ ତାକୁ କେଉଁଘର ଚାବି ମାଗିଲେ ?

(କ) ଶୋଇବାଘର

(ଖ) ଭଣ୍ଡାରଘର

(ଗ) ଖମାରଘର

(ଘ) ଠାକୁରଘର

୮୦. ସତୀକୁ ଭଣ୍ଡାରଘର ଚାବି କିଏ ଦେଇଥିଲେ ?

(କ) ସାମୀ

(ଖ) ଶାଶୁ

(ଗ) ସଉରଭୀ

(ଘ) ଚମ୍ପାମା'

୮୧. କେତେ ଦିନରେ ଶାଶୁ ପୁରୀରୁ ଫେରିଆସିବେ ବୋଲି ସତୀକୁ କହିଲେ ?

(କ) ମାସ ଦୁଇଟାରେ

(ଖ) ମାସ ଛଅଟାରେ

(ଗ) ମାସ ଚାରିଟାରେ

(ଘ) ମାସ ଗୋଟାକରେ

୮୨. ସେଦିନ ରାତିରେ ସାହୁ ନାଥନନା ଓ ସତୀକୁ କ'ଣ ଜଳଖିଆ ଖାଇବାକୁ ଦେଇଥିଲା ?

- (କ) ଛେନାଗଜା (ଖ) ରସଗୋଲା
(ଗ) କ୍ଷୀରଗଜା (ଘ) ମାଲପୁଆ

୮୩. ସତୀର ସାମୀ ସତୀକୁ କେଉଁଠାକୁ ନେଇଯିବାପାଇଁ ନାଥନନାଙ୍କୁ କହିଲେ ?

- (କ) ସତୀର ବାପଘରକୁ (ଖ) ସହରର ବେଶ୍ୟାପଡ଼ାକୁ
(ଗ) ଅନାଥାଶ୍ରମକୁ (ଘ) ମହିଳା ନିକେତନକୁ

୮୪. ସତୀର ଭାବନାରେ କେଉଁ ଜାତିଟା ସବୁଠୁଁ ନିଉଛଣା, ସବୁଠୁଁ ହତଭାଗ୍ୟ ?

- (କ) ପୁରୁଷ ଜାତିଟା (ଖ) ମଣିଷ ଜାତିଟା
(ଗ) ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତିଟା (ଘ) ଭିକାରୀ ଜାତିଟା

୮୫. ନାଥନନାଙ୍କ ହାତକୁ ଗରମ ପାଣିରେ ଧୋଇଦେଇ ସତୀ କେଉଁ ତେଲ ପଟିବାନ୍ଧି ଦେଲା ?

- (କ) ସୋରିଷ ତେଲ (ଖ) ରାଶିତେଲ
(ଗ) ନଡ଼ିଆ ତେଲ (ଘ) ଜଡ଼ାତେଲ

୮୬. ନାଥନନା ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ତାଙ୍କ ପଢ଼ିବା ଦିନର କ'ଣ ସବୁ ସଜାଡ଼ି ରଖୁଥିଲେ ?

- (କ) ପୁରୁଣା ଖାତା (ଖ) ପୁରୁଣା ବହି
(ଗ) ପୁରୁଣା ଚିଠି (ଘ) ପୁରୁଣା ସାଟିଫିକେଟ୍

୮୭. ଅରୁଚି କେଉଁ ପଦବୀରେ ଥିଲେ ?

- (କ) ଗାଁ ପ ।ୟତର ସରପ (ଖ) ଗ୍ରାମ ସଭାର ମୁଖ୍ୟ
(ଗ) ଗାଁ ଚାଟଶାଳୀର ମାଷ୍ଟର (ଘ) ଗାଁ ଡାକଘରର ପୋଷ୍ଟମାଷ୍ଟର

୮୮. ସଇତା ଲୁଗା କାନି ଭିତରୁ କ'ଣ କାଢ଼ି ସତୀକୁ ଦେଲା ?

- (କ) ଗୋଟିଏ ନୋଟ୍ ବିଡ଼ା (ଖ) ଖଣ୍ଡେ ଧଳା କାଗଜ
(ଗ) ହଳେ ପେଣ୍ଡିଫୁଲ (ଘ) ପଟେ ସୁନା ଶଙ୍ଖା

୮୯. ତା' ନାଁରେ କିଏ ଏତଲା ଦେବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ଅରୁଚା ଶୁଣିଲା ?

- (କ) ନାଥନନା (ଖ) ସତୀ
(ଗ) ସଇତା (ଘ) ପ୍ରଭାକର

୯୦. ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରେ କ'ଣ ଛୁଇଁ ଶପଥ କରିଗଲେ ?

- (କ) ଭାଗବତ ପୋଥି (ଖ) ମହାପ୍ରସାଦ
(ଗ) ପଇତା (ଘ) ତୁଳସୀଚଉରା

୯୧. ସତୀ ସାହିର କାହା ଘରକୁ ଯିବାପାଇଁ ଚାହୁଁଥିଲା ?

- (କ) ଅରୁଚି ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଘରକୁ (ଖ) ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରକୁ
(ଗ) ସଇତା ଘରକୁ (ଘ) ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ କାନଗୋଇ ଘରକୁ

୯୨. ସତୀକୁ ଘରୁ ବାହାର କରିଦେଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମାଜ ପାଖରେ କ୍ଷମା ମାଗି କ'ଣ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରେ ନାଥନନାଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ?

- (କ) ଆଶୀର୍ବାଦ ନେବା (ଖ) ଜାତି ହେବା
 (ଗ) ପ୍ରଣିପାତ ହେବା (ଘ) ପ ଗବ୍ୟ କରିବା
୯୩. ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମାଜ ପାଖରେ କ୍ଷମା ମାଗିନେଇ ଚିକିଏ ପ ଗବ୍ୟ କରିଦେଲେ
 ଅତୁଆ ଛିଡ଼ିଯିବ ବୋଲି ନାଥନନାଙ୍କୁ କିଏ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ?
- (କ) ଅରୁଚି ମହାନ୍ତି (ଖ) ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ କାନଗୋଇ
 (ଗ) ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ର (ଘ) ଅଗାଧୁ ମହାପାତ୍ରେ
୯୪. କାହାର ଖୁସି ଉପରେ ନ୍ୟାୟର ବାଟ ଗଢ଼ା ହୁଏ ?
- (କ) ସରପ ର (ଖ) ଗଉଁଡ଼ିଆର
 (ଗ) ଜମିଦାରର (ଘ) ମାଲିକର
୯୫. ଧାଇମା'ର ନାମ କ'ଣ ?
- (କ) ମାଳତି (ଖ) ସୌରଭୀ
 (ଗ) ସବିତା (ଘ) ଗୁରୁବାରୀ
୯୬. ନଟ କିଏ ?
- (କ) ଜମିଦାରଙ୍କ ପୁଅ (ଖ) ସତୀର ପୁଅ
 (ଗ) ସଇତାର ପୁଅ (ଘ) ସୌରଭୀର ପୁଅ
୯୭. ନାଥନନା କଟକରେ କ'ଣ ଖୋଜୁଥିଲେ ?
- (କ) ଚାକିରି (ଖ) ଘରଭଡ଼ା
 (ଗ) ଘରଡ଼ିହ (ଘ) ମୋଟରଗାଡ଼ି

୯୮. ସତୀର ବାପା ବୋଉ କିପରି ମଲେ ?

- (କ) ହଇଜାରେ (ଖ) ବସନ୍ତରେ
(ଗ) ଦୁର୍ଗଣାରେ (ଘ) ଚିନ୍ତାଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ

୯୯. ନାଥନନାଙ୍କର ହାତ କେମିତି ପୋଡ଼ିଗଲା ?

- (କ) ଚୂଲି ନିଆଁରେ (ଖ) ମହମବତୀ ନିଆଁରେ
(ଗ) ତତଲା ପେଜ ପଡ଼ି (ଘ) ଘର ପୋଡ଼ିରେ

୧୦୦. କେତେବର୍ଷ ଲାଗି ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଅରୁତା ଅପର ପ୍ରାଇମେରୀ ପାଶ୍ କରି ପାରିନଥିଲା ?

- (କ) ୩ ବର୍ଷ (ଖ) ୪ ବର୍ଷ
(ଗ) ୮ ବର୍ଷ (ଘ) ୫ ବର୍ଷ

୧୦୧. କାହା ଅନୁଗ୍ରହରୁ ଅରୁତ ଗାଁ ଚାଟଶାଳୀରେ ଚାକିରିପାଇ ପାରିଥିଲା ?

- (କ) ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ର (ଖ) ଲୋକନାଥ ତ୍ରିପାଠୀ
(ଗ) ଜମିଦାର (ଘ) ବିଷ୍ଣୁଦାସ

୧୦୨. ମୋର ଡୋ' ଉପରେ ଷୋଳପଣ ଅଧିକାର — ଏକଥା କିଏ କାହାକୁ କହିଛି ?

- (କ) ଜମିଦାର ସତୀକୁ (ଖ) ସତୀର ବାପା ସତୀକୁ
(ଗ) ନାଥନନା ସତୀକୁ (ଘ) ସୌରଭୀ ନଟକୁ

୧୦୩. ଇହ ପରକାଳରେ ସାମୀଛଡ଼ା ସ୍ତ୍ରୀର ଅନ୍ୟଗତି ନାହିଁ ବୋଲି କେଉଁଠି ଅଛି ?

- (କ) ଇତିହାସରେ (ଖ) ଗଣିତରେ
(ଗ) ଶାସ୍ତ୍ରରେ (ଘ) ବିଜ୍ଞାନରେ

୧୦୪. ଡକ୍ଟା ଭିତରୁ ନଟ ପାଟିକରି କାହାକୁ ଡାକିଲା ?

- (କ) ନୂଆ ମା'କୁ (ଖ) ସୌରଭାକୁ
(ଗ) ବାପାକୁ (ଘ) ଧାଇମାକୁ

(ଖ) ୧ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ବାକ୍ୟରେ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ।

- ୧ । ଜନ୍ମ ହେଲାବେଳେ ବାପା ଶରଧାରେ ସତୀର ନାଁ କ'ଣ ଦେଇଥିଲେ ?
୨ । ବାପା ଦାଣ୍ଡଘରେ ବସି କ'ଣ ଲେଖୁଥିଲେ ?
୩ । ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ କାନଗୋଇର ଝିଅ ନାଁ କ'ଣ ?
୪ । ସେଦିନ ହଠାତ୍ ବନ୍ଧ ଉପରେ ସତୀ କାହାର ପାଟି ଶୁଣି ଚମକି ପଡ଼ିଲା ?
୫ । ଶୈଶବରେ ସତୀ କେଉଁ ସ୍ଵଭାବର ଥିଲା ?
୬ । ନାଥନନା କେଉଁ ଛୁଟିରେ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ ?
୭ । ବରଘରର ସମ୍ପତ୍ତି କଥା ଶୁଣି ସତୀ କ'ଣ ଅନୁଭବ କଲା ?
୮ । ସତୀର ବର ଦେଖିବାକୁ କିପରି ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇଛି ?
୯ । ସତୀର ବର ଶରୀରରେ କେଉଁ ଅଳଙ୍କାର ପରିଧାନ କରିଥିଲେ ?
୧୦ । ସତୀକୁ ପୁଆଣି କରି ବାପା କେଉଁ ମାସରେ ପଠେଇବେ ବୋଲି କହୁଥିଲେ ?
୧୧ । ସତୀଠାରୁ ତା'ର ବଉଳ ବୟସରେ କେତେ ବର୍ଷ ସାନ ହେବ ?

- ୧୨ । ଦିହଯାକ ଅଷ୍ଟଅଳଙ୍କାର ମଣ୍ଡି ହୋଇଥିବାର ସତୀ କାହାକୁ ଦେଖିଲା ?
- ୧୩ । ସତୀର ଶାଶୁଘରେ ଥିବା ଧାଇମା'ର ନାଁ କ'ଣ ?
- ୧୪ । ଧାଇମା କି କାମ କରେ ବୋଲି ନଟ କହିଲା ?
- ୧୫ । ସତୀକୁ ଭଣ୍ଡାର ଘର ଚାବି କିଏ ଦେଲେ ?
- ୧୬ । ଗୋଟାଏ ଭଙ୍ଗା ମାଟି ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଚଢ଼ି କିଏ ଖେଳୁଥିଲା ?
- ୧୭ । ଭଲ ଘୋଡ଼ାଟିଏ କିଣି ଦେବାପାଇଁ ନଟ କାହାକୁ କହିଲା ?
- ୧୮ । ସତୀକୁ ଦେଖୁଯିବାପାଇଁ ବାପା ସାନ୍ତେ କାହାକୁ ପଠାଇଥିଲେ ?
- ୧୯ । ସତୀ ବାପଘରର ବୁଢ଼ା ଚାକର ନାଁ କ'ଣ ?
- ୨୦ । କେଉଁ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ନଟର ବାଳ ପଢ଼ିବାର ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା ?
- ୨୧ । ନଟର ବାଳ ପକାଇ ଯିବାପାଇଁ କେତେଖଣ୍ଡ ସବାରୀ ଯୋଗାଡ଼ ହୋଇଥିଲା ?
- ୨୨ । ସତୀର ସାମାଜ୍ୟ ନାଁ କ'ଣ ?
- ୨୩ । ନାଥନନା ଅନୁପୂର୍ଣ୍ଣା ବୋଲି କାହାକୁ କହିଲେ ?
- ୨୪ । ହୋଟେଲରେ ଖାଇବାପାଇଁ ସତୀ ନାଥନନାଙ୍କୁ ବାରଣ କରୁଥିଲା କାହିଁକି ?
- ୨୫ । ଶେଷରେ ନାଥନନା ସତୀକୁ ନେଇ ଗାଁକୁ ଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲେ କାହିଁକି ?
- ୨୬ । ବଡ଼ମା କେଉଁ ମାସରୁ ପୁରୀ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ ?
- ୨୭ । ନାଥନନା ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ତାଙ୍କ ପଢ଼ିବା ଦିନର କ'ଣ ସବୁ ସଜାଡ଼ି ରଖୁଥିଲେ ?
- ୨୮ । ସଇତା କେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସତୀକୁ ଦେଖା କରିବା ପାଇଁ ନାଥନନାଙ୍କ

ଘରକୁ ଆସିଥିଲା ?

- ୨୯ । ସଇତା ଲୁଗା କାନି ଭିତରୁ କ'ଣ କାଢ଼ି ସତୀକୁ ଦେଲା ?
- ୩୦ । ସାରା ଗାଁରେ କେଉଁ ଦୁଇଜଣ ସତୀର ନିଜର ହୋଇଥିଲେ ?
- ୩୧ । ଜମିଦାର ଖୁସି ଉପରେ ନ୍ୟାୟର ବାଟ ଗଢ଼ାହୁଏ ବୋଲି କିଏ ମନେକଲା ?
- ୩୨ । ଛୋଟପିଲାଟି ପରି କୋଳକରି କିଏ ନେଇ ସତୀକୁ ବିଛଣାରେ ଶୁଆଇଦେଲେ ?
- ୩୩ । ସତୀକୁ ଘରୁ ବାହାର କରିଦେବାପାଇଁ ନାଥନନାଙ୍କୁ କିଏ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ?
- ୩୪ । ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରେ କ'ଣ ଛୁଇଁ ଶପଥ କରିଗଲେ ?
- ୩୫ । ସାଙ୍ଗରେ କାହାକୁ ନେଇ ସାଇଆଡ଼େ ଯିବ ବୋଲି ସତୀ ନାଥନନାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲା ?
- ୩୬ । ସତୀ ସାହିର କାହା ଘରକୁ ଯିବାପାଇଁ ଚାହୁଁଥିଲା ?
- ୩୭ । ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲାଦିନେ ସତୀ ସହିତ କ'ଣ ବସିଥିଲେ ?

(ଗ) ୨ ନୟର ବିଶିଷ୍ଟ ଦୁଇଟି ବାକ୍ୟରେ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ।
ଲେଖା ଓ ଲେଖକଙ୍କ ପାଇଁ - ୧ ନୟର ଓ ଉ ର ପାଇଁ - ୧
ନୟର ।

- ୧ । ଦାଣ୍ଡ ପାହାଚ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ଦେଲା ବେଳେ ପଛରୁ ସତୀକୁ କିଏ ଡାକିଲେ ?

- ୨ । ବାହାହେବା କଥାଟା ସତୀକୁ କେମିତି ଲାଗେ ?
- ୩ । ଛଅମାସ ହେଲା ନାଥନନା କୁଆଡ଼େ ଓ କାହିଁକି ଯାଇଥିଲେ ?
- ୪ । ସତୀର ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଭାଙ୍ଗି ଦେବାପାଇଁ ନାଥନନା କାହିଁକି କହୁଥିଲେ ?
- ୫ । ଯମ ଘରକୁ ଯାଉଛି ବୋଲି ସତୀ କାହାକୁ କହିଲା ?
- ୬ । ପହିଲି ଦେଖାରେ ଶାଶୁ ସତୀକୁ ତୁନି ତୁନି କ'ଣ କହିଲେ ?
- ୭ । ନଟର ବାଳ ପଢ଼ିବାର ଦୁଇଦିନ ଆଗରୁ ମା' ପୁରୀ ବାହାରିଗଲେ କାହିଁକି ?
- ୮ । ରେଳଗାଡ଼ି ଦେଖୁ ସତୀର କ'ଣ ମନେହେଲା ?
- ୯ । ନାଥନନାଙ୍କ ହାତରେ ଫୋଟକା ହେଲା କିପରି ?
- ୧୦ । କଟକ ବସାଘରେ ସତୀକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ନାଥନନା ବଜାରକୁ ଗଲେ କାହିଁକି ?
- ୧୧ । ସତୀ ଓ ନାଥନନା କଟକ ବୁଲି ଆସିଛନ୍ତି ଶୁଣି ପଡ଼ୋଶୀ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ କାବା ହେଲା କାହିଁକି ?
- ୧୨ । ସତୀ ଧନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀମାଟିଏ ପାଇଚ ବୋଲି କିଏ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଲେ ?
- ୧୩ । ସତୀକୁ ନେଇ ଗାଁକୁ ଫେରିଯିବା ପାଇଁ ନାଥନନା ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲେ କାହିଁକି ?
- ୧୪ । ଗାଁରେ ପହଂଚିବା ପରେ ସତୀ ନାଥନନାଙ୍କ ଘରର ଅବସ୍ଥା କିପରି ଥିବାର ଦେଖିଲା ?
- ୧୫ । ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରେ କ'ଣ ଛୁଇଁ ଶପଥ କଲେ ?
- ୧୬ । ସତୀକୁ ନିଜ ଘରେ ଦେଖୁ ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରେଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କ'ଣ କହିଲେ ?

୧୭ । ନାଥନନାଙ୍କୁ ସମାଜ ବାସନ୍ଦରୁ ମୁକାଳିବା ପାଇଁ ସତୀ କେଉଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲା ?

(ଘ) ୩ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ (୩୦ଟି ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ) ଲେଖା ଓ ଲେଖକଙ୍କ ସୂଚନା ପାଇଁ - ୧ ନମ୍ବର ଓ ଉ ର ପାଇଁ - ୨ ନମ୍ବର ।

୧ । ପାଣିରୁ ଉଠି ଆସିବାପରେ ନାଥନନାଙ୍କୁ ଦେଖି ସତୀ ଲାଜକଳା କାହିଁକି ?

୨ । ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ ଶାଶୁଙ୍କର ରୂପ ସତୀକୁ କିପରି ଲାଗିଥିଲା ?

୩ । ନଟର କଥା ଶୁଣି ସତୀର ଆଖି ଦି'ଟା ଲୁହରେ ପୂରି ଉଠିଲା କାହିଁକି ?

୪ । ମୋର ବି କାଳ ଆସିଲା ବୋଲି ସତୀ କେବେ ଓ କାହିଁକି ଭାବିଲା ?

୫ । ସତୀକୁ ନେଇ ନାଥନନା ତା' ଶାଶୁଘରେ ପହଂଚିବାପରେ ତା'ର ସାମାଜିକ କ'ଣ କହିଲେ ?

୬ । ଚଳନ୍ତା ଗାଡ଼ି ଭିତରେ ମୁଁ କେଉଁ ଅଜଣା ବାଟର ବାଟୋଇ ବୋଲି କିଏ ଓ କାହିଁକି ଭାବିଲା ?

୭ । କଟକରେ ପହଂଚିବା ପରେ ସତୀର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ଦେଖାଦେଲା କାହିଁକି ?

୮ । କଟକରେ ଥିବାବେଳେ ସତୀର ବାପାବୋଉ ସମ୍ପର୍କରେ ନାଥନନା କ'ଣ କହିଲେ ?

୯ । ଗାଁରେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଭାଗବତ ଚୁଙ୍ଗାରେ କାହିଁକି ନିଶାପ କରୁଥିଲେ ?

୧୦ । ଚିଠି ପଢ଼ିସାରି ଚିରି ଦେବାପାଇଁ ଅରୁଚି ମହାନ୍ତି କାହିଁକି ସତୀକୁ

କହିଥିଲା ?

- ୧୧ । ତମେ ମତେ ଘରୁ ବାହାର କରିଦିଅ ବୋଲି ସତୀ ନାଥନନାଙ୍କୁ କାହିଁକି କହିଲା ?
- ୧୨ । ଖାଲି ଟୋକେଇଟା ଧରି ସଇତା ସେଦିନ ଫେରିଆସିଲା କାହିଁକି ?
- ୧୩ । ସତୀ ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାପାଇଁ ଚାହୁଁଛି ଶୁଣି ସଇତା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା କାହିଁକି ?

(ଡ) ୫ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ଦୀର୍ଘ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ (୧୫୦ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଉ ର)

- ୧ । ମଲ୍ଲୁଜହ୍ନ ଉପନ୍ୟାସର ଶିରୋନାମା ସାର୍ଥକତା ଦର୍ଶାଅ ।
- ୨ । ନାଥନନାଙ୍କ ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ କର ।
- ୩ । ସତୀ ଚରିତ୍ରର ବିଶେଷତ୍ୱ ଉଲ୍ଲେଖ କର ।
- ୪ । ମଲ୍ଲୁଜହ୍ନ ଉପନ୍ୟାସରେ ଜମିଦାର ଚରିତ୍ରର ସ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶାଅ ।
- ୫ । ମଲ୍ଲୁଜହ୍ନ ଉପନ୍ୟାସର ଗୌଣ ଚରିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କର ।
- ୬ । ମଲ୍ଲୁଜହ୍ନ ଉପନ୍ୟାସରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ସହରୀ ଜୀବନର ଚିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
- ୭ । ଗ୍ରାମ୍ୟ ପରିବେଶ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଔପନ୍ୟାସିକ ଉପେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ଦାସଙ୍କର ନୈପୁଣ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କର ।
- ୮ । ସତୀର ବୈବାହିକ ଜୀବନ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋକପାତ କର ।
- ୯ । ମଲ୍ଲୁଜହ୍ନ ଉପନ୍ୟାସର ଭାଷା ଓ ଶୈଳୀ ସମ୍ପର୍କରେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଆଲୋଚନା କର ।
- ୧୦ । ମଲ୍ଲୁଜହ୍ନ ଉପନ୍ୟାସ ତତ୍କାଳୀନ ସାମାଜିକ ଜୀବନର ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଦଲିଲ୍ କିପରି ପ୍ରତିପାଦନ କର ।

ଚତୁର୍ଥ ଏକକ
(ରାଜହଂସ)

ରାଜହଂସ

ଡଃ ରତ୍ନାକର ଚଇନି

ପ୍ରଥମାଞ୍ଚ

॥ ଏକ ॥

[କେଉଁ ଏକ ଅଜଣା ତିଥିର ଶୀତୁଆ ସନ୍ଧ୍ୟା । ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟର ସବୁଜ
ଉପତ୍ୟକାରେ ନେସି ହୋଇ ଯାଇଛି ପାଣିଟିଆ କାଳିମା । ଶୀତ ମଧ୍ୟ ନଇଁତି
ତା'ର ଦଳ ବଳ ଧରି । ଜନ ବସତିର ଅନତି ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗୋଟିଏ
ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର । ଦୂରରୁ ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ, ତା'ର ଚାରିପଟେ ଘେରି ଯାଇଛି
ପାତଳ କୁହୁଡ଼ି । ଡାକ୍ତର ଅତନୁଙ୍କର ମନସ୍ତାଦ୍ରିକ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର ସେ । ପଛପଟେ
ତା'ର ଘନ ସବୁଜ ଅରଣ୍ୟ । ଆଗରେ ଜନ ବିରଳ ରାଜପଥ । ପରିବେଶଟି
ବେଶ ମନୋରମ । ପାହାଡ଼ର ପାଦଦେଶରୁ ଚିକିତ୍ସା ଉଚ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏଇ
ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର । ସତେ ଯେମିତି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରକୋଷ୍ଠଟି ଶୀତ ଅନ୍ଧାରକୁ ଭୟ ନ
କରି ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଉପହାସ କରୁଛି । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକରେ ଉପର ମହଲାକୁ ଥିବା
ସିଡ଼ି ସ୍ୱଷ୍ଟ ଦିଶୁଛି । ଝରକା ବାଟେ ଅସ୍ୱଷ୍ଟ ଘୁମନ୍ତ ଅରଣ୍ୟର ଦୃଶ୍ୟ ଦିଶୁଛି
ବେଶ୍ ସୁନ୍ଦର । ସିଡ଼ିସିଧା କାନ୍ଥର କିଛି ଦୂରରେ ଲେଖାଅଛି Silence
Please । କୋଠରୀ ଭିତରେ ଭ୍ରଙ୍ଗରୁମ୍ବର ଆବଶ୍ୟକ ସରଞ୍ଜାମ ଅଛି ।
କୋଠରୀର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଟେବୁଲ । ତା'ର ତିନିପଟେ ପଡ଼ିଛି
କେତୋଟି ଟେୟାର୍ । ଗୋଟିଏ ବୁକ୍ସେଲଫ୍, ଫୋନ୍, ଗୋଟିଏ ଡାକ୍ତରୀ
ସରଞ୍ଜାମ ଆଲମିରା । ଆଲୋକିତ ପରିବେଶରେ ଦେଖାଗଲା ଡାକ୍ତର ଅତନୁ

ମଝି ଚେୟାରରେ ବସି କ'ଣ ପରୀକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି । ଉପର ମହଲାକୁ ସାମାନ୍ୟ କଥାବା । ବ୍ୟତୀତ ସମସ୍ତ ପରିବେଶ ମୂକ, ମଉନ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଉପରୁ ବେଶୀ ପାଟି ଶୁଣାଗଲା ଏବଂ ପରେ ପରେ ସିଡ଼ି ଉପରୁ ଗୋଟିଏ ବୋତଲ ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ଆସି ତଳେ ପଡ଼ିଲା । ତା'ରି ପଛେ ପଛେ ଭିଡ଼ା ଭିଡ଼ି ହେଇ ପାଟି କରି କରି ଆସିଲେ ପିନାକୀ ଆଉ ହରି । ହରି ଅତନୁବାବୁଙ୍କର ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ । ପିନାକୀ ଚିକିତ୍ସିତ ହେଉଥିବା ଜଣେ ରୋଗୀ । ବୋତଲଟି ତଳେ ପଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ଭାଙ୍ଗି ଚୁର୍ମାର ହୋଇଯାଇଥିଲା । ତାହାର ସେଇଆଡ଼େ ବିସ୍ମୟ ଓ ବିରକ୍ତିରେ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ ।]

ହରି ॥ ଆରେ...ନା-ନା-

ପିନାକୀ ॥ ଗଲା ?

ଅତନୁ ॥ କ'ଣ ହେଲା ?

ହରି ॥ ସରିଗଲା ଆଜ୍ଞା ! ପୁଣି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା-

[ଇତ୍ୟବସରରେ ପିନାକୀ ତଳୁ ଭଙ୍ଗା ବୋତଲକୁ ଉଠାଇ ପିଲାଙ୍କ ଭଳି ଭୋ-ଭୋ କାନ୍ଦିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲା, ଏବଂ ତାରି ଭିତରେ ତଳୁ ଜିଭ ଲଗାଇ ଭାଙ୍ଗି ହୋଇଥିବା ତରଳ ପଦାର୍ଥକୁ ଚାଟିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ।]

ହରି ॥ ହେଇ ସରିଗଲା ଆଜ୍ଞା ।-(ପିନାକୀକୁ ଭିଡ଼ି ଧରି)-ସବୁ ସରିଗଲା ।

ଅତନୁ ॥ ହରି !

ହରି ॥ ଆଜ୍ଞା ।

ଅତନୁ ॥ କ'ଣ ଚାଲିଛି ଇଏ ?

ହରି ॥ ହେଇ ଆଜ୍ଞା-ପୁଣି...

ଅତନୁ ॥ ପିନାକୀ ବାବୁ ।

ପିନାକୀ ॥ -(କାନ୍ଦୁଥିଲା ସେମିତି)-

ଅତନୁ ॥ କ'ଣ ହେଲା ଆପଣଙ୍କର ?

ହରି ॥ ହରିବୋଲ ! ତାଙ୍କର ନୁହେଁ ଆଜ୍ଞା; ଆପଣଙ୍କର...

ଅତନୁ ॥ (ଚିଡ଼ିଲା ଭଙ୍ଗୀରେ) ହରି ! ମୁଁ ପଚାରୁଛି କ'ଣ ହେଇଛି ?

ହରି ॥ ଆଜ୍ଞା... ମ...ମ...ଦ ! ପୁଣି ତାଲୁ ହେଇଗଲା
ଆଜ୍ଞା ।...(ପିଇବାର ପ୍ରୟାସ ଦେଖି)-ଏଇ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ
ହେଇଗଲା ! ଆପଣଙ୍କର ଔଷଧର କାମ ସରିଗଲା ।

ଅତନୁ ॥ ମଦ...ଏଠିକି ଆସିଲା କେମିତି ?-(Pause)-ପିନାକୀ ବାବୁ !
କୁହନ୍ତୁ, କିଏ ଆଣି ଏଠି ଆପଣଙ୍କୁ ମଦ ଦେଲା ? ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ
ଚାହେଁ, ମୋ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ରର ହତା ଭିତରକୁ ମଦ ଆସିଲା
କେମିତି ?

ହରି ॥ (ଛେପ ଢୋକି)-ଠିକ୍ ସେଇକଥା ଆଜ୍ଞା-ସେଇ କଥା ତାଙ୍କୁ
ପଚାରନ୍ତୁ ।

ଅତନୁ ॥ ଆଃ ! ତମେ ରୁପ୍ କର । କୁହନ୍ତୁ ପିନାକୀ ବାବୁ, କୁହନ୍ତୁ ?

ପିନାକୀ ॥ (ଉପହାସ କରି) ହୁଁ... !! ଚୀନ୍ ପାକିସ୍ତାନରୁ ମାରଣାସ୍ତ୍ର ଭାରତ
ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାତୀଙ୍କ ହାତକୁ ଆସି ପାରୁଛି-ବୋତଲେ ମଦ ଆପଣଙ୍କ
ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ର ଭିତରକୁ ଆସି ପାରିବନି ? (ହସି ଉଠିଲା ସେ

ଖୁବ୍ ଜୋରରେ । ପରେ ପରେ ଛାତିରେ ବ୍ୟଥା ପାଇ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା ।)..... ଆଃ...ଆଃ !!

ହରି ॥ ହରିବୋଲ ! ସରିଗଲା ।

ପିନାକୀ ॥ ଆଃ... ! ଡାକ୍ତର ବାବୁ ! ମୋ ପେଟ...

[ବ୍ୟଥାରେ ଅଧୀର ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ ପିନାକୀ । ତାଙ୍କୁ ଡୋଳି ଧରିବାବେଳେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ମୁହଁରେ ସମବେଦନାର ଚିତ୍ର ପୁଟି ଉଠିଲା ।]

ଅତନୁ ॥ ଆପଣ ଚିକିତ୍ସ ବସି ପଡ଼ନ୍ତୁ ତ । ...ଇଏ କିଛି ନୁହେଁ । ସବୁ ଠିକ୍ ହେଇଯିବ । ଆପଣ ବସି ପଡ଼ନ୍ତୁ...

ପିନାକୀ ॥ ମୁଁ ଆଉ ବୁଝି ପାରିବିନି ଡାକ୍ତର ! ମଦରେ ମୋତେ ନିଃଶେଷ ହେବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ । ଆଃ... ! ମଦଖାଇ ମୁଁ ନିଜକୁ ଜଳାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି । ସେଇ ମଦରେ ଜଳି ପୋଡ଼ି ଶେଷରେ ମୁଁ ଧୂସ ହୋଇ ଯିବାକୁ ଚାହେ । ...ଆଉ ଭଲ ହେବାକୁ ମୁଁ ଚାହେନା ଡାକ୍ତର । ଦୟାକରି ମୋତେ ଚିକିତ୍ସ ମଦ ଦେଇ ପାରିବେ ? ଜୀବନଟା ମୋର ଖାଲି ଛଟପଟ ହେଉଛି । ବହୁତ ମଙ୍ଗଳ ହୁଅନ୍ତା ଆପଣଙ୍କର । ...ପାରିବେ ?

ହରି ॥ ତୁମ୍ଭ ହୁଅ ହେ !

ପିନାକୀ ॥ (ନଶ୍ୱାଶିବା ଭଳି) ଦେଇ ପାରିବେ ?

ଅତନୁ ॥ ଆହ୍ଲା, ଆପଣ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁନି ! ...ହରି ! ଶୁଣ, (ଆଖିଠାରି)...ଏ...ତମେ ଯାଅତ-ପିନାକୀ ବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି ମଦ ନେଇ ଆସିବ । ସେ ନିହାତି ଯେତେବେଳେ ପିଇବାକୁ

ଚାହୁଁଛନ୍ତି—ତାଙ୍କୁ ନ ଦେବାଟା ଅନ୍ୟାୟ । କାରଣ ମାନସିକ ଚିନ୍ତା,
ରୋଗ ଉପରେ ବେଶୀ ପ୍ରଭାବ ପକାଏ । ତମେ ଯାଅ—

ପିନାକୀ ॥ ନା—ନା, ତାଙ୍କୁ ପଠାନ୍ତୁନି ଆଜ୍ଞା । ସେ ଭାରି ନିଷ୍ଠୁର । ସାମାନ୍ୟ
ଟଙ୍କା ପା ଟା ପାଇଁ ସେ ମୋ ମୁହଁରୁ ବୋତଲଟା ଛଡ଼ାଇ—ଆଃ !

ହରି ॥ ହରିବୋଲ !!

ପିନାକୀ ॥ ଶେଷରେ ନଷ୍ଟ କରିଦେଲେ—

ଅତନୁ ॥ ମାନେ ?

ହରି ॥ ନା ସାର୍ । ...ସେ କିଛି ନୁହେଁ ସାର୍ । ମୁଁ ଯାଉଛି ସାର୍... !

ପିନାକୀ ॥ ନା, ତାଙ୍କୁ ଆଉ ପଠାନ୍ତୁନି ଆଜ୍ଞା । ସେଇ ମଦ ଆଣି ମତେ ଏଠି
ଦେଇଥିଲେ । ଅଧିକା ଟଙ୍କା ପା ଟା ସକାଶେ...ଆଃ !

ଅତନୁ ॥ ହରି !

ହରି ॥ ନା ସାର୍...ମୁଁ ସାର୍...ମିଛ ସାର୍ !

ପିନାକୀ ॥ (ବ୍ୟଥା ଅନୁଭବ କରି)...ଆଃ !...

ଅତନୁ ॥ (କଟାକ୍ଷପାତ କରି ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ କିଛି ସମୟ । ତା'ପରେ
ସ୍ଵର ବଦଳାଇ କହିଲେ)—ଆଜ୍ଞା ହଉ, ତମେ ଯାଅ—ପିନାକୀ
ବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କର ।

ହରି ॥ ହରିବୋଲ ! (ସେ ଭିତରପଟ କୋଠରୀ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲା)—

ଅତନୁ ॥ ଆଜ୍ଞା ପିନାକୀ ବାବୁ ! ମୁଁ ତ ଆଣଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କରି
ଆପଣ ମୋର ଗୋଟିଏ କଥା ରକ୍ଷା କରିବେ ?

୩୨୭

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

ପିନାକୀ ॥ ମଦ ବିନିମୟରେ ମୁଁ ସବୁ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଡାକ୍ତର-ଆପଣଙ୍କର
ସବୁକଥା ରଖିବାକୁ ରାଜି । ମାତ୍ର ମୁଁ ଚାହେ ମଦ ।

ଅତନୁ ॥ ଆଜ୍ଞା କୁହନ୍ତୁ ତ, ବ୍ୟବସାୟରେ ହାରିଗଲା ପରେ ଆପଣ କାହିଁକି
ମଦ ଖାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ?

ପିନାକୀ ॥ ଓଃ ! ସେଇ ବାଜେ ପ୍ରଶ୍ନ...

ଅତନୁ ॥ ଦେଖନ୍ତୁ, ଆପଣ ମତେ କଥା ଦେଇଛନ୍ତି !

ପିନାକୀ ॥ ଆଃ... ! ଦୁନିଆଁକୁ ଭୁଲିଯିବା ଲାଗି ମୁଁ ତାକୁ ଏକମାତ୍ର ଔଷଧ
ବୋଲି ଧରିନେଲି । ମଦ ପିଇଦେଲେ ମୁଁ ସମସ୍ତ ଗ୍ଳାନି, ଅବସୋସ
ଭୁଲି ଯାଉଥିଲି । ହେଲେ ଡାକ୍ତର; କେତେଟା ବର୍ଷ ପରେ ମୁଁ
ଅନୁଭବ କରି ଭୟାନକ ପେଟ ଯନ୍ତ୍ରଣା । ଆଃ !!

ଅତନୁ ॥ ଆଉ ଆପଣଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ ?

ପିନାକୀ ॥ ଆଃ ! ...ସେ କଥା ମନେ ନ ପକାଇବା ବରଂ ଭଲ ହେବ
ଡାକ୍ତର ।...ଓଃ, ଭୀଷଣ ବ୍ୟଥା... !!

ଅତନୁ ॥ ଆପଣ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁନି ! (ଭିତରକୁ ଚାହିଁ) ସିଷ୍ଟର... !

ପିନାକୀ ॥ ଓଃ !!

ଅତନୁ ॥ ସିଷ୍ଟର !!

ସିଷ୍ଟର ॥ (ଭିତରୁ)... Yes sir,

ଅତନୁ ॥ ଇଆଡ଼େ—

ସିଷ୍ଟର ॥ (ଆସି) ସାର୍ !

ଅତନୁ ॥ ପିନାକୀ ବାବୁଙ୍କୁ ଡାକ ରୁମ୍‌କୁ ନେଇ ଯାଅତ । ତାଙ୍କୁ ଆରାମରେ
ଶୋଇବାକୁ ଦିଅ ।

ପିନାକୀ ॥ କିନ୍ତୁ ମୋର... ?? (କ'ଣ କହିବାକୁ ଯାଇ ଅଟକି ଗଲେ) ଦେଖନ୍ତୁ
ଡାକ୍ତର ବାବୁ ! ଆପଣ ମୋତେ ଆଉ ଭୁଲାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା
କରନ୍ତୁନି । ମୁଁ ଜାଣି ପାରୁଚି—ମୁଁ ଆଉ କେବେ ଭଲ ହେଇ
ପାରିବିନି । ଆପଣ ମୋତେ...

ଅତନୁ ॥ (ହସି ହସି) ଆପଣଙ୍କ ମନ ଏତେ ଭାଙ୍ଗି ପଡୁଚି କାହିଁକି ? ମୋର
ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ, ଆପଣ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଆରୋଗ୍ୟ ହେଇଯିବେ । ଆଉ
ପୁଣି ଯାଇ ମେଲି ଦେବେ ଆପଣଙ୍କର ବହୁମୂଲ୍ୟ ମନଲୋଭା
ବ୍ୟବସାୟର ଜାଲ । ଦିନକୁ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କାର ଖେଳ
ଖେଳିବେ । ଦିନ କେଇଟା ପରେ—

ପିନାକୀ ॥ (ଆନନ୍ଦରେ)...ଡାକ୍ତର !

ଅତନୁ ॥ ହଁ,...ଦିନ କେଇଟା ପରେ ଆପଣ ହେଇଯିବେ ଲକ୍ଷପତି—
ତା'ପରେ କୋଟିପତି । ଦିନ ରାତି ବସି ଦେଖିବେ ଆହୁରି ଟଙ୍କାର
ସ୍ୱପ୍ନ ।

ପିନାକୀ ॥ ହେଲେ ଡାକ୍ତର... !

ଅତନୁ ॥ ଆଃ, ଆଉ ଚିନ୍ତାକରି ଲାଭ କ'ଣ ? ହଁ, ସିଷ୍ଟର୍ ! ପିନାକୀ ବାବୁଙ୍କୁ
ଆଜି ଖୁବ୍ ଦାମୀ ମଦ ପିଇବାକୁ ଦେବ । ମୁଁ ହରିକି କିଣିବାକୁ
ପଠାଇଛି ।

ସିଷ୍ଟର୍ ॥ କିନ୍ତୁ...

ଅତନୁ ॥ ତମେ ଜାଣନା—କାହାରି ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଛି କରିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ ।

ସିଂହାର ॥ କିନ୍ତୁ ସାର୍... ?

ଅତନୁ ॥ ଓଃ ! ତମେ ଯାଅ । ମୁଁ ଯାହା କହିଲି ତମେ ସେଇଆ କର ।
(ସିଂହାର ପିନାକୀ ବାବୁକୁ ଧରି ଉପରକୁ ଯିବାକୁ ଉପକ୍ରମ
କରୁଥିଲେ ।) —ହଁ, ପିନାକୀ ବାବୁକୁ ବେତ୍ରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଟିକେ
ଶୁଣିଯିବ ସିଂହାର ।

ସିଂହାର ॥ Yes sir !

ପିନାକୀ ॥ ଟଙ୍କା ! ସତ କହୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ?...ଶହ ଶହ...ହଜାର ହଜାର !
ଆଃ !...ମୁଁ ପୁଣି ହେବି ଲକ୍ଷପତି...କୋଟିପତି ! ତାଙ୍କର !

[କହି କହି ଉପରକୁ ଯାଉଥିଲେ ପିନାକୀ । ତାଙ୍କୁ ଧରି ଧରି
ଚାଲିଥିଲେ ସିଂହାର । ଅତନୁବାବୁ ସେଇଆଡ଼କୁ ଚାହିଁରହି ମୁହଁରେ
ସଫଳତାର ହସ ଉକୁଟାଉ ଥିଲେ । ତା'ପରେ ନିଜର ଅସଫଳତ
ଜିନିଷପତ୍ର କେତୋଟିକୁ ସଜାଇ ରଖି ଦେଇ ବାହାରକୁ ଯିବାଲାଗି
ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲେ ସେ ।]

ହରି ॥ (ପ୍ରବେଶି) ସାର୍ ! ହୋଇଗଲା ।

ଅତନୁ ॥ କ'ଣ ହୋଇଗଲା ?...ତମର ଟିକିଏ ବିଚାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ ? ଜଣେ
ମନସ୍ତା୍ମିକ ତାଙ୍କର ପାଖରେ କାମ କରିବାକୁ ହେଲେ—ପ୍ରତ୍ୟେକ
ମଣିଷର ମନକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାକୁ ହୁଏ । 'ହୋଇଗଲା' ନ କହି
କୁହ 'ଆସିଗଲା' ।...ଯାଅ, ଉପରେ ଦେଇ ଆସ ।

ହରି ॥ ସାର୍... !

[ସିଂହାର ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଥିଲା । ହରି ତର ତରରେ ସିଂହାର
ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଉଥିଲା । ମୁହଁଟା ତା'ର ଶୁଖିଲା ଦିଶୁଥିଲା ।]

ଅତନୁ ॥ ସିଂହ !

ସିଂହ ॥ ସାର୍ !

ଅତନୁ ॥ ତିନି ନୟର ପେସେ , ପ୍ରତି ନଜର ରଖିଛ ତ ?

ସିଂହ ॥ ହଁ ସାର୍ !

ଅତନୁ ॥ ଆଉ କିଛି ବିଶେଷତ୍ୱ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛ ?

ସିଂହ ॥ ନା ସାର୍ ! ସବୁବେଳେ ଖାଲି ଭାଓଲିନ୍ ବଜାଇବା ଛଡ଼ା—

ଅତନୁ ॥ ତମେ ଠିକ୍ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛ । ସେଇ ଭାଓଲିନ୍ର ସ୍ୱରରେ ରହିଛି ତାଙ୍କ ଜୀବନ ତନ୍ତ୍ରୀର ଅଜସ୍ର ବ୍ୟାକୁଳତା । ତମେ ଆହୁରି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିଦିଅ ।

ସିଂହ ॥ ସାର୍ !

ଅତନୁ ॥ (ଯାଉ ଯାଉ)...ହଁ, ପ୍ରଫେସର ପରିଜାଙ୍କ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଥିବ । ମୁଁ ଚିକିତ୍ସ ବାହାରୁ ଆସୁଛି ।

[ତାଙ୍କର ବାବୁ ମୁଖ୍ୟ ଦରଜା ଦେଇ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ସିଂହର ତାଙ୍କ ଯିବା ବାଟକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଠିଆହୋଇ । କିଛି ସମୟପରେ ସେ ତିନିନୟର କୋଠରୀ ଆଡ଼କୁ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲାବେଳେ ସିଂହ ଉପରୁ ଡାକିଲା ହରି ।]

ହରି ॥ ସାବିତ୍ରୀ !...ସାବିତ୍ରୀ !!

ସିଂହ ॥ (ରାଗିଲା ଭଙ୍ଗୀରେ)...କ'ଣ ?

ହରି ॥ ନାହିଁ କଥା କ'ଣ କି—ସେଇ କଥାଟା ଆଜି ତାଙ୍କର ବାବୁ ଜାଣିନେଲେ । ଯାହା କହୁ କହୁ କହିଦେଲା ।

୩୩୦

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

ସିଂହାର ॥ କୋଉକଥା ?

ହରି ॥ ନାହିଁ ସେଇ...

ସିଂହାର ॥ କ'ଣ ସେଇ ?

ହରି ॥ (ଧୀରେ) ସେଇ ମଦ କଥା—

ସିଂହାର ॥ ଠିକ୍ କରିଚି ।

ହରି ॥ ଠିକ୍ କରିଚି ? କିନ୍ତୁ ମୋର ଯେ ସବୁ ବେଠିକ୍ ହେଇଗଲା ।

ସିଂହାର ॥ ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ?

ହରି ॥ ନାହିଁ ମୁଁ କ'ଣ କହୁଥିଲି କି—ତୁ ଚିକେ ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କୁ ମୋ ସପକ୍ଷରେ...

ସିଂହାର ॥ ହଁ...ଚୋରି ସପକ୍ଷରେ ପୁଣି ଗୁହାରି ? ନା, ମୁଁ ପାରିବିନି—(ତମ ତମ ହୋଇ ଚାଲି ଯାଉଥିଲା ତିନିନମ୍ବର କୋଠରିକୁ)—

ହରି ॥ ସାବିତ୍ରୀ !...ସା... । ସଁ, ପାରିବିନି ? ନ ପାରୁ । ମୁଁ ନିଜେ ଯାଇ କହିବି । ...ହଁ, ନିଜେ ଯିବି । (ପା ନମ୍ବର କୋଠରୀ ଆଡ଼କୁ ଯାଉ ଯାଉ ପୁନରାବୃତ୍ତି କରୁଥିଲା ।)—ନିଜେ କହିବି ।

ପ୍ରଫେସର ॥ (ପଶିଆସି) ହଁ, ଆକ୍ସିଡେ ହେବ—ଆକ୍ସିଡେ ... ! ଚନ୍ଦ୍ରାଲୋକର ଅଭିଯାନ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଯିବ, ଚିକିତ୍ସ ସଜାଗ ନ ହେଲେ ।

ହରି ॥ ସଁ...ଆକ୍ସିଡେ ?? ହଉ ଆକ୍ସିଡେ ! କିହୋ ତମର କ'ଣ ଗଲା ? ତମେ ଶୋଇବ ଗଲ, ଯାଅ ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ଯାଃ-ଯାଃ !! ସାତରାତି ସାତଦିନ ଅନିଦ୍ରା । ଟିକିଏ ଛୁଳାଇ ପଡ଼ିଲେ, ରକେଟର ଗତି ବେକେ_।ଲ୍ ହୋଇ ପଡ଼ିବ । ହୁଏତ...(ବିବ୍ରତ ଭଙ୍ଗୀରେ)...ନା...ନା !! ହ୍ୟାଲୋ... ହ୍ୟାଲୋ କସ୍‌ମୋନା ସ୍ ! ତମେ ଇଶ୍ଵରଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କର । ଯେଉଁଠି ବିଜ୍ଞାନୀ ତା'ର ନିଜ ସ । ହଜାଇ ବସେ; ସେଇଠି ସେ ଖୋଜେ ଇଶ୍ଵରଙ୍କୁ । ତମେ ଇଶ୍ଵରଙ୍କୁ ଡାକ । ନଭ-ଯାତ୍ରା ତମର ମଙ୍ଗଳକର ହେବ । ଯାଅ, ଆଗେଇ ଯାଅ... (ନିଜେ ଆଗେଇ ଯାଉଥିଲେ ।)–

ହରି ॥ ଆହା-ହା, ନିଜେ କୁଆଡ଼େ ଆଗେଇଲେ ?

ପ୍ରଫେସର ॥ (ବୁଝାଇଲା ଭଙ୍ଗୀରେ)–ତମ୍ଭକୁ ରକେଟ୍ ଯାଇଛି ନା ?–ମୋତେ କେ_।ଲ ରୁମ୍‌କୁ ଯିବାକୁ ହେବ ।

ହରି ॥ ହରିବୋଲ...ସରିଗଲା ! ସିଧା ତମ୍ଭକୁ ବାହାରିଲ ? ମରିଯିବ ବାବା, ମରିଯିବ । ସେଠି ପବନ ନାହିଁ–ଅଣନିଶ୍ଵାସୀ ହେଇ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ମରିଯିବ ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ତମେ ମରିଯିବ ବୋଲି କହୁଛ ? ହଉ ମରିଯାଅ–ମରିଗଲେ ଖୁବ୍ ଭଲ । ଶାନ୍ତି ପାଇଯିବ ।

ହରି ॥ ଏ... ? ହରିବୋଲ !! (ଚାଲି ଯାଉଥିଲା ଦୂରକୁ)–

ପ୍ରଫେସର ॥ ଓ ହରିବୋଲ ! ତମେ ଅପେକ୍ଷା କର । ଦଶବର୍ଷ ଭିତରେ ମୁଁ କରି ଦେଇଥିବି ଚନ୍ଦ୍ର-ଧରିତ୍ରୀ ରକେଟ୍ ପଥ । ମାତ୍ର ଦଶବର୍ଷ ଭିତରେ ଚନ୍ଦ୍ର ସହିତ ସମସ୍ତ ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ସାରିଥିବ । ପୃଥିବୀ ବଜାରର ପରିବା ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଯାଇ ରକ୍ଷା ହେବ ।

ତୁମକୁ ବି ସେ ଚରକାରି ଚଖାଇବି ବନ୍ଧୁ । ତମେ ମୋର ଅଶେଷ
ସାହାଯ୍ୟକାରୀ—

—(ହରି କାନ୍ଧରେ ହାତ ପକାଇ ଦେଇଥିଲେ)—

ହରି ॥ ଆହା—ହା,... ମୋର ଦରକାର ନାହିଁ ବାବା; ଦରକାର ନାହିଁ ।
ଯେତେ ପାରୁଛ ତମେ ନିଜେ ଖାଅ । ଯା—

ପ୍ରଫେସର ॥ ତମେ ମୋ ଉପରେ ରାଗୁଛ ବନ୍ଧୁ ? କିନ୍ତୁ ଆଉ କେତେ ଦିନ ?
ତମେ ଦେଖିବ, ମୋରି ଡାଇରେକ୍‌ସନ୍‌ରେ ଏ ରକେଟ୍ ଯାଇ
ଚନ୍ଦ୍ରରେ ପହଂଚିବ ଠିକ୍ ବାଟଦେଇ । ତମେ ଏବେ ରାଗୁଛ—କିନ୍ତୁ
ସେତେବେଳେ ଆନନ୍ଦିତ ହେବ ନିଶ୍ଚୟ ! ଆସ ବନ୍ଧୁ ! ଦୁହେଁ
କୋଳାକୋଳି ହୋଇ, ସେଇ ଆସନ୍ ଆନନ୍ଦକୁ ଉପଭୋଗ
କରିବା । ନିଜେ ହସି ଗ୍ରହ ଗ୍ରହାନ୍ତରକୁ ବି ହସରେ ମଜାଇ
ଦେବା ।

ହରି ॥ ହରିବୋଲ, ସରିଗଲା । ମୋର ହସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହଉନି ବାବୁ —
କାନ୍ଦିବାକୁ ମନ ହେଲାଣି । ଏ ଯେ କି ଯନ୍ତ୍ରଣା !

ପ୍ରଫେସର ॥ ଦୁଃଖ କରନା ବନ୍ଧୁ ! ଆସ, ଆମେ ବୈଜ୍ଞାନିକ । ଗବେଷଣା
ଆମର ଜୀବନ । ଜୀବନ ଆଉ ଜୀବିକା ଏକ ପାଲାରେ ତଉଲା
ଯାଏ ନା । ଜୀବନ ନେଇ ଖେଳ ଖେଳିବା ଆମର ଧର୍ମ ।
...ଆସ ।

ହରି ॥ ନା—

ପ୍ରଫେସର ॥ ଆସ ।

[ହରି ପଛେଇ ପଛେଇ ଚାଲିଥିଲା । ପ୍ରଫେସର ପରିଜା ତାରି
ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଚାଲିଥିଲେ । ହରି ଭୟରେ ଚେୟାର୍ ଉପରକୁ
ଚଢ଼ିଯାଇ ପାଟି କରୁଥିଲା ।]

ହରି ॥ ହରିବୋଲ, ସରିଗଲା ।ସାବିତ୍ରୀ !...ଏ ସାବିତ୍ରୀ !

ପ୍ରଫେସର ॥ ଆସ !

ହରି ॥ ମୋର ଯିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ । ତମେ ଯାଅ ବାବା ।
(ହାତଯୋଡ଼ି)...ମତେ କ୍ଷମାକର ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ଏଡ଼େ ଭୟାଳୁ ତମେ ? ମୋତେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନା ?

ହରି ॥ ମୁଁ କ'ଣ ଆଜ୍ଞା, ମୋ ବାବା ତ ବିଶ୍ୱାସ କରିବନି ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ବିଶ୍ୱାସହୀନ ମନୁଷ୍ୟ ! ତମେ ଅନ୍ୟକୁ କେବଳ ଅବିଶ୍ୱାସ କରି
ଜାଣ । ସରଳ ବନ୍ଧୁତାରେ ତମେ ଦେଖ ଗରଳର ସ୍ୱପ୍ନ । ଗୀତା,
ବାଇବେଲ୍ ଆଉ କୋରାନ୍‌ରୁ ତମେ ଖୋଜ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତାର
ବାଣୀ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଘୃଣା କରେ... I hate you.

ହରି ॥ ଇସ୍... ! (ଆହତ ଗଳାରେ ବଡ଼ ପାଟି କରି)...ଡାକ୍ତର ବାବୁ !
...ସାବିତ୍ରୀ... !! ସରିଗଲା ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଧରି ମଣିଷର ଧମନୀରେ ତମେମାନେ ଅବିଶ୍ୱାସ
ପରଶ୍ରୀ କାତରତାର ରକ୍ତ ଛୁଟାଇଛ । ତମେମାନେ ମାନବ ଜାତିର
ଶତ୍ରୁ ।

ହରି ॥ (କାନ୍ଦି-ଅରିବା ଗଳାରେ)—ଓହୋ...ହୋ... !

ସିଂହ ॥ (ପ୍ରବେଶି) କ'ଣ ହେଲା ପ୍ରଫେସର ପରିଜା ?

୩୩୪

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

ହରି ॥ (ତଳକୁ ଡେଇଁପଡ଼ି ସିଝର ପଛରେ ଯାଇ) ହରିବୋଲ, ସବୁ
ସରିଗଲା । ମତେ ରକ୍ଷାକର ସାବିତ୍ରୀ । ନଚେତ୍ ମତେ ସିଧା
ରକେଟ୍ରେ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ପ୍ରଫେସର ॥ You old naughty boy ! ତମେମାନେ କାମନାର ଗୋଟିଏ
ଗୋଟିଏ ଭାରବାହୀ ପଶୁ । ଏ ଦେଶ ପାଇଁ, ମାନବସମାଜ ପାଇଁ
ତମେମାନେ କିଛି କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ମତେ ହିଁ ଯିବାକୁ ହେବ ।

—(ଆଗେଇ ଯାଉଥିଲେ)—

ସିଝର ॥ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲେ ପ୍ରଫେସର ପରିଜା ?

ପ୍ରଫେସର ॥ କଢ଼େଇ ରୁମକୁ ।

ସିଝର ॥ (ସ୍ଥିତ ମୁଖରେ)—ହଠାତ୍ ଆପଣ ଏମିତି ଭୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି ?
କଢ଼େଇ ରୁମ୍ ପରା ପଛରେ ଛାଡ଼ି ଆସିଲେ ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ଏ ? ମୁଁ ଛାଡ଼ି ଆସିଲି ? ହଁ, ତମେ ଠିକ୍ କହିଛ ସିଝର —ତମେ
ଠିକ୍ କହିଛ ।

ସିଝର ॥ ଚାଲନ୍ତୁ ତ, ଆପଣ Rest ନେବେ । କିଛି ସମୟ ପାଇଁ
କଢ଼େଇରୁମ୍ ଦାୟିତ୍ଵରେ ମୁଁ ରହିବି । କୁହନ୍ତୁ ତ ଦେଖି, ମୁଁ କ'ଣ
ପାରିବିନି ?

ପ୍ରଫେସର ॥ ତମେ ? ହଁ, ତମେ ପାରିବ । ହେଲେ ସେ ନୁହେଁ ।

He is a fool.

ହରି ॥ Fool !!

ପ୍ରଫେସର ॥ ତମେ ଆସ—

[ବୋକାଙ୍କ ଭଳି ତାଟକା ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା ହରି । ପ୍ରଫେସର ପରିଜାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ସିଝର ସେ ଘରୁ ଚାଲିଗଲେ ପା ନମ୍ବର କୋଠରୀକୁ ।]

ହରି ॥ ହରିବୋଲ ! ...ବ ଗଲା ମଣିଷ ।

[ହରି ଠିକ୍ ଚଉକିରେ ବସି ପଢ଼ିବା ସମୟରେ ଇତସ୍ତତଃ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରି କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା ରୀତା । ତିନି ନମ୍ବର କୋଠରୀର ରୋଗିଣୀ । ଜଣେ ସୁନ୍ଦର ଶୁଭ୍ରାଙ୍ଗୀ ଯୁବତୀ । ମୁହଁରେ ଲକ୍ଷ ଅବସାଦର ବଉଦ ।]

ରୀତା ॥ କବିତା...କବିତା !! କବିତା କୁଆଡ଼େ ଗଲା ?

ହରି ॥ ହରିବୋଲ !...ମରିଗଲା ମଣିଷ !

ରୀତା ॥ ମରିଗଲା ! ନା, ନା—ଡାକ୍ତର ବାବୁ !...ଡାକ୍ତର ବାବୁ !!...
ଡାକ୍ତର ବାବୁ କାହାନ୍ତି ?

ହରି ॥ (ବିରକ୍ତିରେ) ନାହାନ୍ତି ହେ !

ରୀତା ॥ କିନ୍ତୁ ମୋ କବିତା... ?

ହରି ॥ କବିତା ?

ଅତନୁ ॥ (ସବୁକଥା ଶୁଣି ସାରିଥିଲେ ଅନ୍ତରାଳରେ ଥାଇ)—

ତୁମ କବିତାର କ'ଣ ହେଲା ରୀତା ଦେବୀ ?

ହରି ॥ (ଭୟରେ) ସାର୍ !...

ରୀତା ॥ ଡାକ୍ତର ବାବୁ ! ଓଃ...ମୁଁ ପାଗଳ ହେଇଯିବି ଡାକ୍ତର ବାବୁ ।
ମୁଁ...ଭାଓଲିନ୍ର ଛନ୍ଦେ ଛନ୍ଦେ ମୁଁ ତାକୁ ଖୋଜୁଛି । ରାତି ରାତି

ଉଜାଗର ରହି, ହାତକୁ ରକ୍ତାକ୍ତ କରି ମୁଁ ତାକୁ ହିଁ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିଛି ।
ହେଲେ ଡାକ୍ତର—ସେ ମୋତେ ଠକି ଦେଲା । ମତେ ନିଃସ୍ୱ କରି
ସେ...(କାନ୍ଦିଉଠିଲେ)...

ଅତନୁ ॥ କିଏ କହିଲା ତମେ ନିଃସ୍ୱ ? ଲକ୍ଷପତିର କନ୍ୟା—ପୁଣି କୋଟିପତିର
ବଧୂ ! ସେଥିରେ ପୁଣି...

ରୀତା ॥ ତୁମ୍ଭ କରନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ବାବୁ—ଦୟାକରି ଆପଣ ତୁମ୍ଭ କରନ୍ତୁ । ଧନ,
ଆଭିଜାତ୍ୟ, ବଢ଼ିମା—ଏଇଆ କେବଳ ଆପଣମାନେ ଦେଖନ୍ତି ।
କିନ୍ତୁ...

ଅତନୁ ॥ ହଁ, କୁହ କ'ଣ କହୁଥିଲ । ଅଟକି ଗଲ କାହିଁକି ?

ରୀତା ॥ (ଚମକିଲା ଭଙ୍ଗୀରେ) ନା—ନା, ମୁଁ କିଛି ଜାଣେନା—ମୁଁ କିଛି କହି
ପାରିବିନି ଡାକ୍ତର । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଅସହାୟା ଭାଓଲିନ୍ ବାଦିକା ।
ମତେ ମୋ ଭାଓଲିନ୍ ଦିଅନ୍ତୁ । ତା'ରି ସ୍ୱରକୁ ମୁଁ ସିକ୍ଷ କରିଦେବାକୁ
ଚାହେଁ, ଆଖିର ଅଜସ୍ର ଲୁହରେ । ବାସ...; କାହିଁ ମୋ ଭାଓଲିନ୍ !
ମୁଁ ଆଉ କିଛି ଜାଣେନା...କିଛି ଜାଣେନା ।

[କହି କହି ନିଜ କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା ରୀତା । ଅନତି
ବିଳମ୍ବରେ ଉଜାଙ୍ଗ ସ୍ୱରରେ ଭାଓଲିନ୍ ବାଦନ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା ।
ରାଗିଣୀର କରୁଣ ଝଙ୍କାର ସତେ କି ସେ ଘରୁ ପରଦା ଠେଲି
ବାହାରି ଆସୁଥିଲା ବାହାରକୁ । ପରଦା ଦୋହଲୁଥିଲା ପବନରେ ।]

ହରି ॥ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ ହେଇଗଲା ସାର୍ ।

ଅତନୁ ॥ ଜାଣି ପାରୁଚି ।

ହରି ॥ ବନ୍ଦ କରିଦେବି ?

ଅତନୁ ॥ ନା, ତମେ ଯାଅ...

[ଭାଓଲିନ୍ ସେମିତି ବାଜୁଥିଲା । ଭାବନା ବିରୁତ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଅତନୁ ନିଜ ଟେବୁଲ ଉପରେ ମଥାରଖି ବସି ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ କ'ଣ ଭାବୁଥିଲେ । କୋଠରୀରେ ଏକ ପ୍ରକାର ନୀରବତା ଖେଳୁଥିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ବାହାରୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଜୟନ୍ତ; ଅତନୁର ବନ୍ଧୁ । ଦେହରେ ସମସ୍ତ ଆଭିଜାତ୍ୟର ଛାପ । ବୟସ ତିରିଶି କି ବତିଶି ।]

ଜୟନ୍ତ ॥ ଅତନୁ !

ଅତନୁ ॥ (ଉଠି)...କିଏ ଜୟନ୍ତ ! ଆ,—ମୁଁ ତତେ ହିଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲି ।

ଜୟନ୍ତ ॥ (ଆଗେଇ ଯାଇ) ଏ ଭାଓଲିନ୍ ବୋଧେ ରୀତା ବଜ୍ରଭଞ୍ଜି ?

ଅତନୁ ॥ ହଁ ।

ଜୟନ୍ତ ॥ (ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି)...ଏ ଭାଓଲିନ୍ ସ୍ୱର କେବେ ନୀରବ ହେବ ଅତନୁ ?

ଅତନୁ ॥ ବସି ବସି ମୁଁ ତାହା ହିଁ ଭାବୁଥିଲି—ମୁଁ କେବେ ପାରିବି ।

ଜୟନ୍ତ ॥ (ହତାଶ ଭଙ୍ଗୀରେ ନିଜେ ସିଗାରେଟ୍ ମୁହଁରେ ଧରି ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ଅତନୁ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ)...ନେ ।

ଅତନୁ ॥ କ'ଣ ମୋ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ପରୀକ୍ଷା ?

ଜୟନ୍ତ ॥ Sorry । ମୋର ମୋଟେ ଖିଆଲ ରହୁନି ଯେ, ତୁ ସିଗାରେଟ୍ ଖାଉନା । କାମ ଭିତରେ ପଶିଗଲେ, ମୁଁ ଦୁନିଆକୁ ଭୁଲିଯାଏ ଭାଇ । ପୁଣି ଯେତେବେଳେ ଏ ସବୁ କଥା ଭାବେ—ସତରେ ଅତନୁ, ମତେ କାହିଁକି ଯେମିତି ସବୁ କିଛି ବିଷାକ୍ତ ବୋଧହୁଏ ।

୩୩୮

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

ଅତନୁ ॥ କବିର ମନ ବିଷାକ୍ତ ନ ହୋଇ ସବୁବେଳେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ହେବା
ଦରକାର । କାରଣ ତାକୁ ବାସ୍ତବତାର ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କରିବାକୁ
ହେବ ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ଅତନୁ ! Please stop it.

ଅତନୁ ॥ କାହିଁକି ?

ଜୟନ୍ତ ॥ ତୋ ମୁହଁରେ ଏକଥା ଶୋଭା ପାଏନା ।

ଅତନୁ ॥ (ହସ ହସ ମୁହଁରେ) ପତ୍ର ପତ୍ରିକାରେ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସିତ କବିଙ୍କ
ପକ୍ଷେ— ‘କବି’ ଆଖ୍ୟା ସ୍ମୃତଶୀଳ ନୁହେଁ ଜାଣିଲେ—ଲୋକେ
ହସିବେ ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ଲୋକେ ?

ଅତନୁ ॥ ହଁ ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ସବୁକଥା ଶୁଣି ମୁଁ ସହିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି—ହେଲେ
ତୋ ଠାରୁ ନୁହେଁ । ତୋର ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ୍ ଯେ ତୁ ମୋର
ବନ୍ଧୁ । ଅତୀତରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ଭୂମିକା ସମାନ୍ତରାଳ
ଗତିରେ ଚାଲିବା ଉଚିତ ।

ଅତନୁ ॥ ବନ୍ଧୁତାର ସମରେଖାରୁ ମୁଁ ତା କୋଉଠି ତଳକୁ ନଇଁ ପଡ଼ିନି ଜୟନ୍ତ—
କି ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ବି ଚେଷ୍ଟା କରିନି । ବରଂ ତୁ ତ୍ୟାଗ ଆଦର୍ଶର
ପୁଞ୍ଜି ଦେଇ, ବନ୍ଧୁତ ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଇଛୁ ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ମୁଁ ? ପୁଣି ତୋ ପାଖରେ... ?

ଅତନୁ ॥ ମୋର ମନେହୁଏ, ଏମିତି ଗୋଟାଏ ସମୟ ଆସିବ,
ଯେତେବେଳେ ତୋ ପାଖକୁ ଆଉ ମୋ ହାତ ପାଇବନି ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ଭୁଲ୍ । ଠିକ୍ ଓଲଟା କଥା ତୁ କହି ବସିଛୁ । ଦିନକୁ ଦିନ ତାଙ୍କର
ଅତନୁର ସୁନାମ ଚାରିଆଡ଼େ ଯେମିତି ପ୍ରସରି ଯାଉଛି...

ଅତନୁ ॥ କିନ୍ତୁ ଅତନୁ ଏଇ ତାଙ୍କରର ସୁଖ୍ୟାତି ପାଇଚି କାହାପାଇଁ ଜୟନ୍ତ ?
ଯେତେବେଳେ ମନସ୍ତାଦ୍ରିକ ଚିକିତ୍ସାର ଗବେଷଣା ପାଇଁ ଆଶାଧରି,
ମୁଁ ଶୂନ୍ୟ ହାତରେ ବସିଥିଲି— ଆମେରିକା ଯିବାର ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଅଳୀକ
ବୋଲି ଭାବୁଥିଲି— ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ସମସ୍ତ ସାହାଯ୍ୟର
ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ସାଜି, ତୁ ଆସି ଠିଆ ହେଲୁ ମୋ ଆଗରେ ।
ପ୍ରତିବଦଳରେ ମୁଁ.....

ଜୟନ୍ତ ॥ (କଥାରେ ବାଧାଦେଇ)—ଆଉ ଅତନୁ, ଅତୀତର ସେ ସ୍ମୃତି
ଅତୀତରେ ରହିଯାଉ । (ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି)...

ଅତନୁ ॥ ଅତୀତକୁ କେହି ଛାଡ଼ି ପାରିବେନି ଭାଇ !

ଜୟନ୍ତ ॥ ଛାଡ଼ି; ବହୁତ ପଇସା ମୁଁ ଜୀବନରେ କମେଇଛି—ଆଉ କମଉଚି
ମଧ୍ୟ । ହେଲେ ତୁ କହ ଅତନୁ—ସେ ସମସ୍ତ ଧନ ନେଇ, ମୁଁ କ'ଣ
ଜୀବନରେ ଶାନ୍ତି ପାଇପାରିଲି ?

ଅତନୁ ॥ ଅଶାନ୍ତିଟା ପୁଣି କୋଉଠି ?

ଜୟନ୍ତ ॥ ଅମାପ ଧନ ଆଉ ଆଭିଜାତ୍ୟକୁ ସମ୍ବଳ କରି, ମୁଁ ରୀତାର ହୃଦୟକୁ
ଜୟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି । ଆମ ଘରେ ପାଦ ଦେଲା ପରେ,
ଘରର ସର୍ବମୟ କ୍ରୀ ହିସାବରେ ମୁଁ ତାକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଇଥିଲି ।

ମୋର ଭଲ ପାଇବାର ସବୁକିଛି ମୁଁ ତାରି ପାଖରେ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇଥିଲି । ହେଲେ କାହିଁକି ସେ...

—(ନୀରବ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ଅସମ୍ଭବଭାବେ)—

ଅତନୁ ॥ ତୁମ୍ଭ ହେଲୁ ଯେ ?

ଜୟନ୍ତ ॥ (ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି)—ନା । ...ସେତେବେଳେ ତୁ ଆଉ ସୁଦୂର ଆମେରିକାରେ । ଆଉ କବି ହିସାବରେ ଏ ଦେଶରେ ମୋର ସୁନାମଟା ଜମି ଜମି ଆସୁଥାଏ । ଆକସ୍ମିକ ଭାବେ ରୀତାର ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଲି । ବିବାହ ପରେ ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଅନୁଭବ କଲି; ରୀତା ଯେମିତି ଏ ବିବାହରେ ଖୁଉବ୍ ସୁଖୀ । କିନ୍ତୁ...

ଅତନୁ ॥ କିନ୍ତୁ ପୁଣି କ'ଣ ? ତୋର ଭଲ ପାଇବାର ପ୍ରତିଦାନ ତ ସେ ତତେ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଦେଉଥିଲା । ତୁ ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚିଠିରେ ମୋ ପାଖକୁ ଏ ବିଷୟରେ ଲେଖୁଥିଲୁ । ଦୁହିଁଙ୍କର ବୈବାହିକ ଜୀବନ ସୁଖଶାନ୍ତିରେ...

ଜୟନ୍ତ ॥ ହଁ, ସେଇ ଶାନ୍ତ ଆକାଶରେ ଗୋଟାଏ ଅଶାନ୍ତ ଝଡ଼ ହଠାତ୍ ଦେଖାଦେଇ, ଆମର ଚିକି ସବୁଜ ସଂସାରକୁ ଭାଙ୍ଗି ଚୁରମାର୍ କରିଦେଲା । ସେଇ ବ୍ୟଥାର ବିଳାପ—ରୀତାର ମାନସିକ ବିକୃତିରେ ରୂପନେଲା—ହସ ଆଉ କାନ୍ଦରେ । ତୁ କହୁ ଅତନୁ, ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୁଁ ଯେ—(ବ୍ୟସ୍ତତା ଭିତରେ ସେ ଅତିଷ୍ଟ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା)—

ଅତନୁ ॥ ସେଇ ପରିସ୍ଥିତିରେ ତୋର ସ୍ନେହର ପ୍ରଲୋପ ଦେଇ ରୀତାର ହୃଦୟକୁ ଜୟ କରିବା ଦରକାର ଥିଲା । ରୀତାର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରତି ତୋର ଆଗ୍ରହୀ ହେବା...

ଜୟନ୍ତ ॥ ଉଚିତ୍ ଥିଲା, ମୁଁ ଜାଣେ । କିନ୍ତୁ କ'ଣ କରିବି କହ ? ତୋର ଆମେରିକାରୁ ଫେରିବା ଆହୁରି କିଛି ଦିନ ବାକି ଥାଏ । ରୀତାର ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି, ତା' ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ମୋର ଭୟ ହେଲା । ମୁଁ ତା'ଠୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ଭଲ ମନେକଲି । ସେ ବି ମତେ ଆଉ ଖୋଜିଲାନି । ତା'ପରେ...

ଅତନୁ ॥ ତା'ପରେ ମୁଁ ଫେରି ଆସିଲି...ଠିକ୍ ତିନିମାସ ପରେ । ଆଉ ରୀତାର ଚିକିତ୍ସା ଦାୟିତ୍ୱ ମୋ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କଲୁ । ଏଇଆ ତ... ?

ଜୟନ୍ତ ॥ ହଁ... । ...କିନ୍ତୁ ସେଇ କେଇଟା ଦିନ ଯେ ମୋର କେମିତି କଟିଛି, ଏବେ ବି ସେ କଥା ଭାବିଲେ ମୋ ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠେ । ହଠାତ୍ କିଛି ନ ଥାଇ ରୀତା— 'କବିତା', 'କବିତା' ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରେ । ଆଉ ଭାଓଲିନ୍ ଧରି ଯେଉଁ କରୁଣ ରାଗିଣୀର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ଚୋଳେ...

[ଜୟନ୍ତ ଠିଆହୋଇ ଆଖି ଆଗରେ ଯେମିତି ସେଇ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖୁଥିଲା । ତା ମୁହଁରେ ପୁଟି ଉଠୁଥିଲା ବିଷାଦର ଅସଂଖ୍ୟ ରେଖା ।]

ଅତନୁ ॥ ତୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ହରାନା ଜୟନ୍ତ । ମୋ ଉପରେ ଭରସା ରଖ ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ସେ ଭରସା ମୋର ତୋ ଉପରେ ଅଛି ।

ଅତନୁ ॥ ତୋର ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ, ମୁଁ ତୋର ବନ୍ଧୁ ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ।

ଅତନୁ ॥ ତୋର ଚିନ୍ତା କ'ଣ ?

ଜୟନ୍ତ ॥ ଅତନୁ ! ମୋର କାହିଁକି ଦିନକୁ ଦିନ ଆଶା ମରି ମରି ଯାଉଛି । ମୋର ମନେ ହେଉଛି—ରୀତା କ୍ରମେ ମୋଠାରୁ ଯେମିତି ଦୂରକୁ ଦୂରକୁ ଚାଲି ଯାଉଛି । ହୁଏତ ମୁଁ ତାକୁ ଆଉ ପାଇବିନି ।

ଅତନୁ ॥ (ହସି)—ଆଶା ରଖ ଜୟନ୍ତ । ଆଶାରେ ହିଁ ମଣିଷ ବଢ଼େ । ଆଦିମ ଯୁଗରୁ ମଣିଷ ଆଶାବାଦୀ ! ମୋର ମନେ ହେଉଛି, ରୀତାର ମାନସିକ ବିକୃତିର ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହେଇଗଲା ପରେ—ସେ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଭଲ ହେଇଯିବ ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ସେଇ ଅନାଗତ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା କରିବି; କିନ୍ତୁ ତୁ ମୋତେ କଥା ଦେ ।

ଅତନୁ ॥ କଥା ଦେଉଛି ।

ଜୟନ୍ତ ॥ Promise— (ଦୁହେଁ ହାତ ମିଳାଇଲେ)—

ଅତନୁ ॥ (ମୁହଁରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିର ସଙ୍କେତ)—ହେଲା ?

ଜୟନ୍ତ ॥ ତା'ହେଲେ ମୁଁ ଆସୁଚି ।

ଅତନୁ ॥ Wish you a happy night.

ଜୟନ୍ତ ॥ OK.

[ଯେଉଁ ବାଟ ଦେଇ ଆସିଥିଲା, ସେଇ ବାଟ ଦେଇ ଚାଲିଗଲା ଜୟନ୍ତ । ଅତନୁ ତା'ର ଯିବା ବାଟକୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା ଏକ ଚିନ୍ତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ । ଠିକ୍ ସେଇ ପରିବେଶ ଭିତରେ ମ ଅନ୍ଧକାର ହୋଇଗଲା ।]

॥ ଦୁଇ ॥

[କିଛି ଦିନ ବ୍ୟବଧାନର ସୂଚନା । ମ ଆଲୋକିତ ହେଲା । ସେଇ ପରିବେଶରେ ଦେଖାଗଲା ଝରକା ଦେଇ ଘନ ଅରଣ୍ୟାନି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଛି ରୀତା । ବାହାରେ ବିଦାୟୀ ସଂଧ୍ୟାର ଛାୟା ଅନ୍ଧକାର । ଆକାଶରେ ଉଦାୟମାନ ଚନ୍ଦ୍ର । ଜଙ୍ଗଲ ପଟରୁ ଭାସି ଆସୁଛି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ସମବେତ ସଂଗୀତର ଲହରୀ । ସଂଗୀତର ତାଳେ ତାଳେ ରୀତାର ମନ ନାଚି ଉଠୁଛି । ସେ ଭାବବିହ୍ୱଳିତା । କିଛି ସମୟ ପରେ କୋଠରୀରେ ଦେଖା ଦେଲେ ଡାକ୍ତର ଅତନୁ । ସେ ରୀତାର ଖୁବ୍ ପାଖକୁ ଲାଗିଯାଇ ସେଇ ଅରଣ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ତା'ର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।]

ଅତନୁ ॥ (ଗୀତର ଅନ୍ତିମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ହଠାତ୍ କହି ଉଠିଲେ)—ବାସ୍ତବିକ, ଏ ଫୁଲ ସଞ୍ଜରେ ଅରଣ୍ୟର ଦୃଶ୍ୟ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର !

ରୀତା ॥ (ଆନନ୍ଦରେ)...ଡାକ୍ତର ବାବୁ ! ଆପଣ ପ୍ରକୃତିର ସୁନ୍ଦରତାକୁ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଭଲପାଆନ୍ତି ?

ଅତନୁ ॥ ସୁନ୍ଦରର ପ୍ରଶଂସା କରିବାରେ ବାଧା କେଉଁଠି ?

ରୀତା ॥ ସତରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଏସବୁ ଭଲଲାଗେ ?

ଅତନୁ ॥ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ପ୍ରାଣରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରେମ ରହିଛି ରୀତା ! ମୁଁ ଛୁରୀ କଇଁଚି ଚଳାଇଲି ବୋଲି କ'ଣ ମୋ ମନରୁ ସେ ପ୍ରେମ ମରିଯିବ ? (ହସ ହସ ମୁହଁରେ)...ଡାକ୍ତର ତ ଗୋଟାଏ ରକ୍ତ ମଂସଧାରୀ ମଣିଷ ।

ରୀତା ॥ କିନ୍ତୁ... ?

ଅତନୁ ॥ କିନ୍ତୁ କ'ଣ ? ଏଇ ଦେଖ ତ—ବସନ୍ତର ଆଗମନ ପୂର୍ବରୁ ଏ ବଣ ଭୂଇଁ କେମିତି ହସି ଉଠୁଛି ? କାହିଁ କେତେ ଦୂରରୁ ଶାଳ ଫୁଲର ମନମତାଣିଆ ବାସ୍ନା ଭାସି ଆସୁଛି । ଓଟକୁଜ ଭଳି ପାହାଡ଼ଟା ମେ । ମେ । କାଳିମା ବୋଲି ହୋଇ, ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଉଛି । ଆଉ ଘଡ଼ିକ ପରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଆସିବ, ଅରଣ୍ୟର ମଥାନ ଉପରେ ସ୍ନିଗ୍ଧ ଆଲୋକର ଫୁଲ ବୁଣି ବୁଣି...

ରୀତା ॥ ଆଃ ! ଚମତ୍କାର !!

ଅତନୁ ॥ କ'ଣ ?

ରୀତା ॥ (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବିହ୍ୱଳିତ କଣ୍ଠରେ)...ତାଙ୍କର ବାବୁ ! ଆପଣ ଚିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ତ—ମୁଁ ଭାଓଲିନ୍‌ଟା ନେଇ ଆସେ ।

ଅତନୁ ॥ କାହିଁକି ?

ରୀତା ॥ (ହଠାତ୍ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇପଡ଼ି)—ସତରେ ତାଙ୍କର ବାବୁ ! ମୁଁ ନିଜେ କହିପାରିବିନି, କାହିଁକି ମୁଁ ଏତେ ଆନନ୍ଦରେ ଭାଓଲିନ୍ ବଜାଇବାକୁ ଚାହୁଁଚି । ମୋର ମନ କହୁଚି, ଆପଣ ଏଇଠି ଏମିତି ଠିଆ ହେଇ କହି ଚାଲିଥାନ୍ତେ—ଆଉ ଆପଣଙ୍କର କଥାର ଛନ୍ଦେ ଛନ୍ଦେ ମୁଁ ଭାଓଲିନ୍‌ର ରାଗିଣୀ ଡୋଳନ୍ତି ।

ଅତନୁ ॥ କ'ଣ ମୋର କଥାର ଛନ୍ଦଟା ଭଲ ଲାଗିଲା—ନା, ଏ ପରିବେଶଟା ??

ରୀତା ॥ ସବୁକିଛି ।...

ଅତନୁ ॥ ସବୁକିଛି ?

ରୀତା ॥ ହଁ ମୋର ମନେ ହେଉଥିଲା, ସତେ ଯେମିତି କିଏ ମୋର ହାତ ଧରି ଅନ୍ଧାରୁଆ ଗୁମ୍ଫା ଭିତରୁ ଆଲୋକର ଅରଣ୍ୟ ଭିତରକୁ ନେଇ ଯାଉଛି । ଆଉ...

ଅତନୁ ॥ ଆଉ... ?

ରୀତା ॥ (କ'ଣ ଭାବି)—ଆଜ୍ଞା ତାହାର ବାବୁ ! ଆପଣ ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି ?

ଅତନୁ ॥ ଗୀତ ? (ହଠାତ୍ କିଛି ଭାବି ନେଇ)—ହଁ—ହଁ, ମୁଁ ଗୀତ ଗାଏ । ହେଲେ...

ରୀତା ॥ ହେଲେ ପୁଣି କ'ଣ ?

ଅତନୁ ॥ ମାନେ ମୁଁ କାହାରି ଆଗରେ ଗାଇବାକୁ ଭଲ ପାଏନା । ବାଥ୍‌ରୁମ୍ ସିଙ୍ଗର୍ କହିପାର । କାରଣ ମୋ ସ୍ଵରଟା...

[ହସ-ଲାଜମିଶା ଭଙ୍ଗୀରେ ରୀତା ଅତନୁର ଟେବୁଲ ଉପରକୁ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରିଛି । ହଠାତ୍ ସେ ଅତନୁର ଟେବୁଲ ଉପରୁ ଆବିଷ୍କାର କରିଛି ଗୋଟାଏ କବିତା । କବିତାଟି ଦେଖି...]

ରୀତା ॥ ଆରେ..., ଆପଣ କବିତା ବି ଲେଖନ୍ତି ?

ଅତନୁ ॥ ଏ... ? ନା, ମୁଁ ଲେଖେନା—ପଢ଼େ । ପଢ଼ିବାକୁ ଭାରି ଭଲପାଏ ।

ରୀତା ॥ କିନ୍ତୁ...ଏ କବିତା !!

ଅତନୁ ॥ ଏ କବିତାଟି ମୋର ବନ୍ଧୁ ଜୟନ୍ତର ।

ରୀତା ॥ (ଘୃଣାମିଶା ସ୍ଵରରେ)...ତାହାର !!!

ପ୍ରଫେସର ॥(ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ କରି) ତମେ ?—ତମେ ପାରିବ ? ଏ ମଣିଷ ସମାଜରୁ
ତମେ ହିଂସା, ଦ୍ଵେଷ, ପରଶ୍ରୀକାତରତା, ବିଶ୍ଵାସଘାତକତାକୁ ଦୂର
କରିଦେଇ ପାରିବ ?

ଅତନୁ ॥ ପାରିବି ।

ପ୍ରଫେସର ॥(ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ)—ନା—ନା—

ଅତନୁ ॥ ପ୍ରଫେସର ପରିଜା ! ଆପଣ...

ପ୍ରଫେସର ॥ମୁଁ ଜାଣେ, ତମେ ପାରିବନି । ତମେ ଦେହର ରୋଗକୁ ଭଲ
କରିଦେଇପାର ତାଙ୍କର—ହେଲେ ମନର ରୋଗକୁ ନୁହେଁ ।
ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଶରୀରର ଚର୍ମମାଂସ ତଳେ, ଯେଉଁ ଅନାଦି
ସଂକ୍ରାମକ ବ୍ୟାଧି ରହିଛି, ତାକୁ କେହି ଭଲ କରି ପାରିନାହାନ୍ତି ।

ସିଷ୍ଟର ॥ (ପ୍ରବେଶି)—ପ୍ରଫେସର ପରିଜା ! ଚିକିତ୍ସା ଛାଡ଼ି ଯାଉ ଯାଉ, ଆପଣ
ଉଠି ଆସିଲେ ? ଚାଲନ୍ତୁ ନା ବେଡ଼କୁ ।

ପ୍ରଫେସର ॥ଓଃ ! ବେଡ଼-ବେଡ଼-ବେଡ଼ !!!...ଖାଲି ବେଡ଼—କେତେଦିନ ଆଉ
ସମୟର ଶଯ୍ୟାପରେ ଚପଳ ଶିଶୁଟିଏ ହୋଇ ଶୋଇରହିବି ?
ନା, ମୋତେ ବିପ୍ଳବ କରିବାକୁ ହେବ । ବିଜ୍ଞାନୀ ପୁରାତନକୁ ଧରି
ବସି ରହେ ନା । ସେ ଚାହେ ନୂତନର ଆବିଷ୍କାର ।

ସିଷ୍ଟର ॥ ଆଃ, ଚାଲନ୍ତୁ ନା ।

ପ୍ରଫେସର ॥(ସିଷ୍ଟରକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି)—ତୁମ୍ଭଙ୍କର ନିର୍ମମ ଧରିତ୍ରୀ ! ତୋର
ଉପଦେଶ ମାନିବାକୁ ଆଜି ଚନ୍ଦ୍ରଯାତ୍ରୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ମାଟି ମାଆର
ଆହ୍ଵାନକୁ ଏଡ଼ି ସେ ଯିବାକୁ ଚାହେ ଜହ୍ନମାମୁ ରାଜ୍ୟକୁ । ଆଉ
ହୁଏତ କେଇ ବର୍ଷ ପରେ...

୩୪୮

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

ଅତନୁ ॥ ଆପଣଙ୍କର ଗବେଷଣା ସଫଳ ହେବ ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ହଁ, କିନ୍ତୁ ତମେ ଜାଣିଲ କେମିତି ?

ଅତନୁ ॥ ଆପଣଙ୍କର ସେହି ବନ୍ଧୁଙ୍କଠାରୁ—ଯିଏ ଆପଣଙ୍କ ସହ ଗବେଷଣା କରୁଥିଲେ ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ଯିଏ...ମୋ ସଙ୍ଗରେ...ଗବେଷଣା କରୁଥିଲେ ? ଯିଏ...

ଅତନୁ ॥ ହଁ ।

ପ୍ରଫେସର ॥ କିନ୍ତୁ ତା' କଥା ଉପରେ ତମେ ନିର୍ଭର କରିବନି ଡକ୍ଟର । ତା ହୃଦୟରେ ବିଷ ଅଛି...ବିଷ । ଆଦିମ ବନ୍ୟତାର ସେ ଗୋଟାଏ ମୂର୍ ପ୍ରତୀକ । ମୋର ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତାକୁ ସେ...(ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଘୃଣାର ବାଦଲ ପିଟିହୋଇ ଯାଉଥିଲା ଯେମିତି ।)–

ଅତନୁ ॥ କ'ଣ ହେଲା ?

ପ୍ରଫେସର ॥ ନା...ନା...ନା...

ଅତନୁ ॥ ଆପଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ରେଷ୍ଟ ରୁମ୍‌କୁ ଯାଆନ୍ତୁ ପ୍ରଫେସର । ଆପଣଙ୍କର ବିଶ୍ରାମ ଦରକାର ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ଏ ... ?...ହଁ, ତମେ ଠିକ୍ କହିଛ । I want rest —ମୁଁ ବଡ଼ କ୍ଳାନ୍ତ । ମୋର ବିଶ୍ରାମ ଦରକାର ।

ସିଷ୍ଟର ॥ ଚାଲନ୍ତୁ ।

[ପ୍ରଫେସରଙ୍କୁ ନେଇ ସିଷ୍ଟର ଭିତରକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ । ପଛରୁ ଡାକିଲେ ତାହାର—]

ଅତନୁ ॥ ପ୍ରଫେସରଙ୍କୁ ରେଷ୍ଟ ଦେଇ ଚିକିତ୍ସା ଶୁଣିଯିବ ସିଷ୍ଟର ।

ସିଷ୍ଟର ॥ (ଭିତରୁ)—ହଉ ସାର୍ !

[ଅତନୁ କ'ଣ ଭାବି ପଦଚାରଣ କରୁଥିଲେ । ଏଇ ସମୟରେ ଉପର ସିଡ଼ିରେ ଦେଖାଦେଲା ଗୋଟିଏ ଆଠ ଦଶ ବର୍ଷର କିଶୋରୀ ।]

ବେବି ॥ ଡକ୍ଟର ଅଙ୍କଲ୍ !

ଅତନୁ ॥ ଆରେ, ବେବି !...ଆ...ଆ...

ବେବି ॥ (ଆସି) ଅଙ୍କଲ୍ !

ଅତନୁ ॥ କ'ଣ ହେଲା ବେବି ?

ବେବି ॥ (ଧୀର କଣ୍ଠ ଓ ବିସ୍ତାରିତ ନେତ୍ରରେ)—ଡାଡ଼ୀ ପୁଣି ମଦ ପିଉଛନ୍ତି ଅଙ୍କଲ୍ !

ଅତନୁ ॥ ମଦ... ?

ବେବି ॥ ହଁ ଅଙ୍କଲ୍ । ତମେ ଆସ ନା—

ଅତନୁ ॥ ଆଛା ଚାଲ୍...ଚାଲ୍ ।

[ଅତନୁ ବେବି ସହିତ ସିଡ଼ିରେ ଉଠିଗଲେ ଉପରକୁ । କିଛି ସମୟ ପାଇଁ କୋଠରୀଟି ନୀରବ ରହିଲା ତା'ପରେ ଦେଖାଗଲା ବାହାରୁ ଜଣେ ବିଷଣ୍ଣ ଅଥଚ ବେଶ୍ ସୁସ୍ଥ ଶରୀରଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରବେଶ କଲେ କୋଠରୀ ଭିତରକୁ । ସେ ଜଣେ ବାକ୍ଶିକ୍ଷିତ୍ରୀ ମିଲେଟାରୀ ଅଫିସର । ଚାରିଆଡ଼କୁ ନିର୍ନିମେଷ ନୟନରେ ସେ ଚାହିଁବାବେଳେ ତିନି ନୟର କୋଠରୀପଟୁ ଭିତରୁ ଆସିଲା ହରି ।]

ହରି ॥ ହରିବୋଲ !

ବୀର ॥ ଆ...ଏ... ! (ହୋ ବାବୁ !)

ହରି ॥ (ଚମକିପଡ଼ି)...ହରିବୋଲ, ମଲା ମଣିଷ ।

ବୀର ॥ ଆ...ଏ...ଏ ?

(ଡାକ୍ତରବାବୁ କାହାନ୍ତି ?)

ହରି ॥ ଏ... ? କିଏ ତୁମେ ମହାତ୍ମା ?

ବୀର ॥ ଓ...ଉ...ଉ...ଆ...ଏ...ଏ ?

(ଆହେ, ଡାକ୍ତରବାବୁ କାହାନ୍ତି ?)

ହରି ॥ (ସେଇଭଳି କହି ମନାକରିବା)...ଆ...ଏ...ଏ...ଇ...ଇ... ।

(ରାଗିଯାଇ) ଆଃ... !

ବୀର ॥ ଉ...ଉ...ଉ... ?

(ଯାଃ !...କହ, କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛନ୍ତି ସେ ?)

ହରି ॥ ହରିବୋଲ ! ଆଜ୍ଞା ମୁସ୍କିଲରେ ପଡ଼ିଲା ମଣିଷ ? ଯାଏ ଏଇଟା
ଗୋଟାଏ ଚିଡ଼ିଆଖାନା ହେଇଗଲା । କୁଆଡ଼ୁ ଯେ ଏଗୁଡ଼ାକ
ଗତୁଛନ୍ତି ?

ବୀର ॥ (ରାଗି) ହେ...ଏ...ଇ...ଉ ।

(ସେମିତି ଗୁଡ଼ା କ'ଣ କହୁଛୁ ? ମାରିବି ଯେ...)

ହରି ॥ ଆଃ ! ନାହିଁ...ନାହିଁ ସେ କାମ କରନା । ଏ ଅଧମକୁ ରକ୍ଷାକର
ପ୍ରଭୁ ।

- ସିଂହାର ॥ (ପ୍ରବେଶି) ଆରେ ଆରେ...ରେ ! ଇଏ କ'ଣ !
- ହରି ॥ (ଉଠି ସାବିତ୍ରୀକୁ ଚାହିଁ)...ନୂତନ ଦେବତାଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ହେଉଛି ସାବିତ୍ରୀ । ଚିଡ଼ିଆଖାନାର ସଭ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଛନ୍ତି ।
- ବୀର ॥ ଆଃ ! ଉ...ଉ...ଉ—(ବିରକ୍ତିଭାବ ହରିପ୍ରତି)—
- ସିଂହାର ॥ ଆପଣ ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଛନ୍ତି ?
- ବୀର ॥ ଅ...ଅ (ହଁ-ହଁ)—
- ସିଂହାର ॥ ଆପଣ ଏଇଠି ବସନ୍ତୁ । ସେ ଉପରୁ ଆସୁଛନ୍ତି ।
- ହରି ॥ ହରିବୋଲ ! କେବଳ ଆସନ ନୁହେଁ ସାବିତ୍ରୀ—ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପୂଜା ପଦ୍ଧତି ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଦିଅ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଏଠୁ ଚାଲିଲି !
- ସିଂହାର ॥ କୁଆଡ଼େ ?
- ହରି ॥ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ।
- ସିଂହାର ॥ ମାନେ ?
- ହରି ॥ ମାନେ ପିତୃପୁରୁଷଙ୍କ ପାଖକୁ ଓଷଧ ଧରି...
- ସିଂହାର ॥ (ହସି)...ପ୍ରଫେସର ପରିଜାଙ୍କ ପାଖକୁ ତ ?...
- (ଘ । ଦେଖି) ହଁ, ସମୟ ହେଉଗଲାଣି ।
- ହରି ॥ (ଯାଉ ଯାଉ) ମୋର ବି ସମୟ ହେଉଗଲାଣି—
- ଏଠି ଆଉ ବେଶୀଦିନ ନୁହେଁ ।
- ବୀର ॥ ଅଃ...ଅଃ (ଯା-ଯା—)—

୩୫୨

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

ହରି ॥ ଆ...ଆ...ମାଇଲା । (ଭୟରେ ଚାଲିଗଲା ତିନି ନୟର କୋଠରୀକୁ)–

ସିଂହ ॥ ଆପଣ କଥା କହି ପାରନ୍ତି ନି ?

ବୀର ॥ (ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ନାହିଁ କଲା)–

ସିଂହ ॥ କ'ଣ ପିଲାଦିନରୁ ?

ବୀର ॥ ଆ...ଏ...(ନାହିଁ-ନାହିଁ...)

–(ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲା)–

ସିଂହ ॥ ଅନ୍ତତଃ କେବେଠାରୁ ?

ବୀର ॥ (ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଚାରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି) ଆ...ଏ...ଏ... ।

ସିଂହ ॥ ଓ, ଚାରିବର୍ଷ ତଳେ ?

ଅତନୁ ॥ (ସିଢ଼ିରୁ)...ଚାରିବର୍ଷ ତଳେ କ'ଣ ହେଲା ସିଂହ ?

ସିଂହ ॥ (ଉଠିପଡ଼ି) ସାର୍...ଏଇ... ।

ବୀର ॥ (ସାଲ୍ୟୁଟ୍ କରି)...ଉ...ଉ ।

ଅତନୁ ॥ ବସନ୍ତ । କେଉଁଠୁ ଆସିଛନ୍ତି ଆପଣ ?

ସିଂହ ॥ ସାର୍, ସେ ବାକ୍-ଶକ୍ତିହୀନ ।

ଅତନୁ ॥ ବାକ୍-ଶକ୍ତିହୀନ ? ତା'ହେଲେ...(କାଗଜ କଳମ ଧରାଇ) ଆହ୍ଲା,
ଆପଣଙ୍କ ନାଁ ?

ବୀର ॥ (ଲେଖିଦେଲା)–

ଅତନୁ ॥ ଠିକ୍ ଅଛି । ସିଷ୍ଟର !...ନା, ତମେ ଏଠି ରୁହ । ହରି ! ହରି !!

ହରି ॥ (ଭିତରୁ) ଗଲି ସାର୍ ।

[ଏଇ ସମୟରେ ସିଡ଼ିରେ ତଳକୁ ଆସୁଥିଲା ବେବି । ଅତନୁ ତାକୁ ଦେଖିପାରି ପାଖକୁ ଡାକିଲା ।]

ଅତନୁ ॥ ଆ ବେବି !

ବେବି ॥ (ପାଖକୁ ଯାଇ) ଡକ୍ଟର ଅଙ୍କଲ୍ ! ଡାକ୍ତା ମୋର କେବେ ଭଲ ହେବେ ?

ଅତନୁ ॥ (ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ କଣ୍ଠରେ)—ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଭଲ ହୋଇଯିବେ । ତୁ କିଛି ଚିନ୍ତା କରନା—

ହରି ॥ (ପ୍ରବେଶି)—ସାର୍ !

ଅତନୁ ॥ ଏ ବାବୁଙ୍କୁ ନେଇଯାଅ ନଅ ନୟର କୋଠରୀକୁ—

ହରି ॥ ସାର୍ ! ମୁଁ ନେବି ସାର୍ ?

ଅତନୁ ॥ ହଁ ।

ବୀର ॥ ଏ...ଇ...ଇ । (ନା-ନା-ସେଇଟା ଖରାପ ଲୋକ ।)

ହରି ॥ ହରିବୋଲ୍ ! ଏଇ, ରୋଗ ଆରମ୍ଭ ହେଇଗଲା ସାର୍ ।

ଅତନୁ ॥ (ରାଗି) ହରି !

ହରି ॥ ସାର୍... ! (ବୀର ପ୍ରତି) ଆସନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା । ମୋ'ପଛେ ପଛେ ଆସନ୍ତୁ । ଧୀରେ...ଧୀରେ...

ଅତନୁ ॥ ଏଠି ମୋ ଅଣ୍ଡରରେ ଚିକିସିତ ହେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ?

ବୀର ॥ (ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲା) ଅ...ଅ... ।

ଅତନୁ ॥ କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ...

ବୀର ॥ ଆ...ଏ...ଏ (ଚିନ୍ତା ନାହିଁ) ।

(ପକେଟରୁ ଚେକ୍ ବହି କାଢ଼ି ଦେଖାଇଲା)

ଅତନୁ ॥ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ।

ବୀର ॥ ଆ-ଏ... । ଏ...ଏ...ଉ...ଏ... । ଏ...ଏ...ଉ... (ଆଜ୍ଞା,
ଯେତେ ପତୁପଛେ ମୁଁ ଦେବି । ମୁଁ ଭଲ ହେବାକୁ ଚାହେ ।)

ଅତନୁ ॥ ଚାରିବର୍ଷ ତଳେ ଆପଣ ମୂକ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି ? ଆଜ୍ଞା କେମିତି
ଏ ଘଟଣା ଘଟିଲା ?

ବୀର ॥ (ଲେଖିଦେଲା)-

ଅତନୁ ॥ ଯୁଦ୍ଧରେ-ଆଜ୍ଞା ହେଉ । ଆପଣ ସିଂହର ସାଙ୍ଗରେ ଉପରକୁ
ଯାଆନ୍ତୁ । ଦେଖନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କୁ ଏଠିକାର ନିୟମ ପ୍ରତି ସବୁବେଳେ
ସତର୍କ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ବୀର ॥ ଅ...ଅ...(ହେବି)- ।

ଅତନୁ ॥ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆରୋଗ୍ୟ ନ ହେଇଛନ୍ତି-ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ଆପଣ
ଏଠି ରହିବେ । ଆପଣ ଯାଇ ରେଷ୍ଟ ନିଅନ୍ତୁ-ମୁଁ ଠିକ୍ ସମୟରେ
ଆପଣଙ୍କ ଚିକିତ୍ସା ଆରମ୍ଭ କରିବି । ହେଲା ?

ବୀର ॥ ଅ...ଅ...(ହଁ)

ବୀର ॥ ଏ...ଏ...ଇ- । ଏ-ଏ-

(ହେକ୍ । ଏମିତି ଚାଲ ।)

ହରି ॥ ହରିବୋଲ୍ !

ବୀର ॥ (ଆଦେଶ ଦେଉଥିଲେ ଚିତ୍କାର କରି କରି)-

[ନଇଁ ନଇଁ ପାଛୋଟି ନେବା ଠାଣିରେ ହରି ଯିବାକୁ ଚାହିବାରୁ ବୀର ମିଲେଟାରୀ କାଳଦାରେ ତାକୁ ଯିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲା । ନିଜେ 'ଲେଫ୍ଟ ରାଇଟ୍' ପାଦ ପକାଇ ହରିକୁ ସେମିତି ଯିବାକୁ ବାଧକଲା । ସମସ୍ତେ ହସୁଥିଲେ । ହରି ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କ ଠାରୁ ଅନୁମତି ଇଙ୍ଗିତରେ ଚାହିଁବାରୁ-ଡାକ୍ତର ବୀର କଥା ଅନୁସାରେ ଯିବାକୁ କହିଲେ । ସେମାନେ ଉପରକୁ ଚାଲିଲେ ।]

ଅତନୁ ॥ ସିଷ୍ଟର୍ !

ସିଷ୍ଟର୍ ॥ ସାର୍ !

ଅତନୁ ॥ ରୀତାର ମନର ଅବସ୍ଥାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛ ?

ସିଷ୍ଟର୍ ॥ ହଁ । ସେ ଆଜି ବସିରହି ବହି ପଢୁଛନ୍ତି ।

ଅତନୁ ॥ ସତେ ? କି ବହି ? ?

ସିଷ୍ଟର୍ ॥ ସେ କବିତା ବହି ମାଗୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କହିଲି, ଧୂର୍ଜଟୀଙ୍କ କବିତା ବ୍ୟତୀତ ଏଠି ଅନ୍ୟ କିଛି ବହି ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଉପନ୍ୟାସ ଦେଇଛି ।

ଅତନୁ ॥ ଠିକ୍ କରିଛ । କବିତା ବହି ଦେବନି । କାରଣ କବିତା ପଢ଼ିଲେ ତାଙ୍କର ଭାଓଲିନ୍ ବଜାଇବାକୁ ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦିବ । ଆଉ ସେ ଆତ୍ମହରା

ହୋଇପଡ଼ିବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । ତମେ ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାରୁ ଭାଓଲିନ୍ ସ୍ଵର ଶୁଣିଛ ?

ସିଷ୍ଟର ॥ ନା ସାର୍ ।

ଅତନୁ ॥ ଆଛା ହଉ—ତମେ ଯାଅ ।

ସିଷ୍ଟର ॥ (ଯାଉ ଯାଉ ଫେରି)—ପିନାକୀ ବାବୁଙ୍କର କାଲି ଅପରେସନ ହେବ ତ ?

ଅତନୁ ॥ ନା, ଆହୁରି କିଛିଦିନ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ସିଷ୍ଟର ॥ କାହିଁକି ସାର୍ ?

ଅତନୁ ॥ ମଦ୍ୟପାନ ଜନିତ ବିକାର ତାଙ୍କ ମାନସିକ ସ୍ଥିତିକୁ ଇତସ୍ତତଃ କରିଦେଇଛି । ବୁଦ୍ଧିର ଆଶା ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଜାଣି ଜାଣି ହରାଇଛନ୍ତି । ନିଜ ପ୍ରତି ଆଉ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ଵାସ ନାହିଁ ।

ବେବି ॥ ତକ୍କର ଅଙ୍କଲ୍ ? ତାଡ଼ୀଙ୍କର ତେବେ... ?

ଅତନୁ ॥ (ହଠାତ୍ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ମନେକରି)...ଆରେ, ତୁ କିଛି ଚିନ୍ତା କରନା ବେବି । ତୋ ତାଡ଼ୀକୁ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ କରିଦେବି । ହେଲା ?

ବେବି ॥ ସତେ ଅଙ୍କଲ ! ତମେ ସତ କହୁଚ !!?

ଅତନୁ ॥ ହଁ...ସତ । ତୋ ଅଙ୍କଲ୍ ତତେ କ'ଣ ମିଛ କହିବ ?

ବେବି ॥ ଥାଙ୍କ୍ ଯୁ ଅଙ୍କଲ୍ !

ସିଷ୍ଟର ॥ କିନ୍ତୁ ସାର୍ ତାଙ୍କୁ ତ ବାସ୍ତବରେ ମଦ ଦିଆ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସେ ହଠାତ୍ ଏମିତି...

ଅତନୁ ॥ ସେଇ ଅବାସ୍ତବତା ହିଁ ତାଙ୍କ ମନ ବଳକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇଛି, ସିନ୍ଧୁର ।
ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ତାଙ୍କର ନର୍ମାଳ ପୋଜିସନ୍ରେ ଦିନେ ଆମକୁ
ଅପରେସନ୍ କରିବାକୁ ହେବ ।

ରୀତା ॥ (ପଶି ଆସି) ତାଙ୍କର । ମୋର ଏ କ'ଣ ହେଲା ?

ଅତନୁ ॥ କ'ଣ ହେଲା ?

ରୀତା ॥ ମୋର, 'ଅମାବାସ୍ୟାର ଚନ୍ଦ୍ର'କୁ ଭୟ ହେଲାଣି ।

ଅତନୁ ॥ ମାନେ ?

ରୀତା ॥ ଭାରି ଭୟ ।

ଅତନୁ ॥ ଭୟ ?

ରୀତା ॥ ବାଜେ...ନିହାତି ବାଜେ ।

ଅତନୁ ॥ କ'ଣ ?

ରୀତା ॥ ସେଇ ଉପନ୍ୟାସଟିକୁ ପଢ଼ିଲା ପରେ—ମୋର ଏ ହାତ ଦି'ଟା କ୍ରମେ
କ୍ରମେ ଅବଶ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଭାଓଲିନ୍ ପାଖକୁ ମୋ' ହାତ
ଆଉ ଚଳୁନି । 'କାଉଲ୍' ଏଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ହେଇପାରେ ।

ଅତନୁ ॥ (ହସି କିନ୍ତୁ ସେଇ ପାଗଳିନୀ ନାରୀ କ'ଣ ନିର୍ବୋଧ ନୁହେଁ—ଯିଏ
'କାଉଲ୍' ପରି ନାୟକର ହୃଦୟକୁ ଚିହ୍ନି ପାରିଲାନି ?

ରୀତା ॥ ତାଙ୍କର ! ମୁଁ ଆଉ ସେ ଉପନ୍ୟାସ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ଚାହେ ନା ।
ମୁଁ ଚାହେ କବିତା । ଭାଓଲିନ୍ର ସ୍ୱରେ ସ୍ୱରେ ମୁଁ କବିର କଥାକୁ
ଗାଇବାକୁ ଚାହେ ।

ବେବି ॥ ତମେ ଗୀତ ଗାଇ ଜାଣ ଦିଦି ?

ରୀତା ॥ (ହଠାତ୍ ବେବି ଆଡ଼କୁ ତୀକ୍ଷଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁରହିଲା । ତା'ପରେ ଆଖିରେ ଉଲ୍ଲାସର ସୂଚନା ଦେଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା)...ଦିଦି !!...ମୁଁ ... ତୋର ଦିଦି !!

ବେବି ॥ ହଁ, ତମେ ତ ମୋର ଦିଦି ! ନା, ତକ୍କର ଅଙ୍କଲ୍ ?

ଅତନୁ ॥ ହଁ ହଁ...

ରୀତା ॥ ତୁ ଗୀତ ଗାଇ ଜାଣୁ ?

ବେବି ॥ (ମୁଣ୍ଡ ନଇଁ)...ହଁ ।

ରୀତା ॥ (ଉପସ୍ଥିତ ସ୍ଥାନ ଭୁଲି ଆନନ୍ଦରେ ନାଚିଉଠି କହିଲା)—ବେବି, ମୋର ସୁନା ଭଉଣୀ ! (ଗେଲକରି) ଗୋଟାଏ ଗୀତ ଗାଇଲୁ ?

ବେବି ॥ ଏଇନା... ?

ରୀତା ॥ ହଁ...

ବେବି ॥ ତକ୍କର ଅଙ୍କଲ୍ !

ଅତନୁ ॥ ଗାଆ ଗୋଟାଏ ଗୀତ ।

ବେବି ॥ (ଲାଜ ଲାଜ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିବା)...

ଅତନୁ ॥ ଆରେ, ଲାଜ କରୁଛୁ କାହାକୁ ? ମତେ ? ଆଜ୍ଞା ତୁ ଗାଆ—ମୁଁ ଇଆଡ଼େ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଠିଆ ହଉଚି । ଏଥର ଗାଆ...

[ବେବି ଗୀତ ଗାଇଲା । ଗୀତର ଛନ୍ଦେ ଛନ୍ଦେ ଶିଶୁ-ସୁଲଭ ନୃତ୍ୟ ଫୁଟିଉଠୁଥିଲା । ତା'ପରେ ଦେଖାଗଲା ଗୀତର ତାଳେ ତାଳେ

ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ଆନନ୍ଦରେ ତନ୍ମୟ ହୋଇପଡ଼ିଛି ରୀତା । ପ୍ରଫେସର ପରିଜା ଏକ ବିହ୍ୱଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆସି ଦେଖୁଥିଲେ ଏବଂ ତନ୍ମୟତାରେ ଗୀତର ଭଙ୍ଗିମା ଫୁଟାଇଥିଲେ ହାତର ଆଙ୍ଗୁଠିରେ । ଗୀତର ଶେଷପଦରେ ସିଡ଼ିରେ ଦେଖାଦେଲେ ପିନାକୀ ଏକ ଉଦାସ ବିହ୍ୱଳ ଭଙ୍ଗୀରେ ।]

ରୀତା ॥ (ଆଖିରେ ଲୁହ)...ଆଃ ! ବେବି, ତମକାର !!

ପ୍ରଫେସର ॥ Wonderful !! Wonderful ! ଡାକ୍ତର, ମୁଁ ତୁମକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଉଛି ।

ଅତନୁ ॥ କାହିଁକି ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ତୁମେ ମୋତେ ସଂଗୀତ ଶୁଣାଇ ଆପ୍ୟାୟିତ କରିଛ । ତମରି ଆଦର୍ଶରେ ଏ ପୃଥିବୀଟା ଏମିତିଆ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଡାକ୍ତରଖାନା ହେଉ । ଆଉ ତା'ର ପ୍ରତି କୋଣ ଅନୁକୋଣରୁ ଉଠୁ ସଂଗୀତର ଝଙ୍କାର । ...ତମେ ଜାଣ ଡାକ୍ତର-ଜଳନ୍ତା ଧୂପକାଠି ଯେମିତି ସାରା କୋଠରୀରୁ ଦୁର୍ବାସନା ଦୂର କରିଦିଏ-ସଂଗୀତ ସେମିତି ଦୂର କରେ ମଣିଷ ମନରୁ ରାଗ, ହିଂସା, ବିଦ୍ୱେଷ ।

ଅତନୁ ॥ କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ଆଉ ବିଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ପାଇଁ ସଂଗୀତର ଭୂମିକା ଯେ ଗୌଣ-ଏକଥା ଆପଣ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବେନି ନିଶ୍ଚୟ ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ସ୍ୱୀକାର ବି କରିବିନି ! କାରଣ କ'ଣ ଜାଣ ? ସଂଗୀତ ପାଗଳ କରେ ମରଣମୁଖୀ ରୋଗୀକୁ । କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭିତରେ ସେ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେ ସଂଗୀତ ।

ରୀତା ॥ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏକମତ ।

ପ୍ରଫେସର ॥ କେବଳ ତମେ ନୁହେଁ । ତମେ ହେବ, ସେ ହେବ (ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ),
ଆଉ ତମେ ବି ହେବ । ଏ ଦୁନିଆଁର ଅଣୁ ପରମାଣୁ ବି ମୋ’
ସହିତ ଏକମତ ହେବେ । My little bud ! I congratulate
you ତମେ ଇଶ୍ଵରଙ୍କ ଆନନ୍ଦମୟୀ ସନ୍ତାନ । ମୁଁ ତମକୁ ଅଭିନନ୍ଦନ
ଜଣାଉଛି—(ଚାଲିଗଲେ)—

ବେବି ॥ ଡକ୍ଟର ଅଙ୍କଲ୍ ! କ’ଣ ହେଇଚି ତାଙ୍କର ?

ଅତନୁ ॥ କିଛି ହେଇନି ବେବି । ତୋ ଗୀତରେ ସେ ଖୁବ୍ ଖୁସି
ହେଇଯାଇଛନ୍ତି ।

ରୀତା ॥ ମୁଁ ବି ଖୁବ୍ ଖୁସି !

ବେବି ॥ ସତେ ଦିଦି ?

ରୀତା ॥ ହଁ...ଆଜ୍ଞା ବେବି, ତୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବୁ ?

ବେବି ॥ କୁଆଡ଼େ ?

ରୀତା ॥ ତୋ’ ଦିଦି ଘରକୁ । ଆ—

ଅତନୁ ॥ ଯା—

ବେବି ॥ ଏଇ ଘରକୁ ?

ରୀତା ॥ ହଁ, ଆ—

— [ଦୁହେଁ ଚାଲିଗଲେ]—

ପିନାକୀ ॥ ଡାକ୍ତର ବାବୁ !

ଅତନୁ ॥ କ’ଣ କହିବେ ?

ପିନାକୀ ॥ ଆପଣ ମୋ' ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ?

ଅତନୁ ॥ ନାଁ ତ ।

ପିନାକୀ ॥ ଆପଣ ମନା କଲେ ବି ମୁଁ ଜାଣିପାରୁଛି ସବୁ । ହେଲେ ତାଙ୍କର—
ମୁଁ ଆଉ ମୋ' ନିଜ କଣ୍ଠରେ ନାହିଁ । ସର୍ବଗ୍ରାସୀ ନିଶା ମତେ
ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ମାଟିର କଣ୍ଠେଇ କରିଦେଇଛି ।

ଅତନୁ ॥ ଇଏ ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ବଳମନା ଲୋକର ସ୍ତ୍ରୀକାରୋକ୍ତି ହୋଇପାରେ
ପିନାକୀବାବୁ—ଜଣେ ଲକ୍ଷପତି ବ୍ୟବସାୟୀର ନୁହେଁ ।

ପିନାକୀ ॥ ଲକ୍ଷପତି ଯଦି ପଥର ଭିକାରୀ ହେଇଯାଏ—କୁହନ୍ତୁ ତାଙ୍କର, ତା'ର
କ'ଣ ଆଉ ସେ ପୂର୍ବ ମନବଳ ରହିବ ?

ଅତନୁ ॥ ରଖିବାକୁ ହେବ । ନଚେତ୍ ସର୍ବନାଶ ହେବା ସୁନିଶ୍ଚିତ ।

ପିନାକୀ ॥ ବରଂ ତାହା ହିଁ ହେଉ ତାଙ୍କର—ତାହା ହିଁ ହେଉ । ମୁଁ ଆଉ ବାବୁକୁ
ଚାହେନା । କାରଣ ମଦ ପିଇଲା ପରେ ବି ମତେ ଆଉ ନିଶା
ଧରୁନି । ମୁଁ ଆଉ ଦୁନିଆକୁ ଭୁଲି ପାରୁନି । ତାଙ୍କର ! କୁହନ୍ତୁ
କ'ଣ କରି ଏଣିକି ମୁଁ ଦୁନିଆକୁ ଭୁଲିପାରିବି—କ'ଣ କରି ଏଣିକି
ମୁଁ ମୋ ନିଜକୁ ଭୁଲି ପାରିବି ?

ଅତନୁ ॥ ନିଜକୁ ନଭୁଲାଇ, ଭବିଷ୍ୟତରେ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ମନରେ ବାବୁର
ବଳ ଆଶାକୁ ପିନାକୀବାବୁ । ଆଜି ଆପଣ ହାରିଯାଇଛନ୍ତି । କାଲି
ଆପଣ ହୁଏତ ସୁଧମୂଳ ଅସୁଲ କରି ଦୁଇଗୁଣ ଲାଭବାନ୍ ହୋଇ
ପାରିବେ । ବ୍ୟବସାୟ ତ ଗୋଟାଏ ଛୁଆଖେଳ । ସେଇ
ଛୁଆଖେଳରେ ଆପଣ ପୁଣି ଥରେ ଜିତିବାର ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ ।

ପିନାକୀ ॥ କିନ୍ତୁ ଆଉ ଥରେ ଯଦି ମୁଁ ହାରିଯାଏ ?

ଅତନୁ ॥ ତଥାପି ଆପଣଙ୍କୁ ବାବାକୁ ହେବ । ବାବାକୁ ହେବ କେବଳ ବେବି ସକାଶେ । ବେବି ଭଳି ଝିଅ କେତେ ଜଣଙ୍କର ଅଛି ? ଉତ୍କଳ ଭବିଷ୍ୟତର ସେ ଏକ ସବୁଜ ସମ୍ଭାବନା । ତା' ପାଇଁ ଆପଣ କେବେ କିଛି ଚିନ୍ତା କରିଛନ୍ତି ?

ପିନାକୀ ॥ ବେବି ପାଇଁ—

ଅତନୁ ॥ ମୁଁ କହିବି, ଆଦୌ ଚିନ୍ତା କରି ନାହାନ୍ତି । (ଚିକିଏ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି) ସତ କି ମିଛ ?

ପିନାକୀ ॥ (ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ) କେବେ ଚିନ୍ତା କରିନି ତାଙ୍କର—ଚିନ୍ତା କରିବାର ଅବକାଶ ବି ପାଇନି । ପିଲାଟିଦିନୁ ସେ ତା'ର ମାଆକୁ ହରାଇ, ମୋରି ସ୍ନେହରେ ବାଧି । ମତେ ଛାଡ଼ି କାହାରି ପାଖରେ ରହିବାକୁ ସେ ଭଲ ପାଏନା ।

ଅତନୁ ॥ ତେବେ ଆପଣ କୁହନ୍ତୁ—ଆଜି ଯଦି ଆପଣଙ୍କର କିଛି ଗୋଟାଏ ହେଇଯାଏ—ତା'ର ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ହେବ ?

ପିନାକୀ ॥ ତାଙ୍କର ବାବୁ !

ଅତନୁ ॥ କୁହନ୍ତୁ ଆପଣ ??

ପିନାକୀ ॥ ତାଙ୍କର ବାବୁ... !!

ଅତନୁ ॥ କୁହନ୍ତୁ... ??

ପିନାକୀ ॥ ନା—ନା, ମତେ ବାବାକୁ ହେବ । ତାଙ୍କର ବାବୁ—ବେବି ପାଇଁ ମତେ ବାବାକୁ ହେବ । —(ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହେଇ)—ବେବି ! ବେବି !!

ବେବି ॥ (ଭିତରୁ) ଯାଉଛି ଡାଡ଼ୀ !!

[ବେବି ରୀତାର କୋଠରୀ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିଲା । ମନରେ ତା'ର ଅନେକ ଆନନ୍ଦ । ଖୁସିରେ ନାଚି ନାଚି ଆସୁଥିଲା ସେ । ପଛେ ପଛେ ଆସୁଥିଲା ରୀତା—]

ବେବି ॥ ମତେ ଡାକିଲ ?

ପିନାକୀ ॥ (ହଠାତ୍ ବେବିକୁ ଡୋଳିଧରି)...ବେବି ! ମାଆ ମୋର !! ମୁଁ ତତେ ଛାଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ଯିବିନି ଲୋ ! ମୁଁ ବ ର ବି !!

ବେବି ॥ ଡାଡ଼ୀ !!

ପିନାକୀ ॥ (ବେବିକୁ ଧରି ଉପରକୁ ଯାଉ ଯାଉ)—ହଁ ମା, ମୁଁ ବ ର ବି କେବଳ ଚୋ'ରି ପାଇଁ ।

[ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲେ ସେମାନେ । ରୀତା ଅପଲକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଥିଲା ସେଇଆଡ଼େ । ବୋଧହୁଏ ସେ ଗୋଟାଏ ଖାଲିପଣ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ।]

ରୀତା ॥ ଡାକ୍ତର ବାବୁ !!

ଅତନୁ ॥ କ'ଣ କହିବ ?

ରୀତା ॥ ଆପଣ ବେବିକୁ ଯିବାକୁ କହିଲେ ??

ଅତନୁ ॥ କିନ୍ତୁ ତାକୁ ତ ମୁଁ ଅଟକାଇ ପାରି ନ ଥା'ନ୍ତି । ତମେ ନିଜେ ତ ଦେଖିଲ, ଗୋଟାଏ ଅଦୃଶ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ କେମିତି ତମଠାରୁ ଆଉ ମୋଠାରୁ ତାକୁ ଟାଣି ନେଇଗଲା । ବାସ୍ତବିକ୍ ବେବିର କଣ୍ଠ ବେଶ୍ ସୁନ୍ଦର !

ରୀତା ॥ ଡାକ୍ତର ବାବୁ !...ମୁଁ ଗୀତ ଗାଇବାକୁ ଚାହେ ।

ଅତନୁ ॥ ତମେ ?

ରୀତା ॥ ହଁ, ଆପଣ ଚାହିଁଲେ ମୋ' କଣ୍ଠରେ ଲଳିତ ଛନ୍ଦ ଫୁଟାଇ ପାରିବେ ।
ଦେଖନ୍ତୁ...ଆପଣ ହେଲେ ଡାକ୍ତର । ମତେ ଆରୋଗ୍ୟ କରିବା
ପାଇଁ ଆପଣ ଆପ୍ରାଣ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ମୋ
କଣ୍ଠରେ ସ୍ୱର ଭରି ଦେଲେ ମୁଁ ଆପେ ଭଲ ହୋଇଯିବି ।

ଅତନୁ ॥ ହେଲେ, କାହିଁକି ତମେ ଏମିତି ଗୀତ ଗାଇବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ?

ରୀତା ॥ ଏ କାହିଁକିର ଉ ର ମୁଁ କାହାକୁ ଦେଇନି ଡାକ୍ତର—କି ଦେଇ
ପାରିବିନି ।

ଅତନୁ ॥ ଉ ର ନଦେଲେ ଡାକ୍ତର ଟ୍ରିଟ୍ମେ କରିବ କେମିତି ? ତମ
କଣ୍ଠରେ ସ୍ୱର ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ କେମିତି ?

ରୀତା ॥ କିନ୍ତୁ...

ଅତନୁ ॥ ଆଉ କିନ୍ତୁ କ'ଣ ?

ରୀତା ॥ ବେଶ୍ । ମୁଁ ଯଦି କହିଦିଏ, ତେବେ ଆପଣ ମୋ' କଣ୍ଠରେ ସ୍ୱର
ଭରିଦେବେ ?

ଅତନୁ ॥ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ନିଶ୍ଚୟ ।

ରୀତା ॥ ଆପଣ ଏମିତି ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର—ଯେମିତି ମୁଁ ଏ
ଡାକ୍ତରଖାନାର ହତା ଟପି ଆଉ ବାହାରକୁ ନ ଯାଏ—

ଅତନୁ ॥ କୁହ ।

ରୀତା ॥ ଶୁଣନ୍ତୁ ।—ପିଲାଦିନରୁ ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରତି ଥିଲା ମୋର ପ୍ରବଳ ଝୁଙ୍କ ।
ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ଆଉ ବହି ପଢ଼ିବା ଥିଲା ତା'ର ସହଯୋଗୀ

ଉପାଦାନ । ମୁଁ ଭାଓଲିନ୍ ବଜାଇବା ଆରମ୍ଭ କରି, କେବଳ ମୋ ସାନ ଭଉଣୀ 'କବିତା' ସକାଶେ ।

ଅତନୁ ॥ କବିତା !!

ରୀତା ॥ ହଁ, ସେ ଗୀତ ଗାଏ । ମତେ କହେ ଭାଓଲିନ୍ ବଜାଇବାକୁ । କିନ୍ତୁ ତାହାର ! ଦିନେ ସେ ଅଚାନକ ଭାବେ ମତେ ଠକି ଦେଇ ଚାଲିଗଲା—ଏଇ ଭାଓଲିନ୍ରେ ବେଦନାର ପ୍ରଲେପ ଦେଇ, ମୁଁ କେତେ କାନ୍ଦିଲି—କେତେ ଖୋଜିଲି (ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି)—ହେଲେ ସେ ଆଉ ଫେରିଲାନି ।

ଅତନୁ ॥ ତା'ପରେ ?

ରୀତା ॥ ତା'ପରେ ମୁଁ ତାକୁ ଭୁଲିବା ପାଇଁ ପଢ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଅସଂଖ୍ୟ ପତ୍ର ପତ୍ରିକା । ଗଦା ଗଦା କବିତା ବହି ଘାଟିଲି—ଯାହାର ପୃଷ୍ଠା ଭିତରେ କବିତାର ସ୍ୱର ହଜି ଯାଇଥିଲା । ହେଲେ ତାହାର, ମୁଁ ତା ଭିତରୁ କବିତା ବଦଳରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଆଉ ଜଣକୁ...

ଅତନୁ ॥ କାହାକୁ ସନ୍ଧାନ କଲେ ?

ରୀତା ॥ (ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି).....କବିତା ବଦଳରେ ମୁଁ ଯାହାକୁ ସନ୍ଧାନ କରି—ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସେ ମୋର ମନପ୍ରାଣ ସବୁ କିଛିକୁ ଜୟ କରିନେଲା । ଦିନେ ତାକୁ ପାଇବା ପାଇଁ ମୁଁ ପାଗଳିନୀ ହୋଇ ଉଠିଲି । ଶେଷରେ...

ଅତନୁ ॥ ଶେଷରେ ତାକୁ ପାଇଲ ?

ରୀତା ॥ ପାଇଲି । ହେଲେ ତାହାର—ତାକୁ ମୁଁ ପାଇଲି ଆଉ ଗୋଟାଏ ରୂପରେ ।

ଅତନୁ ॥ କାହାକୁ ପାଇଲ ?

ରୀତା ॥ କବି ଧୂର୍ଜଟୀକୁ ?

ଅତନୁ ॥ ରୀତା... !!! (ସ୍ଵରରେ ଯେପରି ଅସ୍ଵମାରି ପ୍ରଶ୍ନ)...

ରୀତା ॥ ହଁ ଡାକ୍ତର, ମୁଁ କବି ଧୂର୍ଜଟୀଙ୍କୁ ଭଲପାଇ ବସିଲି—ତାଙ୍କରି ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ । ଦିନେ ବାପାଙ୍କ ଆଗରେ ନିଃସଙ୍କୋଚରେ ମଧ୍ୟ ସେ କଥା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି— “ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ।”

ଅତନୁ ॥ ଶେଷରେ ତୁମେ ତା’ ହେଲେ... ?

ରୀତା ॥ ଶେଷରେ ବିବାହ କଲି ଡାକ୍ତର—ହେଲେ କବି ଧୂର୍ଜଟୀକୁ ନୁହେଁ—
ଜଣେ ଅର୍ଥଲିପ୍ସୁ ବ୍ୟବସାୟୀକୁ—ଯାହା ପାଖରେ କବିତ୍ଵର ଚିକିତ୍ସା
ହେଲେ...

ଅତନୁ ॥ ରୀତା ! ବନ୍ଦକର, ବନ୍ଦକର ସେ ସବୁ ।

ରୀତା ॥ ମୁଁ ଜାଣେ, ଆପଣ ସହି ପାରିବେନି ସେ ବାସ୍ତବ ସତ୍ୟକୁ । କାରଣ
ମୋ ସ୍ଵାମୀ ଆପଣଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ।

ଅତନୁ ॥ ନା—ନା... । ତଥାପି...

ରୀତା ॥ ମୋର ଅନୁରୋଧ, ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ହିସାବରେ ଆପଣ ବିଚାର
କରନ୍ତୁନି । ଜଣେ ନିରପେକ୍ଷ ବିଚାରକ ହିସାବରେ କୁହନ୍ତୁ—
ଗୋଟିଏ ନାରୀ ହୃଦୟର ଦୁର୍ବାର କାମନାଗୁଡ଼ାକ ଯଦି ଏମିତି
କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ହୁଏ, ତା ହେଲେ ସେ କ’ଣ ବିପ୍ଳବ କରିବନି ? ରକ୍ତାନ୍ତ
ହୃଦୟ କ’ଣ ତାର ସ୍ଵାମୀ ଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯିବନି ?... ଦର୍ଶ୍ୟାତ୍ମକ
ବେଦନାରେ ସେ କ’ଣ ହିଁସ୍ର ହେବନି ?

ଅତନୁ ॥ ରୀତା !...ଦୟାକରି ତମେ—

ରୀତା ॥ ମୁଁ ଜାଣେ ଡାକ୍ତର—ପ୍ରବହମାନା ଝରଣାର ଅଜସ୍ର ଅକୁହା କାହାଣୀ ଶୁଣିବାକୁ କାହାରି ଯୈର୍ଯ୍ୟ ନ ଥାଏ । ସମସ୍ତେ କିନ୍ତୁ ତା'ର ଉଚ୍ଛଳ ନୃତ୍ୟ ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ହେଲେ, ଥରେ କେହି ଭାବନ୍ତିନି, ଯଦି ସେ ଭୁଲ ବାଟରେ ଯାଇ ତାର ପିପାସା ପ୍ରିୟ ପାଖରେ ପହଂ ନପାରେ, ତା' ହେଲେ... ??

ଅତନୁ ॥ ରୀତା ! ବନ୍ଦକର ଏ ସବୁ... Please... !

ରୀତା ॥ କିନ୍ତୁ ମୋ' କଣ୍ଠକୁ ବନ୍ଦକରି ଆପଣ ଯଶସ୍ଵୀ ହେଇ ପାରିବେନି ଡାକ୍ତର । ମୋତେ ମୋ କବିତାକୁ ଫେରାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । କାଜୀକୁଣୀ ଭଳି ମୁଁ ଭିକ ମାଗୁଛି । ଡାକ୍ତର, ମତେ ମୋର...(ଆଖି ଓ କଣ୍ଠରେ ଆର୍ଦ୍ରତାର ପ୍ରଲେପ)—

ଅତନୁ ॥ ଫେରାଇ ଦେବି । ତମେ ଯାଅ, ବର୍ତ୍ତମାନ Rest ନିଅ ।

ରୀତା ॥ ଫେରାଇ ଦେବେ ? ସତ କହୁଛନ୍ତି ଡାକ୍ତର ??

ଅତନୁ ॥ କହିଲି, ତମେ ଯାଅ...ଚାଲିଯାଅ—

ରୀତା ॥ ସେଇଦିନ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା କରିବି ଡାକ୍ତର—ସେଇଦିନ ହସି, ନାଚି ଏ କୋଠରୀକୁ ମୁଁ ଆନନ୍ଦମୁଖର କରିଦେବି । ଠିକ୍ ସେଇଦିନ... ।

[କହି କହି ଚାଲିଗଲା ଭିତରକୁ । ଡାକ୍ତର ସ୍ଵାଣୁ ନିର୍ବାକ୍ ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ରହିଥିଲେ । ମନରେ ଦୃଢ଼ ଆନ୍ଦୋଳିତ ଅସୁମାରି ପ୍ରଶ୍ନ । ସତରେ ସେ କ'ଣ ପାରିବେ ? ପୁଣି ଚିନ୍ତା—କ'ଣ ହୋଇଗଲା

ରୀତାର ? ମୁଣ୍ଡରେ ଗୁଡ଼ାଏ ବୁଡ଼ିଆଣୀ କେବଳ ସୂତ୍ରହୀନ ଜାଲ
ବୁଣି ଯାଇଥିଲେ । ସେ ବସି ପଡ଼ିଲେ ।]

ଜୟନ୍ତ ॥ (ପ୍ରବେଶି)—ଅତନୁ !

ଅତନୁ ॥ ନା, ମୁଁ ଆଉ କାହାରି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେନା । ତମେ ସବୁ
ଚାଲିଯାଅ ।—(ଟେବୁଲ ଉପରେ ମୁହଁ ମାଡ଼ି ବସି ପଡ଼ିଲା)—
ଯାଅ...ଚାଲିଯାଅ କହୁଚି ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ଅତନୁ, ମୁଁ... !... !!

ଅତନୁ ॥ ଓଃ—ତମେ ଚାଲିଯାଅ ଏଠୁ ସବୁ । ମୁଁ କାହାଠୁଁ କିଛି ଶୁଣିବିନି ।
ନା—ନା—ନା— ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ତୋର କ'ଣ ହେଲା... ?

ଅତନୁ ॥ (ରାଗିଭଠି) Oh ! You first get out, I say.

ଜୟନ୍ତ ॥ (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମିଶା ନିମ୍ନ ସ୍ଵରରେ) ଅତନୁ !!!

[ଅତନୁ ନିଜର ଟେବୁଲ ଉପରକୁ ଅସହାୟ ଭାବେ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିଲେ
ପୁଣି । ତାଙ୍କର ସାରା ଦେହରୁ ଗମ୍‌ଗମ୍ ହୋଇ ଝାଳ ବହୁଥିଲା ।
ଗୋଟାଏ ବିଚ୍ଛେଦ ବ୍ୟଥାଭରା ପରିବେଶ ସାରା କୋଠରୀରେ ଖେଳି
ଯାଇଥିଲା । ପୁଣି ନିଜକୁ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ବସିଥିବା ମନେକରି
ଅତନୁ ମହମବତୀ ଜଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ଦେଖିଲେ ଆଗରେ
ଖାଲି ଦିଆସିଲି । ରାଗରେ ସେଇଟାକୁ ସେ ଫିଙ୍ଗିଦେଲେ ଓ ପୁଣି
ଯାଇ ଟେବୁଲ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡମାଡ଼ି ବସିପଡ଼ିଲେ । ନୀରବତା ନଇଁ
ନଇଁ ଆସୁଥିଲା । ମ ଅନ୍ଧକାର ହୋଇଗଲା ।]

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି
ଦ୍ଵିତୀୟାଂକ

୩୭୯

॥ ଏକ ॥

[ସକାଳ ସାଢ଼େ ଆଠଟା ପାଖାପାଖି । ଡାକ୍ତର ଅତନୁଙ୍କର ସେହି
ପୂର୍ବ ପରିଚିତ ପ୍ରକୋଷ । ଆଲୋକିତ ପରିବେଶରେ ଦେଖାଗଲା
ବୀର କାହାକୁ ଯେମିତି ଖୋଜୁଛି । ମୁହଁରେ ବିରକ୍ତର ଇଙ୍ଗିତ ।
ଇତ୍ୟବସରେ କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସୁଥିଲା ହରି । ହରି
ବୀରକୁ ଦେଖି ଏକପ୍ରକାର ଛାନିଆ ହୋଇ ଉଠିଲା ।]

ହରି ॥ ହରିବୋଲ !

ବୀର ॥ ଏ...ଏଇ...

(ହେ ହରି !)

ହରି ॥ (ଚମକି ପଡ଼ିଲା କଣ୍ଠରେ) ହରିବୋଲ୍ ! ସରିଗଲା । ସକାଳୁ...

ବୀର ॥ ଏ...ଆ...ଆ— (ହେ, ଖାଇବି) ।

ହରି ॥ କ'ଣ ?

ବୀର ॥ ଆ...ଆ...(ଖାଇବି) ।

ଆ...ଏ...ଏ...(ଭାରି ଭୋକ) ।

ହରି ॥ ହରିବୋଲ୍ । ଖାଇଲା ମଣିଷକୁ !

ବୀର ॥ (ପେଟ ଆଉଁସି ବିରକ୍ତପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଙ୍ଗୀରେ)...ଆ...ହ(ଓଃ ଭାରି
ଭୋକ) ।

ହରି ॥ ସରିଗଲା (ଡାକିବା)—ଭାଇନା ! ହୋ ଭାଇନା !

ଅଇଁଠା ॥ (ଭତରୁ)—ଯାଉଚ ।

ହରି ॥ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ଭାଇନା । ଶୀଘ୍ର ଆସ; ନହେଲେ ମତେ
ଏଣେ ଖାଇଲା ।

ବୀର ॥ ଏ...ଏ... ? (ବିରକ୍ତି)—

ହରି ॥ ଆସୁଚି ଆଜ୍ଞା—ଆସୁଚି ।

[ଅଇଁଠା ପ୍ରବେଶିଲା ସେ ଘରେ । ଗୋଟିଏ ହାତରେ ତା'ର ଦୁଇଟା
ପାଟିଲା କଦଳୀ ଓ ଅନ୍ୟ ହାତରେ ପାଣିଢ଼ାଳ ।]

ଅଇଁଠା ॥ କାହିଁକି ଏପରି ଡାକିଲ ହେଁ ? ତେଁଣେ ଦେବକାର୍ଯ୍ୟ ଅଧା ରହିଛି
ପ୍ରା ।

ହରି ॥ ଏ ଦେବକାର୍ଯ୍ୟ ଆଗେ ବୁଝ ହେ ଅଇଁଠୁ ଭାଇନା—ଏଣେ ଦେବତା
ଯେ କ୍ଷୁବ୍ଧ ।

[ଇତ୍ୟବସରରେ ବୀର ଭାଇନାଙ୍କ ହାତରୁ କଦଳୀ ଦୁଇଟା ନେଇ
ଯାଇ ଖାଇବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଥିଲା । ଭାଇନା ବିଭୋର ହୋଇ
ହରିକଥା ଶୁଣୁଥିଲା । ସେ ଆଡ଼କୁ ଡାକର ନଜର ନଥିଲା ।]

ଅଇଁଠା ॥ ଦେବତା ? (ଆଖି ବୁଲାଇ ଖୋଜି) କାହିଁ ? ?

ହରି ॥ ପାଖରେ... ! ଖାଇଲା...(ରାଗିଲା କଣ୍ଠରେ)—ଖାଇଲା
ଭାଇନା !!

ଅଇଁଠା ॥ ପାଖରେ ? ଭଲ ଭଲ—ଭକ୍ତର ଭଗବାନ ପ୍ରା—

[ହଠାତ୍ କଦଳୀ ନ ଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ସେ ଷ୍ଟିଡିତ ହୋଇଗଲା ।
କଦଳୀ ଚୋପା ବାହାରେ ଫିଙ୍ଗିବା ପାଇଁ ହରି ହାତରେ ଧରାଇ
ଦେଇଥିଲା ବୀର ।]

ହରି ॥ ଭାଇନା ! ସରିଗଲା । ଦେବତା ସ୍ୱହସ୍ତରେ ତୁମ ଭୋଗ ଗ୍ରହଣ କରିନେଲେ ।

ଅଇଁଠା ॥ ଏ ? ତୁଁ ଏ କଣ କଲୁଁ ଅବାଁଚୀନ ! ଦେବତାର ଭୋଗକୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଲୁଁ ? ମୁଁ ତୋତେ ଅଭିଶାପ ଦେବି । ମହା ପାତକରେ ତୁ ପଡ଼ିବୁ—

ବୀର ॥ ଆ...ଏ...!! ଆ...ଏ...ଇ...ଆ । (ଯା—ଯା । ମୁଁ ଖାଇଦେଲି ତ କ'ଣ ହେଲା ସେଇଠୁ ?—ଭାରି ଭୋକ ।)

ହରି ॥ ହରିବୋଲ ! ମରିଗଲା ମଣିଷ । କ୍ରୋଧ ସମ୍ପରଣ କର ହେ ଅଇଁଠୁ ଭାଇନା !!

ଅଇଁଠା ॥ ନା—ନା, ମୁଁ ଅଭିଶାପ ଦେବି । ସେ ସବୁ ଦିନେ ଏମିତି ଘୁଙ୍ଗା ହେଇଯାଉ । ଆଉ ତାର ପାଟି ନ ଫିଟୁ ।—(ହରି ଅଇଁଠାର ପାଟି ଚାପି ଧରୁଥିଲା)—

ହରି ॥ ଅଭିଶାପ ଫବିଶାପ ଦିଅନା ଭାଇନା । ଏ ଡାକ୍ତରଖାନା ବଦନାମ ହେଇଯିବ । ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଫଳ ହେବ ।

ଅଇଁଠା ॥ ତମେ ଯାଁ ହେ ! (ବୀରକୁ) ରାକ୍ଷସ... ! ବିଚାଳ... !!

ବୀର ॥ (ବିରକ୍ତିରେ ପାଟି କରୁଥିଲା)—

ହରି ॥ ସରିଗଲା—ଭାଇନା ସରିଗଲା । ହେଇତ, ତମେ ସେ ଦେବତାକୁ ଛାଡ଼ି ଏ ଜୀଅନ୍ତା ଠାକୁରକୁ ପୂଜାକର । ଏମାନେ ଭଲ ହେଲେ ତମ ଚାକିରୀ ଖଣ୍ଡିତ ରହିବ । ଅଭିଶାପଟାକୁ ଫେରାଇ ନିଅ ଅଇଁଠା ଭାଇନା ।

ବୀର ॥ ଆ...ଏ । ଆ...ଇ... । ଆ...ଆ... ।

(ହେ, ଆଉ ଖାଇବି । ଭୋକ ହେଉଛି ଭାରି) ।

ଅଇଁଠା ॥ ଏ ନିର୍ବୋଧ ! ଜାଣୁନାଁ ତୁ କଣ କଲୁଁ ? ଦେବ ଭୋଗ୍ୟ କଦଳୀକୁ
ଭକ୍ଷଣ କଲୁଁ ?—(ହରି ପ୍ରତି) ଯାହା ତମର ସକାଶେ ମୋର ପୂଜା
ସବୁ ମାରା ହେଲା ହେଁ । କାହିଁକି ମତେ ତାକୁଥିଲ ? ତମେ
ଦେବତାର ଅଭିଶାପ ପାଇବ ।

ହରି ॥ ଭାଇନା । କ୍ଷମାକର ଭାଇନା ! (ବୀରକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି)—ଅବୋଧ
ବାଳକ ସିଏ, ନ ଜାଣଇ କିଛି ।

ପ୍ରଫେସର ॥ (ଆସୁ ଆସୁ) Father ! forgive them. They know not
what they were doing.

ହରି ॥ ସରିଗଲା—ଆଉ କଦଳୀ ଅଛି ଭାଇନା ?

ଅଇଁଠା ॥ ଯାଃ... । ଅପବିତ୍ର...ଅପବିତ୍ର ହେଲା ଏ ସବୁଁ । ମୋତେ ପୁଁନଶ୍ଚ
ସ୍ନାନ ଶୌଚ କରାବାକୁ ହେବ...ଓ... !! ଯାଉଛି ହେ...ଓ...
(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ହରି ॥ ହରିବୋଲ । ସରିଗଲା— !

ବୀର ॥ (ରାଗି) ଆ...ଏ...ଆ...ଆ...

(ହେ-ଭୋକ)—

ହରି ॥ ଏ ମୁଣ୍ଡକୁ ରକ୍ଷାକର, ପ୍ରଭୁ ! ଆଉ ଯାହା ପାଉଚ ଚରିଯା'—

ବୀର ॥ ଆଃ !

ପ୍ରଫେସର ॥ ଆରେ ଖାଇଯାଅ । ଯେତେ ଯାହା ପାରୁଚ ଖାଇଯାଅ । କିନ୍ତୁ
ବୁଝି ବିଚାରି କାମକର ।

ବୀର ॥ ଆ...ଇ...ଇ ?

(ତୁମେ ଯା', ଖାଇବାକୁ ଆଣ)–

ହରି ॥ ଆଜି ଆଜ୍ଞା ନାହିଁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇବାକୁ । ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ
ମହାଭାଗ ।

ବୀର ॥ (ବିରକ୍ତ ହେଇ ହେଇ ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲା ।)

ହରି ॥ ଚାଲିଗଲା ? ଖୁବ୍ ଭଲ କଲା ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ତମେ ଏ କ'ଣ କଲା ? ଶାନ୍ତି ଆଶ୍ରମରେ ତମେ ଅଶାନ୍ତିର ସ୍ରୋତ
ଛୁଟାଇଲ କାହିଁକି ? ଆରେ, ତାକୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଅ । ଏ ପୃଥିବୀରେ
ତା'ର ଖାଇବାର ଯେତିକି ଭାଗ ଅଛି, ତାକୁ ଦେଇଦିଅ ।

ହରି ॥ ତା'ର ଭାଗ !!

ପ୍ରଫେସର ॥ ନଚେତ୍ ଗୁଡ଼ାଏ ଭୋକିଲା ମଣିଷ ଗୋଟାଏ ସଭ୍ୟତାକୁ ଧ୍ବଂସ
କରି ଦେଇପାରନ୍ତି ।

ହରି ॥ ହରିବୋଲା ! ମଲାରେ ମଣିଷ ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ମଣିଷ ?...ମଣିଷର ଭାଇ ! ଭଗବାନ ତାଙ୍କ ପିତା । ଆଉ ସବୁ
ମିଥ୍ୟା–ମିଥ୍ୟା ।

ହରି ॥ ଠିକ୍ କହିଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା !

ପ୍ରଫେସର ॥ ତୁମେ ତାକୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଅ । ନଚେତ୍ ସେ ମହାକାଶରେ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ
ଯାଇ ପାରିବନି ।

୩୭୪

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

ହରି ॥ ଆଜ୍ଞା ! ସେ ବି କ'ଣ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଯିବ ? ହରିବୋଲ ! ଯାଉ ଯାଉ—
ଏ ମହାଭାରା ଟିକିଏ ଉଶ୍ୱାସ ତ ହେଇଯିବ ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ତମେ ଯାଅ, ଆଗ ଭୋକିଲା ମୁହଁରେ ଆହାର ଦିଅ ।

ଅତନୁ ॥ (ବାହରୁ ପ୍ରବେଶି)—କାହାକୁ ଆହାର ଦେଉଛନ୍ତି ପ୍ରଫେସର
ପରିଜା ?

ହରି ॥ ଓହୋ; ବ ଗଲା ମଣିଷ !—(ଖସି ଚାଲିଗଲା)—

ପ୍ରଫେସର ॥ ଚନ୍ଦ୍ର ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ । ଦୀର୍ଘଦିନ ଧରି ସାମାନ୍ୟ ଫଳାହାର କରି
ସେମାନେ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିବେ ।

ଅତନୁ ॥ କ୍ଳାନ୍ତ ହେବାର ଆଉ କୌଣସି ଅବକାଶ ନାହିଁ ପ୍ରଫେସର ପରିଜା ।
ଆପଣଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟସିଦ୍ଧି ଘଟିଛି ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ଲକ୍ଷ୍ୟସିଦ୍ଧି ? ତମେ କେମିତି ଜାଣିଲ ? ?...କୁହ... ? ?

ଅତନୁ ॥ ଆପଣଙ୍କ ସହକର୍ମୀ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି ଯେ—ପ୍ରକୃତ ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ
ହେଉଛନ୍ତି ଆପଣ । ଆପଣଙ୍କ ଆବିଷ୍କୃତ ଥିଓରୀ ଦ୍ୱାରା ଚନ୍ଦ୍ରଯାତ୍ରା
ସଫଳ ହୋଇଉଠିଛି ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ସତେ ?...ତମେ ସତ କହୁଛ ଡାକ୍ତର ?

ଅତନୁ ॥ ହଁ, —ଆଜିର ସକାଳ ସମ୍ବାଦରେ ରେଡ଼ିଓ ଏ ଖବର Broadcast
କରିଛି ।

ପ୍ରଫେସର ॥ O' my good God ! ଡାକ୍ତର ! ମତେ ଏଥର ମୁକ୍ତି ଦିଅ । ମୁଁ
ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଆରୋଗ୍ୟ । ମୋତେ ପୁଣି ମୋର ଗବେଷଣାଗାରକୁ
ଫେରିଯିବାକୁ ହେବ । ଆହୁରି କେତେକ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଗବେଷଣାକୁ

ମୋତେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଦୁଇଗୁଣ ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ହେବ ।

ଅତନୁ ॥ କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଆଉ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ଏଠି ରହିବାକୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିବି ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ଓଃ ! ତୁମେ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ପାର ମୋର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ ଲାଗିପଡ଼ି ତାହାର । ମୁଁ ଏଣିକି ଭଲ ହେବାକୁ ଚାହେ । I again want to join on my duty—yes I again.

[ଚାଲିଗଲେ ସେ । ଚାଲିରେ ତାଙ୍କର ଆନନ୍ଦର ଲହରୀ ପୁଟିଉଠୁଥିଲା । ନିଜ କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ ପ୍ରଫେସର । ଅତନୁ ହସି ଉଠିଲା ମନକୁ ମନ । ଏଇ ସମୟରେ ଭିତରୁ ଆସୁଥିଲା ସିଝର । ହାତରେ ତା'ର ଔଷଧ ।]

ଅତନୁ ॥ ସିଝର !

ସିଝର ॥ Yes Sir !

ଅତନୁ ॥ ନଅ ନମ୍ବର ରୁମ୍‌କୁ ଯାଉଛ ?

ସିଝର ॥ ହଁ, ବୀରବାବୁଙ୍କୁ ମେଡ଼ିସିନ୍ ଦେବାକୁ ।

ଅତନୁ ॥ ଠିକ୍ ଅଛି । ତମେ ଯାଅ; ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ! ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ତାଙ୍କର ନୂଆ treatment ଆରମ୍ଭ କରିଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ସିଝର ॥ ସାର୍, ଆଉ କିଛି...

ଅତନୁ ॥ ନା, ତମେ ଯାଅ ।

[ସିଝର ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲା । ଅତନୁ ଗୋଟାଏ ମୋଟା ବହି ସେଲ୍‌ଫରୁ ବାହାର କରିଆଣି ପୃଷ୍ଠା ଓଲଟାଇବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ବେଳେବେଳେ ପଢ଼ାରେ ଖୁବ୍ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲା । ଇତ୍ୟବସରରେ
ବାହାରୁ ଆସିଲା ଜୟନ୍ତ ।]

ଜୟନ୍ତ ॥ (ବାହାରୁ) With permission please !

ଅତନୁ ॥ Yes, come in !

ଜୟନ୍ତ ॥ ତାଙ୍କର ସାହେବଙ୍କର Mood ଆଜି ଭଲ ଅଛିତ ?

ଅତନୁ ॥ ଜୟନ୍ତ ! ମୋତେ କ୍ଷମା କରିବୁ ଭାଇ । ସେଦିନ କେଜାଣି କାହିଁକି
ମୋ' ମନଟା ଖୁବ୍ ଖରାପ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ମନସ୍ତାଦ୍ରିକ ତାଙ୍କର ବେଳେବେଳେ ଏମିତି ମାନସିକ ବିପ୍ଳବ
ଦେଖାଯାଏ; ଯାହା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କଠୋର ହୋଇପଡ଼େ ।

ଅତନୁ ॥ (କଥା ବଦଳାଇ)—ଶୁଣି ଖୁସି ହେବୁ, ରୀତାର ଭାଓଲିନ୍‌ରେ କରୁଣ
ବିଳାପ ପ୍ରାୟ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ଜୟନ୍ତ ॥ (ଖୁସିରେ) ସତେ !!! Congratulation! ମୁଁ ଜାଣେ ଅତନୁ,
ତୁ ନିଶ୍ଚୟ ସଫଳ ହେବୁ ।

ଅତନୁ ॥ ଆରେ, ଉପକାରର ପ୍ରତି-ଉପକାର ପାଇଁ ନିଶ୍ଚାର ମୂଲ୍ୟ ତ ପୁଣି
ଅଛି ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ଆଃ ! ସବୁବେଳେ ସେଇ ଉପକାର-ଉପକାର । କି ଉପକାର
ମୁଁ କରିଛି ତୋର ? ମୋ ଜାଗାରେ ତୁ ଯଦି ଥା'ନ୍ତୁ ତୁ ବି ସେଇକ୍ଷା
କରିଥା'ନ୍ତୁ...

ଅତନୁ ॥ କେଜାଣି—ଠିକ୍ କହି ପାରୁନି ।

ଜୟନ୍ତ ॥ କହିବୁ ଗୋଟାଏ କ'ଣ ମ ! ଆରେ ହଁ, କହିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଛି—
ସେଦିନ ମୁଁ କାହିଁକି ତୋ' ପାଖକୁ ଆସିଥିଲି ଜାଣୁ ?

- ଅତନୁ ॥ ଆଉ ଜାଣିଲି କେତେବେଳେ ? କହ...
- ଜୟନ୍ତ ॥ କବିତା 'ଶତଦଳ'ର ହିନ୍ଦୀ ଅନୁବାଦ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିଛି ।
- ଅତନୁ ॥ ଜାଣିଛି ।
- ଜୟନ୍ତ ॥ ଜାଣିରୁ ?
- ଅତନୁ ॥ ହଁ, ଆଉ ମଧ୍ୟ ତା'ଉପରେ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ପ୍ରଶଂସାମୂଳକ review ବାହାରିଛି । ସେଇଟାକୁ ବି...
- ଜୟନ୍ତ ॥ ମୁଁ ଜାଣେ ଅତନୁ—ତୁ ନିଶ୍ଚୟ ପଢ଼ିଥିବୁ । ଜଣେ ସମ୍ପାଦକ ହିସାବରେ ତୋର ପ୍ରଶସ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ରହିବା ଉଚିତ ।
- ସିଷ୍ଟର ॥ (ଉପରୁ) Ready Sir !
- ଅତନୁ ॥ (ସିଷ୍ଟରକୁ) ଯାଉଛି !
- ଜୟନ୍ତ ॥ କୁଆଡ଼େ ?
- ଅତନୁ ॥ କ 'ବ୍ୟର ଆହ୍ୱାନ ଆସିଗଲା ।
- ଜୟନ୍ତ ॥ ଠିକ୍ ଅଛି—ମୁଁ ବି ଯାଉଛି ।...ହଁ, ଗୋଟାଏ କଥା ଅତନୁ ! ରୀତା ସହିତ ଆଳାପ କରିବାର ସୁଯୋଗ କେବେ ଦେବୁ ?
- ଅତନୁ ॥ (ହସି) ତତେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଜୟନ୍ତ । ଧୈର୍ଯ୍ୟଧରି ନିଜ ମନର ସମସ୍ତ ଆବେଗକୁ ଚାପି ରଖିବାକୁ ହେବ ।
- ଜୟନ୍ତ ॥ ଅତନୁ ! ଦୀର୍ଘ ପ୍ରତୀକ୍ଷା ମତେ ବି ଦିନେ ପାଗଳ କରିଦେବ ଦେଖୁଛି । ଟିକିଏ ନିରୋଳାରେ ବସି ପଢ଼ିଲେ ରୀତାର ବଡ଼ ବଡ଼ କଳାକଳା ଆଖିଗୁଡ଼ାକ ମତେ ଭୟ ଦେଖାନ୍ତି । ଆଉ ମତେ

ଯେମିତି ସେ ଅଶୁଳ ନୟନରେ କହେ, ତମେ ମୋତେ ପାଗଳ
କରିଚ । ତମେ ମୋ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ କରିଚ ।

ଅତନୁ ॥ ଜୟନ୍ତ !

ଜୟନ୍ତ ॥ ତୁ କହ ଅତନୁ, ମୋର କୋଉଠି ତୁଟି ରହିଲା ?

ଅତନୁ ॥ ନା—ତେବେ...(କଣ କହିବାକୁ ଯାଇ ଅଟକି ଗଲେ)—

ଜୟନ୍ତ ॥ ମୁଁ ଜାଣେ—ତୁ ବି କିଛି କହି ପାରିବୁନି ।

ଅତନୁ ॥ ମୋତେ ଯିବାକୁ ଦେ' ଜୟନ୍ତ । ପରେ କେତେବେଳେ...

ଜୟନ୍ତ ॥ ଆହ୍ଲା ! ପୁଣି କେବେ ଆସିବି ଏବଂ ପୁଣି ତୋତେ ବିରକ୍ତ କରି
କରି ତୋର ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବି । ଆସୁଚି ଭାଇ...

[ଜୟନ୍ତ ବାହାର ଦରଜା ଦେଇ ବାହାରିଗଲା ପଦାକୁ । କିଛି ସମୟ
ଠିଆହୋଇ ତାକୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା ଅତନୁ । ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବେ
କ'ଣ ଭାବୁଥିଲା ସେ । ପୁଣି ସିନ୍ଧୁର ଆସି ଦେଖାଦେଲା ସିଢ଼ିରେ ।]

ସିନ୍ଧୁର ॥ ସାର୍ ! Ready

ଅତନୁ ॥ ହଁ-ହଁ, ଚାଲ ସିନ୍ଧୁର ।

[ଡାକ୍ତର ସିଢ଼ିରେ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ । କିଛି ସମୟପରେ
କୋଠରୀ ଭିତରକୁ କ'ଣ ଖାଇବା ଜିନିଷ ହାତରେ ଧରି ପ୍ରବେଶ
କଲା ହରି । ହଠାତ୍ ସେ କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା
ଅର୍ଦ୍ଧପାଗଳ ଭାମ । ଜୀର୍ଣ୍ଣଶୀର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତି । ତାକୁ ଦେଖି ପକେଟରେ
ଖାଇବା ପଦାର୍ଥଟିକୁ ଲୁଚାଇ ଦେଲା ହରି ।]

ହରି ॥ ହରିବୋଲ, ମରିଗଲା ମଣିଷ...ତୁମେ ?

ଭୀମ ॥ ମଣିଷ !

ହରି ॥ ମଣିଷ ? ହଁ—(ଦୁହେଁ ଦୁହେଁଙ୍କର ପାଦରୁ ମୁଣ୍ଡକୁ ଏକାଭଙ୍ଗୀରେ ଚାହୁଁଥିଲେ) ଏଠି ଆବିର୍ଭାବ କାହିଁକି ?

ଭୀମ ॥ (ନାଟକୀୟ ଭାବେ)—ଚିହ୍ନି ନାହିଁ ମୋତେ ? ମୁହିଁ ପରା ଭୀମସେନ ଦ୍ଵିତୀୟପାଣ୍ଡବ ।

ହରି ॥ ହରିବୋଲ, ସରିଗଲା । ଚିହ୍ନିଗଲି ଆଜ୍ଞା; ଚିହ୍ନିଗଲି । ସ୍ଵୟଂ କଳିଯୁଗ ମାର୍କା ଭୀମ ବିରାଜମାନ ହେଇଚନ୍ତି ।

ଭୀମ ॥ (ଧୀରେ) ହେଲେ, ଦିନେ କ'ଣ ହେଲା ଜାଣୁ ? ନୟନା...(କାନ୍ଦିଉଠି)...ନୟନା ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ଆଉ ଜଣକ ସାଙ୍ଗରେ...

ହରି ॥ ଇସ୍... !!! ଇଏ ଏକଦମ୍ ତିଳା । ହରିବୋଲ...

ଭୀମ ॥ ଥୁଏଟର ପାଟି ତାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଭାଙ୍ଗିଗଲା—ସେଇ ଲୋକ ତାକୁ ଶିଖେଇ ନେଇଗଲେ । ମୁଁ ତାକୁ ଛାଡ଼ିଦିନି । ରକ୍ତପାନ କରିବି ।

ହରି ॥ ରକ୍ତପାନ ! ସରିଗଲା...ସାବିତ୍ରୀ !

(ଭୟରେ ଚଉକି ପଛକୁ ପଳାଇ ଯିବା)—

ଭୀମ ॥ ଜଳେ, ସ୍ତଳେ କି ଅବା ଅନଳେ—ଯହିଁ ବା ଲୁଚିଲେ, ନ ଛାଡ଼ିବି ମୁହିଁ ।

ହରି ॥ (ଭୟରେ ପାଟି କରି)—ଏ ସାବିତ୍ରୀ !...

ସିଂହ ॥ (ଉପରୁ ଆସୁ ଆସୁ) କ'ଣ ହେଲା ?

ହରି ॥ (ଥରି) ସରିଗଲା । ରକ୍ତପାନ !!

୩୮୦

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

ଭୀମ ॥ (ସାବିତ୍ରୀକୁ ଅନାଇ) ନୟନା ! ତୁ ଫେରି ଆସିବୁ ?

ସିଂହ ॥ ତମେ ??? (ଆଖିରେ ଅଜସ୍ର ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ)–

ଭୀମ ॥ ନା-ନା, ତୁ ବିଶ୍ୱାସଘାତୀନୀ । ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ !! ଘୂଠି ଯାଅ ସମ୍ଭୁଷରୁ
ମୋର ।

ସିଂହ ॥ ହରିବାରୁ ! (ଛଳଛଳ ଆଖିରେ)–ତାଙ୍କୁ...

ହରି ॥ ଇଏ, ତୋର କଣ ହେଲା ସାବିତ୍ରୀ ?

ସିଂହ ॥ ତମେ ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଅ !...ତାଙ୍କରବାରୁ ! ତାଙ୍କରବାରୁ !!

[ଦ୍ରୁତ ପଦରେ ଉପରକୁ ଡାକି ଡାକି ଚାଲିଗଲା ସାବିତ୍ରୀ । ସତେ
ଯେମିତି ତାରି ଆଗରେ କିଛି ଗୋଟାଏ ବିଭ୍ରାଟ ହୋଇଯାଇଛି ।]

ହରି ॥ ଏ... ଅଟକେଇବି ହରିବୋଲ ! ଇଏତ ବିଷମଲୋକର ହଡ଼ା ।

ଭୀମ ॥ ମୁଁ ତୁମକୁ ଘୃଣା କରେ ନୟନା । ... ନୟନା ! ... ନୟନା
କୁଆଡ଼େ ଗଲା ? (ସାବିତ୍ରୀର ପ୍ରସ୍ଥାନ ପ୍ରତି ଏ ବିସ୍ମୟୋକ୍ତି) ।

ହରି ॥ ଉପରକୁ ।

ଭୀମ ॥ ଉପରକୁ ? ମୁଁ ଉପରକୁ ଯିବି ।

ହରି ॥ ନା–

ଭୀମ ॥ ତା ସହିତ ମୁଁ ଶେଷ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାକୁ ଚାହେ ।

–(ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ)–

ଭୀମ ॥ ଆଜ୍ଞା ନାହିଁ ? ହାଃ-ହାଃ-ହାଃ..... !

ହରି ॥ ମରିଗଲା ମଣିଷ !

ଭୀମ ॥ ଛାଡ଼ିଦିଅ ପଥ !

ହରି ॥ ହରିବୋଲ, ସବୁ ସରିଗଲା ।...ସାବିତ୍ରୀ !

ଭୀମ ॥ ଛାଡ଼ିଦିଅ କହୁଚି ।

ଅତନୁ ॥ (ଉପରୁ) ତାଙ୍କୁ ଉପରକୁ ଆସିବାକୁ ଛାଡ଼ିଦିଅ ହରି ।...ହରି !

ହରି ॥ ଆଜ୍ଞା !ଯାଆନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ଯାଆନ୍ତୁ ! ହରିବୋଲ !

ଭୀମ ॥ କିନ୍ତୁ ମୋର ନୟନା ?

ହରି ॥ ଉପରେ ଅଛି, ଯାଆନ୍ତୁ !

ଭୀମ ॥ ନୟନା ! ନୟନା !! (ଉପରକୁ ଉଠିଗଲା ସିଢ଼ିରେ)–

ହରି ॥ ଓ ହୋଃ !

[ହଠାତ୍ ପକେଟରେ ହାତ ବାଜିଯିବାରୁ ଖାଇବା ଜିନିଷଟି କଥା, ମନେପଡ଼ିଛି । କ । ଅଣ୍ଟାଟିଏ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସତର୍କତାର ସହିତ ବାହାର ଓ ଭିତରକୁ ଚାହିଁ ଅଣ୍ଟାଟିକୁ ଭାଙ୍ଗି ପାଟିରେ ପକାଇବା ବେଳେ କହି ଉଠିଲା–]

ହରି ॥ ହରିବୋଲ !

ଅଇଁଠା ॥ (ଆଗରୁ ଆସି ଦେଖୁଥିଲା)–ଏଁ !! ହରିବୋଲ କ'ଣ ହେଁ ? ଅଣ୍ଟା ଖାଉଁଚ, ପୁଣି ହରିବୋଲ ?–ମୁଁ ଆଜି ତାହାର ବାବୁଙ୍କୁ କହିବି । ତମେଁ ସବୁଦିନେ ଏମିତି ଲୁଚେଇ ଖାଉଁଚ ।

ହରି ॥ (ଅଇଁଠାକୁ ଧରିପକାଇ ଖାଇବା ଜିନିଷ ପାଟିରେ ଥାଇ କହିଲା)–
ଭାଇଣା !!

ଅଇଁଠା ॥ ଏହେ ! ଅସନା ନାଳି ହାତଟାହେ–ସତ୍ୟାମାଣ ହେଲା ।

ହରି ॥ ଟିକେ ସମ୍ଭାଳି ହୁଅ ଭାଇନା–ସମ୍ଭାଳି ନିଅ ।

ଅଇଁଠା ॥ ସଁ ? ସମ୍ଭାଳି ହେବି କିଣ ହେଁ ? ତକାରୀ ନିଅଁ ହେବନି ?
ତମେ ଏମିତି ରୋଜ ରୋଜ ଖାଇ ଦେଇ...

ହରି ॥ ଇଏ କଥା କ'ଣ କି ଭାଇନା-ଆଜିର ତକାରି...

ଅଇଁଠା ॥ ହଁ, କହୁନା କିଣ କହିବ ? କୁହ...

ହରି ॥ ଆଃ-ତକାରି ତ ନୁହେଁ-ସାକ୍ଷାତ୍ ଅମୃତ । ଆହା-ହା-ହା-(ନିଜ
ହାତକୁ ଚାଟିବା)-

ଅଇଁଠା ॥ (ଖୁସି ହୋଇ ପଡ଼ି)-ଆହେଁ, କାଁ ହାତ ଲାଗିଛି କୁହଁ । ହେଁ-
ହେଁ-ହେଁ...

ହରି ॥ ତମ ହାତରେ କି ମନ୍ତ୍ର ଅଛି କିହୋ ଭାଇନା ? ଯାହା କରୁତ
ଏକାବେଳକେ ଅମୃତ । ଦେଖେଇ ଦେଖେଇ ତମର ସେ
ହାତଟା ?

ଅଇଁଠା ॥ ହାଁ-ହାଁ, ସେଇଟା ଡେବିରି ହାତଟା ହେ ! ଛାଡ଼ ହେ, ମୁଁ ଯିବି
ପ୍ରା ।

ହରି ॥ ହରିବୋଲ ! ହଉ ହେଲା ! ମୁଁ କ'ଣ କହୁଥିଲି କି ଭାଇନା-
ତମେ ଚିକିଏ ସେ ତରକାରିକୁ ବେଶିକରି ଅଲଗା ରଖିଦେବଟି ?

ଅଇଁଠା ॥ କାହିଁକି ହେ ! ଖାଇନା କେତେ ଖାଉଚ ! ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ହେଇଚି
ପ୍ରା ।

ହରି ॥ ହେଲେ ଭାଇନା; ଏ ସବୁ ଦେବତାଙ୍କ ଭୋଗ ଲାଗୁ ଲାଗୁ-ଏ ଅଧମ
ପାଇଁ ଶେଷକୁ କିଛି ନଥୁବ ।

ଅଇଁଠା ॥ ମ-ମୁଁ ଯାଉଚି ହେ-ତେଣେଁ ତକାରି ଲାଗିଯିବ । (ତରତରରେ
ଯିବା)-

ହରି ॥ ଗଲେ ଯାଆ ପଛେ ଭାଇନା, ଟିକିଏ ମନେ ରଖିଥିବ ।
(ହସିଦେଇ)...ଭୋଳାନାଥଟିଏ... !

[ହରି ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା କହି କହି । ଅନତି ବିଳମ୍ବରେ ହାତରେ
ଐଷଧ ଧରି ପୁଣି ସେ ଦେଖାଦେଲା କୋଠରୀରେ ।]

ହରି ॥ ଏଁ କ'ଣ ହେଲା ? ଐଷଧ-ତିନି ନମ୍ବର ରୋଗୀର । ନା, ନା
ନଅ ନମ୍ବର । ହେତୁ ପା ନମ୍ବର ପରା ! ହଁ...ହଁ...

[ହରି ପା ନମ୍ବର କୋଠରୀର ରୋଗୀ ପ୍ରଫେସର ପରିଜାଙ୍କ
ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲା । ପରିବେଶରେ ସାମାନ୍ୟ ନୀରବତା
ଦେଖାଗଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ଉପର ମହଲାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ
ଡାକ୍ତର ଅତନୁ ଆଉ ପଛେ ପଛେ ସିଷ୍ଟର୍ । ସିଷ୍ଟରର ଆଖିରେ
ଲୁହର ଦାଗ ।...କଣ୍ଠ ଆର୍ତ୍ତ ।]

ଅତନୁ ॥ ଭୀମ ବାବୁଙ୍କପାଇଁ ତୁମକୁ ନୟନା ସାଜିବାକୁ ହେବ ସିଷ୍ଟର୍ !

ସିଷ୍ଟର୍ ॥ କିନ୍ତୁ ସାର୍ ! ଏହା କ'ଣ ସମ୍ଭବ ? ମୁଁ ଶେଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଙ୍ଗମ ର
ଅଭିନେତ୍ରୀ ସାଜି ଅଭିନୟ କରିପାରିବି ତ ? ମଝିରେ ଯଦି ମୋର
ଧୈର୍ଯ୍ୟରୂପି ହୁଏ ?

ଅତନୁ ॥ ଦେଖ ସିଷ୍ଟର୍, ତମେ ଜଣେ ମନସ୍ତାଦ୍ରିକ ଡାକ୍ତର ପାଖରେ କାମ
କରୁଚ । ଅନ୍ତତଃ ଏତିକି ପେସେନ୍ସ ରହିବା ଉଚିତ ।

ସିଷ୍ଟର୍ ॥ ସାର୍ ! (ହଠାତ୍ ନିଜ ଉପରେ ଯେମିତି ଆତ୍ମପ୍ରତ୍ୟୟ
ଆସିଯାଇଛି)—ହଁ, ମୁଁ ପାରିବି ସାର୍ । ନିଶ୍ଚୟ ପାରିବି ।
ଅନ୍ତତଃ...ସେତିକି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ମୋର ଅଛି ।

ଅତନୁ ॥ ବେଶ୍...ବର୍ତ୍ତମାନପାଇଁ ଭୀମବାବୁଙ୍କୁ ଜଣେ ସାଧାରଣ ରୋଗୀ
ବୋଲି ଭାବିନିଅ । ଆମ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ରର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ସେ
ବି ଜଣେ ।

୩୮୪

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

ସିଂହାର୍ ॥ ହଁ ସାର୍ ! ଏଠାକାର ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସେ ବି ଜଣେ ସାଧାରଣ
ରୋଗୀ ।

ଅତନୁ ॥ ତାଙ୍କୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲାଗି ମର୍ତ୍ତ୍ୟା ଦେଇ ମୁଁ ଶୁଆଇ ଦେଇଛି । ତାଙ୍କର
ଚେତା ଆସିବା ପରେ ଅବଶିଷ୍ଟ କେଶ୍ History ସଂଗ୍ରହ କର ।

ସିଂହାର୍ ॥ ହଉ Sir !

ଅତନୁ ॥ ହଁ...ସମୟ ତ ହୋଇଗଲା । ତମେ ଆଗେ ଯାଅ ବୀରବାବୁଙ୍କ
ପାଖକୁ । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶୋଇଛନ୍ତି ଅଚେତ୍ ହୋଇ । ତାଙ୍କୁ ଜଗି
ରହିବ । ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତମେ...ତମେ ସେ ଘରେ
ହଠାତ୍ କଟାଡ଼ିହୋଇ ପଡ଼ିବାର ଅଭିନୟ କରିବ ।

ସିଂହାର୍ ॥ ମାନେ ?—କାହିଁକି ସାର୍ ?

ଅତନୁ ॥ ସବୁ କଥାର ମାନେ ହଠାତ୍ ଜଣା ପଡ଼େନା । ସେଥିପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା
କରିବାକୁ ହୁଏ ।

ସିଂହାର୍ ॥ କିନ୍ତୁ ସାର୍, ସେ କ'ଣ... ?

ଅତନୁ ॥ ତମେ ଯାଅ—ମୋ କଥାମାନୁସାରେ କାମ ଆରମ୍ଭ କର । ମୋର
ଧାରଣା, ତମେ ତମ କାମରେ ସଫଳ ହେବ ।

ସିଂହାର୍ ॥ ମୋ ଉପରେ ସେଇ ବିଶ୍ୱାସ ରଖନ୍ତୁ ସାର୍ ! ଅନ୍ତତଃ ସେତିକି
ବିଶ୍ୱାସ...

[କହି କହି ଉପରକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲା ସିଂହାର୍ । ରୀତା ଆସି
କେତେବେଳୁ ବାହାରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ସବୁ ଶୁଣୁ ଥିଲା ସେ ।
ତାହାର କଣ ଭାବି ପୁଣି ସିଂହାର୍‌କୁ ଡାକିଲେ ।]

- ଅତନୁ ॥ ହଁ ସିଷ୍ଟର ! ପିନାକୀ ବାବୁଙ୍କୁ ଚିକିଏ ଡାକିଦେବ ।
- ସିଷ୍ଟର ॥ ହଉ ସାର୍ !—(ଚାଲିଗଲା)—
- ରୀତା ॥ ଡାକ୍ତର ବାବୁ !
- ଅତନୁ ॥ ଆରେ, ରୀତା ! ଆସ, କେମିତି ଲାଗୁଚି ?
- ରୀତା ॥ ମୁଁ ଭାରି ଦୁର୍ବଳ ଅନୁଭବ କରୁଚି ।
- ଅତନୁ ॥ ଅନୁଭବ କରିବା ତ ସ୍ୱାଭାବିକ । ମଦ୍ୟପଠି ନିଶାଧିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ନିଜକୁ ଶକ୍ତିମାନ ମନେ କରେ । କିନ୍ତୁ ନିଶା ଛାଡ଼ିଗଲାପରେ, ସେ ଭାରି weak feel କରେ ।
- ରୀତା ॥ ତା'ମାନେ ଆପଣ ମୋତେ ମଦ୍ୟପ ସହିତ ତୁଳନା କରୁଛନ୍ତି ?
- ଅତନୁ ॥ ଠିକ୍ ସେଇଆ ନୁହେଁ । ମାନସିକ ଦୁର୍ବିଚ୍ଛା ଗୋଟାଏ ନିଶା । ସେ ଯେତେବେଳେ ମନ ଉପରେ ସବାର ହୁଏ—ସେତେବେଳେ ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ରହେନା ।
- ରୀତା ॥ ମୋଠିଁ ସେଭଳି କିଛି ଅପତନ ଆପଣ କ'ଣ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ?
- ଅତନୁ ॥ ନା । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ତୁମକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଚି । ବାସ୍ତବିକ ତମ ମନର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖି, ମୁଁ ଭାରି ଖୁସି ।
- ରୀତା ॥ ସତରେ ଡାକ୍ତରବାବୁ, ଜଣେ ଦରଦୀ ଲୋକ ପାଖରେ ନିଜ ମନର ବୋଝ ଅଜାଡ଼ି ଦେଲେ—ମନଟା ବହୁ ପରିମାଣରେ ହାଲୁକା ହୋଇଯାଏ ।
- ଅତନୁ ॥ ଦରଦୀ ଲୋକ !!
- ରୀତା ॥ ହଁ, ଏତେଦିନ ଧରି ମୁଁ ଜଣେ ଲୋକ ପାଇ ନ ଥିଲି—ଯାହା ପାଖରେ ମୋ ମନର କାହାଣୀ କହିଥାଆନ୍ତି !

ଅତନୁ ॥ ବାସ୍ତବିକ୍ ସେ କଥାଟା ସତ ।

ରୀତା ॥ ମୋର ଏ ସ୍ଥାନଟା ପ୍ରତି କେମିତି ଗୋଟାଏ ମମତା ଆସିଗଲାଣି—
ଯାହାକି ସେଠି ମୋ ମନରେ ଦେଖାଦେଇ ନ ଥିଲା ।

ଅତନୁ ॥ (ହସି ହସି)—ଏ ସ୍ଥାନ ତ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ତୁମକୁ ଛାଡ଼ୁନି ।

ରୀତା ॥ ସତ କହୁଛନ୍ତି ?

ଅତନୁ ॥ ହଁ ।

ରୀତା ॥ ଆଃ ! କେଡ଼େ ମଜା ଲାଗୁଛି ଏ ଦିନଗୁଡ଼ାକ ! ସବୁଦିନ ପାଇଁ
ଏଠି ଏମିତି ରହିଯାଆନ୍ତି କି—

ଅତନୁ ॥ ରୀତା !

ରୀତା ॥ ସତରେ ଡାକ୍ତର ବାବୁ, ମୁଁ ଯଦି ସେଠିକି ଫେରିଯାଏ—ତାହାହେଲେ
ମୁଁ ପୁଣି ପାଗଳ ହୋଇଯିବି । ଏଠାକାର ପରିବେଶ, ବେବିର
ସଜୀବ, ଆଉ ଆପଣମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ମୋତେ ଏକବାରେ
ନିଜର କରିନେଲାଣି ।

ଅତନୁ ॥ ମୁଁ ଜାଣେ, ନାରୀ ମାତ୍ରେ ହିଁ ମମତାମୟୀ । ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର
ଗୋଟାଏ ଜିନିଷକୁ ଆପଣାର କରି ନିଅନ୍ତି ।

ରୀତା ॥ ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି କି ନା ମୁଁ କହିପାରିବିନି—ଅନେକଥର ରାତିରେ
ଉଠି, ମୁଁ ଏଇ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ରର ଅଣୁପରମାଣୁକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ ।
ଅନେକଥର ନିର୍ଜନ ରାତ୍ରିରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖିଚି ।

ଅତନୁ ॥ ମତେ ?

- ରୀତା ॥ ହଁ ଦେଖେ, ଆପଣ କ'ଣ ବସି ଲେଖୁଛନ୍ତି । ଆସିବାକୁ ଇଚ୍ଛାହେଲେ ବି ଆସେନା । ଆଜ୍ଞା, କ'ଣ ସବୁ ବସି ଲେଖନ୍ତି ଆପଣ ?
- ଅତନୁ ॥ ମୁଁ... ? ଗୋଟାଏ thesis ଲେଖୁଛି ମେଡ଼ିସିନ ଉପରେ । ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । ସେଥିଲାଗି ମତେ ରାତିରେ ଅନିଦ୍ରା ହୋଇ ଲେଖିବାକୁ ହୁଏ ।
- ପିନାକୀ ॥ (ପ୍ରବେଶି)...ମତେ ଡାକୁଥିଲେ ଡକ୍ଟର ?
- ଅତନୁ ॥ ହଁ । ଆସନ୍ତୁ ଏଠିକି ।
- ରୀତା ॥ ମୁଁ ତେବେ ଆସେ ।
- ଅତନୁ ॥ ହଉ ।
- ରୀତା ॥ (ଇଙ୍ଗିତରେ) ଟିକେ...
- ଅତନୁ ॥ କ'ଣ ବେବିକୁ ?
- ରୀତା ॥ ହଁ ।
- ପିନାକୀ ॥ ମୁଁ ଡାକି ଦଉଛି ।...ବେବି ! ବେବି !!
- ବେବି ॥ (ଉପରୁ)—ଯାଉଛି ଡାଡ଼ୀ ।
- ପିନାକୀ ॥ (ରୀତାକୁ) ବେବି ତମ ପାଖରେ ଆଦରି ଗଲାଣି ମା । ସବୁବେଳେ ସେ ତମରି ପ୍ରଶଂସା କରୁଛି ।
- ଅତନୁ ॥ ପିଲା ମାତ୍ରକେ ସ୍ନେହ କଜାଳ ପିନାକୀ ବାବୁ । ଟିକିଏ ସ୍ନେହ ପାଇଲେ ସେମାନେ ବିରାଡ଼ି ଭଳି ଗୁଞ୍ଜି ହୋଇଯିବେ ପାଖରେ ।
- ବେବି ॥ ମତେ ଡାକିଲେ ଡାଡ଼ୀ ?
- ପିନାକୀ ॥ ହଁ—ଯା, ଦିଦି ଡାକୁଛି ।

ବେଦି ॥ ଦିଦି !

ରୀତା ॥ ଆ-(ଦୁହେଁ ସାଙ୍ଗହେଇ ଚାଲିଗଲେ ତିନି ନୟର କୋଠରୀକୁ ।)

ପିନାକୀ ॥ ଡାକ୍ତର ବାବୁ !

ଅତନୁ ॥ ଆଜି ଆପଣଙ୍କର Pain ହେଇଚି ?

ପିନାକୀ ॥ ଏ Pain ମୋତେ ମଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛାଡ଼ିବନି ଡାକ୍ତରବାବୁ । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ସେ ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବାକୁ ଆସିଚି ।

ଅତନୁ ॥ ଆପଣ ସେସବୁ କାହିଁକି ଭାବୁଛନ୍ତି ? ଆସନ୍ତା କାଲି ଆପଣଙ୍କର ଅପରେସନ୍ ହେବ । ମୁଁ ଡକ୍ଟର ସେନ୍‌ଙ୍କୁ ସେଇଥିପାଇଁ Specially ଡାକିଚି ।

ପିନାକୀ ॥ ଯାହା ହେଲେବି, ମୁଁ ଆଉ ବ଼ିନି ଡାକ୍ତର । ଏଇ ମୋର କାଳ ଆସିଚି । ଆଃ... ?

ଅତନୁ ॥ କ'ଣ ହେଲା ?

ପିନାକୀ ॥ ଓଃ...ବଡ଼ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହଉଚି ଡାକ୍ତର ! (Pause) ଡାକ୍ତର ! ଗୋଟିଏ କଥା କେତେଦିନ ହେଲା ଭାବୁଚି । କହିବି କହିବି ବୋଲି କହିପାରୁନି । ସାହସ ମଧ୍ୟ ପଇଚୁ ନାହିଁ କହିବାକୁ ।

ଅତନୁ ॥ କାହିଁକି ମୋ ପାଖରେ ଲୁଚାଇବାର କ'ଣ ଅଛି ? କୁହନ୍ତୁ ।

ପିନାକୀ ॥ ଡାକ୍ତର ! ବେଦି ମୋର ଏକମାତ୍ର ଉ ରାଧିକାରିଣୀ ।

ଅତନୁ ॥ ମୁଁ ଜାଣେ ।

ପିନାକୀ ॥ ଆଃ... ! ଦୁନିଆରେ ସେ ମୋ ଛଡ଼ା ଆଉ କାହାରି ପାଖରେ ରହିବାକୁ ଭଲପାଏନା । କିନ୍ତୁ ଏଠି ସେ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଆପଣଙ୍କ

ପାଖରେ ବହୁ ସମୟ ବିତାଉଛି । ବନ୍ଧୁ ସେ ଏଠି ବେଶି ଆନନ୍ଦ ପାଉଛି ।

ଅତନୁ ॥ ଏଇଟା ତ ହେବା ସ୍ଵାଭାବିକ ।

ପିନାକୀ ॥ କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର, ଆପଣଙ୍କୁ ଏଇ ସ୍ଵାଭାବିକତାକୁ ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଃ... ! ଓଃ...କୁହନ୍ତୁ । ମୋତେ ଜବାବ ଦିଅନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର !

ଅତନୁ ॥ ଏଥିରେ ଭାବିବାର କ'ଣ ଅଛି ?—ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଜବାବ ଦେଲି ।

ପିନାକୀ ॥ ସତ କହୁଛନ୍ତି ଆପଣ ? ତେବେ ଶୁଣନ୍ତୁ । ମୋର ଯଦି କିଛି ଗୋଟାଏ ହେଇଯାଏ, ତେବେ ବେବିର ଦାୟିତ୍ଵ ଆପଣଙ୍କୁ ବହନ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଅତନୁ ॥ ପିନାକୀ ବାବୁ ! ଆପଣ କାହିଁକି ଏସବୁ ଭାବୁଛନ୍ତି ?

ପିନାକୀ ॥ ମୁଁ ସତ କହୁଛି ଡାକ୍ତର ମୋର ଆଉ ବେଶୀ ସମୟ ନାହିଁ । ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଏତିକି ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେ । ବେବିର ଅସହାୟତାକୁ ମୁଁ ମୋତେ ସହ୍ୟ କରିପାରିବିନି ଡାକ୍ତର । (ଆଖିରେ ଲୁହ) ଆପଣ ମତେ ଜବାବ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ଅତନୁ ॥ ହେଲା, ମୁଁ ଜବାବ ଦେଉଛି ।

ପିନାକୀ ॥ ଡାକ୍ତର ବାବୁ ! ମୁଁ ଇହଜନ୍ମରେ ଆଉ ପରଜନ୍ମରେ ବି ଆପଣଙ୍କର ରଣୀହେଇ ରହିବି । ଭଗବାନ ଆପଣଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଏତିକି ଶୁଣି ଖୁସିରେ ମରିପାରିବି ଡାକ୍ତର—ମୁଁ ଏତିକି ଶୁଣି... (କାଶି ଉଠିଲା)—

ଅତନୁ ॥ ହଉ ଆପଣ ଯାଇ Rest ନିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ କାଲିକା କଥା କହିବାପାଇଁ
ତାକିଥିଲି ।

ପିନାକୀ ॥ ଏଥର ମୁଁ ପୂରା Rest ନେଇପାରିବି ତାହାର—ଏଥର ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତରେ
ଶୋଇପାରିବି । ହଁ...

[ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲା ପିନାକୀ । ଅତନୁ ହଠାତ୍ ଚିତ୍ରାକୁଳିତ
ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲେ । ଭାବୁଥିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ମନସ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଏଇଠି
ହାର ମାନିବ । ଠିଆହୋଇ ରହି ଭାବୁଥିଲେ ସେ । ହଠାତ୍ ଉପରୁ
ସାବିତ୍ରୀର ଚିତ୍କାର ଶୁଣାଗଲା ଓ ତା ସହିତ ବୀରବାବୁଙ୍କ କଣ୍ଠରୁ
“ସିଷ୍ଟର୍” ବୋଲି ଚିତ୍କାର ଶୁଣାଗଲା । ଅତନୁ ମୁହଁରେ ହଠାତ୍
ହସର ଲହରୀ ଖେଳିଗଲା । ସେ ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ଉପରକୁ
ଉଠି ଯାଉଥିବା ବେଳେ ମ ଅନ୍ଧାର ହୋଇଗଲା ।]

॥ ଦୁଇ ॥

[ମ ଆଲୋକିତ ହେଲା । ଦେଖାଗଲା କଥାବା । ହେଉଛନ୍ତି ସିଷ୍ଟର୍
ଆଉ ବୀରବାବୁ ।]

ବୀର ॥ ମୁଁ ଯାଉଛି ସିଷ୍ଟର୍ । ଆପଣମାନଙ୍କ ସେବା ସହାନୁଭୂତି ମୁଁ
ଜୀବନରେ ଭୁଲି ପାରିବିନି ।

ସିଷ୍ଟର୍ ॥ ସେବା ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇବା ତ ତାହାର ଏବଂ ସେବିକାଙ୍କର
ଧର୍ମ ।

ବୀର ॥ ଧର୍ମ ଆଉ ଆଦର୍ଶ ଦୁଇଟା ପୃଥକ୍ ଜିନିଷ ସିଷ୍ଟର୍ । ଆଦର୍ଶଟା
ଧର୍ମଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୁଏ । ମୁଁ ଦେଖୁଛି ଏଠିକାର ପାଣି-ପବନ
ବି ଗୋଟାଏ ଆଦର୍ଶରେ ପରିଚାଳିତ ।

ସିଂହାର୍ ॥ ସେଥିପାଇଁ ତ ତାଙ୍କର ବାବୁଙ୍କର ସୁନାମ ଆଜି ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯାଉଛି ।

ବୀର ॥ ସିଂହାର୍ ! ଭାରତର ବହୁ ବଡ଼ ଚିକିତ୍ସାଳୟର ମୁଁ ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଇଛି । ହେଲେ କେଉଁଠି ମୁଁ ଆରୋଗ୍ୟ ହେବାର ସୂଚନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଇନି । ମୂକ ମୁଖରେ କଥା ଦେବାକୁ କୌଣସି ତାଙ୍କର ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରି ନାହାନ୍ତି । ହେଲେ ଅତନୁ ବାବୁ...

[ତାଙ୍କର ହାତ କେଉଁ ଏକ ଅଜ୍ଞାତ ଶକ୍ତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉଠି ଯାଉଥିଲା ଉପରକୁ । ସତେ ଯେମିତି ସେ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଥିଲେ ତାଙ୍କରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ।]

ସିଂହାର୍ ॥ ଆହା, ଆପଣ ମୂକ ହେଲେ କେମିତି ?

ବୀର ॥ ମୁଁ ଚିକିତ୍ସିତ କରି ସବୁକଥା ତାଙ୍କର ଅତନୁଙ୍କୁ କହିଛି ସିଂହାର୍ । ସେ ମୋର ନବ ଜନ୍ମଦାତା । ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ଦିନେ ମୁଁ ବୋମା ମାଡ଼ର ଶିକାର ହେଲି । ତାଙ୍କରଖାନାରେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ସଂଜ୍ଞା ଫେରି ପାଇଲି—ଦେଖିଲି, ମୁଁ ଆଉ କଥା କହି ପାରୁନି ।

ସିଂହାର୍ ॥ ଇଏ କ'ଣ ସେଇ ଚାରିବର୍ଷ ତଳର ଘଟଣା ?

ବୀର ॥ ହଁ, ଚାରିବର୍ଷ ତଳର ସେଇ ମିଲେଟାରୀ ଅଫିସର ମୂକ ହେଇ ସାରା ଭାରତ ବୁଲିଲା ଅର୍ଦ୍ଧ ପାଗଳ ଭଳି । ମାତ୍ର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା—କେତେଟା ଦିନ ଭିତରେ ତକ୍ଟର ଅତନୁ...ତକ୍ଟର ଅତନୁ ମଣିଷ ନୁହଁନ୍ତି ସିଂହାର୍—ସେ ଦେବତା ।

ସିଂହାର୍ ॥ ଆଜି ପୁଣି ସେ ଗୋଟାଏ ଗୁରୁତର କେଶ୍ ହାତକୁ ନେଇଛନ୍ତି । ଅପରେସନ୍ ପରେ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିଦାକରି ସେ ନିଜେ ରୋଗୀ ପାଖରେ ବସିଛନ୍ତି ।

- ବୀର ॥ ତାଙ୍କ ହାତର ଦକ୍ଷତା ଅଛି ସିଷ୍ଟର୍ । ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ, ସେ
successful ହେବେ । ସମସ୍ତେ ଏଠିକି ଆସନ୍ତି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି;
କିନ୍ତୁ ଗଲାବେଳେ ଯାଆନ୍ତି ହସି ହସି । ତାଙ୍କର ବାବୁଙ୍କୁ ଆଉ ଥରେ
ଗଭୀର ଆନ୍ତରିକତା ଜଣାଇବ ସିଷ୍ଟର୍—ମୁଁ ଯାଉଛି ।
- ହରି ॥ (ବେଦିକୁ ଧରି କହି କହି ପ୍ରବେଶି)...ତା'ପରେ ଆଗନାଅଗନି
ବନସ୍ତ ପଡ଼ିଲା । ରାଜାପୁଅ ଯାଇଁ...ଯାଇଁ...ଯାଇଁ...
- ବେଦି ॥ ତମେ ବନ୍ଦ କଲ...ମତେ ଭଲ ଲାଗୁନି ।
- ହରି ॥ କାହିଁକି ମା— ?
- ବେଦି ॥ ମୁଁ ତାଡ଼ୀ ପାଖକୁ କେତେବେଳେ ଯିବି ?
- ହରି ॥ ଯିବୁ—ଯିବୁ...(ବୀରବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି) କଅଣ ଆଜ୍ଞା, ଚାଲିଯିବେ ?
- ବୀର ॥ ହଁ ଭାଇ ।
- ହରି ॥ ଜୁହାର ଆଜ୍ଞା ।
- ବୀର ॥ ଏ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ରର ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ରଣୀ । ଆଜ୍ଞା ଭାଇ;
ଆସୁଛି ।—(ଚାଲିଯାଉଥିଲା) ।
- ବେଦି ॥ ଅଙ୍କଲ, ବାଏ ବାଏ ।
- ବୀର ॥ ବେଦି, My daughter ! ମୁଁ ତୋର ଶୁଭକାମନା କରୁଛି ମା ।
ଆଜ୍ଞା...(ହାତ ହଲାଇ)—ବିଦାୟ ମା—
- ହରି ॥ ତା'ପରେ ...(ସିଷ୍ଟର କାନ୍ଦୁଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟକରି)—ଏ ସାବିତ୍ରୀ, ତୋର
କ'ଣ ହେଲା ?

ସିଂହାର୍ ॥ (ଲୁହପୋଛି)—କିଛି ହେଇନି ହରିବାବୁ—ମୋର କିଛି ହେଇନି ।
ମୁଁ ଖାଲି ଭାବୁଚି, କୋଉଦିନ ସେ ଭଲ ହେଇ ଏମିତି ଏଠୁ ବିଦାୟ
ନେବେ ।

ହରି ॥ ହରିବୋଲ, ସରିଗଲା । ତୁ ଏତେ ଭାବିଚିନ୍ତି ହଉରୁ କାହିଁକି,
କହିଲୁ । ତୁ ତ କିଛି ଭାସି ଯାଇନୁ ? ଆଲୋ, ସିଏ ଓଲଟି ତତେ
ଛାଡ଼ି ଆଉ ଗୋଟାକର ପିଛା ଧରିଥିଲା । ଲୟନା ମାଇଲା ନାତେ
ଯେ, ଏକାଥରେ ପୁଅର ମୁଣ୍ଡ ପଗଲା ।

ସିଂହାର୍ ॥ ସେ ଯାହା କରନ୍ତୁ ପଛେ—ଏଠୁ ଭଲ ହେଇ ଯାଆନ୍ତୁ । ମତେ ନ
ପଚାରନ୍ତୁ—ମୋର ସେଥିପାଇଁ ଶୋଚନା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଏ
ଅବସ୍ଥା ମୁଁ ସହି ପାରୁନି ହରିବାବୁ ।—(କାନ୍ଦିବା)—

ବେବି ॥ ତମେ କାନ୍ଦୁଚ ସିଂହାର୍ ? ତମର କ'ଣ ହେଇଚି ?

ସିଂହାର୍ ॥ ନା, କିଛି ନାହିଁ ।

ବେବି ॥ ତମର କ'ଣ ହେଇଚି କୁହନା ?

ହରି ॥ ସେଇଆ ପଚାର ମା, ସେଇଆ ପଚାର,—ତାଙ୍କର କ'ଣ ହେଇଚି ?

ବେବି ॥ କୁହନା ସିଂହାର୍ ।

ସିଂହାର୍ ॥ ନା, ମୋର କିଛି ହେଇନି ବେବି—ମୋର କିଛି ହେଇନି ।

ହରି ॥ ହରିବୋଲ । ଆଜ୍ଞା କଥା ଏ । ଆଲୋ, କିଛି ହେଇନି ତ କାନ୍ଦୁରୁ
କାହିଁକି ?

ସିଂହାର୍ ॥ ମୁଁ ତୁମକୁ ମୋତେ ବୁଝେଇ ପାରିବିନି ହରିବାବୁ—ମୋ ମନକଥା
ତୁମକୁ ବୁଝେଇ ପାରିବିନି । ନାରୀ ତା'ର ପୁରୁଷଠାରୁ ସବୁ କଷଣ

ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ସହିପାରେ, କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସେ ତା' ମଥାରୁ ସିନ୍ଦୂର
ଦୂରେଇ ଯିବାର ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ—ସେ କ'ଣ କେବେ ସହି
ପାରିବ ?

[ହଠାତ୍ ଉପର ମହଲାରୁ ଚିତ୍କାର ଶୁଭିଳା— ‘ବେବି’ ! ତା'ପରେ
ଦୁତପଦରେ ସିଡ଼ିରେ ଦେଖାଦେଲେ ଡାକ୍ତର ଅତନୁ । ମୁଖ
ବିଷଣ୍ଣ । କ୍ଳାନ୍ତଶ୍ରୀ ।]

ଅତନୁ ॥ (ଆସୁ ଆସୁ)—ସିଷ୍ଟର ! ହରି ! (ଆଖିରେ ପରାଜୟର ଅସ୍ତଗାମୀ
ସୂର୍ଯ୍ୟ)—ମୁଁ...ମୁଁ ହାରିଯାଇଛି ।

ବେବି ॥ କ'ଣ ହେଲା ତକ୍କର ଅଙ୍କଲ୍ ?

ଅତନୁ ॥ (ବେବିକୁ ଚୋଳି ନେଇ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଭିଡ଼ି ଧରିଲା ଛାତିରେ)
ବେବି ! ମା ମୋର ! ତୁ ମୋତେ ଅଭିଶାପ ଦେ ମା । ତୁ ମତେ...

ବେବି ॥ କ'ଣ ହେଲା କୁହନା ଅଙ୍କଲ୍ ?

ଅତନୁ ॥ ସିଷ୍ଟର !!

[ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ପାଟି କରିଥିଲେ ଡାକ୍ତର ଅତନୁ । ସିଷ୍ଟର
ଘଟଣାଟା ଜାଣିବା ପାଇଁ ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଇଥିଲେ । ସ୍ତ୍ରୀ ଉଳି
ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ହରି । ପ୍ରଫେସର ପରିଜା ଆଉ ରୀତା ବିଚଳିତ
ହୋଇ ପଶି ଆସିଥିଲେ ସେଇ କୋଠରୀ ଭିତରକୁ । ଡାକ୍ତର
ଗୋଟିଏ ଭୟାବ୍ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହୁଁଥିଲେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ।]

ପ୍ରଫେସର ॥ ତକ୍କର !

ରୀତା ॥ ଅତନୁବାବୁ !

ହରି ॥ ସାର୍ !

ବେବି ॥ ଡକ୍ଟର ଅଙ୍କଲ୍ । କୁହନା- ?

ଅତନୁ ॥ ମତେ ତମେସବୁ ବିଶ୍ୱାସ କର-ମୁଁ ହାରିଯାଇଛି ।

... ପିନାକୀ ବାବୁ ମୋର ସମସ୍ତ ଚେଷ୍ଟାକୁ ଉପହାସ କରି...

ରୀତା ॥ ଅତନୁବାବୁ !

ବେବି ॥ ଡାଡ଼ୀ !

ହରି ॥ ବେବି !

ବେବି ॥ (କାନ୍ଦି ଉଠି) ମୋତେ ଛାଡ଼ । ମୁଁ ମୋ ଡାଡ଼ୀ ପାଖକୁ ଯିବି ।
ଆରେ...ମତେ ଛାଡ଼ । -(ଭୋ-ଭୋ-ହୋଇ କାନ୍ଦି
ଉଠିଛି ।)...ଡାଡ଼ୀ !

ପ୍ରଫେସର ॥ ଡକ୍ଟର !...ତମେ ଏ କ'ଣ କଲ ଡକ୍ଟର ! ଏ କ'ଣ କଲ ??-
ଯିଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟାଇଥିଲା-ତମେ ଶେଷରେ ତା'ରି
ଆଖିରେ ଲୁହ ଭରି ଦେଲ ?

ଅତନୁ ॥ ପ୍ରଫେସର ପରିଜା !

ରୀତା ॥ ଡାକ୍ତର ବାବୁ !

ଅତନୁ ॥ ରୀତା !

ବେବି ॥ ମୁଁ ଡାଡ଼ୀ ପାଖକୁ ଯିବି । ମତେ ମୋ ଡାଡ଼ୀ ପାଖକୁ ନେଇଚାଲ ।-
(କାନ୍ଦୁଥିଲା)-

ହରି ॥ (ବେବିକୁ ଧରି)—କାନ୍ଦନା ମା, କାନ୍ଦନା । ତୋ ଡାଡ଼ୀ... [ଆଉ ଅଧିକ କିଛି କହି ପାରିଲାନି ହରି । ଆଖିକୋଣରେ ତା'ର ଲୁହ ଜଳେଇ ଆସିଲା ।]

ରୀତା ॥ ଆ ବେବି ! କଅଁଳ ଫୁଲ ଓଠରେ ହସ ଦେଖିବାକୁ ଏ ସଂସାର ଚାହେନା । ଆ ଭଉଣୀ—ଏ ଘର ଛାଡ଼ି ଆମେ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇବା । ତୁ ମୋ ପାଖରେ ଗାତର ଛନ୍ଦେ ଛନ୍ଦେ 'କବିତା'ର ସ୍ମୃତି ବାଢ଼ିଦେବୁ—ଆଉ ମୁଁ ତତେ... ?...ନା...ନା...

ବେବି ॥ ଦିଦି ! ମୁଁ ଡାଡ଼ୀ ପାଖକୁ ଯିବି ଦିଦି ।...ଡକ୍ଟର ଅଙ୍କଲ୍ ! ମତେ ମୋ ଡାଡ଼ୀ ପାଖକୁ ନେଇଚାଲ...ଅଙ୍କଲ୍ !

[ରୀତାଠାରୁ ଭିଡ଼ିହୋଇ ଅତନୁ ପାଖକୁ ଯାଇ ଯାଇ ଭୂଇଁରେ କଟାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ବେବି । ତା'ପରେ ସେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ।]

ହରି ॥ ବେବି ! କାନ୍ଦନା ମା, କାନ୍ଦନା ।

ପ୍ରଫେସର ॥ ତମେ ବଡ଼ ନିଷ୍ଠୁର ଡାକ୍ତର । ଛୁରୀ କଇଁଚି ଚଳାଇ ତମ ହୃଦୟ କଠୋର ହେଇଗଲାଣି ।—(Pause)...ଡକ୍ଟର ! ମୋ ଜୀବନଟା ନେଇ ତମେ ବେବିର ଡାଡ଼ୀ ଦେହରେ ଭି କରିଦେଇ ପାରିବ ?

ଅତନୁ ॥ ପ୍ରଫେସର...ପରିଜା !

ପ୍ରଫେସର ॥ ପାରିବ ଡକ୍ଟର...ପାରିବ ? ମୋ ଜୀବନ ବିନିମୟରେ ମୁଁ ଚାହେ ଏଇ କୋମଳ କଳିକା ମୁହଁରେ ଚେନାଏ ହସ । ଫୁଟନ୍ତା ଫୁଲର ଓଠରେ ଏ ଦାରୁଣ ଲୁହର ଧାର ଶୋଭା ପାଏନା ଡକ୍ଟର । ତମେ ଥରେ ଚେଷ୍ଟାକର ।

ଅତନୁ ॥ ପ୍ରଫେସର ପରିଜା !...ନା ନା—

ପ୍ରଫେସର ॥ ତୁମେ ପାରିବନି । ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରହ ଛାଡ଼ି
ଅନ୍ୟ ଗ୍ରହକୁ ଯିବାକୁ ବସିଲାଣି—ତମେ ସେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ
ମଣିଷର ଜୀବନକୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ମଣିଷ ଦେହ ଭିତରେ ଭି
କରିଦେଇ ପାରିବନି ? ତେବେ କି ଡାକ୍ତର ହେଇତ ତମେ ?

ରୀତା ॥ ଆପଣ ହୃଦୟକୁ ପଥର କରି ଏସବୁ ସହି ପାରୁଛନ୍ତି ଅତନୁବାବୁ ।

ଅତନୁ ॥ ରୀତା !—ପ୍ରଫେସର ପରିଜା ! ତମେସବୁ ମୋତେ ବୁଝିବାକୁ
ଚେଷ୍ଟାକର । ଅନେକ ଦିନର ସାଧନା ଆଜି ମୋର ବ୍ୟର୍ଥ ହେଇଛି
ଡାକ୍ତର । ବ୍ୟର୍ଥ ହେଇଛି ଡକ୍ଟର ସେନ୍‌ଙ୍କ ବିଚକ୍ଷଣ ଅପରେସନ୍ ।
ସବୁ ଖାଲି ବ୍ୟର୍ଥ—ବ୍ୟର୍ଥ.....

ପ୍ରଫେସର ॥ ବ୍ୟର୍ଥତାକୁ ସମ୍ବଳ କରି ତମେ ପ୍ରଳାପ କର ଡକ୍ଟର—ନିସ୍ତରଙ୍ଗ
ସାଗର ଛାତିରେ ତରଙ୍ଗର ବିପ୍ଳବ ଛୁଟାଅ । ରୋମ୍ ନଗରୀରେ
ଧ୍ୱଂସର ତାଣ୍ଡବ ଚାଲି ଥିଲା ବେଳେ—ତମେ ନୀରୋ ସାଜି ବୀଣା
ବାଦନ କର । ଆକାଶ ଛିତ୍ର, ପୃଥିବୀ ଧ୍ୱଂସ ହେଉ—ତଥାପି ତମେ
ଆଗେଇ ଚାଲ । —(ଚାଲିଗଲେ ଭିତରକୁ)—

ବେବି ॥ (କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି)—ଦିଦି ! ତମେ ଡକ୍ଟର ଅଙ୍କଲ୍‌ଙ୍କୁ କୁହନା ଚିକେ— ।

ରୀତା ॥ ବେବି ! ଅନେକ ଦିନରୁ ମୋର ଏ ହାତ ଦି'ଟା ଅନଭ୍ୟସ୍ତ ହେଇ
ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଭାଓଲିନ୍‌ରେ ସ୍ୱର ଭରିବାକୁ । ମୁଁ ଆଜି ତୋରିଲାଗି ପୁଣି
ଥରେ ସେଇ ଭାଓଲିନ୍‌ରେ କରୁଣା ମୂର୍ଚ୍ଛନା ତୋଳି କାନ୍ଦିବି ବେବି—
ତୁ ଆ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ।

ବେବି ॥ ଦିଦି ! ମୁଁ ତାଡ଼ୀ ପାଖକୁ ଯିବି ଦିଦି !

ରୀତା ॥ ଆ ମା ।

[ଦୁହେଁ ସେ କୋଠରୀ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ଭିତରକୁ । ତାଙ୍କର ନୀରବରେ ଠିଆ ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲେ ବେବିର କଇଁ କଇଁ କାନ୍ଦ । ସେ କାନ୍ଦଣାଟା ଡକ୍ଟର ଅତନୁଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣ କୁହରରେ ପଶି ମନକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଉଥିଲା ଭଳି ମନେ ହେଉଥିଲା ।]

ହରି ॥ ସାର୍ !

ଅତନୁ ॥ ଆଃ ! ରୁପକର !

ହରି ॥ ହେଲେ ସାର୍— !

ଅତନୁ ॥ ମୋ ପାଖରୁ ଚାଲି ଯାଅ କହୁଛି—ଚାଲିଯାଅ !

ହରି ॥ ତେଣେ ସାର୍...

ଅତନୁ ॥ (ଚିକିଏ ଗନ୍ଧାର ଭାବେ ଚାହିଁ)—ନା, ତମେ ସମସ୍ତେ ଥାଅ । ମୁଁ ଚାଲି ଯାଉଛି । ହଁ, ମୁଁ ଚାଲି ଯାଉଛି ।

ହରି ॥ ସାର୍... ! ସା... !!

[ତାଙ୍କର ଅତନୁ କ୍ଷିପ୍ର ପଦକ୍ଷେପରେ ଚାଲିଗଲେ ବାହାରକୁ । ହରି କାଠ ଭଳି ଠିଆହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା ସେଇଆଡ଼େ । ପାଟିରେ ଲାଗିଥିଲା ‘ସାର୍’...ର ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ସଂଳାପ ।...କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ମ ଅନ୍ଧକାର ହୋଇଗଲା ।]

॥ ଚିନ୍ତି ॥

[ପୁଣି ମ ଆଲୋକିତ ହେଲା ପରେ ଦେଖାଗଲା ରାତ୍ରିର ପରିବେଶ । ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ରରେ ଶୁଷ୍କ ମୁଖରେ ତଳେ ବସିଛି ହରି । ଅନତି ଦୂରରେ ଠିଆହୋଇ ଡାକୁଛି ଅଇଁଠା ଭାଇନା ।]

ଅଇଁଠା ॥ ହଇହେଁ ବାବୁ ! ତମେ ଏମିତି ବସି ରହିଲ କ'ଣ ?

ହରି ॥ (ଦୁଃଖରେ)—ହରିବୋଲ୍ !

ଅଇଁଠା ॥ ଆହେଁ ଖାଇବ ଚାଲୁନା ? ରାତି ପ୍ରା ଆସି ଦିଁ ଘଡ଼ି ହେଲାଣି ?

ହରି ॥ ତମେ ଖାଇନିଅ ଅଇଁଶୁ ଭାଇନା । ମୋର କାହିଁକି ଆଜି ଖାଇବାକୁ ଲଜ୍ଜା ହଉନି ।

ଅଇଁଠା ॥ ଆଁ ହେ କପାଳକୁ କହିବ । ହଇହେଁ ବାବୁ ! ତମେ ପ୍ରା ସକାଳୁ ଖାଇନ ? ଦିନକୁ ପା ବଞ୍ଚ ଖାଇବା ଲୋକ !!

ହରି ॥ କିଛି ଭଲ ଲାଗୁନି ଭାଇନା ! ତାନ୍ତର ବାବୁ ସେଇ ପହରୁ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛନ୍ତି ଯେ—ତାଙ୍କର ଖିଆପିଆରେ ବି ଠିକ୍ ଠିକଣା ନାହିଁ । ମୋର ଭୋକ ମରି ଯାଇଛି ସେଇ ପହରୁ । ତମେ ଯାଅ—ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ କଥା ବୁଝ ।

ଅଇଁଠା ॥ ବୁଝିବି କ'ଣ ହେଁ ! ସକାଳେ ତ ସବୁ ପାଁକ ନଷ୍ଟ ହେଲାଁ । ଏ ବେଳା ସେଇଠାଁ କର ସମସ୍ତେ ମିଶି ।

ହରି ॥ (ଉଠିଯାଇ) ମତେ ଆଉ ବାଧ୍ୟ କରନା ଭାଇନା ।

ଭୀମ ॥ (ଉପରୁ ଆସୁ ଆସୁ) ମୋଟେ ବାଧ୍ୟ କରନା । ସେ ଯାଉଛି ଯୁଆଡ଼େ ଯାଉ । ହେଲେ ମୋର ନୟନା ତ ଅଛି ?

ହର ॥ ହରବୋଲ୍ ! ସରଗଲା ।

ଅଇଁଠା ॥ ଲୟନା ? ସିଏ କିଏ ହେଁ !

ଭୀମ ॥ ଏ, ତମେ ମୋ ନୟନାକୁ ଚିହ୍ନିନା ? ହାଃ—ହାଃ—ହାଃ... !! ଆରେ ତାକୁ ଏ ଦୁନିଆଁରେ କିଏ ନ ଚିହ୍ନେ ? ଅପୂର୍ବ ଅଭିନୟ କରି ଶହ ଶହ ଦର୍ଶକଙ୍କୁ ସେ ଯେମିତି ମୁଗ୍ଧ କରିପାରେ—ଅନୁପମ ରୂପଦ୍ୱାରା ହଜାର ହଜାର ପୁରୁଷଙ୍କୁ ସେ ମଧ୍ୟ ପାଗଳ କରିପାରେ ।

ଅଇଁଠା ॥ ସତେ ? ଏ ଶୁଣ ହେଁ ।

ହରି ॥ ତେମେ ଶୁଣ ହେ ଭାଇନା । ସବୁଦିନେ ସେ କଥାଗୁଡ଼ା ଶୁଣି ଶୁଣି କାନ ମୋର ବଧୂରା ହେଇଗଲାଣି । ମୋର ଆଉ ଶୁଣିବାକୁ ଯୈର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ।

ଭୀମ ॥ ମୋର କିନ୍ତୁ ଯୈର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା ବହୁତ । ନୟନାକୁ ଗୋଟିପଣ ନିଜର କରି ମୁଁ ରଖିଥିଲି । ହେଲେ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ସେସବୁ କଥା ଜାଣିପାରିଲା । ଦିନେ ସେ ଆସି ମତେ କହିଲା—(ଅଭିନୟ ଭଙ୍ଗୀରେ)—ସ୍ୱାମୀ !

ଅଇଁଠା ॥ ବେହେଲ ନାଁ କ'ଣ ମ ! ଆହେଁ ଇଏଁ କ'ଣ ହେଁ...ମୁଁ ବୁଢ଼ାଟା ପ୍ରା ।

ଭୀମ ॥ (ଅଇଁଠା ପାଦଧରି) ସ୍ୱାମୀ ! ତମେ ମତେ ସଂସାରରୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ କରି ଦିଅନା । ତମେ ସେ ରାକ୍ଷାସୁଣୀକୁ ଭୁଲି ଯାଅ ।

ଅଇଁଠା ॥ ଆହେଁ ଇଏ କି... ? ଛାଡ଼ ହେଁ... !—(ପାଦ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ)—ହଇହେଁ ଏ କ'ଣ ? ଏଁ ପୃଥ୍ୱୀ ସତ୍ୟାନାଶ ହେଇଗଲା ହେଁ ।

ଭୀମ ॥ (ହରି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ)—ତା'ପରେ ମୁଁ କହିଲି—

ହରି ॥ ମତେ ନୁହଁ, ତମର ଯାହା କହିବା କଥା ତମେ ସେଇ ଭାଇନାଙ୍କୁ କୁହ ।

ଅଇଁଠା ॥ ଦକାର ନାହିଁ ହେଁ ।

ଭୀମ ॥ ମୁଁ କହିଲି (ଅଭିନେତା ଭଙ୍ଗୀରେ)—ଚାହେନା ଏସବୁ । ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ ! ନିର୍ବାସିତ ହୁଅ ।

ଅଇଁଠା ॥ ବାପରେ ବାପ୍ । ମୁଁ ଚାଲିଲି—(ଫିଟା କଛାକୁ ମାରି ମାରି ଅଇଁଠା ପଳାଇଗଲା ଭିତରକୁ ।)—

ହରି ॥ ଭାଇନା, ଚାଲିଗଲା ?

ଭୀମ ॥ ସେ ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ଲୁହ ଭାଳି ଭାଳି । ନୟନାକୁ ପାଇ ମୁଁ ତାକୁ ଭୁଲିଗଲି; କିନ୍ତୁ ଦିନେ ଜାଣିଲି ନୟନା...

[ଏହି ସମୟରେ ବାହାରୁ ପଶି ଆସିଲେ ଡାକ୍ତର । କ୍ଳାନ୍ତ, ବିଷଣ୍ଣ ମୁଖମଣ୍ଡଳ । ହରି ସେମିତି ମଉନ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଦେଖି ଚିକିଏ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ଉଠିଲା ସେ ।]

ଭୀମ ॥ (ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ)—ନୟନା !

ଅତନୁ ॥ ନୟନା ଉପରେ ଅଛି; ଯାଆନ୍ତୁ ।

ଭୀମ ॥ ଉପରେ ଅଛି । କିନ୍ତୁ...

ଅତନୁ ॥ ଆପଣ ଯାଆନ୍ତୁ ।...ହରି !

ହରି ॥ ସାର୍ !

ଅତନୁ ॥ ଭୀମବାବୁଙ୍କୁ ଉପରକୁ ନେଇଯାଆ—ନୟନା ଦାୟିତ୍ଵରେ ଛାଡ଼ିଦେବ ।

ହରି ॥ ଆସନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା ।

ଭୀମ ॥ ତମେ ମତେ ନୟନା ପାଖରେ ଛାଡ଼ି ଦେବ ?

ହରି ॥ ହଁ । ଆଦେଶ ହେଲା ପରା ।

ଭୀମ ॥ ତେବେ ଚାଲ । ମୁଁ ତା ସହିତ ଶେଷ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାକୁ ଚାହେ ।

ହରି ॥ ଉପରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବେ ଆସନ୍ତୁ ।

ଭୀମ ॥ ଚାଲ ତେବେ ।

[ଦୁହେଁ ସିଡ଼ିରେ ଚାଲିଗଲେ ଉପରକୁ । ତାଙ୍କର ଚେୟାର କୋଳରେ ନିଜକୁ ରଖି ଦେଇ କ୍ଳାନ୍ତ ଭଳି ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡୁଥିଲେ । ଆଖି ବୁଜି ହୋଇଯାଇଥିଲା ତାଙ୍କର । କିଛି ସମୟ ପରେ କୋଠରୀରେ ଦେଖାଦେଲେ ସିଷ୍ଟର୍ ।]

ସିଷ୍ଟର୍ ॥ ସାର୍... !

ଅତନୁ ॥ କିଏ ? ସିଷ୍ଟର୍ ! ତମେ ଯାଅ । I am too tired.

[ସିଷ୍ଟର୍ ବିନା ବାକ୍ୟବ୍ୟୟରେ ଚାଲିଗଲା ଉପରକୁ । ଅନତି ବିଳମ୍ବରେ କୋଠରୀରେ ଦେଖାଦେଲା ଅଇଁଠା ।]

ଅଇଁଠା ॥ ଆଜ୍ଞା !

ଅତନୁ ॥ କିଏ ?

ଅଇଁଠା ॥ ଖାଇବା ଗଣ୍ଡାକ ତେଣି...

ଅତନୁ ॥ ମୁଁ କିଛି ଖାଇବିନି । ତମେ ଯାଅ...

ଅଇଁଠା ॥ ଏତେ ପରିଶ୍ରମ କରି ରାନ୍ଧିବି...

ଅତନୁ ॥ ଓଃ ? ତମେ ଯାଅ ।

ଅଇଁଠା ॥ ହଉ, ଠାକୁରଙ୍କ ଇଚ୍ଛା...

ଅତନୁ ॥ ଓଃ, ବିରକ୍ତ କରନା ।

[ଅଇଁଠା ନୀରବରେ କୋଠରୀରୁ ବାହାରି ଯାଇଥିଲା । ସିଢ଼ିରେ ଓହ୍ଲାଇବା ବେଳେ ଦୁହିଁଙ୍କର ବାକ୍ୟାଳାପ ଶୁଣି ପାରିଥିଲା ହରି । ସେ ଆଉ ବିରକ୍ତ ନ କରି ରୁପ୍ କରି ଭାଇନା ଫେରିବା ଦ୍ଵାରରେ ଭିତରକୁ ଗଲା । କୋଠରୀରେ ନୀରବତା ଦେଖାଦେଲା ଅନେକ ସମୟ ଧରି । ତା'ପରେ ଦେଖାଗଲା ବାହାରୁ ମୁଖ୍ୟ ଦରଜା ଦେଇ ଭିତରକୁ ଆସୁଥିଲା ଜୟନ୍ତ । ପାଦର ଜୋତା ତା'ର ମର୍ମର ଶବ୍ଦ କରୁଥିଲା । ସେଇ ମର୍ମର ଶବ୍ଦ ହିଁ ସାରା କୋଠରୀରେ ପ୍ରତିଧ୍ଵନିତ ହେଉଥିଲା । ସେଇ ଶବ୍ଦର ଆଘାତ ନିଜ ଛାତିରେ ଅନୁଭବ କରି ଅତନୁ ପାଟି କରି ଉଠିଲା ।]

ଅତନୁ ॥ କିଏ ସେ ?

ଜୟନ୍ତ ॥ ମୁଁ ?

ଅତନୁ ॥ (ବିରକ୍ତ ଭଙ୍ଗୀରେ) ଜୟନ୍ତ !...କୁଆଡ଼େ ଆସିଲୁ ?

ଜୟନ୍ତ ॥ ଗୋଟାଏ ସୁ-ସମ୍ପାଦ ଦେବାକୁ ।

ଅତନୁ ॥ କ'ଣ କବିତା 'ଶତଦଳ' ବାଣୀପୀଠ ପୁରସ୍କାର, ଏକଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପାଇବା କଥା ନା ?

ଜୟନ୍ତ ॥ କିନ୍ତୁ ତୁ... !

ଅତନୁ ॥ ତୁ ଏଠିକି ଆସିବାର ବହୁତ ପୂର୍ବରୁ ରେଡ଼ିଓ ସେ ଖବରଟା ମୋତେ ଦେଇ ଦେଇଛି । ତୁ ମୋ ପାଖକୁ ଏ ଖବର ଧରି ନ ଆସିଥିଲେ ବୋଧହୁଏ ଭଲ ହେଇଥାଆନ୍ତା ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ଅତନୁ !!

ଅତନୁ ॥ ଆଉ କ'ଣ କହିବାକୁ ଚାହୁଁ ?

ଜୟନ୍ତ ॥ ଏ ସମ୍ମାନଟା ପାଇଁ ତୋର ଈର୍ଷା ହଉଛି—ନୁହେଁ ?

ଅତନୁ ॥ ଜୟନ୍ତ ! ଅନ୍ତତଃ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ତୁ ଏଠୁ.....

ଜୟନ୍ତ ॥ ମୁଁ ଜାଣେ ଅତନୁ—ଦୁନିଆରେ କେହି ସ୍ଵାର୍ଥ ତ୍ୟାଗକରି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେଇ ପାରିବେନି ।

ଅତନୁ ॥ ନା—ନା...ମୁଁ ସେସବୁ...

ଜୟନ୍ତ ॥ ତ୍ୟାଗ ଅନ୍ତରାଳରୁ ମାନସିକ ଅଶାନ୍ତି ସମସ୍ତ ମନକୁ ସଂକ୍ରମିତ ହୁଏ । ଆଜି ତୋର ଯଶ, ସମ୍ମାନ ଆଉ ସ୍ଵାର୍ଥ ଉପରେ, ଅନ୍ୟ ଜଣକର ପ୍ରଭୁତ୍ଵକୁ ତୁ ନିର୍ବିକାରରେ ସ୍ଵୀକାର କରି ଯାଆନ୍ତୁ ଅବା କେମିତି ?

ଅତନୁ ॥ (ଆର୍ତ୍ତ କଣ୍ଠରେ)—ଜୟନ୍ତ !

ଜୟନ୍ତ ॥ ଜୟନ୍ତ କେବେ ହାରି ଯାଇନି ବନ୍ଧୁ—ପ୍ରକୃତରେ ହାରିବାର ପ୍ରଣବ ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଛି ତାଙ୍କର ଅତନୁ ।

ଅତନୁ ॥ ଜୟନ୍ତ ! ଦୟାକରି ତୁ ସେସବୁ କଥା ବନ୍ଦ କର ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ତାଙ୍କର ହିସାବରେ ଉପଦେଶ ଦେଇ ତୁ ମତେ ଆଜିଯାଏ ରୁପ କରି ଆସିଥିଲୁ । ହେଲେ ଅତନୁ, ଆଜି ବନ୍ଧୁ ହିସାବରେ ତୋ

କଥା ମୁଁ ଅମାନ୍ୟ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି ।...ତୋର ମନେଅଛି ?—ଯେଉଁଦିନ ତୁ ଅଶାନ୍ତ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଳ ଜଳରାଶିକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ—ଦୁମନ୍ତ ନୀଳିମ ଆକାଶରେ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ଯାଉଥିଲୁ ଜନ୍ମଭୂମି ଭାରତରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ?

ଅତନୁ ॥ ସବୁ ମନେଅଛି ଜୟନ୍ତ—ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସବୁ ମନେଅଛି ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ସବୁ ମନେଥିବ ଅତନୁ । ହେଲେ ବନ୍ଧୁ ଜୟନ୍ତର ବିଦାୟକାଳୀନ ଅଶ୍ରୁଳ କରୁଣ ଚାହାଣୀ ତୋର ମନେ ନ ଥିବ । ସେଦିନ ମୋର ମନେ ହେଉଥିଲା ସତେ ଯେମିତି ମୋରି ଦେହର ଗୋଟାଏ ଅଂଶ, ଆକାଶରେ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ଯାଉଛି—ଆଉ ଗୋଟାଏ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଅଂଶ ଏରୋଡ୍ରମ୍ ପଡ଼ିଆରେ ଉଦାସିଆ ଭଙ୍ଗୀରେ ଠିଆ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଛି ନିଃସୀମ ଆକାଶକୁ ।

ଅତନୁ ॥ କିନ୍ତୁ ସେସବୁ କଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ମନେ ପକାଇ ଲାଭ କ’ଣ ?

ଜୟନ୍ତ ॥ ଲାଭ ଅଛି । ଆଜି ମୁଁ ତୁଳନା କରି ଦେଖୁଛି ମୋର ସେଦିନର ବନ୍ଧୁ ଅତନୁ ସହିତ—ଆଜିର ମନସ୍କୁର ଡାକ୍ତର ଅତନୁକୁ ।

ଅତନୁ ॥ (ଆଘାତ ପାଇଲା ସ୍ୱରରେ)...ଜୟନ୍ତ !

ଜୟନ୍ତ ॥ ସେଦିନ ସେ କହିଥିଲା— “ତୋ ଦାନର ପ୍ରତିଦାନ ମୁଁ କ’ଣ ଦେବି ଜୟନ୍ତ ? ତୁ କହ, ଜୀବନଯାକ ମୁଁ କ’ଣ ଖାଲି ତୋଠାରେ ରଖି ହେଇ ରହିବି ?” ମୁଁ କହିଥିଲି ‘ତୋର ଯାହା ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ଦେ’ ।

ଅତନୁ ॥ ଜୟନ୍ତ ! Please ବନ୍ଦ କର, ବନ୍ଦ କର ସେସବୁ ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ସେ କହିଥିଲା—

ଅତନୁ ॥ (ଏକନିଶ୍ଵାସରେ)...ହଁ ମୁଁ କହିଥିଲି— “ଦେଖ ଭାଇ ! ମୁଁ ତୋର ଗୋଟିଏ ନିଃସ୍ଵ ବନ୍ଧୁ; ପ୍ରତିଦାନ କିଛି ଦେଇ ପାରିବାର ଶକ୍ତି ମୋର ନାହିଁ । ମୁଁ କବିତା ଲେଖେ, ଆଉ ତୁ ସେ କବିତା ପଢ଼ିବାକୁ ଭଲ ପାଉ । ଏଣିକି ମୋର ସେ କବିତାଗୁଡ଼ିକୁ” ... (ଅଟକିଗଲା ସ୍ଵର । ଆଉ କହିପାରିନି ସେ ।) —

ଜୟନ୍ତ ॥ ମୋ ନାମରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉ—ଏଇଯା ତ ତୁ ଚାହିଁଥିଲୁ ?

ଅତନୁ ॥ ହଁ ।

ଜୟନ୍ତ ॥ କାରଣ ତୁ ଚାହିଁଥିଲୁ, ମୁଁ ହୁଏ ନାମମାତ୍ର କବି—ତୋର ରଣମୁକ୍ତି ପାଇଁ । ଏକଥା କ’ଣ ଭୁଲ୍ ?

ଅତନୁ ॥ ନା...କାରଣ ଛୁରୀ କଇଁଚି ସହିତ, କାଗଜ କଲମର ସମ୍ପର୍କକୁ, ମୁଁ ଲୋକ ସମାଜ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲି ।

ଜୟନ୍ତ ॥ କିନ୍ତୁ ଆଜି ଚାହିଁରୁ ?

ଅତନୁ ॥ ଜୟନ୍ତ !....ମତେ ତୁ ଭୁଲ୍ ବୁଝନା । ମତେ ତୁ.....

ଜୟନ୍ତ ॥ ମୁଁ ଭୁଲ୍ ବୁଝିନି ଅତନୁ—ଭୁଲ୍ ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହୋଇ ଯାଉଛୁ ତୁ ? ମାନସିକ ରୋଗର ଡାକ୍ତର ହେଇ ନିଜେ ମାନସିକ ବିପ୍ଳବର ଶିକାର ହେଇଛୁ... ।

ଅତନୁ ॥ Please ଜୟନ୍ତ...

ଜୟନ୍ତ ॥ ତୁ କହ,... କାଲି ଯଦି ଦୁନିଆ ଜାଣିବ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କବି ନୁହେଁ—
ତେବେ ସମାଜରେ ମୋର ଅବସ୍ଥା କ’ଣ ହେବ ?

ଅତନୁ ॥ ଜୟନ୍ତ... !

ଜୟନ୍ତ ॥ ଏତିକି ସ୍ଵାର୍ଥ ଯଦି ତୁ ତ୍ୟାଗ କରି ନ ପାରିଲୁ—ତେବେ କାହିଁକି —
କାହିଁକି ମୋତେ ଦୁନିଆ ଆଗରେ ହନୁମାନ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ନାଟିବାକୁ
ବେଶ କରି ଛାଡ଼ିଦେଲୁ ? ଏଇ କ'ଣ ତୋର ବନ୍ଧୁତାର ପ୍ରତିଦାନ ?
ଏଇ କ'ଣ ମୋର ଅଜସ୍ର ଟଙ୍କା ଦେବାର ପ୍ରତିଫଳ ??

ଅତନୁ ॥ ଜୟନ୍ତ (Pause) —ମତେ କ୍ଷମା କର ଭାଇ—ମତେ କ୍ଷମା କର ।
...ମୁଁ ଭୁଲ କରିଚି । ମୁଁ କବି ନୁହଁ—ମୁଁ ଜଣେ ଡାକ୍ତର । ମୁଁ...(କହି
ପାରିଲାନି ଆଉ କିଛି)—

ଜୟନ୍ତ ॥ ଏ କ'ଣ ?—ତୋ ଆଖିରେ ଲୁହ !

ଅତନୁ ॥ (ମୁହଁ ଯୋଛି)—ଲୁହ ନଥିଲେ ହସର ମୂଲ୍ୟ କେହି ବୁଝନ୍ତିନି ବନ୍ଧୁ ।
ମଣିଷ ଜୀବନପାଇଁ ହସ ଯେତିକି ଦରକାର ଲୁହ ମଧ୍ୟ ସେତିକି
ଦରକାର । (ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ)—ତୁ କହ, ଏଣିକି ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ?

ଜୟନ୍ତ ॥ ମୁଁ ଯାହା କହିବି, ତୁ କରିପାରିବୁ ?

ଅତନୁ ॥ ବିଶ୍ଵାସ ରଖ । ଥରେ ଏ ମନଟା ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ହାରିଗଲା ବୋଲି
କ'ଣ...

ଜୟନ୍ତ ॥ ବେଶ୍ ! କାଲି ସକାଳେ ନାଗରିକ କମିଟି ତରଫରୁ ମୋତେ
ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଦିଆଯାଉଚି । ଅନ୍ତତଃ ଜଣେ ସ୍ଵନାମଧନ୍ୟ ନାଗରିକ
ହିସାବରେ ତତେ ହିଁ ମୋ ବେକରେ ପ୍ରଥମ ଫୁଲହାର ଦେବାକୁ
ହେବ ।

ଅତନୁ ॥ ଫୁଲମାଳ... !...ମୁଁ..... ?

ଜୟନ୍ତ ॥ ହଁ, ତୁ ।

ଅତନୁ ॥ ମୁଁ ଦେବି ? (Pause)—ହଁ, ମୁଁ ପାରିବି ଜୟନ୍ତ—ମୁଁ ପାରିବି ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ସାଙ୍ଗରେ ତୋତେ ରୀତାକୁ ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଅତନୁ ॥ ରୀତା ଯିବ ?

ଜୟନ୍ତ ॥ ଯିବାକୁ ତୁ ବାଧ୍ୟ କରିବୁ । ସ୍ଵାମୀର ଏଡ଼େ ବଡ଼ ସମ୍ମାନ-ସ୍ତ୍ରୀ
ହୃଦୟରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବ ନିଶ୍ଚୟ ।

ଅତନୁ ॥ ହଁ ନିଶ୍ଚୟ...ପକାଇବ...ନିଶ୍ଚୟ !

ଜୟନ୍ତ ॥ ବେଶ୍, ଏଥର ତୁ ଆରାମରେ ଶୋଇପାରୁ । ମନେରଖ, ମୋ
କଥା ଭୁଲି ନ ଯାଉ ଯେମିତି ?

ଅତନୁ ॥ ହଁ... ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ମୁଁ ଆସୁଚି ଏଥର ।

[ଚାଲି ଯାଉଥିଲା ଜୟନ୍ତ । ଅତନୁ ବିନା ବାକ୍ୟ ବ୍ୟୟରେ ହାତ
ହଲାଇ ତା'ର ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ବିଦାୟ ମାଗୁଥିଲା । ଭାବନା
ବିବଶତାରେ ସେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ସେମିତି ହାତ
ହଲାଇ ଚାଲିଥିଲା । ଏଇ ସମୟରେ ଝଡ଼ ଭଳି କୋଠରୀ ଭିତରକୁ
ପଶି ଆସିଥିଲା ରୀତା । ଆଖିରେ ତା'ର ଦୁନିଆକୁ ଉପହାସ
କରିବାର ବିଦ୍ରୁପ । କଣ୍ଠରେ ଅସ୍ଵାଭାବିକତାର ସଂଳାପ ।]

ରୀତା ॥ କବି !

ଅତନୁ ॥ (ତମକି ପଡ଼ି)...ରୀତା ! ...କବି ତମର ଏଠୁ ଚାଲିଗଲେଣି ।

ରୀତା ॥ କବିଙ୍କର କା' ଯାଇଛି...କିନ୍ତୁ କବି ନୁହଁନ୍ତି ।

ଅତନୁ ॥ ରୀତା ! ତମେ କ'ଣ କହିବାକୁ ଚାହଁ ?

ରୀତା ॥ ମୁଁ କହିବାକୁ ଚାହେ, ଆପଣ ଦୁନିଆ ଆଖିରେ ଅନ୍ଧପୁରୁଳି ବାନ୍ଧି କେତେଦିନ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ! କେତେଦିନ କା' ନେଇ ଖେଳ ଖେଳିବାକୁ ଆପଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ?

ଅତନୁ ॥ ରୀତା ! ଅତନୁ ଯାଦୁକର ନୁହେଁ—ସେ ଜଣେ ଡାକ୍ତର । ତମେ ତାକୁ ଭୁଲ ବୁଝନା ।

ରୀତା ॥ ମୋତେ ଭୁଲ ବୁଝିବାକୁ ଆପଣ ବାଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ଅତନୁବାବୁ । ମୁଁ ତ କଷ୍ଟେ ପଥର ନୁହେଁ ଯେ, ପ୍ରକୃତ ସୁନା କିଏ, ଆଉ ପି କ କିଏ ଚିହ୍ନି ପାରିଥାନ୍ତି ।

ଅତନୁ ॥ ତମେ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିବ ?

ରୀତା ॥ ଆପଣ ଏ କ'ଣ କଲେ ? ଜଉ ଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଇଦେଇ, ସେଇ ଦୃଶ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରି କି ଆନନ୍ଦ ପାଇଲେ ?

ଅତନୁ ॥ ତମେ ଏସବୁ... ??

ରୀତା ॥ ମୁଁ ଆଜି ବି କହୁଛି—ସେଦିନ କବି ଧୂର୍ଜଟୀଙ୍କୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଇଥିଲି । ଆଉ ତାଙ୍କୁ ହିଁ ବିବାହ କରିବା ଲାଗି ମୋର ମନ ପ୍ରାଣ ମୁଁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଥିଲି; କିନ୍ତୁ...କୁହନ୍ତୁ ଅତନୁବାବୁ ?—ମୋର ମାନସିକ ଅଶାନ୍ତି ପାଇଁ କ'ଣ ଆପଣ ପୂରାପୂରି ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି ?

ଅତନୁ ॥ ରୀତା !... !!

ରୀତା ॥ କାହିଁକି...କାହିଁକି ଆପଣ କେତେଟା ଟଙ୍କା ସକାଶେ ନିଜ କବିତ୍ୱକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇଦେଲେ ?

ଅତନୁ ॥ ରୀତା !...ତମେ ଏସବୁ କ'ଣ କହୁଛ ?

ରୀତା ॥ (ଉପହାସ କରି) ହୁଁ...ମତେ ଆଉ ଭୁଲାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁନି ଅତନୁବାବୁ । ଆପଣଙ୍କର ସବୁକଥା ମୁଁ ଆଜି ଅନ୍ତରାଳରୁ ଶୁଣିସାରିଛି । ଯାହାକୁ ଭଲପାଇ ମୁଁ ପାଗଳ ହୋଇଥିଲି—ତା'ର ପ୍ରକୃତ ରୂପ ଆଜି ମୁଁ ଦେଖିସାରିଛି ।

ଅତନୁ ॥ ରୀତା ! ତମେ ଯାହା ଶୁଣିଛ ମିଛ—ସବୁ ମିଛ ।

ରୀତା ॥ ମିଛ ? ? ?...(ହସିଉଠିଲା ଖୁବ୍ ଜୋର୍ରେ)—

ଅତନୁ ॥ ତମେ ହସୁଚ ?

ରୀତା ॥ ମିଛ...

ଅତନୁ ॥ ହଁ, ଖାଁ ମିଛ ।

ରୀତା ॥ ଆପଣଙ୍କର କଥାଗୁଡ଼ାକ ବି ସତ ନୁହେଁ ତାଙ୍କର । ଆପଣ ନିଜେ ମିଥ୍ୟାର ଗୋଟାଏ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି । ସତ୍ୟର ଅପଳାପ ପାଇଁ ଆପଣ ମିଥ୍ୟାର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଛନ୍ତି । ହେଲେ ତାଙ୍କର, ମୁଁ ନିଜେ ମିଛଟାକୁ ଜାଣିସାରି—ଏ ଦୁନିଆକୁ ମିଛରେ ବୁଡ଼ିରହିବାକୁ ଦେବିନି ।

ଅତନୁ ॥ ରୀତା ତମର ଆଜି କ'ଣ ହେଇଛି ? ତମେ କ'ଣ କହିବାକୁ ଚାହ ?

ରୀତା ॥ ଯିଏ ମୋ ପାଖରେ ଅନ୍ୟର କା' ନେଇ ଅଭିନୟ କରି, ମୋତେ ହିଂସ୍ର କରିଛି—ଏ ଦୁନିଆ ଆଗରେ ତା'ର ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱରୂପ ଧରା ପକାଇବାକୁ ମୁଁ ଚାହେ । ଯିଏ ମୋର ଅଶ୍ରୁର ପାରାବାରରେ ରକ୍ତ କମଳ ଫୁଟାଇଛି—ମୁଁ ତାକୁ...

ଅତନୁ ॥ ତମ କଥା କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରିବେନି ରୀତା । କାରଣ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ତମର ମାନସିକ ବିକୃତି ଘଟିଛି । ତମେ ବର୍ତ୍ତ...

ରୀତା ॥ ଅତନୁବାବୁ ! ପାଇଁଶ ତଳର ନିଆଁକୁ ବାହାରକୁ କାଢ଼ିଦେଲେ ସେ ଆପେ ତା'ର ଜ୍ୟୋତି ବିକାଶ କରି ପାରିବ । ଗୋଧୂଳି ହ୍ରଦରେ ଅସ୍ତସୂର୍ଯ୍ୟର ଆଭା ଦୀପ୍ତିହୀନ ହେବନି—ବରଂ ଦୀପ୍ତିବାନ ହୋଇଉଠିବ ।

ଅତନୁ ॥ ଆଃ ତମେ ତୁମ୍ଭ ହୁଅ ରୀତା ! ...ମୋ ମନକୁ ଆଉ ତମେ ବିଷାକ୍ତ କରନା । କାରଣ ଆଗାମୀ ପରୀକ୍ଷାରେ ମୁଁ ହୁଏତ ହାରିଯାଇ ପାରେ ।

ରୀତା ॥ ଜାଣି ଜାଣି ଆପଣ ଯଦି ପରୀକ୍ଷାକୁ ବରଣ କରିନିଅନ୍ତି—କେହି ଆପଣଙ୍କୁ ବରଣ କରି ପାରିବେନି । କୁହନ୍ତୁ ତ, କବି ହିସାବରେ ଆପଣ ଆଜି ବଡ଼ ହେଇଛନ୍ତି—ନା ତାଙ୍କର ହିସାବରେ ?

ଅତନୁ ॥ ରୀତା !!!

ରୀତା ॥ କାହିଁକି ଆପଣ ନିଜର ନିଜତ୍ଵକୁ ଏମିତି ଖାମୁଖିଆଲା ଭାବରେ ଅନ୍ୟ ହାତକୁ ଟେକିଦେଲେ ? ସାମାନ୍ୟ କେତେଟା ଟଙ୍କା ସକାଶେ ଆପଣ...

ଅତନୁ ॥ ମୁଁ ତୁମକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି ରୀତା—ତମେ ବନ୍ଦ ହୁଅ । ମୁଁ ଆଉ କିଛି ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେନା । ତମେ ଚାଲିଯାଅ ଏଠୁ । ମୋର ଅନୁରୋଧ ତମେ...

ରୀତା ॥ ମୁଁ ଆଜି କାହାରି ଅନୁରୋଧ ଶୁଣିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ ତାଙ୍କର । ଜୀବନରେ ଯାହାଲାଗି ମୁଁ କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ ହେଇଛି—ଯାହାଲାଗି ଆଜୁଠିରୁ ରକ୍ତ ନିଗାଡ଼ି ମୋର ସବୁଜ ସ୍ଵପ୍ନକୁ କଳଙ୍କିତ କରିଛି—ତାକୁ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ବିନା ପୁରସ୍କାରରେ ଛାଡ଼ି ଦେବିନି ।

ଅତନୁ ॥ (ରୀତାଠାରେ ପ୍ରତିହିଂସାର ବହୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି)—ରୀତା !!!

ରୀତା ॥ କାଲିର ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପରେ—ଯେତେବେଳେ ନାଗରିକ କମିଟି
ତରଫରୁ ପୁଲହାର ପିନ୍ଧିବାପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଅଯୋଗ୍ୟ ମଥା ଗର୍ବୋନ୍ମତ
ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବ—ସେତିକିବେଳେ ମୁଁ ଚିତ୍କାର କରି କହିବି—ନା, ପ୍ରକୃତ
କବି ‘ଧୂର୍ଜଟୀ’ ଜୟନ୍ତ ନୁହେଁ—ଡାକ୍ତର ଅତନୁ !

ଅତନୁ ॥ (ଠୋ-କିନା ଗୋଟାଏ ଚାପୁଡ଼ା ମାରି)...ରୀତା !!

ରୀତା ॥ (ଗାଲରେ ହାତ ଦେଇ)...କବି !

[ଦୁହେଁ ଦୁହଁଙ୍କୁ ଚାହିଁ କ୍ଷଣକପାଇଁ ନୀରବ ହୋଇଗଲେ । ଦୁହଁଙ୍କ
ଆଖିରେ ବେଦନାର ଝଡ଼ । ପରେ ପରେ ରୀତା ଖୁବ୍ ଜୋରରେ
ହସି ଉଠିବି ପାଗଳିନୀ ଭଳି ।]

ଅତନୁ ॥ ରୀତା !!!...ମତେ କ୍ଷମା କରିବ ! ମୁଁ...

ରୀତା ॥ ମାଡ଼ମାରି ଆପଣ ଏଣିକି ମୋ ମୁହଁକୁ ବନ୍ଦ ରଖି ପାରିବେନି କବି ।
ବନ୍ଦ ମୁଁ ଏହାକୁ ମୋର ପ୍ରାପ୍ୟ ବୋଲି ଧରିନେବି । ହଁ, ଆଗାମୀ
ସକାଳପାଇଁ ଏଇ ମୋର ପ୍ରାପ୍ୟ ।

[କ୍ଷିପ୍ର ପଦକ୍ଷେପରେ ରୀତା ଚାଲିଗଲା ତା’ର କୋଠରୀକୁ ।
ଆଖିରେ ତା’ର ଲାଗି ରହିଥିଲା ଲୁହ । ଡାକ୍ତର ଅତନୁ ନିର୍ବାକ
ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ; ବେଳେବେଳେ ବିଚଳିତ ଭାବେ
ପଦଚାଳନା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ କାନରେ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହେଉଥିଲା
ଦୁଇଟା ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ସ୍ୱର ।]

ରୀତା ସ୍ୱର ॥ ଅତନୁବାରୁ ! କାହିଁକି ଆପଣ ନିଜର ନିଜତ୍ୱକୁ ଏମିତି ଖାମୁଖିଆଲ
ଭାବେ ଅନ୍ୟ ହାତକୁ ଟେକି ଦେଲେ ? ସାମାନ୍ୟ କେତେଟା ଟଙ୍କା
ସକାଶେ, ଆପଣ.....

ଅତନୁ ॥ (ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ)...ରୀତା !

ଜୟନ୍ତ ସ୍ଵର ॥ ଅତନୁ...ଏତିକି ସ୍ଵାର୍ଥ ଯଦି ତୁ ତ୍ୟାଗ କରି ନ ପାରିଲୁ—
ତେବେ କାହିଁକି...କାହିଁକି ମୋତେ ଦୁନିଆ ଆଗରେ ହନୁମାନ ମୁଖା
ପିନ୍ଧି, ନାଟିବାକୁ ବେଶ କରି ଛାଡ଼ି ଦେଲୁ ? ଏଇ କ'ଣ ତୋର
ବନ୍ଧୁତାର ପ୍ରତିଦାନ ? ଏଇ କ'ଣ ମୋର ଅଜସ୍ର ଟଙ୍କା ଦେବାର
ପ୍ରତିଫଳ ?

ଅତନୁ ॥ (ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ)...ଜୟନ୍ତ !

ରୀତା ସ୍ଵର ॥ ଜୀବନରେ ଯାହା ଲାଗି ମୁଁ କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ ହେଇଛି—ଯାହାଲାଗି
ମୁଁ ଆଙ୍ଗୁଠିରୁ ରକ୍ତ ନିଗାଡ଼ି ମୋର ସବୁଜ ସ୍ଵପ୍ନକୁ କଳଙ୍କିତ କରିଛି—
ତାକୁ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ବିନା ପୁରସ୍କାରରେ ଛାଡ଼ି ଦେବିନି ।

ଅତନୁ ॥ (ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ)—ନା-ନା, ତମେ... !

ଜୟନ୍ତ ସ୍ଵର ॥ ଅତନୁ ! କାଲି ସକାଳେ ନାଗରିକ କମିଟି ତରଫରୁ ମୋତେ
ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଦିଆଯାଉଛି । ଅନ୍ତତଃ ଜଣେ ସ୍ଵନାମଧନ୍ୟ ନାଗରିକ
ହିସାବରେ ତତେହିଁ ମୋ ବେକରେ ପ୍ରଥମେ ପୁଲହାର ଦେବାକୁ
ହେବ ।

ଅତନୁ ॥ (ଚିକ୍କାର କରି) ଜୟନ୍ତ ।...ମୁଁ ପାରିବି ଜୟନ୍ତ ! ମୁଁ—

ରୀତା ସ୍ଵର ॥ ମୁଁ ଚିକ୍କାର କରି କହିବି— ‘ନା—ପ୍ରକୃତ କରି ‘ଧୂର୍ଜଟୀ’ ଜୟନ୍ତ
ନୁହେଁ—ତାଙ୍କର ଅତନୁ’ ।

ଅତନୁ ॥ (ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ)—ରୀତା... !

ରୀତା ସ୍ଵର ॥ ହାଃ...ହାଃ...ହାଃ... !!!

ଅତନୁ ॥ ଜୟନ୍ତ ।—ରୀତା !...ନା-ନା,—ମୁଁ ପାରିବିନି ଜୟନ୍ତ, ମୁଁ ପାରିବିନି ।

[ଟେବୁଲ ଉପରେ ମଦ୍ୟପ ଭଳି କଚାଡ଼ି ହୋଇପଡ଼ିଲେ ଡାକ୍ତର ଅତନୁ । ହଠାତ୍ ମ ଅନ୍ଧାର ହୋଇଗଲା । ସମୟର ବ୍ୟବଧାନ ସ୍ୱରୂପ ରାତ୍ରି ଶେଷର ସୂଚନା ମିଳିଲା । ବଣ କୁକୁଡ଼ାଙ୍କର ଚିତ୍କାର ଶୁଣାଗଲା ବହୁ ଦୂରରୁ । ପରେ ପରେ ବିଭିନ୍ନ ପକ୍ଷୀଙ୍କ କଳରବ । ରାତି ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।]

॥ ଚାରି ॥

[କୋଠରୀଟି ଆଲୋକିତ ହେଲା । ଆଲୋକିତ ପରିବେଶରେ ଦେଖାଗଲା ସିଝର ଅନତି ଦୂରରେ ଠିଆ ହୋଇ ଡାକୁଛି ଅତନୁକୁ । ଅତନୁ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଏକ ବିକୃତ ଭଙ୍ଗୀରେ ଶୋଇପଡ଼ିଛି ତଳକୁ ମୁହଁକରି ।]

ସିଝର ॥ ସାର୍... !...ସାର୍ !!

ହରି ॥ (ପ୍ରବେଶି)—ଆଃ ! କାହିଁକି ଡାକୁରୁ ସାବିତ୍ରୀ ? ସାର୍ ଆରାମରେ ଚିକେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଯଦି, ଶୁଅନ୍ତୁ । କାଲି ପରା ଅନେକ ରାତିଯାକେ ସେ ଚାହିଁଥିଲେ ।

ସିଝର ॥ କିନ୍ତୁ ପ୍ରଫେସର ପରିଜା ଯେ ତେଣେ ସକାଳୁ ଯିବାକୁ ସଜହେଇ ପଡ଼ିଲେଣି । ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କ ବିନା ଅନୁମତିରେ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବା...

ପ୍ରଫେସର ॥ (ପଶି ଆସି) ଅନୁମତିଟା ମୁଁ ନିଜେ ନେଇନେଉଛି ସିଝର । ତମେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନି । am fully cured । ମୁଁ ପୁଣି ଫେରିଯିବାକୁ ଚାହେ, ମୋର ସେହି ଗବେଷଣାଗାରକୁ ।

ହରି ॥ ହଉ ଆଜ୍ଞା, ସାର୍‌ଙ୍କ ଅନୁମତି ନେଇ ଆପଣ ବିଦାହୋଇ ଯାଆନ୍ତୁ ।

ପ୍ରଫେସର ॥ Don't worry my boy... (ଉଠାଇବାର ସ୍ଵରରେ) –
 ଡକ୍ଟର !... !... ଡକ୍ଟର !!

ସିଷ୍ଟର ॥ ସାର୍ !

ପ୍ରଫେସର ॥ (ହଲାଇ ଦେଇ ପାଟିକରି ଉଠିଲେ)... ଡକ୍ଟର !!

[ଜଡ଼ ଦେହଟା ତାଙ୍କର ଆଉ ଗୋଟାଏ ପଟକୁ ଅସହାୟତାରେ
 ପଡ଼ିଗଲା । ସମସ୍ତେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ । ଗୋଟାଏ ଆହତ
 କରୁଣ ମୂର୍ଚ୍ଛନା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ସାରା ପରିବେଶରେ ।]

ହରି ॥ ଡାକ୍ତରବାବୁ !

ସିଷ୍ଟର ॥ ସାର୍ !

ପ୍ରଫେସର ॥ ଡକ୍ଟର !

[ଭୋ-ଭୋ କରି କାନ୍ଦିଉଠିଲେ ସମସ୍ତେ । ଝଡ଼ ଭଳି ଘର ଭିତରେ
 ଦେଖାଦେଲା ରୀତା । ପରିସ୍ଥିତିରୁ ସବୁ ଜାଣିପାରି ସେ ହଠାତ୍
 ଚିତ୍କାର କରିଉଠିଲା ।]

ରୀତା ॥ ଡା...କ୍...ଡ...ର !...ନା...ନା; ନା !!!

[ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ସେ କାନ୍ଦୁ କାନ୍ଦୁ ହସିଉଠିଲା ଖୁବ୍ ଜୋର୍‌ରେ ।
 ତା'ପରେ ସେ ସେମିତି ହସି ହସି ଫେରିଗଲା ନିଜ କୋଠରୀକୁ
 ମାତାଲ ଭଳି ଇତସ୍ତତଃ ଭଙ୍ଗୀରେ । ପରେ ପରେ ଶୁଣାଗଲା
 ଭାଓଲିନ୍‌ର ଉଚ୍ଚାଞ୍ଚ କରୁଣ ମୂର୍ଚ୍ଛନା ।]

ପ୍ରଫେସର ॥ (କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି) ଡକ୍କର ! ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ତମେ ନିଜେ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଗଲ ? ବଡ଼ ସ୍ଵାର୍ଥପର ଡକ୍କର...ତମେ ବଡ଼ ସ୍ଵାର୍ଥପର !

[କହି କହି ପ୍ରଫେସର ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଉଥିଲା ବେଳେ ବାହାରୁ ପାଟିଗୋଳ ଶୁଭିଲା । ସେ ଅଟକିଗଲେ । ପରେ ପରେ ‘ଅତନୁ’ ଅତନୁ’ ଡାକି ଡାକି ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସିଲା । ଜୟନ୍ତ ହାତରେ ତା’ର ଖଣ୍ଡିଏ ବନ୍ଧେଇ ପଟୋ ।]

ଜୟନ୍ତ ॥ (ଭିତରୁ) ଅତନୁ ! ଅତନୁ !! ମୁଁ ଜାଣେ ପରା, ତୁ କେବେ ପାରିବୁନି । ତୁ ବଡ଼ ସ୍ଵାର୍ଥପର । (ପ୍ରବେଶି) ଆରେ, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ’ଣ ସେ ଶୋଇଛି ? କ’ଣ ହେଇଛି ତା’ର ?

ହରି ॥

(ନିରୁ ର)–

ସିଂହର ॥

ପ୍ରଫେସର ॥ ଦେହ ସରୋବର ଛାଡ଼ି ହଂସ ଉଡ଼ିଯାଇଛି ବନ୍ଧୁ । କାହାର ସେ ଅପେକ୍ଷା କରିନି !

ଜୟନ୍ତ ॥ ଅତନୁ !

ହରି ॥ ଜୟନ୍ତବାବୁ ! ସାର୍ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଠକି ଦେଇ...(କୋହ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି କାନ୍ଦିଉଠିଲା ଜୋରରେ)–

ଜୟନ୍ତ ॥ (ଚିତ୍କାର କରି)...ଅତନୁ !! ତୁ ଏ କ’ଣ କଲୁ ଅତନୁ ?...କ’ଣ କଲୁ ?...ଜୟନ୍ତ କେବେ ସ୍ଵାର୍ଥପର ନ ଥିଲାରେ ! ଆଉ ଆଜି ବି ସେ ନୁହେଁ । (ବାହାରେ ପାଟିତୁଣ୍ଡ ଶବ୍ଦ)–ବାହାରେ ଶହ ଶହ ଲୋକ ଠିଆ ହେଇଛନ୍ତି ! ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କ’ଣ କହି ବୁଝେଇବି

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

ଅତନୁ ?—ଦେଖ, ଦେଖ ଅତନୁ ! ଜୟନ୍ତ ତୋରି ଫଟୋ ଧରି
ଯାଉଥିଲା ଜନତାକୁ ଉପହାର ଦେବାକୁ । କହିଥାନ୍ତା ଜନତାର
କବି ‘ଧୂର୍ଜଟୀ’ ଜୟନ୍ତ ନୁହେଁ—ତାଙ୍କର ‘ଅତନୁ’ । ହେଲେ ତୁ ଏ
କ’ଣ କଲୁ... ? ମୋର ଅଭିନୟଟାକୁ ତୁ କ’ଣ ସତ ବୋଲି
ଧରିନେଲୁ ?

ପ୍ରଫେସର ॥ ବସନ୍ତର ଶେଷ ପତ୍ର ଧରି ଦୂତ ତା’ର ଚାଲିଯାଇଛି । ତମେ ତାଙ୍କୁ
ହସି ହସି ବିଦାୟ ଦିଅ ବନ୍ଧୁ । ତାଙ୍କ ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି ନିମନ୍ତେ
ଈଶ୍ଵରଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କର । O’ God... !

(ଉଚ୍ଚାଙ୍ଗ ସ୍ଵରରେ ହଠାତ୍ ଭାଓଲିନ୍ ଶୁଭିଲା) ।

ଜୟନ୍ତ ॥ ଅତନୁ ! ଏଇ ରୀତା ପୁଣି ଭାଓଲିନ୍ ବଜାଇବା ଆରମ୍ଭ
କରିଦେଇଛି । ଥରେ ଉଠ ଅତନୁ । ତାକୁ ଆଉଥରେ ତୁ ମନା
କରିଦେ । ତୋରି କଥାରେ ସେ ରୁପ୍ ହେବ ରେ ! ଅତନୁ
(କାନ୍ଦିଉଠିଲା ବେଳେ ପୁଣି ବାହାରୁ ପାଟି ଶୁଭିଲା ।) ହେଇ...ହେଇ
ସେମାନେ ଉଛନ୍ନ ହୋଇପଡ଼ିଲେଣି । ତୁ ଥରେ ସେମାନଙ୍କୁ
କହିଦେଇ ଆ ଅତନୁ...ନିଜର ପରିଚୟ ଦେଇ ଆ । ଅତନୁ... !
ଥରେ କଥା କହ ଅତନୁ ।...

[ଅସମ୍ଭାଳ ହୋଇ କାନ୍ଦିଉଠିଲା ଜୟନ୍ତ । ଏକ କରୁଣା ବେଦନାଭରା
ପରିବେଶ ଭିତରେ ଯବନିକା ନଇଁଆସିଲା ତଳକୁ ।]

ସାହିତ୍ୟ ଦାସ୍ତ
ବେବିର ସଙ୍ଗୀତ

ହାତୀ ଦେବି, ଘୋଡ଼ା ଦେବି, ମୋ ପେଁକାଳି ବଜାଇ ଦେ
ଜେଟ୍ ଦେବି, ରକେଟ୍ ଦେବି, ମୋ ପଚୁଆର ସଜେଇ ଦେ ।

ଯିବିରେ ମାମୁଁ ଘର, କିଏ ଯିବରେ ଚାଲ...ଚାଲ
ବେଗି ବେଗି ପାଇଟି ସାର, ପାଗ ପଚୁକା ଭିଡ଼ି ବାହାର
ଯିବିରେ ମାମୁଁ ଘର । ୦ ।

ଚକା ଚକା ଭଉଁରୀ, ମାମୁଁ ଘର ଚଉଁରୀ
ସିଧାସଳଖ ହେଇଟି ଦେଖ ଜହ୍ନମାମୁଁ ଦିହୁଡ଼ି
ଚିଠି ଆଜି ପାଇଛି, ଜହ୍ନମାମୁଁ ଦେଇଛି
ଦେଖିବାକୁ ମୋତେ ଚିକେ କେତେକରି କହିଛି
ମାମୁଁ ଦୂତ ଆପୋଲା, ସେ ତ ଭାରି ଚଗଲା
ମୋତେ ନେଇଯିବ ବୋଲି ଲଗାଇଛି ଜିଗର
କୁନି ଚୁନି ଡଳି ମିନି ସାଙ୍ଗ ହେବେ ଆହୁରି । ୧ ।

ଚକା ଚକା ଭଉଁରୀ...

ଆସ ଚିକି ଫଉଜ ଦେଖିଯିବା ମଉଜ
ରକେଟ୍ ଚଢ଼ି ଯିବାରେ ଭଡ଼ି ଜହ୍ନମାମୁଁ ରାଇଜ
ଆମ ଜାତି ରକତ, ବୁଦ୍ଧି ବଳ ତାକତ
ଜହ୍ନ ରାଇଜର ଲୋକ ଦେଖି ହେବେ ଚକିତ
ଆମକୁ ସହଜ ସିନା ଆମକୁ ଏ କାଉଁରୀ । ୨ ।

ଚକା ଚକା ଭଉଁରୀ...

ନାଟ୍ୟକାର ପରିଚୟ :-

ସ୍ଵାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ୟତମ ବଳିଷ୍ଠ ନାଟ୍ୟକାର ହେଉଛନ୍ତି ଡଃ ରତ୍ନାକର ଚଳନ୍ତି । କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଅରେଇ ଗ୍ରାମରେ ୧୯୪୫ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୨୫ରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ । ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତି ପରେ ସେ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରନ୍ତି କଟକରେ । ତାଙ୍କର କର୍ମମୟ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ସମିତିରେ ଏବଂ ପରେ ଓଡ଼ିଆ ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି । ଜୀବନ ଥିଲା ତାଙ୍କର ସଂଘର୍ଷମୟ । ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ ଅନୁଭୂତିକୁ ପୁଞ୍ଜିକରି ତାଙ୍କର ଲେଖନୀ ହୋଇଥିଲା ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ତାଙ୍କ ଲେଖନୀରୁ ଝରି ଆସିଥିଲା କବିତା, ଗଳ୍ପ ଓ ଉପନ୍ୟାସ । କିନ୍ତୁ ୧୯୬୫ ପରେ ତାଙ୍କ ଲେଖାର ମୋଡ଼ ବଦଳିଯାଇ ଥିଲା ଓ ସେ ସୃଷ୍ଟି କଲେ ନାଟକ ଓ ଏକାଙ୍କିକା । ଏଥିରେ ସେ ସଫଳ ହେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଅଜସ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ସମ୍ମାନ ମିଳିଥିଲା ନାଟ୍ୟକାର ଭାବରେ । ସେହି ଆତ୍ମ-ବିଶ୍ଵାସରେ ସେ ପାଠକ ତଥା ଦର୍ଶକଙ୍କୁ ଦେଇ ଚାଲିଲେ ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ସଫଳ ନାଟକ ଓ ଏକାଙ୍କିକା । ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ନାଟକ ହେଉଛି ‘ଅସ୍ତରାଗର ଚନ୍ଦ୍ର’ । ତା’ପରେ ସେ ଆଉ ପଛକୁ ଫେରି ନାହାନ୍ତି ।

‘ଶେଷ ଅଶ୍ରୁ’, ‘ଅସ୍ତରାଗର ଚନ୍ଦ୍ର’, ‘ରାଜହଂସ’, ‘ମ ନାୟିକା’, ‘ପୁନଶ୍ଚ ପୃଥିବୀ’, ‘ରଙ୍ଗ ତରଙ୍ଗ’, ‘ଅପଦେବତା’, ‘କଳକିତ ସୂର୍ଯ୍ୟ’, ‘ଅନ୍ଧାରର ସୂର୍ଯ୍ୟମୁଖୀ’, ‘ମୁଖୀ’, ‘ଅନେକ କ୍ୟାକ୍ଟସ’, ‘ଅସ୍ଥିର ଉପତ୍ୟକା’, ‘ଆଶା ବୃନ୍ଦାବନ’, ‘ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ’, ‘ନାଗଫେଣୀ ରତ୍ନ’, ‘ଯକ୍ଷ ଚରିତ’, ‘ସୁନା କଳସ’, ‘ଶୂନ୍ୟ ପଞ୍ଚୁରୀ’ ‘ବ୍ୟାକୁଳ ବସନ୍ତ’, ‘ଆଜି ଶୁକ୍ରବାର’, ‘ଆମେ’, ‘ଖୋଲା ଆକାଶ’, ‘ଶୂନ୍ୟତାର ଶିଡ଼ି’, ‘କନ୍ୟାକୁମାରୀ’, ‘ନିଷ୍ପତ୍ତି ଆଲୋକ’ ପ୍ରଭୃତି ନାଟକ, ଛୋଟ ନାଟକ ଓ ଏକାଙ୍କିକା ସୃଷ୍ଟି କରି ଓଡ଼ିଆ

ନାଟ୍ୟ ସାହିତ୍ୟକୁ ସେ ରକ୍ଷିତ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନାଟକ ଓ ଏକାଙ୍କିକାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ପ୍ରଚଳିତ ସମାଜର ରାଜନୀତି, ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଅମଳାତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି, ବେକାର ସମସ୍ୟା ଆଦି ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ତଥା ମୂଲ୍ୟବୋଧଜନିତ ସଂକଟ । ସ୍ଵାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ମଣିଷର ନିଃସଙ୍ଗତା ଓ ଅସହାୟତାବୋଧ ଏବଂ ବିଶେଷ ଭାବରେ ମଣିଷ ମନର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗକୁ ସେ ତାଙ୍କ ନାଟକରେ ସୁସ୍ଥାତିସୁସ୍ଥ ଭାବରେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିଛନ୍ତି । ଏଥିରୁ ତାଙ୍କର ବ୍ୟାପକ ସଂଘର୍ଷମୟ ଜୀବନବୋଧ ଓ ଗଭୀର ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ବାରି ହୁଏ । ତାଙ୍କ ନାଟ୍ୟକୃତିଗୁଡ଼ିକରେ କାହାଣୀରେ ନୂତନତା, ବଳିଷ୍ଠ ସଂଳାପ, ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣରେ ଦରଦୀ ତଥା ମାନବବାଦୀ ଚିନ୍ତାଧାରାର ପରିଚୟ ମିଳେ ।

ବିଷୟବସ୍ତୁ ସଂପର୍କରେ :-

ଆଲୋଚ୍ୟ ନାଟକ ‘ରାଜହଂସ’ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ୧୯୬୯ ମସିହାରେ ରାଜାବଗିଚା ଲେବର କଲୋନୀରେ ଏହା ପ୍ରଥମେ ମ ସ୍ଥ ହୋଇଥିଲା ! ପରେ ୧୯୭୦ ମସିହା ଫେବୃୟାରୀରେ ଏହା ପୁସ୍ତକ ଆକାରରେ ପ୍ରଥମେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ଏବଂ ୧୯୭୨ ମସିହାରେ ସର୍ବଭାରତୀୟ ସିଭିଲ ସର୍ଭିସ ନାଟକ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାଟକ ଭାବରେ ପୁରସ୍କୃତ ହୋଇଥିଲା ।

‘ରାଜହଂସ’ ଏକ ମନୋବୈଜ୍ଞାନିକ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ନାଟକ । ଗୋଟିଏ ସେଟ୍ରେ ଆଧାରିତ ଏହାର କାହାଣୀ । ଏଥିରେ ନାଟ୍ୟକାର ସାଂପ୍ରତିକ ମଣିଷର ଅବଚେତନ ମନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ଵ ଦେଇଛନ୍ତି । ମନ ହେଉଛି ଶରୀର ଉପରେ ରାଜା । ମନ ଚିର ରହସ୍ୟମୟ । ଏହା ସଦାସର୍ବଦା ଚଳଚ ଲ । ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ । ମନ ମଣିଷକୁ ଦିଏ ଅପୁରୁତ ଆନନ୍ଦ ଓ ଶାନ୍ତି । ପୁଣି ସେଇ ମନ ଶାନ୍ତ ମଣିଷର ଅନ୍ତରରେ ଭରିଦିଏ ଅଶାନ୍ତର ଝଡ଼ । ସେ ମନ ସଚେତନ

ମନ ନୁହେଁ; ଅବଚେତନ ମନ । ଏହାରି ଯୋଗୁଁ ବେଳେବେଳେ ସେ ହୁଏ ନିଃସ୍ୱ, ଏକାନ୍ତ ଅସହାୟ । ଫଳରେ ତା'ର ଜୀବନ ହୁଏ ଦୁର୍ବିସହ ଏବଂ ପରେ ଦେଖାଦିଏ ତା'ର ମାନସିକ ବିକୃତି । ନାଟ୍ୟକାର ଡକ୍ଟର ରତ୍ନାକର ଚଲନି 'ରାଜହଂସ' ନାଟକରେ ମଣିଷର ଏହି ଅବଚେତନ ମନର କଥା ହିଁ ବିଭିନ୍ନ ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ନାଟ୍ୟକାର ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ପୁରୁଷ ଓ ନାରୀ ଚରିତ୍ରର ଗ୍ରହଣ ପୂର୍ବକ ଏହି ସତ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରିଛନ୍ତି । ଆମର ପୁରାଣଶାସ୍ତ୍ରାଦିରେ ମନକୁ ହଂସ ଏବଂ ଅଧିକାଂଶଠାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହଂସ ବା ରାଜହଂସ ବୋଲି କୁହାଯାଇଥାଏ । ଏହି ହଂସର କାହାଣୀ କହିଛି ନାଟକ ରାଜହଂସ । ଏହି ରୂପଚେତନାକୁ ନେଇ ନାଟକଟିର ନାମକରଣ କରାଯାଇଛି । ମନ ରୂପକ ରାଜହଂସକୁ ଅଭିଆର କରିପାରିଲେ ମଣିଷ ସଫଳତା ଲାଭ କରେ କିନ୍ତୁ ଯଦି ବିଫଳ ହୁଏ, ତେବେ ଦେଖାଦିଏ ତା'ର ମାନସିକ ବିକାର ଓ ସେ ହୁଏ ପାଗଳ । ଏଥିରେ ନାଟ୍ୟକାର ଜଣେ ଅର୍ଥ ଓ ପ୍ରତିପତ୍ତିତ୍ୱ ସର୍ବହରା ପାଗଳ ମଦ୍ୟପ ବ୍ୟବସାୟୀ ପିନାକୀ, ଜଣେ ବିଜ୍ଞାନ ଗବେଷଣା ତ୍ୱଷ୍ଟ ଅର୍ଦ୍ଧ-ପାଗଳ ପ୍ରଫେସର ପରିଜା, ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିରେ ବୋମା ମାଡ଼ର ଶିକାର ହୋଇ ଅର୍ଦ୍ଧ-ପାଗଳ ବୀର ନାମକ ଜଣେ ବାକ୍ ଶକ୍ତିହୀନ ମିଲିଟାରୀ ଅଫିସର, ଜଣେ ବ୍ୟର୍ଥ ପ୍ରେମିକ ଅଭିନେତା ଭୀମ, ଜଣେ ପ୍ରେମ ପାଗଳିନୀ ରୀତା ଆଦି ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ମନଗହନର ଅକୁହା ରହସ୍ୟକୁ ଉନ୍ମୋଚନ କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ତାଙ୍କର ମାନସିକ ବ୍ୟାଧିର ସମାଧାନ ପାଇଁ ସମୟୋଚିତ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି ।

ନମୁନା ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

(କ) ୧ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ।

୧. ଡାକ୍ତର ଅତନୁଙ୍କର ମାନସିକ ଚିକିତ୍ସାକେନ୍ଦ୍ର କେଉଁଠି ଅବସ୍ଥିତ ?
- କ) ଚନ୍ଦକାରଣ୍ୟ ଖ) ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟ
ଗ) ଅଭୟାରଣ୍ୟ ଘ) ନୈମିଷ୍ୟାରଣ୍ୟ
୨. ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ମଦ ଆଣି ପିନାକାକୁ କିଏ ଦେଇଥିଲା ?
- କ) ଅଇଁଠା ଖ) ବୀର
ଗ) ହରି ଘ) ନରି
୩. ମଦ ଖାଇ ମୁଁ ନିଜକୁ ଜଳାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି । ସେଇ ମଦରେ ଜଳିଯୋଡ଼ି ଶେଷରେ ମୁଁ ଧୂସ ହୋଇଯିବାକୁ ଚାହେଁ – କିଏ କହିଛନ୍ତି ?
- (କ) ପିନାକା (ଖ) ଅତନୁ
(ଗ) ପ୍ରଫେସର (ଘ) ହରି
୪. ଯେଉଁଠି ବିଜ୍ଞାନୀ ତା'ର ନିଜର ସ । ହରାଇ ବସେ, ସେଇଠି ସେ କାହାକୁ ଖୋଜେ ?
- (କ) ବାପାଙ୍କୁ (ଖ) ଇଶ୍ଵରଙ୍କୁ
(ଗ) ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ (ଘ) ସହକର୍ମୀଙ୍କୁ
୫. ପୃଥିବୀ ବଜାରର ପରିବା କେଉଁଠି ଯାଇ ରକ୍ଷା ହେବ ବୋଲି ପ୍ରଫେସର କହିଛନ୍ତି ?
- (କ) ମଙ୍ଗଳରେ (ଖ) ଦୋକାନରେ
(ଗ) ଚନ୍ଦ୍ରରେ (ଘ) ହିମାଳୟରେ

୧୧. ଅତୀତରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ଭୂମିକା କେଉଁଗଠିରେ ଚାଲିବା
ଉଚିତ ବୋଲି ଜୟନ୍ତ ଅତନୁକୁ କହିଛି ?

- (କ) କ୍ଷିପ୍ର (ଖ) ଧୀର
(ଗ) ସମାନ୍ତରାଳ (ଘ) ବିଷମ

୧୨. ନୟନା କେଉଁଠି ଲୁଚିଲେ ମଧ୍ୟ ଭୀମ ତାକୁ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ?

- କ) ଘରକୋଣରେ (ଖ) ଡାକ୍ତରଖାନାରେ
ଗ) ଗଛ ଉତ୍ତରେ (ଘ) ଜଳେ ସୁଲେ କି ଅବା ଅନଳେ

୧୩. ପିନାକୀ ବାବୁ କେଉଁଥରେ ବିଫଳ ହୋଇ ମଦ ପିଇବା ଆରମ୍ଭ
କରିଥିଲେ ?

- କ) ଖେଳରେ (ଖ) ରାଜନୀତିରେ
ଗ) ପ୍ରେମରେ (ଘ) ବ୍ୟବସାୟରେ

୧୪. ବିଜ୍ଞାନ ଗବେଷଣା ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ କିଏ ପାଗଳ ହେଇଥିଲା ?

- କ) ପ୍ରଫେସର ପରିଜା (ଖ) ବୀର
ଗ) ଜୟନ୍ତ (ଘ) ପିନାକୀ

୧୫. ଆଶାରେ ମଣିଷ ବଢ଼େ । ଆଦିମ ଯୁଗରୁ ମଣିଷ ଆଶାବାଦୀ – କିଏ
କହିଛି ?

- (କ) ହରି (ଖ) ଜୟନ୍ତ
(ଗ) ରୀତା (ଘ) ଅତନୁ

୬. ଗୁଡ଼ାଏ ଭୋକିଲା ମଣିଷ ଗୋଟାଏ _____କୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେଇ ପାରନ୍ତି ?

(କ) ଜାତି (ଖ) ଦେଶ

(ଗ) ସମ୍ପ୍ରଦାୟ (ଘ) ସଭ୍ୟତା

୭. କେତେ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଚନ୍ଦ୍ର ସହିତ ସମସ୍ତ ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ସାରିଥିବ ବୋଲି ପ୍ରଫେସର କହିଥିଲେ ?

(କ) ପା ବର୍ଷ (ଖ) ଦଶ ବର୍ଷ

(ଗ) ପନ୍ଦର ବର୍ଷ (ଘ) କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ

୮. ଗୀତା, ବାଇବେଲ୍ ଆଉ କୋରାନରୁ ବିଶ୍ୱାସହୀନ ମଣିଷ କ'ଣ ଖୋଜେ ବୋଲି ପ୍ରଫେସର କହିଛନ୍ତି ?

(କ) ଧର୍ମବାଣୀ (ଖ) ଆଶ୍ୱାସନାର ବାଣୀ

(ଗ) ଶାନ୍ତିର ବାଣୀ (ଘ) ବିଶ୍ୱାସଘାତକତାର ବାଣୀ

୯. କବିର ମନ ବିଷାକ୍ତ ନ ହୋଇ ସବୁବେଳେ କ'ଣ ହେବା ଦରକାର ବୋଲି ଅତନୁ କହିଛି ?

(କ) ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ (ଖ) ବିଶାଦଗ୍ରସ୍ତ

(ଗ) ମୋହଗ୍ରସ୍ତ (ଘ) ହିଂସାଗ୍ରସ୍ତ

୧୦. ଭୀମ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ କାହାକୁ ଦେଖି ନୟନା ବୋଲି ଭାବୁଥିଲା ?

(କ) ସାବିତ୍ରୀ (ଖ) ବେବି

(ଗ) ସିଷ୍ଟର (ଘ) ରୀତା

୧୬. ମୁଁ ଛୁରୀ କଇଁଚି ଚଳାଇଲି ବୋଲି କ'ଣ ମୋ' ମନରୁ ମରିଯିବ ବୋଲି ଅତନୁ କହିଛି ?
- (କ) ପ୍ରେମ (ଖ) ହିଂସା
(ଗ) ଈର୍ଷା (ଘ) କ୍ରୋଧ
୧୭. ଜଣେ ଦରଦୀ ଲୋକ ପାଖରେ ନିଜ ମନର ବୋଝ ଅଜାଡ଼ି ଦେଲେ ମନଟା ବହୁ ପରିମାଣରେ କ'ଣ ହୋଇଯାଏ ?
- (କ) ହାଲୁକା (ଖ) ଦୁଃଖିତ
(ଗ) ଓଜନିଆ (ଘ) ଗମ୍ଭୀର
୧୮. କ'ଣ ଦେଖାଇବା ତାନ୍ତ୍ର ଓ ସେବିକାଙ୍କର ଧର୍ମ ?
- କ) ଘୃଣା ଖ) ସ୍ନେହ
ଗ) ପ୍ରେମ ଘ) ସେବା ସହାନୁଭୂତି
୧୯. ଜୟନ୍ତବାରୁ କାହାର ସ୍ତ୍ରୀମା ଅଟନ୍ତି ?
- କ) ରୀତା ଖ) ସୀତା
ଗ) ଗୀତା ଘ) ମିତା
୨୦. କାହା ସ୍ଵରରେ ରହିଛି ରୀତାଦେବୀଙ୍କର ଜୀବନ ତନ୍ତ୍ରୀର ଅଜସ୍ର ବ୍ୟାକୁଳତା ?
- କ) ଜୋଲ ଖ) ହାରମୋନିଅମ
ଗ) ଡାବଲା ଘ) ଭାଓଲିନ
୨୧. ରୀତା ଭାଓଲିନ୍‌ର ଛନ୍ଦେ ଛନ୍ଦେ କାହାକୁ ଖୋଜେ ?
- କ) କବିତା ଖ) ରଚିତା
ଗ) ବବିତା ଘ) ଅର୍ଚ୍ଚିତା

୨୮. ସମସ୍ତେ କେଉଁଠିକି ଆସନ୍ତି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କିନ୍ତୁ ଗଲାବେଳେ ଯାଆନ୍ତି ହସିହସି ?

(କ) ନଈକୁ

(ଖ) ପୋଖରୀକୁ

(ଗ) ସମୁଦ୍ରକୁ

(ଘ) ଅତନୁଙ୍କ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ରକୁ

୨୯. ଅତନୁଙ୍କ ଚାପୁଡ଼ା ମାଡ଼କୁ କିଏ ଆଗାମୀ ସକାଳ ପାଇଁ ପ୍ରାପ୍ୟ ବୋଲି ଧରିନେବ ?

କ) ରୀତା

ଖ) ବେବି

ଗ) ଜୟନ୍ତ

ଘ) ହରି

୩୦. ଟିକେ ନିରୋଳାରେ ବସି ପଢ଼ିଲେ କାହାକୁ ରୀତାର ବଡ଼ବଡ଼ କଳାକଳା ଆଖି ଗୁଡ଼ାକ ଭୟ ଦେଖାନ୍ତି ?

(କ) ଅତନୁକୁ

(ଖ) ସିଷ୍ଟରକୁ

(ଗ) ହରିକୁ

(ଘ) ଜୟନ୍ତକୁ

୩୧. ମୋର ଯଦି କିଛି ଗୋଟାଏ ହୋଇଯାଏ, ତେବେ ବେବିର ଦାୟିତ୍ୱ କିଏ ବହନ କରିବେ ବୋଲି ପିନାକୀ କହିଛନ୍ତି ?

କ) ଜୟନ୍ତ

ଖ) ଅତନୁ

ଗ) ହରି

ଘ) ସିଷ୍ଟର୍

୩୨. ପ୍ରଫେସର କହିଛନ୍ତି ଡକ୍ଟର ! ମୋ ଜୀବନଟା ନେଇ ତମେ _____ ଦେହରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଦେଇପାରିବ ।

କ) ରୀତା

ଖ) ହରି

ଗ) ବେବିର ଡାଡ଼ୀ

ଘ) ଜୟନ୍ତ

୩୩. 'ଅମାବାସ୍ୟାର ଚନ୍ଦ୍ର' ଏକ କେଉଁ ଗ୍ରନ୍ଥ ?

କ) କାବ୍ୟ	ଖ) ଉପନ୍ୟାସ
ଗ) ଗଳ୍ପ	ଘ) ନାଟକ

୩୪. ବେବି କାହାର ଝିଅ ?

କ) ପିନାକୀ	ଖ) ବୀର
ଗ) ଜୟନ୍ତ	ଘ) ଭୀମ

୩୫. ପିନାକୀ ବାବୁ ଜଣେ କ'ଣ ଥିଲେ ?

କ) ସାହିତ୍ୟିକ	ଖ) ରାଜନୀତିଜ୍ଞ
ଗ) ଗବେଷକ	ଘ) ବ୍ୟବସାୟୀ

୩୬. ପୁଟୁରା ପୁଲର ଓଠରେ କ'ଣ ଶୋଭା ପାଏନା ?

କ) ପ୍ରଜାପତି	ଖ) ଦାରୁଣ ଲୁହର ଧାର
ଗ) ବର୍ଷା ବିନ୍ଦୁ	ଘ) କାକର ବିନ୍ଦୁ

୩୭. କିଏ ଚାହିଁଲେ ରୀତାର କଣ୍ଠରେ ଲଳୀତ ଛନ୍ଦ ପୁଟାଇ ପାରିବେ ?

(କ) ଜୟନ୍ତ	(ଖ) ପ୍ରଫେସର
(ଗ) ବେବି	(ଘ) ଅତନୁ

୩୮. ଦେବ ଭୋଗ୍ୟ କଦଳୀକୁ କିଏ ଖାଇ ଦେଲା ?

କ) ନରି	ଖ) ଭୀମ
ଗ) ହରି	ଘ) ବୀର

୩୯. ଭୀମ କାହା ପାଇଁ ପାଗଳ ହେଇଛି ?

କ) କବିତା	ଖ) ନୟନା
ଗ) ରଚିତା	ଘ) ସାବିତ୍ରୀ

୪୦. କିଏ ମିଥ୍ୟାର ଗୋଟାଏ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ବୋଲି ରୀତା କହିଛନ୍ତି ?

କ) ବେବି	ଖ) ହରି
ଗ) ଡାକ୍ତର ଅତନୁ	ଘ) ଜୟନ୍ତ

୪୧. କବିତା 'ଶତଦଳ' କେଉଁ ପୁରସ୍କାର ପାଇଁ ମନୋନୀତ ହୋଇଥିଲା ?

କ) ଜ୍ଞାନପୀଠ	ଖ) ଶାରଳା
ଗ) ବାଣୀପୀଠ	ଘ) ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ

୪୨. କବିତା 'ଶତଦଳ'ର ପୁରସ୍କାର ରାଶି କେତେ ଟଙ୍କା ଥିଲା ?

କ) ଏକଲକ୍ଷ	ଖ) ପା ଲକ୍ଷ
ଗ) ତିନିଲକ୍ଷ	ଘ) ଦଶଲକ୍ଷ

୪୩. କେଉଁ କମିଟି ତରଫରୁ କବି ଜୟନ୍ତଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଦିଆଯିବ ?

କ) ନାଗରିକ କମିଟି	ଖ) ସାଧାରଣ କମିଟି
ଗ) ସଦ୍‌ଭାବନା କମିଟି	ଘ) ବନବାସୀ କମିଟି

୪୪. ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ତମେ ନିଜେ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଗଲ
— କିଏ କହିଛନ୍ତି ?

କ) ପ୍ରଫେସର	ଖ) ଜୟନ୍ତ
ଗ) ସିଂହର	ଘ) ରୀତା

୪୫. କବିତା 'ଶତଦଳ' କେଉଁ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ ହୋଇଥିଲା ?

କ) ହିନ୍ଦୀ	ଖ) ଇଂରାଜୀ
ଗ) ବଙ୍ଗଳା	ଘ) ତେଲୁଗୁ

୪୩୦

ସାହିତ୍ୟ ଦୀପ୍ତି

୪୬. ପା ନମ୍ବର କୋଠରୀରେ କେଉଁ ପେସେ ରହୁଥିଲେ ?

- କ) ଭୀମ ଖ) ପିନାକୀ
ଗ) ବୀର ଘ) ପ୍ରଫେସର ପରିଜା

୪୭. ରୋଗ ଉପରେ କ'ଣ ବେଶୀ ପ୍ରଭାବ ପକାଏ ବୋଲି ଅତନୁ କହିଛି ?

- (କ) ଘର ଚିତ୍ର (ଖ) ଗାଁ ଚିତ୍ର
(ଗ) ସ୍ତ୍ରୀ ଚିତ୍ର (ଘ) ମାନସିକ ଚିତ୍ର

୪୮. ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ରରୁପୀ ସରୋବରର ରାଜହଂସ କିଏ ?

- କ) ପ୍ରଫେସର ପରିଜା ଖ) ତକ୍କର ଅତନୁ
ଗ) ରୀତାଦେବୀ ଘ) ଜୟନ୍ତ ବାବୁ

୪୯. ବେବିର ସଜାତଟି ନାଟକର କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ସଂଯୋଜିତ ହୋଇଛି ?

- କ) ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଖ) ମଧ୍ୟଭାଗରେ
ଗ) ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧରେ ଘ) ଶେଷରେ

୫୦. ମଣିଷ ଜୀବନପାଇଁ ହସ ଯେତିକି ଦରକାର ଆଉ କ'ଣ ସେତିକି ଦରକାର ?

- କ) ଲୁହ ଖ) ଘର
ଗ) ଗାଡ଼ି ଘ) ସମ୍ପତ୍ତି

୫୧. କିଏ ପୁରାତନକୁ ଧରି ବସି ରହେନା ?

- କ) ଗାଳ୍ପିକ ଖ) ଗାଣିତିକ
ଗ) ବିଜ୍ଞାନୀ ଘ) ଲେଖକ

୭. କବିତା 'ଶତଦଳ' ପୁରସ୍କାର ପାଇଁ ମନୋନୀତ ହେବାର ଖବର ପ୍ରଥମେ ଡକ୍ଟର ଅତନୁ କେଉଁଠୁ ପାଇଥିଲେ ?
୮. ବାକ୍-ଶକ୍ତିହୀନ ମିଲେଟାରୀ ଅଫିସରଙ୍କ ନାଁ କ'ଣ ?
୯. ମଦ୍ୟପାନ ଜନିତ ବିକାର ପିନାକୀ ବାବୁଙ୍କର କେଉଁ ସ୍ଥିତିକୁ ଇତସ୍ତତଃ କରିଦେଇଛି ?
୧୦. କାହାର ବନ୍ଧେଇ ପଟୋଧରି ଜୟନ୍ତ ମାନସିକ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଆସିଥିଲା ?
୧୧. ଦେହ ସରୋବର ଛାଡ଼ି କିଏ ଉଡ଼ିଯାଇଛି ?
୧୨. ଗୋଟାଏ ସଭ୍ୟତାକୁ କେଉଁମାନେ ଧ୍ୱଂସ କରି ଦେଇପାରନ୍ତି ?
୧୩. ପିନାକୀବାବୁଙ୍କ ଅପରେସନ୍ ପାଇଁ ଡକ୍ଟର ଅତନୁ କେଉଁ ଅଭିଜ୍ଞ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଡାକିଥିଲେ ?
୧୪. ପ୍ରକୃତ କବି ଧ୍ୱର୍ଜଣୀ କିଏ ?
୧୫. କ'ଣ ସମ୍ଭଳ କରି ଜୟନ୍ତ ରୀତାର ହୃଦୟକୁ ଜୟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା ?
୧୬. ତିନି ନୟର କୋଠରୀର ପେସେ କିଏ ?
- (ଗ) ୨ ନୟର ବିଶିଷ୍ଟ ଦୁଇଟି ବାକ୍ୟରେ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ।
ଲେଖା ଓ ଲେଖକଙ୍କ ପାଇଁ – ୧ ନୟର ଓ ଉ ର ପାଇଁ – ୧ ନୟର ।
୧. ଛୁରୀ କଇଁଚି ସହିତ କାହାର ସଂପର୍କକୁ ଲୋକସମାଜ ଆଗରେ ଡକ୍ଟର ଅତନୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ ?

୨. କବି ହିସାବରେ ଆପଣ ବଡ଼ ହୋଇଛନ୍ତି ନା ତାଙ୍କର ହିସାବରେ — ଏହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ?
୩. ଅତନୁର ବନ୍ଧେଇଫଟୋ ଧରି ଚିକିତ୍ସାକେନ୍ଦ୍ରକୁ ଜୟନ୍ତ ଆସିଥିଲା କାହିଁକି ?
୪. ମାନସିକ ଦୁର୍ଘଟିତାରେ ମଣିଷର ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନ ରହେନା କାହିଁକି ?
୫. କାହା ପାଖରେ ନିଜ ମନର ବୋଧ ଅଜାଡ଼ି ଦେଲେ—ମନଟା ବହୁତ ପରିମାଣରେ ହାଲୁକା ହୋଇଯାଏ ?
୬. ନାରୀ ତା'ର ପୁରୁଷଠାରୁ କଷଣ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ସହିପାରେ କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସେ ତା' ମଥାରୁ ସିନ୍ଦୂର ଯିବାର ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ — ସେ କ'ଣ କେବେ ସହିପାରିବ ? କିଏ କେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କହିଛି ?
୭. କଅଁଳ ଫୁଲ ଓଠରେ ହସ ଦେଖିବାକୁ ଏ ସଂସାର ଚାହେଁନା । କିଏ କେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କହିଛି ?
୮. ଜୀବନ ଆଉ ଜୀବିକା ଏକ ପଲାରେ ତଉଲା ଯାଏନା । ଜୀବନ ନେଇ ଖେଳ ଖେଳିବା ଆମର ଧର୍ମ — କିଏ କାହାକୁ କହିଛି ?
୯. ତ୍ୟାଗ ଅନ୍ତରାଳରୁ ମାନସିକ ଅଶାନ୍ତି ସମସ୍ତ ମନକୁ ସଂକ୍ରମିତ ହୁଏ — କିଏ କେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କହିଛି ?
୧୦. କବିର ମନ ବିଷାକ୍ତ ନ ହୋଇ ସବୁବେଳେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ହେବା ଦରକାର — କିଏ କାହାକୁ କହିଛି ?
୧୧. ସେବା ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇବା ତ ତାଙ୍କର ଏବଂ ସେବିକାଙ୍କର ଧର୍ମ — କେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କୁହାଯାଇଛି ?
୧୨. ମନସ୍ତା୍ମିକ ତାଙ୍କରଙ୍କର ବେଳେବେଳେ ଏମିତି ମାନସିକ ବିପ୍ଳବ ଦେଖାଯାଏ । ଯାହା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କଠୋର ହୋଇପଡ଼େ — କିଏ କାହାକୁ କହିଛି ?

୧୩. ମୋ ଜୀବନଟା ନେଇ ତମେ ବେବିର ଡାଡ଼ୀ ଦେହରେ ଭିକ୍ କରିଦେଇ ପାରିବ ? କେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କୁହାଯାଇଛି ?
୧୪. 'ରାଜହଂସ'ର ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ନାଁ କ'ଣ ? ତାଙ୍କର ଦୁଇଟି 'ନାଟକ'ର ନାମ ଲେଖ ।

(ଘ) ୩ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ । (୩୦ଟି ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ) ଲେଖା ଓ ଲେଖକଙ୍କ ପାଇଁ – ୧ ନମ୍ବର ଓ ଉ ର ପାଇଁ – ୨ ନମ୍ବର ।

୧. 'ବସନ୍ତର ଶେଷ ପତ୍ରଧରି ଦୂତ ତା'ର ଚାଲିଯାଇଛି । ତମେ ତାକୁ ହସି ହସି ବିଦାୟ ଦିଅ ବନ୍ଧୁ' – ଏ ଉକ୍ତିର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ?
୨. କାଲି ଯଦି ଦୁନିଆ ଜାଣିବ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କବି ନୁହେଁ – ତେବେ ସମାଜରେ ମୋର ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ହେବ ? – ଏ କଥା କିଏ, କାହାକୁ କାହିଁକି କହିଛି ?
୩. ଆପଣ ନିଜେ ମିଥ୍ୟାର ଗୋଟାଏ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି । ସତ୍ୟର ଅପଳାପ ପାଇଁ ଆପଣ ମିଥ୍ୟାର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଛନ୍ତି – କିଏ କାହାକୁ କେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କହିଥିଲେ ?
୪. ମୋ ଜୀବନ ବିନିମୟରେ ମୁଁ ଚାହେଁ ଏଇ କୋମଳ କଳିକା ମୁହଁରେ ଚେନାଏ ହସ – କିଏ କାହାକୁ କେଉଁ ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ କହିଥିଲେ ?
୫. ମଦ୍ୟପୀ ନିଶାଧିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ନିଜକୁ ଶକ୍ତିମାନ ମନେ କରେ । କିନ୍ତୁ ନିଶା ଛାଡ଼ିଗଲା ପରେ ସେ ଭାରି weak feel କରେ – ଏହାରି ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କର ।

୬. 'ସରଳ ବନ୍ଧୁତାରେ ତମେ ଦେଖ ଗରଳର ସ୍ୱପ୍ନ । ଗୀତା, ବାଇବେଲ
ଆଉ କୋରାନରୁ ତମେ ଖୋଜ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତାର ବାଣୀ' – ଏ ଉକ୍ତି
କାହାର, ଏହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଦର୍ଶାଅ ।
୭. 'ନାରୀ ମାତ୍ରେ ହିଁ ମମତାମୟୀ । ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଗୋଟାଏ
ଜିନିଷକୁ ଆପଣାର କରି ନିଅନ୍ତି' – କିଏ କାହାକୁ କେଉଁ ପ୍ରସଂଗରେ
କହିଛି ?
୮. 'ମୁଁ ଇହ ଜନ୍ମରେ ଆଉ ପର ଜନ୍ମରେ ବି ଆପଣଙ୍କର ରଣୀ ହୋଇ
ରହିବି' – କିଏ କାହାକୁ କେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହିଛି ?
୯. 'ଭୁଲ ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହୋଇ ଯାଇଛୁ ତୁ ? ମାନସିକ ରୋଗର ଡାକ୍ତର
ହୋଇ ନିଜେ ମାନସିକ ବିପ୍ଳବର ଶିକାର ହେଇଛୁ' – ଏହା କେଉଁ
ପ୍ରସଂଗରେ କୁହାଯାଇଛି ?
୧୦. 'ଲୁହ ନଥିଲେ ହସର ମୂଲ୍ୟ କେହି ବୁଝନ୍ତିନି ବନ୍ଧୁ । ମଣିଷ ଜୀବନ
ପାଇଁ ହସ ଯେତିକି ଦରକାର ଲୁହ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଦରକାର' – କିଏ
କାହାକୁ କେଉଁ ପ୍ରସଂଗରେ କୁହାଯାଇଛି ?
୧୧. 'ବିଜ୍ଞାନୀ ପୁରାତନକୁ ଧରିବସି ରହେନା । ସେ ତାହେଁ ନୂତନର
ଆବିଷ୍କାର' – ଏ ଉକ୍ତି କିଏ କାହାକୁ ଓ କାହିଁକି କହିଛି ?
୧୨. କିଏ କହିଲା ତମେ ନିଃସ୍ୱ ? ଲକ୍ଷପତିର କନ୍ୟା-ପୁଣି କୋଟିପତିର
ବଧୂ ? କିଏ କାହାକୁ କେଉଁ ପ୍ରସଂଗରେ କୁହାଯାଇଛି ?
୧୩. ମୋର ମନେହୁଏ ଏମିତି ଗୋଟାଏ ସମୟ ଆସିବ ଯେତେବେଳେ ତୋ
ପାଖକୁ ଆଉ ମୋ ହାତ ପାଇବନି । ଏ ଉକ୍ତି କାହାର କେଉଁ ପ୍ରସଂଗରେ
କୁହାଯାଇଛି ?

୧୪. କବିଙ୍କର କା' ଯାଇଛି..... କିନ୍ତୁ କବି ନୁହନ୍ତି । କିଏ କାହା
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କାହିଁକି କହିଛି ?
୧୫. ଆଶାରେ ହିଁ ମଣିଷ ବଢେ । ଆଦିମ ଯୁଗରୁ ମଣିଷ ଆଶାବାଦୀ । ଏହାର
ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କର ।
୧୬. ଦେହ ସରୋବର ଛାଡ଼ି ହଂସ ଉଡ଼ିଯାଇଛି ବନ୍ଧୁ । କାହାର ସେ ଅପେକ୍ଷା
କରିନି ! ଏହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ?

(ଡ) ୫ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ଦୀର୍ଘ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ । (୧୫୦ ଶବ୍ଦ
ମଧ୍ୟରେ ଉ ର) ।

୧. ଏକ ମନସ୍ତା୍ତିକ ନାଟକ ଭାବରେ 'ରାଜହଂସ'ର ମୂଲ୍ୟାୟନ କର ।
୨. 'ରାଜହଂସ' ନାଟକର ନାମକରଣର ସାର୍ଥକତା ପ୍ରତିପାଦନ କର ।
୩. ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ 'ରାଜହଂସ' ନାଟକର ସ୍ଥାନ ନିରୂପଣ କର ।
୪. 'ରାଜହଂସ' ନାଟକରୁ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଆଲୋଚନା କର ।
୫. 'ରାଜହଂସ' ନାଟକର ମ ମୂଲ୍ୟ ବିଚାର କର ।
୬. ରାଜହଂସ ନାଟକରୁ ଡକ୍ଟର ଅତନୁଙ୍କ ଚରିତ୍ରର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଦର୍ଶାଅ ।
୭. ରାଜହଂସ ନାଟକରୁ ଜୟନ୍ତ ଚରିତ୍ରର ମହ ୍ଷ ପ୍ରକାଶ କର ।
୮. ରାଜହଂସ ନାଟକରୁ ରୀତା ଚରିତ୍ରର ଆକଳନ କର ।

ପ ନ ଏକକ
ବ୍ୟାକରଣ (ବାକ୍ୟ ଓ ଛନ୍ଦ)

ବାକ୍ୟର ପ୍ରକାରଭେଦ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ

ଏକ ବା ଏକାଧିକ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ପଦ ଦ୍ୱାରା ଇଫସିତ ଭାବ ପ୍ରକାଶକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବାକ୍ୟ କହନ୍ତି ।

ଉଦାହରଣ - କ) ଦିଅ ।

ଖ) ଇଶ୍ୱର ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ।

ଗ) ପକ୍ଷୀମାନେ ନୀଳ ଆକାଶ କୋଳରେ ଉଡ଼ିଯାଉଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ, ଦ୍ୱିତୀୟ ବାକ୍ୟରେ ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦ ଓ ତୃତୀୟ ବାକ୍ୟରେ ପାଞ୍ଚ ଟି ଶବ୍ଦ ରହିଛି । ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟରେ 'ତୁମେ' କର୍ତ୍ତା ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ବାକ୍ୟରେ 'ଅଟନ୍ତି' କ୍ରିୟା ଉଦ୍ଦ୍ୟ ରହିଛି । ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ 'ପଦ' କହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କବିତାରେ 'ପଦ' କହିଲେ କେତେକ ପଦ(ଚରଣ)ର ସମଷ୍ଟିରେ ସଂଗଠିତ ଛନ୍ଦୋବଦ୍ଧ ରଚନାକୁ ବୁଝାଏ ।

- ଆକାଶ ନୀଳ ଉଡ଼ିଯାଉଛନ୍ତି କୋଳରେ ପକ୍ଷୀମାନେ ।

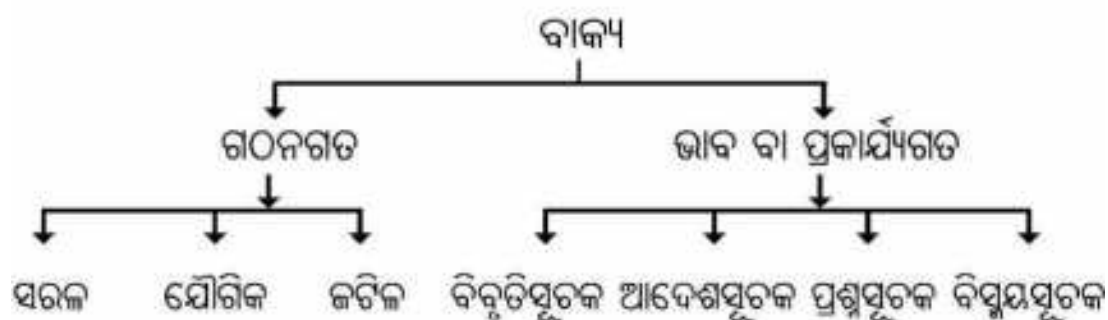
ଏଠାରେ ପଦଗୁଡ଼ିକର ଏକତ୍ର ସମାବେଶ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥ ଦେବାରେ ଏହା ଅସମର୍ଥ । କାରଣ ପଦଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଶୃଙ୍ଖଳାର ଅଭାବ ରହିଛି । ସାଧାରଣତଃ କର୍ତ୍ତା+କର୍ମ+ କ୍ରିୟା କ୍ରମରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ବାକ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରାୟୋଗିକ ଓଡ଼ିଆ ବାକ୍ୟରେ ଏହି କ୍ରମରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥଳ ବିଶେଷଣରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ ।

ଗଦ୍ୟର ମୌଳିକ ଉପାଦାନ ବାକ୍ୟ । ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଆରମ୍ଭ କରି ଶିକ୍ଷାୟତନ, କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ, ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ, ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନ,

ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଯାଏ ପ୍ରଚଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗଦ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ପରୀକ୍ଷାରେ ଲେଖିବା, ସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେବା, କାହା ସହିତ କଥାବାକି କରିବା, ପ୍ରବନ୍ଧ, ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ ଆଦି ଲେଖିବା, ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା, ଗବେଷଣା କରିବା ସର୍ବୋପରି ଯେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ବାକ୍ୟ ବିଷୟରେ ଧାରଣା ଥିବା ଦରକାର । ମଣିଷ ମନ ଭାବନାର ଗନ୍ତାଘର । ଭାବନାର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଯୋଗୁ ଆମେ ପ୍ରତିଦିନ ରାଶି ରାଶି ବାକ୍ୟ କହୁ, ଶୁଣୁ, ପଢୁ ଅବା ଲେଖୁ । ସୁସ୍ଥ ଭାବରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଜଣାଯାଏ, ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ରୂପ ରୂପାନ୍ତର ଭାଷାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ସହିତ ପ୍ରକାଶ କ୍ଷମତାକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଥାଏ । ଏହି ଅବସରରେ ଓଡ଼ିଆ ବାକ୍ୟର ପ୍ରକାରଭେଦ ଓ ରୂପାନ୍ତରଣ ସମ୍ପର୍କର ଆଲୋଚନା କରାଯାଇପାରେ ।

ବାକ୍ୟର ପ୍ରକାରଭେଦ

ବାକ୍ୟର ପ୍ରକାରଭେଦ ନିମ୍ନ ସାରଣୀରୁ ଉପଲବ୍ଧ କରିହେବ ।

ବାକ୍ୟର ଗଠନଗତ ପ୍ରକାରଭେଦ -

ଗଠନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାକ୍ୟ ତିନି ପ୍ରକାର ଯଥା- (୧) ସରଳ (୨) ଯୌଗିକ ଓ (୩) ଜଟିଳ

(୧) ସରଳ ବାକ୍ୟ - ଯେଉଁ ବାକ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସମାପିକା କ୍ରିୟା ଥାଏ, ତାହାକୁ ସରଳ ବାକ୍ୟ କହନ୍ତି ।

ଉଦାହରଣ -

- ଆମ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ସବୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଏବେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଅଭିଯାନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି ।
- ମା'ଙ୍କ ହାତରକ୍ଷା ସୁଆଦ ଲାଗେ ।
- ପିଲାଟି ଖେଳି ଖେଳି ହାଲିଆ ହେଲା ।
- ଭାରତ ଏକ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ ରାଷ୍ଟ୍ର ।

ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟରେ 'କରୁଛନ୍ତି' । ଦ୍ୱିତୀୟ ବାକ୍ୟରେ 'ସୁଆଦ ଲାଗେ' ତୃତୀୟ ବାକ୍ୟରେ 'ହାଲିଆ ହେଲା' ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସମାପିକା କ୍ରିୟା । ଚତୁର୍ଥ ବାକ୍ୟରେ କୌଣସି କ୍ରିୟା ନଥିବା ପରି ଜଣାପଡୁଛି, ତେବେ ଏଠାରେ 'ଅଟେ' କ୍ରିୟାଟି ଉଦ୍ଦ୍ୟ ରହିଛି । ତେଣୁ ଏ ସମସ୍ତ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସରଳ ବାକ୍ୟ । ତୃତୀୟ ବାକ୍ୟରେ 'ଖେଳିଖେଳି' ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା ।

(୨) ଯୌଗିକ ବାକ୍ୟ - ଦୁଇ ବା ତତୋଧିକ ସରଳ ବାକ୍ୟ ସଂଯୋଗରେ ଯେଉଁ ବାକ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ, ତାହାକୁ ଯୌଗିକ ବାକ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଏଠାରେ ଓ, ଏବଂ, କିନ୍ତୁ, ବା, କି, ନ ହେଲେ, ପୁଣି, ସିନା, ମାତ୍ର, ଆଉ ଇତ୍ୟାଦି ଅବ୍ୟୟ ଦ୍ୱାରା ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଉଦାହରଣ -

- ନିଜ ଗାଁ ମଶାଣିକୁ ଡର ଏବଂ ପର ଗାଁ ପାଣିକୁ ଡର ।
- ବିରାଟ କୋହଲି ଶତକ ବାଡ଼େଇଲେ; ମାତ୍ର ଭାରତ ଜିତିଲା ନାହିଁ ।
- ମାଧୁରୀ ଗୀତ ଗାଇଲା, କବିତା ବାଜା ବଜେଇଲା ଓ ଶ୍ୟାମଳା ନାଚିଲା ।
- ଚ ଲ ଶୁଅ; ଚ ଲ ଉଠ ।

ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟରେ ‘ଏବଂ’ ଦ୍ୱିତୀୟ ବାକ୍ୟରେ ‘ମାତ୍ର’ , ତୃତୀୟ ବାକ୍ୟରେ ‘ଓ’ ସଂଯୋଗରେ ସରଳ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଛି । ଚତୁର୍ଥ ବାକ୍ୟରେ ‘ଓ’ ଉଦ୍ଦ୍ୟ ରହିଛି ।

୩) ଜଟିଳ ବାକ୍ୟ - ପରସ୍ପର ନିର୍ଭରଶୀଳ ଦୁଇ ବା ତତୋଧିକ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟର ସଂଯୋଗରେ ଗଠିତ ବାକ୍ୟକୁ ଜଟିଳ ବାକ୍ୟ କହନ୍ତି । ଯାହାର-ତାହାର, ଯେବେ-ତେବେ, ଯେତେବେଳେ-ସେତେବେଳେ, ଯାହା-ତାହା,ଯେ-ସେ, ଯଦି-ତାହେଲେ ଇତ୍ୟାଦି ଆଶ୍ରିତ ଅବ୍ୟୟ ଦ୍ୱାରା ଜଟିଳ ବାକ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଉଦାହରଣ-

- ଚାଷ ଯାହାର, ଆନନ୍ଦ ତାହାର
- ଇଏ ସେଇ ଝିଅ, କାଲି ଯିଏ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ଯାଉଥିବା ପିଲାଟିକୁ ଉଦ୍ଧାର କଲା ।
- ଯେତେବେଳେ ପରୀକ୍ଷା ପାଖେଇ ଆସେ, ସେତେବେଳେ ମଦନ ବହିପତ୍ର ଅଣ୍ଟାଲେ ।
- ଖଣ୍ଡଗିରି ମେଳାରୁ ଯାହା ଆଣିବ, ଦବ ।

ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟରେ ଯାହାର-ତାହାର, ଦ୍ୱିତୀୟ ବାକ୍ୟରେ ସେଇ-ଯିଏ, ତୃତୀୟ ବାକ୍ୟରେ ଯେତେବେଳେ ସେତେବେଳେ ଲାଗି ଦୁଇ ଦୁଇଟି ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ ମିଶି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟ ହୋଇଛି । ଚତୁର୍ଥ ବାକ୍ୟରେ ‘ଯାହା’ ଅଛି, ମାତ୍ର ପରିପୂରକ ଅବ୍ୟୟ ‘ତାହା’ ଉଦ୍ଦ୍ୟ ରହିଛି ।

ବାକ୍ୟର ଭାବ ବା ପ୍ରକାର୍ଯ୍ୟଗତ ପ୍ରକାରଭେଦ -

ଭାବ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାକ୍ୟ ଚାରି ପ୍ରକାର । (୧) ବିବୃତ୍ ସୂଚକ (୨) ଆଦେଶସୂଚକ (୩) ପ୍ରଶ୍ନ ସୂଚକ ଓ (୪) ବିସ୍ମୟସୂଚକ ।

(୧) ବିବୃତ୍ତସୂଚକ - କୌଣସି ବାକ୍ୟରେ କେବଳ ଏକ ବିବୃତ୍ତି ବା ବକ୍ତବ୍ୟ ସୂଚିତ ହେଲେ, ତାହା ବିବୃତ୍ତି ସୂଚକ ବାକ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଉଦାହରଣ -

- ଧନୁଯାତ୍ରା ପାଇଁ ବରଗଡ଼ ବିଶ୍ୱ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।
- ମନାଷାର ଭଉଣୀ ଭାରି ସ୍ନେହୀ ଓ ଘରୁଆ ଲାଗନ୍ତି ।
- ଜେଜେ ଟି.ଭି. ଦେଖୁଛନ୍ତି ।

(୨) ଆଦେଶସୂଚକ - ଯେଉଁ ବାକ୍ୟରେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ଆଦେଶ ଥାଏ, ତାହା ଆଦେଶସୂଚକ ବାକ୍ୟ । ଆଶିଷ ଓ ଅନୁରୋଧପୂର୍ବକ ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟର । ଉଦାହରଣ -

- ଚୋରକୁ ଧରି ଆଣି ପୋଲିସରେ ଦିଅ ।
- ଭଗବାନ ତାଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ ।
- ମୋତେ ଶହେ ଟଙ୍କା ଧାର ଦିଅନ୍ତୁ ।

(୩) ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ - ଯେଉଁ ବାକ୍ୟରେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚରାଯାଇଥାଏ, ତାହା ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ ବାକ୍ୟ । ଉଦାହରଣ -

- କେଉଁ ଜିଲ୍ଲାରେ ତାରାତାରିଣୀ ମନ୍ଦିର ଅବସ୍ଥିତ ?
- ମିଛୁଆ ଲୋକକୁ କିଏ ଭଲ ପାଇବ ?
- ଓଡ଼ିଶାର ଆଦିକବି କିଏ ?

(୪) ବିସ୍ମୟସୂଚକ - ଯେଉଁ ବାକ୍ୟରେ ବିସ୍ମୟ ବା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭାବ ସୂଚିତ ହୁଏ, ତାହାକୁ ବିସ୍ମୟସୂଚକ ବାକ୍ୟ କହନ୍ତି ।

ଉଦାହରଣ -

- ଘରକୁ ଆସିଲେ କି ଶାନ୍ତି !

- ଏ ବାବା, ରାନା ମାଡ଼ାମ୍ କି ରାଗା !

- ରଥଯାତ୍ରାରେ କି ଭିଡ଼ !

ବିବୃତ୍ ସୂଚକ ବାକ୍ୟ ଓ ଆଦେଶ ସୂଚକ ବାକ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦ (।) ଦିଆଯାଏ । ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ ବାକ୍ୟ ଶେଷରେ ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ ଚିହ୍ନ (?) ଓ ବିସ୍ମୟସୂଚକ ବାକ୍ୟ ଶେଷରେ ବିସ୍ମୟସୂଚକ ଚିହ୍ନ (!) ଦିଆଯାଏ । ଏ ଚାରି ପ୍ରକାର ବାକ୍ୟ ଅର୍ଥ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ନାହିଁ ସୂଚକ ବାକ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇପାରନ୍ତି ।

ବାକ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ

ଅର୍ଥ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବିନା ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ବାକ୍ୟ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ରୂପ ଗ୍ରହଣକଲେ, ତାହାକୁ ବାକ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବା ରୂପାନ୍ତରଣ କୁହାଯାଏ । ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ଉଭୟ ଗଠନଗତ ଓ ଭାବଗତ ବାକ୍ୟରେ ଏ ପ୍ରକାର ରୂପାନ୍ତରଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ଭାଷାର ଶ୍ରୀବୃତ୍ତି ପାଇଁ ବାକ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଗଠନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାକ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ

ସରଳରୁ ଯୌଗିକ ଓ ଜଟିଳ

ସରଳ - ତୁମେ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କଲେ ଫଳ ପାଇବ ।

ଯୌଗିକ - ତୁମେ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବ ଓ ଫଳ ପାଇବ ।

ଜଟିଳ - ତୁମେ ଯଦି କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବ, ତେବେ ଫଳ ପାଇବ ।

ଯୌଗିକରୁ ସରଳ ଓ ଜଟିଳ

ଯୌଗିକ - ଆଜିକାଲି ପିଲାମାନେ ଦେଶରେ ପାଠ ପଢ଼ି ବଡ଼ ହେଉଛନ୍ତି; ମାତ୍ର ମାତୃଭୂମିକୁ ଭୁଲି ବିଦେଶ ପଳାଉଛନ୍ତି ।

ସରଳ - ଆଜିକାଲି ପିଲାମାନେ ଦେଶରେ ପାଠ ପଢ଼ି ବଡ଼ ହେବା ପରେ ମାତୃଭୂମିକୁ ଭୁଲି ବିଦେଶ ପଳାଉଛନ୍ତି ।

ଜଟିଳ - ଆଜିକାଲି ପିଲାମାନେ ଦେଶରେ ପାଠ ପଢ଼ି ଯେତେବେଳେ ବଡ଼ ହେଉଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ମାତୃଭୂମିକୁ ଭୁଲି ବିଦେଶ ପଳାଉଛନ୍ତି ।

ଜଟିଳରୁ ସରଳ ଓ ଯୌଗିକ

ଜଟିଳ - ଯଦି ଆତଙ୍କବାଦର ମୂଳୋତ୍ପାଟନ କରାଯିବ, ତେବେ ବିଶ୍ୱରେ ଶାନ୍ତି ସମ୍ଭବ ହେବ ।

ସରଳ - ଆତଙ୍କବାଦର ମୂଳୋତ୍ପାଟନ କରାଗଲେ ବିଶ୍ୱରେ ଶାନ୍ତି ସମ୍ଭବ ହେବ ।

ଯୌଗିକ - ଆତଙ୍କବାଦର ମୂଳୋତ୍ପାଟନ କରାଯିବ ଓ ବିଶ୍ୱରେ ଶାନ୍ତି ସମ୍ଭବ ହେବ ।

ଭାବ ବା ଅର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାକ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ -

ବିବୃତ୍ ସୂଚକ ବାକ୍ୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ

ପଞ୍ଚିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ ବହୁତ ଜ୍ଞାନୀ ଲୋକ ଥିଲେ ।

ନାସ୍ତିସୂଚକ - ପଞ୍ଚିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ ଆଦୌ ଅଜ୍ଞାନ ନଥିଲେ ।

ବିସ୍ମୟସୂଚକ - ପଞ୍ଚିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ କି ଜ୍ଞାନୀ ଲୋକ ଥିଲେ !

ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ - ପଞ୍ଚିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ କ'ଣ କମ୍ ଜ୍ଞାନୀ ଲୋକ ଥିଲେ ?

ନାସ୍ତିସୂଚକ ବାକ୍ୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ

ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ଅଜଣା ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ବିବୃତ୍ ସୂଚକ - ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ଅଜଣା ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିବା ଅନୁଚିତ ।

ବିସ୍ମୟସୂଚକ - ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ପୁଣି ଅଜଣା ରାସ୍ତାରେ ଯାତ୍ରା !

ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ - ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ଅଜଣା ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିବା କ'ଣ ଉଚିତ ?

ବିସ୍ମୟସୂଚକ ବାକ୍ୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ

ମାତୃଭୂମି ଓ ମାତୃଭାଷାକୁ ପୁଣି ଅନାଦର !

ବିବୃତ୍ତିସୂଚକ - ମାତୃଭୂମି ଓ ମାତୃଭାଷାକୁ ଅନାଦର କରିବା ଅନୁଚିତ ।

ନାସ୍ତିସୂଚକ - ମାତୃଭୂମି ଓ ମାତୃଭାଷାକୁ ଅନାଦର କରାଯାଏ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ - ମାତୃଭୂମି ଓ ମାତୃଭାଷାକୁ କ'ଣ ଅନାଦର କରାଯାଏ ?

ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ ବାକ୍ୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ

ଜ୍ଞାନୀ ଲୋକଙ୍କୁ କିଏ ଅସମ୍ମାନ କରେ ?

ବିବୃତ୍ତିସୂଚକ - ଜ୍ଞାନୀ ଲୋକଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ସମ୍ମାନ କରନ୍ତି ।

ନାସ୍ତିସୂଚକ - ଜ୍ଞାନୀ ଲୋକଙ୍କୁ କେହି ଅସମ୍ମାନ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ବିସ୍ମୟସୂଚକ - ଜ୍ଞାନୀ ଲୋକଙ୍କୁ ପୁଣି କାହାର ଅସମ୍ମାନ !

ନମୁନା ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

(କ) ଏକ ନୟର ବିଶିଷ୍ଟ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ । ପ୍ରଦତ୍ତ ଚାରଟି ବିକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ ଉ ଚାରି ବାଛ ।

୧. ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦକୁ କ'ଣ କହନ୍ତି ?

(କ) ବାକ୍ୟାର୍ଥ (ଖ) ପଦ (ଗ) ଅର୍ଥ (ଘ) ଅକ୍ଷର

୨. 'ସେମାନେ କାଲି ଆସିବେ' ଏହି ବାକ୍ୟରେ 'ସେମାନେ' ପଦଟି କ'ଣ ?

(କ) ଅବ୍ୟୟ (ଖ) କ୍ରିୟା (ଗ) କର୍ତ୍ତା (ଘ) ବିଶେଷଣ

୩. ଗଦ୍ୟର ମୌଳିକ ଉପାଦାନ କ'ଣ ?
 (କ) ବାକ୍ୟ (ଖ) ପଦ (ଗ) ଚରଣ (ଘ) ଧାଡ଼ି
୪. କ'ଣ ଭାବନାର ଗନ୍ତାଘର ?
 (କ) ମଣିଷର ମନ (ଖ) ବହିର ପୃଷ୍ଠା
 (ଗ) ଶିକ୍ଷକଙ୍କ କଥା (ଘ) ଛାତ୍ରଙ୍କ ଉ ର
୫. ଗଠନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାକ୍ୟ କେତେ ପ୍ରକାର ?
 (କ) ପା (ଖ) ଦୁଇ (ଗ) ଚାରି (ଘ) ତିନି
୬. ଭାବ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାକ୍ୟ କେତେ ପ୍ରକାର ?
 (କ) ଚାରି (ଖ) ତିନି (ଗ) ପା (ଘ) ଦୁଇ
୭. “ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର ‘ଗୀତାଞ୍ଜଳି’ ପାଇଁ ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲେ ।”- ଏହା କି ପ୍ରକାର ବାକ୍ୟ ?
 (କ) ବିସ୍ମୟସୂଚକ (ଖ) ଆଦେଶସୂଚକ
 (ଗ) ବିବୃତି ସୂଚକ (ଘ) ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ
୮. ଦୁଇ ବା ତତୋଧିକ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟର ସଂଯୋଗରେ ଗଠିତ ବାକ୍ୟକୁ କ'ଣ କହନ୍ତି ?
 (କ) ସରଳବାକ୍ୟ (ଖ) ଜଟିଳ ବାକ୍ୟ
 (ଗ) ଯୌଗିକ ବାକ୍ୟ (ଘ) ଏଥିରୁ କେଉଁଟି ନୁହେଁ

୯. ଓ, ଏବଂ, ମାତ୍ର, କିନ୍ତୁ ଇତ୍ୟାଦି ଅବ୍ୟୟ ଯୋଗରେ କି ପ୍ରକାର ବାକ୍ୟ ହୁଏ ?

- (କ) ଯୌଗିକ ବାକ୍ୟ (ଖ) ଜଟିଳ ବାକ୍ୟ
(ଗ) ସରଳ ବାକ୍ୟ (ଘ) ଏଥିରୁ କେଉଁଟି ନୁହେଁ

୧୦. କେଉଁଟି ଏକ ଆଶ୍ରିତ ଅବ୍ୟୟ ?

- (କ) ଯେପରି (ଖ) ଏବଂ (ଗ) କିନ୍ତୁ (ଘ) ମାତ୍ର

(ଖ) ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଉତ୍ତର ଲେଖ । (୧ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ)

୧. ବାକ୍ୟର ସଂଜ୍ଞା ଲେଖ ?
୨. ଏକକ ପଦ ଥାଇ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦିଅ ।
୩. ବାକ୍ୟ ଭିତରେ ଥିବା ଶବ୍ଦକୁ କ'ଣ କହନ୍ତି ?
୪. ଓଡ଼ିଆ ବାକ୍ୟରେ ସାଧାରଣତଃ କ'ଣ ପ୍ରଥମେ ରହେ ?
୫. ଗଠନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାକ୍ୟ କେତେ ପ୍ରକାରର ?
୬. ଭାବ ବା ପ୍ରକାର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାକ୍ୟ କେତେ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ?
୭. “ଧନୀ ଲୋକମାନେ ଅନ୍ୟକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ” । ଗଠନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା କି ପ୍ରକାର ବାକ୍ୟ ?
୮. ‘ମାନ ମହତଠାରୁ ବଡ଼ କିଛି ନାହିଁ’ - ଭାବ ବା ପ୍ରକାର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା କି ପ୍ରକାର ବାକ୍ୟ ?
୯. ଦୁଇଟି ସରଳ ବାକ୍ୟ ସଂଯୋଗରେ କି ପ୍ରକାର ବାକ୍ୟ ଗଠିତ ହୁଏ ?
୧୦. ପରସ୍ପର ନିର୍ଭରଶୀଳ ଦୁଇ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ ମିଳନରେ କି ପ୍ରକାର ବାକ୍ୟ ଗଠିତ ହୁଏ ?

୧୧. ଗୋଟିଏ ବିସ୍ମୟ ସୂଚକ ବାକ୍ୟର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦିଅ ।

୧୨. ଆଦେଶସୂଚକ ବାକ୍ୟଟିଏ ଲେଖ ?

(ଗ) ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ଅର୍ଥ ନ ବଦଳାଇ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କର ।
(୧ନମ୍ବରବିଶିଷ୍ଟ)

୧. ମନ୍ଦିରମାଳିନୀ ସହର ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅତୀତ ସୁନ୍ଦର ।

(କଟିଳ ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ କର)

୨. ଯେଉଁ ଅଧ୍ୟାପକ କାଳି ଇତିହାସ ପଢ଼ାଉଥିଲେ, ତାଙ୍କର ଚକ୍ଷୁମା ହଜିଯାଇଛି । (ସରଳ ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ କର)

୩. ତୁମେ ଯଦି ମୋ ସହିତ ଆସିବ, ତେବେ ମୁଁ ଚାହିଁପୁର ବେଳାଭୂମି ବୁଲାଇଦେବି । (ଯୌଗିକ ବାକ୍ୟ କର)

୪. କାଳି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମିତାଳି ପାଠ ନପଢ଼ି ତେସ୍ ଖେଳିଲା ।

(ଯୌଗିକ ବାକ୍ୟ କର)

୫. ବେଳ ଥାଉଁ ବନ୍ଧ ବାନ୍ଧିବ ଓ ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବ ।

(ସରଳ ବାକ୍ୟକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କର)

୬. ପରୀକ୍ଷାରେ କପି କରିବା କ'ଣ ଧର୍ମ୍ୟ ଅପରାଧ ନୁହେଁ ?

(ବିବୃତ୍ତି ସୂଚକ ବାକ୍ୟ କର)

୭. ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କୁ ଅସମ୍ମାନ କରିବା ଅନୁଚିତ । (ନାସ୍ତିବାଚକ ବାକ୍ୟ କର)

୮. ଋଷ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପୁଣି ଏତେ ଅବହେଳା !

(ପ୍ରଶ୍ନସୂଚକ ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ କର)

୯. ସଚେତନ ହେଲେ ସଡ଼କ ଦୁର୍ଘଟଣା ବଢ଼ିବ ନାହିଁ ।
(ବିବୃତ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟ କର)
୧୦. ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ମହାନ କବି । (ବିସ୍ମୟପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟ କର)

(ଘ) ଦୀର୍ଘ ଓ ରମ୍ୟ ବାକ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନ । (୫ ନମ୍ବର-୧୫୦ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ)

୧. ଗଠନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାକ୍ୟର ପ୍ରକାରଭେଦ ସଦୃଶାନ୍ତ ଦର୍ଶାଅ ।
୨. ପ୍ରକାର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉଦାହରଣ ଦେଇ ବାକ୍ୟର ପ୍ରକାରଭେଦ ଉଲ୍ଲେଖ କର ।
୩. ପା ଚି ଜଟିଳ ବାକ୍ୟ ଲେଖି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସରଳ ଓ ଯୌଗିକ ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ କର ।
୪. ପା ଚି ବିବୃତ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟ ଲେଖି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଶ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ବିସ୍ମୟପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କର ।
୫. ପା ଚି ନାସ୍ତିବାଚକ ବାକ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବିବୃତ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ପ୍ରଶ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟରେ ପରିଣତ କର ।

ଛନ୍ଦ

ପଦ୍ୟ ବା କାବ୍ୟ କବିତା ରଚନାର ଶୃଙ୍ଖଳାକୁ ଛନ୍ଦ କହନ୍ତି । ଅକ୍ଷର, ଶବ୍ଦ ଓ ପଦକୁ, ଭିଜି କରି ଛନ୍ଦ ପରିକଳ୍ପିତ ହୋଇଥାଏ । ସାଧାରଣ ଭାବରେ କବିତା ଗାନ ବା ପାଠରେ ଗତି ଓ ଯତିର ଶୁଦ୍ଧି ମଧୁର ଲୀଳାଖେଳା ପାଇଁ ଛନ୍ଦ ବିଶେଷ ଭୂମିକା ତୁଲାଇଥାଏ । ସଂସ୍କୃତ ‘ଛନ୍ଦସ୍’ ଶବ୍ଦରୁ ଓଡ଼ିଆ ‘ଛନ୍ଦ’ ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଛନ୍ଦର ଅନ୍ୟନାମ ବୃତ୍ତ ।

“ଅକ୍ଷର ଗଣିବ ହସ୍ତରେ

ତେବେ ସେ ଲେଖିବ ପତରେ”

ପଦ୍ୟ ରଚନା ସମ୍ପର୍କରେ ଏଭଳି ଏକ କଥା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣା । କବି ଦାନକୃଷ୍ଣ ଦାସଙ୍କ ଏହି ଉକ୍ତିରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ପଦ୍ୟ ବା କାବ୍ୟ କବିତା ଲେଖିବା ପାଇଁ ଅକ୍ଷର ଗଣନ ନିୟମ ଏକାନ୍ତ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ । କେବଳ ଓଡ଼ିଆ କାହିଁକି, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ ଗଦ୍ୟଠାରୁ ପଦ୍ୟକୁ ଅଲଗା କରିବା ପାଇଁ ଏହି ଅକ୍ଷର ନିୟମ ବା ଶୃଙ୍ଖଳା ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ ।

କେତୋଟି ପଦର ଉଦାହରଣ -

(କ) ତୁ ନାଥ ପରମ ଦୟାଳୁ

ଦୁଷ୍ଟ ନିବାରୀ ସବୁ ପାଳୁ । (ଭାଗବତ, ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ)

(ଖ) ମାନବ ଜୀବନ ନୁହଇ କେବଳ

ବର୍ଷ ମାସ ଦିନ ଦଣ୍ଡ

କର୍ମେ ଜୀବି ନର କର୍ମ ଏକା ତାର

ଜୀବନର ମାନଦଣ୍ଡ । (ଧର୍ମପଦ, ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ)

(ଗ) ଅଶ୍ୱଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପତି ମୋ ଜୀବନ ସ୍ୱାମୀ

ହେ ପରମ ପିତାମାତା ପ୍ରଭୁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ

ଧନ୍ୟ କରୁଣା ତୋହର

ସେ କରୁଣା ସିନ୍ଧୁ କାହିଁ ତା’ର ପଟାନ୍ତର ।

(ସ୍ତବ, ମଦୁସୂଦନ ରାଓ)

ଉପଯୁକ୍ତ ପଦମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉ । ପ୍ରତିଟି ପଦ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କବିତା ବା ପଦ୍ୟର ପଦ । ରଚନାର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଶୈଳୀ ଯୋଗୁ ଏଗୁଡ଼ିକର ରୂପ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଲଗା ଜଣାପଡ଼ୁଛି । ପ୍ରଥମ ପଦରେ ନଅ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଦୁଇପାଦ, ଦ୍ଵିତୀୟ ପଦରେ କୋଡ଼ିଏ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଦୁଇପାଦ ଓ ତୃତୀୟ ପଦରେ ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ତିନିପାଦ ତଥା ଆଠ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ପାଦର ଶୃଙ୍ଖଳ ରହିଛି । ପାଠକ ବା ଗାୟକ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବାଗରେ ଗାଇବା ପାଇଁ ଶୃଙ୍ଖଳାଗତ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ହିଁ ଦାୟୀ ।

ଛନ୍ଦ ସମ୍ପର୍କରେ ଅଧିକ ଜାଣିବା ପୂର୍ବରୁ ନିମ୍ନ ଲିଖିତ କେତୋଟି ପ୍ରସଙ୍ଗ ସହିତ ପରିଚିତ ହେବା ଦରକାର ।

ପଦ: ଗଦ୍ୟରେ ଯାହା ବାକ୍ୟ କବିତାରେ ତାହା ପଦ । ଦୁଇ ବା ତତୋଧିକ ଧାଡ଼ି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ, ତାହାକୁ ପଦ କହନ୍ତି । ପୂର୍ବ କଥିତ ତିନି ପଦ୍ୟାଂଶ ଏହାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ।

ପାଦ: କବିତାରେ ପ୍ରତିଟି ପଂଚୁକ୍ତି ବା ଧାଡ଼ିର ନାମ ପାଦ । ଏହାର ଅନ୍ୟ ନାମ ହେଉଛି ଚରଣ । ପୂର୍ବ ବର୍ଣ୍ଣିତ ‘କ’ ପଦରେ ଦୁଇ ପାଦ, ‘ଖ’ ପଦରେ ଦୁଇପାଦ ଓ ‘ଗ’ ପଦରେ ଚାରି ପାଦ ସଂଯୋଜିତ ହୋଇଛି ।

ଯତିପାତ: କବିତା ଗାନ ବା ଆବୃତ୍ତି କଲାବେଳେ ପ୍ରତି ପାଦର କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥଳରେ ଜିହ୍ଵା ବିରାମ ନେଇଥାଏ । ଏହି ବିରାମ ବା ବିଛେଦକୁ ଯତିପାତ କୁହାଯାଏ ।

ରାଗ: ତାଳ ଓ ଲୟ ଯୁକ୍ତ କବିତା ଗାନ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ରାଗ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରାଯାଇଥାଏ । ପଟ୍ଟ ମଞ୍ଜରୀ, ମାଳବଗୌଡ଼ା, ରାମକିରି, କର୍ଣ୍ଣାଟ ଆଦି ଏକ ଏକ ରାଗର ନାମ ।

ଛାନ୍ଦ: ଏହି ଶବ୍ଦଟି ବିଭିନ୍ନ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଛନ୍ଦରେ ଲେଖାଯାଇଥିବାରୁ କାବ୍ୟର ସର୍ଗ ବା ଅଧ୍ୟାୟକୁ ଛାନ୍ଦ କହନ୍ତି । ଉଦାହରଣ - ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସର ଛାନ୍ଦ ସଂଖ୍ୟା ବାଉନ । ଛନ୍ଦ ଦ୍ଵାରା ଆବଦ୍ଧ ହୋଇଥିବାରୁ କବିତାର ଅନ୍ୟନାମ ଛାନ୍ଦ । ଉଦାହରଣ - ମଧୁସୂଦନ ରାଓଙ୍କ ଛାନ୍ଦମାଳା । କେତେକ ସ୍ଥଳରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ସଙ୍ଗୀତକୁ ମଧ୍ୟ ଛାନ୍ଦ କୁହାଯାଏ ।

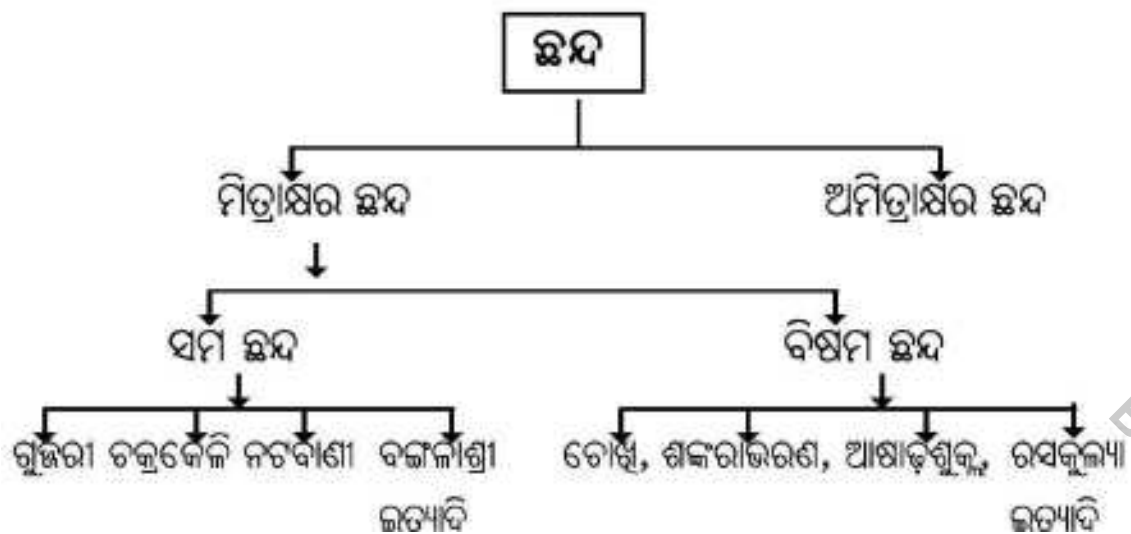
ଅକ୍ଷର: ପଦ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣକୁ ଅକ୍ଷର କହନ୍ତି । ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର ରୂପେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଛନ୍ଦର ପ୍ରକାରଭେଦ :

ଛନ୍ଦର ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗ ହେଉଛି ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା । ଏହାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଛନ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଥୂଳତଃ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଯଥା -

(କ) ମିତ୍ରାକ୍ଷର ଛନ୍ଦ (ଖ) ଅମିତ୍ରାକ୍ଷର ଛନ୍ଦ ।

ପୁଣି ମିତ୍ରାକ୍ଷର ଛନ୍ଦ ସମଛନ୍ଦ ଓ ବିଷମଛନ୍ଦ ଭାବରେ ବିଭାଜିତ । ଛନ୍ଦର ପ୍ରକାରଭେଦ ସମ୍ପର୍କରେ ପରପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରଦ ସାରଣୀ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ।

(କ) ମିତ୍ରାକ୍ଷର ଛନ୍ଦ

ଯେଉଁ ସବୁ ଛନ୍ଦରେ ପ୍ରାନ୍ତ ମିଳନ ଥାଏ, ତାହାକୁ ମିତ୍ରାକ୍ଷର କହନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ପଦ୍ୟ ପରମ୍ପରାରେ ପୂର୍ବରୁ ଏହି ରୀତି ହିଁ ଅନୁସୃତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ଏହା ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଯଥା- ସମଛନ୍ଦ, ବିଷମ ଛନ୍ଦ ।

ସମ ଛନ୍ଦ-

ଦୁଇ ବା ଚାରି ଚରଣ ବିଶିଷ୍ଟ ପଦର ପ୍ରତି ପାଦରେ ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ସମାନ ହେଲେ ତାହାକୁ ସମଛନ୍ଦ କୁହାଯାଏ । ଗୁଞ୍ଜରୀ, ଚକ୍ରକେଳି, ନଟବାଣୀ, ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ ଆଦି ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ।

ଗୁଞ୍ଜରୀ - ଏହି ଛନ୍ଦରେ ଦୁଇ ପାଦରେ ଏକପଦ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦରେ ନଅ ଅକ୍ଷର ଥାଏ । ପ୍ରତି ପାଦର ତୃତୀୟ ଓ ଶେଷ ଅକ୍ଷରରେ ଯତିପାତ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଜନପ୍ରିୟ ଛନ୍ଦ । ଭକ୍ତକବି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଭାଗବତରେ ଏହା ପ୍ରଥମେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହି ଛନ୍ଦକୁ ଭାଗବତ ବୃ କୁହାଯାଇଥାଏ । ପୁନଶ୍ଚ ପ୍ରତି ପାଦର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ନଅ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାର ଅନ୍ୟନାମ ନବାକ୍ଷରୀ ବୃ ।

ଉଦାହରଣ

- ନମଇଁ' ନୃସିଂହ ଚରଣ'

ଅନାଦି' ପରମ କାରଣ'

- ଯାହାକୁ' ରଖିବେ ଅନନ୍ତ'

କି କରି'ପାରେ ବଳବନ୍ତ' - ଭାଗବତ, ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ

ଯତିପାତ କ୍ରମ - ୩ + ୬

- ୩ + ୬

ଚକ୍ରକେଳି - ଏହା ଦୁଇପାଦ ବିଶିଷ୍ଟ ଛନ୍ଦ । ପ୍ରତି ପାଦରେ ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ଏଗାର ଏବଂ ପ୍ରତି ପାଦର ଷଷ୍ଠ ଓ ଶେଷ ଅକ୍ଷର ଉପରେ ଯତିପାତ ହୁଏ ।

ଉଦାହରଣ - ଜୟ ଗୋବିନ୍ଦ ଗୋ'କୁଳ ସୁନ୍ଦର'
ଜୟ ରାମ ଅନୁ'ଜ ଦାମୋଦର'

(ମଥୁରା ମଙ୍ଗଳ, ଭକ୍ତଚରଣ ଦାସ)

- ଆସଇ ବସନ୍ତ' ଶିଶିର ଅନ୍ତେ'
ଦିଶଇ ଧରଣୀ' ଚାରୁ କେମନ୍ତେ' - ବସନ୍ତ, ମଧୁସୂଦନ ରାଓ ।
ଯତିପାତ କ୍ରମ - ୬ + ୫

୬ + ୫

ନଟବାଣୀ - ବାର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ଦୁଇ ପାଦରେ ଏକ ପଦ ହେଉଥିବା ଛନ୍ଦର ନାମ ନଟବାଣୀ । ପ୍ରତି ପାଦର ଷଷ୍ଠ ଓ ଶେଷ ଅକ୍ଷରରେ ଯତିପାତ ହୋଇଥାଏ । ଏହାର ଅନ୍ୟନାମ ବିଭାସ କେଦାର । ଉଦାହରଣ -

- ଉକୁଳ-କମଳା' ବିଳାସ- ଦୀର୍ଘିକା'
ମରାଳମାଳିନୀ' ନିଳାୟ ଚିଲିକା'

(ଚିଲିକା, ରାଧାନାଥ ରାୟ)

- ଉଚ୍ଚ ହେବା ପାଇଁ' କର ଯେବେ ଆଶା'
ଉଚ୍ଚ କର ଆଗେ' ନିଜ ମାତୃଭାଷା'

(ଉଦ୍‌ବୋଧନ, ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର)

ଯତିପାତ କ୍ରମ - ୨+୨

୨+୨

ବଙ୍ଗଳାଗ୍ରୀ - ଏହା ଏକ ବହୁ ବ୍ୟବହୃତ ଛନ୍ଦ । ଏହା ଦୁଇ ପାଦରେ ଏକପଦ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା କୋଡ଼ିଏ । ଏହାର ଷଷ୍ଠ, ଦ୍ଵାଦଶ, ଅଷ୍ଟାଦଶ ଓ ବିଂଶ ଅକ୍ଷର ଉପରେ ଯତିପାତ ହୁଏ । ଉଦାହରଣ -

- ଲେଖିଅଛି କଂସ' ହୋଇ ମହାରୋଷ'

ଆହେ ଗୋପପତି' ନନ୍ଦ'

ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ତ'ତକାଳେ ଆସିବୁ'

ନେହିଲେ ଛେଦିବି' କନ୍ଧ

(ମଥୁରା ମଙ୍ଗଳ, ଭକ୍ତ ଚରଣ ଦାସ)

- ଗାଏ ତୁମ୍ଭ ଗୀତ' ସଭାରେ ପଣ୍ଡିତ'

ପଥେ ପାଦୁ ହୁଷ୍ଟ'ମନା'

ବିଲେ ବୋଲେ ତଷା' ଅନ୍ତଃପୁରେ ଯୋଷା'

ନୃତ୍ୟରଙ୍ଗେ ବାରା'ଙ୍ଗନା ।'

(‘ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ’, ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ)

ଯତିପାତ କ୍ରମ - ୨+୨+୨+୨

୨+୨+୨+୨

ବିଷମ ଛନ୍ଦ

କେତେକ ଛନ୍ଦରେ ପାଦର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ସମାନ ନୁହେଁ । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ବିଷମ ଛନ୍ଦ କୁହାଯାଏ । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ପଦରେ ଦୁଇରୁ ଅଧିକ ପାଦ ଥାଏ । ଚୋଖି, ଶଙ୍କରାଭରଣ, ଆଷାଢ଼ଶୁକ୍ଳ, ରସକୂଳ୍ୟା ଓ କାମୋଦୀ ପ୍ରଭୃତି ବିଷମଛନ୍ଦ ।

ଚୋଖି

ଏହି ଛନ୍ଦରେ ପ୍ରତି ପଦରେ ଚାରି ପାଦ ଥାଏ । ପ୍ରଥମ ଦୁଇପାଦ ଅଣତ୍ରିଶ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ । ତୃତୀୟ ପାଦରେ ଥାଏ ନଅ ଅକ୍ଷର । ଚତୁର୍ଥ ଓ ଶେଷ ପାଦରେ ତେର ଅକ୍ଷର ଥାଏ । ପ୍ରଥମ ଦୁଇଟି ପାଦର ଷଷ୍ଠ, ଅଷ୍ଟମ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ, ଷୋଡ଼ଶ, ଦ୍ଵାବିଂଶ, ଚତୁର୍ବିଂଶ ଓ ଶେଷ ଅକ୍ଷରରେ ଯତି ପାତ ହୁଏ । ତୃତୀୟ ପାଦରେ ଷଷ୍ଠ ଓ ଶେଷ ଅକ୍ଷରରେ ଯତିପାତ ହୁଏ । ତେର ଅକ୍ଷରିଆ ଚତୁର୍ଥ ପାଦରେ ଷଷ୍ଠ, ଅଷ୍ଟମ ଓ ଶେଷ ଅକ୍ଷରରେ ଯତିପାତ ହୁଏ ।

ଉଦାହରଣ -

- ତୁହି ମା' ଜନମ' ଭୂମି' ପବିତ୍ର ଭାରତ' ଭୂମି'
 ତୋହର ସନ୍ତାନ' ଆମ୍ଭେ' ଅଗ୍ନି ସରବେ'
 ତୋର ଶ୍ରୀ ଚରଣେ' ସେବା' ପାଇଁ ମନ ପ୍ରାଣ' ଦେବା'
 ଗାଇବା ତୋହର' ନାମ' ଆନନ୍ଦ ରବେ'
 ତୋ ଆନନ୍ଦେ ହୋଇ'ବା ସୁଖୀ'
 କାନ୍ଦିବା ଦୁଃଖରେ' ତୋର' ହୋଇଣ ଦୁଃଖୀ'

(ଜନ୍ମଭୂମି, ମଧୁସୂଦନ ରାଓ)

- ମଙ୍ଗଳେ ଅଇଲା' ଉଷା' ବିକଟ ରାଜୀବ' ଦୃଶା'
 ଜାନକୀ ଦର୍ଶନ' ତୃଷା' ହୃଦୟେ ବହି'
 କର ପଲ୍ଲବ ନା'ହାର' ମୁକ୍ତା ଧରି ଉପ'ହାର'
 ସତୀଙ୍କ ବାସ ବା'ହାର' ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ ରହି'
 କଳକଣ୍ଠ କଣ୍ଠେ' କହିଲା'
 ଦରଶନ ଦିଅ' ସତୀ' ରାତି ପାହିଲା' ।

(ତପସ୍ବିନୀ, ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର)

ଯତିପାତ କ୍ରମ - ୭+୨+୭+୨+୭+୨+୪

୭+୨+୭+୨+୭+୨+୪

୭+୩

୭+୨+୪

ଶଙ୍କରାଭରଣ : ଏହି ଛନ୍ଦରେ ଚାରିପାଦ ଥାଏ । ପ୍ରଥମ, ଦ୍ଵିତୀୟ ଓ ଚତୁର୍ଥ ପାଦ
 ଚଉଦ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ । ଏଗୁଡ଼ିକର ଅକ୍ଷମ, ଦ୍ଵାଦଶ ଓ ଶେଷ ଅକ୍ଷରରେ ଯତି
 ପଡ଼ିଥାଏ । ତୃତୀୟ ପାଦ ଆଠ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ । ଏହାର ଦ୍ଵିତୀୟ ଷଷ୍ଠ ଓ ଶେଷ
 ଅକ୍ଷରରେ ଯତିପାତ ହୁଏ । ଉଦାହରଣ

- ବହିତ୍ର ଲାଗିଲା ଯାଇ' ସିଂହଳ ଦ୍ଵା'ପରେ'
 ସାଧବ ଯୁବତୀମାନେ' ଅତି ପ୍ରମୋ'ଦରେ'
 ଗଲେ' ବହିତ୍ର ବ'ଯାଇ'
 ଅର୍ଘ୍ୟ ସ୍ଵୀକାରୀମାନ କରେ' ହୁଳହୁଳି' ଦେଇ'

(ଲାବଣ୍ୟବତୀ, ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ)

- ହେ ଅନନ୍ଦମୟ କୋଟି' ଭୁବନ ପା'ଳକ'
 ଅଧମ ଅକ୍ଷମ ମୁହିଁ' ଅବୋଧ ବା'ଳକ'
 ଜ୍ଞାନ' ଦାତା ଭଗ'ବାନ'
 ଦିଅ ମୋତେ ଶୁଭ ବୁଦ୍ଧି' ଦିଅ ଦିବ୍ୟ'ଜ୍ଞାନ' ।

(ସ୍ତବ, ମଧୁସୂଦନ ରାଓ)

ଯତିପାତ କ୍ରମ - ୮+୪+୨
 ୮+୪+୨
 ୨+୪+୨
 ୮+୪+୨

ଆଷାଢ଼ଶୁକ୍ଳ - ଏହା ଛଅ ପାଦରେ ଏକ ପଦ । ପ୍ରଥମ, ଦ୍ଵିତୀୟ, ତୃତୀୟ, ଚତୁର୍ଥ ଓ ଷଷ୍ଠ ପାଦ ଏଗାର ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ । ଏ ପାଦଗୁଡ଼ିକର ପ ମ ଓ ଶେଷ ଅକ୍ଷର ଉପରେ ଯତିପାତ ପଡ଼ିଥାଏ । ପ ମ ପାଦଟି ଛଅ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଏବଂ ଏହାର ଶେଷ ଅକ୍ଷରରେ ଯତି ପଡ଼େ ।

ଅନଳ ନୁହ'ଇ ଦେହ ଦହଇ'
 ଅସ୍ତ୍ର ନୁହଇ' ମରମ ଭେଦଇ'
 ନୁହଇ ତ ଜ'ଳ ବୁଡ଼ାଏ କୁଳ'
 ନୁହଇ ମାଦ'କ କରେ ବିହ୍ଵଳ'
 ନୁହଇ ବଡ଼ଶୀରା'

ବଳେ ମନ ମା'ନ ନିଏ ଆକର୍ଷି' ।

(ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି - ଅଭିମନ୍ୟୁ ସାମନ୍ତସିଂହାର)

- ବରଜୀବ ର'ସେ ଦେଇ ମାନସ'

ବରଜି ବର'ଷେ ଅମେଧ ଗ୍ରାସ'

ଦେହେ ମନ୍ଦାକି'ନୀ ରଜ ଲଗାଇ'

ଗ୍ରାମ ଶୂକରା' କି ହୋଇବ ଗାଇ

ଜଗତେ କେବଳ'

ଜନେ ହସିବେ' ଏହି ତହୁଁ ଫଳ' ।

(ଜଗତେ କେବଳ, କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବଳଦେବ ରଥ)

ଯତିପାତ କ୍ରମ - ୫+୬

୫+୬

୫+୬

୫+୬

୬

୫+୬

ରସକୁଳ୍ୟା : ଛଅ ପାଦରେ ଏକ ପଦ ପରିକଳ୍ପନା ହେଉଛି ଏହି ଛନ୍ଦର ମହତ୍ତ୍ୱ । ଏହାର ପ୍ରଥମ, ଦ୍ୱିତୀୟ, ତୃତୀୟ, ଓ ଚତୁର୍ଥ ପାଦର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ଏଗାର । ଏହି ପାଦ ଗୁଡ଼ିକରେ ଷଷ୍ଠ ଓ ଶେଷ ଅକ୍ଷରରେ ଯତିପାତ ହୁଏ । ପ ମ ପାଦ ଆଠ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ । ଏହାର ଷଷ୍ଠ ଓ ଶେଷ ଅକ୍ଷର ଉପରେ ଯତି ହୁଏ । ସ୍ତମ୍ଭ ବିଶେଷରେ ଚତୁର୍ଥ ପାଦ ଓ ପ ମ ପାଦ ଶେଷରେ 'ସେ' ଓ 'ଯେ' ଗାୟନ ସୁବିଧା ପାଇଁ ସଂଯୋଗ କରାଯାଏ । ଷଷ୍ଠପାଦରେ କୋଡ଼ିଏ ଅକ୍ଷର ଥାଏ । ଏହାର ଷଷ୍ଠ, ଦ୍ୱାଦଶ, ଅଷ୍ଟାଦଶ ଓ ଶେଷ ଅକ୍ଷରରେ ଯତିପାତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଶେଷ ପାଦରେ ମଧ୍ୟ

ବେଳେବେଳେ ‘ସେ’ ବା ‘ଯେ’ ଲାଗିଥାଏ । ଏହାକୁ କେହି କେହି ରସକୋଇଲା
ଛନ୍ଦ ମଧ୍ୟ କହିଥାନ୍ତି ।

ଉଦାହରଣ -

- ବିଭୂଷଣ ପୁଷ୍ପେ’ ଯା କାନ୍ତି ଜାଣ’
 ବିଭୂଷଣ କରି’ କନ୍ୟାକୁ ଆଣ’
 ବାରଣ ଶିରେ ପ’ଦ ଦେଇ ଆସୁ’
 ବରଣ କରି ରା’ମ ମନ ତୋଷୁ’ସେ
 ବୋଲି ଦେଲେ କଉ’ଶିକୁ’ ଯେ,
 ବୋଲିଦେଲା ପ୍ରାୟେ’ ଗୋଲି ଚନ୍ଦନକୁ’ହୋଇଲେ ରଘୁବଂ’ଶିକ ଯେ ।
 (ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ, ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ)

- ଭଙ୍ଗା ବିଷୟରେ’ କୃଷ୍ଣ ଗଣ୍ଡିଆ’
 କାହା କଟି ସ୍ଥିତ’ ଦେଖୁ ମାଠିଆ’
 ବୋଲନ୍ତି ବନ୍ଧୁ ମୁଁ’ ତୋହ ବେଠିଆ’
 ପାଣି ଆଣିବାକୁ’ ମୋତେ ପଠିଆ’
 ଶୁଣି ଗୋପା ହୋଇ’ ଠିଆ’ ଯେ
 ହସିଲା ଭାସିଲା’ ବଢ଼ିଲାକୁ କାହୁଁ’ ହେଲୁ ଏଡ଼େ ଅପା’ଠିଆ’ଯେ ।
 (ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି-ଅଭିମନ୍ୟୁ ସାମନ୍ତସିଂହାର)

ଯତିପାତ କ୍ରମ - ୨+୫

୨+୫

୨+୫

(ଖ) ଅମିତ୍ରାକ୍ଷର ଛନ୍ଦ:

ଏହା ଆମର ପାରମ୍ପରିକ ଛନ୍ଦ ନୁହେଁ । ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଭାବରେ ଆଧୁନିକ କାବ୍ୟ କବିତାରେ ଏହି ଛନ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି ।

ଯେଉଁ ପଦରେ ପ୍ରାନ୍ତ ମିଳନ ନଥାଏ, ତାହାକୁ ଅମିତ୍ରାକ୍ଷର ଛନ୍ଦ କୁହାଯାଏ । ପ୍ରାନ୍ତ ମିଳନ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତି ପାଦର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ସମାନ ଥାଏ । ଏହାର ଯତିପାତରେ ମଧ୍ୟ ସେଭଳି କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମ ନାହିଁ । ଆବୃତ୍ତି କଲାବେଳେ ପାଠକ ନିଜ ସୁବିଧା ଅନୁସାରେ ଯତି ପକାଇଥାଏ । ଶବ୍ଦାତ୍ମକ ଏହି ଛନ୍ଦକୁ ସୁହାଇଥାଏ । ଇଂରାଜୀରେ ଏହି ଛନ୍ଦକୁ **Blank Verse** କହନ୍ତି । ଭାବର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଅନୁସାରେ ଦୁଇ, ତିନି ବା ଚାରି ପାଦରେ ଏକପଦ ହୁଏ ।

ଉଦାହରଣ- ପଙ୍କଜ ବାସିନି ଦେବୀ ଉତ୍କଳ ଭାରତି

ସାରଳେ ! କି କଲେ କହ କୁରୁ ଚୁଡ଼ାମଣି

(ମହାଯାତ୍ରା, ରାଧାନାଥ ରାୟ)

- ସତେ ହୋଇଥାନ୍ତି ଯେବେ ନୃପତି ନନ୍ଦିନୀ

ଥାଆନ୍ତା ଶକତି ମମ ଥାଆନ୍ତା ବିଭବ

କହନ୍ତି ପରାଣ ପଣ ନାରୀ ଶିକ୍ଷା ଲାଗି

ବସାନ୍ତି ନାଳନ୍ଦା ସମ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ।

(ପ୍ରଣୟିନୀ, ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ)

ମୁକ୍ତ ଛନ୍ଦ: ପ୍ରାଚୀନ ଯୁଗରୁ ନିଆରଣ ଆଉ ଏକ ଛନ୍ଦର ନାମ ମୁକ୍ତ ଛନ୍ଦ (Free verse) ଏଠାରେ ପ୍ରତି ପଦର ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ସମାନ ନୁହେଁ କି ପ୍ରତି ପଦର ପାଦ ସଂଖ୍ୟା ସମାନ ନୁହେଁ । କୌଣସି ଯତିପାତ ନିୟମରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଆବଦ୍ଧ ନୁହେଁ । ଆଧୁନିକ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ କବିମାନେ ପ୍ରଥମେ ମନର ବିସ୍ତାରିତ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଏକ ଶୃଙ୍ଖଳାହୀନ କାବ୍ୟ ଶୈଳୀକୁ ବ୍ୟବହାର କଲେ । ପରେ ଏହା ଭାରତୀୟ ତଥା ଓଡ଼ିଶାର କବିମାନଙ୍କୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କଲା । ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟ, ଗୁରୁପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ପ୍ରମୁଖ ଏହି ଛନ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ କରି ସଫଳ ହେବାପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କବିମାନେ ଏହାକୁ ଆପଣାର କରିନେଲେ । ସାମ୍ପ୍ରତିକ କବିତାରୁ ପାରମ୍ପରିକ ଛନ୍ଦ ନିର୍ବାସିତ ହୋଇ ତା ପ୍ଳାନରେ ମୁକ୍ତଛନ୍ଦର କାୟା ବିସ୍ତାର କରିଛି । ଅବଶ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତରେ ପୁରୁଣା ଛନ୍ଦ ଏବେବି ପରିଦୃଷ୍ଟ ।

ମୁକ୍ତ ଛନ୍ଦର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ -

ଶତାବ୍ଦୀର ସିଂହଦ୍ୱାରୁ ଆସିଅଛି ଦୂତ
 ଆଣିଅଛି ବାର୍ତ୍ତା ଭବିଷ୍ୟର-
 ଜୀବନର ସଂଭାବନା ଯହିଁ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ
 ନାହିଁ ଯହିଁ ପ୍ରାଚୀର-ପ୍ରାନ୍ତର
 ଜାଗ ହେ ମାନବ ଶିଶୁ !
 ଜାଗ ଧରି ଲୌକିକର ଜ୍ଞାନ ।

(ବାର୍ତ୍ତା, ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ରାଉତରାୟ)

ନମୁନା ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

(କ) ଏକ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ । ପ୍ରଥମ ଚାରୋଟି ବିକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍ ଉ ରଟି ବାଛି ।

୧. “ଅକ୍ଷର ଗଣିବ ହସ୍ତରେ / ତେବେ ସେ ଲେଖିବ ପତରେ” - ଏହା କେଉଁ କବିଙ୍କ ରଚନା ?

- (କ) ସାରଳା ଦାସ (ଖ) ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ
(ଗ) ଭକ୍ତଚରଣ ଦାସ (ଘ) ଦାନବନ୍ଧୁ ଦାସ

୨. କବିତାର ଧାଡ଼ିକୁ କ’ଣ କହନ୍ତି ?

- (କ) ପଦ (ଖ) ପଦ (ଗ) ଶବ୍ଦ (ଘ) ଅକ୍ଷର

୩. କେଉଁଟି ଏକ ରାଗର ନାମ ?

- (କ) ଛାନ୍ଦମାଳା (ଖ) ମାଳବଗୌଡ଼ା (ଗ) ମାଳବ (ଘ) ମେଳକ

୪. ନବାକ୍ଷରୀ ବୃ ର ଅନ୍ୟନାମ କ’ଣ ?

- (କ) ଚକ୍ରକେଳି (ଖ) ରସକୁଲ୍ୟା (ଗ) ଗୁଞ୍ଜରୀ (ଘ) ମାଳାଶ୍ରୀ

୫. ମିତ୍ରାକ୍ଷର ଛନ୍ଦ କେତେ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ?

- (କ) ଦୁଇ (ଖ) ତିନି (ଗ) ଛଅ (ଘ) ଚାରି

୬. ‘ନଟବାଣୀ’ କି ପ୍ରକାର ଛନ୍ଦ ?

- (କ) ଅମିତ୍ରାକ୍ଷର ଛନ୍ଦ (ଖ) ବିଷମଛନ୍ଦ
(ଗ) ସମଛନ୍ଦ (ଘ) ଏଥିରୁ କେଉଁଟି ନୁହେଁ

୭. ଚୋଖି ଛନ୍ଦରେ ପ୍ରତି ପଦରେ କେତେ ପାଦ ଥାଏ ?

- (କ) ଚାରି (ଖ) ପା (ଗ) ଦୁଇ (ଘ) ଛଅ

୮. କେଉଁଟି ବିଷମଛନ୍ଦ ନୁହେଁ ?

(କ) ରସକୁଲ୍ୟା (ଖ) ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ (ଗ) ଚୋଖି (ଘ) ଶଙ୍କରାଭରଣ

୯. ରାଧାନାଥଙ୍କ 'ଚିଲିକା' କେଉଁ ଛନ୍ଦରେ ରଚିତ ?

(କ) ଚକ୍ରକେଳି (ଖ) ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ (ଗ) ଚୋଖି (ଘ) ନଟବାଣୀ

୧୦. ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟକବିତାରେ ବ୍ୟବହୃତ କେଉଁ ଛନ୍ଦଟି ପାରମ୍ପରିକ ନୁହେଁ ?

(କ) ଚକ୍ରକେଳି (ଖ) ଅମିତ୍ରାକ୍ଷର (ଗ) ନବାକ୍ଷରୀ (ଘ) ରସକୁଲ୍ୟା

(ଖ) ଗୋଟିଏ ବା ଦୁଇଟି ବାକ୍ୟରେ ଉ ର ଦିଅ । (୧ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ)

୧. ଛନ୍ଦ କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝ ?

୨. ଛନ୍ଦର ପ୍ରତିଶବ୍ଦ କ'ଣ ?

୩. ଛନ୍ଦ ଓ ଛାନ୍ଦ ଭିତରେ କି ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି ?

୪. କବିତାର ପାଦ ଓ ପଦ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାଅ ।

୫. ଯତିପାତ କ'ଣ ?

୬. କେଉଁ ଛନ୍ଦର ଅନ୍ୟନାମ ବିଭାସକେଦାର ?

୭. ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରାକୁ ଭିକରି କେତେ ପ୍ରକାର ଓ କ'ଣ କ'ଣ ଛନ୍ଦ ହୁଏ ?

୮. ଗୁଞ୍ଜରୀ ଛନ୍ଦର ଲକ୍ଷଣ କ'ଣ ?

୯. ଗୁଞ୍ଜରୀ ଛନ୍ଦକୁ କାହିଁକି ଭାଗବତବୃ କୁହାଯାଏ ?

୧୦. ସମଛନ୍ଦ କ'ଣ ?

୧୧. ବିଷମ ଛନ୍ଦର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଦର୍ଶାଅ ।

୧୨. ଗୋଟିଏ ସମଛନ୍ଦର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କର ।

୧୩. ଶଙ୍କରାଭରଣ କି ପ୍ରକାର ଛନ୍ଦ ?
୧୪. ଅମ୍ବିତାକ୍ଷର ଛନ୍ଦର ଲକ୍ଷଣ ସୂଚାଅ ।
୧୫. ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ ଛନ୍ଦର କେଉଁ କେଉଁ ଅକ୍ଷରରେ ଯତିପାତ ହୁଏ ?
୧୬. ଉତ୍କଳ କମଳା ବିଳାସ ଦୀର୍ଘିକା
ମରାଳ ମାଳିନୀ ନୀଳାୟ ଚିଲିକା — ଏହା କି ପ୍ରକାର ଛନ୍ଦରେ ରଚିତ ?
୧୭. ଚୋଖି ଛନ୍ଦର ପାଦ ସଂଖ୍ୟା କେତେ ?
୧୮. କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବଳଦେବ ରଥଙ୍କର ‘ସର୍ପଜଣାଣ’ କବିତାଟି କେଉଁ ଛନ୍ଦରେ ରଚିତ ?
୧୯. ସାମ୍ପ୍ରତିକ କବିତାରେ ମୁଖ୍ୟତଃ କେଉଁ ଛନ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି ?
୨୦. ରସକୁଲ୍ୟା ଛନ୍ଦର ଯତିପାତ ନିୟମ ଲେଖ ।

(ଗ) ଦୀର୍ଘ ଉ ରମୂଳକ ପ୍ରଶ୍ନ । (୫ ନମ୍ବର ବିଶିଷ୍ଟ)

୧. ମିତ୍ରାକ୍ଷର ଓ ଅମିତ୍ରାକ୍ଷର ଛନ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସହ ବୁଝାଇ ଦିଅ ।
୨. ସମଛନ୍ଦ ଓ ବିଷମଛନ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ସଦୃଶାନ୍ତ ବୁଝାଅ ।
୩. ଚକ୍ରକେଳି ଛନ୍ଦର ଉଦାହରଣ ଦେଇ ତାର ଲକ୍ଷଣ ଉଲ୍ଲେଖ କର ।
୪. ରସକୁଲ୍ୟା ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ଛନ୍ଦର ପାର୍ଥକ୍ୟ ସଦୃଶାନ୍ତ ବୁଝାଇଦିଅ ।
୫. ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସହ ‘ଚୋଖି’ ର ବିଶେଷତ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
- (ଯେ କୌଣସି ଛନ୍ଦର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସହ ଲକ୍ଷଣ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଶ୍ନ ଆସିପାରେ)